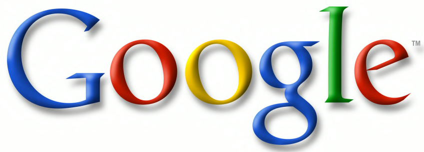
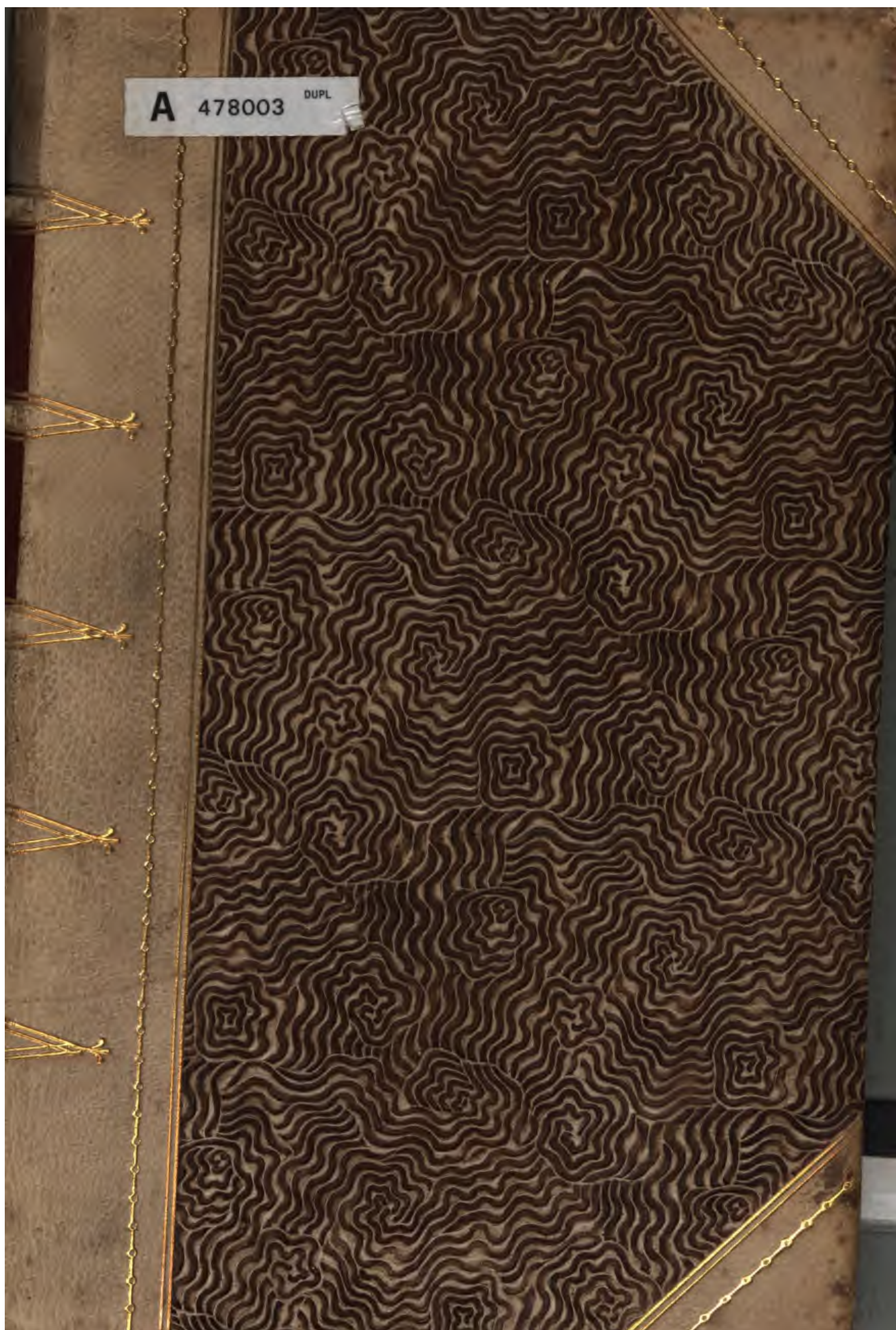
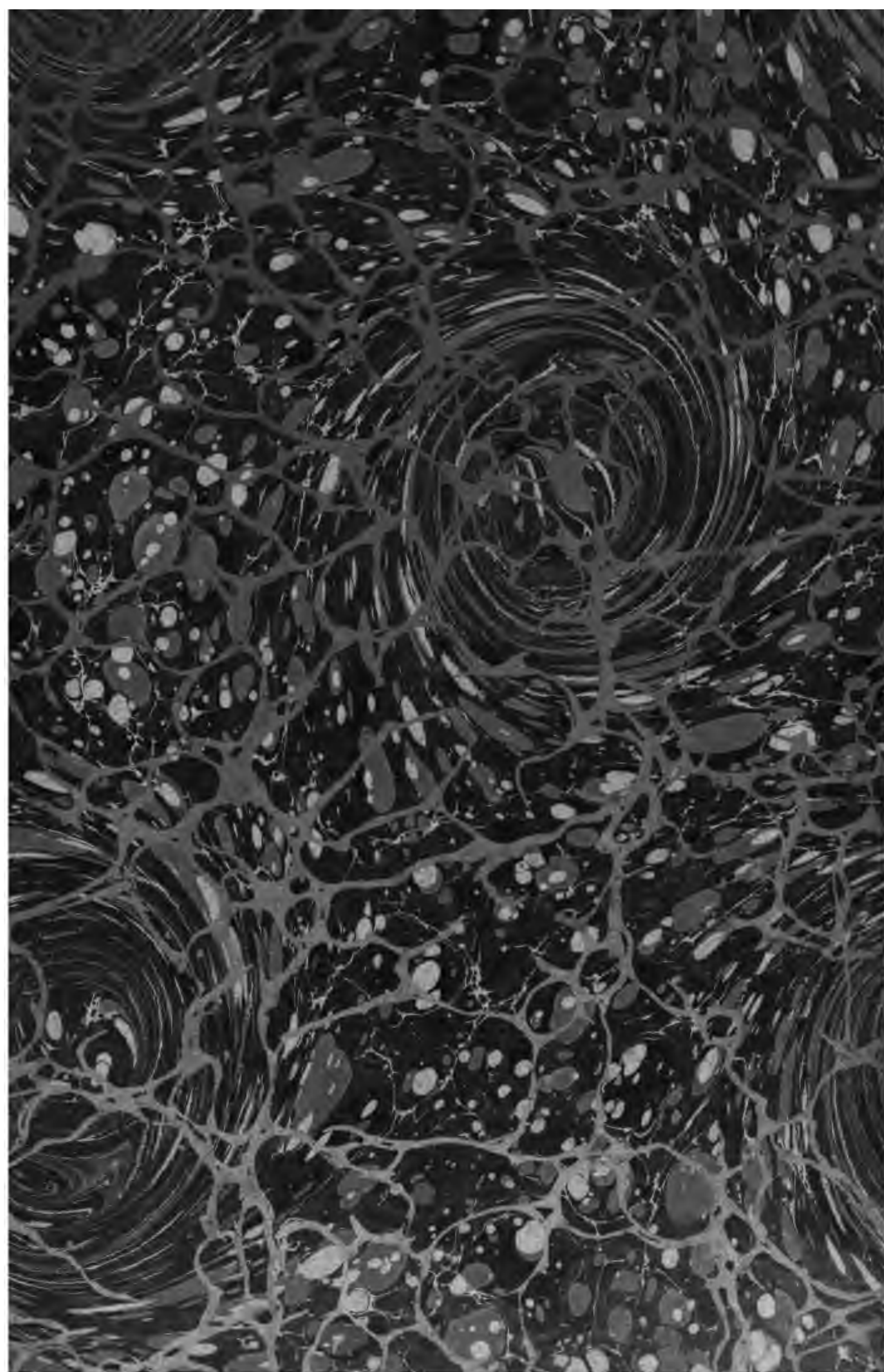
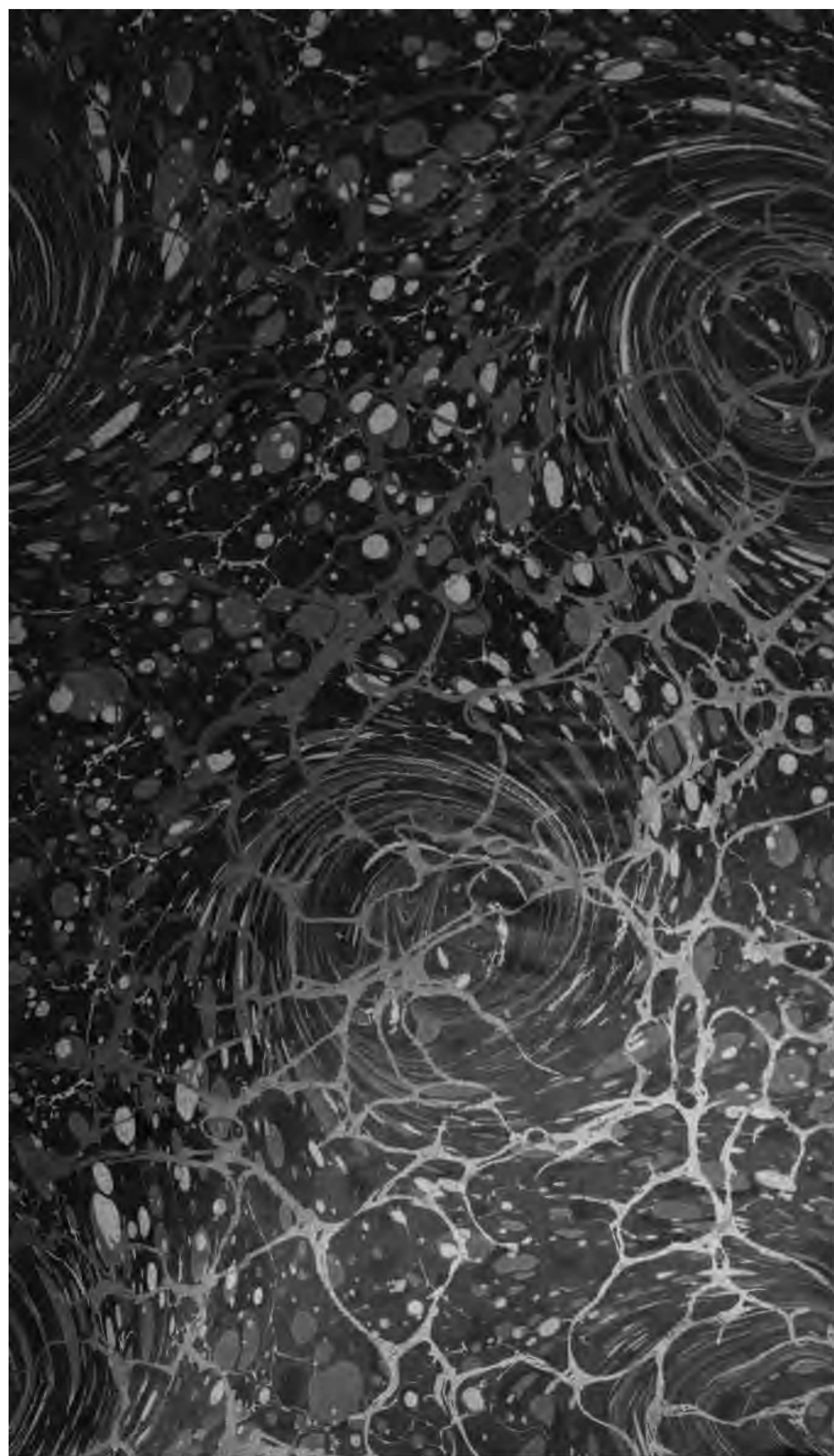

A 478003
DUPL

MONUMENTA

HISTORIAE BOHEMICA

EDITA

AUXILIO ILLUSTRIUM AMICORUM PATRIAE
HISTORIAE

AB

ANTONIO GINDELY.

STARÉ PAMĚTI DĚJIN ČESKÝCH

VYDÁVÁ POMOCÍ

VZNEŠENÝCH PŘÍZNIVCŮ DOMÁCÍHO DĚJEPISU

ANTONÍN GINDELY.

II.

V PRAZE.
NÁKLADEM KNĚHKUPECTVÍ: I. L. KOBER.
1868.

Skála, Pavel

PAVLA SKÁLY ZE ZHOŘE

HISTORIE ČESKÁ

OD R. 1602 DO R. 1623.

K VYDÁNÍ UPRAVIL

KAREL TIEFTRUNK.

IV. DÍL.

Od konce měs. března 1620 až do konce r. 1620.

V PRAZE.
NÁKLADEM KNĚHKUPECTVÍ: I. L. KOBER.
1868.

Národní knihtiskárna: I. L. Kober v Praze.

Obsah dílu IV.

Pokračování v příbězích léta Páně 1620:

Pokračování v příbězích léta Páně 1620.*)

Generální sněm na hradě Pražském.

Když pak přibližoval se termin k sněmu obecnému generálnímu, totiž 26 d. m. března, jenž toho roku trefil se v čtvrtek po neděli postní Oculi, jinak o středopostí, kterýž Fridrich, volený a korunovaný král český, všem třem stavům král. čes., též jiných k němu přivtělených zemí na hrad Pražský položil a rozepsal; tu jak stavové z království českého, tak i vyslaní ze všech zemí k němu příslušejících sjížděli se do měst Pražských hlučně, jak kteří bližší neb vzdálenější residencí královské byli, aby k určitému dnu čtvrtečnímu dostačiti mohli. Kteréhožto dne dostavivše se jmenovaní stavové čeští u velikém počtu v soudnici zemské ráno okolo hodiny sedmé na půl orloji, očekávali v ní aneb na paláce na nejv. úřed. a soudce zemské až do hodiny první popolední; a když potom v túž chvíli přišli do sněmu neb shromáždění obce české, tu skrze nejv. purkrabího Pražského Bohuchvala Berku z Dubé dali a oznámili vůli královskou v ta slova: Že J. M. K. pán jich všech nejmilostivější ráčil by býti toho povděčen, aby téhož 26. dne března v proposicí sněmovní týmž stavům milostivou vůli a žádost svou předestříti a oznámiti moci ráčil. Ale že vyslaní z mark. morav. i z jiných zemí přivtělených ještě přítomni nejsou, ač podlé kundšaftův a zpráv jistých na cestě by již byli a dne zejtřejšího do měst Praž. rovně dá Bůh přijedou; k tomu artikul 26. v konfederací to v sobě patrně obsahuje, aby žádná proposicí bez přítomnosti zemí přivtělených přijímána, čtena, ovšem pak uvažována nebyla, a tudy že by stavům král. čes. bylo nebezpečno, takovou proposicí bez přítomnosti týchž zemí přijímati a ji vážiti: z těch tedy příčin že se toho jednání jmenem J. M. K. do dne zejtřejšího hodiny osmé na půl orloji odkládá, s tím přitom stavův napomenutím milostivým, aby se v túž hodinu v hojnějším počtu do soudnice najíti dali a jedni druhých k tomu vespolek napomenuli. 1620 26. břez.

Takové napomenutí s ohradou královskou stavové k sobě

*) Orig. díl IX. st. 936. Red.

1620 přijavše, toho dne okolo 22. hodiny české z hradu Pražského rozjeli se a rozešli jeden každý do obydlí a hospod svých.

27. břez. V pátek pak 27. d. března, jenž byl památný Ruprechta sv., zachovavše se stavové tak poslušně, po nedlouhém opět skůro za dvě hodině v místě obyčejném na nejv. úřed. a soud. zem. očekávání, když naposledy přišli mezi ně dotčení nejv. úředníci s radami soudu dvorského a komorního a na místa svá se usadili, byli napomenuti od nejv. purkrabího: kteříkoli z týchž stavův budou jmenováni k uvedení vyslaných z zemí přivtělených do shromáždění sněmovního, aby práci tu volně vykonali. Kteréžto osoby odšedše do zeleného pokoje, v němž dotčení poslové očekávali na vzkázání stavův, přivedly po malé chvilce do soudnice všecky posly, jedny po druhých, pořádkem tímto: předně legaty Moravanův, totiž Ladislava Velena z Žerotína, hejtmana zemského, Vilíma z Roupova, nejvyššího komorníka, Jana Zahradeckého z Zahrádek, Jana Čejku z Olbramovic, nejv. písaře téhož markrabství, a jiných ještě osob z stavu rytířského a z městského dvě, jednu z města Jíhlavy a druhou ze Znojma. Po nich uvedeni byli vyslaní z knížetství slezských, Jan Jiří mark. brandenburské z Krňavy neb z Jegerndorfu sám šestý; naposledy Lužičané obojí též v osobách šesti.

A jak všickni se usedli a umlkli, tu opět nejv. purkrabě učinil řeč vůbec celému shromáždění: poněvadž sou se jak stavové král. čes. tak i vyslaní z zemí přivtělených v místo to výsadní shromáždili, že již na ničemž jiném nepozůstává, nežli aby pro J. M. K. do pokoje J. M. práci vážili a J. M., aby do sněmu mezi ně přijíti ráčil, za to poníženě a poddaně požádali. A v tom promlouvání komorník jeden královský do sněmu vstoupiv, oznamoval stavům a vyslaným, že král J. M. ráčí pohotově býti a očekávati na příchod jejich. K tomu oznámení vyvstali z míst svých nejv. úřed. všickni, též přední vyslaní z zemí a z obce stavův král. čes., z každého stavu po šesti osobách, ubírajíce se přes palác do pokojův královských, kdež zůstali dobře přes hodinu, nežli s králem do sněmu přišli.

Mezi tím pak časem uvedeno na palác půl praporce pěchoty z praporce životního královského: ti postavili se dvěma stranama od schodův, jimiž se z pokojův hořejších na palác chodí, až ke dveřům světnice soudné přes celý palác, vždycky podlé jednoho mušketýra pikenýr neb dardář jeden, a učinili ulici prostrannou, aby král volně bez překážky a tlačení se naň lidu obecného, jehož plný palác naběhl se, skrze ně jíti mohl. Potom pak po dlouhém očekávání ubíral se král přes kamennou pavlač dolů na palác a odtud do sněmu v pořádku a processu tomto: Napřed šlo osob šest z Pražanův, z stavu městského k tomu volených, za stavem městským stav rytířský a za tímto

stav panský. Za panstvem následovaly osoby knížecí čtyry, Ludvík, mladé kníže z Anhaltu, jedno kníže lavenburské z Sasů, jedno kníže saské z Weimaru, markrabě z Jegerndorfu, a po nich Ludvík Filip falckrabě při Rejnu, bratr, Heinrich Fridrich falckrabě, mladý syn královský; za těmi nejv. hofmistr král. čes. Vilím starší z Lobkovic, za hofmistrem Pertold z Lipého, dědičný maršalek král. čes., nesa meč obnažený před samým králem, v rouše celém i plášti stříbrohlavovém, majícím na hlavě klobouk černý a za ním péro popelaté okolo klobouku otočené. Za králem šli nejv. purkrabě, nejv. komorník, nejv. sudí, nejv. kancléř a jiní soudcové zemští král. čes. Naposledy pak zavřeli tu pompu drabanti královští, kteříž se všemi jinými také do soudnice vstoupili. 1620

Po usazení se krále na majestátu v nově připraveném s nákladem takovým, jakéhož předtím žádní králové čeští a císařové římští nemívali a neužívali, stalo se od téhož krále s pozdvihnutím klobouku promluvení k přítomnému množství knížat a panstva rozličného v jazyku německém v smyslu takovém: Že král vděčně to od pánů i od vyslaných přijímati ráčí, když sou se tak poslušně zachovali a v tak velikém počtu na rozepsání jeho do měst Pražských sjeli a do místa výsadního najíti dali. Poněvadž pak toho nad míru důležitá a nevyhnutedlná potřeba všechněm nastává a tohoto jich hnutí příčiny podstatné jsou před rukama, tedy že toho jakožto vrchnost a pán jich při všechněch vyhledává, aby proposicí, kteráž jim bude přednešena, k sobě přijali a jako věrní synové vlasti a milovníci pána Boha i krále svého v příčině té se zachovali; že král zase na druhou stranu ráčí chtíti laskavým otcem a králem i pánem milostivým všech stavův král. čes., ano i zemí přivtělených býti a zůstávati. Na dokázání pak té lásky a náchylnosti upřímé k nim všechněm že jest dal v knížetstvích slezských lidu pěšího 7000 a jízdného 1000 na svůj vlastní groš a náklad najíti.

To všecko nejv. kancléř český stavům i vyslaným na česko vykládal a hlasitě opakoval.

Po dokonání řeči a přístupu toho podala se nahoru na katedru v spis uvedená proposicí královská od téhož nejv. kancléře, kterouž deklamator při dskách zemských Jan Opiops, jinak Ostrovid, četl nahlas obsaženou v 16 artikulích slovo od slova takto:

„Jeho Milost nejjasnější a velikomocný kníže a pán, pan Fridrich, český král a pán náš nejmilostivější, ráčí to ode všech tří stavův král. čes. i jiných přivtělených zemí s obzvláštní vděčností a milostivým zalíbením přijímati, že sou se k tomu generálnímu od J. M. rozepsanému sněmu v takovém počtu po-

1620 slušně najíti dali a země přivtělené vyslané své vypravily; nepochybujíc, že s dostatečným plnomocenstvím vypraveni sou, tak aby všickni artikulové této proposicí, jeden po druhém, bez překážky uvažováni, přítomná vysoce důležitá potřeba se vší snažností fedrována býti a tak podstatné snešení v té příčině státi se mohlo, jakž toho obhájení, zachování a vzrůst král. a zemí J. M. K. v čas těchto nejnebezpečnějších nepřátelských předsevzetí vyhledává.

A poněvadž přede všemi věcmi jest zapotřebí, aby všickni vyššího i nižšího stavu lidé a veřejně všickni křesťané, v království čes. i v zemích přivtělených obývající, kajícím životem hněv toho spravedlivého soudce proti sobě ukrocovali a na horlivých modlitbách svých za umenšení přítomné zkázy země, války a krveprolévání i jiných z toho následujících hrozných trápení, jichž se vždy více mnohými rozdílnými hříchy účastné činí, jeho božské milosti zkroušeným srdcem bez přestání prosili: z té příčiny ráčil jest J. M. K. z povinnosti své skrze otevřené mandaty, kteříž v král. čes. po krajích publikováni a vyhlášeni byli, všech všudy vůbec i jednoho každého obzvláštně k tomu milostivě napomenouti, v té celé naději, že ode všech náležitý a povinný pozor na to se míti bude a tak to mnoho spůsobí, aby při přítomném generálním sněmě s pomocí a s požehnáním všemohoucího pána Boha, skrze dobré a prospěšné rady zachování, vzrůst a svoboda všech těchto zemí v náboženství i v světských věcech s bedlivostí uvážena a vše k vinšovanému cíli a bedlivému vyřízení přivedeno býti mohlo.

A jakož sou stavové král. čes. i jiné přivtělené země J. M. sobě za krále a pána svého volili, a to jak skrze psaní tak i skrze vzáctné poselství J. M. v známost uvésti dali, přitom zavázavše se, pokudž to J. M. k sobě přijíti ráčí, při J. M. všecko své jmění i hrdla svá vynasaditi; na to J. M. z vysoce pohnutelných příčin, kteréž vůbec vytištěné se nacházejí, korunu a správu král. čes. i jiných přivtělených zemí k sobě přijíti a tudy, byv prv v pokojném spůsobu postaven, velice těžké jho a břemeno na sebe vzíti jest ráčil, za čímž i hned korunování následovalo: — protož neráčil jest J. M. K. pominouti, se vší pilností a srdečnou horlivostí na všecky prostředky a cesty mysliti, kterak by jak J. M. K. při té zřízené dostatečné a na sebe přijaté správě královské, tak i všecky tyto země před dalšími nepřátelskými vpády a zhoubami zachovány býti mohly. Za tou tedy příčinou ráčil jest i hned po korunování k sjezdu do města Nirmberka osobně se vypraviti, tam s přítomnými sjednocenými stavy a posly jich o to, co by král. čes. a zemím k dobrému, užitečnému, k ochraně a ku pomoci prospěšného býti mohlo, jednati a skrze předkládání mnohých hmotných

příčin tak daleko přivésti, že sou dotčení stavové nad spůsobem těchto zemí srdečnou lítost nesouce, v tom se chvalitebně ohlásili, že při prvnější resolucí své, aby žádnému vojsku, kteréhož by těmto zemím k jaké škodě užito býti mohlo, skrze země a panství své passu nepouštěli a v své předsevzaté důkladné válečné hotovosti — mezi jiným proto, aby římští katoličtí stavové lid svůj, kterýž mají, nepříteli ku pomoci dodati nemohli — stále setrvali, na konec sobě umínili; ráčil jest také J. M. K. i při předních pánich a přátelích svých skrze pohnutedlná psaní v říši i krom říše retuňku a pomoci velmi horlivě vyhledávati, jsa v té doverné naději postaven, že to nebude bez všelikého užitku. 1620

Mezi tím pak ráčí na tom býti, jakož jest posavad na žádné nebezpečenství, práci, pilnost a náklad se neohlédal, tak i napotom svou péči otcovskou, věrnou a horlivou náklonnost a snažnost o dobré těchto zemí stále v skutku prokazovati. Za kterouž také příčinou ráčil jest s dobrým zdáním a radou nejv. úřed. zem. na místě stavův král. čes. i jiných zemí přivtělených a stavův evang. Hořejších i Dolejších Rakous při tehdáž v Prešpurce držaném sněmu tu ode všech dávno vinšovanou, začasté předsevzatou, ale vždycky skrze v to připadlé překážky hindrovanou konfederací a sjednocení s pomocí všemohoucího p. Boha zavříti a stvrditi; kteráž při tomto nynějším sněmě publikována býti má. O čemž jest J. M. K. i na své pominulých dnův vykonané cestě při ujití se správy přivtělených zemí, s čímž beze všeho ohledu na veliké třeskuté mrazy a tehdáž se ukazující nemalé nebezpečenství za mnohými příčinami déle odkládati J. M. se nevidělo, týmž zemím při sněmích a sjezdích jich oznámiti dáti ráčil. I poněvadž na takovém sjednocení, aby to k svému cíli a v moc svou vešlo a ode všech ho prospěšně užíváno býti mohlo, všech zemí dobré obzvláštně záleží: protož ráčí J. M. K. poslušných stavův a vyslaných milostivě žádati, aby tento jakožto první a nejpřednější artikul v své uvážení vzali a mezi sebou se usnesli, jak by dále často dotčená konfederací dokonale stvrzena, i co podlé ní vyřízeno býti má, v skutek uvedeno, zemím v ní dotčeným, obzvláštně J. M. knížeti a stavům uherským i sedmihradským odeslána, a tak stálému zakázání a připovědi věrně, právě a skutečně dosti učiněno býti mohlo.

Druhé: Poněvadž často dotčenou konfederací dobře to opatřeno jest, aby se na prostředky myslilo, kterak by ta rozšířena a jiné okolní země do ní pojaté býti mohly, jakož pak již prvé při J. M. kurfirštích, knížatech a stavích sv. říše, kteříž v té slavné unii sou, toho vyhledáváno bylo: protož ráčí J. M. K. to poslušným stavům a vyslaným k uvážení podávati, jakož

1620 při již dotčených slavných kurf., kníž. a stavích v unii zůstávajících, tak i při vysoce mocných páních generalštátích svobodných sjednocených zemí nidrlantských by ještě dále náležitě vyhledáváno, předneseno a dosaženo, i také o pomoci, které by se všech stran s prospěchem užívati se mohlo, na jaký by spůsob se snešení státi mohlo. Při čemž J. M. K. ráčí se milostivě ohlašovati, pokudž v tom stavové s vyslanými nic na rozmyslu nemají, a J. M. K. to v moc dáti chtějí, že by ráčil chtíti příležitosti a času šetřiti, při dotčených páních stavích koštovati a se přičiniti, aby to, pokudž možné, k naměřenému cíli přivedeno býti mohlo.

Třetí: Poněvadž konfederací to s sebou přináší, aby jisté poselství k sultanovi tureckému co nejdříve vypraveno bylo, a vyslaní 25. d. následujícího m. dubna v Košicích v Hořejších Uhřích se sjedti mají, jest zapotřebí, aby při nynějším generálním sněmě jisté osoby k tomu se volily, jmenovaly, k přijetí na sebe kommissí takové se dožádaly a s plnou mocí tam vypraveny byly; též jací by prezentové k tomu obráni, odkud ti jako i náklad na cestu vzati býti by měli, a jak by to vysoko na summě vynášeti mohlo, obzvláštně pak jak by tím zemím, jako i sv. říši k dobrému stálý a bezpečný pokoj s týmž sultánem tureckým obnoven a na ten spůsob objednán býti mohl, aby vždycky trval a věčně zůstával. I poněvadž J. M. K. za věc velice potřebnou uznávati ráčí takové poselství co nejdříve fedrovati, aby vyslaní 25. d. dubna v Košicích býti mohli, nebo dále se s tím odkládati bez nemalého nebezpečenství nemůže, a stavové uherští s toužením na to očekávají: protož má tento artikul tím spíšeji uvážen, zavřín a všeliké k tomu náležité potřeby opatřeny býti.

Čtvrté: Poněvadž král. čes. a přivtěleným zemím na tom tolikéž znamenitě záleží, aby skrze opatření a zdržení hraničných pevností v král. uher. i též země u větší bezpečnosti a pokoji zachovány býti mohly, a z té příčiny předešlých let z král. čes. a z zemí přivtělených jistá dobrovolná pomoc k tomu cíli, totiž na opatření království uherského, činěna byla; protož dle konfederací, v kteréž týž artikul také obzvláštně jest obsažen, pro dokázání v tom stavům uherským upřímé sousedské náklonnosti, při přítomném sněmě jisté snešení se státi má: kterak by jak ta předešlá obyčejná pomoc k cíli dotčenému se shledávala, tak i těch dále svolených 50.000 kop miš. ročně při jistém čase skládáno býti mohlo; kdež slušné jest pozor na to míti, aby ta toliko na opatření dotčených hraničních pevností vynakládána a za tou příčinou jistí kommissaři, kteříž by na to pozor měli, nařízeni, a přitom to opatřeno bylo, aby vždycky na místo s světa sešlého jiný se dosazoval. O čež zvláštní sne-

šení státi se moci bude; jako i to dále na dobrém pozoru bude se míti, aby proti tomu stavové uherští tím povinnější a zavázanější byli, dle konfederací v čas potřeby, když by se toho při nich vyhledávalo, zemím těmto tím volněji pomoc činiti. 1620

Páté: Ráčí J. M. K. stavům a vyslaným dáleji toho k uvážení podávati, na jaký by spůsob ve všech sjednocených zemích s dobrým a užitečným jich jednostejná mince užívána býti, jak mnoho v sobě zrna míti a jak vysoko stále platiti by měla.

Šesté: Jakož jest při sněmě generálním, léta pominulého 1619 v úterý den sv. Alžběty, vdovy, na hradě Pražském zavřeném, stalo se jisté snešení, aby konfederací mezi král. čes. a přivtělenými okolními zeměmi, též snešení, při sjezdích od direktorův, správcův a rad zemských rozpisovaných učiněná, při tomto sněmě vůbec přečtena a po uvážení toho, kterak ten artikul v konfederací 97. o zpronevěřilých synech vlasti s některými jinými napraven býti by měl, ve dsky zemské při témž sněmě na relací vložena a vepsána byla, a za dobré se uznává, aby jisté vysvětlení v tom i v jiném se stalo: pročež týž i jiní artikulové s pilností uváženi, v čem bude potřebí, opraveni, a potom nadepsaná konfederací a snešení obecní spolu s dotčenou s knížetem a stavy uherskými i sedmihradskými učiněnou konfederací ve dsky zemské na relací sněmovní vepsáni, a originalové k jiným privilegiím a svobodám zemským přiloženi býti mají; však aby přitom na to pozor se měl, aby beze všeho rozdílu osob k těm, kteříž snešení obecnému zadosti nečiní, J. M. K. za svého pořádného krále a pána neuznávají a poslušně se k J. M. nezachovávají, skutečně přikračováno a v tom ve všech zemích jednostejná rovnost zachovávána byla.

Sedmé: Neráčí J. M. K. pochybovati, že poslušní stavové i vyslaní se vší bedlivostí při sobě uvažují a na pilném pozoru i mají to, v jaké znamenité hotovosti nepřátelé království a zemí těchto se nacházejí, kterak by skrze své rozmanité a krvavé praktiky, kteréž jim posavad zvláštním božím řízením chybovaly, s vynasazením na to vší moci a síly své, ohněm i mečem vše zhubiti a těchto zemí zase dosáhnouti mohli, jakž mandatové v říši publikovaní s znamenitými pohrůžkami to vysvědčují: pročež obzvláštně bude zapotřebí to uvážiti, co by proti takovým mandatům těmto zemím k dobrému říkati se mělo. Zatím jak by se tak veliké síle s pomocí p. Boha v cestu vkročilo a odpíráno býti mohlo, aby tedy často dotčení stavové a vyslaní se vší pilností to rozvážili: jak by praktiky nepřátelům zastaveny, a oni z král. čes. i z jiných všech zemí vybyti, hranice dobře opatřeny, země aspoň jednou v větší bezpečnost uvedeny a skrze časné placení vojáci v řádu, v kázni a v poslušnosti

1620 zdržáni býti mohli. A jakož jest J. M. K. na sněmě Brněnském rozdílné, vysoce potřebné artikule o uvedení v lepší řád věcí válečných podati ráčil, mohou ti také tuto na uvážení vzati býti.

A poněvadž sbírky a berně, od začátku této defensí i před tím na sněmě léta 1615 na zaplacení dluhův od předešlých králův zdělaných svolené, jako i šacuňk, kterýž zatím následoval, na tuto válku daleko vystačiti nemohly — nebo na rozdílná poselství do říše i jinam odtud nakládáno, municí skupována a befelishaberům placeno být muselo, — za kterouž příčinou ani mustruňk lidu verbovaného posavad nikde se státi, ani o rešt jim povinný s nimi učteno býti nemohlo; protož má býti tento vysoce potřebný artikul s pilností uvážen: jací by prostředkové a cesty k tomu se najíti mohli, aby stále peněz dostatek před rukama byl, tak aby, budeli toho potřeba, válka dále vedena, nynější velicí nedostatkové napraveni, další neřád a mutinací odvrácena, regimentové doplněni, kvota a počet vojska, kterým by jedna země druhé ku pomoci přispěti měla, podlé možnosti jedné každé země šacována, domácí hotovost lépe a s větším užitkem zřízena a vychovávání kapitanův, jak se to od mnohých stavův říše děje, zmenšeno býti, a tak tím snáze náklad na to vystačovati mohl; potomně aby přílišná svoboda soldatův, kteréž posavad užívají, ku příkladu jiným trestána byla, tak aby země, jak před nepřítelem tak i před přátely tím ubezpečenější býti mohla. Při čemž obzvláštní paměť míti sluší na zřízení rady válečné, a jaká by týmž radám instrukcí vydána býti měla; item měloli by příkladu pánův generalštátův nidrlantských následováno býti, clo a jisté sbírky na všelijaký nápoj, šatstvo, dobytek a jiné k tomu potřebné věci uloženy, jak dlouho válka tato trvati bude, užívány, aby tudy tím více peněz dosaženo a celá tato vysoce potřebná defensí, bez kteréž sice všecko by zpátkem jíti muselo, náležitě zřízena a stále zdržena býti mohla.

Osmé: Má také býti pomyšleno, jak by obecní cajghauz zříditi se mohl, aby jak zbraní tak profiantu dostatek před rukama byl; obzvláštně pak odkudž by se jistý počet koní k artilerii, jichž se každodenně potřebuje, vzíti měl, s skutečným přičiněním aby opatřeno bylo.

Deváté: Jest také toho vysoce veliká potřeba, a křesťanská láska k tomu vede, aby nemocní a zranění soldati náležitě opatrováni byli, tak aby do konce nezhynuli, ale hojeni a po dosažení zdraví zase k službě polní obráceni byli, jakž se to na mnoha místech s pilností opatruje. Nebo od starých, zkušených a trvanlivých soldatův platnější služby, nežli od v nově verbovaných, kteří teprva vojně a zemi zvykati musejí, očekávati se může; to i proto, že bez toho lidu vojenského sem i tam velmi

těžce se dostává, a oni také bez takového opatření verbuňku se straší. Protož slušíť to dobře uvážiti, zdali by se mohli najíti v zemi v místech příležitých jací klášterové k vychovávání týchž soldatův nemocných, v kterýchž by všelijakými potřebami opatrováni a tak nuzným soldatům pomaháno býti mohlo. I ten prostředek k tomu užit býti může, aby na kázáních lid byl napomínán, aby z citedlnosti křesťanské, z upřímého srdce a lásky k bližnímu, obzvláštně v takové příčině něco dobrovolně k tomu dávali, k čemuž by i nynější befelichshaberové napomenouti se museli. 1620

Desáté: Má se také uvážiti, kterak by jak v čas nenadálých vpádův nepřátelských, tak v těchto nebezpečenstvích a příbězích jeden kraj druhému ku pomoci a retuňku přispívati mohl.

Jedenácté: Považiti jest, kterak by hranice, zámky a města tak opatřiti a zpevniti se mohly, aby nepřítel žádných passův k vpádu do země otevřených neměl, ano také kam by obyvatelé s svými nejmilejšími věcmi, s manželkami a dítkami, aby se nepříteli v loupež nedostávaly, v čas náhlého nebezpečenství od nepřítele útočiště své míti mohli, a jak táž zpevněná města od okolních poddaných hájena a opatrována býti a také skrze jistá hesla jedna obec druhé o vpádu nepřítele a v čas největšího opatření výstrahu a návěští dávati by měla.

Dvanácté: Kterak se k tomu vstříc vjíti má, aby krajský i verbovaný lid, když do ležení táhnou aneb také v kvartýřích položeni jsou, ubohým lidem poddaným jako i pánům jich budoucně žádné škody více nečinili.

Třinácté: Poněvadž dle snešení předešlého sněmu skrze jisté k tomu zvolené osoby zřízení zemské přehlídnuto, zkorrigováno a v lepší řád uvedeno býti mělo; protož aby to tím snáze fedrováno a dále s věcí tou odkládáno nebylo, vidí se za dobré, aby stavové J. M. K. a nejv. úřed. a soud. zemským, též radám soudu dvorského i komorního i jistým osobám z obce, kteréž by se k tomu zvolily, tímto sněmem to v moc dali, aby J. M. K s týmiž nejv. úřed. a soud. zem. i radami svými a jmenovanými osobami z obce, majíce sobě to od těch výš dotčených osob k přehlídnutí téhož zříz. zem. prvé nařízených přednešeno, v to nahlédnouti moci ráčil, a též zříz. zem., když by bylo od J. M. K. a týchž osob všech schváleno, k vytištění svému neprodleně přijíti mohlo.

Čtrnácté: Mají se stavové král. čes. o to snésti, jak by koruna a privilegia jeho dále opatřena, zdali by v tom místě, v němž nyní zůstávají, zanechána, čili kam jinam přenešena býti měla.

Patnácté: Neráčil jest J. M. K. moci pominouti také toho

1620 připomenouti: poněvadž, kdyby věřitelové, jenž zápisy na panstvích J. M. K. pro dluhy od předešlých králův českých vzdělané mají, v táž panství se uvazovati chtěli, jako i posudní dle konfederací J. M. K. vycházeti nemělo, an dotčená panství královská prvé na nejvyšší ztenčena a důchodové zmenšeni jsou, nijakž by tak mnoho na obé vynášeti nemohla, aby na zaplacení týchž dluhův i také na vychovávání dle náležitosti dvora J. M. K. vystačiti mohla a měla; protož aby stavové na tom se snesli, aby příkladem sněmu léta 1615 všelijakou exekucí práva vedení a uvazování se komorníky, též listy obranními v dotčená panství J. K. M. ještě dále zastaveno bylo, jako i posudní zouplna, tak jakž se to předešlým králům českým dálo, vycházelo, a tak J. M. K. podlé vychování dvoru svého k jiným nevyhnutedlným vydáním tím lépe dostačiti moci ráčil, a budoucně na jiné slušné prostředky pomyšleno bylo, kterak by týž věřitelové spokojeni býti mohli. Kdež J. M. K. ráčí býti té naděje a milostivé důvěrnosti ku poslušným stavům, věrným svým milým, že sami při sobě to rozumně posoudí, jak mnoho rozličných a stálých vydání při této královské na sebe přijaté správě J. M. přibylo; pročež tím více dotčení stavové k tomu nakloněni budou a za slušné uznají, aby J. M. K. dobrovolně toho postoupeno bylo, čehož jsou předešlí králové čeští užívali, jako i to, co J. M. K. pro dobré a užitečné zemí těchto věrně a upřímně v rozličných příčinách vynakládá, zatím vděčně přijmou a budoucně na vynahražení J. M. toho paměť míti budou.

Šestnácté a naposledy: Poněvadž tento sněm pro obecné dobré, a kterak by o to přede všemi jinými připaditými partikularními věcmi s užitkem a vzděláním všech zemí jednáno i bohdá zavříno býti mohlo, toliko rozepsán jest; protož všecky a všelijaké jiné sem náležející privátní věci, jakž ty jmenovány býti mohou, na stranu a do jiného sněmu odložené býti, a při tomto obecném nebezpečenství privátní věci slušně odpočívati mají, a J. M. K. ráčí té milostivé naděje býti, že se k tomu samému toliko cíli směřovati a J. M. při stavích v tom vymluven bude, že, byv od začátku správy své královské v mnohých rozdílných místech vysoce důležitými král. česk. věcmi přes příliš zanešen, osobní a privátní věci k svému náležitému vyřízení všecky v tak krátkém čase sou přijíti nemohly. Ale napotom, když časové pokojnější budou, ráčí J. M. K. chtíti a se zavazovati, také i v těch dle slušnosti a spravedlnosti jednoho každého milostivě fedrovati, a co dáleji často dotčení stavové král. českého a vyslaní z zemí přivtělených v nadepsaných artikulích i jinak sami od sebe obecnému dobrému užitečného a prospěšného uznají, na čem po bedlivém uvážení se snesou a zavrou, na to J. M. K. od poslušných stavův, věrných

poddaných, milostivě očekávati, tomu rád vyrozuměti a zase tak se pronésti a ukázati chtíti ráčí, aby věrná, upřímná, otcovská J. M. K. k týmž zemím náklonnost a láska dostatečně seznána býti mohla. Proti čemuž v tom se na stavy i na vyslané dostatečně bezpečiti ráčí, že jako věrní synové vlasti zachování a vzdělání její na pozoru míti a přitom J. M. K. jakožto volenému i korunovanému králi a pánu svému, jakž sou to posavad chvalitebně činili, tak i napotom v těch i v jiných všelijakých případnostech poddaně a poslušně do nejvyššího přemožení nápomocni budou. Což jim J. M. K. vší milostí svou královskou zpomínati chtíti a jejich milostivým králem a pánem zůstávati ráčí.“ — 1620

Po přečtení proposicí nejv. purkrabě učinil k králi řeč jmenem a na místě celého shromáždění sněmovního v jazyku českém, kterouž zase králi nejv. kancléř po jistých periodích vykládal německy, slovy těmi:

„Nejjasnější a velikomocný králi, pane, pane náš nejmilostivější! V. K. M. stavové král. tohoto jako i vyslaní z zemí přivtělených na místě principalův svých, všickni věrní a poslušní poddaní, poddaně a poníženě děkují, že V. K. M. ráčila se tak dalece k žádosti stavův a vyhledávání toho při V. K. M. milostivě skloniti a do sněmu přijíti.“ (Tu první bylo zastavení řeči nejv. purkrabího a tlumočení nejv. kancléře.)

„Od V. K. M. proposicí proponirovanou a předestřenou všickni stavové ze všech zemí s vděčností přijímají a ji v bedlivé uvážení vzíti se zakazují, a na čem se tak všickni společně snesou, v tom jistou odpovědí, když toho čas bude, a příležitost po bedlivém všeho toho, což se v též proposicí obsahuje, vyrozumění a uvážení se poskytne, V. K. M. pána svého nejm. zpraviti dokonale nepominou. A přitom V. K. M. všickni vinšujeme, aby p. Bůh všemohoucí V. K. M. v dobrém zdraví spolu s rodem V. K. M. i s slavným přátelstvem chovati, nad námi dlouhověkého panování popříti a potěšitedlného vítězství nad nepřátely, církve sv. a krve křesťanské žíznivými, uděliti ráčil.“ (Tu druhá pauza.)

„Poněvadž V. K. M. ráčili ste se nás stavův všech na ponížené vyhledávání naše milostivě v těžkostech našich ujíti, a nám se ještě milostivě a právě otcovskou láskou zakazovati ráčíte; my zase podobně chceme a připovídáme živí i mrtví až do vylití nejposlednější krůpěje krve s vynaložením všeho jmění našeho při V. K. M. jakožto králi a pánu našem nejm. státi a V. K. M. nikterakž neopouštěti.“ (Třetí pauza.)

Král vyrozuměv vinši a zakázání stavův z promluvení toho, a poseděv ještě v majestátu svém chvilku, odešel zase z soudnice s tím komonstvem, s kterýmž předešle do ní přišel. A když vycházel, nejv. purkrabě, stoje za králem, napomenul stavův, aby se odtud nikam nerozcházeli, že podlé obyčeje starobylého,

1620 po odchodu krále bude jim proposicí zase znovu přečtena. Po té doprovodil s jinými nejv. úřed. a soud. zem. krále nahoru, a vrátiv se spolu s nimi v skok mezi stavy, rozkázal túž proposicí opáčiti poznovu od počátku až do konce. Po vykonání toho doložil slov těch: poněvadž sou všickni tři stavové vyrozuměli, co by proposicí sněmovní v sobě obsahovala, že jest k nim naděje té, že ji také všickni v své bedlivé považení vezmou. Pro lepší však jí vyrozumění dal návěští Petrovi Milnerovi z Milhauzu, místokancléři král. čes., aby každému stavu obzvláštní přípis neb exemplář jí odevzdal. Což když stalo se, nebylo toho dne nic více rokováno, ale stavové okolo 23. hodiny české aneb německé 3. byli z soudnice rozpuštěni.

28. břez. Na ráno v sobotu 28. d. března, když nejv. úřed. a soud. zem. po vyřízení na kanceláři české věcí obecných a zvláště vojenských přišli do sněmu mezi stavy, tu nejv. purkrabě oznámil jim: poněvadž toto sněmovní jednání ve všech punktích a artikulích zdravého a bedlivého uvážení potřebuje a konati se jinak nemůže, nežli u přítomnosti všech tří stavův, a to těch, kteří k tomu právo a spravedlnost (tak jakž od starodávna podlé starobylého, zvyklého a zachovalého spůsobu to se zachovalo) dle privilegií a svobod zemských mají; protož aby ti všickni, kteříž k sněmovnímu jednání nenáleží a přítomni jsou, z sněmu vystoupili, jakož se pak to i hned tak stalo.

Po vystoupení osob těch nejv. purkrabě dále vznesl na stavy: že jest král, pán jejich, psaní všem třem stavům král. čes. svědčící z města Brna v mark. mor. ve čtvrtek po neděli masopustní, jenž byl památný sv. Fridricha, 5. d. března na hrad Pražský učinil, jemuž, co by v sobě obsahovalo, z přečtení jeho stavové dokonale vyrozumí. Kteréž když deklamator četl nahlas, zdržovalo v sobě žádost takovou: Jakož jest pán Bůh všemohoucí léta pominulého 1619 na den sv. Jana Evangelisty Páně, 27. d. prosince, v hodinu 9. večerní na půl orloji králi z milosrdenství svého hojného spolu s královnou a kněžnou Veliké Britanie synáčka na tento svět k velikému jich potěšení dáti ráčil, a král byl by toho celého úmyslu křesťanského, dotčeného syna svého v neděli družebnou nejprv příští podlé řádu a obyčeje křesťanského v kostele hradu Pražského pokřtiti dáti: protož že všech stavův král. čes. za to milostivě žádati ráčí, aby témuž synu jeho se v rukojemství pánu Bohu a církvi jeho svaté postavili a takové slavnosti přítomni byli; on proti tomu že se stavům, jakožto vrchnost jich milostivá, přízní královskou zakazovati ráčí. Odkudž, mluvil dále nejv. purk., když stavové vyrozuměli žádosti královské, že jest slušné a náležité, aby v ní král oslyšán nebyl, nýbrž vůle jeho milostivá ve všem se naplnila. Pročež že jemu se vidí, aby se stavové o to dvé-

vespolek namluvili: 1) co by se mělo za dar k takovému kmotrovství syna královského oferovati; 2) poněvadž to možné není, aby měli všickni stavové za kmotry se postaviti, kolik osob mělo by se z každého stavu vybrati. 1620

Když tedy k přímluvám přistoupeno, nejv. purkrabě přimlouval se k tomu: Že by sice upřímě toho králi, pánu svému, i kmotru mladému přál, kdyby hned všecko to, což se bude míti v dar přednésti a oferovati, před rukama bylo a na hotově se odvedlo, a to pro náklonnost tu a péči otcovskou, kterouž král ke všechněm stavům král. čes. míti ráčí. Ale to že nyní státi se nemůže pro příčinu tu, že se musí mnoho peněz na zaplacení lidu válečnému do ležení odeslati; nic méně však že se mu vidí, aby jistota králi na 24.000 kop do roka pořád zběhlého učiněna, a tu, kdež náležeti bude, od pánův kmotrův odvedena byla. Co se osob k kmotrovství volení tkne, aby bylo jich k tomu obráno 24, totiž z každého stavu po osmi.

Po něm nejv. hofmistr král. čes. Vilím starší z Lobkovic, přistoupiv ku přímluvě Bohuchvala Berky z strany jistoty, dále doložil v přímluvě své toho: Co se má učiniti k zalíbení vrchnosti, to aby se učinilo s ochotností. Na ten však čas nepronášejíce se stavové v tom zjevně, jak mnoho chtěli by učiniti, nýbrž aby se poptali z daleka, jak by jiné země přivtělené v příčině té zachovati se mínily; neb kdyby se nyní o summu snesli a potom Slezáci neb Moravané je v summě převýšili, že by to bylo stavům král. čes. poněkudž s posměchem. A tak když se nejprvé přezví na jiných zemích, tedy že teprva potom mohou se i stavové o jistou summu snésti.

Nev. komorník oblíbil sobě hlas a zdání nejv. purkrabího.

Nejv. pak kancléř Václav Vilím z Roupova přimlouval se k prezentu dvojímu. Přede vším všudy aby se totiž stavové starali o prezent duchovní, totiž o modlitby svaté, které by pánu Bohu za krále, královnu, rodinu i všecko přátelstvo J. M. obětovali a jim od velebnosti jeho nejsvětější dlouhověkého zdraví a šťastného nad sebou panování vinšovali srdcem skroušeným. S strany pak druhého prezentu hmotného a tělesného aby se oň dříve nesnášeli, až by úmyslu jiných zemí vyrozuměli. K čemuž aby pro zachování mezi nimi srozumění dobrého volili osoby jisté, kteréž by s vyslanými jich o to rozmluvily, a jak vyrozumí, podlé toho také se zachovati duplem hleděli dle přímluvy Radslava z Vchynic, totiž budouli země chtíti darovati 10.000, aby Čechové darovali duplem 20.000 a tak dále.

K kterýmžto přímluvám připojili se všickni jiní z obce a stavu panského.

V stavu pak rytířském Kašpar Kaplíř, nejv. písař král.

1620 česk., jakožto hlava a osoba přední toho stavu, v přímluvě své mimo jinou řeč dotekl toho: Že toho žádný odeď dvou set let v pamětech českých nenajde, ovšem pak nepamatuje, aby měl král mladý v Čechách se naroditi a křtiny jeho se konati. A poněvadž to se nyní stalo, a stavové toho ve zdraví dočekali, tedy že pro tu vděčnost, kterouž jsou vrchnosti tak laskavé a milostivé povinni, na dokázání k ní věrnosti jakožto věrní poddaní aby se o poctivý prezent všickni vespolek postarali, buď již ten na hotově aneb na jistotě, s tím však přitom oznámením a ohradou: kdyby na jistotě prezent ten odveden býti měl, aby pečet zemská na relací ke dskám zemským od něho jakožto nejv. písaře vyžádána byla, tak aby on osobou svou, poněvadž toho příkladu za naší paměti v zemi české se nestalo a nebylo, bezpečen býti mohl.

Jiných osob rytířských přímluvy směřovaly k jednomu a témuž cíli. Kteréž naposledy i stav městský, měv to na sebe od vyšších stavův podáno, skrze kancléře staroměstského, mistra Mikuláše Troila Hagiochorana neb Svatopolského, v ten smysl zavřel: Že za to pánu Bohu děkují, když jest ráčil krále i královnu J. M. hojným svým požehnáním navštíviti a plodem zdárným obdařiti, vinšujíce přitom J. M. dlouhověkého zdraví a šťastného nad nimi panování, nemluvněti pak v nově narozenému šťastného vzrostu a věku dospělého. A poněvadž nejv. purkrabě dobře se k tomu přimlouval, aby tedy týž prezent na jistotě odveden byl. A taková však jistota aby svědčila na krále, královnu i na dítě společně do roka pořád zběhlého; summou pak v ní doloženou aby byli povinni nejv. berníci z kasy berničné, a kdyby časně vypravena byla, aby věřitelové mohli toho náležitým pořádem práva země a král. čes. na nich dobývati. S strany osob k kmotrovství, vidíli se stavům vyšším počet jich zduplovati proti počtu kmotrův z zemí jiných, to zase při vůli jich zůstavuje.

Podlé toho snešení osoby, zvolené ze všech tří stavův po dvou a k vyslaným z zemí přivtělených vypravené pro vyrozumění z nich, jak mnoho prezentu jedna každá země kmotru malému od sebe učiniti by mínila, přinesly stavům za odpověď to: že sou se týž vyslaní na místě principalův svých jednomyslně snesli, aby jedna každá země přivtělená, totiž Morava, Slezsko a Lužice po 12.000 kp., a tak všecky 36.000 kp. miš. téhož daru odvedly. Odtud potom dotčené osoby odešly ke dskám, aby totéž uvedly v známost i nejv. úřed. a soud. zem., kteříž mezi tím byli u desk k učinění relací sněmovní o vyžádání pečeti zemské ku přitisknutí jí k dotčené jistotě. A ač táž věc vztahovala se zároveň ke všem třem stavům král. čes., vyšší však stavové vždy předce zpěčovali se i v té případnosti stav

třetí k jmenované relací připustiti, an i k odvedení částky 1620
prezentu i potom k kmotrosti byl týž stav třetí potázán.

Po přečtení s katedry formy jistoty té, na 24.000 kop. svědčící, vidělo se nejv. ouř. a soud. zem. a potom i obci za příhodné: poněvadž bylo by příliš mnoho kmotrů, kdyby mimo nejv. úř. a soud. zem. mělo ještě z každého stavu po šesti osobách z obce k nim býti přidáno, nebo že také bude tu veliký počet jak vyslaných z Uher tak z jiných zemí přítomen; aby tedy k týmž nejv. úřed. a soud. zem. toliko dvě osoby z každého stavu byly přidány, a to jmenovitě tyto: Adam ze Vchynic a z Tetova a Ladislav purkrabě z Donína z pánův, Václav z Bubna a Zdeněk Jetřich Malovec z rytířstva, Jan Kirchmajer z Reichvic, primas, a Jan Šuster jinak Zlatotepec, tehdejší purkmistr Starého města Pražského; poručivše jim stavové, aby nazejtří v neděli družebnou tím ranněji, poněvadž toho dne legat uherský do měst Praž. se očekává, a přijdeli, že křtiny konati se budou, na hrad Pražský do světnice rytířské najíti se dali a tu na další pompu očekávali.

Naposledy, když to vše bylo postaveno na místě, stav rytířský od nepřítele zplundrovaný ohlásil se před stavy skrze Jana Konecchlumského, připomínaje jim zakázání jich na předešlém sněmě učiněné: že žádná traktací sněmovní předsevzata od stavův nebude, dokud oni zplundrovaní v tom, odkud by vyživení své míti mohli, opatřeni nebudou.

Žádost pak ta jich v spisu podaná vzata od stavův hned v tu dobu v považení, a dáno týmž zplundrovaným na ni za odpověd to: poněvadž věci královské brzkého uvážení a opatření potřebují, pročež že musí artikulové v proposicí obsažení napřed jíti; ale když to vše postaví se na místě, potom také že dle zakázání stavův v nedostatku svém náležitého opatření užijí. Na čemž jak stav rytířský tak i města od nepřátel zhubená ochotně přestali a s jinými stavy od nejv. úřed. z sněmu do pondělka odloženého preč se odebrali.

V neděli pak Lætare 29. d. března, ač křtiny královské 29.
konati se měly, ale že uherského a sedmihradského knížete Be- břez.
tléna Gábora legat ještě do Prahy k témuž dni dostačiti nemohl, tou příčinou stal se jich odklad do dne úterního 31. d. března.

Mezi tím dne pondělního 30. d. března stavové sšedvše se 30.
v hojném počtu do sněmu, zasedli na uvážení artikulův někte- břez.
rých proposicí královské. Předně pak stalo se k nim od nejv. purkrabího promluvení takové: Že stavům zůstává v dobré paměti a vědomosti to, co sou jak z ústního ohlášení J. M. krále dne onehdejšího při publikování proposicí, tak ovšem i z artikulův v ní obsažených doslýchali, jak velice král — začež jistě

1620 pánu Bohu sluší poděkovati, že nám ráčil vrchnost tak milostivou a otcovskou dáti — o to se vší velikou péčí a snažností se starati ráčí, jakým by spůsobem nejplatněji a nejlépeji král. čes., ano i země k němu přivtělené toho velikého nebezpečenství co nejdříve mohly vzniknouti a zproštěné býti. Přitom také že není pochybné, než že v pamětech svých snášejí, když sou toho při králi vyhledávali, aby králem a pánem jejich byl, že sou se mu zakázali, jestliže takové těžké břímě (poněvadž král sice bez toho království dobře býti a v zemích svých spokojen seděti mohl) na sebe přijme, že chtějí při něm své cti, hrdel i statkův vynasaditi a do nejvyššího přemožení státi. Jakož pak že o stavích žádná jiná naděje není, než že, majíce tak laskavou, dobrotivou a milostivou vrchnost, podlé zakázání svého ve všem tom tak se chovati budou. A poněvadž J. M. král o to s jedné strany se stará, kterak by dotčeného nebezpečenství král. české i jiné země přivtělené zproštěny býti mohly, pročež že i s druhé strany jsou vším zase králi zavázáni. Důvod pak té milostivé péče a starosti že jest mezi jinými i ten, kterýž již skutečně dokázal na sobě, když jest jistou a zdávna žádanou konfederací na místě král. čes. a zemí k němu přivtělených, však s jistým jich vědomím, tou jízdou, kterou před sebe měsíce prasince léta tohoto 1620 vzal, s Betlénem Gáborem a s stavy uherskými a sedmihradskými učinil a to vše tak opatřil, že věčná svornost a láska mezi jmenovanými královstvími a zeměmi dokonale a věčně trvati bude. Kterážto konfederací že nyní stavům pro lepší jí vyrozumění bude i hned přečtena, aby stavové bedlivě znění a kontextu jejího poslouchali a pozorovali. A po přečtení jí, poněvadž posel knížete Betléna a stavův uherských této chvíle do Prahy přijedti má, že bude toho potřeba důležitá, aby se o to namluvili vespolek, co by budoucně k též konfederací aneb témuž poslu za odpověd od sebe a vyslaní od zemí přivtělených dáti chtěli.

Mezi tím nejv. purkrabího promlouváním přišla novina do soudnice, že legat již v Praze jest, proti němuž hned ranním jitrem, na dokázání vlídnosti a poctivosti legatu náležité, nejv. hofmistr král. čes. s presidentem nad appellacími Václavem z Budova s jiným komonstvem na několika vozích komorních vypraven byl.

Po dokonání řeči poručeno lidem k sněmování nepříslušejícím, aby vystoupili ven; a kdo by se tak nezachoval, poručeno přehlídání jich komorníkům Zatím čteno nahlas s katedry od Mikuláše Hessera, komorníka od desk zemských, přeložení z latinské řeči do češtiny té konfederací s jejím přístupem a závěrkem od slova takto:

„Ve jmenu svatosvaté a nerozdílné Trojice, Boha Otce,

Syna i Ducha sv., ředitele císařství a království nejmúdřejšího, 1620
nejspravedlivějšího, nejmocnějšího a chvály i cti hodného na věky věkův. Amen. My Fridrich atd., přitom slavného král. čes., mark. morav., knížetství slezských, Hořejších i Dolejších Lužic mark., jakožto přivtělených zemí, nicméně i Hořejšího a Dolejšího arcíknížetství rakouského stavové a řádové k věčné paměti všem vůbec tímto listem naším znáti a zvláště těm, jimžto náleží, dáváme:

Že, ačkoli od mnoha let nerozvížitedlným svazkem smlouvy neb sjednocení slavné toto král. čes. i jiné země k němu přivtělené a sjednocené, též s slavným král. uherským spolčeno a spojeno bylo, kteréžto věčné sjednocení, podlé jistých o tom svědčících a rozdílně jak v Vídni tak i v Prešpurce a v Evančicích traktací držaných i v spisích obsažených, neporušeně a svatě k dokonalejšímu upevnění a zachovávání přivésti sme se se vší snažností a prací starali; ale však když mnozí ducha nepokojného lidé hostinský smysl a výklad tomu jednání dávati a toho vinšovaného sjednocení svazek zrušiti a v nic obrátiti usilovali: tedy stavové dotčeného slavného král. čes. a mark. mor. skrze vyslané z prostředku svého k osvícenému knížeti, toho času knížeti sedmihradskému, a k stavům slavného král. uher. netoliko již před tím za spravování slavné paměti cís. Rudolfa II. a cís. Matiáše, kterak by k prvnějšímu spůsobu takové sjednocení přijíti mohlo, jednosvorné snešení a na tom zůstání laskavě a šetrně jim připomenuli, ale také přátelsky při nich toho vyhledávali, aby v začatém obnovení, potvrzení a patrnějším vysvětlení starých smluv a kompaktat neoblevovali a ničehéhož toho se nevzdalovali. Kteréžto připomenutí, jakž slušelo a náleželo, oni přátelsky a dobrotivě k sobě přijavše, i my také majíce pozor náležitý na dotčenou konfederací a sjednocení, aby výš jmenovaná sjednocená království a země budoucně a na další časy stáleji v tom svazku setrvati a v celosti zdržána býti mohla, netoliko k výš psanému obnovení, potvrzení a upřímému výkladu často řečené konfederací se vší ochotností a chtivostí sme se ohlásili a v tom pronesli, ale také na osvědčení k Jeho Osvícenosti, též království uherskému i sedmihradskému a stavům jich vděčnosti a odměny naší podobné za to, že sou nám, když sme my válkami přespolními stěžováni byli, s lidem svým časně na pomoc přispívali, k snažné žádosti týchž stavův dobročinně a přátelsky povoliti sme se nezpěčovali.

Aby tedy s pomocí pána Boha všemohoucího toto dílo boží, svaté i všemu křesťanstvu nejužitečnější vinšovaný a šťastný průchod míti mohlo, a takové sjednocení na jisté výminky obnoveno, vysvětleno i potvrzeno bylo: pročež rokovali sme o níže psané artikule s nejjasnějším knížetem, a pánem, panem Ga-

1620 brielem, z boží milosti uherským a sedmihradským knížetem a sikulským hrabětem, jako i s stavy slavného král. uher., v Prešpurku na sněmě obecném toho času shromážděnými, i na místě stavův knížetství sedmihradského národa trojího, za něž dotčené kníže nejjasnější, protože pro dalekost míst a cesty obzvláštních svých vyslaných k témuž sněmu vypraviti nemohli, v rukojemství se postaviti a je ve všem tom s dostatečnou mocí svou zastoupiti a povinnost i místo jich na sebe přijíti jest ráčil, ne jináč, než jak by oni sami témuž jednání tu přítomni byli, skrze vysoce urozené, statečné, slovútné, poctivé a opatrné, pana Jiřího Fridricha hrabě z Hohenloe, pána na Langenbruku, Boleslavi, Kosmanosích a Krulichu, našeho a král. čes. rady válečné, nejvyššího u vojska našeho leitnanta a nejvyššího nad tisícem kyrysarův a třími tisíci pěchoty a rytíře Naší Velebnosti královské, též pana Henricha Matesa hrabě z Turnu, pána na Krajcu, Veliši a Lessdorfě, purkrabího Karlšteinského, našeho a král. čes. též rady válečné, nejvyššího v témž vojště leitnanta a nejvyššího nad třími tisíci pěchoty, pana Linharta Kolona z Felzu a z Šenkenberku, pána na Anjelské hoře, Bochově, Šénově a Hartenšteině, nejvyššího maršalka polního a nejvyššího nad šesti sty kyrysarův, Jana z Bubna na Závrší a na Borovnici, nejv. vachtmistra a nad tisíci koní nejvyššího, Pavla Vosterského Kaplíře z Sulevic na Voticích a Záluží, nejv. kvartýrmistra a nejv. nad 1600 pěchoty, a Pavla Ješína Pražského, — z stavův téhož král čes.; a pana Jana z Vrbna pána na Freidentálu, p. Wolfa Zikmunda, pána na Vlašími, Litni, Budči a Biskupicích, Pavla z Olbramovic na Frišberku, purkrabího hradu Brněnského, Bernarta Zastřízila z Zastřízil a na Náměští, Fridricha Meinrada a Jiříka Millera, osoby radní z města Znojma, — z mark. morav. Že pak z Slezska a z Lužic nemohli žádní vyslaní pro dalekost cesty a místa vzdálenost od týchž stavův k témuž jednání býti vypraveni, pročež Naše Velebnost královská ráčili sme to s dostatečnou a na místě jich s plnou mocí na sebe přijíti, jako by tu sami přítomni byli, pomoci to vše jednati a zavírati; nicméně i skrze pana Erazima z Landavy, svobodného pána z Hauzu a z Rupoltenšteina, pana Ondřeje Thonráda, svobodného pána z Thornberka na Obergasinku, Jiřího Krištofa Raubera z Reineku a z Hořejšího Tyxenova, Zachariáše Štercera, soudu zemského v Dolejších Rakousích assesora neb přísedícího, pana Jiřího Erazima svob. pána z Černemble, knížetství korutanského a markrabství slovenského šeňka dědičného nejvyššího, Jana Ortholfa Ceimana na Gelspachu a Freideneku, a Baltazara Keselbodna, radního z města Šteiru, obojích Rakous legaty, s plnou mocí k jmenovanému sněmu uherskému vypravené, sme o těch artikulích rokovali, je uvážili a na

místě a konci zavřeli a postavili v smyslu tom a na spůsob takový: 1620

I. Aby mezi královstvím českým, mark. mor., knížetstvím slezským, Hořejšími i Dolejšími Lužicemi i jejich stavy a řády jakožto zeměmi přivtělenými, a tak i mezi pořádnými král. čes. králi, markrabaty, knížaty, pány a budoucími jich náměstky, nicméně i mezi Dolejším i Hořejším arciknížetstvím rakouským a též jeho stavy třími, nynějšími i budoucími, s jedné, a králem neb knížetem uherským i s jinými k koruně uherské připojenými královstvími a zeměmi, knížetem sedmihradským, též zemí sedmihradskou a kraji uherskými k dotčenému knížetství sedmihradskému připojenými, a tak všemi jejich stavy a řády nynějšími podobně i budoucími věčná smlouva, ustavičný a nezrušitedlný pokoj a sjednocení svatě zachováván byl, a ti všickni k sobě vespolek dobré sousedství a lásku upřímou obapolně prokazovali.

II. Jestliže by kdy na další časy postavil se nám někdo za jakéhokoli nepřítele, pokoje obecného rušitele, a chtěl by na království a země sjednocené outok nějaký činiti, konfederací této naší přímě neb nepřímě rušiti, aneb od dotčené smlouvy aneb také i od tovaryšstva stavův sjednocených lstivě odpadnouti: tedy bychom byli jedni druhým tím povinni, jmění, statky, až i životy a krev naši pro obecné dobré a též smlouvy vší v celosti a podstatě zdržení vynasaditi, a tou měrou všickni při sobě živí i mrtví hotově a vždycky státi a setrvati, s takovou však přitom hotovostí a mocí vojenskou, jakéž by tehdejší potřeba nastalá kterékoli strany vyhledávala, a za ni od jiných konfederantův časně bylo žádáno, a jaké se při budoucím generálním všechněch sjednocených království a zemí sjezdu a sněmu obzvláštní o ten artikul z strany nařízení defensí od dotčených konfederantův vespolek narovnání a snešení stane.

III. Dále budeme povinni o to všickni bedlivě se starati a to opatrovati, abychom sobě tuto konfederací čím dále, tím víceji rozšiřovati a přijmouce do společnosti naší jiné okolní země, v ní se síliti snažili, avšak jináče nic, jediné s vědomím, s vůlí a s radou společnou všech nás konfederantů; země pak, kteréž by koli žádaly, býti do společnosti smlouvy této přijaty, aby se nám podobnou přísahou a povinností zavázaly k ostříhání všeho toho, což se v ní obsahuje a zavírá, skutečnému a stálému. To když od sebe vykonají, tu teprva jiných království a zemí sjednocených pomoci, svobody i zisku účastné býti mají.

IV. Této pak svaté, nepřerušitedlné, ustavičné a i na potomky a budoucí naše na věčnost se vztahující smlouvy artikulové aby se jak nyní před námi na živě zůstávajícími, tak ovšem i před potomky našimi pro bedlivější a dokonalejší jí

1620 ostříhání při všech obecných sněmích opakovali a vůbec čítávali. Nad to aby v každých pěti letech v místě i času jistém, podlé snešení všech nás společného, hlavní a generální sjezd náš býval pokládán a držán, na němž by, pokudž by se snad v čem z strany artikulův konfederací této jaké nedorozumění a nesnáze urodilo, za času to všecko k přátelskému napravení a porovnání přivedeno býti, aneb dotčení artikulové podlé potřeby a případnosti časův tehdejší v něčem se rozšířiti aneb zřetedlněji vysloviti mohli.

V. Bez vědomí pak, vůle a snešení všech království a zemí sjednocených aby žádný z nás konfederantův o své ujmě žádné války ani k urážce něčí ani pro obhájení svého vlastního, sive bellum offensivum sive defensivum, zdvihnouti a začíti nemohl a moci té neměl. Jestliže by však odněkud do kteréhokoli království neb země sjednocené nějaký nenadálý vpád nepřátelský již se stal, aneb bylo by něčeho toho slušně se obávati, dříve nežli by se jí z ostatních zemí pomoc náležitá učiniti aneb o tom nebezpečenství týmž zemím oznámiti se mohlo; tedy v takové případnosti bude svobodno jednomu každému království a zemi mezi tím časem nepříteli svému dle možnosti spůsobem obhajitedlným odpor činiti. Podobně žádný z nás konfederantův moci a svobody té míti a sobě osobovati nemá: s kterýmkoli nepřítelem nynějším neb budoucím, neb s obecného pokoje rušitelem, království neb zemí sjednocených zhoubcím, i s tím, kdož by koli a v čemkoli konfederací tuto rušiti, jí se na odpor postaviti aneb ji a spoluoudy a druhy její opouštěti se neostýchal, jaké příměří zavírati aneb o dokonalý pokoj smlouvati a v něj vcházeti. Kdyžby pak obecná a slavná smlouva o pokoj od nás ode všech se stala a skoncovala, tedy mají býti v ní také obsaženy a zahrnuty všecky osoby ty, kteréžto majíce na sobě jaké povinnosti obecné, buď v běhu válečném, buď při expedicích politických těmto sjednoceným královstvím a zemím potřebovati se daly a jim věrně a platně sloužily. Touž měrou žádný král, kníže a pán nebude moci bez povolení dotčených království a zemí sjednocených otevřené války zdvihati, mnohem pak méně lid cizí do sjednocených království a zemí uvozovati, země a města některá lidem služebným osazovati, vojákům něčím po různu neb po houfích táhnoucím svobodného průchodu neb průjezdu skrze ně dopřívati aneb jakých mustruňků neb abdaňků v nich dovolovati.

VI. A poněvadž království české a země sjednocené jináč nikoli v spůsobu zdárném, pohodlném a pokojném zůstávati by nemohly, leč by zámkové pomezní v království uherském náležitým dostatkem lidu a municí byli opatřeni: z té tedy příčiny My král český, jako i téhož království i zemí svrchu již

zejména dotknutých a k němu přivtělených, nicméně i Rakous 1620
obojích stavové a řádové, ačkoli vzavše tu věc v naše bedlivé uvážení, to jsme při sobě našli, že na přítomný čas království a země tyto byly by v těžkém a nepokojném spůsobu postaveny a nepřítel v nich ještě dosavad nelítostivě hospodaří, tak že větší díl jich k nejvyššímu zpuštění přiveden, a my podobně nad míru veliké náklady na vojsko naše každoročně činiti musíme, tak že měli bychom k tomu dosti důležitých a dostatečných příčin, abychom těžšího břemena a obtížnosti na sebe nepřijímali a neuvalovali; nicméně však na dokázání naší nejvyšší a věrné pomoci i assistencí netoliko tu předešlou summu na vychovávání lidu služebného a tak na opatrování již řečených pomezí a hranic král. uher., co jí jedné každé svrchu dotknuté zemi každoročně dávati přišlo, a kteráž při nejprvé příštím sněmě generálním poznovu pilně přehlídnuta a rozvrhnuta býti má, dále na budoucí časy každoročně dávati, ale nad to výše pro lepší obhájení obecného nás všech dobrého k té předešlé summě ještě padesáte tisíc tolarů, jeden každý tolar po 70 kr. počítajíce, též každého roku na penězích hotových skládati a tu, kdež náleží, odvozovati se zakazujeme, avšak na ten a takový spůsob: že se to vše od nás, ne z nějaké povinnosti a dluhu, ale z pouhé dobré a svobodné vůle naší a pro zachování vespolek dobrého sousedství a srozumění dobrého, též pro bezpečnější často jmenovaných království a zemí sjednocených obranu a obhájení svolilo a stalo. Aby pak táž sama pomoc od nás svolená ne někam jinam, ale toliko na samé lidu hraničného placení a týchž pevností a zámkův pomezních opatrování se obracela, neřkuli bude velice zapotřebí pilný pozor na to míti, ale také i jisté a obzvláštní kommissaře, kteříž by dotčenou sbírku k sobě přijímali a s ní rozšafně šafovali, k tomu obrati a naříditi. Jestliže by se pak kdy přihodilo, že by jmenovaní zámkové pomezní v nějaké nevyhnutedlné potřebě a nouzi postaveni byli aneb pro sešlost svou nové správky a spevnění potřebovali, a páni stavové král. uher., naši milí přátelé a konfederanti, při nás pomoci nějaké hojnější v čem tom přátelsky vyhledávali, tedy nechceme jich v žádosti té oslyšeti, nýbrž volně a hotově k nim se pronésti a ukázati.

VII. Poněvadž pak nejhlavnější a největší potřeba k tomu nás nutí, abychom pokoj s Turkem netoliko obnovili, ale také poznovu o něj jednali, na místě zavřeli a nezrušitedlně jeho ostříhali, a protož bude zapotřebí, aby se nová legací ku portě otomanské jménem všech království a zemí sjednocených nařídila i co nejdříveji vypravila, jak za příčinou předešlé smlouvy a pokoje obnovení, tak i na další časy jí utvrzení. Kteroužto péči a starost v tak vysoce důležité, platné a potřebné věci,

1620 jak by nejpříhodněji a nejpodstatněji k svému vyřízení skutečnému přijíti mohla, J. M. knížecí jest dobrovolně na sebe přijíti, a že ve všem tom věrně raden a nápomocen býti chce, laskavě se zamluviti ráčil, a to skrze vyslání svého vlastního legata, však tak, aby i naši a král. čes. i jiných k němu přivtělených zemí poslové podlé něho vypraveni byli, učiníce mezi sebou jisté rozvržení, kdoby co z nás jak na dary a prezenty, tak i na jiné outraty, k takové vysilce důležité potřebné, summy peněžité zhotoviti a v místě náležitém od sebe odvésti měl.

VIII. Aby pro zachování sousedství dobrého a na osvědčení naší horlivosti k konfederací této a druhům našim příchylnosti zvláštní kommissaři v rovném počtu od obojí strany zřízeni byli, a ti jedouce na pomezí uherské, s té strany, kdež se Moravy, Slezska a Rakous stýkají, z jara nejprvé příštího je bedlivě shlédli, a co kde dosavad na nedorozumění bylo, to vše na místě a konci postaviti hleděli.

IX. A jakož toho kníže a stavové král. uher. snažně vyhledávali, aby všecky země a panství, kteréž dům rakouský na ujmu a zkrácení téhož království jakýmkoli spůsobem a titulem dosavad drží a nimi vládne, jakožto praví království oudové již aspoň jednou k němu zase připojeny a přivtěleny byly; pročež páni konfederanti pro dobré sousedství a tovaryšství v tu věc samu se vložiti a to nedorozumění na dobré míře postaviti, a aby takoví statkové k koruně uherské zase přivtěleni býti mohli, v tom skutečně nápomocni býti chtějí.

X. Aby ve všech sjednocených královstvích a zemích všelijací obchodové a handlové volný a svobodný průchod měli, bez ujmy však a zkrácení z obojí strany a jednoho každého království, zemí, stavův, měst, obcí i osob obzvláštních práv, výsad, privilgií i chvalitebných zvyklostí starobylých.

XI. A aby i v té příčině jednomyslnost milostná mezi všemi konfederanty nyní i na budoucí časy trvati a zůstávati mohla, vidělo se nám všechněm za dobré a slušné, aby rovnost v minci v týchž královstvích a zemích sjednocených se nařídila, nová pak hodná a dobrá se bila. Což vše aby při budoucím sněmě generálním a sjezdu všech konfederantův, kdež by se ten z společného týchž konfederantův snešení držel, na místě a konci postaveno i vůbec pro gruntovní všeho toho zprávu publikováno bylo.

XII. Jestliže by kdy budoucně jakás nesnáz a nedorozumění z strany konfederací této mezi královstvími a zeměmi vznikla, tedy ostatní království a země budou povinny na vyhledávání kterékoli strany o to jisté místo a čas ku porovnání jich sobě jmenovati a položiti. A kdyby se v určité místo osoby k tomu zvolené sjely, aby se jim táž rozepře a nesnáz zřetedlně

a gruntovně přednesla, i podlé pravidla a vlastního konfederací 1620
této smyslu mezi nimi přátelsky na dobré míře postavila, anobrž, pokudž by toho nějaká potřeba obecní uvozovala a někdo toho z konfederantův vyhledával, aby strana v tom napomenutá zvláštní své posly k sněmu neb sjezdu hlavnímu vypravila, aby přitom také to bylo zůstaveno. Pro snadší pak a rychlejší obecných a vysoce důležitých nesnází a nedorozumění, ješto by snad druhdy mezi konfederanty a královstvími i zeměmi jich v příčině sjednocení tohoto vzniknouti mohly, porovnání tu věc budou povinni na pilném pozoru míti a ji k slušné a přátelské nápravě přivésti v království uherském ovšem král, kníže, palatýn a nejv. úřadové a soudcové a rady zemské, v království pak českém i v jiných zemích k němu přivtělených a sjednocených páni defensorové k tomu obzvláštně zřízení.

XIII. To také nejpřísnějším a věčným právem opatřeno a ohraženo buď, aby nikdež v žádném království ani v zemích sjednocených žádný jesuita podtud více se nenacházel aniž od koho z obyvatelův a stavův jejich, nechť by ten jakéhokoli stavu, řádu, povolání byl a pohlaví, pod nižádným vymyšleným spůsobem, barvou neb zámyslem, zjevně ani tejně se nepřechovával a nefedroval, mnohem pak méně v poselstvích, v správě obecné, duchovní neb světské, král, kníže neb někdo z stavův jejich práce, služby, rady a vnuknutí užíval a potřeboval, ani jich k žádným úřadům a důstojnostem, jak by ty koli jmenovati se mohly, nepřipouštěl a nefedroval pod pokutou nevěry zřejmé a ven z země na věčné časy vypovědění: kterouž naň stavové království a země té, v němž by takový práva toho přestupník sídlo neb obydlí své měl, vzložiti mají.

XIV. Kdybykoli proti některému nepříteli sjednocených království a zemí konfederanti za pomoc vojenskou požádáni byli a taková pomoc do tohoto král. čes. neb zemí sjednocených se vypravila: tedy dotčený lid ku pomoci odeslaný bude povinen králem českým, nejvyšším purkrabím a jinými nejv. úředníky a soudci zem. a generaly vojenskými říditi se a spravovati a z společné jich rady proti nepříteli dáti se potřebovati; vojáci pak, tou měrou ku pomoci zemi neb království sjednocenému od jiných konfederantův odeslaní, záplatu svou slušnou ustavičnou od těch, kdož jsou je poslali, míti a přísnou kázní v povolání, v řádu, v poslušnosti zdržováni býti mají, aby stavům a jich ubohým lidem poddaným i celému království nezdáli se víceji k stížnosti a k zkáze nežli k ochraně nějaké posláni a propůjčeni býti. Obzvláštně pak to jim žádnou měrou dovolováno býti nemá, aby na sídla panská, rytířská, do měst svobodných, do kostelův, do far, do mlýnův a do špitálův se klásti a ložirovati měli. Naposledy aby páni konfederanti v svých vlastních krá-

1620 lovstvích a zemích lid takový vojenský sobě mustrovali i zase z služby válečné propouštěli.

XV. I to také vidělo se býti za slušné a spravedlivé nám a pánům spolusjednoceným, pokudž by se buď při dskách zemských neb kdekoli jinde v jakýchkoli knihách a pamětech královských která privilegia aneb jiné těm podobné věci a instrumenta listovní, královstvím a zemím sjednoceným vlastně náležející, od starodávna schované vyhledaly a našly, jmenovitě pak že by po navrácení svaté koruny král. uher. buď v Čechách aneb v Rakousích někde pozůstaly aneb tam se vyhledati mohly, se bedlivě při dskách zemských a kancelářích vyhledaly a ty všecky stavům těm, jichž by se dotýkaly, v celosti beze všeho nedostatku a zmatku do rukou se odevzdaly a navrátily.

XVI. Aby pak tím hojněji a zřetedlněji všech nás konfederantův naše společní věrnost, přátelství, dobrovolnost a sousedství i družebnost dobrá a upřímá vůbec poznána a spatřína býti mohla; pročež mají všelijaká nepřátelství a záští, a jestliže jsou kdy jaká mezi sjednocenými králi, knížaty, královstvími a zeměmi i stavy, řády a obyvateli jich zašla a se nalézala, hned od přítomné chvíle zcela a zouplna vyzdvižena, umořena a u věčnou nepamět přivedena býti.

XVII. Bylli by kdo v jednom království neb zemi sjednocené buď nyní již aneb budoucně proč odsouzen aneb z ní jako psanec vypovědín, aby takový v druhém království ani v jiných zemích sjednocených přijímán ani trpín nebýval; ale podobně i tam takovou pokutu snášel, a tak ve všechněch sjednocených královstvích a zemích za takového psance neb vypověděnce vůbec jmín a držán byl a bez vůle a vědomí jiných sjednocených království a zemí zase na milost přijat býti nemohl. Čímž však nečiní se žádná ujma, překážka a zkrácení mocnosti a důstojnosti královské a knížecí, jestliže by komu z takových lidí padlých, s povolením však stavův a řádův téhož království a země, jakou milost učiniti a prokázati chtěli. Přitrefiloli by se pak časem, že by někdo z týchž psancův a vypověděncův do kterého království neb země sjednocené pro zachování hrdla svého dostál a tam usvědčen byl: aby byli povinni nejv. úřed. a soud. zem. dotčeného království neb země takového psance a člověka na cti zmařilého ku království a zemi té, v níž byla mu pokuta přisouzena, beze vší všudyž výmluvy a okolkování zprosta vydati a navrátiti.

XVIII. Naposledy: kterýž by koli buď nynější aneb budoucí království a zemí sjednocených král a kníže konfederací tuto náležitě stvrdil a jí zadosti činiti i podlé ní správu království neb zemí svých zříditi a vésti usiloval, ten také bude míti moc a právo, moci, síly i ochrany z ní vyplývající, s volí však a s po-

volením stavův a řádův svých, proti jakýmkoli nepřátelům svým 1620
svobodně užívati a potřebovati. Naproti tomu pak, jestliže by proti vší naději a domnění jeden neb druhý z nich proti týchž království a zemí svobodám, jak v náboženství tak i v jiných jakýchkoli věcech a příbězích politických jim nadaným a propůjčeným, co nejméně mocí násilnou před sebe bral, čemu tomu na odpor se stavěl, aneb je bouřiti a nepokojiti počínal, tedy tomu obapolně na konec chceme a o tom takto nařizujeme: aby v takové případnosti stavové jeho jemu žádným slibem člověčenství a poddanosti podtud více zavázáni nebyli, nýbrž mohli a dokonalou a i ustavičnou moc i svobodu měli, jemu se v tom zjevně opříti a na odpor postaviti, neobávajíce se toho nic, aby pro to jemu se v tom opření od koho z lidí z urážky velebnosti královské neb knížecí viněni a naříkáni býti měli.

Pro lepší pak potvrzení konfederací této i zdržení jistší všeho toho, cožkoli se svrchu píše, bude povinen a zavázán každý nový král neb kníže při času korunování svého na túž konfederací a artikule v ní obsažené přísahu zvláštní s náležitou slavností vykonati.“

Závěrek pak stvrzení týchž artikul byl a následoval takový: „A protož my výš psaní, český král a všickni všech zemí sjednocených stavové, jako i stavové Hořejších i Dolejších Rakous slibujeme a přiříkáme, že chceme to všecko, což tak tuto v této konfederací po jistých artikulích zapsáno a slovo od slova zaznamenáno se nachází, tak sobě mnoho vážiti a jako za vděčnou, stvrzenou a věčně trvající věc svatě, pevně a nepřerušitedlně jak my sami i všickni budoucí a potomkové naši držeti, zachovati, tak i jiné, jimž náleží, k držení a zachování všeho toho přidržeti, ne jináč, než jako by to vše na obecném sněmě král. čes., mark. mor., kníž. slezských a mark. obojích Lužic, nicméně i Rakous obojích jednáno, řízeno a zavříno bylo; té celé a neomylné naděje jsouce, že i předjmenovaní páni konfederanti s druhé strany svrchu psané artikule všecky vůbec i jeden každý z nich obzvláštně s podobnou věrností, upřímostí a stálostí svatě ostříhati a tomu všemu zadosti činiti budou, tak aby to dobré sousedství a svazek náš společný den po dni více a pevněji mezi námi obapolně se vzdělávalo, vzrost svůj hojnější bralo a utvrzovalo. K čemuž račiž nám všechněm dopomáhati svrchovaný ten všelijakých pořádných smluv a sjednocení a narovnání původ, vzdělavatel, obhájce a mstitel, hospodin Bůh zástupův.

Pro lepší všeho toho jistotu i konečnější věčně trvající jednoty vysvědčení v též konfederací sme se vlastníma rukama podepsali a k ní pečeti naše přivěsiti dali. Stalo se na hradě našem královském v Praze při generálním všechněch sjednoce-

1620 ných království a zemí sněmě 25. d. m. dubna léta od narození pána a spasitele našeho 1620.

My pak svrchu zejmena připomenutí nejjasnějšího a velikomocného krále a slavného království českého, též přivtělených zemí, jako i Hořejších a Dolejších Rakous k konfederací této jednání, rokování a na místě postavení plnou a dokonalou mocí zřízení legati věrou naší neomylnou připovídáme a slibujeme: že to všecko ouhrnkem i obzvláštně, což se v této věčné smlouvy kapitulací zdržuje a obsahuje, od J. M. K., nicméně i od stavův téhož král. a zemí sjednocených schváleno, oblíbeno, přijato a zachovávano, a v zvláštním listu neb majestatu obsažené Osvícenosti Jeho knížecí, království uherskému a sedmihradskému v hodnověrném originalu odesláno bude. A na ten konec toto naše přiřknutí a instrumentum obecné, jenž bylo na pergameně psáno, pečetmi našimi visutými sme spečetili a v něm rukama vlastníma se podepsali. Jehož jest datum v Prešpurce při sněmě obecném 15. d. m. ledna léta p. 1620.“ —

Zatím nejv. purkrabě dotázal se stavův: mělili by v té konfederací jim přečtené nedostatek a nedorozumění nějaké či zalíbení zvláštní. I dostal na to odpovědi ode všech, že všickni sjednocení to schvalují a sobě oblibují kromě jediného Radslava ze Vchynic. Ten mezi jinou řečí těch slov o ní doložiti se neostýchal: budeli táž konfederací k dobrému cíli se vztahovati neb ne, on že toho vykládati nechce.

Dále předneseno bylo stavům od téhož nejv. purkrabího: Poněvadž v proposicí královské artikul 2. to s sebou přináší, aby stavové král. čes. a jiných zemí přivtělených také konfederací podobné s generalštáty neb stavy v Nidrlantu sjednocenými aneb sami vyhledávali, aneb králi, pánu svému, dle jeho ohlášení tu věc k řízení v moc dali a poručili, a on od osoby své poznává, že by to s velikým dobrým království i zemí sjednocených bylo; protož aby se stavové postarali a poradili vespolek, na jaký spůsob toho by se vyhledávati mělo, majíce k tomu nyní přístup a příležitost výbornou skrze krále, jenž jest hlava a pán unie, kteráž tudy také mocnější bude. A stavové že mají zač pánu Bohu děkovati, když jest je tak dobrou a pobožnou vrchností opatřiti ráčil, která se o ně věrně a otcovsky starati ráčí. A protož že by se mu vidělo, aby tou věcí nepohrdali, nýbrž dali ji králi v moc, protože on to nad jiné nejlépe opatří.

Kteroužto přímluvu pán z Talemberka, nejv. komorník, — neb hofmistra nejv. tehdáž tu nebylo — schválil a toliko toho k ní doložil: aby král to stavům uvedl nejdříve v známost, na jaké výminky a spůsob taková konfederací státi by se měla.

Hrabě pak Šlik Joachim Ondřej, nejv. sudí zemský, mezi

jinou řečí vztáhv ten artikul 2. také na smlouvy a kompaktata 1620
starobylá sousedův jich bližších, jako na nynějšího krále a pána jich, co se Falcu Hořejšího tkne, též na kurfiršta saského, radil přitom k tomu: aby k témuž kurf. král i stavové král. čes. psaní přátelské neprodleně učinili a na něj dotázku tu, stojíli v těch starých smluvách a erbanuňcích chvalitebných předkův svých s korunou českou či nestojí, a jestli přítel jejich či nepřítel. S strany pak konfederací s stavy sjednocenými v Nidrlantu srovnal přímluvu svou s jinými, jako i druhý hrabě Šlik Jan Albin, kterýž vedl k tomu, aby té podobná konfederací zavřína byla nejen s samými Nidrlandery, ale také s králi denemarským, švédským a Benátčany i s jinými oudy sv. říše, kteříž ještě v unii nejsou.

Václav Vilím z Roupova, nejv. kancléř, schvaloval též i úmysl stavův s strany sjednocení nidrlantského i psaní k kurfirštu saskému; aby se to jen mírně s dostavením v něm všech cirkumstancí potřebných a přátelsky dálo, poněvadž král nic nepřátelského proti témuž kurfirštu před sebe bráti neráčí, ale hledí chovati se k němu podlé smluv starobylých.

A tím spůsobem i všickni jiní stavové z obce snášeli se na tom, aby ten artikul s strany učinění smlouvy s stavy sjednocenými v Nidrlantu králi J. M. v moc dán byl.

Po uzavření toho punktu nastoupeno bylo ještě toho dne i na třetí: o vypravení poselství do Turek, a kdo by k tomu z stavův král. čes. zvolen a obrácen býti měl.

Nejv. purkrabě přimlouval se: Když jest toho tak vysoce důležitá potřeba, aby tedy se to co nejdříve postavilo na místě. Od osoby své ač skůro neví, na koho by tu práci vložiti měl, aby ji k dobrému vlasti své a jiných zemí přivtělených platně vykonati uměl, nic méně však že podlé svého zdání prostého uznává býti k tomu jednání nejhodnější osobu Radslava ze Vchynic a z Tetova, protože jest pán učený, rozšafný, moudrý a mladý, a Bůh dá, že bude moci to poselství dobře vykonati; pročež aby stavové s ním o to dále jednali, chtělli by túž legací přijíti na sebe. S strany prezentu že se mu vidí, aby se vzala o tom zpráva od Heřmana Černína, poněvadž jest toho povědom výborně, když jest byl ku portě otomanské vyslán od nebožtíka cís. Matiáše, jak veliký prezent tehdáž jemu byl dán, a jak mnoho ceny měl; pročež aby i nyní tak mnoho platil, jako v ty časy, a více nic. Na outratu panu poslu aby se též náležitá summa opatřila.

K tomu oznámení nejv. purkrabího jsa tu přítomný Radslav ze Vchynic, a nevyčkav, až pořádek přímluv naň přijde, hněvivě a osuplivě se ozval, řka: „Buď pánu Bohu požalováno, že tak se mnou se zachází, ježto sem to vždycky činíval, co věr-

1620 nému synu vlasti činiti náleželo, a tak se choval, bez chlouby mluvě, že se mnou páni stavové kontentirováni býti mohou. A nyní za takové mé práce mně se taková odměna díti chce, že mne chtějí do Turek vyslati, ještoto já jsem k tomu na prosto nespůsobný, jsa člověk mladý, obyčejům tureckým nezvyklý a řeči jejich také nepovědomý; kterak bych tedy mohl takové vzáctné poselství k tak velikému potentatu, který dítětem není, než zkušený voják a ve všech věcech velmi prozřetedlný, k sobě přijíti. Ráčí míti páni stavové k tomu pány spůsobnější a zkušenější, kteří to lépeji nežli já zastati moci budou. A na konec od sebe oznamuji, že toho k sobě přijíti nemohu. Ve všem jiném možném a slušném chci pánův stavův vůli naplniti a hotový služebník jako jeden člověk vlastenský zůstávati."

Stavové přítomní, doslýchajíce takové výmluvy náhlé, jako téměř ohromeni byli, že tak ofuklivě proti zdání toho starce vzáctného ji vykonal; a nedal mu na ni žádný z nich odpovědi žádné.

Ale nejv. kancléř nemoha mu toho smlčeti, ohlásil se k ní: aby tomu Vchynský věřil, že by to jemu k veliké poctivosti a rodu jeho celému ku pochvale sloužilo; poněvadž se však z práce té vymlouvá, že stavové neráčí v ní ho potahovati a podrobovati. S tím obrátiv řeč svou k stavům, vyvrhl jim k témuž poselství dobře spůsobenou osobu, Kristiana Adršpacha Berku z Dubé; a mimo něho že se ještě i jiní kteříž snadně vyhledati moci budou. Nyní aby to přitom zůstalo; když jiné věci k legací té potřebné zhotoví se, osoba že se též brzo najde, která by bohdá šťastně ji vykonati mohla.

A tak po mnohém o túž věc sporu a hovoření stal se sněmu odklad do dne následujícího outerního, 31. d. března, k hodině osmé na půl orloji.

Křtiny kn. Ruprechta, syna kr. Fridricha.

A ač nejv. úř. a soud. zem. na jiném nebyli, než předce dále po artikulích proposicí královské s uvažováním svým kráčeti; ale že legat knížete sedmihradského a uherského, kterýž také za jednoho rukojmě a kmotra synu královskému byl dožádán, do Prahy přijel a na něj se toliko očekávalo s křtinami: protož pro ně s téhož uvažování sněmovního dne úterního sešlo, a osoby z stavův k křtinám volené napomenuly se, aby po desáté hodině na půl orloji králi k službě se postavily, že on s jiným komonstvem vzáctným i s nimi v tu dobu do kostela jíti a takovou slavnost s pomocí boží vykonati chtíti ráčí. Mezi

tím nejv. úřed. opatřili vše, co k tomu bylo zapotřebí; na pa- 1620
láce pak novém královském strojily se časně tabule k držení panketu nádherného, a v kuchyních dvou všelikých krmí skvostných hojnost veliká se hotovila; pokoj též, v němž král s královnou a s kmotry stoliti měl, ozdoboval se čalouny drahými a nádobím stříbrným, pozlaceným právě způsobem královským.

Když potom určitá hodina k vyřízení křtu nastala, bylo hned ve všecky zvony při kostele zámeckém dobře na půl hodiny zvoněno. A po zvonění hned král po pavlačech šnekem dolů a odtud přes palác mimo zelený pokoj po dřevěném lešení k tomu naschvále vyzdviženém až ke dveřům kostelním do kostela se uchýlil v processu a s komonstvem tímto:

Neprvé šel přede všemi jinými hejtman nad drabanty s partyzanou pozlacenou, a za nimi deset drabantův, majíce všickni v rukou též partyzány ozdobné, a odíni jsouce v liberaj z drahého sukna modrého a šňůrkami stříbrnými premovanou. Za drabanty následoval houf veliký panstva českého, po nich nemálo Uhrův v čubách a v delcích jejich, jonákův výborných, a to vše osoby panské a rytířské. Za pány uherskými kráčeli maršalkové dva královští ozdobně připravení, nesouce v rukou hole stříbrné a pozlacené. Po těch dvou šli legati z arciknížetství obojích Rakous, a před nimi tři osoby z stavů českých, jedna panského, druhá rytířského a třetí městského stavu. Za Rakušany spatřovali se jdoucí vyslaní k sněmu generálnímu: z Lužic obojích v desíti osobách, jež opět předcházely osoby z stavův českých; za Lužičany vyslaní z knížetství slezských v šesti osobách; opěti za Slezáky poslové Moravanův též v šesti osobách. Za Moravany šlo mnoho osob z českých stavů panského a rytířského, a to ku poctivosti legata jednoho z stavu rytířského a druhého městského řádu z Uher; za nimiž hned ti dva legati vedlé sebe kráčeli vážně. Potom za těmi legaty následovali již kmotrové, ze všech stavů král. česk. zvolení, totiž mimo nejv. úřed. a soud. zem. šest pánův, šest z rytířstva a šest z měst. A za těmi šel král s Emerichem Tuřím hrabětem z Betlenfalvy, poslem knížete Gabriele Betléna, jenž byl pán náramně spanilý a hrdinský, a to vedlé sebe zároveň, obadva oděvem nádherným ozdobeni. Král také mimo jinou okrasu měl na hrdle přes plášť převěšenou halži neb halcpant zlatý, drahým kamením vysazovaný; bezpochyby že byl řetěz bratrstva englického, a ne, jak relací Slanské autor položil, rouno zlaté, protože ho král nikda neužíval a ním obdařen nebyl. Za králem brali se štolmistr královský, nejv. purkrabě Pražský, nejv. kancléř a jiní nejv. úřed. a soud. zem. a teprva za nimi hrabě z Hollachu a drahný počet panstva znamenitého; po nich patero knížat říšských; za knížaty pak šel teprva falckrabě Ludvík Filip, bratr

1620 královský, s Janem Jiřím, markrabětem brandenburským z Jegrndorfu neb z Krňavy a komonstvem jich. Trubačův čtyrmecítma královských i jiných pánův stálo před kostelem s bubeníkem mouřenínem, kteříž ustavičně troubili a bubnoval, dokud ta processí trvala a všickni do kostela nevešli.

Po usazení se jednoho každého na místě vykázaném hrálo se nejdříve na varhany a přitom zpíván žalm 35. vůbec ode všech jazykem německým; král pak seděl na majestatu svém královském, podlé něho legat uherský, a zase po pravé straně seděly popořád všecky osoby knížecí na stolicích aksamitových. Po zpívání D. Abraham Škultét, kazatel dvoru králova přední, vešedv na kazatedlnici, učinil kázání umělé o křtu sv., a za tím říkal modlitbu zkroušenou za dítě, jenž ke křtu přineseno býti mělo, vinšovav mu od Boha vzrostu zdárného a zdraví prodlouženého; a na to zpívali opět žalm jeden. Vně pak před kostelem dálo se hlučné troubení, když dítě nešeno bylo do kostela z pokoje králové; nesla je na rukou svých Mandalena Slavatová, Bohuslava Berky nejv. purkrabího manželka. v pěkných poduškách zlatohlavových a stříbrohlavových, od nichž s pravé i s levé strany visela roucha nákladná na půl druhého sáhu s každé strany, kterouž neslo osm panen z fraucimeru královského. Podlé paní purkrabové šel na pravé ruce falckrabě Ludvík a na levé Vilém kníže saské z Weimaru, vedouce ji pro poctivost dítěte. Za nimi pak následovalo mnoho paní českých s starostou královny a s fraucimerem přednějším.

Jak přinesli dítě do kůru, tu hned Dr. Škultét vzav medenici stříbrnou a umyvadlo, oboje pozlacené, postavil na oltáři, a dítě podlé těch nádob podobně. K čemuž přistoupili také kmotrové všickni, předně Emerich Tuří na místě knížete sedmihradského, potom vyslaní stavův král. čes., vyslaní z mark. mor., mezi nimiž přední byli Ladislav Velen z Žerotína, hejtman zemský, a Vilím z Roupova, nejv. komorník; na místě knížat a stavův slezských, též Jana Fridricha knížete wirtemberského markrabě Krňavské; na místě Dolejších Lužičanův jeden pan z Kytlic, a Hořejších osoby tři. Doctor pak po vzývání jmena božího nad dítětem pokropil díte po třikráte vodou, zříkaje přitom slova ustanovení Kristova; jemuž dáno jmeno Ruprecht, na památku prvního kurfiršta z domu a rodu falckého, kterýž posléze i římského království dosáhl okolo l. P. 1400, když kurfirštové Václava českého krále, cís. Karla IV. syna, s císařství složili. Po nejprvním vody na dítě vylití dalo se u veliký pláč a dobře za půl čtvrti hodiny pořád v kostele plakalo; pročež je jednak paní purkrabová, jednak starosta králové zmítati a tišiti musily, až naposledy přivedly je do spaní.

Potom když dítě bylo zase dobré mysli, a dříve nežli

odešli s ním ode křtu, podávala paní purkrabová téhož Ruprechta pořád všechněm kmotrům do rukou. Kteřížto hrubou chvíli s ním se pěstovali a milovali, až naposledy po učiněné mu pokloně skládali mu dary své. Betlén Gábor daroval mu pěkný a drahý klenot, králi pak spanilého koně tureckého srsti dočista bílé s rystuňkem nákladným; stavové král. čes. jistotu v zlatohlavovém pytlíku na 24.000; Moravané, Slezáci a Lužičané po 12.000, totiž 36.000, pokudž se v úmysle svém předešle stavům král. čes. proneseném nezměnili. Nebo nalézám poznamenáno u Mikuláše Bella a u kontinuatora historie nidrlantské o těch prezentích rozdílnou zprávu: z nichž onen píše, že Moravané darovali 18.000, Slezáci 22.000, dolejší Lužičané 6000 a hořejší 3000, což by v jedné summě vyneslo i s prezentem českým 73.000 tolarů; tento pak zaznamenal, že Moravané a Slezáci odvedli též jistoty dvě, každá na 8000 znějící, Lužičané pak obojí 10.000 tolarů, vše na zlatě, jenž na veliké meděnici pozlacené bylo vsypáno. Ale co za dar posláno kmotru od knížete wirtemberského, to se vůbec dověděti nemohlo. 1620

Po vykonání všeho předně dítě odnešeno zase s touž pompou z kostela s troubením a bubnováním veselým. Po troubení pak a hraní na varhany, když král měl jíti s kmotry a s dvorem svým, sezpívali ještě žalm jeden. Tím služebnost ta církevní zavřína, a král od legata uherského i ostatních kmotrův do pokoje svého jest doprovozen.

Po nedlouhé pak chvíli sešli se zase všickni kmotrové s králem i s královnou na novém paláce a stolili společně za jednou tabulí dlouhou s náramnou mysli i těla veselostí. Jiné pak panstvo a fraucimor vzáctný byli též účastni vší té dobré vůle na témž paláce za pěti tabulemi obdloužnými, hodujíce a radujíce se v bázni boží, jakž v takové případnosti času kratochvilného mezi potentaty velikými za obyčej bývá, tak že bylo se nač podívati, jaká oupravná jídla a nápojové vzáctní, jaké konfekty, jací hosté, jaká muzika libá a veselost se tu spatřovala, tak že, kdo co chtěl od jídla, pití rozličného, i z těch nejsprostějších lidí k občerstvení svému, všeho snadně s potřebu dostati mohl. Po panketě pak již v soumrak začal tanec slavný v lusthauze zahrady královské a trval dosti dlouho na noc.

Pokračování v sněmu generálním.

(Orig. díl IX. str. 1009 . . .)

Zatím po vyřízení křtin knížete Ruprechta stavové král. čes. s vyslanými z zemí přivtělených přistoupili zase k jednání sněmovnímu. A jak ráno ve středu po neděli postní Laetare

1620 1. dub. nebo družebné, jenž byl první den m. dubna, shromáždili se v hodinu určitou do soudnice, tak po malé chvíli přišli mezi ně vyslaní z markrabství lužického a po učiněném vinši křesťanském a přátelském dodali jim psaní od svých principalův. Na kteréžto psaní dodané nejv. purkrabě vinš ten na místě všech tří stavův i s psaním přijav, zase všecko dobré stavům i vyslaným lužickým vinšoval a přitom dále oznámil: Když takové psaní přečteno a pováženo bude, že se jim na ně odpověd náležitá dáti nepomine. Mezi tím aby se Lužičané v tom ubezpečili, že se jim Čechové vždycky dobrým sousedstvím, přátelstvím a bratrstvím povinni a zavázáni býti poznávají. To aby principalům svým jmenem a na místě stavův oznámili a přitom množství služeb povolných a přátelských.

Po odchodu Lužičanův čteno s katedry dotčené psaní, obsahující v sobě to: že Lužičané ke všemu jednání sněmovnímu jakž prvé tak i nyní osoby jisté splnomocňují, za to žádajíce, aby artikulové v proposicí sněmovní obsažení tím dříveji pováženi a jim v známost uvedeni býti mohli, tak aby věděli se čím dále spraviti a pokojnějších časův dočekati mohli.

Po přečtení toho bylo posláno pro vyslané moravské, Slezáky i Lužičany, aby se přezvědělo na nich, co a jak sou v radě své s strany předních pěti artikulův přednešení královského zavřeli. Avšak stavové oznámili jim nejdříve snešení své, očež potom vespolek měli promlouvání a deliberací dosti dlouhou, až ní ostatek téhož dne ztrávili.

2. dub. Na druhý pak den, totiž ve čtvrtek 2. dubna, shromáždivše se opět do sněmu jak stavové král. čes. tak i vyslaní ze všech přivtělených zemí, měli shledání své s hrabětem Emerichem Tuřím, poslem Betléna Gábora. Kterýžto byv přiveden s jinými pomocníky svými u velikém komonstvu od Václava z Budova a jiných osob k tomu ze všech tří stavův volených mezi ně, měl sobě vykázané místo nahoře na katedře, červeným aksamitem a damaškem obestřené, odkudž by k stavům promlouvati a zase od nich odpovědi volné doslýchati mohl.

Po spokojení tedy hluku a hlaholu lidského, kterýž do soudnice za legatem a panstvem se přihrnul, legat poseděv něco málo na stolici své, vyvstal, a učiniv náležitou poctivost všemu vzáctnému shromáždění a titulem povinným všech zemí přivtělených poctiv, zatím předkládal jim příčinu vyslání svého, kteréž naň od knížete a pána jeho jest vloženo, mluvě to vše velmi ozdobně jazykem latinským. Což po něm Eliáš Rozín vykládal na česko, a přijav od legata listy věřicí s jinými psaními obzvláštně jedné každé zemi svědčící, snesl je dolů s katedry a odvedl stavům král. čes. i vyslaným. Psaní pak náležející Rakušanům, protože tu tehdáž tomu jednání přítomni

nebyli, zanechal týž posel uherský za sebou, s tím doložením, 1620
že jim ho také v místě příhodném dodati neopomine. Té jeho řeči podstatné, jadrné a velice ozdobné divili se všickni přítomní lidé, ješto latině rozuměli.

Po dokonání promluvení toho povstali všickni stavové a vyslaní přítomní vzhůru s vážností příslušnou, a nejvyšší purkrabě učinil zase řeč českou k legatům ode všech stavův jak král. čes. tak i zemí přivtělených v tento rozum: Nejprvé učinil vinš všech dobrých věcí spasitedlných jak knížeti uherskému a sedmihradskému, tak i stavům země obojí; potom děkoval knížeti za to, že jest tak vzáctné poselství do král. čes. k sněmu hlavnímu vyslal. To domluviv, pozastavil se v řeči, a Rožín vykládal ji zase legatu v jazyku latinském; což dálo se tak promíškou až do konce.

Dále od nejvyššího purkrabího promlouváno: Že stavové všickni i vyslaní zase jak knížeti tak i stavům uherským a sedmihradským své přátelské služby i všecko dobré podlé duše i těla s hojným božským požehnáním žádají, vinšujíce sobě na pánu Bohu všemohoucím, aby ta svatá konfederací, kteráž jest s knížetem i s stavy uherskými učiněna, pevná a stálá byla, i až do skonání světa trvati pevně a stále mohla. Ta pak psaní s trojím rozdílným spisem od legata Čechům, Moravanům, Slezákům a Lužičanům podaná že stavové od něho přijímají vděčně a nechtějí pominouti podlé starobylého spůsobu na česko dáti je přeložiti, sobě přečísti, v uvážení své vzíti a na to jistou týmž poslům odpověd odevzdati; žádajíce přitom, aby poslové knížecí a stavův nekladli sobě to za stížné, zatím na to očekávati až do bedlivého týchž věcí přednešených uvážení. Mimo to že stavové i vyslaní zakazují se týmž legatům vším dobrým přátelstvím a sousedstvím, jakožto konfederantům svým milým a laskavým.

S tím rozžehnav se legat s přítomným panstvem, doprovozen byl zase od osob k tomu zřízených až do lozumentu svého, obzvláštně pak se všechněmi soudci zemskými, kteřížto postavivše se řádem u dveří světničných, kudy se z ní chodí na palác, ruky mu podávali.

Po odchodu jeho vyslaní z zemí přivtělených, pozůstavše ještě chvíli mezi stavy, snesli se s nimi na tom, aby taková psaní knížecí i stavův týchž království a zemí na česko neprodleně se přeložila a potom vůbec v sněmovním shromáždění i publikovala i k svému dokonalému považení přišla. S čímž jak oni vyslaní tak i jiné všecko množství z sněmu rozpuštěno.

Následujícího dne pátečního, 3. d. dubna, nastoupeno od 3.
stavův podlé pořádku v proposicí položeného na artikul šestý dub.
o synech vlasti zpronevěřilých. Aby tedy týž punkt mohl se

1620 všemi okolostojícími věcmi bedlivě a s gruntem býti uvážen, čtlo se předně nahlas všecko, cokoli k němu přináleželo, a co kdy od stavův buď na sjezdích neb na sněmích specialních neb generálních u velikém počtu a shromáždění jich uvažováno a zavíráno bývalo, jako předně artikul zavřený na sjezdu čtvrtém, na hradě Pražském v pondělí po neděli Smrtné léta 1619 držaném, zaznamenaný neb položený v tištěném snešení téhož sjezdu na listu 48.

Po něm přečten artikul z konfederací učiněné při sněmu generálním v úterý po památce sv. Maří Magdaleny téhož léta v počtu 14. na listu 20. Též artikul 14. mezi věcmi samého král. čes. se dotýkajícími v témž snešení tištěném na listě 85. Item artikul snešení sněmovního o prodávání a zastavování statkův královských, duchovních i zpronevěřilých lidí, zavřený též při sněmě generálním s králem v pondělí den památný svatých Šimona a Judy léta 1619, s jinými mnohými věcmi platnými.

Dále publikovala se psaní některých pánův onostranných a synů vlasti zpronevěřilých, obsahující v sobě odpověď na obeslání jich tištěné, kteréž jim stavové z plného shromáždění sněmovního 17. d. října léta pominulého odeslali:

Předně psaní neb odpověď Viléma mladšího z Lobkovic na Bílině a Kosti pod datum na dotčeném zámku Bílinském ve čtvrtek po památce Všech Svatých 1619, v němž vymlouval se stavům, proč k tomu artikuli jich obecnému a do konfederací v počtu 12. pojatému přistoupiti nemůže, totiž proto, poněvadž v příčině té to při sobě nachází: Kdyby se takových snešení sněmův duchovních odpřisáhnouti měl, že by tudy svědomí svému, duši i náboženství, kterémuž jest hned z maličkosti od svých milých rodičův vynaučen, ublížiti a pána Boha uraziti musil; protož že stavův za to žádá služebně, aby jeho k tomu, což proti svědomí a duši jeho čelí, nenutili. Co se pak týče majestatu, na svobodné provozování náboženství stavův pod obojí daného, že jest proti němu nikda nebyl, nikda nic nepsal ani nemluvil, ani také žádného za kacíře, poněvadž sme všickni v Kristu pokřtěni a křesťané se odtud jmenujeme, nedržel, a jakž prvé nikda toho jest nečinil, že ani ještě nyní i budoucně činiti nebude. Z těch tedy příčin že toho nezasloužil, aby měl takovou přísahu vykonati, mnohem pak méněji něco jiného podstoupiti. Pakli by se toho nestalo a on v své žádosti oslyšen byl, že by z donucené potřeby musil se na čas podlé vyměření zříz. zem. (dokládá se K 3, ale to v sobě toho nic neobsahuje, nýbrž pod literou K 38) z země s manželkou a s dítkami vyhostiti a v cizí zemi obydlé své hledati; vždy ještě žádaje, aby i to, což nejpodstatnějšího jest, k srdcím svým stavové připustili, že jest všecko, což k nařízení defensí přináleželo,

a on čím povinen byl, činil a odvozoval, aby mohl z té přísahy propuštěn býti a do smrti v vlasti své, kde se zrodil, s manželkou i s dítkami bytu užíti, hrobu sobě jinde nehledati, anobrž v hrobě předkův svých položen býti a tu veselého vzkříšení očekávati. 1620

Podobná psaní a omluvy byly Wolfa Vřesovce z Vřesovic, kterýž však místem toho doložil, že žádného z stavův jakživ za kacíře nedržel a tomu slovu, co by v sobě obsahovalo, nerozumí; pak Václava hraběte z Rozrážova, též Hertvíka a Krištofa Vratislavův, jenž žádali za to, aby z arrestu svého propuštěni byli a za potřebami svými do měst Praž. z statků svých přijedti mohli, dostatečně slibujíce, že chtějí všecko vedlé jiných, což věrným synům vlasti náleží, činiti a v nejmenším ničehéhož se proti vlasti své nedopouštěti.

Heřman pak Černín z Chudenic, kterýž na onen čas od cís. Matiáše v legací do Turek byl potřebován, ohlašoval se před stavy listem svým v sobotu po Všech Svatých 1619 odeslaným: Že by ke přísaze rád přistoupil a ji vykonal, kdyby se toho neobával, aby tudy svědomí svého neurazil. Nicméně však, aby řečeno nebylo o něm jako o jiném zlém synu vlasti, že nemíní nic proti majestatu a porovnání mezi stranou pod jednou a pod obojí činiti a před se bráti, nýbrž že chce se a připovídá tak chovati, a při vlasti státi nejinak, než jakoby povinnost vykonal, žádaje stavův, aby ho při té jeho omluvě zůstavili i při službě té, v kteréž u J. M. C. zůstává a ní dvěma císařům již sloužil, zanechali. Pokudž by pak toho se nestalo, že by na ty cesty pomysliti musil, kterak by se mohl z země odebrati a vyhostiti. Co se toho artikule o synech zpronevěřilých vlasti tkne, poněvadž o takovém artikuli vědomosti žádné nemá a o žádných takových synech neví, že také o něm nic smysliti nemůže a o nich nic psáti neví.

Po přečtení těch všech omluv ještě téhož dne čtla se některá psaní Adama mladšího z Waldšteina na Lovosicích, někdejšího nej. hofmistra král. čes., a mezi jinými toto dvoje: První pod datum v Drážďanech 24. d. března léta 1620, v němž vymlouval se, že jest na onen čas dvoje psaní direktorům a správcům zemským poslal pod datum 17. a 28. dnův m. října léta 1619, na něž však až dosavad odpovědi žádné nedostal, žádaje stavův, aby je sobě přečísti dali. Poněvadž podlé svého v důležitých svých potřebách toho při direktořích vyhledávání opatření a povolení žádného od nich užíti nemohl, že jest proto na ten čas z země odjedti musil a jinde spravedlnosti své hledati, obzvláštně pak proto, aby sto a třiceti devět tisíců dluhův svých svým věřitelům vyvaditi mohl. Pročež že žádá, aby stavové o něm toho domnění, jakoby se nad svou vlastí zapomenouti

1620 měl, ani direktorové ani stavové neměli a zlých výkladův v tom nečinili, nýbrž že ten odjezd žádnému ke škodě nebude; zakazuje se, že chce všelikterak nápomocen býti k tomu, kterak by v Čechách mezi stavy svornost zase spůsobena a vyzdvižena býti mohla. A že také slibuje, že chce v šešti nedělích pořád zběhlých se do vlasti své zase navrátiti; pakliby se tak brzo navrátiti nemohl, že nepomine při stavích se ohlásiti. Nejvíce pak že za to žádá pro ty služby veliké, kteréž pro vlast svou a dobro stavův vykonává, aby ho ušetřili a k věřitelům jeho se přimluvili, aby pro škody veliké, jak v Moravě tak i v Čechách od nepřítele jemu na statcích zdělané, na něho tak tuze naléháno a k exekucí dovolováno nebylo; při závírce toho doloživ, že nejhlavnější příčina odjezdu jeho z země byla by ta, aby sobě při císaři to spraviti mohl, aby též věřitelové jeho k záplatě přijíti a rukojmové vyvazeni býti mohli.

V druhém listu, odtudž do Prahy poslaném 3. d. listopadu 1619, mezi jinými věcmi dokládal toho: Že jest sobě to ku paměti přivedl, co jest stavům přiřkl a připověděl před časem mimulým, že totiž nechce bez vědomí jejich ven z země vyjedti. To že jest také chtěl jako poctivý člověk učiniti a tomu za dosti udělati. Ale že mimo naději jeho jemu pilný odjezd nastává a příčina hodná k tomu v jeho vlastní věci se naskytuje, tak že bez přítomnosti jeho řízena a konána býti nikoli nemůže, obzvláštně pak pro příčinu tu, že má ve Vídni na právě zemském ležících třikráte sto tisíc zlatých rejnských. A poněvadž cís. Ferdinand jiného nad komorou v nově založenou správce nařídil, že by musil pro nečasné své ohlášení tam svého patrimonium vlastního zbaven býti; pročež že žádá, aby v tom roztrušován nebyl a tak vykládán, jakoby samochtě z vlasti své ujížděl, a lidé aby o něm toho domnění neměli. A pro snadší odjezd i bezpečnější cestu aby mu stavové vydali passcetl i k tomu glejt bezpečný k odjezdu i zase k příjezdu, zakazovav se, že nechce nic jiného říditi, nežli co se vlastní věci jeho dotýče, ale proti stavům že nechce prakticirovati a na škodu jich nic činiti.

Dále že toho před stavy netají, že jest nedávno dnův pominulých, totiž 17. d. října psaní tištěné od stavův dostal, kteréž přečetv, že našel v něm artikul o vykonání přísahy; ale že to stavům v paměti dobré nepochybně zůstává, kterak jest se ohlásil tehdáž, když byly k němu jisté osoby od direktorův vyslány, a jim to předestřel, že nemyslí, aby co mimo přísahu podlé zříz. zem. a mimo přísahu podlé porovnání mezi stranou pod jednou a pod obojí před sebe bráti měl, poněvadž on podlé majestatu na svobodné náb. a porovnání žádného za kacíře

nikda neměl a nedržel, nýbrž podlé poznání jeho, jak mu Bůh 1620
dal poznati, jednoho každého zanechával a všelijakou svornost mezi stavy zachovával.

Co se pak sněmů duchovních dotýče, tak jakž v témž psaní tištěném doloženo jest, aby se jich odpřisáhl, obzvláštně pak v tom, co se nezdržení víry kacířům tkne, v tom že se před stavy ohlašuje, že jich nikda neviděl ani nečítal, a poněvadž jsou v jazyku latinském sepsáni, nejsa ho povědom a jemu se nikda neučiv, jim nerozumí. A kdyby to přes to všecko učinil, že by musil víru svou zapříti a proti duchu sv. prohřešiti i svědomí své porušiti.

V příčině pak krále Ferdinanda, poněvadž ho nechtějí za pána míti, že ani také neví, co k tomu říci, a že chce na to pilný pozor míti, aby se podlé své nejvyšší možnosti proti tomu nestavěl a tomu také zadosti učinil. Ale že stavův přitom napomíná, aby do sebe vstoupili, a co se tu před sebe béře, na to bedlivě pomyslili, aby budoucně nemusili z toho těžce odpovídati. Vedlé toho a naposledy že ani toho před nimi netají, že jest nemohl od J. M. C. odpovědi a resolucí na svou žádost dostati, až potom teprva v dosti prodlouženém čase, totiž v sedmi nedělích pořád zběhlých. Při kteréžto resolucí že také jiného psaní dostal, v němž J. M. C. jeho k sobě povolávati ráčí, a on jako poslušný a poddaný na rozkaz J. M. to vykonati a k J. M. se najíti dáti musil. A tou příčinou že jest se do vlasti své dle uvolení svého navrátiti nemohl. Nebo aby stavové o tom věděli, že císař do Řezna z Vídně jedti se strojí a tam některé věci říše se dotýkající, a kterak by k vinšovanému pokoji přijíti se mohlo, nařiditi chtíti ráčí, on pak zatím že má na místě J. M. v Vídni místodržící zůstávati; což s pomocí boží na sebe přijíti chce.

Na závěrek žádal, aby v ničemž zlém jeho osoba vykládána nebyla netoliko od direktorův, ale i od stavův; a jestliže by se kdo takový, ješto by odjezdu a nepříjezdu jeho tak dlouhému zlý výklad dávati chtěl, aby ho v tom direktoři zastali a to přetrhli. Na kteroužto žádost a přednešení své všelijaké jest naděje té, že odpovědi od nich dostane. —

A když všecko to bylo přečteno, nejv. purkrabě vedl k tomu, aby také ještě i psaní a omluvy Adama z Šternberka, někdejšího nejv. purkrabí Pražského, od písařův vyhledány a stavům v známost uvedeny byly. Ale že se to tak na rychlo státi nemohlo pro založení jich v kanceláři direktorské a stavům postyskovalo se již déle takových věcí doslýchati, protože již prvé celý ten den v prácech mnohonásobných ztráven byl, pročež odloženo toho do rána do 9. hodiny německé.

Kteráž když v sobotu 4. d. dubna nastala a stavové do 4. dub.

1620 soudné světnice spolu s nejv. úřed. a soud. zem. se sešli, tedy nejv. purkrabě rozkázal čísti pozůstávající psaní, nejdříve Adama z Šternberka z města Freiberka v zemi mišenské — kdež jsem já potom s mnohými exulanty českými drahně let obýval — 26. d. srpna 1619 do Prahy odeslané v tom smyslu:

Že jest psaní jemu od stavův 21. d. srpna odeslané přijal, v němž mu stavové snešení své společní uvedli v známost: aby on z jistých a hodných příčin jako arrestovaný na ten čas v městech Pražských zůstával a ven nikam, ani na panství své nevyjížděl; k tomu také aby beze všeho meškání a odtahu na hrad Pražský mezi stavy poslušně najíti se dal. Což by byl rád učinil, jakož toho za důvod jest kundšaft, kterýž poslu s psaním k němu vyslanému od sebe v neděli pominulou dal. Ale že mezi tím časem jeho zprávy došly, jakož i v psaní témž toho doloženo jest, že jsou se o některé artikule, totiž o odřeknutí se sněmův duchovních, o nepřijetí císaře Ferdinanda, o volení krále Fridricha a jiné namluvili, ale kdo by tomu všemu zadosti neučinil, aby za zjevného nepřítele vlasti své i stavův jmín a držán byl; protož že nemohl toho učiniti, poněvadž jednou přísahu cís. Ferdinandovi učinil, proti kteréž býti nemůže. A také sněmův duchovních se odříci nechce. Nebo kdyby to udělal, že by musil budoucně z toho jak pánu Bohu předně, tak potom i tomu, kohož se dotýče, těžce odpovídati a své svědomí podlé víry staročeské zprzniti. A tak že jest raději na čas král. čes. se vzdálil a z něho ujel. Ale jakkoli jest, že stavům za to připovídá a slibuje, že chce všelijakých praktik a toho všeho, což by proti nim a král. čes. čelilo, se varovati, tak že slušně v ničemž do osoby jeho stěžovati sobě moci nebudou.

Zatím publikováno psaní Viléma Slavaty, též v městě Freiberce 28. d. srpna 1619 datované, kterýž s jmenovaným Adamem z Šternberka proti reversu od sebe stavům danému z země ujel. V němž dokládal toho:

Že se mu v paměti snáší, kterak jest po pádu svém stavům připověděl a reversem od sebe daným toho dotvrdil, že nechce do své smrti věcí českých se dotýkati, nýbrž v pokoji zůstávati, jakož pak po ten veškeren čas, co jest v Praze zůstával, se tak a nejinak choval a tomu, což jest připověděl, zadosti činil. Nyní pak že něco proti reversu svému učinil a ven z Prahy ujel; že to učinil na žádost manželky své, kterážto v Teplici za příčinou nemoci své zůstávala, chtěje ji v její těžkosti a nemoci navštíviti. Nicméně že o tom stavové dobrou vědomost mají, že jest nic jiného proti stavům před sebe nebral, nýbrž všecko podlé snešení jich vykonává a výpravy podlé zříz. zem. činí: protož že žádá, aby z zlého domnění vyšel.

Dáleji že jest i přes meze král. čes. se odebral a z Teplice ujel: to že jest učinil proto, že jeden každý člověk jest podlé přirozeného zákona povinen života svého obhajovati a přichraňovati, a druhé na ponuknutí a žádost snažnou paní mateře manželky své milé. Neb že tomu sami rozuměti mohou, kdyby on déleji v král. čes. zůstávati měl, jsa na ten čas snížený, že by musil všelijakých nepříležitostí pociťovati, ano i v nebezpečenství hrdla zůstávati. A to aby stavové mohli dokonale věděti, že jim to uvozuje v známost, že se z král. čes. z příčin výš oznámených ubírá. Když potom pán Bůh pokoj dáti ráčí, že se zase k stavům navrátiti a s nimi zůstávati připovídá. Což že jemu dle jeho k nim dověrnosti na zlou stranu vykládáno nebude; a také proč by jemu to na zlou stranu stavové vykládali, příčiny žádné nemají. Nebo o tom dobrou vědomost mají, že on v svém reversu se tak nezavázal, aby z země ven ujížděti neměl, než že se chce pokojně chovati; a když jemu snešení stavův bylo skrze vyslané čteno a odesláno, že jest bylo bez výminky. I poněvadž pak již odjel, že se chce tak chovati, aby nic proti stavům, jsa ven z země, nečinil, nýbrž ve všem pokojně sobě počínal. — 1620

Když tou měrou to vše bylo dokonáno, četl se zatím spis neb supplikací stavům podaná od Jana z Šternberka, tehdáž sněmu přítomného, syna dotčeného Adama z Šternberka. Ale co ta v sobě obsahovala, jako i co dále od toho 4. dubna až do 28. mezi stavy a vyslanými při témž sněmě generálním řídilo se a uvažovalo, to vše se nedostává v jmenované relací jedenácté a aktách sněmu tohoto, od vyslaných Slanských sepsaných, a tou příčinou musí se všeho toho na ten čas pominouti mlčením, až dá Bůh příležitost tu, že odjinud nedostatek takový a mezeru budu moci příhodně vyplniti.*) —

Ve čtvrtek pak, den památný sv. Jiřího rytíře, jenž byl 23. d. dubna, zběhlo se veliké a tuhé potkání v slovích mezi nejvyššími stavy a stavem městským a to v příčině té. Když zajisté vyslaní od Pražanův i z jiných měst královských dnův pominulých stavům vyšším dali jistou svou odpověd proti snešení jich společnému v příčině svolení jistých sbírek zemských; tedy též vyšší stavové měvše ji v svém bedlivém považení, dne toho čtvrtečního skrze nejv. purkrabího opáčili sobě túž odpověd stavu třetího. Když totiž stav panský a rytířský učinili mezi sebou svolení jisté z obilí a podali toho také i na stav třetí, aby i on v tom se jim pronesl, co by proti tomu jich svolení z sebe učiniti a svoliti chtěli; tu že stav městský dal od sebe 23. dub.

*) Znova Skála zde odkazuje na Paralip. str. 210, jichž dosud nenalezeno. Red.

1620 jim odpověd takovou: že by nebylo možné jim takových sbírek svolovati, a to proto, poněvadž ne všickni měšťané svobodní a stavu třetího užívající dědiny a role mají, kteříž tedy toho nic nemají, jak by bylo možné jim něco svolovati a odvozovati; než ti, kteří mají dědiny, že odvozovati budou a rovnost s stavem panským a rytířským v tom rádi zachovají.

Na kteréžto odpovědi v punktu tom stavové vyšší tehdáž přestali, však s tou výminkou: kteří z nich dědin nemají a všeliké obchody a živnosti vedou, že by se mohli o jistou summu peněz snésti a místo sbírky z obilí ji odvésti, tak aby rovnost mezi stavy mohla býti zachována. Ale co se druhého artikule tkne, kdež třetí stav žádal, aby při předešlém odvozování z vín, totiž z vědra po 10 groších, zanecháno bylo, a to, co se vín domácích tkne, tím se vynahradilo: že ten tolikéž na větší počet byl odložen. I ačkoli to předešle bývalo, že sou se vína domácí vyhražovala a toliko z přespolních vín sbírky se odvozovaly; však že nyní toho důležitá potřeba jest, jakáž jest nikda prvé nebyla. K tomu že málo vín přespolních, jako uherských, rakouských i moravských do Čech se uvozuje, a byť se i uvozovati chtěla, že pro lid vojenský nemohou, an sotva jemu v těch krajinách vína postačují. Kdyby tedy z domácích vín svolena sbírka býti neměla, že by se takové sbírky z vín velmi na skrovně sešlo a stačiti nemohly.

A tak nejvyšší purkrabí přímluvu svou na to hned zatím učinil, doloživ, že se jemu vidí za dobré, aby při tom předešlém snešení s strany sbírky z vín přespolních i z domácích zcela a zouplna zůstaveno bylo a nic se v něm neměnilo; požádav při tom jiných pánův i rytířstva, aby také přímluvy své o tom oznámili. Pročež po něm nejv. hofmistr, myslím, starší z Lobkovic, v přímluvě své doložil toho mezi jinou řečí: Aby aspoň polovici berně domovní měšťané ti, ješto dědin nemají, místo té sbírky z obilí odvozovali; nebo že to býti nemůže, aby jedni dávali a druzí nic. Poněvadž sice stav třetí chtěl všudyž, jak v direkcí tak i v jiných věcech s stavy vyššími rovnost míti, aby tedy i odvozování berní rovníčka táhli. A že stavové vyšší rádi by s sebe košili svlékli a dali, stav pak třetí že dosti málo v těchto nynějších těžkostech nápomocen jest v odvozování berní a kontribucí. Dále co jest měl ještě přednésti, toho že k jiné chvíli zanechává, a z toho se, čím jest potkán, před dobrými, poctivými lidmi vyvésti chce. A s tím odešel hned s nimi, hněviv jsa.

Po té dvojí přímluvě jiní všickni k jednostejnému cíli směřovali a potaz svůj v jeden smysl proti stavu třetímu zavřeli.

Pražané, Horníci i jiní poslové z měst, doslýchajíce přímluv a jistého sněmu stavův vyšších, i žádali jich za potaz,

v němžto dobře za půl hodiny trvali; a na čem se tak snesli, to skrze Jana Jezberu z Kolivé hory oznámiti jim poručili spůsobem tímto: 1620

Že vyslaní od Pražan, Horníkův a jiných měst královských, jaké by zdání vyšších stavův bylo, tomu sou vyrozuměli. Co se prvního punktu tkne, že sou sobě přivedli ku paměti, kterak onehdejšího dne u velikém počtu jak z Starého, Nového i Menšího měst Pražských tak i vyslaných z měst jsouce osoby z stavu třetího na rathouze Staroměstském pospolu shromážděny, na čem se tak z bedlivého uvážení svého snesly a co jim stavům vyšším v příčině té při sněmovním shromáždění za odpověď daly; nyní pak jsouce v skrovném počtu vyslaní, aby měli co proti témuž snešení svému předešlému činiti aneb proti většímu počtu replikovati, to že se jim vidí býti k učinění věcí nemožnou, nýbrž že stavův vyšších žádají, aby nad možnost svou stav třetí v nic potahován nebyl. A když sobě stav vyšší ku paměti přivede snešení sněmovní léta 1601 a 1604, tedy to tam najde, když jest berně z posudného byla svolena, že stav třetí v nic obzvláštního nad to neb proti tomu se nepotahoval, než zůstaven jest v rovnosti s stavy vyššími. K tomu když se pomyslí na to, kterak týž stav třetí musil od začátku těchto neřestí a roztržek všelijakých nepříležitostí zakoušeti, tedy že slušně musí býti v tom ušetřín, obzvláštně pak Pražané: předně, protože veliké kontribucí odvozovati; druhé, lid služebný chovati aneb domácí gvardy držeti; třetí, šance okolo Prahy a brány v nově dělati a opatrovati musejí; čtvrté, že sou mnozí měšťané ku potřebě zemské jistou summu peněz od sebe zapůjčiti musili. A když za tou příčinou kommissaři zřízení do měst Pražských vysláni byli, tu že dobře porozuměti mohli, jaká jest byla měšťanův a sousedův jejich možnost nebo nebyla, tak že o kom se domnívali, že by mohl tisíc kop miš. půjčiti, ten sotva 100 kop půjčil, a od koho nadáli se 100 kop, že s těžkostí velikou odvedl padesáte.

Z strany pak druhého punktu, totiž svolení berně z vín domácích, k tomu také že přistoupiti nemohou pro tyto slušné příčiny: Předně, že mají jistá nadání a výsady od předešlých králův a císařův sobě daná a učiněná na takové vinohrady, a kdyby měli něco proti svým privilegiím činiti a na protržení jich jaké sbírky svolovati, že by od potomkův svých naříkání na sebe uvaliti musili; a poněvadž předkové jich jim taková privilegia a svobody neporušené zachovali, že na tom jsou, aby i oni potomkům svým je v témž spůsobu dochovali. Druhé, kdyby k témuž svolení přistoupiti měli, totiž po 2 gr. z každé kopy, že by z svého vlastního nákladu a z vlastních svých peněz to učiniti a platiti musili. Třetí, že prvé dosti veliký

1620 pergrecht J. M. K. z týchž vinic odvozují, a kdyby povoliti tomu měli, že by se jim dvojnásobně odvozovati dostalo; a to jest vůbec známé, že po ta léta dosti špatní užitkové z hor viničných vycházejí, tak že sotva za náklad stačiti mohou a někdy za náklad nevynášejí. Pro ty tedy příčiny podstatné že v tom punktu s stavy vyššími srovnáni býti nemohou; jako i pro tu ještě neposlední, že páni mají své vinice a jsou jich páni dědiční, mají též lidi poddané, kteříž jim je zdělati při menším nákladu musejí, také z nich žádných poplatkův žádnému nedávají. Tuto pak při stavu městském že to všecko jináče se nachází; a tou příčinou že žádají při svém snešení předešlém zůstaveni býti.

Po přednešení tom nejv. purkrabě povolal stavu panského i rytířského v potaz jeden, v němž trvali dobře přes půl hodiny. A když usadili se zase všickni na místa svá, vynesl jej v rozum ten: Jakou sou odpověd Pražané, Horníci i jiní vyslaní z měst stavu vyššímu dali, tomu že náležitě vyrozuměli, a nenadáli se toho, na čem sou se tak oni dva vyšší stavové z bedlivého uvážení snesli, aby měl stav třetí proti tomu se postaviti na odpor, a oddělíce se od nich, s nimi se v tom nesrovnávati, poněvadž sice jindy vždycky ten obyčej od starodávna bývá, že se nikda od přímluv stavův vyšších nedělívali. Ačkoli zajisté toho se dokládá od nich, že by svá nadání a privilegia a výsady na vinice i jiné věci měli, a na protržení jich že by jim svolovati možné nebylo; však aby zase na druhou stranu myslili, že i oni stavové vyšší tak slavná a podstatná privilegia mají, a co sou svolili i učinili, že sou to bez ohledu se na svá přivilegia učinili a činiti chtějí a budou. Nad to že v jednom každém snešení sněmovním vždycky se ta výstraha a výminka dokládá: co tu koli z dobrého svého zdání a vůle všickni tři stavové svolují, že to nemá na protržení svobod a privilegií jich se vztahovati. Nicméně však, jestliže by stav třetí předce na svém státi a od předsevzetí svého upustiti nechtěl, že vyšší stavové na jiném nejsou, nežli to na J. M. K. vznésti, v čemž tak stav třetí s nimi se nesnáší a od nich děliti se chce. Jaká potom resolucí na to od J.M. K. vyjde, při tom aby bylo zůstaveno. Ale že stavové vyšší vždy nejsou naděje té a žádají, že k tomu stav třetí přijíti nedá; nýbrž k tomu se přičiní, aby láska a svornost mezi stavy zachována býti mohla a J. M. K. těmi věcmi zaneprážďňován býti neráčil. Nebo jakž se nejvíce stav třetí tím zastírá, že J. M. králi tak mnoho pergrechtu dávati musejí; když toho však povážĺ, že stavové vyšší, jestliže vína svá načínati dávají, že musí je mezi svými poddanými nejdražeji po 2 gr. dávati, Pražané pak proti tomu vynasazují je sobě, co nejdražeji mohou, a tudy jim také zase dobře na pergrechtu se přispoří, tak že jej od sebe beze škody své odvozo-

vati mohou: tedy v tom mají před stavy vyššími veliký fortel 1620
Pokudž by pak tito v nedorozumění předce trvati chtěli, tedy že na jiném nejsou, než dle předešlého oznámení na J. M. K. je vznésti.

Tu stav třetí vešel zase v potaz a snesv se o jistou odpověd na to promluvení nejv. purkr., rozkázal ji přednésti stavům vyšším:

Co se prvního artikule dotýče, že stav třetí porozumívá, jako by stavové vyšší toho při ozvání jich zůstavovali, jakož pak že věc slušná a spravedlivá jest, kdo má z čeho, aby z toho berně odvozoval, a kdo nemá, aby tak nechal, poněvadž nemá co a z čeho dávati; s tím přitom stavu třetího ohražením: cokoli přítomní vyslaní téhož třetího stavu v tom skrovném počtu přednášejí, že ta a ne jiná vůle jest i většího počtu, a v té příčině aby stavové vyšší jim za zlé neměli.

Z strany pak punktu druhého aby mohlo se času uspořiti, že se v túž sbírku z vína uvolují na spůsob takový: aby předně náklad na vinice vyhražen a poražen byl, a potom z ostatku užitku, když by k zpeněžení přišel, že chtějí z každé kopy po 2 gr. odvozovati. Přišloli by pak k tomu vznešení na J. M. K., tedy že stavův vyšších stav třetí za to žádá, aby k tomu přivedli, jak by i on audiencí volnou při J. M. dosáhnouti a příčiny nemožnosti své přednésti mohl, majíce naději předně ku pánu Bohu a potom i k J. M. K., že s poníženou a poddanou omluvou jejich milostivě spokojen býti ráčí.

Stavové vyšší nepřestavše na té replice Pražanův a měst, dali na ni skrze nejv. purkr. i hned tripliku takovou:

Poněvadž nepochybují, že stav třetí tomu z předešlého oznámení jich vyrozuměl, jaká by vůle v tom stavův vyšších byla, totiž že chtějí to na J. M. K. vznésti, pročež že toho ještě přitom zůstavují. Za druhé, kdyby to jíti mělo a jen z užitku po sražení nákladu na vinice po 2 gr. berně z vína dávána býti měla, že by vyšší stavové toho podobným spůsobem užíti chtěli, a tudy znamenité spletení povstati by musilo a tak dosti malá summa peněz shledati by se mohla. Za třetí, jestliže chtějí stav městský při J. M. K. přednášeti, když oni svou věc přednášeti budou, že mohou sobě též audiencí vyžádati, a co by přednésti chtěli, to že se při vůli jich pozůstavuje. A poněvadž týž artikul na ten čas pro příčiny již všechněm vědomé k zavření svému přijíti nemohl a jiní také proň váženi býti nemohou, aby tedy čas daremně mařen nebyl, že chce dáti přečísti vůbec, co se s poslem uherským jedná, aby se obec nedomnívala, že by nejv. úřed. a soud. zem. zaháleti měli.

I čteno předně snešení z strany rozvržení kvoty, které se stalo mezi král. čes. a zeměmi přivtělenými, co by jedna každá

1620 z nich na opatření zámkův a pevností hraničných v král. uher. a placení lidu na nich zůstávajícímu odvésti měla, a to mimo těch 50.000, kteréž každého roku ordinarie, zřízeně, vycházeti mají, totiž: Čechové dle nového rozvržení 18.000, Moravané 9000, Slezáci 8000, Lužičané hořejší 800, Lužičané dolejší 1200, Rakušané dolejší 8000, Rakušané hořejší 5000. A tak ze všech zemí k těm 50.000 předešlým mělo se scházeti ještě druhých 50.000, a do král. uher. odesílati. K tomu pak aby každá země kommissaře své nařídila, kteříž by takové peníze k sobě přijímali, je, kdež náleží, odvozovali a počet náležitý principalům svým činili.

Z strany příměří mezi cís. Ferdinandem a král. čes. to dali stavové s vyslanými králi v moc, aby s tou věcí činil, jak se králi líbiti bude. Poněvadž s pomocí p. Boha k tomu přivedeno jest, že všecky věci s poslem uherským na dobré míře postaveny jsou; že tedy již na ničemž jiném nepozůstává, než aby, dáli Bůh, v sobotu nejprv příští po přečtení konfederací přísaha k ní vykonána byla, aby nepřátelé poznati mohli, jenž všelijakými praktikami ji rušiti a kaziti chtěli, že jí p. Bůh žehnati a den ode dne většího prospěchu a požehnání dávati ráčí, tak že naděje jest, že těm neřestem brzo s pomocí boží zpomoženo a pokoj svatý podstatněji spůsoben býti moci bude, pročež aby všickni stavové k tomu skoncováni věci tak platné v větším počtu najíti se dali. A ač týž purkrabě nebyl by na jiném, než na ostatní artikule proposicí královské nastoupiti; ale že stavův dosti skrovný počet se spatřuje, že se jemu toho učiniti nevidí, nýbrž jest mu to jistě s podivením nemalým, že k tak platným a těžkým věcem tíž stavové v tak mále se scházejí, odkud poznává se, kterak vlasti své ubohé mnoho dobrého přejí, když více zisku svého postranního, pohodlí a hospodářství nežli obecného dobrého vyhledávají a tudíž i sněm svévolně prodlužují. Což že král příliš těžce nésti ráčí. Budoucně tedy aby všickni napravili a jedni druhých v tom napomenuli, přítomných v Praze oustně, kteří pak odjeli na statky, těch listovně. Obzvláště pak aby dali se najíti hlučně v sobotu, když konfederací stvrzena bude, aby poslové uherští šetříce stavův počet chatrný, nemyslili a neřekli, že snad sobě konfederací té nehrubě váží. —

Naposledy při vzdání sněmu Pražané dožádali se poslův z měst královských, poněvadž doslýchali, co a jak obšírně bylo od vyšších stavův přednášíno na pouhé stavu třetího potlačení, protož aby dne pátečního v hodinu třináctou na celém orloji na rathouz Staroměstský se sešli a tam o ty věci v dověrnosti se poradili. Což když učinili povolně poslové z měst jmenova-
24. ného dne pátečního 24. d. dubna, tedy purkmistr a konšelé
dub. Starého města Pražského podali na Novoměstské a Malostran-

ské Pražany i jiné posly z měst: zdali by oblibovali sobě zdání 1620
jich dobré, o kteréž mezi sebou se snesli, totiž, aby od toho předního artikule z strany sbírky z obilí nijakž neupouštěli a k tomu nepovolovali, aby ti, ješto dědin žádných nemají, místo toho jakou částku berně domovní svolovati měli; v ostatku aby rovnost s vyššími stavy byla zachována, jak kdo mnoho obilí buď sije neb prodá, tak mnoho také aby z něho dal, co se svolí. K druhému pak artikuli, poněvadž jest věc nemožná jeho obhájiti a z té sbírky se vymluviti, aby zcela a zouplna beze vší výminky se přistoupilo; ač budeli moci i tu něco změkčeno býti, tedy aby se o to zatočili a aspoň k jednomu groši berni tu přivedli. Jestliže by vyšší stavové prvního artikule při snešení stavu třetího zanechati nechtěli, tedy aby raději předce k audiencí přišlo, a k vyžádání sobě jí hned jisté osoby z prostředka svého volili, kteréž by i supplikací králi zhotovily.

I schváleno to zdání ode všech a zůstáno na tom, aby též snešení své nejv. úřed. a soud. zem. na kanceláři oznámili.

S tím odebrali se všickni na hrad Pražský, a byvše puštěni na kancelář, po oznámení téhož zdání svého dosáhli na ně jakési nepříliš příjemné odpovědi, tak že schylovalo se k tomu, že se mělo to předce přednésti králi, v čemž nejvíceji bouřil nejv. hofmistr podlé diškrecí své obyčejné a navyklé, a to protože již před tím ve čtvrtek v plném sněmu chtěl sobě setříti laskominy na kancléři Staroměstském, kterýž se mu v tom však náležitě opřel a řeči neuspořil. Což vše dálo se pro Lidmilu Nerhofovou, vdovu, na kteréž on chtěl jakořka vytrucovati a vybroukati půjčky 12.000 kp. miš. a velmi zhruba k ní mluvil, ano i pohrůžky divné činil. Kterážto měvši sobě v tom danou radu, vznesla to skrze supplikací svou na krále, což hofmistra nejv. nad míru mrzelo. Nebo on, měv prvé již rozhněvanou na sebe královnu, též pro nějaké neprozřetedlné k ní mluvení a proti ní provinění, obával se, aby příčinou supplikací té podobně i při králi se mu nestalo a nezakalilo.

Když pak nejv. úřed. a soud. zem. zasedli s obcí na považování artikulův sněmovních, tedy nejdříve bylo jednáno o ty dva artikule. Tu nejv. purkrabě přednesl stavům vyšším, na čem sou se stav třetí jim dnes na kanceláři na konec pronesli, a požádal na to přímluv jich. Kteřížto jednomyslně vedli k tomu: poněvadž stav třetí v rovnosti s stavy vyššími se zachovati chce, a sice všeliká břemena zemská jim odnášeti pomáhá, pročež aby při témž ohlášení a svolení svém zůstaven a mimo možnost svou v něco víceji se nepotahoval, nýbrž ušetřen byl. Za kteroužto volnost jejich stav městský jim šetrně poděkoval a jim sobě na Bohu vinšoval toho, co takkoli nyní svolují, aby tomu

1620 s pomocí jeho svatou zadosti činiti a vrchnosti své svolené sbírky ochotně odvozovati mohl.

A poněvadž na ráno měla se konfederací s knížetem Betlénem, s Uhry i Sedmihradčany od stavův a vyslaných v kanceláři stvrditi; i zvoleny jsou před vzdáním sněmu jisté osoby ze všech tří stavův k vykonání i zase přijetí slibu k konfederací: z stavu panského nejv. purkrabě, nejv. hofmister, nejv. komorník, nejv. sudí, nejv. kancléř, Jan Adam z Roupova a Jiří Sádovský z Sloupna; z rytířstva nejv. písař, podkomoří, purkrabě Karlšteinské, purkrabě kraje Hradeckého, Diviš Černín z Chudenic, Henrich Deym a Jetřich Malovec; z stavu městského Jan Kirchmayer, Jiřík Zýgl, Jan Bonaventura, primasové všech tří měst Pražských, Eliáš starší Rozín, Mikuláš Vodňanský, primas od Hory Kutné, a Krištof Mimoňský z Mladé Boleslavě.

Zatím obrány osoby k učinění relací sněmovní ke dskám a přitištění pečeti zemské k uherské konfederací. I když Martin Fruvein napomenul stavu třetího, aby též k relací volili z sebe osoby dvě, tedy stavové vyšší ozvali se na to: že to býti nemůže, aby týž stav třetí měl k relacím ke dskám zemským vysílati, poněvadž toho od starodávna nebývalo; pročež aby při starobylé zvyklosti zůstaveno bylo. Proti tomu ohlásil se stav třetí: Poněvadž ve všech všudyž věcech rovnosti s stavy vyššími užívají, jako při odvozování berní a sbírek, v majestatu na náb., v konfederací, v volení krále a jiných, tedy že i v této příčině k relací sněmovní vykonání, jakožto stav třetí svobodný, s právem připustiti se mají. V čemž že sobě p. Boha za svědka berou i s svým svědomím to tvrdí, žeť žádného svého zisku v tom nevyhledávají, než toliko podstaty samé, aby mohli tím lépeji a podstatněji dobrého vlasti vyhledávati a zastávati.

Ale stavové nedávajíce ničemuž tomu místa, vzali o to potaz a potom dali jej vynésti v ten rozum: Že se tomu diví, když stav třetí smí toho na nich žádati, poněvadž o tom dobře ví, že prvé nikda, jakkoli toho bylo od nich vyhledáváno, dovoleno jim nebylo. Protož že ani nyní stavové dva přední k té žádosti povoliti nemohou, zvláště jsouce v tak skrovném počtu; kdyby se več toho o své ujmě bez jiných vydali, že by jim z toho právi býti nemohli. Co jsou zajisté stavové vyšší bez ujmy reputací své pro stav třetí mohli učiniti, to že rádi vždycky činili; na čemž aby týž stav přestal, poněvadž ví, že mu k tomu pomohli, čeho nikda prvé neměl.

A s tím vyvstali z lavic, chtíce jíti s touž relací sněmovní ke dskám. Pročež stav třetí vždy ještě ohlašoval se, že jsou měli naději k volnějšímu příčin jich vyrozumění, ale poněvadž se toho neděje, žeť to pánu Bohu a času poroučí.

Tu nejv. purkrabě obrátiv se k městům s křiknutím a po-

hnutím mysli, doložil slov těch: „Máteli kterého úředníka při dskách zem. z stavu vašeho? Jižť bychom takovým spůsobem před vámi žádné přednosti neměli, a nevědělo by se, kdo jest vyšším a kdo nižším.“ Odpověděli mu na to města: jakkoli jest, že sobě to p. Bohem osvědčují, ačkoli relací přítomní nebudou, nicméně však že se k ní předce jako stav třetí svobodný přihlašují. S tím odešli ke dskám, nic více ku protestací té neříkajíce. 1620

Po malé pak chvíli poslali pro ostatek obce panské a rytířské, aby mezi ně tam přišli; z jaké ale příčiny to se stalo, věděti se nemohlo. Mezi tím stav třetí samotný zůstával v soudnici; až když vrátili se od desk mezi ně, učiněn odklad jednání sněmovního do rána hodiny sedmé německé, aby se všickni a to v počtu hojnějším pro nastávající slavnost, při stvrzení konfederací uherské nařízenou, in puncto na hrad Pražský najíti dali.

I nezameškali hodiny sobě uložené jak nejv. úřed. a soud. zem. tak i stavové všickni z obce. A tak na sobotu na den památný sv. Marka, evangelisty Páně, 25. d. dubna přede vším jiným 25. dub.
jednáním přečtla se stavům v plném sněmě konfederací s Uhry 15. d. ledna v Prešpurce zavřená a do češtiny přeložená tak, jakž jest již napřed ode mne položena.

Po přečtení jí učinil nejv. purkrabí dokonalou zprávu stavům, jakou odpovědí mají býti poděleni poslové uherští proti přednešení a žádosti principalův svých; což bylo summovně obsaženo v desíti artikulích pro snadší stavův tomu vyrozumění:

I. Z strany příměří s císařem že to králi v moc dáno jest.

II. O pomoc, kterouž Uhři Čechům a Čechové zase Uhrům v čas nastalé a důležité potřeby přispěti mají, totiž Uhři že mají dáti pomoci sami od sebe, Sedmihradčanův v to nepotahujíc, 5000 pěchoty a jízdy a k tomu 2000 hejduků; proti tomu král. čes. a země přivtělené Uhrům 3000 pěchoty a 1200 jízdy, hořejší Rakušané i dolejší po 3000 jízdy i pěchoty.

III. Že poselství k sultanovi tureckému neprodleně se vypraví.

IV. Mince aby na obé, jak v král. čes. a zemích přivtělených, tak i v král. uher. a v sedmihradské zemi v jednostejné ceně brána byla.

V. Na žádost poslův že jsou jim dány poznamenané zejmena osoby defensorův, dle konfederací zvolených jak v král. česk. tak i v zemích přivtělených.

VI. Profiantové pak v ležení našem že nemohou se laciněji prodávati lidu uherskému nežli jiným soldatům, pro uvarování roztržitostí.

VII. Že se jim vydává dle žádosti jich výpis hodnověrný

1620 smlouvy na onen čas mezi Matiášem, králem uherským, a Vladislavem, králem českým, léta Páně 1549 (?) (snad 1478. Red.) učiněné. Ostatní pak artikulové tři pro spěšné jich od nejv. purkrabího čtení pochopiti se nemohli.

Po oznámení tom povstali hned z sněmu nejv. úřed. a soud. zem. s osobami z obce volenými ku přijetí a činění toho slibu k smlouvě uherské a odebrali se do kanceláře; kdežto přišedše také mezi ně vyslaní z zemí, nejdříve podpisovali se tam všickni popořád v originalu konfederací, a potom i pečeť zemská přitisknuta k ní. S tím dále šli ku králi, k němuž v tu dobu i posel uherský hrabě Emerich Tuří, od nejv. kancléře a hr. z Hollachu na královském voze z lozumentu na zámek přivežený, dal se najíti.

A když schylovalo se k druhé hodině popolední, počalo se zvoniti ve všecky zvony při kostele sv. Víta na hradě Pražském, a po zvonění šel král s týmž legatem a s jiným panstvem do téhož kostela v pořádku a s pompou takovou:

Nejprvé šlo pánův uherských do desíti osob, za nimi Rakušané obojí v osobách šesti a po nich Lužičané hořejší v šesti a dolejší ve třech osobách, za těmito Slezáci opět v osobách šesti a Moravanův též tolik. Po Moravanech následovali stavové král. čes., předně stav třetí, totiž dva poslové z měst, od Hory a z Boleslavě, a Pražané všech tří měst Pražských, po nich stav rytířský a za ním stav panský v počtu velikém; za pány českými knížat několikero a po těch bratr králův a vedle něho markrabě z Jegerndorfu, veda za ruku syna královského nejstaršího. Za těmito kráčeli vyslaní z Uher, osoby stavu rytířského a městského, potom legat uherský přední hrabě Tuří sám osobně a za legatem nejv. hofmistr král. čes., za hofmistrem herolt český, nesa hůl v rukou, v habitu červeném karmazinovém, na němž lev bílý řemeslně vykrumplovaný se spatřoval dosti veliký, a to z předu i z zadu; a za ním kráčel maršalek dědičný s mečem dobytým, a teprva král samotný; a po něm následovali nejv. úřed. a soud. zem. s hrabětem z Hollachu a jiného panstva počet znamenitý. Naposledy zavřeli tu processí drabanti královští.

Když král vcházel do kostela, dvanácte trubačů jeho troubilo libě, a bubeník na vlaské bubny bubnoval. Po troubení začala se muzika veselá při varhanech a po ní zpívána antiphona „Veni Sancte Spiritus“ jazykem latinským, a potom hymna moléta s přičiněním k zpěvákům pozounův a jiných nástrojův muzických. Naposledy zpíval se žalm 103. německou řečí, při němž hrálo se také na varhany.

Zatím vstoupiv Dr. Škultét na kazatedlnici, učinil kázání usedělé na kap. 5. knihy I. králov. o konfederací, dokázav v něm

toho jak příklady písma sv. tak i z rozličných historií politických, jakými spůsoby kdy mezi národy smlouvy a sjednocení přátelská se vykonávaly, a co dobrého neb zlého — poněvadž konfederací i ke zlému vykonati se může, ač takové jednání zlé vlastněji konspirací, spiknutím, nežli konfederací, sjednocením slouti má — z nich pocházelo. Po kázání a modliteb svatých vykonání zase od kantorův a pozaunářův moléta pěkná opět sezpívána. A král učinil řeč německou k legatu uherskému, ale, co v sobě obsahovala, toho se doslýchati nemohlo, jako ani tulmačení jí na latinsko od nejv. kancléře; ale naděje jest, že ta materie její k konfederací se trefovala. Proti tomu dal odpověd zase legat v jazyku latinském, kterouž opět nejv. kancléř dle starobylého zvyku králi na německo vykládal. 1620

Po dokonání toho colloquium nebo řeči jedné i druhé čtla se nahlas nejdříve konfederací uherská od sekretáře uherského latině, a potom i konfederací česká a zemí přivtělených též v jazyku latinském od Pavla Ješína, rady při appellacích, a to dobře za půl druhé hodiny.

A když se to vše dokonalo, tedy král podal na to ruky legatu uherskému a přitom odevzdal mu exemplář české konfederací a zemí přivtělených; proti tomu pak legat na místě knížete pána svého podal zase pravice své králi a podlé toho exemplář konfederací uherské. Tou měrou všickni jiní konfederanti, následujíce v tom krále, totiž nejprvé Rakušané, potom Lužičané, Slezáci, Moravané a stavové král. čes. s prokázáním jak králi tak i poslu uherskému poklony a reverencí náležité rukou svých legatu podávali a místo přísahy jedni druhým slib povinný činili. A jak týž slib vykonán, tak hned na to trubači opěti troubili a na bubny udeřili. Potom opět zpívala se moléta pěkná a po ní dával požehnání Dr. Škultét všechněm posluchačům, pána Boha prose za zdárný všech těch věcí prospěch a utvrzení, a s tím s kazatedlnice sešel. Naposledy prozpěvovalo se německým jazykem obyčejné Te Deum laudamus, a mezi tím zpíváním pouštěla se veliká střelba z kusův jak po baštách hradu Pražského, tak ovšem i ze dvanácti děl velikých, za zámek na tumlplac vyvezených. Z nichžto jeden kus přední a staročitný od císaře Zikmunda, krále českého na onen čas, jakž se tehdáž rozprávělo, slitý — jiní pravili, že byl kus od Pražanův Staroměstských v čas bouřky zhotovený — nemohu se pamatovati dobře, ač sem tu osobně přítomen byl a na dotčené střelby spouštění očima svýma se díval, zdali po první či po druhé ráně okolo pánvičky od prachu se roztrhl a několik kusův velikých z sebe vzhůru do povětří dosti vysoko vyhodil; ale žádnému z lidu se dívajícího nejmenší škody těmi roztrženými štáfy na zdraví nenadělal. Což mnozí hned tehdáž za

1620 zlé omen a vyznamenání týmž konfederacím ujímali a vykládali.

Naposledy po stvrzení dokonalém konfederací a dokonání všeho toho processu neb slavnosti král vyvstav z majestatu svého, v témž pořádku zase z kostela do pokojův svých okolo hodiny 5. se uchýlil a ostatní částku dne toho v skvostném hodování s legatem a s panstvem předním, jako i následující den Páně nedělní, když čas k tomu byl, vesele ztrávil a dotčeného legata s dobrým vyřízením i s dary znamenitými, jež někteří na 20.000 tolarů šacovali, jak knížeti tak i jemu od krále čes. a zemí k němu přivtělených nadarovanými, ode dvora svého v pondělí po neděli Provodní, 27. d. dubna, velmi přátelsky a vlídně propustil.

Podobné rozžehnání přátelské stalo se téhož dne pondělního mezi nejv. úřed. a soud. zem., vyslanými zemí přivtělených i všemi stavy král. čes. přítomnými s jedné a legaty uherskými s strany druhé, a to v soudné světnici, spůsobem a ceremoniemi takovými. Brzo po hodině osmé na půl orloji dostavše se nejv. úř. a soud. zem. z kanceláře do soudnice, volili s obcí osoby jisté, kteréž by jak všecky vyslané z zemí přivtělených předně, a potom po všech jiných nejposléze i hrabě Emericha Tuřího s jinými spolutovaryši jeho a posly uherskými mezi stavy a vyslané do sněmu uvedly. Což jak se stalo, tedy nejv. purkrabě po učiněné reverencí všechněm přítomným, jak co na koho náleželo, slovy i posuňky těla obrátil řeč svou českou k týmž poslům uherským a promlouval k nim, což vše kdosi z stavu rytířského po periodích na latinsko vykládal, takto:

„Nejjasnějšího knížete uherského V. M. páni vyslaní, páni ujcové, přátelé a konfederanti naši zvláště milí! Poněvadž to pán Bůh ráčil dáti, že s pomocí jeho svatou ta svatá konfederací mezi velikomocným králem čes., stavy téhož království, též i zeměmi k němu přivtělenými s jedné, a nejjasnějším knížetem a stavy uherskými s strany druhé vykonána jest, nad tím ráčí se J. M. K., stavové i vyslaní těšiti a pánu Bohu z toho děkovati, upřímně vinšujíce a žádajíce, aby táž konfederací všechněm zemím sjednoceným k dobrému a k budoucímu stálému pokoji sloužiti mohla. A jakož sou vyslaní od J. M. knížete i od stavův král. uher. stavům král. čes. psaní dodali, potom i jiným poslům z zemí přivtělených též; že jsou tíž stavové král. čes. a vyslaní nepominuli na takové psaní jisté odpovědi zhotoviti, kteréž jim nyní skrze komorníka od desk zem. do rukou dodávají, jako i jistoty od nich na dokázání vděčnosti své k J. M. knížecí i k stavům uher. na summu, kteráž se na pevnosti hraničné každoročně od nich odvozovati má, zdělané, žádajíce pánův vyslaných uherských, aby to obé J. M. knížecí

i stavům uher. k rukám s vinšováním dobrého zdraví a všeho 1620
prospěšného ode všech konfederantův dodati sobě nestížili.

A poněvadž tomu stavové král. čes. jako i jiné země přivtělené srozumívají, že již po vyřízení šťastném těch slavných a všech zemí se dotýkajících věcí zase do král. uher. odebrati a ku pánům principálům svým odjedti chtějí: pročež že jim od p. Boha všemohoucího šťastného průvodu všickni konfederanti vinšují a žádají, tak aby ráčili se v dobrém zdraví a potěšení i v dobré bezpečnosti před úklady nepřátelskými do téhož král. uher. navrátiti a s J. knížecí Jasností i s stavy shledati; zakazujíce se jim všickni konfederanti J. M. knížeti i pánům Uhrům, konfederantům našim zvláště milým, že ve všelijakých věcech dobrých a platných, které by se k dobrému všech zemí konfederirovaných vztahovati příjemně a platně mohly, chceme se dáti vždycky každého času volně a hotově potřebovati. Ta pak smlouva, o kteréž se v konfederací zmínka činí, poněvadž teprva nyní, jakkoli již dávno vypsána jest, k zpečetění svému pečetí zemskou přišla, tolikéž se pánům vyslaným Uhrům odvozuje a do rukou dodává. Naposledy, jakož i prvé toho doloženo, všickni veřejně šťastnou a bezpečnou cestu, aby se do vlasti milé v dobrém zdraví navrátiti moci ráčili, V. M. upřímě vinšujeme a žádáme."

Když tu řeč nejv. purkrabě dokonal, a to tak všecko poslům uherským k rukám dodáno a odevzdáno bylo, tedy přední legat krabě Tuří dal mu na ni odpověd svou jazykem latinským; což opět osoba dotčená stavům vykládala na česko po kusích:

Nejprvé dal titul náležitý a úctivý všechněm stavům a zemím, potom doložil, že sou tomu nejjasnějšího knížete uherského a sedmihradského vyslaní dokonale a výborně vyrozuměli, co jest takkoli nejv. purkrabě Pražský na místě všech spolukonfederantův oznamoval, a že toho velikou potřebu a příčinu býti uznávají, aby to tak všeckno J.M. knížecí a stavům uher. zcela a zouplna v známost uvedli.

Dále že od p. Boha všemohoucího žádají, aby táž konfederací předně ke cti a chvále p. Boha, zatím i k dobrému a prospěšnému všechněm konfederantům, k zahanbení pak a přestrašení všech nepřátel cti a slávy Boží, věrných ctitelův božských i všech konfederantův upřímých sloužiti mohla. A jakož jim vyslaným z král. uher. všickni páni konfederanti vinšují, aby se do vlasti své milé v dobrém zdraví a bezpečnou cestou navrátiti mohli, že zase vyslaní všechněm pánům konfederantům vinšují a žádají, aby týž p. Bůh všemohoucí je mezi tolika nepřátely od outokův jejich zjevných i tajných brániti a ostříhati ráčil. A co takkoli jim k rukám dodáno jest, to že chtějí také J. M. K. pánu svému nejmilostivějšímu i stavům uherským dodati a to tak, jakž sou sami přijali, přednésti. Víceji že na

1620 místě J. M. K. všelijakou lásku, přívětivost a věrnost všechněm konfederantům zakazují, žádajíce, aby stavové a vyslaní neráčili pochybovati o tom, aby národ uherský neměl zcela a zouplna v tomto tak celém, dokonalém a nerozvížitedlném svazku na potomní a budoucí časy pevně státi a trvati. Čemuž p. Bůh dobrotivý milostí svou žehnati rač. S tím že všeckny tu přítomné ochraně božské poručené činí; a pokudž by v řízení těchto tak slavných a k dobrému všech zemí se vztahujících věcí jimi vyslanými uherskými co sešlo aneb obmeškáno bylo, že žádají pánův konfederantův, aby jim to na dobrou stranu vyložiti ráčili.

Po té odpovědi doložil ještě nejv. purkrabě slov těch: že nikterakž o tom stavové král. čes. a země přivtělené nepochybují, že to tak všecko, což jest již od obojí strany přednešeno a najednáno, až do skonání světa trvanlivé a stálé bude; aby jen Bůh tomu všemu žehnati a pomoc svou dáti ráčil.

Ohlásili se zase legati: že to všecko J. M. Kr. s velikou vděčností, když to k rukoum J. M. přijde, sobě oblíbiti a podobně v tom dobrém stále a dokonale státi a trvati do nejvyššího přemožení svého spolu s stavy král uher. chtíti ráčí. V tom vyvstali všickni stavové a vyslaní z míst svých, a legati šli také dolů s katedry do soudnice, rozžehnávajíce se nejdříve s Moravany, s Lužičany, s Slezáky a rukou vespolek sobě podávajíce, potom i se všechněmi pány z obce jak stavu panského a rytířského, tak i městského, náležitou úctivost jedni druhým prokazujíce. Naposledy vzali odpuštění i ode všech nejv. úř. a soud. zem.; kteřížto odšedvše z míst svých až ke dveřům světnice soudné postavili se řadem od týchž dveří až k šraňkům, pravic svých poslům uherským podávali a všecko dobré vinšovali, obzvláštně pak hrabě Tuří objav mile nejv. kancléře a on jeho zase, dlouhou chvíli spolu rozprávěli a se žehnali. A potom přijevše do své hospody, asi po dobré hodině vydali se na cestu, ještě toho dne do města Českého Brodu přijevše na nocleh. —

Po odbytí uherského poselství přistoupeno zase k jednání sněmovnímu. Kdežto Moravané po učiněné opovědi přednesli stavům potřeby své s vinšem náležitým slovy těmi:

Že netají před stavy, čeho doslechli, ano i jistou zprávu od místodržících úřadu hejtmanského dostali dnův pominulých, že lid nepřátelský, totiž Poláci, do kraje Olomúckého vtrhli a na několika místech vpádem svým škody nemalé v mark. mor. zdělali, ano že i nepřítel silně v hromadu se strhuje, tak že obávati se, aby většího vpádu do téhož mark. se nestalo. Kteřížto místodržící že žádají vyslaných, aby odpuštění vzali od sněmu a do Moravy, vlasti své milé, pospíšili

a raditi jiným stavům napomáhali, kterak by táž vlast jich před 1620
takovými vpády nepřátelskými ochráněna býti mohla. I poněvadž již to p. Bůh dáti ráčil, že konfederací mezi slavným král. uher. a zeměmi přivtělenými se stala, ano dokonána jest: protož že stavův za to služebně a přátelsky žádají, aby na ostatní artikule v proposicí královské obsažené nastoupili a jich v městech Pražských nezdržovali; nýbrž naklonili se k tomu a byli dobrou příčinou, aby se mohli tím dříve do mark. mor. navrátiti, a to, což by k vlasti jich dobrému sloužilo, opatřiti, obzvláštně pak aby dotčení vpádové nepřátelští zastaveni byli.

Také za druhé že tajiti nemohou, že mají od principalův svých psaní k nim svědčící, jehož nyní stavům dodávají, s tou přitom prosbou přátelskou, oč tu koli principalové jich týmž stavům připsali, aby to v skutku naplnili a žádosti jich neoslyšeti ráčili; s tou přitom zámluvou odměnnou, že se té volnosti jich zase příjemně odměňovati a v podobné příčině odsluhovati chtějí.

Třetí a naposledy že též stavův netají: kterak Václav ze Vchynic a z Tetova jich vyslaných moravských za to požádal, uvedv jim v známost, jakou jest žádost také sám na stavy vložil, aby oni vyslaní k nim se za něho přimluvili: pročež že tak činí a všech tří stavův král. čes. žádají a za téhož ze Vchynic přímluvu svou činí, aby žádost jeho i přímluvu jejich v své laskavé paměti míti i skutečně ji naplniti ráčili; a vyslaní že nepominou se toho stavům vším dobrým přátelstvím odsluhovati, on pak ze Vchynic pamatuje na to, za takovou lásku že všelijakou vděčností a službami jim se také odměňovati chce.

Načež z společného všech tří stavův snešení dána jim tehdáž odpověď taková:

Že toho velikého neštěstí, kteréž na ně a vlast jich skrze nenadálý vpád nepřátelský přišlo, Moravanům jakožto svým milým sousedům, přátelům a příbuzným nikoli nepřejí, žádajíce p. Boha, aby to zlé od vlasti jich odvrátiti a nepřátely daleko zahnati ráčil. Dále jakou jsou žádost i s psaním principálův svých podali, že chtějí to vše v bedlivé považení vzíti a je jistou odpovědí neprodleně zpraviti.

Po nich když vložili na stavy žádost podobnou jak Slezáci tak i Lužičané, aby totiž s uvážením ostatních artikulův sněmovních pospíšili a vyslané pro obávání se nebezpečenství podobného domů propustili, dostali od stavův jednostejné odpovědi jako Moravané.

Ale jak brzo vyslaní z zemí přivtělených vyšli z sněmu, tedy Radslav z Vchynic vzav sobě příčinu k ohlášení svému z přímluvy Moravanův, prosil stavův přítomných, jakožto služebník jich všech upřímý, a kterýž až posavad to, což věrnému

1620 patriotovi náleží, při nich a vlasti své činil, aby bratra jeho Václava v své laskavé paměti, poněvadž na díle již artikulové obecní ku považení přišli, měli a jej odpovědí potěšitedlnou zpravili, tak aby bratří a přátelé jeho věděli, na čem jsou, a toho se vším dobrým stavům odsluhovati a na budoucí časy jak při J. M. K. tak i při stavích, jakž to prvé vždy činili, do vylití nejposlednější krůpěje krve své upřímě státi mohli.

Ale když žádný z stavův k tomu vznešení jeho nic neříkal, ale jedni na druhé vzhlédajíce, toliko mlčením ho odbýti chtěli: tu on opáčiv řeč svou, vždy žádal jednou i po druhé aspoň pro Boha a spravedlnost jeho, aby podlé zakázání laskavého svého před zavřením sněmu tohoto generálního žádosti bratra jeho považili, neb že on Radslav Vchynský tomu rozuměti nemůže, proč by v zapomenutí přijíti a považení zbavena býti měla. I osvědčovav sobě přitom svědomím svým vysoce, že jak on Radslav tak i bratr jeho Oldřich dobré paměti hleděli vlasti své vším dobrým sloužiti, jakž toho týž Oldřich krví svou dokázal, když hrdinsky pro vlast svou se choval, a že žádný nemůže býti nalezen, kdož by jináče něco o nich mluviti mohl, pročež že nepoznává při sobě k tomu příčiny žádné, pro niž by stavové na tu jich žádost i přímluvu Moravanův vzáctnou pamatovati neměli; tu teprv odbyt byl resolucí od stavův po vzetí o to potazu skrze nejv. purkrabího takovou: Poněvadž týž Radslav ze Vchynic a z Tetova o tom dobrou vědomost má, že ještě ne všickni artikulové sněmovní a to hlavní k vyřízení svému místnému přišli, v proposicí pak krále J. M. toho se dokládá zřejmě, že mimo dotčené artikule nic postranního před se bráno býti nemá; k tomu že přistupuje a v to jako vkračuje ještě i žádost vyslaných z zemí přivtělených, kteráž také nejdříve místo své míti musí: pročež aby na ten čas strpení měl až do uvážení artikulův obecních dokonalého, jako i přednešení od pánův vyslaných stalého; potom že stavové i žádosti bratra jeho i přímluvy zaň dle zakázání, jim v tom od nejv. purkrabího jakožto direktora sněmu tohoto jmenem a na místě stavův učiněného, považiti a je odpovědí svou místnou v tom zpraviti nepominou.

I přestal na zámluvě té opáčené a řekl: že těší se tomu spolu s týmž Václavem, bratrem svým, že aspoň dříve zavření sněmu žádosti své všickni užíti moci budou.

Zatím hned z ponuknutí nejv. purkrabího zasedli stavové na uvažování artikulův ostatních, totiž 8. o profiantích, 13. o vytištění zříz. zem., 14. o opatrování koruny a privilegií zemských, 15. o příročí dání na statky královské. O něž velmi snadno, bez všelikého sporu snesli se za jedno, svolivše přitom králi na výhradu jeho velikých nákladův, kteréž pro dobré král.

čes. v těchto svých začátcích z měšce vlastního činiti ráčí, pro 1620
lepší tabule a dvoru jeho celého vychování 52,000 kop míšen. Příčinou pak těch starých dluhův od předešlých králův českých zdělaných zůstáno při témž artikuli i na tom, a to na přímluvu nejv. kancléře Václava Viléma z Roupova, kterýž tím silně hýbal: Poněvadž původem osob těch, kteréž z okna vyházeny jsou, a tovaryšstva spolu spuntovaného mnoho dluhův cizích do král. čes. z země cizí na onen čas uvedeno jest, tak že jich přes 400.000 se nachází, k čemuž divnými praktikami jest přivedeno; protož aby stavové jisté osoby zvolili k tomu, kteréž by listy jak na kanceláři tak i při komoře české, ano i při dskách zemských zápisy bedlivě přehlídly, a co by se jich takkoli bez hodných příčin a na samou pouhou toliko řeč a ohlášení s oznámením věrných služeb, nýbrž raději nevěrných a praktikářských zdělaných vyhledati mohlo, ty všecky aby se příkladem Moravanův od stavův kassirovali. Nebo že oni tak se zachovali a těm podobné dluhy v nic přivedli, obzvláštně pak toho nešlechetníka Žampacha, jemuž nad to výše i statky všecky pobrali.

Toho doslýchaje Joachim hrabě Ondřej Šlik, vydal se o jmenovaných dluzích, způsobem obmyslným na král. čes. uvedených, v diškurs a promlouvání takové:

„Jest to vědomé, kterak jsou předešlí ti úředníci a soudcové zemští s námi zacházeli, domnívajíce se, že jsou již byli páni vyvýšení všeho všudyž, a že jim náleželo, jak by koli chtěli činiti, nemyslivše na to, že by jednoho pána služebníci, jakkoli v úřadech postavení, byli, jako i jiní jsou. Tak je čert popudil v jejich pýše, že jim tomu k jejich velikému zahanbení rozuměti nedopustil. My tedy tolikéž nemáme o sobě příkladem jich tak smýšleti, nýbrž na to mysliti, že jsme jednoho pána, nevypínajíce se před jinými, služebníci a jednomu každému za spravedlivé, zvláště pak obecnému dobrému, k vlasti naší milé příslušejícímu, činiti povinni. A tak z toho pojde, že ten, kdo jest pánem, bude pánem, a kdo jest služebníkem, bude služebníkem. Dále jest i to vědomé, že ten dům rakouský — já mluvím na sněmě a mluvím otevřeně — vždycky nás velice sužoval a na nejvyšší ztrápil netoliko v věcech náb. se dotýkajících, ale také i v politických, tak že jsme se ho slušně strhnouti a jho nesnesitedlné od něho na nás vzkládané s sebe složiti a tuto milostivou a právě otcovskou vrchnost sobě oblíbiti musili. Ale ať se zase ad propositum navrátím: co se dotýče těch dluhův, ví se o tom, že ti praktikáři, jak pod jednou tak i pod obojí, nejmenuje se tu žádný, veliké a nesmírné dluhy na král. čes., vlast naši milou — ó milá vlasti, milá vlasti, pomáhejž tobě z toho bláta sama sv. Trojice! — uvedli, a to nejprvé od stavův vyšších v veliké summy se dlužíce a jim statky krá-

1620 lovské zapisujíce, nikda však nic neoplacujíce. Když potom stavové nechtěli nic od sebe činiti, potáhli v to stav městský. Ti jako věrní a poslušní poddaní císaře tehdejšího vše činili, což bylo jim možné, ba někdy i nemožnost opovrhli, tak že i veliká summa peněz od stavu městského vydlužena se nachází; až potom tomu i města odepřela a nemožnost svou předstírala. Naposledy pak nemohvše toho v zemi skrze praktiky své užíti, utekli se jinam, a to do Rakous, a cizích dluhův národův cizích několikráte stotisíců přivedli, jim je jak na komoře, tak i při dskách zemských zjistili. Ale nač jsou se dlužili? I na to: tomuto, když se jen ohlásil, byť pak nic chvalitebného neučinil, za věrné služby sto tisíců, tomuto padesáte tisíců, jinému deset, onomu pět, tři, čtyry tisíce, a to ne za věrné služby, ale raději za praktiky. Nebo jest to již všem nám známé a patrné, cokoli činili, to všecko skrze prakticirování činili a nic upřímě a věrně. Jinému opět za hejtmanství generální a opět za služby jiné vojenské sto tisíců, jinému za dobré rady udělení a staré služby 50.000. Jakož pak se to stalo, když ten starý v dlouhé karažiji" (mínil Adama z Šternberka) „do kanceláře berničné přišel a oznámil: „páni berníci, mně za ouřad hejtmanský narazte k mé summě 50.000, víceji za věrné služby k zalíbení J. M. C. konané 20.000," a zas odešel. To za úřad hejtmanský a věrné služby? Počkej, jak jsi toho zasloužil! Neníť tak snadno je vysázeti zemi, jako tobě říci. Ej nu, pane starý v karažiji, najdešli se v listě, musíš z listy ven. Summou, jiní podobně se tak zachovali, a předešlí úředníci, obzvláštně pak president tehdejší komory Vilím Slavata nic tomu neříkali. A tak spravedlivá věc jest, aby se ti dluhové všickni vyhledali, a kteří by byli spravedliví, povážili, kteří pak nespravedliví a cizí i praktikářským spůsobem na král. čes. uvedeni, se kassirovali a v nic obrátili."

A když hrabě dokonal diškurs ten, volili stavové k tomu přehlídnutí osoby tyto: Viléma staršího z Lobkovic, nejv. hofmistra, Joachima Ondřeje Šlika, nejv. sudího zemského — kterýž slyše osobu svou jmenovati, ozval se nahlas: „Tožť hle za tak dobré zdání mé s předu i s zadu mnou zastrkují; ale já nedbám nic, nýbrž chci všecko pro svou milou vlast učiniti" —, Prokopa Dvořeckého, podkomořího, a Jindřicha Ottu z Losů, purkrabího Karlšteinského, Simeona Sušického a Jindřicha Kozla. Přitom obrali také osoby k spisování sněmu, totiž hr. Joachima Ondřeje Šlika, Václava z Budova a jiných šest z pánův, Martina Fruveina s jinými šesti osobami rytířskými, Davida Kuklu a Lukáše Karbana z Pražan s jinými též šesti osobami z měst. A tou měrou postavivše stavové již na místě všecky artikule jim k uvážení od krále podané v obecném svém shro-

máždění a radě, ostatní čtyry vojenské poručili k vyřízení dokonalému Kristianovi knížeti z Anhaltu, jakožto nejv. hejtmanu polnímu, markraběti z Jegerndorfu, Ladislavovi Velenovi z Žerotína, hejtmanu moravskému, Václavovi z Budova, Ladislavovi Zejdlicovi a jiným čtyrem osobám, dvoum z stavu rytířského a dvoum městského. 1620

Naposledy po spravení všech těch svrchu připomenutých prací a zaneprážďnění sněmovních nejvyšší purkrabě ještě toho dne učinil řeč obšírnou mimo všecku naději lidskou ke všechněm třem stavům přítomným s předložením šetrné omluvy své, aby mu téhož promluvení scestně vykládati a v tom, co nyní přednášeti bude, za zlé míti neráčili, dále řka:

Že jest jim stavům všechněm vědomé, kterak pominulého roku 1619 jistým řízením p. Boha všemohoucího z své dobré a svobodné vůle podlé svobod král. čes. a za jistými důležitými příčinami krále Ferdinanda za krále přijíti nechtěli a jeho, poněvadž tomu ničemu, což jest slibovaI a v čem se reversem zavázal, zadosti nečinil, zavrhli a z poddanosti jemu se vytáhli; naproti tomu pak J. M. K. pána jich všech nejmilostivějšího podobně z uložení božího a vůlí svou svobodnou podlé týchž svobod a privilegií svých za krále a pána sobě zvolili a obrali. Což J. M. na snažnou žádost a vyhledávání jak stavův král. čes. tak i stavův zemí přivtělených, neohlídaje se na žádnou těžkost a protivenství, které by J. M. následovati chtělo, k sobě takové svobodné volení milostivě přijíti, nás se ujíti a to všecko břemeno na sebe přijíti ráčil. Oni pak stavové na to J. M. uvolení a přijetí správy král. čes. jsou se J. M. zavázali, že při J. M. jak hrdel tak i statkův svých vynasaditi a do nejposlednější krůpěje krve vylití státi a setrvati chtějí.

Jakož pak že J. M. to vše po své straně činiti a stavův všech netoliko jako král, alebrž jako otec se ujímati ráčí, to že jest patrné z toho, když nešanuje v tom zemí svých dědičných ani škody dítek svých milých, kteréž mu p. Bůh dávati ráčí, stavy penězi na veliké summě založiti a král. čes. v dostatek zastupovati ráčí. Nebo jestliže J. M. K. všecky své poklady, jakož pak již i na mnoze toho se stalo, na král. čes. ráčí vynaložiti, nebudeli to na znamenitou ujmu dědicův J. M., pro kteréž takoví pokladové shromážděni jsou a měli by k budoucímu užitku jich obráceni býti? A zase nebudeli za takovou vděčnost od stavův král. čes. a zemí přivtělených J. M. nevděčnost prokázána? I aby tedy J. M. K. s lepším míněním a ochotností v tom svém začátku stavův se ujímati a v témž processu dáleji ještě kráčeti a je netoliko spůsobem královským, ale také i otcovským, jakž již to od J. M. dokázáno, tím podstatněji přichraňovati a obhajovati moci ráčil, že se jemu nejv.

1620 purkrabímu vidí věc slušná a chvalitebná býti, aby na dokázání vděčnosti k J. M. K. za ta dobrodiní převeliká a laskavá J. M. syn nejstarší z společného a jednomyslného všech tří stavův téhož král. ano i zemí k němu přivtělených snešení — kteréž již na jiném nejsou, nýbrž jest se obávati, aby ony v tom na zahanbení stavův J. M. K. dříve, nežli oni, něco toho nepřednesly a jich nepředešly — za čekance král. čes. při tomto sněmě generálním zvolen byl.

Jestliže se to stane, tedy že J. M. K. ráčí míti ještě větší chuť a libost k ujetí se a zastávání stavův opravdovějšímu, protože krev svou na král. čes. volenou spatřovati bude a všecku mysl k témuž království přiloží. K tomu že nepřátelé stavův budou zahanbeni (kteříž se vždycky domnívají, že tyto věci jen tak povrchně a trefuňkem jdou), když porozumí, že tu žádného již žertu není; přitom že i od svých praktik přestanou, kterýmiž by rádi, byť ochrany boží nebylo, chtěli J. M. snad i o hrdlo připraviti, když již z milosti boží zniku míti nebudou.

Přistupuje k tomu ještě i to, že i král englický bude toho povděčen jako děd krále mladého voleného, když jeho vnuk k takové slávě přiveden bude; ano i páni generálštátové z toho že se budou těšiti; bude i všecka unie tomu ráda, když pana generála jejího syn takovou důstojností se poctí: a potom tím volněji i pomocí skutečnou králi i stavům na fedruňk přispějí.

Ale mohl by někdo postaviti se tomu zdání jeho na odpor a říci: že artikul 23. v konfederací obsažený jinak s sebou přináší, totiž že žádný král volen býti nemá za živobytí panujícího krále. Ale když se přídavek toho artikule pováží, že se jináče najde. Nebo že se tam dokládá výminka ta: pokudž by pak stavové a země potřebu býti uznali, tedy že mohou voliti za čekance z potentatův podlé svých svobod a dobré vůle kohokoli. Tak tedy stavové to učiniti mohou. A když se to stane, že nepřátelé nebudou míti naděje ku provádění praktik svých, kdyby — čehož pane Bože ostříhej! — J. M. K. prostředkem smrti, jsa též člověk smrtedlný, ač Bůh dej J. M. zdraví prodloužené, z toho světa vykročiti ráčil, když tuto volený král přítomný a panu otci sukcedirovati bude. To že jest chtěl nejv. purkrabě stavům přednésti, však na dobré zdání. Protož aby se začnouce od nejv. hofmistra král. čes. všickni popořád dle starobylé jich zvyklosti k tomu přimlouvali a v úmyslu svém svobodně a upříme otevříti se nepomíjeli. —

Na to vyvržení a zdání dobré nejv. purkrabího nejv. hofmistr pozastaviv se trochu myslí svou při něm, učinil přímluvu takovou:

Že by se byl toho nikoli nenadál, aby tak těžký artikul měl na tomto sněmě býti přednešen mimo všecku naději lidskou,

jeho pak obzvláštně; ale jakkoli jest, že artikule toho 23. dobře 1620
jest povědom. Proti kterémužto že by nemohl se přimlouvati, kdyby se přední klausule jeho tak, jakž v sobě zní, vykládati měla. Ale že doloženo jest v něm i to: „leč by všecky sjednocené země samy, toho potřebu uznajíc, za to žádaly"; tedy že se domnívá, že tehdáž sám pán Bůh stavům to vnuknouti ráčil, aby takový přídavek k tomu artikuli učinili. Pročež že dle zdání jeho slušnou a náležitou věc nejv. purkrabě přednáší, a z jistých příčin od něho oznámených že jest toho veliká a důležitá potřeba, aby se takové volení vykonalo. Jemu tedy že se vidí a zdá, aby syn mladší — nezahanbuje však v tom nic staršího syna J. M. K. — kterýž se v král. čes. teď nedávno narodil, pokřtěn jest i dále vychován bude, na král. čes. za čekance byl volen; on že jako pravý Čech jináč se nemůže přimlouvati. Pročež že vinšuje mladému králi vzrost šťastný i J. M. K. zdraví dlouhověkého, aby mohl v šedinách svých toho dočekati a spatřovati to, když Ruprechtovi princovi synáčku jeho mladšímu koruna král. čes. na hlavu vstavena bude.

Po něm nejvyšší sudí zemský hrabě Šlik v přímluvě své obšírně mezi jinými věcmi doložil toho:

Že pán Bůh stavům krále toho dáti ráčil v těchto tak velikých těžkostech jejich, kterýžto moha v pokojné zemi seděti, do nejtěžších běhův na jich snažné toho při něm vyhledávání uvésti se ráčil; pročež že jest právě salvator neb vysvoboditel jich těžkostí, když je jak radou tak všelijakou pomocí fedruje a tak podstatně zastává, že netoliko králem a pánem, ale také otcem jejich jmenován a držán býti může. Aby se tedy stavové J. M. za to nějakou vděčností odměňovati neměli, toho aby je uchovala Trojice sv. Nebo kterak jest se hned z mladosti po smrti pana otce svého v svých dědičných zemích choval a jak jest je řídil a spravoval, v jaké podstatě držel, to že jest vědomé těm, ješto jsou toho všeho zakoušeli, o čemž není potřeba mnoho vypravovati: summou, že ten pán a král jejich nejmilostivější jest velmi velice k správě a regimentu spůsobný, tak že rád každého vyslýchá a každému hotově, pokudž na něm jest, za spravedlivé činí.

Dále že hrabě i toho povědom jest a v své uši toho od J. M. doslechl, co jest tomu statečnému reku jejich hr. z Hollachu oustně mluvil: že se stavův král. čes. chce ujíti, je zastávati, a nelituje všeho všudyž dědičného zboží svého ani zemí vlastních, ano i té poslední košile (kterouž povytáhv z rukávu svého, témuž hraběti ukázal) s nimi zlé i dobré snášeti. Víceji že ten pán stavům to zase navrátil, co jim ten dům rakouský, jakž tuto o tom otevřeně mluví a mluviti dle dobrého svědomí musí, odjal, když je za dědičné své poddané býti pravil, a

1620 summou jak v náb. tak i v politických věcech jim veliké příkořenství činil. Protož na dokázání vděčnosti že se mu vidí, aby J. M. K. synáček starší pro veliké v mladém svém věku při něm se spatřující ctnosti za čekance na král. čes. volen byl. Tomu že král englický bude rád, generálštátové též, kteréž mnozí jinak a jinak vykládají, ale on že nemůže o tak velikomocných knížatech a potentatích než dobře smýšleti i mluviti. Unie tolikéž bude toho povděčna, a přitom všickni nepřátelé k zahanbení přijdou. Když k tomu se přivede a ten pán mladý se za čekance zvolí, že král. čes. bude ubezpečeno a ostane v dobrém způsobu. Ač pak mezi nejv. purk. Praž. a nejv. hofmistrem nějaké nedorozumění neb rozdíl v přímluvách se stal, totiž, kterýž by pán mladý volen býti měl; ale že jemu se vidí, že slušněji a náležitěji starší volen býti má proto, aby stavové se z toho vyvedli, že žádného dědice míti nemohou, i také z toho, več je dům rakouský, totiž v chlapství a dědictví uvésti usiloval. Též že to nemůže se státi pro příčinu tu, že jest v Čechách narozen; neb by tu již jakýž takýž výklad od nepřátel volení tomu se činil, jakoby Čechové volení svobodného neměli, když sobě krále v Čechách zrozeného snad jakožto dědice volili. A tak přímluvu svou zavíraje, přes to všecko, kdokoli z nich bude volen od většího počtu, že se proti tomu stavěti nechce. Přitom však že mu se vidí, aby toto volení se stalo jako v tichosti, a vezmouce stavové s vyslanými o to srozumění přátelské, že by potom mohl jistý čas býti obrán a terminován, kdy by se měli zase k sněmu generálnímu dáti najíti a to volení dokonati. Toho však punktu že podává na opravu stavům.

Nejvyšší kancléř přimlouvaje se pověděl:

Že artikul v konfederací již dotknutý jisté své vyměření má, a kdyby neznal toho potřebu, že by se k tomu volení krále nového za čekance přimlouvati nechtěl; ale že to poznává s užitkem král. čes. býti, protož že se s dobrým svědomím přimlouvati musí. A kdež nejv. sudí zemský dokládá de modo, o způsobu, kterak by se to díti mělo, ukazuje na generální sněm, aby zase poznova svolán byl, k tomu aby přijíti v tyto časy roztržité mělo, že se mu nevidí. Nebo poněvadž lidu přibývati bude a větší válka nastává, že budou míti dosti činiti s expedicí vojenskou, a ne s snešením sněmovním; nýbrž že vidí se mu, aby ten prostředek byl obrán: když stavové mají artikul o volení krále v konfederací, aby to podobným způsobem jíti mohlo a na to se nastoupilo.

Nejprvé že mají stavové král. čes. hlas přední, druhý Moravané, kteříž od toho nebudou a sami poněkud k tomu příčinu dávají, což jest naslechl, když při traktací s nimi byl, a

jest se obávati, aby v tom pány Čechy nepředešli a něco toho na J. M. K. nevznesli dříve nežli Čechové. A tu by byl druhý hlas; protože jsou ke všemu tomu splnomocněni jistotně, což by se k dobrému král. čes. a zemí přivtělených vztahovalo. Slezáci na předložení že nebudou také od toho, jest jistá věc; tu bude již třetí hlas. A poněvadž ještě jeden hlas přináleží stavům král. čes., když se k těm třem přiloží, bude čtvrtý hlas. Lužičané pak budouli chtíti, jakž naděje není, ukazovati na principaly své a zpěčovati se, dáti hlas svůj, ti dva hlasové že budou ničímž, protože je čtyři hlasové přemohou. A tak že jest za nejlepší, aby tím spůsobem to se vykonalo. 1620

Co se osoby tkne, která by z synův J. M. K. volena býti měla, že mu se vidí, aby starší syn beze všeho rešpektu a ohledu se na to, že mladší Ruprecht v naší vlasti narozen jest, v čemž žádného výkladu nesluší užívati, volen byl, a to pro jeho ctnosti, hned při něm se spatřující v věku mladistvém, a obzvláštní náchylnost k jazyku českému, k němuž znamenitou chuť má a v krátkém čase tomu se naučil, že výslovně a volně propověditi může ta svatá slova: „Bázeň Páně jest počátek moudrosti“; kteréžto moudrosti p. Bůh rač mu udíleti a šťastný, zdravý i dlouhověký vzrůst dáti. Z toho rozuměti jest, k čemu roste a k čemu ho p. Bůh všemohoucí vnitřně probuzovati ráčí. Toho že král anglický bude vděčen, když vnuka svého z krve dcery své pošlého takovou slávou poctěného uslyší, a dokonalou assistencí prokáže. Bude i unie, když krále a pána jejich, kterýž jest hlava unie, syna v té slávě postaveného spatří; budou kurfirštové i knížata spolu s generálštáty toho povděčnými, když týž syn královský v důstojnosti té prospívati bude. A tak že se snáší na konec, aby starší syn královský za čekance obrán byl, a že vinšuje, aby p. Bůh tomu jednání přítomen býti a šťastný prospěch dáti ráčil.

Doložil také toho v přímluvě své nejv. kancléř: že jest mu to vědomé, že hned po zbavení regimentu krále Ferdinanda, když jsou stavové krále toho sobě zvolili a k němu vyslali, jest se v tom ústy svými ohlásil, kdyby to nebylo pro čest a slávu boží a vlasti potřebu, že by toho nechtěl učiniti a k sobě takového regimentu přijíti. Též kdyby toho neznal, že jsou stavové vždycky osobu J. M. C. v psaních, kteráž mu činili, vyhražovali, že tu nic proti osobě J. M. ani reputací před sebe nevzali a neberou, nýbrž pro samo obhájení svobod a privilegií zemských, též svobody dané na svob. náb. provozování; že by mohl se na to také, jako jiní, skrze prsty dívati, a kdo vyhraje, s tím smýšleti a držeti. Ale když to poznati ráčil, že stavové před Bohem i světem dobrou při mají, tedy že beze všeho dalšího ohledu na nebezpečenství to na se přijíti, stavův

1620 se ujíti a je zastávati s vynaložením svého nejlepšího zdraví i jmění přiříci ráčil.

Nejvyšší komorník zavřel přímluvu svou tím: kohokoli z těch dvou synův stavové sobě oblíbí, že k tomu také přistoupí. —

Po těchto hlasích jiní všickni k přímluvám nejv. purk., nejv. sudího a nejv. kancléře jak z stavu panského tak i rytířského se přivinuli.

Stav městský po potazu svém též učinil a skrze kancléře Staroměstského oznámiti dal, že ke všemu zdání dobrému stavův vyšších svoluje, obzvláštně k přímluvě kancléře nejvyššího.

Po zavření snešení toho a po jmenování za čekance knížete Fridricha Jindřicha zůstáno na tom: aby též snešení stavův vyslaným zemským bylo uvedeno v známost skrze osoby k tomu obrané. Naposledy nejv. purkrabě ohlásil se: poněvadž již víceji dnešní chvíle pracovati nemůže, by nejraději chtěl pro těžkost a mdlobu těla svého, pro niž již sotva k těmto vyřízeným věcem dostačiti a jim přítomen býti mohl, k tomu také že se již k večeru nachýlilo; z těch příčin že sněmu odkládá do dne zejtřej-
28. dub. šího úterního 28. d. dubna hodiny osmé na půl orloji.

Kteréhožto dne když vyslaní z zemí přivtělených na žádost stavův přišli mezi ně do shromáždění sněmovního, tedy nejv. purkrabě předložil jim dosti obšírně a podstatně všecku potřebu a užitek toho včerejšího jich jednání i se všechněmi okolostojícími věcmi, z jakých totiž příčin k volení budoucího krále přistupují a za čekance král. čes. falckrabě Fridricha Jindřicha, J. M. K. syna nejstaršího, za toho sobě jmenují a to podlé znění a vyměření artikule 23. v konfederací jich společné obsaženého.

Po té dotázal se jmenem stavův předně vyslaných moravských, jaké by snešení jejich o té věci bylo. Kteřížto sstoupivše se v potaz a mezi sebou se rozmluvivše, dali stavům na dotázku jich od sebe odpověd skrze Viléma z Roupova, nejv. komorníka téhož markrabství, takovou:

„Slavní páni stavové, všickni tři stavové král. čes.! Co jste nám vyslaným z mark. mor. přednésti ráčili, tomu jsme porozuměli. Jakož pak předně že jste dne včerejšího ráčili mezi sebou přemyšlovati i promluvení míti, kterak by slavné král. čes. až i také jiné přivtělené země k němu mohly v dobré bezpečnosti zůstávati, tak také že jste ráčili i to ohlédati, jak jest J. M. K. p. pán náš nejmil., neohlédaje se na to, v jaké veliké nebezpečenství J. M. se vydá, jestliže by to, což tak při J. M. od Vašich M. s zeměmi přivtělenými se vyhledávalo, k sobě přijíti ráčil, avšak předce v tomtéž nebezpečenství ráčil jest správu král čes. na sebe přijíti. Ráčili jste také i k tomu prohlédati, že skrze to J. M. král englický i také páni štátové a jiní ráčili by moci nejlépeji s námi spolčeni, a jak předešle to činili, tak

i nyní teprva všelijakou pomocí opravdovou nám by přítomní 1620
býti ráčili; ovšem pak že artikul v konfederací obsažený od V. M. v bedlivé uvážení vzat, tak že se tu proti němu nic nestalo a neděje, a podlé něho i jistá osoba jest zvolena, kteráž by za budoucího krále býti měla, totiž kníže Fridrich Henrich, syn starší krále J. M. Čímž abyšte ujištěni býti moci ráčili, oznamujeme V. M., že jsme to vše slyšeli i tomu vyrozuměli s gruntem. I netajíme toho před V. M., že jsme to vše také v svém bedlivém považení měli, o to promluvili a V. M. přednésti v úmyslu měli. Ale poněvadž od V. M., kteříž ráčíte míti hlas přední, jest nám to předneseno a uvedeno v známost; my tedy vyslaní z mark. mor. na místě principalův našich z dobré a svobodné vůle naší dovolujeme k tomu a spolu s V. M. za jedno stojíme a se snášíme, aby princ Fridrich Jindřich, nejstarší syn krále J. M. pána, pána našeho nejm., za markrabí budoucího mor. volen býti mohl a volen byl, tak jakž artikul v konfederací obsažený to v sobě zavírá."

Zatím předneseno totéž obojích snešení jednosvorné v podobných slovích markraběti z Jegerndorfu a jiným poslům knížat a stavův obojího Slezska: předně v jazyku českém od nejv. purk., což po něm na německo tulmačil v jistých periodích Petr Milner z Milhauzu, místokancléř král. čes. Čemuž vyrozuměvše Slezáci, vešli též v potaz a po potazu skrze Ondřeje Geyzlera, obojích práv doktora, dali zase oznámiti stavům i Moravanům v dosti obšírné řeči, že témuž falckraběti a synu J. M. K. hlas svůj tolikéž dávají a jeho za budoucí kníže vrchní obojího Slezska přijímají, přitom šťastného vzrůstu a požehnání hospodinova jemu srdci upřímnými vinšujíce.

Naposledy podána táž věc i na Lužičany hořejši i dolejší, ale rozdílně, již oznámeným spůsobem. Kteřížto po potazu svém skrze jednoho doktora juris z prostředku svého opáčili hojně celou řeč nejv. purkrabího k nim učiněnou, a zdání své k ní podobné připojivše, tím také zavřeli: že týmž vším spůsobem jmenem a na místě principalův svých často jmenovaného syna J. M. K. staršího za budoucího markrabí Lužic obojích jmenují, přijímají a vyhlašují, i jemu prospěchu a věku dospělého na pánu Bohu žádají.

Když tou měrou již všickni hlasové všech zemí sebráni a dokonáni byli, tedy nejv. purkrabě promluvil na to opět v ten rozum: poněvadž p. Bůh to dáti ráčil, že jsou se všickni tak jednomyslně v příčině té o hlasy snesli a princovi Fridrichovi Jindřichovi je davše, osobu jeho za budoucího krále českého, markrabí moravského, kníže obojího Slezska a též Hořejších i Dolejších Lužic markrabě zvoliti ráčili; pročež aby se konfederací státi zadosti mohlo, podlé níž šestý hlas, totiž votum

1620 conclusivum, hlas zavírající, stavům král. čes. náleží, pročež že dotčení stavové toho všeho při svém prvním hlasu zůstavují a dotčené falckrabě za čekance a budoucího krále českého volí s tím vinšem křesťanským, aby p. Bůh ráčil dáti mu své svaté požehnání a vzrost šťastný. Dále i toho doložil: že bude zapotřebí, aby se jisté osoby k J. M. králi od stavův a zemí vyslaly, za audiencí požádaly a toto snešení jich společné J. M. přednesly, ve vší ponížené poddanosti jej požadujíce, aby témuž volení milostivě povoliti a je sobě laskavě oblíbiti ráčil. Když se to od krále J. M. stane, tedy aby se dne zejtřejšího dle starobylého obyčeje a zvyklosti v světnici soudné takové vyhlášení vykonalo.

S tím vyslaní odešli zase z sněmu v místa svá, měvše sobě navrženo, aby se spolu s stavy k audiencí v devět hodin na půl orloji postavili. Naposledy zůstáno na tom mezi Čechy, aby dotčené audiencí byli přítomni kdokoli chtíti budou z stavu panského a rytířského, z stavu pak městského obrali k tomu osob dvanácte.

Když tedy král k audiencí povolil, a nejv. úřed. a soud. zem. ráno ve středu po neděli Provodní 29. d. dubna shromáždili se in puncto v devět hodin na půl orloji s stavy če-
29. skými i s vyslanými z zemí přivtělených v místě k takovým je-
dub. dnáním obecným uloženém, totiž v soudnici zemské, tu nejv. purkrabě učinil začátek jednání dalšího řečí takovou:

„V. M. urození páni páni, urození a stateční páni a rytíři, slovútní a mnohovzáctné poctivosti páni Pražané, Horníci a jiní vyslaní z měst, všickni tři páni stavové král. čes.; nicméně V. M. urození páni páni, urození a stateční páni z rytířstva a slovutné poctivosti páni vyslaní z mark. mor., z knížetství slezských a z markrabství Hořejších i Dolejších Lužic! Tak jakož ste dne včerejšího všickni veřejně na tom snésti se ráčili, aby J. M. knížecí Fridrich Jindřich, syn nejstarší J. M. K. a pána, pána našeho nejmilostivějšího, za čekance král. čes. volen byl, a artikulem v konfederací obsaženým o volení čekance, jakým se to spůsobem řiditi a konati má, aby nic nescházelo, se řiditi; k tomu také o to jste se namluviti ráčili, aby to tak pořádné J. M. za čekance volení skrze jisté osoby J. M. K. dnešního dne v známost uvedeno a skrze vyžádanou audiencí to při J. M. K. žádáno bylo, aby k témuž volení pořádnému milostivě povoliti a je sobě oblíbiti ráčil: i oznamujem V. M., že jsme to všecko J. M. K. podlé naší nejv. možnosti přednesli a snešení V. M. oznámili. Načež J. M. K. pán, p. náš nejm., tu milostivou resolucí nám jest dáti ráčil: že takové syna jeho na čekanství král. čes. pořádné volení milostivě a vděčně ode všech tří stavův král. čes. i zemí k němu přivtělených přijímati a jemu povolovati ráčí, poznávaje z toho, že velikou vděčnost k J. M.

jakožto králi a pánu svému věrní poddaní stavové prokazují; s tím přitom doložením milostivým, že se o to J. M. se vší pilností přičiniti ráčí, aby týž syn J. M. mohl ke cti a chvále p. Boha a potom v dobrém životě neb obcování hned v začátcích dětinství svého skrze pobožné praeceptory vyučován býti a k dobrému král. čes. ano i zemí přivtělených růsti. Na druhou stranu J. M. K. za takovou věrných svých poddaných poddanou náchylnost, volnost, zvýšení reputací rodu J. M. ráčí se stavům milostivě v tom zakazovati, že to vždycky v své laskavé paměti snášeti, za to stavům se dobrým odměňovati, a jich laskavým i milostivým pánem zůstávaje, netoliko své všecko jmění a země dědičné, ale také hrdlo, i což J. M. nejmilejšího jest, přitom vynasaditi chtíti ráčí. Z čehož buď Bohu chvála i z takového opatrování poděkováno." 1620

Po vykonání té relací v plném sněmě mluvil dále nejv. purkrabě takto:

„A poněvadž z milosti p. Boha všemohoucího a jistým velebnosti jeho největší řízením k tomu již přišlo, že snešení V. M. i J. M. K. milostivě povolovati a je sobě oblibovati ráčí; jest tedy slušné, aby dříve, nežli J. M. knížecí za čekance vůbec vyhlášen býti ráčí, měl se na to pozor bedlivý, aby v ničemž od spůsobu a obyčeje starobylého odstoupeno nebylo, nýbrž aby stavové král. čes. předně na tyto otázky tu v plném sněmě odpověd svou dali:

Nejprvé, takéli podlé včerejšího snešení dnes ještě toho úmyslu jsou a k tomu dovolují, aby J. M. knížecí Fridrich Henrich, J. M. K. nejstarší syn, mohl v tom plném shromáždění za čekance král. čes. vyhlášen býti, aby se všickni hlasem patrným a ústy vlastními ohlásili. I zkřikli všickni hlučně: „Dovolujeme."

Druhé, volíli podlé svých osob a privilegií výš dotčené kníže a pána za čekance král. čes. Ozvali se: „Volíme."

Třetí, žádajíli toho, aby byl v tom plném sněmě za téhož čekance vyhlášen. Odpověděli: „Žádáme."

Nicméně ještě po druhé i po třetí nejv. purkrabí učinil na ně tytéž dotázky popořád; k nimž se podobně přiznávali. Podobným spůsobem i na vyslané zemské, předně na Moravany, po nich na Slezáky a naposledy na obojí Lužičany bylo totéž od něho rozdílně podáváno. Z nichž každí ohlašovali se: že k tomu dovolují, že volí a za to žádají.

V tom, jakž vyvstali vzhůru z míst svých všickni přítomní stavové s vyslanými z zemí přivtělených, tedy nejv. purkrabí promluvil opět k celému množství slovy těmi:

„Poněvadž z milosti boží k tomu již přišlo, že jsou se páni stavové král. čes. jako i země k němu přivtělené podlé vůle a dovolení J. M. K. dokonale o to narovnati a snésti ráčili, aby

1620 J. M. princ Fridrich Jindřich za budoucího krále, na ten čas za čekance král. čes. v těchto místech vyhlášen byl, protož já od osoby své, jakožto druhý po králi a direktor tohoto sněmu na místě všeho toho shromáždění ve jmenu blahoslavené Trojice sv., Boha Otce, Boha Syna, Boha Ducha sv., téhož J. M. prince Fridricha Jindřicha, falckrabě při Rejnu a kníže Dolejších i Hořejších Bavor, za voleného čekance král. čes. podlé svobod a privilegií téhož království a jiných zemí, i podlé artikule 23. v konfederací obsaženého i za budoucího krále, markrabí moravského, za kníže slezské a markrabě lužické pořádně a svobodně vyhlašuji. Pán Bůh všemohoucí J. M. rač dáti své svaté požehnání i šťastného vzrostu popříti, tak aby po smrti pana otce svého, od kteréžto však smrti p. Bůh milostivě ho uchovati rač, mohl nad věrnými svými poddanými šťastně kralovati."

K té jeho řeči všickni přítomní řekli na hlas: „Pán Bůh rač to dáti. Amen."

Hned zatím nejv. purkrabě napomenul stavův, aby všickni veřejně za nejv. úřed. a soud. zem. k J. M. K. do antikomory šli a o tom, co se tu vykonalo, jemu relací, v nově pak volenému čekanci poklonu náležitou učinili i potom J. M. do kostela doprovodili.

Na to napomenutí všecek houf panstva a jiných lidí k tomu přináležejících vyzdvihl se z soudnice a šli přes palác šnekem nahoru po pavlačích upřímo do světnice rytířské a potom až do antikomory, a to ne bez velikého zadních za nimi se tlačení. Kdežto vykonavše před králem poklonu poddanou — kterýž podlé majestatu zeleným aksamitem obestřeného po pravé straně sám osobně, kníže pak Fridrich Henrich, syn nejstarší a volený čekanec, paňátko v osmi letech, nad míru tváře a postavy ušlechtilé, i heroickými ctnostmi se stkvící, v šatech modrých připravené a v rukou bílý klobouk s pérem modrým držící, po levé straně panu otci svému stál, a při něm markrabě z Jegerndorfu též po levé straně, za princem pak praeceptor jeho, dávaje mu návěští, jak by se tu všechněm pánům obličejem vlídným ukazovati měl — nejv. purkrabě začal hned k králi mluviti česky mezi jiným slovy těmi: že přítomný syn J. M. nejstarší kníže Fridrich Jindřich jest za čekance a budoucího krále čes. vyhlášen, a ode všech stavův jemu božského požehnání, vzrůstu a zdárného zdraví dlouhověkého na p. Bohu se vinšuje a žádá. Což králi zase na německo vyložil. Načež král ústy vlastními v řeči německé odpověděl: že sobě to vše milostivě oblibovati a laskavým králem i pánem všech věrných stavův a poddaných svých býti ráčí. To též nejvyšší kancléř stavům na česko oznámil.

Po té nejv. purkrabě přistoupiv k čekanci, poklonu mu 1620
učinil a ruky podal; jehož v tom i jiní všickni jak nejv. úřed. a soud. zem. tak i páni, rytířstvo, Pražané, Horníci a vyslaní z měst do nejposlednějšího popořád následovali. Jimžto on zase všechněm tak přívětivě a ochotně, a jakž na věk jeho pacholecí příslušelo, úctivě ruky podával a k nim se ukazoval, že se mu každý podiviti musil; král pak nad takovou vlídností jeho a smělostí radoval se velice, ano i s poskakováním jemu se smál.

Když stavové vyšli od krále, po malé chvíli zvonilo se ve všecky zvony při kostele zámeckém, a král s dvořany svými i s stavy jej provázejícími do kostela vešel. Kdežto předně žalm 42. německy sezpíván, a potom kázání od D. Škultéta na to, že všeliká království a panství i volení vrchností jejich dějí se a spravují řízením p. Boha všemohoucího a svrchovaně moudrého, učiněno. Za základ téhož kázání vzal sobě text z 2. Sam. 7. v. 12. kp. Někteří dokládají ještě toho: když král ubíral se s komonstvem svým do kostela, že v tu dobu po třetí silně zahřmělo.

Když pak bylo po službách církevních, král uchýlil se zase do pokoje svého, a stavové doprovodivše ho, přišli zpátkem do sněmu, v němž oznámilo se jim nejdříve od nejv. purkrabího to, co se tkne žádosti vyslaných rakouských, kterouž jsou na stavy vložili, že jest již na česko z němčiny přeložena a nyní se přečte, pročež aby stavové hleděli k jednomu každému punktu v ní obsaženému se přimlouvati. V prvním artikuli žádali výpisu spečetěného konfederací uherské; v druhém žádali všech věcí uherských, kteréž při tomto sněmě legat přednášel, aby to mohli vše principalům svým přednésti a ukázati; v třetím výpisu instrukcí, která byla dána od stavův uherských legatu jich; v čtvrtém výpisu psaní od stavův sultanovi tureckému učiněného; v pátém žádali náhrady, co se prezentů a kvoty na vypravení takové legací dotýkalo (kterážto výprava vynášela 50.000, jmenovitě 40.000 na prezenty a 10.000 legatu na cestu a outratu), též škod od lidu válečného jim zdělaných, na budoucí pak časy, aby to skrze generaly české a jiné skutečně se opatřilo, aby potud více žádných takových škod na statcích jich ani poddaných jejich se nedálo. Poněvadž jest od cís. Ferdinanda poručeno a všudy nařízeno, aby jim odnikud žádná pomoc činěna nebyla, protož v 6. artikuli žádali, aby od stavův král. čes. a zemí přivtělených na zaplacení lidu jich služebného 10.000 kop miš. se zapůjčilo; pakli by to býti nemohlo, tedy že by chtěli sami v Nirmberce dobrého přítele pohledati, o němž na větším díle již vědí, kterýž by je takovou summou proti dostatečnému pojištění založiti chtěl, toliko aby stavové a země za to se jim v rukojemství postavili do roka pořád zběhlého.

1620 I šly přímluvy na to, až přivedeno k tomu, aby se jim na ty artikule dala odpověd taková: Co se pěti předních artikulův dotýče, v těch aby žádosti jejich zcela a zouplna se povolilo. Z strany pak šestého punktu snešeno: poněvadž sami stavové a země přivtělené velikou summu peněz na zaplacení lidu svému budou potřebovati, že není jim možné, aby měli co půjčovati; než aby sobě přítele toho pohledávali, že za ně slíbiti chtějí. Jakou pak stížnost vedou sobě do lidu válečného a z strany škod jim od něho zdělaných, že to bude brzo opatřeno. A poněvadž nyní v krátkých dnech peníze do ležení se povezou, že přitom to také nařídí při generalích, aby od takových škod vojáci přestali, nýbrž každý aby hleděl žoldem svým se vychovávati. Naposledy aby Rakušané považili toho: že netoliko u nich v Rakousích, ale také i v Čechách škody nenabyté jsou zdělány, a stavové nevědí na ten čas, kterak toho neřádu přetrhnouti.

Po odbytí Rakušanův podali se stavům král. čes. k uvážení ještě někteří artikulové obecní, o nichž žádná zmínka v propozicí učiněna nebyla; avšak že v sobě podstatu velikou zdržovali a vztahovali se na konfederací, protož také popracovali při nich. První vztahoval se na to, aby jistý počet defensorův nad konsistoří i akademií Pražskou zřízen byl; 2. aby se nastoupilo na to, jaká by instrukcí týmž defensorům dáti se měla; 3. kteří artikulové měli by býti napraveni v konfederací dříve, nežli by do desk zemsk. vložena byla; 4. kostelové tři v nově vystavení, v Starém městě dva a na Malé straně jeden, totiž u Salvatora, u sv. Trojice a M. Jana z Husince, aby též do desk zem. se vložili; 5. mělili by stavové vyšší kšafty své na listy mocné královské předce činiti a takové listy při kanceláři české vyžadovati.

Z těch artikulův 1., 2., 4. obdrželi snadno místo své. Z strany třetího zůstáno na tom: aby se artikulové konfederací popořád čtli ve dnech následujících, a který by z nich napravení potřeboval, aby se při jednom každém to považovalo. Proti pátému pak artikuli držel nejtužší odpor nejv. kancléř, veda k tomu, aby týž artikul v konfederací mezi artikuli samého král. čes. se dotýkajícími v počtu 25. byl v tom napraven: komukoli z stavův líbilo by se pořízení učiniti na list mocný královský, aby se mohl svobodně v tom tak zachovati; nebo kdyby mělo sjíti do konce se všech listů mocných královských, že by z toho tyto nepříležitosti povstaly: 1) že by veliká pleticha při dskách zem. se nacházela, o kteréž úředníci menší desk zem. dobře vědí, a ji již vyšetřili; 2) že lepší řád bude při kšaftích, když dotčení listové budou vyžadováni, ano i jeden každý z stavův bude moci se v tom opatřiti časně, s tou však

přitom výminkou patrnou: co již takových kšaftů bez listů mocných zašlo od času konfederací zavřené, při těch aby také bylo zůstaveno, a oni v podstatě a moci své zkrácení a ujmy žádné neměli a nenesli; 3) že by důchod kancelářský nemálo zmenšen byl, a takměř nebylo by nač jak nejv. kancléře, tak ani pomocníkův jeho a osob kancelářských chovati, ba ani papíru a vosku zač kupovati, a zvláště když těchto časův osoby kancelářské víceji s zemskými věcmi nežli královskými se zaneprazdňují, anobrž čím dále tím více takové práce jim přibývati bude: protož pro lepší volnost a fedruňk písařův aby předce dle starobylého obyčeje země ten, kdož by list mocný míti chtěl, byl povinen složiti do důchodu kancelářského 14 kop miš. 1620

Proti tomu stavův vyšších snešení ačkoli stav městský a obzvláštně Pražané vzali na rozmyšlenou k učinění o tom relací počtu většímu: napomenuti však byli jak od vyšších stavův, poněvadž jsou se s nimi v podstatnějších artikulích za jedno pěkně srovnali a snesli, aby i v tom, kterýž jednomu každému na jeho svobodné vůli zanechán jest a také k stavu jich třetímu ne tak valně přináleží, bezpotřebného průtahu nečinili, nýbrž k němu přistoupili; tak ovšem i od jiných poslův z měst napomenuti, poněvadž na témž artikuli stavu jich nemnoho záleží, leč málo některým osobám možnějším, které ňáké statky zpupné mají, aby oň daremně s vyššími stavy se nezporovali, ale přestali na podstatě kněh svých městských, jimžto jmenovaní - stavové vyšší v replice své dali to svědectví, že městské knihy jich tak mnoho platnosti a vážnosti v sobě nesou a mají, jako by dsky zemské míti mohly. I zůstaveno naposledy při tom. A tím dne toho rokování sněmovní dokonáno jest. —

V tutéž dobu nalézal se při dvoře královském v městech Pražských vyslaný od kurf., knížat a stavův sjednocených — kteříž sobě podtím položili sjezd nový do města Halle neb Slaného v kraji švábském k 18. d. dubna, aby se při něm již na konec vespolek otevřeli a snesli, co by dále s tou hotovostí svou vojenskou před sebe vzíti chtěli neb měli, aby jak času tak i nákladův velikých daremně nemařili — jmenovitě Fridrich hrabě z Solmsu. Ale řízení jeho tehdejší při králi zůstávalo v tajnosti.

---

*) Po té P. Skála podává dle spisu „Nicol. Belli Oesterr. Lorbeerkranz p. 369“ obsah psaní, od Maximiliana bavorského Fridrichovi falckému d. 10. dub. t. r. odeslaného, v němž Max. krále čes. důtklivě vybízí, aby s cís. Ferdinandem záhy ještě se narovnal. Red.

1620 Zatím když Fridrich král na psaní kurfirštův a knížat, měsíce pominulého v Milhauzu pospolu shromážděných, jímž ho k odstoupení cís. Ferdinandovi koruny české napomínali, netoliko k tomu přistoupiti nechtěl, ale ani žádné odpovědi jim na též psaní ještě dosavád nedal a v úmyslu svém dalším se nepronesl, nýbrž v posessí král. čes. potom v mocné a svobodné zůstával a pořádnosti volení svého rukou brannou hájiti a zastávati hotov byl: z těch příčin císař Ferd. při skonání m. dubna dal publikovati v říši rozličné mandáty pod datum ve Vídni 30. d. dubna. Z nichž první vztahoval se na osobu kurfiršta falckého Fridricha, v němž napomínal ho, aby mu král. čes. i zemí k němu přivtělených v jistém čase dobrovolně postoupil; v ostatních pak třech dával návěští a výstrahu kurf., knížatům a stavům sjednoceným v říši, jako i všelijakým officírům vojenským, aby se dotčeného kurf. falckého ani Čechův s jinými zeměmi v ničemž nejmenším neujímali a jim se potřebovati nedali, jakž se tomu všemu z přípisů níže položených šířeji vyrozumí.

V prvním dával císař Ferdinand na vědomí vysoce urozenému Fridrichovi, falckraběti při Rejnu a kurfirštu:

„Jakož vůbec všechněm i jednomu každému obzvláštně, beze všeho dalšího neb obšírnějšího průvodu, vědomé a známé jest, jakým spůsobem on léta pominulého 1619 na den památný Augustina sv., 28. d. m. srpna, v svém a sv. římské říše městě Frankfurtě zvláštním řízením všemohoucího a prostředkováním též sv. římské říše kurfirštův, podlé nichž také on falckrabě jakožto spolukurfiršt skrze své splnomocněné vyslané v též místo se postavil a po vykonání obyčejné, veliké, těžké a drahé přísahy to vše řiditi a konati jest pomohl, čehož v případnosti takové zlatá bulle a zvyklost starobylá vyhledávala — a z volení jejich jednomyslného za římského krále a budoucího císaře vyzdvižen, pořádně a náležitě zvolen, ano také potom i devátého dne zatím hned následujícího m. září s náležitými a obyčejnými ceremoniemi a slavnostmi korunován byl. I ačkoli jest se císař na to ničehéhož jiného dokonce nenadál, nežli že on falckrabě podlé něho, jakožto pořádně zvoleného a korunovaného římského císaře a hlavy vrchní, neméně než jako jiní naši věrní poslušní kurfirštové a sv. římské říše nejpřednější základní sloupové, mysl i myšlení své všecko dle povinnosti své k tomu cíli přiloží a obrátí neb naměří, aby v sv. říši, jejich milé vlasti národu německého, ano i ve všechněch k ní příslušejících a s ní spřízněných kurfirštstvích a zemích ten milostný a vzáctný pokoj, mír a svornost zase vyzdvižen, zveleben, rozšířen a zachován, mezi jinými pak věcmi ta v pominulém roce 1618 neb létě,

ještě za živobytu nebožtíka jeho nejmilejšího pana strejce a otce, 1620
cís. Matiáše svaté a slavné paměti, v král. jeho českém jakožto v tak sv. říše vzáctném a předním dědictví a kurfirštství světském vzniklá a potom i do jiných zemí k němu přivtělených vtroušená a rozptýlená potržka a rebellie zase umořena, udušena a ku pokojnému spůsobu přivedena a navrácena býti mohla; k kterémužto cíli že císař Ferd. hned při počátečném ujetí se správy císařské, jakožto po smrti výš jmenovaného pana strejce a otce svého, císaře a krále Matiáše, pořádný a spravedlivý nápadník neb náměstek a korunovaný i lénem náležitě obdařený král a kurfiršt český předřečené nedorozumění české slavnému kollegium neb konsistoři kurfirštské ze spolku a tou měrou podlé jiných také i jmenovanému falckraběti, na jejich náležité toho při něm vyhledávání a žádost, ku přátelskému a pokojnému upokojení a porovnání z své přirozené a ku pokoji obecnému příchylné milostivosti a lásky zcela a zouplna odevzdal a svěřil: — s tím však se vším že jest proti vší nadálosti své, ne bez velikého podivu a nelibosti, tomu tak dalece vyrozuměti musil, když jsou někteří jmenovaného král. jeho českého neposlušní a protimyslní rebellové neb odbojníci spolu s náhončími a následovníky svými i s jinými zeměmi přivtělenými, právě v čas ten, když jest výš řečené jeho císařské a královské volení a korunování v městě Frankfurtě se dálo, naskrze opovážlivě a všetečně zapomenuvše se a jako za hřbet sobě založivše povinnost a přísahu svou, kterouž se mu při korunování jeho na král. čes. s slibem člověčenství, a což k tomu více přináleželo, od sebe vykonali, k novému, ničemnému, neplatnému a od něho jakožto římského císaře podlé práva otevřeným listem za nic položenému a vyhlášenému volení a korunování přikročili a je na často dotčeného falckrabě kurfiršta domněle obrátili a vzložili; že na to týž falckrabě takovému nyní dotknutému neslušnému volení a korunování neřkuli místo a průchod u sebe dal, a sebe tou měrou často jmenovaných rebellův českých i následovníkův jejich nepřátelského předsevzetí a účinkův neslušných účastna učinil, ale nad to výše také brzo potom i do téhož král. našeho sám osobně se vypravil a tam od dotčených rebellův proti všechněm naskrze právům římské říše, též král. českého zříz. zem. a právům hlavním neb základním, proti bullem zlatým, císařským a královským privilegiím, vysvětlením, až i proti obecným snešením sněmovním v témž král. našem českém, nic se na to neohlédaje, že k němu jako i k zemím k němu přivtěleným žádného práva a spravedlnosti nemá a předložiti nemůže, za krále sebe korunovati dopustil a tím spůsobem o to, aby císaře téhož království i zemí přivtělených, co na něm a často jmenovaných rebellích českých i jiných následovnících

1620 jejich bylo, proti všeobecnému landfridu mocí týchž rebellův válečnou vlastně a dokonale zbavil, usiloval; jakož pak že týž falckrabě pro příčinu tu, po vykonání toho domnělého, nového a nepodstatného volení i korunování od jeho poddaných přísahy a slibu člověčenství netoliko domněle požádal a přijal, ale i dosavád také s trvanlivým a nepřátelským zadržováním císaři toho, což jemu v témž král. jeho českém i v zemích přivtělených, jakožto z krve králův českých pošlému podlé práva a slušnosti, nicméně i příčinou jeho korunování a přísahy jemu vykonané od Boha propůjčeno jest a spravedlivě náleží, tím svým regimentem, jejž sobě tak osobuje, takové věci svévolně neb o své ujmě (de facto) před sebe béře a provozuje, kteréž toliko samému císaři jakožto pořádnému a spravedlivému téhož království nápadníku, králi a pánu korunovanému, vlastně náležejí a příslušejí. A aby týž falckrabě všecko tím snázeji a mocněji prorazil a sobě provedl, že jest se opovážil i proti císaři v dokonalou hotovost a přípravu vojenskou se vydati a otevřenou válku s ním vésti.

I ačkoli již připomenuté předsevzetí a účinkové téhož falckraběte byli by sami v sobě tak těžcí neb takoví, že by císař měl k tomu více než potřebí práva a příčin dosti, aby k témuž fackraběti kurfirštu v této tak zjevné rebellii, v níž jsou mu jeho království a země dědičné, jakožto sv. římské říše léna neb manství přední a onaká, totiž království a kurfirštství dokonale odňata a pobrána a ještě na tu hodinu proti všemu řádu, právu a spravedlnosti nepřátelskou měrou a během se mu zadržují, i hned s skutečnou deklarací neb výpovědí ano i s exekucí právní (jakož pak že císař tímto svým napomínajícím listem a výstrahou výš jmenovaných práv, zříz. zem. a snešení sněmovních sv. říše nemíní a nechce v ničemž nejmenším lehčiti a jim zkrácení nějaké činiti) beze všeho odkladu dalšího tak přikročil, jakž to vše v právích obecných a sv. říše zříz. zem. i se všemi pokutami a trestáními na takové výstupky vyměřenými — v čemž často psaný falckrabě podlé všech jiných kurfirštův, knížat a stavův říše vůbec i jednoho každého z nich obzvláštně, skrze již předešlé rozličné jak od nebožtíka jeho nejmilejšího pana strejce a otce, císaře Matiáše, tak teď posléze ještě i od císaře Ferd. obnovené mandaty a patenty s dostatkem vystrāhán a napomínán byl — s dobrou a náležitou rozvážlivostí vyhraženo, nařízeno a opatřeno jest, ano i zvyklost starobylá sv. říše to s sebou přináší: přes to však všecko a pro dovršení práva a spravedlnosti že vidělo se císaři za dobré a slušné, ještě tuto výstrahu a list napomínající vůbec vydati, a protož že ním dotčeného falckrabího kurfiršta z moci své císařské dostatečně a se vší opravdivostí, a to již na konec napomínati a jemu po-

roučeti ráčí: aby on pod uvarováním výš dotčené deklarací neb 1620
výpovědi císařské, ano i exekucí skutečné, pokut a trestání těch, kteréž se v týchž právích a zříz. zemských sv. říše na svrchu připomenuté zjevné a proti císařské a královské velebnosti spáchané výstupky a přečinění ukládají a vztahují, jmenovaného království jeho českého a k němu přivtělených i jiných všech jeho zemí mezi tímto časem a od datum listu tohoto do prvního dne m. června nejprv příštího jistotně, neomylně a skutečně zase uprázdnil a odstoupil. Čehož že se císař do něho podlé práva a slušnosti konečně a nepochybně naděje. Pakli by se toho nestalo, tedy že po projití neb uplynutí svrchu vyměřeného terminu s dokonalou deklarací neb ortelem achtu svého císařského a na to potom dle vyměření již dotčeného práva a zříz. zem. sv. říše i s náležitou exekucí právní déleji dlíti a odkládati nebude.

Ačkoli pak císař toto své přísné nařízení, napomenutí a výstrahu často jmenovanému falckraběti kurfirštu také i skrze list neb psaní zavřené v tomtémž smyslu a znění v známost uvésti a odslati dal: přes to však všecko aby to vše před ním falckrabětem tím méněji jako i přede všemi jinými vůbec tajno a ukryto nebylo, nýbrž tím snázeji se ho doneslo, z té příčiny že císař neopominul toho těmi listy svými otevřenými podobnou měrou vůbec opáčiti a připomenouti; vědouce všickni, že ve všem tom, což se nahoře píše a dostaveno jest, jeho spravedlivou, opravdivou a dokonalou vůli naplní.“ —

Druhý ten monitorial aneb patent císařský napomínající, pod týmž datum, vztahoval se na všecky knížata, stavy a spoluoudy říše, jak by se koli jmenovali neb kteréhokoli stavu, řádu a povolání býti mohli, kteříž jsou se toho nedorozumění a rozbroje českého, předně pak a obzvláštně toho v létě pominulém 1619 od jeho neposlušných v král. čes. rebellův vykonaného volení nepořádného, neprávního a nepodstatného, i všeho toho, což odtud více pochází, jakýmkoli vymyšleným spůsobem a zámyslem to býti a státi se může, účastni učinili, jeho se přichytili aneb nějakou povinností a závazkem k čemu tomu se zavázali, jichž by týž list císařský aneb vidimus hodnověrný — jemuž tak mnoho věřeno býti má jako originalu pravému neb samému — došel, žádného ovšem v tom nevymiňujíc, nejináč než jako by ti všickni v témž listu zejmena poznamenáni a dostaveni byli; dávaje jim všem při tom na vědomost: „Jakož jest to již vůbec po vší říši vědomé a známé, jakou měrou on jakožto římský císař patenty ty, kteréž někdy jeho nejmilejší pan strejc a otec, cís. Mat. slavné a svaté paměti, pod datum 30. d. června léta 1618 vydati a všudyž po říši publikovati rozkázal, pod datum 15. d. ledna teď nedávno pominulého obnovil a

1620 mocí jich všechněm vůbec i jednomu každému z nich obzvláštně poručil i přísně zapověděl, aby žádný z týchž knížat a stavův říše v svých knížetstvích, zemích, hrabstvích, na panstvích a v městech, ovšem pak ani mezi poddanými svými a příslušejícími neb příbuznými jich, jakého by ti koli řádu a stavu býti mohli, těm neposlušným v král. jeho českém rebellům k ruce žádných vojenských verbuňkův, pšteluňkův, mustruňkův a durchcugův neb průjezdův svobodných lidu válečného nepřál, nedovolil, jako ani municí aneb jakýmikoli potřebami a přípravami vojenskými jich nefedroval; nýbrž i hned za času všemu tomu překážku náležitou činil, s dostatkem zapovídal a zastavoval, anobrž také i s skutečnou exekucí a obstavuňky ku přestupníkům týchž patentův přikračovati a, kde by koli co toho se vyhledalo a našlo, to vše rozháněti a rozplašiti i beze všeho osob v čem tom přijímání a ušetřování, mocnou a ochrannou ruku nad tím nade vším držeti, a pakli by kde co proti též zápovědi od kohokoli před sebe bráno a začínáno bylo, to v nic obraceti, mořiti a s cesty skládati byl povinen, a to vše pod uvarováním nemilosti jeho císařské a pokut zříz. zem., též snešeními sněmovními sv. říše vyměřených, jakž to vše v týchž patentích šířeji se obsahuje a zavírá. Avšak že vyrozumívá tomu s podivením nemalým a s nelibostí srdce svého, že téměř den po dni víc a více jmenovaní patentové jeho přísní a spravedliví od mnohých sv. říše stavův a spoluoudův velmi špatně se váží a na chatrném pozoru mají: nýbrž že na rozličných místech proti němu, jakožto panujícímu římskému císaři a sv. říše hlavě vrchní, nicméně zřízenému nápadníku a korunovanému králi a kurfirštu českému, svrchu dotčených rebellův a následovníkův jich, předně pak a obzvláštně falckraběte kurfiršta — na něhož mezi tím jmenovaní rebellové všetečnou a těžké pokuty zasloužilou měrou, založivše sobě za hřbet povinnost a závazek svůj, kterýž jsou císaři při jeho korunování od sebe vykonali, jiné nové domnělé neplatné a od něho za nic položené a vyhlášené volení a korunování přenesli, a on falckrabě na sebe je také neslušně a nespravedlivě přijal — se ujímají a jemu na díle penězi, na díle pak lidem i jinými potřebami a zásobeními vojenskými znamenitou pomoc činí a prokazují; proti tomu pak lidu tomu, kterýž císař k dosažení zase a zachování sobě v moci a v rukou jmění svého vlastního z potřeby své nevyhnutedlné zverbovati a shromážditi dal, svobodný pas a průchod skrze římskou říši, anobrž i na jeho vlastních panstvích a gruntech všetečně zavírati a zakládati se neostýchají.

I ačkoli císař v takové případnosti a při tak zřejmé a nekuli celé říši, ale i všemu světu známé rebellii, skrze niž jemu jeho království a země dědičné, jakožto léna jeho a sv. římské

říše dědictví přední, proti božskému, přirozenému i všechněch národův právu a slušnosti násilně a během nepřátelským odňaté a odcizené jsou a ještě dosavad se mu mocně zadržují, měl by k tomu více, nežli náleží neb potřebí jest, příčin a spravedlnosti hojné, aby k takovým týchž zříz. zem. sv. říše, rozkazův i zápovědí svých přestupníkům s skutečným achtem a exekucí právní tak přikročil, jakž se to v právích obecných, též v jeho a sv. říše nařízeních, v landfrídu vysoce a těžce obmezeném i u vysvětlení jeho, které se stalo v létě Páně 1559 a 1564 a tak dále, výslovně a patrně vyhražuje a nařizuje proti všechněm těm, ješto proti velebnosti císařské nepřátel jeho se ujímají a jim všelijakou pomoc a fedruňk činí: — nicméně však poněvadž pro dovršení spravedlnosti vidělo se císaři za dobré, svou přirozenou dobrotu a snášelivost přísnosti a ostrosti práva představiti, z té příčiny že napomíná všechněch ouhrnkem i jednoho každého z nich obzvláštně a poroučí listem tím ještě jednou za všekrát a to opravdově a na konec, aby žádný z týchž knížat a stavův říše pod uvarováním se výš dotčeného achtu a exekucí právní a tak všech těch pokut, proti jmenovaným mustruňkům a činitelům jich, ješto se k urážce osoby a velebnosti jeho císařské a královské vztahují, právy a zříz. zem. sv. říše vyměřených, s nimiž císař, pokudž by se kdo z nich tomuto rozkazu jeho postavoval zpurně na odpor, dlíti nemíní, často jmenovaných rebellův českých i všech těch, ješto se jich přídrží, předně pak a obzvláštně téhož falckraběte kurfiršta, jakožto toho, kterýž se těm jeho rebellům za hlavu vystaviti dopustil, v tom jeho neslušném, neposlušném a protimyslném předsevzetí, jakým by se to koli spůsobem a zámyslem díti a jmenovati chtělo neb mohlo, dokonce se neujímali, nýbrž všemi obyčeji cele a dokonale se ho vzdalovali, svou povinnost a přísahu, kterouž jsou zavázáni císaři, na pilném a náležitém pozoru měli, a lidem jeho poddaným, jemu s právem náležejícím, k žádnému dalšímu neposlušenství a proti němu se pozdvihování větší příčiny, podnětu a posily neposkytovali. Čehož že se do jednoho každého z nich podlé práva a slušnosti cele a nepochybně nadíti ráčí; vědouce, že na tom jeho milostivou, spravedlivou a dokonalou vůli naplní.“ 1620

V třetím listu městům říšským přináležejícím, v němž podobný přístup a vypravování věcí v král. čes. s strany volení krále Fridricha nepořádného se dokládal, mimo jiné výtka byla dostavena ještě ta, k týmž městům zejmena patřící: Že císař maje mimo mnohé jiné věci těžké o týchž městech říše i tu zprávu neomylnou, kterak některá z týchž měst říšských důchody a příjmy své obecní proti němu jakožto hlavě své nejvyšší vynakládati a obraceti, i měšťany své k neslušným a nezřízeným kontribucím, berněm a sbírkám a šacuňkům proti

1620 vrchnosti jich nejvyšší nutiti a tou měrou všeliký rešpekt a šetrnost náležitou, kterouž jemu jakožto římskému císaři povinny jsou, za hřbet sobě zakládati, proti tomu pak rebellům jeho pokoje nenávidícím i těm, ješto se jich přídržejí, všelikou pomoc a fedruňk prokazovati se neostýchají. I ačkoli císař měl by v takové příčině k tomu moci a práva dosti, proti takovým městům, kteráž jsou tak těžce jak proti právům a zříz. zem. říše, tak ovšem proti též tuhé zápovědi jeho provinila, s výš oznámenými pokutami skutečně přistoupiti; však že ještě vždy z své přirozené dobroty a milostivosti vůbec i obzvláštně jich v tom napomínati ráčí, aby pod uvarováním všech těch nepříležitostí, pokut a trestání skutečných ani rebellův českých ani falckrabětě kurfiršta, hlavy jich vrchní, v ničemž nejmenším se neujímaly a jim fedruňku naprosto žádného neudílely, ani v přibíjení nebo v publikování v místech výsadních toho jeho patentu žádné nejmenší překážky buď sami nečinily aneb někomu jinému činiti nedovolovaly, nýbrž raději jej všelijak fedrovati nápomocny byly. —

Podobná výstraha a napomenutí pod týmž terminem stalo se od císaře i všechněm a všelijakým nejvyšším vůdcům, hejtmanům, leitnantům, fendrichům, ano i těm nejprostějším jízdným i pěším, kteříž jsou se tak k té české rebellii přirazili a na žold jejich najíti se dali, aneb ještě budoucně co toho před sebe bráti by v úmyslu měli, s tím přitom poručením a pohrůžkou přísnou, aby všickni svrchu dostavení soldati a správcové vojenští pod uvarováním se císařského a sv. říše achtu prostého i duplovaného, též propadením všech a všelijakých, kteréž na ten čas mají, privilegií, milostí, obdarování, práv a svobod svých, lenních (manských) i zpupných neb dědičných, nicméně i práva městského a výsad cechovních, ti pak, ještě by císaři a sv. říši poddaností zavázáni nebyli, pod ztracením hrdla, na kterémkoli místě byli by dosaženi a usvědčeni, i hned, jakž by se toho patentu císařského dověděli, beze všech všudyž výmluv, úskokův a zpečování se službu svou vojenskou opustili, dokonce se jí zhostili, a podtud více nikda žádným vymyšleným způsobem týmž rebellům jeho v příbězích válečných se potřebovati, ovšem pak pod žádným zámyslem přísahy a povinnosti jim vykonané nedržeti (poněvadž ta v příčině té a proti velebnosti jeho císařské jakožto hlavě jich vrchní žádné platnosti a podstaty s sebou nenese neb v sobě nemá, z níž je všecky císař mocí svou císařskou tím listem a mandatem svým zcela a zouplna propouští a od ní svobodné činí) nijakž se rozpakovati nedali, ač chtějíli se jeden každý z nich svrchu jmenovaných pokut a trestání vyvarovati.

Mezi tím, když sem i tam v říši taková psaní knížecí a patentové císařští procházeli, vojska obojí strany také nezahálela, nýbrž netoliko den po dni se sílila, ale i kdekoli jedno druhému jakou škodu neb překážku činiti a zavaliti mohla, nedala v tom sebou nic scházeti. Při začátku však m. dubna lid císařský počal se hrubě roušiti pro slabé měsíčného žoldu mu placení, pročež Karel kníže z Lichtenšteina musil na poručení císařské mezi ně se vypraviti, a jak nejlépe uměl, pěknými slovy a trošty bohatými, když hotových peněz nebylo, jakž takž je upokojiti. Zatím Valoni, nesouce to těžce, že kozáci jim před hubou všecku píci na díle preč berou, na díle s vesnicemi ohněm kazí, obořili se na ně okolo Bossenburku a položili z nich osob několik, osmnácte pak na živě zajatých s sebou do Kremže přivedli, představivše je právu vojenskému k ztrestání spravedlivému. 1620

Pod tím nejvyšší Redey Ferenc lid uherský dohromady sobě strhoval, míně s ním co nejdříve do Rakous vtrhnouti: z něhož také jistou částku Moravanům ku pomoci odeslal. Sám pak general Bukvoj, buď že ho sokové jeho někteří při císaři obouzeli, jako by onehdejší porážkou lidu císařského od armády české vinen byl, aneb z jakékoliv příčiny jiné, očišťoval se před císařem dosti obšírným spisem, že by on přehlídnutím svým tu naprosto nic nezavedl.

Proti tomu lid onen španielský, jenž v Elsasích císaři k ruce zverbovaný až posavad pro založení mu passu od markraběte z Durlachu se zdržoval, jako i houfové unie podávali se pomalu z kvartýrů svých dohromady s strany obojí. Pod tím pak arcikníže Leopold nepřestával vyhledávati při markraběti, aby témuž lidu passu svobodného doprál; kterýž se mu vymlouval z toho nedostatkem ordinancí, že sobě od principálův svých v příčině té nic poručeno nemá, ač nejen markrabě, ale i obec Basilejská témuž lidu průjezdu pilně brániti nepřestávala, aby přes Rejn přesaditi nemohl. Sám pak markrabě zašancoval se pevně na jednom vrchu při městě Brýzachu, a očekával tu na větší pomoc Švejcarův evangelických.

Kníže z Anhaltu Kristian, general nad armádou českou, porozuměv, že týž lid jejich také veliký nedostatek v službě své snáší, a proto i žádné volnosti ani živosti opravdové na sobě k němu i v povolání svém neprokazuje; jak 9. d. dubna do Prahy z Rakous přijel, stížil tu věc s dostatkem králi i nejv. úřed. a soud. zem., že proti tolikeré týchž nejv. úřed. zemských král. čes. zámluvě tomu lidu nad míru znuzenému žádných peněz se nedává. I nařídil král to při nich, aby se dle nejvyšší

1620 možností co nejdříve o to postarali, jak by s té stížnosti sjítí a lidu vždy částka ňáká služby jeho odvedena býti mohla. Kteřížto zakázali se králi za tři měsíce peněz opatřiti.

V tom hrabě Bukvoj dostav od císaře ordinancí, aby s lidem svým podal se blížeji k armádě české, pode vsí Sincendorfem aneb Seicendorfem polem ležící, a snad i sám od sebe měv k ní chuti dobrou, aby sobě své předešlé škody vynahraditi a posměch s sebe smýti mohl, vytáhl spolu s hrabětem Dampírem a se 3000 jízdy i pěchoty (jiní kladou 2000 jízdy těžké neb německé, 1000 kozáků a 1000 pěchoty) z kvartýrův svých 11. d. dubna, a poslav té noci napřed rejtharstvo své, sám táhl za nimi s pěchotou. Ale že jízda pospíchala příliš spěšně, tak že pěchota nemohla dostačiti za ní, pročež musil s ní ostatek té noci na polovici cesty u nějakého kostela přenocovati. Na ráno pak vzkázal kozákům, aby v některém stu udělali lermo nenadále před ležením českým, a zapálíce jim před očima dotčenou ves Sincendorf, vyloudili tak nepřítele do pole. Ostatní jízdě rozkázal se skrýti v jakémsi háji neb lese nedaleko odtud.

To spatřiv Linhart Kolóna svobodný pán z Felzu, nejvyšší maršalek polní, kterýž v tu dobu v ležení tom osobně zůstával, a nedav u sebe radě zdravé Jana mladšího z Bubna, generalwachtmeistra, kterýž ho napomínal, aby se s samou jízdou bez pěchoty do širého pole nevydával, ale hrál jistšího, ovšem pak neporučiv ani vystřelením z kusu dáti návěští kompagniem těm lidu svého, kteréž sem i tam zůstávaly na vartách, aby měly vědomost o tom a pozor na ležení, že nepřítel jest před rukama, jakž to sice jindy obyčej bývá, — vytrhl proti týmž kozákům do pole se čtyrmi kompagniemi rejtharstva a potkal se s nimi dosti udatně. Táhlo také za ním brzo víceji jízdy okolo 1500 koní a něco pěchoty; ale bylo již pozdě. Nebo kozáci spatřivše tu sílu, že by jí odolati nemohli, vydali se na utíkání a vyloudili za sebou maršalka polního s tím malým počtem rejtharstva; kterýžto nevěda o záloze, nýbrž nadál se, že kozáci strachem couťají nazpátek, dorážel na ně tak dlouho, až ho oni přivedli k lesu tomu, v němž Bukvoj i Dampír s celou silou svou skrytý naň očekával. A jak Bukvoj uhlédal, že nepřítele svého má v dobré příčině, z kteréž mu ani sám tak snadno vyklouznouti ani ostatní pomoc jeho k retuňku mu příhodně a časně přispěti moci nebude; i dorazil naň s jízdou svou i s kozáky, a tak dlouho s ním šermicloval, až naposledy smrtedlně zraněného i jízdu jeho k tomu přinutil, že před ním ustoupiti a na utíkání dokonalé vydati se musil, zanechav tu na place z téhož lidu několik set. Neb jistý počet vynajíti se nemůže. Jedni píší o 400, jiní o 600 jízdy, 300 pěchoty; třeti kladou všech v jedné summě okolo 600 osob a 300 zajatých s 9 kornety, kteréž

Bukvoj odnesl odtud. Jiní jistí, že nic více nebylo z české 1620
strany zajato na živě jediné jeden fenrich se třemi soldaty a kornety čtyrmi. Mezi těmi pak zbitými nalezl se sám feldmaršalek z Felzu, nejvyšší leitnant Haugvic a jiných officírův a osob rytířských do 60, jiní přidávají k nim ještě 30 neb 40 osob; největší však škodu že vzal regiment jízdy nebožtíka Oldřicha Vchynského, tak že z něho nemělo by nic více zůstati na živě mimo přední officíry jediné samotná kompagnie rytmistra z Bínu, s kterouž on v tu dobu v místě jistém zůstával na vartě a nebyl tomu potkání přítomen. Aby pak tělo feldmaršalkovo bez hlavy nalezeno, dva prstové na pravé ruce uťati, a též hlava v Vídni na jedné baště na žerď vystrčena býti měla, jak Wintermonat v své polouletní relací po něčí zprávě dokládá, toho jsem nikdež jinde zaznamenáno nenalezl. Nebo kteří se na ně v Praze dívali, posekané sice že velmi hrubě bylo, to pravili; ale aby bezhlavé býti mělo, toho neoznámili.

Chtějí tomu, že by byla se tu ještě mnohem větší porážka v lidu českém na utíkání stala, kdyby byla pomoc, kteráž maršalkovi táhla na retuňk, týchž kozákův nezdržela a jich nazpět se obrátiti nepřinutila. Kteřížto přijevše na bojiště, cokoli lidu pomordovaného na něm našli, ty všecky svláčeli do naha a dostali od nich kořistí znamenitých. Po straně pak císařské že přes 30 osob nezůstalo více na place, v tom srovnávají se škribenti za jedno; ač někteří soudí, že museli těžší štus vystáti, poněvadž pod generalem Bukvojem kůň jeho prostřelen, rytmistr Flamín zabit a do sta osob poraněných se našlo, mezi nimiž byli přednější osoby, jedno mladé hrabě z Hardeku, rytmistr pod Dampírem, ňáký pán z Binku, Bukvojův strejc neb ujec, a rytmistr Sóre.

Ta porážka vztahovala se Čechům k nemalé škodě, jedno pro ztrátu tak vzáctného a rozumného pána i jiných rytířův a bojovníkův udatných, tak ovšem i proto, že za příčinou téhož úřadu maršalského povstala mezi předními officíry vojenskými nevole a záští nemalé, když jedni přes druhé usilovali o to, aby téhož úřadu dosáhnouti mohli. Mezi nimiž nebyl poslední hrabě z Mansfeldu. Jemuž sice bylo od knížete z Anhaltu dopříno, jestliže tak v pravdě jest, jakž autor o skutcích Mansfeldových vypravuje, s tou však výminkou, aby on feldmaršalkem byl a sloul, ale ne generálním neb nejvyšším maršalkem polním (kterýž úřad poručen jest hraběti z Hollachu) nýbrž toliko pomocníkem a místodržícím neb leitnantem téhož úřadu maršalského. A ta odpověd knížecí Mansfelda mrzela náramně, že jest na to hned odpuštění od služby žádal, nechtěje témuž hraběti jako pod nohama ležeti a dáti sobě jemu rozkazovati;

1620 kteréhož odpuštění i od knížete užil těmi zřejmými slovy německými: Er möchte hinziehen, wo er hin will; t. j. že může táhnouti neb vandrovati, kde se mu líbí.

Zatím císař srozuměv tomu dobře, že ty věci obecné k žádnému míru a pokoji nesměřují, nýbrž že bylo by se spíšeji obávati toho, aby stavové uherští spolu s Betlémem Gáborem toho příměří když tedyž nezrušili, poněvadž den po dni lidu uherského do českého ležení přibývalo: z těch příčin ustrnul se na tom, aby město Vídeň dal náležitě zpevniti, nařídiv k tomu několik set dělníkův a dav předměstí Vídenského díl nemalý s zahradami úrodnými pobořiti. Čímž zděláno poně škod na stavení a živnostech lidských za dva milliony zlata, a skrze to pobourání téhož předměstí ztenčeno důchodův ročních do 36.000 zlatých, kteříž buď komoře císařské buď pokladnici obecní ušli. K té neb jiné potřebě císařské bylo také v tu dobu požádáno skrze dekret jeho na kupcích a handlířích Vídenských, aby mu dvakráte sto tisíců zlatých zapůjčili; k čemuž oni chuti hrubě neměli.

Nad to výše, aby císař mohl ňák Betléna v tom příměří zdržeti a nedávati mu příčiny žádné k novému pozdvižení, až by ten obecný sněm uherský nastávající k svému vyřízení přišel, za tou tedy příčinou vypravil k němu v poselství jednoho Lainingera, radu svou dvorskou, kterýž svými obmysly divnými spůsobil to při Gáborovi, že jest pomoc svou tak daleko při sobě zdržel, až ty dvě pevnosti v Uhřích, Ráb a Komorno, byly náležitým profiantem a municí beze vší stavův uherských neb jeho Gábora překážky opatřeny.

V tom pak čase lid obojí strany v žádné dobré kázni a řádu nestojící, kde jen mohl, ubohým obyvatelům náboženství obojího přehrozné škody, příkoří a násilí svobodně beze všeho ostychu činiti nepřestával, a to tak dobře katoličtí soldati svým katolikům, jako evangeličtí evangelikům: na něž hrozné stížnosti netoliko ve Vídni před císařem, ale i v Praze před králem a stavy jedny po druhých se přednášely. Zpomožení však na obé nebylo naprosto žádného. Mezi jinými příklady té nekřesťanské prostopášnosti a tyranství více nežli barbarského připomíná se od tehdejších historikův ten. Právě toho dne, jenž byl 6. dubna, když Kristian kn. z Anhaltu z hlavního kvartýru preč odjel, vydalo se na štraf 300 rejtharův z regimentu Vchynského a 200 mušketýrů z rozličných praporců dohromady sražených a vpadli nenadále do vsi Immerdorfu blízko města Récu (v němž na ten čas deputati neb direktorové dolejších Rakušanův obydlé své měli a tam se z města Hornu podali, obávajíce se, aby je v témž Hornu hrabě Bukvoj když tedyž nepřepadl a na živě zjímané císaři do Vídně nedodal),

kterážto ves náležela Krištofovi Rauberovi, jednomu obyvateli a 1620
osobě rytířské náboženství evangelického — a tak sobě počestně a přátelsky počínali, že neřkuli všecky poddané mu dočista vybili a zloupili, ale ani zámku jeho a věcí na něm zastížených v ničemž nejmenším neušanovali, jakkoli týž Rauber zakazoval se jim jistý počet obilí i vína vydati; nýbrž dostavše se mocně na zámek, všecky klenoty, šatstvo i jiné všeliké svršky a nábytky v něm nalezené, nad to výše 300 korců ovsa, 200 str. pšenice, 1500 kusů dobytka rohatého, 2000 ovcí a deset koní hlavních odtud odvezli, peřiny rozsekali, peří z nich vysypali, obilí, co ho s sebou pobrati nemohli s popelem mokrým v hromadu smíchali a k užívání neužitečné spůsobili, sudy vinné prostřelovali a víno na zemi vytéci nechali, učinivše přitom i násilí děvčátku 12 let stáří mimo jiné pohlaví ženské, s nímž přehanebně nakládali. Ostatní pak lid do naha svláčeli, tak že úředník zámecký houní přikrytý sotva z rukou jim vyvázl a tak oděný do Znojma přiběhl. Naposledy nenaplnivše vůle své nešlechetné ještě ani tím, i celý zámek pěkně a oupravně vystavený na nejvyšší zpustili, a v něm ani jediných dveří, kamen aneb oken v celosti nezanechali, nejináče sobě při tom při všem počínajíce, než jako by vzteklí psi aneb ďáblem posedlí byli. I ač týž Rauber, jako i jiní krajané náb. evangelického, dostav se do Prahy 17. d. dubna, o tom o všem učinil zprávu dokonalou králi i stavům, kteříž ovšem toho neradi doslýchali; s tím však se vším nemohli toho ubohému člověku k žádné nápravě a náhradě přivésti.

Podobnou vlídnost a útrpnost prokázali kozáci a Valoni Bukvojovští k obyvatelům městečka Stokerova. Nebo neohlédajíce se na to nic, že též městečko jest statek komorní a obyvatelé náb. římského, všecky dočista zloupili, obrali i místo do gruntu popelem položili, kteréž celé dva dny hořelo, protože lidu žádného k hašení před rukama nebylo; s lidmi pak pohlaví obojího nakládali velmi zle a nevážně. U veliký pak pátek právě o nešpořích, když lidé evangeličtí byli v kostele Hornálském při kázání slova božího, bylo by snad něco tomu podobného brzo se zběhlo od týchž kozákův, kdyby byli sobě z kostela nepospíšili a do města nezutíkali; tak že ten tumult čímkoli jednáním a prostředkováním k utišení svému přiveden. —

Obyvatelé v obojím Slezsku byli v nemenším nebezpečenství postaveni za příčinou štrafující sem i tam v zemi jich luzy polské, kteréž pravili býti do 16.000. Nebo trefilo se v městě Namslaví — jiní piší, že v jedné vsi nedaleko od města — právě na den slavný velikonoční, když lidé trvali v kostele při službách božích, že veliká síla té zběře vskočila nenadále do kostela a napadvši v něm drahný počet fraucimoru rytíř-

1620 ského, jej ze všech jeho ozdob, klenotův i šatův lepších svlekla i dosti ničemně s ním zacházela, nemálo vesnic i sídel rytířských ztekla a zplundrovala. Ale dopustil na ně Bůh brzo pomstu zřejmou; nebo když u jedné vsi, Škanobice či Šanovice řečené, chtěli přesaditi přes vodu, že se jich do sta osob ztopilo. Za nimi potom pustilo se jich do Moravy okolo 8000, chtějíce mocí proraziti do ležení císařského, a činili tam ledakdes štrafem škody veliké, až i předměstí Niklšpurku vypálili. Ale srozuměvše, že nejvyšší moravský Stubenful s jízdou svou po nich táhne, pospíšili sobě ven z země k Hořejším Rakousům, kdež je potom 23. d. dubna lépeji přivítali, když z nich asi 800 potloukli a některé z nich zvěšeli. Nicméně ostatní předce přeskočili skrze hory až do ležení císařského.

Když pak knížata a stavové slezští králi polskému stěžovali sobě do takového bezpráví a nesousedství, s nímž se beze vší viny své od poddaných jeho potkávati musejí, dal jim král na to odpověd takovou: že se to vše děje bez vůle a vědomí jeho; nicméně že postará se o to, jak nejvíce bude mu možné, aby dotčená chasa nezbedná a neposlušná byla povolána zase zpátkem domů; co na něm jest, on že nesměřuje k tomu, ani příčiny žádné nedává, aby staré smlouvy a kompaktata mezi korunou polskou a knížetstvími slezskými zdělané k zrušení svému přijíti a nějaké nedoruzumění mezi tím národem dvojím vzniknouti mělo. Nicméně dotčení kozáci a lid polský vymlouvali se v tom svém hospodaření tím, že Slezáci sámi taková kompaktata přestoupili a zrušili, a to v tom, když markrabě z Jegerndorfu teď nedávno dostav z nich jednoho neposledního šlechtice polského, Rygolského přijmím, s ním nenáležitě zašel a v šatlavě mistrem popravním proti všemu řádu a běhu vojenskému trápiti dopustil, tak že on při tom útrpném tázání přetržen jsa i umřel. Pročež činili jak jemu markraběti tak i jiným knížatům a stavům velice: nebudeli jim to tělo mrtvé vydáno, a potupa ta k slušné nápravě přivedena, že budou hleděti všelijak, jak by se proto pomstiti mohli. Pročež knížata a stavové přemýšleli o to, jak by co nejdřív pro obhájení sebe a zemí svých člověka dvacátého vyzdvihnouti a témuž násilí polskému odpírati měli. Brzo potom z týchž kozákův okolo 1300 při řece Odeře v knížetství Opolském od lidu slezského jest pobito a postříleno i zvěšeno. —

V království pak českém ačkoli hr. z Mansfeldu zdržoval se s jistým dílem lidu okolo Bechyně, přemýšleje na to, zda by se míst těch, totiž Budějovic, Krumlova a co v tom kraji více císařští v moci své drželi, buď všech aneb na díle zmocniti mohl; však poněvadž srozuměl tomu, že císařští den ode dne se sílí, a lidu jim od Passova přibývá, musil upustiti

od úmyslu svého a zanechati na ten čas míst dotčených na pokoji. — 1620

Mezi těmi již připomenutými příběhy Karel arcikníže rakouské a Vratislavský biskup, pustiv se na cestu z Polska toliko se čtyrmi vozy kotčovskými a málokolikasi jízdnými, dostal se do města Augšpurka 17. d. dubna a odtud uchýlil se do Mnichova k knížeti bavorskému, k němuž v tu dobu vypravil se z Tyrolu i arcikníže Leopold, a tak oba dva bratří tam u něho se shledali a sjeli: z čehož dělali sobě mnozí lidé prozřetedlní myšlení divná. Proti tomu generalové čeští zapověděli vůbec všem obyvatelům v Rakousích, aby k Vídni žádných potrav ani profiantův nevozili, davše to vše soldatům v preis, kdyby cokoli a kohokoli s takovými věcmi na silnicích zastihli. —

Pod tím císař Ferdinand, nepřestávaje na moci a síle té, kterouž již měl před rukama, vždy předce vyhledával toho při králi franském, jak skrze legata svého vlastního tak ovšem i skrze přímluvu papežského posla i jiných potentatův katolických, aby ho pomocí svou skutečnou proti Čechům zpronevěřilým neopouštěl, vezma sobě v bedlivé považení aspoň to: kdyby to předsevzetí některých Čechův místo a průchod svůj volný míti, a tak slavní a nejpřednější domové knížecí a královští o své země dědičné a důstojenství od svých poddaných zpronevěřilých tou měrou připravováni býti měli, kdoby z potentatův křesťanských sebou a zeměmi svými jist a bezpečným byl? Nýbrž že by se tou choulostivostí knížat a králův otvírala brána prostranná a podnět dával ku podobné rebellii a pozdvihování se proti nim i těm nejposlušnějším a nejpokojnějším lidem poddaným.

Nicméně i stavové král. čes. spolu s králem svým vyhledávali toho snažně při témž králi, aby pře jejich slušně a spravedlivě proti pretensí císaře Ferdinanda i celého domu rakouského jako mocný a platný zástupce skutečně zastával. Ale ani jeden ani druhý nedostal od krále odpovědi neb resolucí dle vinše a naděje své, protože král uznal to býti i stranám mnohem užitečnější a osobě své chvalitebnější věcí, aby se v to nedorozumění jejich jako rozšafný a pokojný prostředník neb smlouvce ubrmanský vložil a je dle možnosti své v mír uvedl, nežli újma se kterékoli strany, jí proti druhé v jejím rozlícení posiloval a tou měrou v obecném pokoji a svornosti, po němž celé křesťanstvo srdečně vzdychalo a toužilo, větší překážku činiti měl; nýbrž oznámil týmž poslům úmysl svůj dokonalý ten: že toho všeho při svém předešlém pronešení, v kterémž se císaři vyjevil, zůstavuje a o to přemýšlí, aby nejdříve vší podstatě a příběhu toho nedorozumění českého s gruntem vy-

1620 rozuměl, k čemuž aby tím snázeji a dříveji mohl přijíti, že na tom ustrnul se, aby kníže z Angolému netoliko k císaři a k kurf., knížatům a stavům říše, ale i do král. čes. vypravil a skrze něho jedné, druhé i třetí straně mírné a snesitedlné prostředky ku přátelskému nevolí jejich již daleko zašlých narovnání předestřel, i co na něm bude, k šťastnému vyřízení s pomocí boží to vše přivedl; pokudž by se pak dle mínění jeho dobrého a šlechetného věci ty tak šikovati nechtěly, tu že teprv zdravě na to pomysliti chce, co by dále před sebe vzíti a koho z nich pomocí a ochranou svou skutečnou spravedlivě zastati a zastoupiti mohl.

S druhé strany Jakub, Veliké Britannie král, po bedlivém těch věcí českých s radami svými tejnými uvážení pronesl se v tom legatu španielskému světle a neukrytě na konec, jakkoli týž legat velmi tuze ležel králi v uších, srážeje jej s toho, aby se do té nevole nemíchal a zetě svého s Čechy proti císaři Ferdinandovi, králi jich pořádnému, se neujímal a nezastával: Poněvadž tomu již z podstatných a neomylných důvodův zřetedlně vyrozumívá, že dotčené král. čes. témuž zeti jeho pouhým a podivným řízením a uložením božským k správě se dostalo, a od pána Boha, jenž království světa dle dobrolibezné a nejsvobodnější vůle své daruje, darováno a odevzdáno jest; z té tedy příčiny že neslušelo by mu pro dobré svědomí, téhož zetě a dcery své radou i pomocí skutečnou již déleji opouštěti. A protož kteříkoli usilovali dotčeného krále a kurfiršta, zetě jeho, buď za příčinou král. čes. v čem utiskovati, buď v zemích jeho dědičných nějakou protimyslnost a příkoří nepřátelské prokazovati (ač Mikuláš Belly to královské ohlášení toliko na samý Falc a země jeho dědičné obrací), tedy že všecky, ovšem žádného nevymiňuje, za své vlastní nepřátely sobě pokládati, jim se ve všem tom dle nejvyšší možnosti své opravdově na odpor staviti i jako proti zjevným nepřátelům proti nim válku vésti chce.

Kterážto resolucí nelíbila se zprosta nic legatu hišpanskému, ale odešel od krále s nechutí velikou. Na to hned (dokládají historikové) stalo se od krále poručení všechněm nejvyšším vojenským, aby drželi o to radu, jakými prostředky měla a mohla by se spraviti armáda dvacíti tisíců lidu silná, kdyby toho potřeba důležitá ukazovala. K snadnějšímu pak věci té opatření že stavové království Veliké Britannie, jak duchovní tak i političtí, s městy svolili kontribucí peněžitou, kteráž by mnoho millionů vynésti mohla. Nebo v samém městě hlavním Londu puštěn byl v tu dobu hlas, že se podvolilo odvésti na přípravu a hotovost vojska toho 80.000 tolarů španielských, ač Gothart Artus v své polouletní relací latinské zvýšil

summu tu kontribucí Londské dobrovolné (nevím, zdali omy- 1620
lem či dle zprávy nějaké jistotné) na millies mille et sexcenta Philippicon. millia. Což jest k víře nepodobné městu jednomu podstoupiti, an byl by nejposlednější summy té počet, kterýž se na 60.000 tolarů klade, na ně příliš bohatý dař; ješto, jakž mně se dostalo v tu dobu těch věcí českých býti povědomu, nevím, aby táž summa z celého Engelandu králi a stavům král. čes. na vedení války zapůjčena a odeslána býti měla. Byl by zajisté o tom, kdyby se bylo co toho v skutku a v pravdě stalo, netoliko při dvoře a mezi nejv. úřed. a soud. zem., mezi nimiž dostávalo mi se dle povinnosti mé kancellářské začasté v radě bývati, ale i po celé Praze pokřik, rozprávka a vychlubování hlučnější.

Co se tkne výpravy lidu englického do Čech, toho asi okolo 4000 dostalo se tam; ale nežli povětří českému přivykli, musili mnoho neřestí a nemocí v Praze i jinde vystáti, tak že týž lid pro mdlobu svou víceji času v špitálích a hospodách Pražských, nežli v poli proti nepříteli ztrávil. Tvrdšího však přirození i čerstvější k válce byla ta chasa nidrlandská, totiž regiment pěchoty knížete z Weimaru a 500 koní hraběte z Stýrum, s kterýmiž obadva ti nejvyšší okolo toho času z sjednocených provincií niderlandských skrze westfalskou zemi a dolejší kraj saský, ač ne bez malé překážky a zbraňování jim místy passu a průjezdu svobodného, do ležení českého se dostali. Což když doneslo se kurfiršta saského, obával se, že by mohly věci obecné jakož příčinou těch hustých a silných durchzugů neb lidu cizího skrze říši nahoru do Čech tažení, tak i jiných těm podobných všudyž u okolních sousedův hotovostí vojenských, obzvláštně pak příčinou snešení toho, kteréž on s kurfiršty duchovními a některými říšskými knížaty zavřel při pominulém sjezdu v Milhauzu, pokudž by kurfiršt falcký od koruny české dobrovolně upustiti nechtěl, ještě dosti nebezpečným komínem vyjíti a v říši i jinde podivné zaneprázdnění a tragedii ztropiti: pro opatření tedy lepší sebe i zemí svých netoliko při stavích a poddaných svých to, aby všickni, jak na koho co toho náleží, v náležité veřejnosti pohotově stáli, dostatečně opatřil; ale nad to výše i veřejným mandatem 6. d. dubna po celé zemi své přísně zápověd učinil, aby žádný z týchž jeho stavův, obyvatelův i lidí poddaných pánům a vrchnostem cizím k žádným službám vojenským bez vůle a vědomí jeho zvláštního potřebovati se nedávali.

Závěrek generálního sněmu.

(Orig. d. IX. str. 1108.)

1620 Po zavření všech obecných a hlavních artikulův, od krále českého stavům téhož král. a vyslaným z zemí přivtělených v proposicí sněmovní k uvážení podaných, což se měsíce pominulého vykonalo, dotčení stavové zasedli i na některé jiné artikule postranní, ač k dobrému vlasti jich též nemálo prospěšné, v nichž jedenácte dnův, totiž od 1. až do 11. dne máje ztrávili.

4. květ. A předně v pondělí po neděli velikonoční Misericordias 4. d. máje na přímluvu krále, pána svého, kterouž v spisu do sněmu odeslal, Ludvíka Cameraria, obojích prav doktora a tejnou radu jeho, za obyvatele země přijali. Kteréžto příležitosti ujav se Radslav ze Vchynic ku přednešení a opáčení žádosti předešlé v příčině Václava, bratra svého, ozval se přede všemi stavy přítomnými: poněvadž tomu porozumívá, že stavové po zavření věcí hlavních již také na partikulární nastupovati počínají, protož že žádá jich, aby příkladem opatření osoby D. Cameraria podobně i na žádost bratra bylo nastoupeno, a vezmouce ji aspoň nyní v povážení své bedlivé, jak bratra jeho tak i přátely krevní zaň se přimlouvající v též žádosti a prosbě vyslyšeti a na místě ji postaviti nepomíjeli.

Načež stavové z bedlivého a společného uvážení dali mu odpověd takovou: Co jest se tu koli na milostivé toho při nich vyhledávání a přímluvu J. M. krále a pána jich všech nejmilostivějšího v příčině jmenovaného D. Cameraria stalo, to že nemá příkladem slouti, nýbrž jmíno býti má za věc partikulární a obzvláštní, kteréž žádnému ujímati se nesluší. Nebo to že musilo se tak státi mimo dokonání jednání sněmovního na milostivé J. M. krále vyhledávání, jemuž stavové nevěděli a nemohli jak odepříti pro příčinu tu: že král J. M. ráčí chtíti v brzkých dnech téhož D. Cameraria do říše v kommissí vyslati, kteráž k dobrému celé říše, král. čes. i všech zemí k němu přivtělených vysoce důležitě se vztahuje. Ale co se Václava Vchynského, bratra jeho, tkne: poněvadž snešení všech tří stavů ano i snešení sněmovní, při korunování J. M. K. učiněné, vztahuje se na to, že stavové král. čes. mají to s králem J. M. uvážiti, kterak by se takové opatření témuž Vchynskému státi mohlo, a též stavové také nyní na tom jsou, túž žádost jejich J. M. K. přednésti, o tož se s J. M. uraditi a zprosta a otevřeně mluvě, tu všecku věc J. M, v moc dáti; protož že páni Vchynští budou moci na též přednešení bratra jich a své od J. M. K. resolucí milostivé trpělivě očekávati.

Téhož dne také nedělního vyslaní z měst královských a

zvláště z těch, kterýmž Pražané sami o své ujmě v létu Páně 1620
1607 berně domovní narazili, vešli o to v nemalý spor s týmiž Pražany Staroměstkými, vyhledávajíce toho při nich, aby od toho nařízení upustili; kteříž však zpěčovali se toho učiniti. Pročež dotčení vyslaní, majíce pohotově protestací sepsanou, podali jim ji a za přečtení žádali, přitom vespolek sobě přirekše: jestliže Pražané mezi tím časem a sv. Janem sami příčinu k tomu porovnání nedají a měst v jistý den nepovolají, že sami ke 29. d. června sjedou a o to raditi se budou, kterak by toho jha nesnesitedlného, jež Pražané na obec jich o své ujmě vzložili, vzniknouti mohli. *)

Na ráno pak v úterý 5, d. máje nejv. úřed. a soud. zem. 5.
přišedvše do sněmu, vzali před sebe věc tu: jaká náhrada a květ.
kterak osobám a obyvatelům ze všech tří stavův od nepřítele zplundrovaným státi by se měla. A dříve nežli ku považování jí přistoupili, tedy Jan z Talenberka ohlásil se vůbec před stavy: ačkoli jest dosti hrubě na statcích a poddaných svých od nepřítele zhuben a znuzen; však prohlédaje k nynějším těžkostem obecným, že na ten čas žádné jiné náhrady za ty škody nežádá, jediné aby poddaní jeho v odvozování berní byli ušetříni.

Po něm ohlásil se v tentýž smysl i Jan z Šternberka, že místo náhrady za zplundrování mu celého statku Bechynského od obojí strany soldatův nic jiného nevyhledává od stavův, než aby toliko při svém dědictví zůstaven býti mohl a za přečinění otce svého vypíjeti nemusel.

Na to nejv. purkrabě učinil řeč k stavům: poněvadž nyní věc a potřeby lidí zplundrovaných považovati se mají; protož kteřížkoli z stavů přítomných do počtu týchž zplundrovaných přináležejí, aby z soudnice vystoupili. Když tedy se tak zachovali, byla čtena supplikací jejich s podpisem takovým: „N. N. N. obyvatelé kraje Prachenského a Bechynského od nepřítele zplundrovaní,“ v smyslu tom:

Jakož jsou nejednu žádost svou na stavy podali, toho v ní doloživše, jak velikou škodu od nepřítele vzali a statkův svých pro svou milou vlast opovážiti se neostýchali, pročež že stavův nyní za to úctivě a služebně prosí, aby podlé zakázání svého nejednoho té žádosti jich místo u sebe dáti a na nížepsané punkty nastoupiti ráčili: I. Odkud by jim škody na statcích jejich zdělané vynahražené býti a oni spolu s manželkami a s dítkami svými ubohými vyživení náležité míti mohli. II. Peníze od Jana Mičana z Nových Hradův vzaté a odvezené (o nichž někteří pravili, že byly fraucimorovy, jiní, že hejtmanovy) aby

*) Skála opět na Paralip. str. 212 pod znam. D. odkazuje. Red.

1620 navráceny a mezi všecky zplundrované rozděleny byly. III. Aby se jim dalo příročí, tak aby věřitelové jich žádnými zatýkači dluhův povinných na nich dobývati nemohli. Naposledy žádali: poněvadž jim statkové ti, kteříž tak jim od stavův postoupeni jsou, na vychování stačiti nemohou, aby jim více statkův synův vlasti zpronevěřilých k té potřebě bylo postoupeno. A ač předešle od direktorův stalo se jim zakázání veliké, že při tomto sněmě svého náležitého opatření a vynahražení škod dosáhnouti mají, však že tomu porozumívají z přímluv některých soudcův zemských, že špatné náhrady se dovolají. Což že pánu Bohu ku politování poroučejí. Kdyby zajisté byli hned s prvopočátku k nepříteli přistoupili, že mohli při statcích svých zachováni býti, a nepřítel mohl týchž dvou krajův minouti a až ku Praze vpády a štrafy činiti a jiné kraje plundrovati; tu že by ostatní stavové a krajové těžkostí a protivenství velikých zakoušeti musili. Ale že nechtěli toho učiniti a býti proti vlasti své milé, nýbrž opykali raději všecko všudy; protož že vždy žádají v tom za křesťanské a spravedlivé přichránění. Jestliže se pak toho nestane, že chtějí to na J. M. K. osobu vlastní vznésti a ve vší poddanosti žádostivě opatření svého vyhledávati; přitom doloživše, že žádají, aby těm, ješto zplundrováni nejsou a jim zplundrovaným jsou dlužni nemálo, bylo poručeno s dostatkem, aby jim z summ těch dlužních úroky odvozovali.

Po přečtení spisu toho nejv. purkrabí k tomu doložil: poněvadž jsou stavové z téhož spisu žádosti zplundrovaných vyrozuměli, kteráž s spisem od nich dne pominulého sobotního se srovnává, jako i tomu poznamenání statkův synů zpronevěřilých, kterýchž nachází se namnoze, protož aby se poradili o to, kterak by týž obyvatelé zplundrovaní spokojeni býti mohli.

Zatím začal se sám přimlouvati v ten rozum:

Kdyby to při sobě mohl vynajíti, jakým by spůsobem žádost ta jejich mohla místo své míti a zcela a zouplna k vyplnění svému přijíti, že by rád učiniti chtěl. Ale že nyní možné není tomu náležitě vyhověti pro nynější roztržitosti a nepokoj veřejný. Když pak Bůh dá, pokoj zase zkvetne; poněvadž popluží jejich posavad zůstává a nepřítel jeho s sebou neodveze, že budou moci se k němu zase navrátiti a z něho potom dle požehnání božího nějaké náhrady očekávati. K čemu by pak nemohli přijíti, jako k tvrzím a stavením zdrancovaným, aby se jisté rozvržení stalo a za to se jim dle velikosti a malosti škod náhrada a odměna nějaká učinila. A poněvadž p. Bůh sám ví, jak i s ostatními stavy dále naložiti chtíti ráčí: pročež kdyby se těmto na ten čas zplundrovaným měli všickni ti statkové, jichž registřík stavům podali, na vychování jich a u výhradě škod postoupiti, odkudž by se potom týmž stavům ostatním,

přišli-li by k zpuštění a záhubě podobné, zpomožení jaké státi, ovšem pak dluhové zemští poplatiti mohli? A tak že pro budoucí potřebu také něco těch statkův zachovávati se musí. Nyní pak aby dotčení obyvatelé zplundrovaní na tom měli dosti, když toliko s manželkami a s dítkami svými opatření mírné mají. Nebo že již prvé bylo by jim statkův nemálo postoupeno, a když by se v tom vespolek chovali upřímě, že by se jim dosti veliká summa peněz z týchž statkův scházeti mohla. Ale že jest mezi nimi neřád veliký; někdo, jsa dosti na mále zplundrován, víceji béře nežli ten, kdož mnoho škod pokusil. Pročež že by bylo za nejlepší, aby jistí kommissaři byli k tomu nařízeni, kteříž by počet z důchodův jim odevzdaných přijímali a podlé zasloužení a potřeby jednomu každému díl peněz na vyživení odvozovali, jako na statku Hradeckém a Bystřickém, kteříž dosti velicí jsou a za čtyrykráte sto tisícův se šacují; k tomu že týž statek Hradecký nemůže jim zplundrovaným býti tak dalece k užívání puštěn, protože ne vlastní Viléma Slavaty, ale manželky jeho jest. Statkové pak Jistebnický a Roudnický (tu šel nejv. purkrabě podlé toho poznamenání od zplundrovaných podaného pořád po těch statcích) dle zprávy nejv. kofmistra že jsou nápadní a tou měrou k užívání jim se postupovati nemohou. Za statek pak Vimberský přimlouval se, aby jim puštěn byl. Ale Strakonický a Varvažovský že na stavy nepřipadl, nýbrž na ten čas koruna česká aneb král J. M. jich užívati ráčí. Nebo že nachází se smlouva za císaře Rudolfa učiněná, že ten statek nemůže jinému býti postoupen, než podlé ní má ho komora neb král český se ujíti. Co se Buriana Berky a statkův jeho tkne, že ne proto jeho zastávati chce, že strejc jest, ale že se na něho nic nevěrného v král. čes. dosavad nevyhledalo; sic byť byl bratr, syn, strejc, a kdyby co zlého proti vlasti učinil, že by nechtěl ho zastávati. K tomu že to jeho vyhlášení za zpronevěřilého syna vlasti v král. čes. se nestalo, ale na Moravě; a týž strejc jeho že dvojnásobně více statků má. S strany panství Floriana Žďárského, ten poněvadž se na den jemu uložený nestavěl, ale vymlouval se nemocí, kteréž však neprovedl, ani na napomenutí učiněné do země se nevrátil a před králem a stavy se nepostavil, nýbrž titul a pokutu zpronevěřilých synů vlasti na sebe vztáhl; nic méně když strejc jeho ty statky jemu náležité spravuje a na nich hospodaří, že proto jim zplundrovaným odevzdati se nemohou, nýbrž týž strejc aby byl dostatečně napomenut, aby z nich nic neubývalo a nikam se nešumovalo. Bechynský pak statek, ač zplundrovaný, aby jim předce s ostatkem důchodův byl postoupen. Co se druhého punktu v spisu zplundrovaných položeného dotýče: že jest slušné a náležité Viléma Mičana v tom dostatečně napomenouti, aby jme- 1620

1620 nované peníze od sebe odvedl, a zplundrovaní o ně poděleni byli. Za třetí, příročí aby též mohli užíti, a zatýkačové aby se na žádného nepropouštěli. A kteříž nikdež žádných škod od nepřítele nepocítili, aby jim úroky z summ jistinných odvozovali, zplundrovaní však i v summách i v úrocích ušanováni býti mají.

Nejv. hofmistr přimlouvaje se pověděl: Že tak moudrý není, aby mohl to při sobě vyhledati, jakým by spůsobem týmž zplundrovaným pomoci se mohlo v jich žádosti, pročež že mu tím srdečněji líto jest to, když tak někteří smějí nejv. úřed. a soud. zem. do svědomí sáhati, jako by ne všickni z nich měli nad bídou jich opravdovou útrpnost. Proti čemuž on že Boha se dokládá, že od osoby své má nad nimi velikou a křesťanskou svou lítost, a byl by tomu rád, aby se jim náhrada dostatečná státi mohla, kdyby jen bylo odkud. A poněvadž ještě dokonale neví se, kteří by to zrádci vlasti býti měli a někteří mají teprvá na soudu o to býti rozeznáni, tedy že neví, kterak se k té věci pro fedruňk zplundrovaných platně přimlouvati. To pak že nemůže býti, aby ti, kteříž k něčemu ještě útočiště mají a toliko na svršcích zplundrovaní jsou, měli za dokonale zplundrované jmíni a držáni býti jako ti, ješto dokonce o své všecko jmění přišli. A kdyby chtěli, že by se mohli na statky své navrátiti a z nich své vyživení míti; než že každý čeká na náhradu zemskou. Náhrada by mohla býti, kdyby země měla, odkud vzíti. Nebo budouli jim ti všickni statkové postoupeni k užívání, jak oni žádají, odkudž tedy na zaplacení dluhův zemských, jichž se v listech nachází třicetikráte sto tisíců — a ti se zaplatiti musí — stavové vezmou a tu summu shledají? Aby tedy z domnění u zplundrovaných vyšel, že se přimlouvá k tomu, aby dokud nebudou se moci zotaviti a statkův svých zase sobě zdělati, dotud statkův těch postoupených užívali, ale jak dlouho, to aby potom na sněmě obecném bylo rozeznáno.

V čemž se s nimi nejv. komorník srovnal, hrubě naříkav na neřád a nerovnost při tom užívání statkův jim puštěných se nalézající: jichž někteří proti škodám svým dosti na skrovně, jiní dosti na mnoze užívají, jako jeden Kunáš; ten že samotný statku jednoho za třikráte sto tisíců šacovaného užívá, a neříká se k tomu nic.

Nejv. sudí zemský začal přímluvu svou od vinše: aby Bůh ráčil jim cestu ukázati k dokonalému již aspoň jednou toho artikule těžkého místu a konci přivedení, poněvadž jest tolikráte vznášín a opakován. A když předně žádají, aby jim statkové poznamenaní zcela a zouplna se zanechali, tomu artikuli že by mohlo se takto zpomoci, kdyby vzala se zpráva, jak mnoho z týchž panství, Točnického, Zbirovského a Králodvorského dů-

chodův se schází, a po vyrovnání mohlo by se učiniti hned rozvržení, vystačili-li by na vychování jich. Dále kdež žádají i toho, aby jim ještě i statkové duchovní a převorství postoupeni byli: ale ta žádost že předně čelí proti snešení stavův o statcích duchovních, kterak by s nimi naloženo a nač ti obráceni býti by měli; druhé, proti smlouvě cís. Rudolfa, kterouž o to s kapitolou hradu Pražského o též převorství Strakonické učinil, aby totiž po sjití s světa křížovníka z Lobkovic na krále čes. připadlo, a tak že již J. M. K. týž statek vlastně přináleží a s těžkostí J. M. bez něho chtíti býti ráčí. Co se tkne statkův zproneveřilých synův vlasti: předně znáti sluší, že statek Jindřichů Hradec a Bystřice není statek dědičný a vlastní Viléma Slavaty, ale paní staré z Hradce; a vemouli jí jej stavové, jak jí to na stará kolena vděk bude, že nechce mnoho o tom vypravovati. Druhý statek Roudnický, ten že podobně nenáleží Zdeňkovi z Lobkovic, někdejšímu nejv. kancléři král. čes., ale jeho manželce; pročež kdyby jí odňat býti měl, že by rovně křivda se jí stala. Nebo co jsou ty dvě poctivé a šlechetné paní proti zemi provinily? kdy co prakticirovaly? Slušná tedy že věc jest, aby jim statkové jich byli zanecháni. Nad ty že žádají i statku Smečanského, tu hrubě neohlédaje se ani na manželku ani na děti jeho, že se přimlouvá, aby zplundrovaným byl cele k užívání postoupen, jako i Zdeňka z Kolovrat. 1620

Ale nejv. kancléř učinil o tom přímluvu daleko jinačejší: Že co jest tak za slušné uznal, kterak by zplundrovaní opatření své míti mohli, že jest se k tomu hned dne pominulého sobotního přimluvil a radil. Přes to že vidí se mu, že supplikanti v některých punktech věci nemožné žádají; v možných pak aby se žádost jich naplnila. Při čemž však musí se nejvíce mysliti na to, aby lepší prostředek a řád v té příčině vynalezen a nařízen byl; a že jest pravdivé, že ti, ješto málo zplundrovaní jsou, dosti na mnoze z týchž statkův berou, a kteří na mnoze k škodám přišli, ti na velmi skrovném opatření přestávati musejí: pročež že ten neřád a nerovnost musí se napraviti a proporcí náležitá podlé velikosti a malosti škod se zachovávati. K tomu aby i dobré hospodářství mezi nimi bylo nařízeno a ledajaks se nehospodařilo. Když se to stane, že dosti velikých důchodův dosábnou, tak že budou se moci z nich všickni dobře vychovávati, a přestanouce na statcích jim již odevzdaných, víceji jich žádati nebudou. Nicméně však pro spokojení jich a fedruňk spěšnější tohoto sněmu, aby statek Joachima z Kolovrat, kterýž při nepříteli hned s počátku neřestí těchto se zdržuje, byl jim přidán, a k tomu i Henricha z Kolovrat, totiž Hrádek a Žíkovice. A ač ten na děti jeho nezletilé připadá; ale v příčině této že musí míti větší lítost nad obyvateli zplundrovanými,

1620 nežli nad dětmi nezletilými, poněvadž se tím puštěním k užívání na čas dětem statek nebéře, než toliko užívání jeho. Někdejšího nejv. písaře panství aby jim též se přidaly. Na Hradci a Bystřici že vidí mu se býti hospodaření divné, protože jak se spravuje, tak se spravuje. A ač od nynějšího sudího zemského v přímluvě doloženo jest, aby ten statek zanechal se staré paní z Hradce, že ona proti zemi nic neprovinila; on že slusné příčiny k ušetření osoby její nevidí žádné. Proč tedy ven z země ujela a nezůstala v ní? Takovou měrou že stavové budou museti býti hospodáři jejími, a ona potom, když se její zeť s jinými dosti jinde ven z země naprakticiruje a toho, což míní, dovede (ač pán Bůh toho nedopustí), přijedouc na statky své, jich zase snad dobře spravených v mocné držení vejde. Pročež že dle dobrého svědomí nemůže se k tomu přimluviti, aby byla ušanována, než k tomu radí, aby i ten statek jim k užívání byl postoupen. Podobně i statek Roudnický: poněvadž manželka téhož Zdeňka z Lobkovic, Polixena z Pernšteina, nejvíce proti stavům pod obojí čelila, zle o nich mluvila a neštěstí jejich se těšila, jakž ti, kteří toho od ní doslýchali, o tom nejlépe vědí. A nestaneli se toho, aby týž statek zplundrovaným puštěn byl, an dle jisté zprávy pod tím vždy předce z něho se jí rozličné věci podtají do Vídně posílají a z statku šumují: tedy že on jakožto věřitel pro 40.000 kp. miš., vyžádaje sobě komorníka, v týž statek se uváže; a ač se někomu k vůli to přehlídá, což by však slušně býti nemělo, toho že on déleji trpěti moci nebude, soudě, že podlé něho i jiní věřitelové se též ohlásiti nepominou. Naposledy aby i ti statkové zplundrovaným postoupili se k užívání, totiž Police a Broumov, co tak ještě odprodáno není. O jiných pak statcích že nemůže se přimlouvati, aby jich užívati měli, nebo že to slušně dle spravedlnosti jíti nemůže, nýbrž aby na již postoupených na ten čas mile přestávali a s pomocí boží dobře v nich hospodařiti hleděli.

Radslav ze Vchynic vztáhl přímluvu svou na díle ku přímluvě nejv. kancléře, toho v ní doloživ: Že v této věci děje se podlé onoho evangelium, totiž, že osob jest mnoho, ale chleba a rybiček málo, pročež aby rovnost a rozšafnost při vykázání deputátu zplundrovaným se zachovala. Co se týče těch synův vlasti zpronevěřilých, ti kdo by byli, že jsou již ne na jedněch sjezdích stavův uznáni a vyhlášeni: pročež že toho při témž vyměření zůstavuje, a tou měrou není ani potřebí dalšího jich vyhledávání; nýbrž on od osoby své, maje pozor na Boha, na spasení své i na vlast svou milou, jíž po spasení duše nejvíce povinen jest, že to praví, že ti všickni jsou zpronevěřilí synové vlasti, kteřížkoli túž milou vlast opustili a se v místech velice

podezřelých zdržují, odkudž se také velikého nebezpečenství každodenně očekává. Pročež že to při sobě vynachází: aby k vychování zplundrovaných, ješto všecko pro vlast svou činili a jsou stavům jiným rovni a přátelé jich milí, všickni statkové těch zlých synův vlasti k užívání postoupeni a k spravování i vydávání jim týchž deputatův jistí kommissaři zřízeni byli; a nekořisťujíce se stavové v příčině té o některé sto, aby raději měli pilný ohled na to, což by odtud škod a nebezpečenství pojíti mohlo, kdyby jmenovaní lidé zplundrovaní z pozoufání něco jiného před sebe vzíti chtěli neb měli, poněvadž jest veliká potřeba, aby stavové tu jich protestací na bedlivém pozoru měli a za daremní toliko slova sobě ji nevykládali. 1620

Po těch přímluvách jiní všickni přítomní ze všech stavův přistupovali ku přímluvě nejv. kancléře, a snešeno na tom: aby často jmenovaní zplundrovaní na statcích jim předešle postoupených a teď v nově ještě k oněm přidaných přestali, nařídíce při užívání jich řád a správu dobrou, podlé níž by spravováni býti mohli. —

Zatím, dříve nežli počet týchž obyvatelův znuzených po vystoupení jich zase do sněmu byl povolán, čtla se supplikací žalostivá Zikmunda Matěje Vencelíka z Vrchovišť, obsahující v sobě stížnost i prosbu tu: Ačkoli málo před tím, nežli se tato ukrutná a žalostivá válka česká začala, na zámku jeho Chejnově zdi krví se potily a z lavic i z stolův v pokojích krev tekla; on však že tehdáž sobě všeho toho dosti málo všímal, ale potom příliš perně pohříchu týchž úkazův zázračných zakusiti musil, ano až posavad zakouší, když mu nepřítel pohrůžky těžké spolu s pánem z Říčan činil — snad proto, když dověděl se, že jsou spolu krajský lid mustrovali a lid nepřátelský z Hradce Jindřichova vybyli — jak je dostane, že je oba z okna oběsiti dáti chce. Potom pak že mu městečko Kamenici zbořil, vypálil, lidi šacoval a některé z nich i zbil, jemu pak samému peněz vlastních do 30.000 kp. pobral, a když dobytek domácí potloukl a pojedl, že neboží poddaní jeho, ano i on sám z důchodův svých na sta kusů malých i velkých odjinud přiháněti a platiti musili. A to že činil nepřítel. Těchto pak dnův, když v též Kamenici ležel kraj Boleslavský, Chrudimský, Žatecký a Slanský, že mu nenabyté škody zdělali, tolikéž celá armáda hraběte z Mansfeldu, tak že se již schyluje k tomu, aby nás národ český národové cizí potlačili, a nám řečeno bylo: „Staří a domácí obyvatelé vandrujte preč." Pročež že žádá stavův, aby to při nejvyšším generalu opatřili, aby z tak velikých a nenabytých škod sešlo a lidu našemu rovně jako nepřátelskému nebylo toho dopouštěno, lidi ubohé a obyvatele země již prvé znuzené beze vší milosti hubiti, zvláště pak hraběti z Mansfeldu, na

1620 něhož i úředník téhož Vencelíka v listu svém obšírnou žalobu vedl.

Což obé po přečtení dáno jistým osobám ku přeložení na německo, aby se na ráno králi k vyrozumění přednésti mohlo. —

Když pak zplundrovaní byli zase puštěni mezi stavy do soudnice, oznámilo se jim snešení stavů skrze nejv. purkrabího po artikulích se vším dostatkem. Ale oni vyžádavše sobě na to potaz, dali odpověd svou skrze Jana Kunáše přednésti stavům v krátkosti dost hrdě: poněvadž na tom vyměření stavův přestati a jemu obvyknouti nemohou z příčin slušných; pročež že žádají, aby jim lhůta do zejtřejšího dne byla dopřína, že chtějí, poradíce se o to s jinými spoludruhy svými, na ten čas pro jistá zaneprázdnění nepřítomnými, na též snešeni repliku svou v jednu hodinu německou dáti. K čemuž bylo povoleno.

6. květ. Ale když toho dne středního 6. d. máje neučinili z toho nic, a nejv. úřed. a soud. zem. majíce jiné pilné vyřízení na kanceláři, co měli králi k uvážení podati, déleji na příchod jich očekávati nemohli; protož stal se věci té odklad do čtvrtka 7. d. máje.

7. květ. Tu teprva zplundrovaní dostavivše se do sněmu, podali stavům skrze Jana z Říčan spisu svého. Po vystoupení pak jejich čtla se táž odpověď v ten rozum: I. Co se náhrady statkův jích zplundrovaných dotýče, že toho zanechávají při nařízení sněmu posledního léta 1619. II. Na statcích jim k vyživení přidaných že přestávají s tou další žádostí, aby stavové ještě se v tom polepšili. To pak užívání statkův jim puštěných aby trvalo dotud, dokudž by se jim náhrada slušná škod nestala. K tomu aby žádný jim v ně nesáhal a na komoru z nich nic nevycházelo; též aby žádné výpravy vojenské z nich v čas války této činiti povinni nebyli. Mínili pak statky Viléma mladšího z Lobkovic, Žďárského a jiné. A to vše aby sněmem tímto dostatečně bylo opatřeno.

Po přečtení spisu toho Jan Rudolf (Trčka) též se ozval a žádal, aby stavové měli tolikéž v pamětech svých obyvatele zplundrované v kraji Čáslavském. Na to dána mu odpověd krátká: aby se spokojil na ten čas, až nejdříve ta jedna věc opatřena a spokojena bude.

Potom dály se přímluvy o tom spisu popořád k tomu cíli, aby vždy pro spokojení nezbednosti zplundrovaných ještě některé statky jim se přidaly. Při čemž podkomoří Prokop Dvořecký doložil napomenutí potřebného: aby stavové na města zplundrovaná v příčině té tolikéž pozor měli, aby i ona vynahražení škod svých dosáhnouti a v tyto tak těžké časy vyživení své odněkud míti mohla. I oznámeno na to od nejv. purkrabího, že se tu míní ovšem všickni tři stavové, kteřížkoli od nepřítele

přišli k znuzení, a mají opatření takového účastni býti. Což 1620
jim opět za společné stavův snešení uvedeno v známost.

Ale oni ani ještě na tom přestati nechtěli, nýbrž vyžádali sobě vystoupení a potaz o to nový. A když při vystupování z světnice soudné zavolali na některé soudce zemské, též zplundrované, aby do potazu jich najíti se dali, ty pak osoby zpěčovaly se toho dle oznámení svého předešlého učiniti; tedy výš dotčený Jan Kunáš, člověk plachý a neprozřetedlný, kterýž měv okolo Budějovic ňáký stateček chatrný a málo ztrativ nejdivočeji sobě u věci té počínal, vytrhl se z jiných řečí svou všetečnou a domlouval spolutovaryšům svým: proč mají jich k vystoupení a spolčení se v tom s nimi pobízeti; kdyžť chtějí se od jiných děliti, nechť se dělí. Nicméně Rudolf Trčka a Jan z Šternberka s Chuchelským a s Zahořanským připojili se k nim. Ostatní pak, jako hrabě z Rozražova, Jan z Talmberka, Petr z Švamberka a Diviš Černín zůstali v sněmě.

A tak zplundrovaní ztropivše tu hluk veliký, šli ke dskám zem., a nakřičevše se tam do vole, když žádný žádného slyšeti nechtěl, naposledy zhotovili sobě předce spis jiný, a asi po půl hodině přihnavše se do soudnice, skrze Jana z Říčan dali stavům přednésti to:

1. Že panství Volínské z počtu statkův jim postoupených vyjímají, poněvadž vědí, že toliko do smrti křížovníka z Lobkovic bylo zanecháno, a nyní na J. M. K. a komoru jeho připadlo; přes to však žádajíce, pokudž možné, aby se za ně k J. M. K. soudcové zemští přimluvili, zdali by jim ono panství předce postoupeno nebylo. 2. Co se škod vynahražení dotýče, poněvadž toho nedokládají, aby bylo zejmena doloženo, i čas jistý k témuž vynahražení terminován. 3. Že od statku Bechynského upouštějí a jej Janovi z Šternberka k užívání přejí. 4. Že za přidání jim statku Krásnohorského a Kamenického služebně a šetrně děkují. 5. Od statku Najštetlského a Rybnického, poněvadž onen na pomezí falckém, tento pak na polském leží, že upustějí. 6. Florianovi Žďárskému aby psáno bylo, že ho stavové žádají, aby se do země dostavil a to konečně do sv. Ducha; mezi tím však aby kommissaři byli nařízeni, kteří by statky jeho sjeli a svršky v nich i nábytky popsali, napomenouce strejce jeho, aby dobře hospodařil. 7. Na statcích J. M. K., jako na Zbiroze, Točníku a Králové Dvoře, aby hejtmané královští zůstali, však pro lepší na týchž panstvích hospodaření a správu aby plundrovaní mohli k nim osoby jisté z prostředku svého za opatrovníky přidati. 8. Z panství Kolínského aby hejtman se vyzdvihl a bratřím Malovcům panství to k užívání se postoupilo. 9. Aby dotud, dokud se jim náhrada škod nestane, jim těch statků z rukou žádný nebral, a oni aby jich také postupovati žádnému povinni

1620 nebyli. 10. Aby z nich berní ani žádných výprav vojenských nedávali. 11. Aby úrokův ani summ jistinných neb hlavních na ten čas neplatili. 12. Z měst že k tomu dobrodiní jim od krále a stavův propůjčenému toliko Písek a Netolice připouštějí, jiná pak z slušných příčin připustiti nemohou.

Na to jich přednešení dána zase odpověd od stavův taková: Předně nejv. purkrabě vysvětlil jim s dostatkem artikule všecky, na kterýchž prvé zůstáno bylo. Potom kterým nerozuměli dokonale, ty jim též obšírněji vyjádřil, jako o vynahražení škod, že se to tímto časem pro obecné závady a těžkosti nijak státi nemůže. O vybytí hejtmana Kolínského že chtějí tu věc J. M. K. přednésti a radu o to s J. M. vzíti, a na čem J. M. K. to postaviti ráčí, bratry Malovce tím zpraviti.

Což vše s znamenitým hlukem a tumultem, od týchž zplundrovaných působeným, toho dne se konalo, jako i nazejtří, když žádali, aby to opatření jich na ten čas jim učiněné v jisté formě do snešení sněmu vloženo bylo. Čehož i užili, jako i bratří Malovcové povolení od krále strany odbytí hejtmana z panství Kolínského, s tou však přitom jim oznámenou výminkou: aby též panství dobře a chvalitebně, jakž se jim v tom J. M. K. dověřovati ráčí, spravovali, s hospodářstvím rozšafně zacházeli, aby i J. M. K. budoucně jim z toho poděkovati moci ráčil. Čehož týž Malovcové pro pamět budoucí žádali za poznamenání.

Zatím nejv. purkrabě jmenem a z rozkazu krále J. M. přednesl stavům to: Poněvadž J. M. K. žádnou měrou nemíní, jakkoli J. M. místo panství Mělnického jiné panství, totiž Brandejské, u výhradě by se vykazovalo, od téhož panství upustiti, nýbrž ráčí býti toho úmyslu konečného, zase se ho ujíti a z zástavy Šťastnému Václavovi Pětipeskému vyníti: pročež že stavův za to milostivě žádati ráčí, aby mu ho dopřáli; nebo co takkoli od něho témuž Pětipeskému a Vtelenskému od nich zastaveno jest, že jest hotov to vše vyplatiti od nich. A když se to stane, aby takové panství za dědictví zpupné J. M. do desk zemských vložili.

I ačkoli všickni jiní ze všech tří stavův tehdáž tu přítomní přimlouvali se k tomu, aby milostivá vůle a žádost J. M. K. byla naplněna; však když pořádek přišel na Radslava ze Vchynic, tedy učinil proti vší naději přítomných přímluvu o to takovou: Že sluší stavům na zakázání vzáctná ta, kteráž hned za času direkcí témuž Pětipeskému byla činěna, pozor pilný míti, poněvadž týž Pětipeský vždycky činil od sebe to, což vlastenskému člověku činiti náleželo. A kdyby se to všecko J. M. K. zcela a zouplna se všemi cirkumstanciemi neb okolostojícími věcmi přednešlo a oznámilo, jak jest táž zástava zašla a proč by mohlo býti odprodáno panství to Mělnické, tedy že by J. M. K. mohl

dobře tomu všemu místo dáti a to při tom spůsobu nynějším 1620
tak s pokojem zanechati. Pročež že žádá, aby tato jeho přímluva nebyla jinak mu vykládána a v zlé mínění obrácena, poněvadž on nyní mluví a přímluvu činí na sněmě obecném, nečině v tom žádnému vyměření žádného a přitom p. Boha za svědka sobě v tom bera, že jakož J. M. K. jakožto věrný poddaný všecko dobré přeje, tak zase že na záhubu svých přátel, ujcův a švagrův přimlouvati se nemůže.

K té jeho přímluvě ozval se nejv. purkrabě s pohnutím mysli: Poněvadž se tu osoba jeho od téhož Vchynského dotýká, jako by se všecky věci platné J. M. králi s dostatkem nepřednášely a jako by on purkrabě nejv. o své ujmě něco tu činiti měl; pročež že sobě p. Boha béře za svědka, co se koli kdy kterého dne v sněmě řídí, to že všecko J. M. náležitě přednáší. V čemž že na svědomí všecky nejv. úřed. a soud. zem., jenž takovým relacím vždycky přítomni bývají a jich v své uši doslýchají, béře, žádaje jich, aby mu to dle dobrého svědomí svého vysvědčili, nenadáv se toho nikoli do osoby Vchynského, aby se měl s tou důtkou od něho potkati.

K čemuž promluvil Vchynský zase horlivě a žádal stavův, aby, co jest mluvil, to v svých pamětech složili, a že ještě praví to: Co jest koli mluvil, že mluvil v plném sněmě a vždycky vyšší úřady rád rešpektiroval a vyhražoval. Poněvadž pak nejv. purkrabě to činí a jináče přímluvu jeho vykládá, že to musí p. Bohu poručiti. Přes to však všecko vyhradě úřad jeho, že sobě rovné má v stavu reputací své panské, v kteréž tak dobře jako kdo jiný zůstává a jí bráti si nedá.

Tu opět nejv. purkrabě ohlásil se: Že on Vchynskému v reputací jeho nesahá ani jí nebeře a bráti úmyslu není; než poněvadž v povinnosti své byl by od něho dotknut, že jí hájiti a zastávati musí. A protož že nejv. úřed. a soud. zem. za to žádá, aby mu to svědomí vydali, tak aby všechněm třem stavům z domnění scestného vyjíti mohl. I přiznali se hned všickni, že tak jest a že všickni zpráv J. M. K. od něho činěných dosavad doslýchali.

Po spokojení rozepře té výš jmenovaný Šťastný Václav Pětipeský přednesl stavům ohlášení své v spůsobu a smyslu níže položeném: Jaká jest resolucí milostivá od J. M. K. v příčině panství Mělnického chvíle této vyšla, že jest jí, jak daleko osoby jeho se dotýče, vyrozuměl dokonale. Poněvadž pak nedávno před tím od svých milých pánů a přátel dostal jest zprávy jistotné, že by z strany věci té měl býti při J. M. K. nenáležitě omluven, čehož s myslí lítostivou doslýchati musí, protož že nejv. úřed. a soud. zem. k laskavé paměti přivozuje: když jsou na onen čas ještě za direkcí duchovní státky prodá-

1620 vati chtěli, že jsou ho tehdáž napomínali, aby na některé vesnice a dvory jisté summy peněz půjčil a proti tomu statku svého díl nějaký, kde by mu tak v nepříležitosti byl, uprodal. On tedy, nechtěv oslyšeti napomenutí toho a v takové potřebě jako věrný syn vlasti vlast svou milou opustiti, že jest jich žádal, aby mu statek nějaký byl zastaven, jakož pak že i některé vesnice jmenoval. Že však bylo zdání některých pánův direktorův, aby dotčené vesnice se neprodávaly, to že bylo mu poněkud lítostivé a těžké k snešení. Nicméně když ponavrhli mu, poněvadž panství Mělnické musí býti prodáno, že jest zase hoře toho a lítosti své poulevil a tím napomenutím, aby je koupil, se potěšil. Kdežto také nynější nejv. kancléř jemu se zakázal, že se všemi věcmi jeho na hotově býti chce, aby se na to ubezpečil. A hned na to že jest skrze nejv. purkrabího a tehdáž prvního direktora a podlé něho i Jindřicha Otty z Losu bylo s ním jednáno, aby na zaplacení lidu válečného 30.000 kop miš. zapůjčil, a na to málo potom hned na hotově 15.000 miš. při berni vyčetl. Poněvadž však J. M. K. ráčil se nyní v tom resolvirovati, že neráčí chtíti od těch statkův upustiti, on že tomu neví, co říci, než p. Bohu túž věc poručiti; přitom stavův žádaje, poněvadž jest peníze dal, aby byly mu zase složeny, a dříve aby nebyl povinovat takových statkův postupovati, dokud by se toho nestalo. Přes to všecko, pokudž možné jest, aby se za něho ještě k J. M. K. přimluvili, zdali by při témž trhu zůstaven býti mohl, že toho při nich úctivě vyhledává.

I dána mu na to od nejv. purkrabího odpověd ta: aby mu Pětipeský věřil, že jsou se všickni nejv. úřed. a soud. zem. J. M. K. tak, jako by věc jejich vlastní byla, přednesli a J. M. K. že nikterak v úmysle svém změniti se chtíti neráčí. S tím toho tak zanecháno. —

A hned druhý artikul jmenem královským přednešen: Že totiž J. M. žádati stavův nepřestává, aby J. M. všickni statkové stolní zcela a zouplna postoupeni a k opatrování a užívání zanecháni byli, pro větší jich zlepšení a rozšíření. A pokudž by chtěl budoucně které z nich směniti aneb nepříležité uprodati a příležitější na místě jich skoupiti neb směniti, aby mu toho příno bylo. Zatím pak, kdyby časem jaké takové směny od stavův a obyvatelův království vyhledával, aby buď prodajem neb směnou toho užíti mohl; poněvadž to při dobré vůli jednoho každého zůstávati bude, že bude se moci J. M. buď jedno panství za druhé aneb smlouvou trhovou J. M. toho dopříti; s tím přitom dalším a patrným doložením, že stavové uhlídají potom, jakým on hospodářem bude, a jak takové statky zvelebí. Nyní že nechce nic více o tom honosně mluviti. I postaveno na tom ode všech tří stavův, aby jmenovaná panství k mi-

lostivé vůli a žádosti J. M. K. puštěna byla, poněvadž ráčí se 1620
zakazovati, hospodářem dobrým a pilným býti. —

Nazejtří pak v sobotu po neděli Misericordias, t. j. 9. d. 9.
máje, vznikl mnohem tužší spor mezi stavy a Radslavem ze květ.
Vchynic a Tetova v příčině Václava, bratra jeho, a to takový. Když zajisté nejv. úřed. a soud. zem. přišli časně do sněmu mezi stavy okólo 9. hodiny ranní na půl orloji, nežli co jiného vzali před sebe, poručili vystoupiti z soudnice témuž Vchynskému i jiným všechněm, kteřížkoli k jednání sněmovnímu nenáleželi. Což jak se stalo, tak hned nejv. purkrabí přednesl stavům, na čem jest se král s týmiž nejv. úřed. a soud. zem. z strany svrchu psaného Václava Vchynského snésti ráčil: že jakož jest bylo na tom zůstáno při pominulém i nynějším sněmě, aby ten artikul osoby a žádosti jeho se dotýkající již jednou na místě se postavil; však že J. K. M. a nejvyšším úřed. a soud. zem. vidí se býti nemožné, aby se táž věc při tomto sněmě vykonati měla a mohla, a to z příčin podstatných těchto:

I. Že vyslaní moravští žádají, aby co nejdříveji mohli býti odbyti a spolu s jiných zemí vyslanými domů propuštěni, s tou přitom protestací od nich učiněnou, jakkoli J. M. K. i nejv. úřed. a soud. zem. to při nich snažně vyhledávali, aby upustili od ní: že nic déleji než do pondělka nejprvé příštího a to do hodiny 9. pro veliké jim nastávající nebezpečenství, kteréž by i stavy král. čes. potkati mohlo, též pro nastávající v zemích přivtělených sněmy obecné v městech Pražských zdržovati se nemohou a nebudou. A tou příčinou že sněm tento co nejdříve zavřín býti musí.

II. Že J. M. K. ráčí chtíti, jakž jsou to nejv. úřed. a soud. zem. z úst J. M. doslechli, sám osobně do té celé akcí Vchynského s pilností nahlédnouti, jak jest táž věc hned od počátku zašla, a kterak se pře té i svědkův na slavném soudu zemském vedení konalo. Čehož jest na mnoze; a k tomu musí to všecko přeložiti se na německo. Kdyby se tedy nyní to státi mělo, že by mnoho času vzalo, a sněm tento musel by se ještě za drahně dnův protáhnouti, což nijakž možné není.

III. Že musí se bedlivý pozor míti na to, aby tu nic jak sněmovnímu snešení tak ovšem ani slavnému soudu zemskému se neublížilo. Kdyby se pak ta věc na kvap vážiti měla, že by mohlo se něco vynajíti od některých, což by proti obému čelilo.

IV. Že musí býti také to uváženo u přítomnosti zemí přivtělených, poněvadž i ony k relací sněmovní náležejí; nyní pak aby se to mělo a mohlo státi pro pilný a potřebný odjezd jejich vyslaných, to že se žádnou měrou trefovati nemůže.

Z těch tedy příčin, poněvadž sněm co nejdříve zavřín býti musí, že uvážení toho artikule místné odkládá se do sněmu

1620 specialního král čes., jenž co nejdříve držán bude, a mezi tím časem že král J. M. ráčí to milostivě nařídíti a přehlídnouti a k cíli tomu uvésti, aby to nejv. úřed. a soud. zem. též radám komory české a povolaným osobám z krajův a z obce v pováženi dáno bylo, kteříž by tu věc bedlivě a rozšafně uváženou J. M. K. a stavům při budoucím sněmě s dostatkem přednesli. Zatím pak aby týž Václav ze Vchynic na panství Chlumeckém zůstával, jeho užíval a pokojně se chovaje proti svému reversu těžkému nic nečinil a se nevydával. To že jest, na čem se tak J. M. K. s nejv. úřed. a soud. zem. snésti ráčil. On tedy nejv. purkrabě aby se měl od toho snešení krále J. M. s nejv. úřed. a soud. zem. děliti a k něčemu jinému přimlouvati, toho že při sobě nenachází; nýbrž sobě oblibuje a tak soudí, že ten odklad Václavovi Vchynskému majícímu pod tím takové opatření milostivé ke škodě žádné nebude, byť krásně posečkal a na té milosti královské na ten čas přestal a další resolucí dokonalé poslušně a pokojně očekával; nicméně aby se i jiní nejv. úřed. a soud. zem., též osoby z obce panské, rytířské a města dle dobrého svědomí k věci té přimlouvali.

I zachovali se tak. A předně nejv. hofmistr schvaloval podobně přímluvou svou zvláštní J. M. K. prozřetedlnost a bedlivý ohled jak na snešení sněmovní, tak ovšem na nález z slavného soudu zemského v té věci vynešený, ano i na vyměření nebožtíka cís. Matiáše, jakožto českého krále, aby se ničemuž tomu skrze ukvapení nějaké zkrácení a úhona žádná nestala. Nebo kdyby stavové ňák ten drahý klenot zemský příkladem tím potratili, že by na sebe od potomkův svých naříkání těžké uvedli. Pročež aby bylo to vše při milostivém J. M. K. vyměření zcela a zouplna zůstaveno, a táž J. M. K. vůle laskavá Radslavovi ze Vchynic jakožto bratra svého sollicitatoru snažnému uvedena v známost, tak aby tím odkladem týž Václav Vchynský ještě jako na uzdě zdržán a ponapomenut byl, aby na sebe a revers svůj lepší pozor měl, poněvadž sice takové milosti jemu na onen čas od direktorův učiněné málo sobě váží a tak sobě počíná, že se za rovného jiným všechněm pokládá, aniž jistého vyměření, jakéž se mu stalo, aby totiž na statku zůstával, šetří, nýbrž zprosta tak se chová, jako by nikdež nic proti svědomí svému a proti stavům neprovinil a na slavném soudu zemském nic činiti neměl, tak že, jako by poctivý a jiným rovný byl, všude svobodně chodí, jezdí a v tovaryšstvo se vtírá, a není divu, že se snad na to bezpečí, že tak znamenitě pilného a ustavičného zastupci bratra svého má. Protož že mu se vidí, aby i v tom byl napomenut s dostatkem.

Jiní doslýchajíce této dvojí přímluvy přední, všickni do jednoho z stavů panského, rytířského i městského na týž formu

přimlouvali se, a zavřevše týž artikul jednomyslně, poručili jej 1620
témuž Radslavovi ze Vchynic, do sněmu zase povolanému, se vší tou dostatečností skrze nejv. purkrabího oznámiti.

Kterýžto vyrozuměv snešení J. M. K. s stavy, dal na ně i hned odpověd svou takovou:

Že se těšil tomu, že stavové dle tak znamenitých jim bratřím ze Vchynic a z Tetova jak v spisích, kteříž ještě za nimi zůstávají, tak na sjezdích i sněmích zakázání ústních, před i po volení a korunování krále J. M. učiněných, v dobré paměti bratra jeho míti chtějí; v kterýchžto zakázáních na onen čas direktorové že jsou se ohlašovali, aby bratří Vchynští toliko do příštího sněmu generálního strpení v věci té měli, jako by toho témuž bratru jeho přáli, aby aspoň již v šedinách svých upokojené mysli býti a z té těžkosti jemu potěšitedlné zpomožení státi se mohlo. Nad to pak nade všecko že jsou jim jistou zámluvu v spisu dvacíti pěti podpisy podepsanou odvedli a v ní se osvědčovali, že prohlédajíce k vzácným přímluvám za bratra jejich k nim činěným, to učiniti a žádost jeho naplniti chtějí. Podlé tedy zámluv takových, od někdejších direktorův jmenem a na místě všech tří stavův jakožto principalův jim bratřím Vchynským učiněných, čeho měli jsou se nadáti, než že bratr jejich v tom opatřen a potěšen bude? Nebo když stavové toho při sobě posoudí, kterak jest bratr jeho v tu těžkost přišel, tedy že přijdou na to, že se to stalo skrze lidi zlé a obzvláštně ty, kteříž nejsou hodni v král. čes. trpíni býti, anobrž již sami ven z král. utekli a za syny vlasti zpronevěřilé se drží, a kteříž vždycky v patách bratru jeho na těžkost stáli. Nad to výše že týž Radslav Vchynský těšil se spolu s bratřími svými i zakázání J. M. C., kteréž jest nejv. pan kancléř jim v antikomoře oznámil těmi slovy: že věc bratra jejich zpátkem jíti nemůže. Že pak nyní stavové snesli se s J. M. K., aby na ten čas táž věc minula, že již tomu neví co říci, a proti témuž snešení na odpor jak se stavěti nemůže. Než že bude lamentovati, čehož mu, protože člověk jest jako jiný, žádný nezabrání, a to tak, když bude volati k Bohu na pomstu, jenž srdcí i ledví zpytatel jest a hojná odplata všech zlých i dobrých. A že táž věc bratra jeho má se opět poznovu J. M. K. a osobám soudu zemského, dvorského a komorního vážiti, proti tomu že též neví co říkati. Ale toliko žádá, aby stavové toho povážili, poněvadž zakázání stalo se v sněmě, aby taková resolucí na též zakázání také z sněmu šla. Že pak také to nařizuje se, aby týž bratr jeho zůstával na Chlumci, z toho stavům na místě bratra svého děkuje; toho však že žádný o něm mluviti ani naň ukazovati nemůže, aby co proti reversu od sebe danému činiti měl. A kdyby on Radslav věděl a to

1620 poznával, že by něco proti vlasti činil, že by chtěl sám ten první býti, jak jest se již předešle ohlásil, a do něho kord vstrčiti; tím svou věc zavřev: „Pán Bůh rač jednomu každému odplatiti, kdo proti mým bratřím čelí."

Proti tomu jeho ohlášení ozval se nejv. komorník v ten rozum:

Jakož jest Radslav ze Vchynic v odpovědi své doložil toho, več bratr jeho vpadl, že se to stalo původem zlých lidí a zpronevěřilých synů vlasti, kteříž ven utekli: tomu on od osoby své že patrně odpírá, a žeť toho není, protože on také na témž soudě a rozepři seděl, jako i pan Švihovský dobré paměti i jiní, kteříž již v Pánu odpočívají. Anobrž že přitom seděl i hrabě z Turnu i dobré paměti pán z Felzu, jenž teď nedávno neštastně v boji zahynul, též nynější nejv. písař, purkrabě Karlšteinský. A protože žádný z nich synové vlasti zpronevěřilí nejsou, nýbrž posavad v vlasti své milé zůstávají a s ní zlé i dobré trpí, pročež že týž Vchynský všem dotčeným osobám řečí svou ubližuje. A kdyby to mělo průchod svůj míti, že by musili před ním své dobré pověsti hájiti. Nebo že on to již po druhé mluví: jednou v kanceláři, což od něho nejv. komorník snesl, a teď nyní opět v místě tom výsadním. A poněvadž se to mluví v plném sněmě, že jest nemohl toho déleji trpěti a snášeti. A co jsou oni tehdáž učinili a jak tu rozepři rozsoudili, že jsou to učinili podlé dobrého svědomí, podlé dobrých a chvalitebných pořádkův a práv země české a podlé spravedlnosti, a ne k vůli někomu a ne pro něčí přízeň neb nepřízeň.

Čehož doslýchaje Radslav Vchynský ohlásil se zase: Aby ho p. Bůh uchoval takového mínění scestného na osoby od nejv. komorníka v stížnosti jeho připomenuté, nýbrž že ta slova mínil vlastně na ty, ješto takovými byli a jsou posavad. Nechť jest pak mínil, koho mínil, a jmenoval, koho jmenoval, že on dobře ví, koho jest v srdci svém mínil a koho by jmenoval. Pročež že všech tří stavův král. čes. žádá, aby ho v tom domnění neměli, jako by některé z prostředku soudcův zemských nařikati a za takové syny zpronevěřilé míti chtěl. —

Když to nedorozumění s artikulem snešení obecného s strany Václava Vchynského bylo spokojeno, zatím přednesla se stavům supplikací Otty Henricha Wartemberka; a před podáním jí na katedru nejv. purkrabě učinil o ní stavům krátkou zprávu v ten smysl:

Jakož jest týž z Wartemberka J. M. K. jistou stížnost proti nejv. uř. a soud. zem. podal, jako by se jemu od nich bezpráví nějaké státi mělo; a měl se v tom spraviti: kdo jest takovou supplikací spisoval, aby dle sněmovního snešení v ní jmeno

své při konci dostavil. Ale že týž z Wartemberka k tomu se 1620
přiznal, že on sám tak psáti túž stížnost svou poručil a ji diktoval, žádaje, aby o něm domnění takového nejv. úřed. a soud. zem. neměli, jako by s to býti a supplikací takovou aneb ještě něco více sepsati dáti nemohl. Načež že budou věděti nejv. úřed. a soud. zem., jak dále se poptati a kterak tu věc opatřiti. Nebo že ví se o něm, žeť ani jazyka českého tak dobře povědom ani v zřízení zemském tak hojně zběhlý není, aby měl a mohl tak jadrnou supplikací spisovati; ale že musil někoho zběhlejšího v takových věcech k spisování jí užíti. Nicméně aby tu nic nejvyššími úřed. a soud. zem. nescházelo, a stavové se nedomnívali o nich, jako by túž věc založiti a ukrýti chtěli; protož že se vidí jim za dobré, aby táž supplikací stavům pro lepší vyrozumění se přečtla, a po ní i odpověd jejich, kterouž se vším tím processem J. M. K. také poníženě přednesli. Dále že nepominou za další srocení s týmž z Wartemberka požádati, poněvadž se tu osob jich vlastně a vysoce dotýče.

Supplikací pak té žalostivé a dosti obšírné summa na větším díle byla ta:

Že J. M. K. poddaně prosí, aby týž spis od něho přijíti, přeslyšeti, vážiti a jeho, pána rodu starožitného a na ten čas původem nepřátel souženého, podlé snešení sněmovního léta 1608 a artikule v konfederací 40., 41., 42., jakožto vrchnost milostivá ochrániti ráčil. Oznamuje potom J. Msti. K. dále, kterak jest na onen čas Hedvika Smiřická z Wartemberka bez povolení Zikmunda Smiřického, manžela svého, pannu Elišku Kateřinu Smiřickou, dceru svou, z pouhého domnění a náruživosti mateřské do vězení těžkého jest dala, avšak práva jejího nápadního tím způsobem neodsoudila, jakž kšaft téhož Zikmunda Smiřického to obšírně vysvědčuje. V kterémžto vězení bratří a strejcové její do jedenácti let ji zdržovali; to však nikde na ni provedeno není, proč by vězení takového zasloužila, než toliko se na to vždy šlo a proto se to dálo, aby ji za člověka robotného vdali a nápadu jejího zbavili. Proti tomu pak že Saloména, sestra její, manželka někdy Jindřicha Slavaty, po smrti Jana Albrechta, bratra jejich, statkův všech, a to v nebytu krále J. M. v zemi, se ujala, a o to se k direktorům utekla; kteřížto ke všemu tomu jí dopomohli. Ale že p. Bůh již déleji na takovou křivdu, která se jí nebohé dála, dále dívati chtíti se neráčil, nýbrž ji podivně téhož vězení zprostil, až i k vdání svému přišla a jemu (z Wart.) se za manželku dostala. Trvajíc pak s ním v tom manželství, že několikráte při Saloméně, sestře své, toho vyhledávala, aby se s ní jakožto s sestrou svou bez dalšího právního zaneprázdnění a soudu spokojila. Toho ona však netoliko učiniti, ale ani o tom, aby jakou sestru míti, a přátelé

1620 její k ní se znáti měli, naprosto nic slyšeti nechtěla, říkajíc spolu s týmiž přátely: „Beati possidentes." Manželka tedy jeho nejmilejší, měvši o tom zprávu, již déle té křivdy trpěti nemohla, nýbrž v statky své se uvázati musila. V tom že ten bezbožný člověk Jaroslav Bukovský nějakého Václava Zelenku najal, aby jej i manželku jeho zabil, jakož pak že na trápení k tomu návodu se i přiznal a proň také konec svůj vzal. Potomně že od direktorův prošlo psaní, aby on z Wartemberka do Prahy se postavil; čehož on že učiniti nechtěl. Ale oni že proti němu vypravili lid válečný s kommissary. Tu že se také i on vojáky opatřiti musil. Nad to nade všecko že Jan Jiří z Wartemberka, bratr jeho starší, kteréhož se manželka jeho dožádala, aby jí věci některé spravoval, do Prahy byl obeslán a do arrestu vzat, s tou přitom zápovědí, aby jim manželům v ničemž nesloužil. V tom pak že J. M. král do Prahy přijel a korunován byl. Po korunování že manželka jeho dala se ke dskám zemským vésti, na Soloménu sestru svou tam očekávajíc; ale že úředníkům menším desk zem. bylo zapovědíno, aby jí v ničemž nepovolovali. V tom že J. M. K. z Prahy do Nirmberka odjeti ráčil. Naposledy když jest se on Henrich z Wartemberka na častou citací v kanceláři české po obnovení úřadův zemských postavil, že proti právu, spravedlnosti a zříz. zem., též proti konfederací na závazek vzat byl a nebohý starožitného rodu pán do vězení těžkého od hejtmana hradu Pražského jako prý zločinec neslušně dán byl. V kterémžto vězení zůstávajícímu že zapovědíno péra a černidla užívati, a aby ho přátelé jeho navštěvovati nemohli, ano i posluhování od jeho čeledi; s tím přitom jemu konečným oznámením, dokud statkův Smiřických Jindřichovi Slavatovi nepostoupí a svrškův nenavrátí, že téhož vězení prost a prazden býti nemá. Co jest se pak pod tím v Jičíně zběhlo, když jest on v arrestu zůstával, o tom že vědomosti žádné nemá. Snad že p. Bůh již déleji nechtěl se dívati na křivdu manželky jeho. Když on o té příhodě nešťastné a zvláště o smrti manželky své uslyšel, že byl nad tím náramně teskliv; s tím však se vším že hned do tužšího vězení dán byl, a to původem všech nejv. úřed. a soud. zem., nepřátel jeho úhlavních. Nebo že tak jest v tom zpraven od lidí hodnověrných a přátel svých milých, že J. M. král nikda toho těžkého a krutého vězení neschvaloval. Pročež že J. M. K. za laskavé opatření a zproštění těžkého vězení poníženě a pokorně jako věrný poddaný prosí.

Obsahovalo se ještě víceji motiv v tom spisu na způsob apologie; kteréž však pro hbité čtení zouplna pochopiti se nemohly.

Za tou supplikací byla čtena také odpověd na ni, nejv. úřed. a soud. zem. J. M. K. a stavům pod datum v sobotu po

neděli Misericordias léta toho svědčící a dosti obšírná, v níž mimo jiné podstatné věci se dokládalo to: 1620

I. Že nejv. úřed. a soud. zem. nikdy toho nečinili, aby něco proti řádu, právu a spravedlnosti lidské neb proti zříz. zem. před sebe brali. A co jsou koli činili v té příčině, že činili vše s rozmyslem dobrým a s J. M. K. vědomím. Aby se tedy jemu jaké bezpráví díti mělo, to že on nikda na ně provésti a ukázati moci nebude.

II. Že týž z Wartemberka byl člověk všetečný a nepokojný, a skrze všetečnost svou že k tomu ke všemu sebe sám přivedl, když jest proti patrnému zříz. zem. v zemi šarvátku ztropil, vojáky najímal a bräniti se chtěl. A když byl od tehdejších direktorův tak potom i od nynějších nejv. úřed. a soud. zem. napomenut, aby od svého neslušného předsevzetí přestal; toho že učiniti ani nenáležitě ujatých statkův postoupiti nechtěl. Co se manželky jeho tkne, a jakým spůsobem ona do toho vězení se dostala, toho že jim souditi nenáleží, ani toho spravovati nechtějí. Poněvadž se pak tu dotýče také J. M. K. osoby vlastní ano i jich, že chtějí tu, kdež náležeti bude, s ním o ten nářek rozeznáni býti, a srocení při nejprvnějším soudu žádati chtějí.

Přitom také čtená resolucí královská z kanceláře o opatření vězením jeho takovým. —

Potom rozkázal nejv. purkrabě přednésti stavům i supplikací hraběte z Hollachu, v kteréž vyhledával při nich:

I. Poněvadž jest skrze tu vojnu českou v největší nelásku císařům římským, od nichž měl sobě milost zakázanou na 20.000 kop fl. ještě za cís. Matiáše pro své hrdinské činy z mládí v Uhrách vedené, upadl a milosti takové se zhostil, tak že není naděje žádné, aby jí již dostati mohl, kdyžť již i všecka také traktací o pokoj minula; pročež aby stavové se o to poradili, jaká by se mu náhrada v tom aspoň od země státi měla. II. Poněvadž tudy v největší nebezpečenství i hrabství jeho dědičné v říši jest od něho uvedeno, tak že obává se, aby mu je cís. Ferdinand nepobral aneb poplundrovati nedal; kdyby tedy to se mu státi a on buď o též hrabství přijíti aneb zplundrované míti měl, proti tomu pak v král. čes. statkův svých dědičných žádných, krom toliko nápadní, nemá, čeho a jakého by vynahražení neb odkud očekávati mohl. Naposledy, že veliká nespráva v lidu jich vojenském jest, nicméně i nedostatkové přenáramní; kdyby tedy to tak dlouho trvati mělo, že by znamenité naříkání na něho šlo, a on by v té povinnosti vojenské déleji zůstávati nemohl.

I snesli se stavové o odpověd na ni takovou, kterouž také mu uvedli v známost:

1620 Z strany artikule prvního že stavové nemohou se v nic výšeji mimo předešlé zakázání sedmi tisíců a žold jeho poctivý podvolovati a přiříkati mu něco řečmi jalovými, čehož by potom skutkem splniti nemohli. Protož aby hrabě na tom přestal, a když jest Čechem, aby nad Čechy věrnými lítost a útrpnost měl. — Za druhé, poněvadž všickni stavové v podobném nebezpečenství jako i jiné země zůstávají, že nevidí se jim a jest také věc nemožná, v nějaké zakázání a rukojemství za statky jeho v říši se mu postavovati. A dá Bůh, že k tomu nepřijde, aby mělo jim neb jemu co uškozeno býti. Tato pak válka že nemůže jiným prostředkem přijíti k spokojení svému leč traktací dobrou aneb dobrým a šťastným, Bůh dá, na straně jich vítězstvím. Aby tedy hrabě jakožto jeden general vojska jejich k tomu dobrému vítězství jako věrný syn vlasti živě a udatně napomáhal. — Třetí, jakož jest i to od hraběte přednešeno, že s strany peněz a neplacení vojákům byl by v ležení neřád veliký, to že jest již z požehnání božího náležitě opatřeno a 300.000 na dva měsíce a za tři měsíce šatstva do ležení odvezeno, v té naději neomylné, že ti rytířští a zkušení lidé to tam bezpečně dopraví.

Naposledy, jakož také nějaká knižka na potupu osoby jeho jest vydána, v níž textovně dokládá se to, což také nejvíce hraběte hněte a proto by se k tomu naklonoval, že by odpuštění od krále J. M. a stavův bráti chtěl, totiž, že by stavové král. čes. s ním byli nedobře spokojeni, protože neslušně od Budějovic s celou armádou odtrhl; pročež snesli se také na tom stavové: aby to tímto sněmem bylo dostatečně ohraženo, že jest to týž hrabě z hodných příčin k dobrému král. čes. a zemí k němu přivtělených, a ne o své ujmě, nýbrž s radou předně markraběte z Jegerndorfu a jiných rad vojenských učinil. Poněvadž tři regimentové Valonův a dva Uhrův tehdáž nepříteli přibyli, a jakou on tehdáž armádu ztenčenou měl, že nebylo možné síle té odolati. K tomu že hrabě z Turnu také v tu dobu zůstával s dílem armády v Rakousích a tak rychle ku pomoci mu přispěti nemohl. A že sami nepřátelé to vyznali, že jsou nikda tak opatrné retirady neviděli, jako se ta stala. Rozepře pak mezi ním a hr. z Mansfeldu zašlá v tom, jako by byl nechtěl, moha dotčeného z Mansfeldu, když od nepřítele byl obskočen, retovati, ješto hrabě z Hollachu příčiny dostatečné nemožnosti tehdejší stavům předložil, že se tímto sněmem mezi nimi vyzdvihuje a hrabě při obraně své se zůstavuje. Nebo že to vědomé jest, kterak jest tehdáž v plném klusu s pěti kompagniemi za nepřítelem se pustil osobně na čtyry míle, avšak ho dostihnouti nemohl.

Tou měrou hrabě z Hollachu na poctivosti své proti

útržkám lidským opatřen a pro lepší toho důvěrnost a podstatu 1620
to vše v obzvláštním artikuli do snešení sněmovního vloženo býti má. —

Mimo to všecko i nejv. purkrabí Pražský, podav stavům supplikací, vyhledával v ní z strany úřadu svého takového opatření: 1) Poněvadž statkův k úřadu nejvyššího purkrabství Pražského náležejících dostal na nejvyšší zpuštěných a chtěje některé hospodářské potřeby do něho spraviti, již do 2000 vlastních peněz do nich vložil, protož aby stavové mu v tom ňákou náhradu učinili, an statkové jeho dědiční nejsou; a kdyby bez náhrady v tom z světa sejíti aneb týž úřad někomu jinému poručen býti měl, že by dědicům jeho tu zkrácení nemalé se stalo. 2) Ves Kovary od téhož úřadu hejtmanovi Karlovi Krovovi od země zastavená aby se též vyplatila. 3) A Hradčanští, vytahující se z poddanosti nejv. purkrabímu Pražskému, témuž úřadu zase pod moc a jurisdikcí na přítomném sněmě aby se uvedli.

Což vzavše stavové v své bedlivé uvážení, povolili k žádosti té na spůsob takový. Na spravení týchž statkův pustých svoleni 4000 z berní zemských na dva terminy: první polovice o sv. Havle léta přítomného a druhá o sv. Jiří léta 1621, jako i ves Kovary z týchž peněz zemských aby se vyplatila. Z strany pak pretensí na Hradčanské ukázáno mu na soud zemský, při němž již předešle rozepře ta na rozsudku zůstává, aby se to při nejprv příštím soudu zemském mezi stranama rozeznalo nálezem spravedlivým. — Naposledy povážena byla supplikací obce Domažlické z strany uvedení jim vesnic chodovských v dědictví, poněvadž netoliko prvé na ně do 60 let 90.000 kp. miš. půjčili a ještě jich za 35 let držeti mají, ale i v čas těchto roztržitostí mnoho dobrého zemi se škodou svou velikou činili, na kundšafty a jiné věci válečné ku potřebě zemské znamenité náklady vedli, aby aspoň tedy náhrady nějaké zase užili. Načež stalo se jim zakázání takové, že túž žádost předně J. M. K. stavové přednésti a potom při nejprv příštím sněmě uvážiti, a nařídíce jisté kommissaře ku přehlídnutí týchž vesnic, je milostivou a účinlivou odpovědí zpraviti chtějí.

Poslední pak snešení stavův toho dne stalo se z strany Loketských a Hebských obyvatelův, aby bylo s nimi též jednáno o podobné kontribucí sbírek zemských, sněmem tímto svolených, v tak důležité potřebě celého král. čes. i jich neméně se dotýkající. S tím stal se odklad ke dni pondělnímu po neděli Jubilate, to jest k 11. dni máje, k zavření sněmu a publikování všech artikulův na něm snešených.

Kterýž když nastal a všickni tři stavové s nejv. úřed. a 11. květ.
soud. zem., též s vyslanými z zemí přivtělených do místa vý-

1620 sadního u velikém počtu se shromáždili, tu hned ještě všecky ostatní potřeby na místě a konci mezi sebou postavili a artikule snešení sněmovního, kde uznali za dobré, zopravili a to celé jednání sněmu obecného mezi 8. a 9. hodinou ráno na půl orloji k šťastnému a pokojnému vyřízení přivedli i s vyslanými z zemí okolních přátelsky a přívětivě se rozžehnali.

Potom po obědích přišel mezi stavy okolo 4. hodiny německé sám král s falckrabětem mladým jakožto čekancem král. čes., též s falckrabětem Ludvíkem Filippem, bratrem svým, s Kristianem kn. z Anhaltu, s Janem Arnoštem, knížetem saským z Weimaru, s nejvyšším knížetem Holšteinským a s velikým zástupem hrabat i panstva a rytířstva vzáctného, aby dle starobylého obyčeje země závírce téhož sněmu a publikování artikulův snešených přítomen byl a stavům z takové povolnosti poddané ústy vlastními poděkování milostivé učinil. Posadiv se tedy na majestátě královském, před nímž dědičný maršalek s mečem nahým a herolt království čes. v habitu svém stál, měl sobě uvedeno v známost kratičce od nejv. purkrabího česky a od nejv. kancléře německy, na čem jsou se takkoli stavové s zeměmi přivtělenými k milostivé a otcovské J. M. K. žádosti a přednešení vespolek urovnali a snesli, a potom i podstatnější artikule nahlas přečtené.

Čehož všeho král doslechv, poděkoval zase sám stavům řečí německou, již opět nejv. kancleř stavům na česko vykládal: že toho milostivě a s myslí potěšenou doslýchati ano i p. Bohu dobrotivému srdcem skroušeným děkovati ráčí, že jest týž generální neb hlavní sněm tak příhodně, pokojně a platně zavřín; za kteroužto stavův král. čes. i zemí přivtělených poddanou volnost i účinlivost skutečnou že král J. M. jim též děkovati, a jak to již prvé od sebe činil, tak i budoucně vší milostí, přízní i ochranou svou jim to zpomínati a nejmilostivějším jich všech králem a pánem neproměnně zůstávati chtíti ráčí.

To vše když se náležitě vykonalo, král vyvstav z majestátu svého, obrátil se zase z soudnice přes palác, s obojí strany stráží královskou opatřený, do pokojův svých se vším tím komonstvem vzáctným, a stavové též z hradu Pražského do příbytků svých a potom dnův nastávajících na své statky a do obydlí se rozjížděli. Dříve pak, nežli sněm byl zavřín, rozeslali stavové psaní sem i tam po krajích ke všechněm těm osobám náb. pod jednou i pod obojí, které jsou se stavův a jednání jich sněmovního pod jakýmikoliv zámysly štítily a vzdalovaly, napomínajíce jich s dostatkem: nechtějíli za zpronevěřilé syny, za zjevné nepřátely vlasti držány i vyhlášeny býti a s některými nepříjemnostmi se potkati, tedy aby ještě před zavřením téhož sněmu mezi ně se najíti daly a k artikulům od nich sne-

šeným se přiznaly i jim za dosti činiti přislíbily. Čímž mnozí z nich byli přivedeni k tomu, že se, ač dosti s nechutí a rozmysly nemalými, do měst Pražských najíti dali a k jmenovaným artikulům svolili. 1620

Král také po navrácení se zpátkem do Prahy z Drážďan od kurf. saského Ludvíka Štarnberka, pána rakouského, ač s dosti chatrnou resolucí, vypravil 13. d. máje Ludvíka Cameraria, tajnou radu svou, do říše k nastávajícímu sjezdu Ulmskému a obzvláštně k strejci svému bavorskému knížeti, aby s ním tím důvěrněji o všecky ty věci české rozmluviti a na něčem jistém a platném zůstati a porovnati se mohl. —

Summa týchž artikulův na sněmě obecném zavřených jest ta:

I. O vzdělání pobožnosti a ukrocení hněvu božího, jejž proti nepravostem našim tou trvající válkou a z ní pocházejícími neřestmi prokazovati ráčí: aby se všickni vesměs, vyšší, prostřední i nejnižší ku p. Bohu opravdově obrátili, v postu, modlitbách pokání svaté činili, rozpustilosti všeliké přetrhovali a pokoj stálý na velebnosti jeho sv. zase uprositi hleděli.

II. Konfederací s král. uher. na sněmě Prešpurském najednaná od krále i od stavův a zemí přivtělených ve všech klauzulích schválena, pečetěmi upečetěna i rukou dáním stvrzena.

III. A pro pevnější jí zdržení i to J. M. K. v moc dáno, aby ji jak s unií evangelickou tak i s generalštáty v Nidrlantu s radou a s dobrým zdáním nejv. úř. a soud. zem., též defensorův zemí přivtělených a sjednocených rozšířil a zvelebil.

IV. I legací k sultánovi tureckému podlé jiných konfederantův aby co nejdříve vypravil a ji instrukcí dostatečnou opatřil.

V. Na vychování v pevnostech hraničných král. uher. lidu válečného a týchž pevností zpevnění k žádosti knížete sedmihradského a stavův uher. mimo předešlých 50.000 kp. miš., z nichž Čechové 18.000, Moravané 9.000, Slezáci 8.000, horní Lužičané 1.200, dolejší 800, dolejší Rakušané 8.000, (ale na ten čas pro veliké škody od soldatův vzaté jsou propuštěni) a hořejší 5.000 kop. miš. vypravovali, uvolili se ještě každoročně dávati Čechové 50.000, Moravané 25.000, Slezáci 23.000, hořejší Lužičané 3.000, dolejší 2.000, Rakušané hořejší 25.000 kop miš.; však s výminkou takovou, aby táž sbírka nikam jinam se neobracela. Načež kommissaři týchž zemí pilný pozor míti a z týchž peněz principalům svým počet pořádný činiti mají.

VI. Mince zlatá a stříbrná, příkladem handlovných měst říšských zvýšená, aby se ve všech sjednocených a přivtělených zemích zároveň brala a vydávala: dukát uherský po 3 kp., koruna 2 kop. 35 kr., rejnský zlatý 2 kp. 10 kr., tolar 2 kp., šedesátník po 120 kr.

VII. Z strany volení osob na úřady zemské, kdyby který

1620 prázdný byl, aby král povolav nejv. úřed. a soud. zem., též rady soudu dvor. a komorního a k tomu z každého kraje z obce po jedné osobě panského a rytířského řádu, to na ně podal, aby každý stav, jemuž který úřad zemský náleží, bez překážky druhého stavu k každému tomu úřadu, kterýž by osazen býti měl, čtyry osoby jmenovali a král z nich jednu sobě obral a na týž úřad potvrdil. Ale Moravané v věci té zanecháni při starobylém země své způsobu a zvyklosti.

VIII. Kdo by koli z stavův král. čes. neb zemí přivtělených byl na kancelář královskou obeslán neb sám od sebe v ní co činiti měl, aby bez opovědi do ní nevstupoval; dostana pak vstoupení, aby s jedním, dvěma a nejvíce se třími přátely svými tam vstoupiti a potřebu svou s náležitou šetrností přednášeti mohl i oznámením jemu jmenem J. M. K. učiněným, bez výkladu a hádek přednešeným, poslušně se spraviti hleděl.

IX. Vysvětlen artikul v konfederací 97. takto: Kteří z proněvěřilých synův vlasti z země se odebrali, všelijaké praktiky proti ní provozovali a za nepřátely jí se postavili, ti aby dle předešlého sněmu země české prázdni byli, statky pak své propadli. Podobně aby bylo zacházíno se všemi těmi, buďte oni pod jednou neb pod obojí, ješto krále Fridricha za krále a pána svého neuznávají, s nepřátely tejné neb zjevné srozumění mají, skrze spisy, řečmi neb skutkem konfederací na odpor se stavějí, kdo by jen koli v čem tom byl usvědčen, a to podlé jednomyslného při sjezdu generálním léta 1619 od stavův stalého snešení. Ty však osoby, které jsou týmž snešením obecným všech všudyž úřadův a povinností zbaveny, ale dosavad usvědčeny nejsou a proti snešením stavův obecným nic nečiní, že za zproněvěřilé syny vlasti držány býti nemají. Z strany vykonání přísahy od osob pod jednou dle znění v konfederací art. 12. snešeno, aby se naprosto žádnému nepromíjelo; a kdo by ji koli vykonati nechtěl, aby dle též konfederací v zemi trpín nebyl. Však co se statkův takových osob, povinnost tu vykonati se zpěčujících, tkne, kdo by chtěl statku svého užíti, bude povinen to v král. čes. při králi J. M., v Moravě při soudu zemském a jinde při defensořích vyhledávati, aby mu ten jeho statek neb dětem jeho zanechán byl. Na kteroužto žádost jeho že král jemu soud před osobou svou vlastní osadí a jemu tu věc, jak by s tím jeho statkem naloženo býti mělo, k spravedlivému rozsudku poručí. Na jehožto výpovědi jeden každý takový rekusant aneb zpěčující se člověk i s dětmi svými přestati bude povinen. Což aby všem vůbec v dokonalou známost přijíti mohlo, že král skrze patenty své hned po zavření sněmu tohoto po krajích to rozhlásiti poručí, v jiných pak přivtělených zemích hejtmané a landfogtové jmenem královským.

X. Z strany vyřizování spravedlností a potřeb lidských při appellací na hradě Pražském aby president téhož úřadu s radami svými rozepře lidské menší a které by samy v sobě zatmělé nebyly, menším počtem rad než v desíti osobách (jakž prvé o tom nařízeno bylo při vyzdvižení appellací léta 1548, což dosavad v těžších případnostech zachovávati se má, když J. M. K. rad nad appellacími k jiným platným věcem a jednáním obecným potřebovati neráčí) uvažovati a vyřizovati mohl. 1620

XI. Snešeno, aby jistý počet lidu jízdného i pěšího pod správu jednoho generala ode všech zemí zvoleného uveden, všelijakými potřebami dostatečně opatřen a budoucně v ležení polním dle nastalé potřeby užíván byl, jakž o to zvláštní spis mezi stavy a vyslanými zhotovený to vše v sobě šíře obsahuje a zavírá.

XII. Na zaplacení lidu válečného o nížepsané kontribucí a sbírky stavové se snesli: Aby každý, jak král, tak stavové a obyvatelové král. čes. z každého člověka poddaného osedlého neb z gruntu, nepotahujíc v to též lidi poddané, z měšce vlastního po 1 kp. 30 gr. miš. na terminy odvozovali. Pražané pak proti tomu s jinými městy královskými na hotové summě 56.250 kp. miš. na též terminy vyčtli; item z domův městských na ty terminy tři 18,000 kp. miš.

XIII. Z každého tisíce kop miš. na úrocích ležícího po 6 kp. miš. na dva terminy; ale kdo by jmění svého více neměl než 2000 kp. na úrocích, na toho aby svolení toto se nevztahovalo.

XIV. Každý člověk poddaný osedlý po 1 kp. 30 gr. též na tři terminy. Ku pomoci pak té sbírky hospodáři robotní aby brali sobě čeleď svou přístavní pohlaví mužského, z každé kopy služby své po 2 gr. miš. Item každý ovčák mistr po 1 kp. a pacholek po 30 gr.; item dědiníci, svobodníci, nápravníci, dvořáci a svobodní rychtářové po 7 kp.; farářové i jiní duchovní z svých důchodův farních aneb kollatur jich po 4 kp. miš.

XV. Židé z domů svých po 10 kp. miš. též na tři terminy.

XVI. Též z hlav dvacíti let stáří po 6 kp. a 10 let stáří po 3 kp. miš.

XVII. Z každého džberu neb kopy štik a kaprův prodaných po 10 gr. miš. na dva terminy.

XVIII. Sbírka z volův uherských a domácích krmných po 1 kp., z polského 48 gr., z českého 40 gr., z krávy 24 gr., z jalovice 15 gr., z telete 12 gr., z vepře krmného a svině 20 gr., z skopce, berana, kozla po 4 gr., z ovce a jehněte po 3 gr., vše miš. Z žejdlíka páleného vína 2 gr. miš. na dva terminy.

XIX. Z každého kola moučného neb sladového ve všelijakých mlýních po 1 kopě na tři terminy; z každého kamene

1620 vlny po 8 gr. miš., co se jí v tom roce až do čtvrtka po neděli Oculi prodá.

XX. Z každého strychu obilí z jara ositého, i co se ho ještě nyní na zimu vyseje, po 2 gr. miš. z jaře, z ozimého po 3 gr. na jeden termin.

XXI. Z prodaného obilí setého neb na slady zdělaného, od zavření sněmu až do roka pořád zběhlého, z každého strychu po 2 gr. miš., a formané buď po zemi neb po vodě obilí ven vezoucí též po 2 gr. miš. ze strychu.

XXII. Z každé kopy žejdlíků vína přespolního i domácího pod obručem prodaného neb vyšenkovaného po 2 gr. miš. na čtyry terminy.

XXIII. Ze všelikých krámských věcí a zboží drahých i prostých, co by koli toho kupec kterýkoli a jakkoli prodal (sama toliko sukna laciná za 1 kopu miš. se prodávající, též šerky, barchany a kůže vydělané vymíně) a jak mnoho kop zač utržil, z každé kopy 2 gr. miš. na čtyry terminy.

XXIV. Co by kdekoliv lesův a dříví se prodávalo, z každé kopy za ně stržené po 2 gr. miš. na čtyry terminy.

XXV. Židé aby podobnou sbírku ze všeho toho zboží a věcí svrchu připomenutých byli povinni vypravovati pod skutečným a neprominutedlným trestáním.

XXVI. Berně domovní z jednoho každého domu neb chalupy buď velikého nebo malého, v nichž lidé bydlejí, krom samých kovářských, pastuších a ovčáckých chalupí, též lázní, na kterýchž by hospodářové usedlí nebyli, za rok pořád zběhlý po 40 gr. miš. na dva terminy od stavův vyšších a jiných obyvatelův. Pražané pak a města královská v jedné summě 25.000 kop miš. též na dva terminy.

XXVII. Posudního do roka svoleno z každého věrtele po 12 gr. miš. na čtyry terminy pod zatčením.

XXVIII. Do profianthauzu pro soldaty z každého člověka poddaného žita 1 v., ovsa 2 v. aneb místo něho tolik ječmene, vše míry Pražské, aneb místo obilí peníze hotové, po čem by tehdáž které obilí v trhu platilo; též pod pokutou listu zatykacího.

XXIX. Sbírky a kontribucí svolené aby bez zadržování se vypravovaly při každém terminu. Pakli by kdo čeho svévolně neodvedl, aby bylo k němu přikročeno buď listem zatykacím, aneb aby se mu listem obranním nejvyšší berníci v statek uvázali; a nespravilli by ani tehdáž reštantův svých, aby do té summy sbírek zadržených svršky a nábytky, ano i díl statku uprodati dali. Pakli by se kdo čemu tomu na odpor postavoval, več mu to král J. M. neb místodržící jeho obrátí, na tom aby obvykl a jinému, leč samému sobě, viny nedával.

A kdyby ani ti prostředkové k dobývání reštantův nepostačovali, dáno to v ruce králi a nejv. úřed. a soud. zem., též radám soudu dvorského a komorního, ano i jistým osobám z obce, aby jinými spůsoby takové berně a sbírky zadržalé dobývati nařídili. 1620

XXX. Ale takových sbírek svolených všech a všelijakých osvobodili stavové lidi a obyvatele, od lidu vojenského na statcích nejvýše zplundrované, však co by toliko z těch zplundrovaných statkův a lidí poddaných odvozovati jim přišlo. Škody pak ty aby byly náležitě lidmi poctivými obvedeny a vysvědčením jich upečetěným stvrzeny; podobně i horníci, kteříž toliko na hory pavují, nepojímajíc v to statkův svých pozemských ani záduśních.

XXXI. Aby žádný z stavův aneb obyvatelův král. čes. kdož by za J. M. C. předešlým králem českým jaký dluh a certifikací na zaplacení jeho buď v summě jistinné neb úroční měl, takového dluhu svého neb dílu jeho sobě na svolených berních na ten čas porážeti nemohl, pod pokutou uvázání se mu v statek listem obranným aneb zatčení.

XXXII. Aby J. M. K. s stavy krajův Chebského, Loketského a hrabství Kladského na hrad Pražský obeslanými skrze nejv. úřed. a soud. zem. jednati dal o rovnou pomoc a sbírek odvozování v této tak veřejné a důležité potřebě celého král. čes.

XXXIII. Pro opatření náležité soldatův nemocných a zraněných obrán klášter hory Sion, jinak Strahovský. Sbírka na takové jich opatření aby se shromažďovala z lásky křesťanské při všech kostelích jak v král. čes. tak i v jiných zemích přivtělených i sjednocených.

XXXIV. Pro obhajování země před jakýmikoli vpády nepřátelskými aby stavové a obyvatelé král. čes. i s lidmi poddanými svými v hotovosti stálé trvali. A kdo by z nich o čem tom nejdříve zvěděl, aby i hned to uvedl v známost hejtmanům kraje svého, hejtmané pak celému kraji skrze zvonění a pokřiku učinění. Zatím aby bylo posláno do kraje nejbližšího, dle nastalé potřeby i dáleji k hejtmanům, by jeden kraj druhému v tom byl nápomocen, nepominouc oznámiti o tom v skok i J. M. neb místodržícím, kdyby na ten čas krále v zemi nebylo. Kteřížto také opatřiti mají při generalu zemském, aby v tu stranu nebezpečnou díl lidu svého služebného vypravil a spolu s lidem krajským podlé pomoci boží nepřítele ven z země zase vypudil.

XXXV. Kteří jízdy neb pěchoty své krajské posavad do pole nevypravili, to aby nyní duplovaně vynahradili.

XXXVI. Artikul o přehlídnutí a zkorrigování zřiz. zem., též práv městských aby dle snešení na sněmu léta 1619 v pondělí

1620 po sv. Šimonu a Judovi zavřeného na místě postaven byl co nejdříveji.

XXXVII. Poněvadž o soudu purkrabství kraje Hradeckého v zříz. zem. žádné zmínky se nenachází, aby tedy nynější purkrabě téhož kraje Bohuslav z Michalovic z pamětí starodávních všecky jeho příležitosti, jak daleko a nač by se vztahoval, vyhledati dal a osobám k spravení zříz. zem. voleným to ku přehlídnutí přednesl, tak aby potom s milostivou volí J. M. K. týž soud do zříz. zem. pojat býti mohl.

XXXVIII. Jako i práva horní aby v dobrý řád se uvedla od osob k tomu od J. M. K. obraných.

XXXIX. Aby koruna s klenoty královskými a s privilegiemi žemskými při dskách zem. ještě zůstávala a dostatečnou vartou na náklad z důchodův Karlšteinského panství se opatrovala.

XL. Králi a rukojmím za dluhy královské od sv. Havla příštího do roka příročí dáno, tak aby ani žádní komorníci na uvázání, úmluvy, zvodové, listové obranní a jiná všelijaká práva vedení na statky královské žádnému z věřitelův J. M. nevycházela, ani zatykačové vydáváni nebyli. Proti tomu také všickni věřitelové J. M. K. proti svým věřitelům také podobného příročí užíti mají, však toliko do té summy, kterou by za J. M. K. spravedlivě pojištěnou měli.

XLI. Volení za čekance nejstaršího syna královského se potvrzuje.

XLII. Pro lepší dvoru J. M. K. vychování svoleno sbírek zemských na ten rok 52.000 kop miš.

XLIII. Moc dána od stavův nejv. úř. a soud. zem., aby se na místě jich za stavy Hořejších Rakous v rukojemství do 100.000 kop miš., při kom by se v túž summu obejíti mohli, postavili.

XLIV. Potvrzení krále Fridricha porovnání toho, kteréž stav panský a rytířský při sjezdu generálním, v létu Páně 1619 v úterý po sv. Maří Magdaléně držaném, mezi sebou jak o úřady zemské tak i o sedání a chození fraucimoru jejich učinil, s tím přitom povolením, aby to vše na relací sněmovní ve dsky zemské vloženo a budoucně od králův čes. nad tím ochranná rúka držána byla.

XLV. Stav rytířský s povolením krále a s vědomím stavu panského a rytířského uložil na sebe obzvláštní sbírku z poddaného každého 3 gr. miš. a z peněz na úrocích z tisíce kop miš. po 30 gr. miš. na zaplacení 4000 kop miš., k jisté potřebě své vydlužených.

XLVI. Aby dluhové královští spravedliví od cizích a k král. čes. nepřináležejících rozeznáni byli, snesl se na tom král s stavy: aby jisté k tomu ze všech tří stavův osoby zří-

sené všelijaké dluhy v listě sněmovní při dskách zemských i na 1620
komoře se nacházející s pilností přehlídly, cizí a nespravedlivé od spravedlivých rozdělily a králi zase svou zprávu dokonalou o tom o všem neprodleně učinily. Což když od krále s nejv. úř. a soud. zem. bude uváženo, aby potom na budoucím sněmě pomyslilo se na to, kterak a odkud by takoví spravedliví dluhové placeni býti měli.

XLVII. Aby na ten čas žádní statkové královští, komorní, jakkoli jsou na dluhy skoupeni a dle snešení předešlých sjezdů i sněmu generálního léta 1619 na zaplacení lidu vojenskému, ano i dluhův králův předešlých oddáni, prodáváni nebyli, dokudž by za statky stolní dle týchž snešení králi J. M. slušná náhrada se nestala. Což do budoucího sněmu k uvážení odloženo.

XLVIII. Aby jeden každý z stavův a obyvatelův král. čes., kdokoli jaké statky duchovní neb klášterské koupil neb ještě dále koupiti chtěl, takovými trhy dokonale jist býti mohl, na tom se král s stavy snesl: Předně, že sobě král ani budoucím králům čes. na týchž statcích duchovních a klášterních žádného práva nepozůstavuje, nýbrž všecku moc svou nejv. úřed. a soud. zem., nynějším i budoucím, dává, aby nejméně ve čtyřech osobách dotčené statky, komukoli z stavův a obyvatelův pro potřebu zemskou odprodané, aneb kteříž by se ještě budoucně odprodávati měli, mohli za zpupné a svobodné dědictví ve dsky zemské dle předešlých o to stalých snešení bez překážky krále J. M. na relací sněmovní týmž kupujícím klásti, a oni tím vkladem a statky svobodně koupenými i s dědici a budoucími svými jisti a bezpečni byli nyní i na časy budoucí a věčné jako jinými dědictvími svými zpupnými. Dále, jakož někteří z těch kupujících povinni jsou, jistým osobám řeholním vyměřený deputat na vychování jich vydávati, pokudž by tedy kdo z nich chtěl týž statek svůj tak koupený od závady té sobě očistiti, aby dal nejdříve o tom týmž osobám řeholním půl léta napřed věděti a po vyjití terminu toho túž summu, z níž deputat vychází, osobám k tomu sněmem tímto z strany pod obojí i pod jednou zřízeným odvésti. Kteřížto kommissaři mají to tak opatřiti, aby táž summa složená s vědomím nejv. úřed. a soud. zem. zase v jiné místo pod úrok obyčejný půjčena a tentýž deputat, komuž náleží, časně a zouplna vydáván byl. Což když stane se, má týž statek držiteli jeho od nejv. úřed. a soud. zem. z takového platu des. zem. propuštěn a očištěn býti. Ostatní pak statky synův vlastí zpronevěřilých, jenž za takové vůbec vyhlášeni jsou, aby sami nejv. úřed. a soud. zem. dle moci sobě dané komukoli z stavův a obyvatelův rozprodali a ve dsky zem. za dědičné vložili, po zaplacení však dluhův věřitelům týchž zpronevěřilých synův spravedlivě povinných. Nicméně, kde by se

1620 koli jací dluhové jim náležité uptati a vyhledati mohli, těch aby se nejv. berníci k ruce králi J. M. a zemi mocně ujali a je buď pořádem práva neb jiným prostředkem přátelským na dlužnících jich dobývali.

IL. Z strany stavův a obyvatelův od nepřítele zplundrovaných v krajích Bechynském, Prachenském a v díle Vltavského ten celý artikul jest tak do sněmovního snešení zcela a zouplna vložen, jakž bylo při jednání sněmovním o něm mezi stavy na místě postaveno a již nahoře v hojnosti dotknuto. A poněvadž jim na ten čas za škody jejich slušná náhrada učiněna býti měla, zatím tedy všickni tři stavové týmž osobám znuzeným panství a statky níže psané, totiž Smečanské, Nové hrady Traucimovy, Brandejs nad Orlicí, Karlovi z Žerotína náležející, Hradec Jindřichů, Bystřici, Žirovnici a Stráž se všemi statky jezuitskými posavad nezastavenými, panství Winterberk, Vopálku, Hrádek, Žichovice, panství Volinské, statky všecky Jana z Klenového, statky Ladislava z Lobkovic, Kamenici a Krásnou Horu, statek Polický, i co více k Broumovu náleží a dosavad ani zastaveno ani odprodáno není, statky všecky Floriana Jetřicha Žďárského, pokudž by se do nejprv příštího soudu zemského letničného do země nenavrátil, a panství Dobrské, — k užívání a vychování jich odevzdali a skrze jisté kommissaře postoupiti nařídili. A k tomu předešle postoupili jim též statkův tří královských Kralodvorského, Točnického a Zbirovského pod těmi všemi výminkami, jakž jest to již napřed na svém místě dotknuto. Pro nařízení pak lepšího řádu a rovnosti při užívání týchž statkův obrali jim stavové čtyry kommissaře z stavu panského a rytířského, aby oni to vše na místě a konci náležitě postaviti a, co by podlé zprávy škod, od jednoho každého z nich jim listovně pod duší a věrou jich odvedené, jistého deputatu na vyživení každého měsíce vydávati se mělo, ustanoviti hleděli. Kteří by se pak za zhubené od nepřítele pokládali a toho neprovedli, pod tím pak chtěli by toho dobrodiní, zplundrovaným z strany neplacení dluhův svých a summ úročních od stavův propůjčeného, užívati, ti aby dvojnasobné úroky a škody věřitelům svým dáti byli povinni. V totéž opatření pojati jsou i měšťané a sousedé města Písku, Prachatic, Tejna nad Vltavou, Netolic a města horního Rudolfštatu, aby deputatů svých z panství Jindřichohradeckého každého měsíce dostávali.

L. Vyměření o Jana Jetřicha a Václava bratry Malovce z Malovic a na Hluboké, jimž všickni statkové jich, za několikráte sto tisíců šacovaní, od nepřítele dočista zkaženi jsou, ve všech těch punktích a klauzulech, jakž nahoře připomenuto jest, jako i artikul

LI. o vyzdvihování listův mocných královských k činění kšaftův z kanceláře české přijat jest.

LII. O památného (totiž 2 kp. 8 gr. č.) dávání úředníkům menším desk zem. po nálezích neb stanném právě, aby ve dvou nedělích po nálezu neb stanném právu jim od strany bylo odvozováno; pakli by se to od koho nestalo, aby takovému všecka další exekucí právní se zastavila a list zatykací neb obranní od něho vzat a k statku jeho hledíno bylo. Pakli by kdo z prokuratorů takové památné za sebou svévolně zadržel, aby byl povinen dvojnasobní summu úředníkům menším složiti, pod touž pokutou pro neodvedení památného tímto sněmem nařízenou. 1620

LIII. Co se tkne přetržení drahoty a nařízení řádu dobrého mezi řemeslníky všelijakými, podlé mnohých předešlých snešení sněmovních, ještě za panování cís. Rudolfa stalých, dána plná moc k tomu šesti osobám ze všech tří stavův k tomu sněmem tímto voleným, aby ty společně bez dalších odtahův na ta předešlá snešení nastoupily a po uvážení jich bedlivém zdání své dobré o tom sepsané a v šesti nedělích od zavření sněmu zhotovené na kancelář českou podaly. Do něhož J. M. K. s nejv. úř. a soud. zem., i s radami svými nahlédna, toho všeho povážiti, neprodleně týž dobrý řád vyhlásiti, pokuty na přestupníky uložiti, inšpektory nad tím nade vším, aby týž řád zachován, podlé něho všecko kupováno a prodáváno bylo, zříditi, ruku ochrannou k dobrému obzvláštnímu lidí chudých nad ním držeti a, aby od žádného rušen a nižádným obmyslem lidským měněn a zlehčován nebyl, skutečně zastávati chtíti ráčí.

LIV. Co předešle direktorové Šťastnému Václavovi Pětipeskému a Janovi Vtelenskému od panství Mělnického k důležité potřebě zemské zastavili, to aby J. M. K. jim za dědičné odprodati a ve dsky zem. vložiti dáti moci ráčil. A poněvadž mimo to týž Pětipeský na to celé panství Mělnické pro túž potřebu král. čes. 57.000 kp. miš. peněz hotových zapůjčil; pročež král a stavové jemu tu summu na panství dotčeném sněmem přítomným pojistili a jemu to právo a svobodu dali: dokavadž by mu taková summa neb dědicům a budoucím jeho zcela a zouplna odvedena aneb za túž summu díl od téhož panství uprodán nebyl, aby nebyli povinni takového panství všeho ani na díle žádným vymyšleným spůsobem žádnému postupovati; pakli by vesnice ty tak mnoho na summě vynésti nemohly, aby jim ostatek jí na hotově byl vydán.

Ostatní artikulové, totiž: LV., LVI. o povolení žádosti nejv. purkrabího,

LVII. o opatření Jiřího Fridricha hr. z Hollachu proti pomluvám lidským,

LVIII. o Václava ze Vchynic a z Tetova, jsou zcela a zouplna tak do téhož sněmu položeni, jak se o ně předešle stavové při jednání sněmovním vespolek snesli, a již na svém místě jedna každá věc s dostatkem připomenuta jest.

1620 LIX. Při závěrku pak sněmu opatřili se stavové za příčinou toho sněmovního tak hojného svolení, kteréž jsou v těchto nebezpečných časích z své svobodné, dobré vůle, přes všecko přemožení, mimo všecka jiná léta a daně nad paměť lidskou a takměř mimo možnost svou i poddaných svých, spolu s stavy z zemí přivtělených učinili, v svobodách svých takto: že též svolení jich není a býti nemá k žádné ujmě, škodě a nějakému protržení privilegií, práv, svobod ani starobylých zvyklostí a pořádkův jejich nyní i na časy budoucí a věčné; k tomu že J. M. K. jim na to všecko jako i na J. Msti též na J. Msti syna nejstaršího jednomyslné jich všech stavův a zemí přivtělených za čekance a budoucího krále čes. zvolení, ovšem pak na ono předešlé při korunování Jich Milostí stalé snešení revers dostatečný milostivě odvésti a vydati míti ráčí.*)

Psaní z Čech do říše.

(Orig. d. IX. str. 1138.)

Král Fridrich, maje danou sobě k tomu příčinu, jak rozličnými mandaty císařskými, kteříž byli proti němu vůbec vydáváni, tak ovšem i psaním obšírným, kteréž mu kurfirštové a knížata někteří v městě Milhauzu měsíce pominulého pospolu shromáždění odeslali, dávajíce mu výstrahu časnou, aby se koruny české neprodleně zhostil a císaři Ferdinandovi zase dobrovolně postoupil, nepominul jim na dotčené psaní odpovědi své přátelské odeslati z residencí své královské na hradě Pražském 15. aneb 17. d. máje (neb oboje datum u historikův poznamenané nacházím) v smyslu tomto:

„Nejdůstojnější, vysoce urozená knížata, naši zvláště milí přátelé, ujcové a otče (čili má býti Vetter, strejče; pakli ten titul otče státi má, tedy dán jest pro kurf. saského, jehož král otcem a kurfiršt krále synem titulovati obyčej měl)! Jest nám dnův nedávno pominulých po poště Frankfurtské psaní jedno, ač s vypuštěním titule našeho královského — čímž však nás mnozí rozdílní králové, potentati a stavové v říši i kromě říše náboženství obojího poctili a jeho za hodné uznali — podlé jiných listův, našim poslušným stavům v Čechách, v Slezsku a v Lužicích svědčících, Vašich lásek sekryty upečetěné k rukoum dodáno. Jehož sme my však s tím se vším, ač s výhradou práva, neotevřeného nenechali, nýbrž z přečtení jeho mínění neb úmyslu

---

*) Následuje obsah nového listu výstražného, jejž dle Nic. Belli Oester. Lorb. str. 373 Maximilian bavorský Fridrichovi falckému poslal, k složení koruny čes. jej vybízeje. Ruk. Skál. st. 1161—1138. — Red.

Vašich lásek vyrozuměli tomu s dostatkem, jaké se nám při 1620
nedávno pominulém Vašich lásek v městě Milhauzu shromáždění
společném na ten mandat kassirující a protestující, proti nedávno
zběhlému volení a korunování našemu královskému vyšlý, podlé
připomenutí běhu celého toho rozbroje v zemích těchto vzniklého,
netoliko pohrůžky činí, pokudž bychom toho oučinku neb
předsevzetí dále zastávati mínili, jakéž by nám, sv. říši i našim
vlastním a dědičným zemím zpuštění a záhuba odtud nastávala,
ale i také jisté napomenutí dává, abychom pro túž příčinu i od
nás dosažené koruny a správy, komuž by náležela, zase postoupili,
jakž to vše též psaní na poště do Prahy přinešené v sobě
obšírněji obsahuje a zavírá. I nechajíce my takové V. lásek péče
a starosti v své váze a na místě svém, poznáváme sebe ovšem
podobnou měrou býti povinni a zavázáni ke všemu tomu, což
by se koli sv. říši k užitečnému dobrému i také ku pochvale
vztahovalo, jakož pak až dosavad žádného jiného cíle jsme sobě
nepředstavili a nepředstavujeme, jediné ten, kterak by to celé
neštěstí a nebezpečenství od naší milé vlasti odvráceno a ona
k svému zřeteli a slávě starodávní zase přivedena býti mohla,
jakož pak my u potomkův našich pochvaly té dosáhnouti sobě
troufáme. I ačkoli byli bychom raději i hned odpověd a obranu
naši proti témuž kassirování volení našeho vydali, jakož pak se
to velmi snadně státi mohlo, kdyby se bylo toho nejpodstatnějšího
základu neb fundamentu proti jmenované kassací čelícího
s pilností považilo, že totiž žádnému nenáleží podlé práva
v jedné a též při osobu strany a soudce zastávati a na sobě
nésti: ale my také v tu dobu v takovém smyslu a zdání postaveni
nebyli, že někteří toliko kurfirštové a knížata rozeznání
věci té zporné se ujímají a na sebe potahují a nás tou měrou
nemálo stěžují a beze všeho vyslyšení pořádného za křivého
uznávati a vinu tu všecku na osobu naši cpáti chtějí, an bylo
zapotřebí přitom i toho posouditi bedlivě, žeť proti tomu zase
jiní kurfirštové a stavové říše, kteříž nemenší horlivostí zažženi
jsou k zachování v celosti i podstatě pokoje obecného v říši
i mezi oudy jejími a podobně vědí, v jaké úctivosti a rešpektu
náležitém měli by míti hlavu svou, nás takovým důmyslem
opáčným nikoli nestížili a v plášť tak potupný nikda neodívali,
nýbrž mnohem spíšeji z příčin dostatečných smýšleli o tom tak,
že by ta věc neb nesnáze těžká na bezpečné a snesitedlné výminky
k spokojení a porovnání přátelskému dobře přivedena a
tou měrou k odvrácení nebezpečenství toho, jehož jest se obávati,
cesta prostranná proklestěna býti mohla; jakož pak my
byli jsme toho vždycky každého času jako i nyní ještě jsme
velice žádostivi, kdyby se jen nejdříve druhá také strana k tomu
namluviti a oblomiti dáti chtěla. . . . . .

1620 Nacházíme sice při sobě to za věc vysoce podivnou a obtížnou, že Vaše lásky nás k tomu tak tuze a příliš náhle nabízejí, abychom koruny české dobře dobyté i vladařství jejího zase odstoupili, zvláště když na to bedlivě patříme, že na onen čas, když nebožtík cís. Rudolf obojí koruny české i uherské panu bratru svému postoupiti musil, o žádném takovém týchž kurfirštův a knížat říše — nic se na to neohlédajících, že jest jedné i druhé za třiceti let pořád zběhlých v pokojném a pořádném držení i vládnutí zůstával — proti tomu předsevzetí bratra jeho horlení a o téhož císaře Rudolfa zasazování-se nikdež nic slyšáno nebylo; ať nyní toho pomineme mlčením, že nynější římský císař nikda ještě k skutečnému a dokonalému vládnutí koruny jmenované jest nepřišel. Poněvadž pak táž věc byla by sama v sobě převelice veliká a k rozhodnutí spravedlivému přetěžká, na níž jak vlastní osobě, stavu, poctivosti, zřetelu a velebnosti naší, tak také i jiným mnohým potentatům a stavům předním v říši i kromě říše, až i těm, ješto k náb. katolickému zřejmě se přiznávají, nemálo by záleželo: pročež vyhledávala toho potřeba nevyhnutedlná, aby táž věc i jim všechněm v známost uvedena a zdání jich o tom dobrého od nich požadováno bylo, jakož pak, majíce danou sobě k tomu příčinu, nepominuli jsme to vše obzvláštně při nynějším sněmě hlavním našim poslušným stavům a vyslaným z zemí přivtělených s dostatkem přednésti a o túž věc s nimi se uraditi; jakož pak se v tom k Vašim láskám přátelsky zavazujeme, že jim naši hlavní odpověd na jmenované kassirování i zprávu dostatečnou toho všeho předsevzetí našeho, co nejdříveji bude možné, odeslati a ve všem tom gruntovně se vyjeviti nepomineme. Odkudž budou moci makavě porozuměti tomu, že jsme nikda na to nemyslili a nešli, abychom Turka za povodci do říše a zemí těchto, kteréž jsou jako její zeď a bašta pevná před outokem jeho krvavým, uvozovati aneb jemu k tomu jakou nejmenší příčinu poskytovati, ovšem pak sv. říši do nějaké války a nevole domácí zaplétati měli neb chtěli; nýbrž že jsme mnohem spíšeji ve všech našich posavad od nás předsevzatých jednáních a zvláště po ten čas, co již v správě král. čes. trváme, jakž to všem vůbec výborně vědomé a známé jest, všecko to od sebe rádi a upřímě činili, cožkoli jen slušně a s právem od nás požádáno a vyhledáváno býti mohlo a mělo.

Mezi tím pak, dokudž by Vaše lásky dotčené obraně naší v věci hlavní nevyrozuměly, jsme k nim té celé naděje a dověrnosti jakožto k těm, jimž jsme žádné příčiny k tomu nedali ani ještě dávati nemíníme, aby vždy předce na další časy soudci nestrannými v té při býti a zůstati neměli, že se na nic odporného proti nám navésti nedají, nýbrž mnohem raději vší té

věci v spůsobě a míře té, v kteréž na ten čas zůstává, s pokojem zanechají. Nebo my dověřujeme se, že s pomocí a ochranou p. Boha všemohoucího tuto při spravedlivou v místě náležitém, kamž podlé vlastní povahy své přísluší a náleží, tak podstatně provedeme a prokážeme, aby jeden každý s právem a lehyčce všecky odporné důmysly z mysli své vypustiti a nimi o zemi dáti, zakázání pak našemu slušnému a spravedlivému místo u sebe dáti mohl a té věci ještě hůřeji nezjitřoval a nebezpečnější nedělal. Podlé toho pak také i to, což nám přitom činiti náležeti bude pro spravedlivé důstojenství a práva našeho zachování a obhajování s pomocí našich věrných a sjednocených zemí nikoli zameškávati nemíníme, nýbrž povolání naše na bedlivém pozoru míti a ostatní věci té skončení p. Bohu všemohoucímu a jeho řízení mocnému dověrně poručiti chceme.“ — 1620

V tutéž dobu i stavové král. čes. ohlásili se jmenovaným kurfirštům a knížatům v Milhauze na onen čas shromážděným proti napomenutí jich v téťéž příčině psaním takovým:

Jaké jsou psaní kurfirštové a knížata k nejjasnějšímu a velikomocnému knížeti a pánu, panu Fridrichovi, pořádnému, volenému, korunovanému, pomazanému, panujícímu a přísahou zvláštní jim zavázanému českému králi a pánu jich nejmilostivějšímu, jako i k jiným k témuž království přivtěleným zemím z sjezdu svého Milhauzského učinili, to že jsou stavové král. čes. od obecné pošty přijali a z něho ne bez slušné příčiny s bolestí srdce vyrozuměli, jaká divná myšlení dotčení kurfirštové a knížata, naprosto nic se neohlédajíce na jich všech stavův vůbec vydané spisy, apologie a obrany, netoliko z strany jejich jim od Boha a přirození samého propůjčené defensí a hájení se násilí všemu, též zastávání, k němuž jsou bezděk a mocí dohnáni, náboženství a svobod jejich, alebrž i z strany spravedlivého a náležitého volení téhož krále a pána jich všech nejmilostivějšího sobě o nich působí, i v jak scestné podezření je u sebe berou, a čeho na nich žádají, anobrž naposledy i jak těžké pohrůžky pro to pro všecko jim činí. Byvše toho celého úmyslu a volnosti hotové, aby byli jim kurfirštům a knížatům na dotčené psaní dle náležité slušnosti a potřeby zase odpověd svou místnou dali, kdyby se bylo též psaní na ně toliko samé in particulari neb obzvláštně vztahovalo a svědčilo: ale poněvadž v podobném smyslu a znění také i k jiným téhož král. přivtěleným zemím psaní jich se vztahovalo a tak dobře by se jich tu jako stavův král. čes. dotýkalo; z té příčiny že se stavům nevidělo toho učiniti, aby se takové a vysoce důležité věci, na níž netoliko vlasti jich obecné dobré a svoboda, ale i samo náboženství, svědomí, svoboda a duší jich spasení velice záleží, sami o své ujmě ujímati měli; nýbrž jakož ten celý

1620 běh válečný, k němuž jsou mocí dohnáni, spolu i s tím odtud pošlým krále Ferdinanda zavržením a potom i následujícím nového krále českého volením z společného jich všech přivtělených zemí k tomu se přičinění, schválení a povolení předsevzat i dosavad veden byl: takž také že i v příčině psaní toho podlé konfederací a sjednocení mezi nimi stvrzeného jim se tak zachovati slušelo, aby dotčené psaní ke všechněm jmenovaným patřící a svědčící z společné jich všech rady, vůle a libosti uváženo a odpověd na ně dostatečná zase jim kurfirštům a knížatům dána byla.

A pro lepší věci té fedruňk že jsou stavové při tomto nynějším sněmě obecném vyslaným z Slezska, z Hořejších i Dolejších Lužic (nebo k stavům mark. morav. žádné takové psaní učiněno nebylo), též kurfirštův a knížat pánům principalům, spoluoudům a starším jich svědčící psaní odvedli. Kteřížto přijavše je k sobě, jim je při partikularních sjezdích jejich na ten čas položených a rozepsaných s dostatkem přednésti se uvolili, v té dověrnosti, že se dotčené země přivtělené dle nejvyšší a nejdřevnější možnosti o náležitou odpověd na ně a obranu neviny své ve spolek snesou a urovnají. Kterážto jakž by stavům byla dodána k rukoum, že jsou toho poníženého a služebného úmyslu, též kurfiršty a knížata tak náležitou odpovědí ve všem tom zpraviti, že jak oni sami, tak ovšem i všickni jiní nestranní stavové sv. říše na takové jich odpovědi a zprávě podstatné přestanou, ode všeho toho postranního domnění, v kteréž je stavy s zeměmi přivtělenými při sobě vzali, jakž naděje vede, tím snázeji upustí.

Mezi tím pak že stavové mohou v tom kurfiršty a knížata dobře ujistiti, že jakož jejich nejmilostivější král a pán nad krve nevinné proléváním, tyranskými lidu vojenského svévolnostmi a oučinky, ani nad hrozným a nejvyšším zemí zpuštěním a zkázou vždycky každé chvíle srdečnou lítost míti a nad takovými nešlechetnostmi přenáramně se urážeti ráčil, že týmž způsobem i oni stavové jakožto ti, kteříž toho nekřesťanského a barbarského sužování, nátisku, mordův, loupežnictví a pálení s svou a svých lidí ubohých škodou nenabytou již teď na druhý rok na tělích, krvi i statcích jak svých vlastních tak i týchž lidí poddaných nejvíceji pocítili a zakusili, po ničemž výšeji a srdečněji netouží i sobě nevinšují, jako trvanlivého, konečného a bezpečného pokoje; jakož pak hned od začátku toho rozbroje vzniklého nikda ničehéhož jiného jsou nevyhledávali, ano i po své straně dle nejvyšší možnosti své k tomu hotovi a příchylni byli, aby též nedorozumění mezi nimi a stranou jich odpornou na dobré míře postaveno bylo, kdyby byli jen mohli také tím jisti a ubezpečeni býti, že též strana druhá s náhončími jezuit-

skými měla by opravdovou libost a chuť, k ňákému přátelskému a pokojnému s nimi porovnání přistoupiti a je k místu a konci dovésti. 1620

A protož že mají k týmž kurfirštům a knížatům naději neomylnou, že to kratičké s jmenovanou odpovědí prodlení jim stavům na dobrou stránku obrátiti, mnohem pak méně sebe žádnému na to přemluviti se nedati ráčí, aby co tak nepřátelského a nepříjemného proti koruně české, již prvé na nejvyšší soužené a potištěné, jako ani proti zemím k ní přivtěleným před sebe bráti měli; nýbrž poněvadž to jest již věc po celé sv. říši vědomá a známá, jakou měrou dotčená koruna česká proti obecnému landfridu, zvláštně pak proti kapitulací neb reversu císařskému byla by cizým a přespolním lidem válečným, z kozákův, Španielův, Valonův a jiné těm podobné sběře krvežíznivé smíchaným, zprosta nekřesťanským spůsobem naplněna a beze všeho všudyž náboženství pod jednou i pod obojí rozdílu a ušetření mečem, ohněm i zájmem ještě den ode dne co nejhůřeji možné se hubí a nuzí: pročež aby oni kurfirštové a knížata túž korunu českou jakožto nejpřednější spoluoud říše, království a kurfirštství, mnohem raději s povinnou a náležitou pomocí říšskou i krajskou retovati, zastávati, při její zřejmé a dobře nabyté svobodě chrániti a zdržeti napomáhali.

Příběhy válečné.

Poněvadž pak čas již nastával, aby lid válečný do pole se chystal, protož se všech stran počali se houfové vojenští z kvartýrův svých zimních hýbati a vyzdvihovati.

V Čechách pak, v Moravě i v Slezsku sběř ta kozácká provozovala veliké nezbednosti a loupeže; a ač lid dotčených zemí, kde jen mohl, nic jim nepromíjel, ale nakládal s nimi jako s nákeřníky a loupežníky zjevnými, s tím však se vším předce se jich nemálo skrze jmenované krajiny do ležení císařského prorazilo. A poněvadž vůbec v Slezsku povstala o nich pověst ta, že by jim podobné luzy ještě do 16.000 v krátkém čase následovati mělo; pročež knížata a stavové, vyzdvihše v zemi své 20. člověka a tou měrou do 25.000 lidu domácího sobě shromáždivše, umínili ním hranice své osaditi a takové vpády jim zastaviti. Ale že pro hranic slezských příliš velikou rozložitost k tomu, jakž náleželo, s tou silou dostačiti nemohli, ti tedy štercíři polští nedbali mnoho na tu jich hotovost, nýbrž, kde jen nejpříhodněji mohli, přes hranice slezské do Rakous cestu a průjezd sobě volný prodělávali se škodou obyvatelův v těch místech nemalou.

1620 Pod tím hrabě Dampír 8. d. m. máje, dostav dobré zprávy, že v jednom městečku Dolejších Rakous, Geřš nebo Gerst řečeném, zdržovalo by se 5 praporcův pěchoty a dva kornety rejtharstva Mansfeldského, jež stavové rakouští na službu svou přijali, složil sobě na ně praktiku, a vytáhv z kvartýrův svých tiše s 1000 koní 1500 pěchoty, přepadl je nenadále, na různo rozplašil a do 400 osob na place zanechal a pěchotu pak na utíkání obrácenou velikým strachem k tomu přivedl, že sebe sami s mostu nějakého do vody strkali a na větším díle všickni mizerně se v ní ztopili. Podlé nemalé kořisti, jíž dosáhl od nich, dostali se mu do rukou tři kornety s 500 koní, ano i sám nejvyšší leitnant nad týmž lidem, Joachim Karpizon, jehož do Vídně dovézti dal, protože to již po třetím z zajetí vysvobození proti císaři sloužiti se nezpěčoval. Ale on i z toho neštěstí zase sobě pomohl a ještě drahný čas pod týmž hrabětem z Mansfeldu proti císaři a domu rakouskému v službách vojenských nejpřednějších potřebovati se dal.

S druhé pak strany okolo toho času přibylo do ležení českého 4000 Uhrů, s tím přitom dalším Betléna Gábora koruně české stalým zakázáním: pokudž by se stavové její a zemí k ní přivtělených jakého dalšího nebezpečenství od kozákův obávali, že on dle znění konfederací mezi nimi zavřené jich nikoli neopustí, nýbrž s pomocí dostatečnou v času příležitém jim na retuňk přispěti neopomine.

Mezi tím general nad armádou českou Kristian kn. z Anhaltu přijel do ležení s hrabětem z Hollachu, generalem leitnantem, a vyrozuměv z jistých zpráv tomu, že by císařští měli v úmysle, kdekoli vpád nějaký nepřátelský s celým vojskem, kteréž se ve 25.000 počítalo, učiniti, jakož pak v tu dobu hrabě Bukvoj drahně municí a jiných potřeb vojenských do ležení svého dopraviti dal: z té příčiny dotčené kníže z Anhaltu zarazil sobě také ležení polní v místě příhodném, povolav do něho odevšad lid jizdný a pěší, jmenovitě 1000 mušketýrů Rakušanův hořejších, Uhrův 6000, české jízdy a pěchoty 4000, moravské 2000, lidu slezského koní 1000 a 1500 mušketýrů, Mansfeldské družiny s lidem krajským 4000, což v jednu summu učiní 19.500 osob.

19. květ. Devatenáctého pak dne máje přitáhlo do kraje Hebského, Loketského a Žateckého z říše 1000 koní hraběte z Štýrum a 1500 pěchoty od Jana Arnošta knížete saského z Weimaru, v Hollandu k ruce krále českého verbované. Díl lidu toho položen blíž hranic mišenských, protože stavové obávali se od kurfiršta saského vpádu nějakého do země, když jest podlé jiných kurfirštů a knížat v Milhauzu shromážděných krále k odstoupení koruny české tak tuze napomínal a lidem válečným v zemích svých silně se zásobil.

Před tím pak den, t. j. 18. d. máje, nejvyšší Don Baltazar de Marradas, Španiel, maje v úmyslu města Prachatic lidem českým osazeného jakoukoli měrou se zmocniti, přitáhl před ně se 4000 lidu císařského, popáliv okolo města některé vesnice a dvory poplužní, aby tím obleženým odňal srdce; dal také i z kusův ke zdem městským stříleti silně. Ale obležení nedali se mu ničímž tím ustrašiti, ale činili mu odpor náležitý. Nebo ležel v tu dobu v městě hejtman jeden Mansfeldský, Wolf Teifel, s praporem pěchoty a dvě kompagnie lidu krajského. Don Baltazar srozuměv tomu dobře, že mu úmysl jeho tak snadně nepůjde, a dověděv se přitom, že nejvyšší Sýdrn táhne městu s osmi sty pěchoty čerstvé a zkušené na retuňk; tou příčinou spolu se čtyrmi sty jízdy Lichtenšteinské upustil od svého předsevzetí a s týmž lidem, ztrativ něco pacholkův před městem, zase se k Budějovicům a k Krumlovu, odkudž byl přitáhl, neprodleně obrátil. 1620

Při konci pak m. máje armáda česká, vytáhvši ze všech kvartýrů svých, zarazila sobě ležení neb tábor polní nedaleko města Kremže v Dolejších Rakousích. V tom, jak generalleitnant dotčené armády hrabě starý z Turnu dovolil rejtharstvu svému sem i tam po lidu císařském štrafovati, tedy Uhři natrefivše okolo vsi Dressrdorfu 51 rejtharův císařských, tak přátelsky se s nimi svítali, že ani jeden z nich s nimi se zase nerozžehnal a preč s celou koží neodjel. Zatím hraběte z Mansfeldu lid přitáhl k dotčené vsi, chtěje se jí zmocniti v nenadálosti, protože ležela na předním passu a silnici vedoucí do mark. mor., vzdálí od Vídně toliko desíti mil. Ale že byla dosti silně lidem císařským osazena, k tomu zámek při ní ležel na vrchu vysokém, z něhož mohla se mu v předsevzetí jeho překážka veliká činiti, z těch tedy příčin úmysl svůj proměniti a od dotčeného passu zase zpátkem odtrhnouti musil.

Již nejednou nahoře bylo toho dotknuto, jak veliké škody a loupeže lid ten polský a zvláště kozáci onde i onde v Slezsku a v Moravě mezi ubohými lidmi robotnými i jinými obyvateli vyššími provozoval. Tou příčinou také Slezáci i Moravané, rozlobivše se na ně přenáramně, nejednou je dosti dobře potrestali, a zvláště Moravané do 900 jich u jezera Mezeřického pomordovavše. Toho pak měsíce Slezáci dostavše z nich okolo třicíti osob, vše šlechticů, a mezi nimi rytmistra jednoho, dodali je všecky nejdříve k úřadu vrchního hejmanství, kdežto byvše ve Vratislavi dostatečně zexaminováni, od koho by k takovým škodám nařízeni, najati i do země uvedeni byli, naposledy 28. d. 28.
máje podlé ortele na ně vyneseného jsou všickni před Oderskou květ.
branou na nové šibenici o pěti sloupích zvěšeni. Což jiné Poláky mrzelo převelice; pročež hrozili Slezákům, že té lehkosti

1620 stavu jich šlechtickému prokázané, jak budou moci, mečem i ohněm nad nimi mstíti chtějí. Nicméně král polský rozkázal v Krakově vůbec provolati a zapověditi, aby žádný z poddaných jeho urozených i neurozených potud více v takové svévolné loupeže a štráfy se nevydával, ale doma s pokojem seděti hleděl. S takovým poděkováním potkávala se družina jejich i jinde v blízce na mnoha místech.

V tom lid sedlský v král. čes., totiž v kraji Bechynském a Prachenském, od nepřítele i od lidu domácího na nejvyšší znuzený, vida, že žádnou měrou těch neřestí pěknými slovy a toužením žalostivým zniknouti mu nelze, nýbrž tak dobře přátelští vojáci, a zvláště hraběti z Mansfeldu náležející, jako nepřátelští je o statečky, manželky, dcery a mnohé i o vlastní hrdla strojiti nepřestávají; — i srotilo se jich okolo Tábora do 4000 a vystavili sobě za vůdce a správce zemany některé zplundrované, a majíce při sobě čtyry švihovky a praporec bílý a červený, zdržovali se na větším díle po lesích, davše se v to slyšeti před kommissaři, mezi ně jmenem královským a stavův vyslanými, kteříž je k upokojení dostatečně napomínali: pokudž jim toho, což jim císař psaním svým, in originali kommissařům předloženým, zaslibovati ráčí, jestliže s ním držeti budou, král a stavové dopřejí, totiž je všecky netoliko z poddanosti pánův jich dědičných propustí a za lidi svobodné vyhlásí, a místo statkův jejich zplundrovaných jinde na statcích duchovních a zpronevěřilých synův vlasti živnosti jim vykáží i před dalším lidu vojenského násilím a bezprávím je ubezpečí, tedy že se zase s pokojem rozejdou a mnozí z nich, k válce spůsobnější, vlasti své se proti nepříteli potřebovati dají; pakli jedné, druhé i třetí žádosti jich povoleno nebude, že budou hleděti, aby sobě sami náhradu dostatečnou učiniti a nad násilníky svými vrchovatě se pomstiti mohli, poněvadž sice bez toho již s živobytím tak přebídným jim by se spravedlivě stýskalo a naposledy přijde jim na to, že jednou, jak pak koli, zemříti musejí.

Kteréhožto podání jich vrchnost prozřetedlná bedlivě povážívši, aby nebezpečenství domácího bylo uskrovněno, dala jim zase skrze též kommissaře vůli svou dokonalou oznámiti: což se prvního punktu žádosti jich dotýče, k tomu že tak snadně a na rychlo povoliti se nemůže, nýbrž aby měli strpění do jiného příležitějšího času, až by válka ta otevřená k spokojení ňákému přišla; ostatních pak dvou že užíti mají, aby toliko pokojně se chovali a tím svým jednáním nepříteli obecnému jak proti vlasti tak i proti samým sobě posily větší nedávali, nevěříce zprosta nic slibům a zámluvám jeho jalovým, kterýchž by jim nikda nesplnil a nedržel. Tou tedy měrou davše se zase uchlácholiti, rozešli se pomalu od sebe na různo buď k živnostem svým, aneb

kde se komu příhodně vidělo. Ne jinačejší vlídnost prokazovalo 1620
k lidu robotnému i k obyvatelům jiným rejtharstvo to hraběte z Štýrum, tak že i mezi ně kommissaři obzvláštní vypraveni byli a jim škody a svévolnost, kterouž ohněm i plundrováním sem i tam činili, zastaviti musili, provodivše je skrze Prahu, aby místy sobě vykázanými k ležení hlavnímu tím dříveji dostati se mohli.

V tom, když v hlavním kvartýru knížete Kristiana z Anhaltu oheň nenadalý vyšel, od něhož do 34 domů s nemalou zkázou věcí onakých popelem položeno, protože general, obávaje se, aby pod tím zráda ňáká nebyla a nepřítel naň nenadále nepřipadl, s lidem svým do pole vytrhl a nedovolil ohně téhož žádnému hasiti, — oboje ležení podalo se k sobě blížeji. A od té chvíle dáli se s obojí strany šermiclové častí a plundrování statkův i lidí žalostivé; v čemž nešanoval se naprosto žádný z obyvatelův, neb tak dobře papeženci své jako evangeličtí své přátely hubili a šacovali, jak nejhůře uměli a mohli.

Když se ty věci tak vesměs dály, dokládá Mikuláš Bellus, že dostal se k císaři do Vídně jeden čauš turecký s vzkázáním od sultána takovým: pokudž by se císaři líbilo a potřeba důležitá jemu toho nastala, že by chtěl mu pro slušné i snadnější poddaných jeho neposlušných a jemu odbojných ztrestání se 30 neb 40 tisíci junákův branných na pomoc přitáhnouti, nebo že i sultán potkal se s tím nejednou od svých rebellův v krajinách východních a musel takovou rebellii jich s nemalým království a zemí svých nebezpečenstvím udusiti a přetrhnouti; tou příčinou že s tím ochotnější myslí jest k tomu páchylný, aby i jiným potentatům a zvláště, s kterými v dobrém srozumění a sjednocení přátelském zůstává, těm podobné zproneveřilosti při poddaných jich k náležité nápravě přivozovati napomáhal. Ale císař že jest poděkoval sultánovi skrze téhož čauše z takového pronešení vzáctného přátelsky, s tím přitom doložením, že dotčené pomoci na ten čas nikoli nepotřebuje, poněvadž sám od sebe s pomocí domu svého rakouského byl by dosti silen netoliko těm nynějším rebellům, ale i všechněm jiným, kteříž by kdy budoucně proti němu stavěli se na odpor, aby je náležitě ztrestati a zkompeskovati mohl. —

Když pak v tom čase Jakub, Veliké Britannie král, vyrozuměl tomu s gruntem, jakou velikou náklonnost a vlídnost prokázali k krvi jeho stavové král. čes. s zeměmi přivtělenými, že jsou za živobytu zetě jeho a krále svého vnuka jeho nejstaršího z své dobré a svobodné vůle za čekance a budoucího krále českého sobě zvolili; tedy rozkázal svolati stavy a jich skrze syna svého staršího Henricha Fridricha, kníže Walské, kterýž učinil k nim o to ozdobnou orací latinskou, napomenouti: kdo-

1620 koli z nich jakožto věrný jeho poddaný dceru a vnuka jeho nejmilejší upřímě a opravdově miluje, z zdůstojnění jejich raduje se a náboženství čistotnému v král. čes. zdárného vzrostu a rozšíření vinšuje, i jeho dle možnosti své hájiti a zastávati nápomocen býti chce; ten každý aby z své dobré a nepřinucené vůle pronesl se v tom, co by pro lepší jmenovaných věcí fedruňk a podlé možnosti své učiniti a jak mnoho pomoci peněžité tu, kdež náležeti bude, odvésti mínil.

Stavové, vyrozuměvše milostivému krále a pána svého přednešení, ukázali se v příčině té tak volní a účinliví, že v krátkém čase do 1,600.000 tolarův španielských ku potřebě jmenované mezi sebou shledali; ač jiní kladou pomoci té svolené 24 tun zlata. Kteráž měla skrze wexl do král. čes. dodána býti: ale staloli se konečně, v tu dobu nic jistého o tom při dvoře královském slyšeti mi se nedostalo. A když posel španielský rozpakoval krále Jakuba, aby toho nečinil a v ty nevole české svévolně a bezpotřebně se nevydával; že měl poně od krále dostati odpovědi takové: poněvadž králi, pánu jeho, sluší a jest svobodno dům rakouský dle vůle a možnosti jeho proti Čechům fedrovati a jeho se ujímati; tedyť žeť mnohem více králi to náleží, aby krve své neopouštěl, nýbrž ji v tak důležité potřebě radou a pomocí skutečnou fedrovati a zastávati se snažil.

Rozjímání o sporu mezi stavy čes. a Ferdinandem II.

(Orig. d. IX. st. 1155.)

Okolo toho času vyšel na světlo spis dosti obšírný pod titulem upřímého a dobře míněného diškursu neb rozjímání otázky té: zdali při těch nejtěžších a již nejhlouběji zašlých nepříležitostech a neřestech, kteréž z toho nedorozumění českého vůbec se urodily a vznikly, nebylo by před rukama žádných již naprosto prostředkův a cest příhodných, jimiž by se tomu rozbroji obtížnému, nad míru nebezpečnému a záhubnému ňák platně zpomoci a poraditi mohlo. Kterýžto diškurs obsahuje v sobě věci a příčiny podstatné, jimiž jak císař Ferdinand tak i stavové král. čes. při svou dosavad líčiti a ospravedlňovati usilovali, a zní v smyslu takovém:

„Jest věc všudyž, tak dobře v sv. říši jako i po celém oboru křesťanském, více pohříchu, než by náleželo neb potřebí bylo, vůbec vědomá a známá, v jak přetěžkých a nad míru nebezpečných terminích a mezech to před půl druhým letem v král. čes. vzniklé nedorozumění by zůstávalo, tak že i ti nejrozumnější lidé téměř v pochybnosti té jsou postaveni a při sobě toho vynajíti nemohou, zdali by prostředkové jací mohli býti nalezeni

neb vyneseni, skrze něž by týmž nevolem a nesnázem náležitě a dokonale zpomoženo býti mohlo. Kterážto myšlení pocházejí při nich nejvíce odtud: když stavové král. čes. s zeměmi k němu přivtělenými, majíce za to, že J. M. C. sebe sám o své ujmě o korunu českou připravil, a oni nebyli by povinni, jej za svého krále a pána země déleji uznávati, na to k novému volení přikročili a pana Fridricha, falckrabě a kurfiršta při Rejnu, sobě za svou hlavu a krále zvolili i po přijetí od něho k sobě volení toho slavně korunovali, ano i v dokonalé držení, vládnutí a správu téhož krále uvedli; tak že bylo by odtud již snadno souditi, že kurfiršt sám od sebe a dobrovolně, leč by byl k tomu mocí násilnou a nepřemoženou přinucen, dotčené koruny, dokud živ, jinému nepustí a nepostoupí.“ 1620

„S druhé strany zase J. M. C. ráčí tomu tuze a patrně odpírati, že jest se nikda dotčené koruny české nehodného neučinil a ji nepropadl, a tou měrou stavové král. čes. a jiných zemí přivtělených neměli k tomu novému volení žádné moci, práva ani svobody, a tak že snadno odtud může se souditi, že císař pomyslí a postará se o všecky a všelijaké prostředky, jak by zase toho dosáhnouti, pod moc svou sobě přivésti, v rukou svých na budoucí časy bezpečně zdržeti mohl, což by jemu dle zdání jeho Bůh a právo spravedlivě propůjčilo. Na čemž týchž obou dvou potentatův a pánův jako i jejich královských a knížecích domův reputací a velebnost převelice záleží a podobí se náramně k tomu, jako by pro zachování jedné neb druhé strany intentu neb úmyslu v celosti, dům rakouský skrze kurfalcký aneb tento skrze rakouský dům dokonce zkažen a na mizinu přiveden býti musel, a sice žádná strana druhé v ničemž nejmenším ustoupiti nemínila; zvláště poněvadž mnozí v tom domnění postaveni jsou (kteréž se jim také velmi těžce z myslí jich vyníti může), že kurfiršt falcký spolu s jinými knížaty a stavy sjednocenými již od dávního času na to radou a obmysly svými šli, aby dům rakouský dočista potlačili. K čemuž přistupuje ještě i to: že Čechové byli by mezi lidmi v tom podezření, jako by Betléna Gábora, kníže sedmihradské, z země jeho do Uher vyvábili a tudy stavy téhož král. uherského k tomu, aby i oni od krále a pána svého předešlého odpadli, neomylně přivedli. Kteřížto strhvše se J. M. C., jmenované kníže za krále a pána podobnou měrou sobě zvolili.“

„Kdo tedy všech cirkumstancí a případností věci neb rozepře té nad míru těžké a nesnadné při sobě s pilností posoudí, a pováží, ten najde to, že jednomu svrchu dotčená myšlení ne nadarmo na srdce jeho připadají. Protož však

1620 nemají lidé moudří, rozumní a prozřetedlní, pokoje milovní, s vlastí svou milou a s sv. římskou říší dobře a upřímně mínící, předně pak a obzvláštně kurfirštové a knížata i jiní stavové říše, jako i jiní potentati a páni křesťanští spouštěti tu věc z mysli své, aby neměli starati se o to, jak by se jí, bez dalšího krve lidské prolévání, též zhubení tak vzáctných a veleslavných královských i knížecích domův i zemí jich rozkošných s nesčíslným množstvím lidí poddaných, příhodně a prospěšně zpomoci mohlo. Snad s pomocí milosti božské, když se jen o to horlivě a živě zasadí, budou moci se vynajíti ještě dobře ňácí platní a snesitedlní prostředkové.“

„Předně pak a přede všemi jinými věcmi má a musí se beze všech postranních náruživostí a vášní nezřízených povážiti bedlivě toho: zdali jest se J. M. C. správy král. čes. a zemí k němu přivtělených z těch od stavův král. čes. v rozdílných jich spisích přivedených příčin sám svévolně zbavil; stavové pak a obyvatelé téhož království a zemí tím samým jeho přičiněním byli by povinnosti a závazku jemu učiněného prosti a osvobozeni, k novému pak volení a korunování jiného krále moc, svobodu a právo danou neb propůjčenou by sobě měli, jak se nyní tím stavové jmenovaní hájí. Ale J. M. C. tomu místa žádného nedává, nýbrž všemu tomu tuhý a těžký odpor činí.“

„Jestližeť stavův affirmací aneb řeč ta, kterouž to vše jistí, jest pravá a neomylná; tedyť konečně to celé vojenské jednání, kteréž J. M. C. proti týmž stavům před sebe vzal aneb ještě budoucně bráti míní, nebude se moci od něho tak snadně vymluviti a za slušné a spravedlivé provésti. Pakliť J. M. C. pře neb odpor má lepší a podstatnější základ v právích, ano i v samém oučinku neb skutku; tedyť jsou jistě stavové král. čes. a zemí k němu přivtělených netoliko na své vlastní svědomí i na celé království a země břímě přetěžké vložili, ale nad to výše i králi svému novému převelikou křivdu učinili a jej jako pod žlab uvedli. A tou příčinou jedni i druzí míti budou tím lepší příčinu k tomu, aby v pobloužení a křivdě neb bezpráví svém zase se poznali, ano i na napravení takového omylu škodného zdravě pomyslili, J. M. C. pak upustil dříveji od předsevzetí svého, aby s obojí strany k těm slušnějším a snesitedlnějším prostředkům mysl svou přiložili a k stálému míru a pokoji se chystali i jeho skutečně a živě se ujímali.“

„Co se podstaty a základu pře neb intencí stavův a zemí svrchu jmenovaných dotýče, ta v této dvojí příčině neb věci následující předně a obzvláštně obsahuje se a zavírá: předně, že dotčený cís. Ferdinand spolu s nebožtíkem cís. Matiášem

a Maximilianem, arciknížetem rakouským, pokusili se o to 1620
vším úsilím svým, aby již řečené království a země v dědictví domu rakouskému a španielskému uvedli a tudy novou formu správy neb regimentu obecného v nich nařídili, i všecky jich starobylé svobody, privilegia, výsady i řády, práva a svyklosti chvalitebné proměnili, vyzdvihli, anobrž z gruntu vyvrátili; za druhé, že J. M. C. přísaze své a reversu od sebe danému zadosti nečinil, nýbrž jedno i druhé ve všech punktích a klausulech zrušil a mnohonásobně přestoupil."

„Za první a hlavní průvod žaloby své hlavní punktu prvního přivozují starodávní spůsob, formu a řád král. českého: že totiž hned od založení téhož království stavové a poddaní jeho nedosáhli a neměli daného sobě od žádného císaře, krále a potentata práva volení svobodného; nýbrž že jsou je sobě sami od sebe, jakožto národ sobě svobodný, při němž všecka taková moc zcela a zouplna zůstávala, z svého jednomyslného o to snešení a svolení vysadili, ustanovili a v moci své pozůstavili, ano i od toho času až do přítomné chvíle vždycky v celém a neproměnitedlném držení a užívání, bez překážky všelikého člověka, jeho zůstávali a tím prostředkem neb spůsobem, počnouc od nejprvnějšího pána a knížete země Kroka, všecka následující knížata od léta Páně 620 až do 1109 za plných 489 let, bez překážky a nesnáze kterého potentata, na knížetství české sobě volili a dosazovali. A jakkoli v dotčeném létu Páně 1109 po zamordování knížete Svatopluka císař římský z ponuknutí některých pánův českých, ješto v tu dobu v ležení jeho se zdržovali, usiloval Ottu, bratra nebožtíka knížete zamordovaného, k knížetství českému fedrovati a za kníže jej vyhlásiti; avšak stavové čeští pro příčinu tu, že volení to ne v Čechách, ale v ležení císařském a tak in loco incompetenti, v místě k věci té nenáležitém, též proti nařízení předkův jich a obyčeji neb řádu starobylému se stalo, žádnou měrou tomu volení povoliti a místa dáti nechtěli, nýbrž pro zachování v celosti práva a spravedlnosti své kníže Vladislava s volí a z jednomyslného vší obce české snešení za kníže a pána sobě obrali. Kterýžto svého nejstaršího bratra knížete Bořivoje vyslaným, ješto jmenem jeho žádali na knížeti Vladislavovi toho, aby mu knížetství českého postoupil, dal za odpověd to: že to není věc jeho vlastní a domácí, kteréž Bořivoj vyhledává od něho, ale záleží na hlasu a snešení celé obce; pročež že za knížetství ne bratra samého, ale všech stavův žádati musí, protože to teprva stálé a trvanlivé bude, což z obecného všech stavův svolení se nařídí a postaví na místě."

„Takovou pak národu českého výsadu a právo o volení knížete neb krále, od něho dobře a pořádně zdědilou, že jsou

1620 jim římští císařové a králové nad to nade všecko potvrdili a hojně ji upevnili, jakož pak císař Filip okolo léta Páně 1200, když knížetství české za království vyzdvihl, téhož práva stavům potvrdil, aby sobě sami krále voliti mohli, koho by chtěli. A tutéž milost učinil jim i císař Fridrich II. v jednom svém privilegium, kteréž jest léta Páně 1212 datované, slovy těmi: „„Chceme tomu, kdokoli od nich za krále zvolen bude, aby se k nám neb k náměstkům neb nápadníkům (k budoucím náměstkům) našim najíti dal a královské klenoty neb výsady spůsobem náležitým přijal.““

„Nad kterýmižto obdarováními Čechové tak ruku ochrannou drželi, že jim skrze žádné králův svých smlouvy, kompaktata, porovnání neb kšafty žádného naprosto zkrácení a ujmy činiti nikda nedopouštěli, a to tak snažně a bedlivě, že ani králův českých synové vlastní a z lože jich pořádného zrození žádnou jinou měrou, než skrze svobodné stavův volení k témuž království po smrti otcův svých přicházeti a na ně dosednouti jsou nemohli, jakž se to příkladem volení Václava, krále Přemysla Otakara syna prvorozeného, za jeho živobytu může patrně prokázati. Kteréhož jmenovaný cís. Fridrich II. potvrdil, a dotčená konfirmací od císaře Karla IV. jest schválena, tak že z věcí již připomenutých jest snadno souditi a poznati, že v moci jmenovaných císařův to nikoli nezáleželo, aby oni svobodné Čechův volení nějakým svým privilegium neb majestatem obzvláštním tak sužovati a takovými šraňky obmezovati měli, aby totiž dotčená svoboda a výsada jich teprva tehdáž místo a průchod svůj měla, kdyby žádného dědice pohlaví mužského neb ženského po některém králi českém před rukama nebylo; jakož pak že stavové král. čes. takovou restrikcí neb výminkou a obmezením téhož práva svého se uvázati a v ničemž nejmenším překážeti sobě nedají, zvláště protože tentýž císař po sedmi letech od datum jmenovaného privilegium, totiž v létu Páně 1355 na předdotčenou konfirmací cís. Fridricha se potahuje; a což více jest, v své zlaté bulli, kterouž léta Páně 1356 nařídil a vůbec vydal, jmenovaného volení jich svobodného ještě mnohem slavněji a vzáctněji potvrdil, to zřetedlně v ní vyhradiv, že království svého českého v příbězích takových, zůstávaloli by kdy prázdné, privilegia, práva a spravedlnosti s strany volení krále od obyvatelův téhož král. vždycky vyhražuje, jakožto těch, kteříž právo a moc mají krále českého voliti podlé znění a závírky jejich privilegií a starodávních zvyklostí a obyčejův, kterýchž jsou od někdejších římských císařův a králův nabyli a dosáhli. Čehož jim ani týž císař Karel IV. tím svým císařským nařízením v ničemž neztenčuje a neujímá,

nýbrž mnohem víceji nyní i na všeliké budoucí časy vedlé celého 1620
jejich znění a formy tomu chce a to nařizuje, aby to vše stále, nepohnutedlně a neomylně drženo a zachováváno bylo.“

„Toho práva a svobodného volení stavové doličují dále i častým ho užíváním, zachováváním a příklady vůbec známými při volení krále Jiřího Poděbradského léta 1458, kdežto nacházelo se několik osob, kteréž téhož království užíti a dosáhnouti žádaly, potahujíce se z nich někteří na předešlé smlouvy i jiné podstaty a základy žádosti své; potom po smrti a opominutí všech synův téhož krále Jiřího při volení krále Vladislava, Kazimíra polského krále syna, ano i při přijetí syna jeho krále Ludvíka: z nichžto jeden každý, ačkoli stavové v ty časy domu rakouského v příčině té docela pominuli, nicméně od hlavy a vladaře téhož domu, totiž císaře Fridricha III., po svém na král. čes. zvolení lénem královským obdarováni a v tom důstojenství potvrzeni byli.“

„Podobným během vykonalo se na onen čas volení krále Ferdinanda I., ješto i tehdáž naskytovaly se Čechům k tomu a staraly se o to snažně jiné rozličné osoby knížecí, aby koruny české dosáhnouti mohly. A když nyní jmenovaný král Ferdinand I. skrze vyslané své chtěl se potahovati na právo, kteréž pravil se míti k koruně české jakožto jeden z domu rakouského pošlý, k tomu jmenem manželky své Anny, dcery nebožtíka krále Vladislava, ovšem pak dle vyměření bulle zlaté a pořízení téhož Vladislava krále; tedy Čechové nedbajíce na ty obrany jeho zhola nic, na tom se všickni jednosvorně snesli a to mezi sebou zavřeli: že podlé znění a moci privilegií a starobylých zvyklostí jejich jim svobodné volení krále náleží. A tou příčinou zvolivše z jednoho každého stavu po osmi osobách, jim tu plnou moc dali, aby krále jiného zvolily. Což když vykonaly a téhož Ferdinanda, arcikníže rakouské, na království české volily i za pána svého vůbec vyhlásily; tedy král Ferdinand I. musil od sebe stavům revers dáti a v něm se k tomu zřejmě přiznati, že jsou ho stavové ne z povinnosti a podlé práva nějakého, alebrž z své dobré a svobodné vůle za krále zvolili a přijali. A ačkoli chtělo by se proti témuž reversu od strany císařské toto za obranu a výmluvu užívati, jako by týž revers v létu Páně 1545 a 1547 na sněmě obecném změněn a místo něho jiný stavům od krále Ferdinanda odevzdán byl; stavové však ukazují proti tomu dskami to, že se s týmž reversem neza cházelo upřímě, a tehdejší stavové že o žádném takovém reversu přejinačeném a proměněném nikda nic nevěděli, ani na žádném sněmě obecném s nimi o to jednáno, ovšem pak toho nic do desk zemských vloženo a vnešeno nebylo.“

1620 „Dále stavové hájí pře své ještě i tím důvodem: že tentýž král Ferdinand v příčině téhož jich volení svobodného léta Páně 1549 toho při stavích král. čes. vyhledával, čehož potom i užil, že syn jeho Maximilian za krále českého zvolen a potom v létu Páně 1562 i korunován byl; posléze pak na podobné toho při stavích od krále a již tehdejšího císaře Maximiliana vyhledávání že jest syn jeho nejstarší Rudolf léta 1575 k království českému přišel. To pak, co se mezi týmž Rudolfem a bratrem jeho nejstarším Matiášem, arciknížetem rakouským, v létu 1608 za příčinou koruny české zběhlo, a jaké jsou reversy od sebe stavům odvedli, skrze což jmenovaní stavové k svému svobodnému krále volení, jakkoli předešle z částky z též svobody a práva svého byli vyvedeni, zase přišli, jest všem vůbec výborně známé, že průvodu obšírného nikoli nepotřebuje.“

„Jakož tedy stavové král. čes. tím se hájí a to za celou pravdu jistí, že mohou sobě sami krále svobodně voliti: tak také i to za věc neomylnou jistí a praví, že moc a svobodu mají i k tomu, aby krále svého s stolice zase ssazovati mohli, doličujíce toho zdání svého některými příklady rozličnými, a to tím víceji pro příčinu právní tu, že, podlé obecného práv lenních i všech politikův zkušených smyslů a zdání, ti všickni mají tu moc a právo, vrchnost svou souditi a ji i důstojenství jejího zbaviti, kteříž jsou ji prvé zřídili a nad sebou vystavili; též že celé království, jehožto obraz a mocnost stavové na sobě nesou a ukazují, jest něco více nežli král. A z toho činí dotčení stavové závěrek takový: poněvadž cís. Ferd. spůsoby rozmanitými proti té království českého svobodě zavinil, tedy oni že mohou říci jemu slušně to, což tam někdy předkové jich králi svému Janovi, když o království jich s císařem Ludvíkem, přijmím Bavorským, směnu učiniti chtěl, oznámili, že jest se tím účinkem svým o království české samoděk připravil.“

„Přivozují pak jmenovaní stavové obzvláštně trojí předsevzetí císaře Ferdinanda, kteréhož jest se proti dotčené výsadě a svobodě jich dopustiti měl: První, že jest král. čes. na sebe přivedl, ano i na ně korunovati se dal spůsobem nenáležitým a nepořádným, totiž, že jest na díle divnými pohrůžkami, jež stavům pod obojí činil, na díle skrze jiné prostředky neslušné, předně a obzvláštně skrze prostředek ten, že jest od téhož volení svého země přivtělené odmrštil proti starým jich a král. čes. učiněným kompaktatům, ovšem pak skrze to domnělé synovství své, když ho nebožtík cís. Matiáš za syna zalíbeného přijal, na stavích vymohl a vyprakticiroval a tou měrou skrze pořádné a dobře nabyté volení jejich ho neobdržel

a nedostal. Druhé, že jest bez vůle a vědomí stavův smlouvu 1620
pokoutní s Hišpanem o království české a země k němu přivtělené učinil a zavřel, a to takovou: kdy by koli rod a dědicové pohlaví mužského nebožtíka pana otce jeho Karla, arciknížete rakouského, dočista sešli, aby dotčené království a země na Hišpana a rod jeho plným právem dědickým připadly. Třetí, že jest se císař Ferd. za dědice a nápadníka král. čes. a zemí přivtělených patrně vydával a vyhlašoval, království české královstvím dědičným, proti všechněch předešlých králův a pánův zvyklosti a formě listův a psaní jejich starobylé, všudyž v spisích svých tituloval. Skrze kterýžto oučinek svůj trojí dřevní spůsob a povahu téhož království zjinačil, anobrž dokonce a z gruntu vyvrátil a z království, na svobodném volení záležejícího, království dědičné sobě udělal a tou měrou země již řečené o všecky jich tak dobře s strany náboženství jako s strany věcí politických svobody a privilegia chvalitebná, co na něm bylo, připravil.“

„Druhou příčinu neb částku žaloby své hlavní snaží se provésti pravidly těmito: že dotčený císař Ferd. ujímal se před časem správy a regimentu obecného, a to v tom, když kardinala Klézla bez vědomí a proti vší vůli nebožtíka cís. Matiáše ode dvora odbyl a zavézti dal, místo něho sám o své vlastní ujmě direktorství a správy tajné rady císařské na sebe přenesl, všecko všudyž po své hlavě šafoval, resolucí a nařízení císařská činil, válku v král. čes. začatou vším úsilím svým fedroval a štemfloval; hraběti Bukvojovi a lidu válečnému císařskému ordinancí vydával, skrze Pavla Michnu město Plzeň spravoval a v něm po své vůli všecko opatřoval, lid svůj vlastní z zemí dědičných do král. čes. uvésti dal, a naposledy že jest místo ochrany, kterouž se týmž stavům zakázal, za zjevného nepřítele se jim vystavil; po smrti cís. Matiáše místodržící nejv. úřed. a soud. zem. v král. čes., kteříž byli největší původové toho všeho zlého, v úřadech jich potvrdil a zanechal; místo skutečného všech privilegií zemských potvrzení jim je na nejvyšší zlehčil a zrušil, a co měl dle titule úřadu svého královského království české zlepšovati a rozšiřovati, tu on dobrý díl ho, jak nejhůře mohl, zhubil a znuzil; místo toho, že byl povinen podlé přísahy své stavy král. čes. zvelebovati a jejich nejlepšího opravdově vyhledávati, stavy jeho evangelické s lidmi jich poddanými za rebelly, odbojníky a nepřátely své vůbec roznesl a tou měrou té nejmenší vícky, kteráž by ku provozování nepřátelství a tyranství neslýchaného, ovšem pak k potlačení dokonalému náb. evangelického platně sloužila, tím vším spůsobem, jakž

1620 jest to vše i předešle v svých zemích dědičných, totiž v Štýrsku, v Korutanech a v Gránsku před se bral a páchal, i sám provozovati i lidu svému vojenskému páchati a vykonávati dovolovati nepominul, a to tak hrozně a nekřesťansky, že někteří z soldatův jeho nemluvňátko jedno na dvé rozpoltili, je mateři evangelické s těmi posměšnými a rouhavými slovy: „Tu máš to své pod obojí!" před nohy uvrhli. Nad to nade všecko těla mrtvá osob pohlaví ženského řádu panského i jiná ven z hrobův vykopávali i na největší lehkost a potupu náboženství jich evangelického nahá na oltáře přivazovali, některé pak z nich na dvéře kostelní jako strážné stavěli, podpírali, s nejedněmi pak ohavné a právě hovadské rufianství páchali." —

„Proti těm po straně stavův přivedeným průvodům a základům pře jejich, a předně proti právu a výsadě jich, kterouž praví se míti k svobodnému krále českého volení, i co více z toho punktu od nich přivozovati se chce, strana a zástupcové císaře Ferdinanda hájí se odvody a příčinami těmi: Předně, že se z zlaté bulle cís. Karla IV., pod datum v Praze 7. d. dubna léta 1348, z pořízení krále Vladislava, v Praze učiněného v pátek po třech králích léta 1510, jako i z zříz. zem. pod titulem: „O volení krále Jeho Msti A. 1.", ovšem pak z reversu a majestatu krále Ferd. I., pod datum ve středu po sv. Jiljí l. P. 1545 i z jiných těm podobných a podstatných dokumentův neb průvodův a instrumentův právních zřetedlně to vynachází: že podlé vyměření nyní připomenuté bulle zlaté, kterážto na vlastní stavův král. čes. toho při císaři Karlovi vyhledávání a žádost vydána a na budoucí a věčné časy platná býti má, témž stavům dovoluje se a osvobozuje volení krále svobodné v případnosti toliko té, kdyžby žádného více z královského kmene, semene a krve, mužského ani ženského pohlaví dědice živého nepozůstávalo a před rukama nebylo. Totéž že i pořízení dotčené krále Vladislava s sebou výslovně přináší a praví: kdyby syn jeho, král Ludvík, bez dědicův prostředkem smrti časné s tohoto světa sjíti měl, aby jeho dcera Anna dědičkou pravou král. čes. sůstala a byla; za jakouž jsou ji i sami stavové král. čes. usnali a přijali."

„K tomu že zříz. zem. král. čes. (na něž tak dobře král sám, jako i stavové povinnost a přísahu činí i ním se víží, a ono na ty oba předcházející listy a nařízení se potahuje, i toho dokládá, kde a kdy jsou psáni neb dáni) světle a patrně to v sobě obsahuje a vyměřuje: Když by koli k tomu podlé privilegií král. čes., totiž zlaté bulle cís. Karla IV., krále Vladislava majestatu — a to teprva tehdáž a prvé nic —

přišlo, že by král český volen býti měl, jaký způsob a pořádek by se při tom zachovávati měl.“ 1620

„Podobně že v jmenovaném krále Ferdinanda I. reversu ta následující slova zřetedlná se obsahují a nacházejí: „„Jakož jest po smrtedlném s tohoto světa sjití bez dědicův krále Ludvíka království české i jiné k tomu náležející země se všemi a všelijakými jim příslušejícími právy, výsadami neb vrchními panstvími a svobodami na nejjasnější kněžnu a paní, paní Annu, uherskou a českou královnu, manželku naši nejmilejší, jakožto nebožtíka krále Ludvíka sestru a též pravou a přirozenou dědičku, podlé znění a moci cís. Karla IV. obdarování, svobody, privilegium a výsady slušně a spravedlivě připadlo, jakž týž majestat to vše v sobě šířeji obsahuje a zavírá, kdyby žádného z rodu a kmene královského mužského neb ženského pohlaví dědice více nepozůstávalo; tedy že tehdáž svobodné volení krále českého stavům téhož království, a žádnou jinou měrou, přináležeti má.““

„Ty a těm podobné v privilegiích zemských základ svůj mající a se obsahující věci a příčiny že jsou stavům těm, ješto žádné dostatečné zprávy prvé o tom neměli, nýbrž i sami domnívali se i jiné v tom napomínali, že by všecky země přivtělené, obzvláštně pak Slezáci, měly býti k témuž volení anebo ustanovení neb jmenování krále českého povolány a potahovány, mírně a přátelsky, beze všeho pohrůžek jakých jim činění, pro samu toliko zprávu a informací jich dokonalejší, byly předkládány. Oni pak že byli s tím se vším náležitě spokojeni, stavové pod obojí tak dobře jako pod jednou, že jsou na proposicí nebožtíka cís. Mat., podlé již jmenovaných privilegií a svobod, též podlé příkladu císaře a krále Ferdinanda I. zhotovenou a založenou, když byla jim na sněmě obecném přednešena, arcikníže Ferdinanda z svého jednomyslného snešení za krále přijali a vůbec vyhlásili, a to vše i hned té chvíle jemu, nicméně i nebožtíkovi cís. Matiášovi skrze jisté osoby z prostředku svého k nim vyslané s zvláštním vinšem v známost uvedli, a potom i při publikování snešení sněmovního k tomu ke všemu všickni ze spolka i jeden každý z nich zejmena a obzvláštně, jak na ně popořád jmeny jich vlastními voláno bylo, nahlas ústy svými se přiznávali. Tomu podobné přiznání jich že i po korunování téhož arciknížete se stalo a poznovu opáčilo, když dotčení stavové v kostele hradu Pražského skrze nejv. purkrabího byli tázáni: zdali Jeho Osvícenost arcikníže Ferdinanda za krále svého uznávají a jemu poslušnost, věrnost a poddanost prokazovati chtějí a teď osobu nyní jeho korunovati žádají. Načež na všecko že jsou se opět ozvali, že uznávají, chtějí a žádají

1620 a k tomu vůli svou dávají, i na to také přísahu obyčejnou s položením prstův dvou na korunu s znamenitou radostí a přistupováním k ní vykonávali."

„Odkudž že patrně znáti se dává, že ne na protržení volení svobodného, království českému a jeho stavům náležitého, ani na vyhlazení privilegií jejich, nýbrž mnohem spíšeji podlé vyměření jich, a tak žádnou měrou skrze prostředky nezřízené a neslušné arcikníže a již nyní císař Ferdinand II., jakožto císaře a krále Ferdinanda I. vnuk, a poněvadž arciknížata Maximilian a Albrecht odřekli jsou se dobrovolně práva svého dědičného, kteréž k koruně české a k zemím k ní přivtěleným měli, Čechům za krále přednešen a od nich přijat byl. A tou měrou že dotčení stavové za příčinou smlouvy té, pokudž by se jaká kdy s králem hišpanským zavříti a učiniti musila, nemají se proč starati a mysle své ní zanášeti, poněvadž to nikda nebylo míněno, aby buď zlatá bulle a jiná privilegia zemská tudy se protrhovati, rušiti aneb stavy na právě jich a výsadě s strany volení svobodného, jak dalece by jim to náleželo, jaká nejmenší ujma a zkrácení díti se mělo."

„Nad to nade všecko že i trojím rozdílným od direktorův českých pod jmenem všech tří stavův k císaři a králi Ferd. prošlým psaním prokáže se to: že tíž direktorové a stavové déleji nežli v roce po korunování jeho a již pod tím nedorozuměním v král. čes. zašlým téhož krále v nich za milostivou přímluvu k cís. Mat. u veliké poníženosti, pokoře a poddanosti žádali, jej králem uherským a českým titulovali a tou měrou za krále a pána svého uznávali i ve všech týchž psaních sebe za jeho poslušné poddané podpisovali a vyznávali."

„Druhému pak základu neb průvodu hlavnímu stavův odpírá císař Ferdinand zjevně a patrně a praví: že jest se za živobytu cís. Mat. v ničemž správy království neujímal, poněvadž všichni vůbec o tom mají vědomost dobrou, že jest ji nebožtík cís. Mat. až do smrti v moci a v rukou svých měl, i sám všelijak mocně kraloval a panoval; císař pak Ferdinand že jest nic o své ujmě nečinil a před sebe nebral, zvláště co se tkne jeho obcování sněmu moravskému, řízení a opatrování tajné rady a resolucí císařských jinačení, uvozování lidu válečného do země, a co k tomu více jemu tíž stavové připisují, protože k ničemuž tomu neměl dané sobě od císaře instrukcí ani poručení jakého psaného neb ústního. Což vše že může se nazbyt dostatečnými průvody a svědectvími, kteříž jsou před rukama, provésti, tak že nikda se to nenajde, aby císař Ferdinand do jediné právní aneb k regimentu zemskému vztahující se věci neb případnosti

míchati neb plésti se měl. Též jak vysoce a vzácně nebožtíka 1620
cís. Mat. sobě vážil, tak že nikda toho v úmysle svém neměl ani žádostiv nebyl, aby v čem jemu nejmenším na odpor se stavěti, něco před se bráti měl, mnohem pak méně oč takového kdy skutečně se pokoušel.“

„Co se tkne osoby kardinála Klézle, ten že není žádný rodilý ani do země přijatý Čech, aniž tedy od cís. Matiáše k regimentu a správě věcí českých užíván a potřebován býval: pročež že stavům král. čes. na odbytí osoby jeho ode dvora císařského naprosto nic nezáleží a po něm nic není; ať se nyní toho mlčením pomine, že tíž stavové před tím sami vinšovali mu toho, aby tím dříveji dvora císařského prázden byl a neměli k němu příliš hrubé chuti a příchylnosti přátelské.“

„Aby pak císař Ferd. jaké vyměření z strany města Plzně Pavlovi Michnovi činiti a odsílati měl, to že stavové kladou sobě také za jeden průvod svůj dostatečný, ale beze vší podstatné jistoty a důvodu konečného.“

„Z strany potvrzení místodržících předešlých, to že jest všem vědomé, že se to stalo toliko na čas a zatím až do dalšího cís. Matiáše o tom nařízení, jakž se to potom také hned po smrti J. M. vykonalo.“

„To pak, co dále stavové proti cís. Ferd. na pouhé osoby jeho vůbec při lidech zošklivení vedou z strany těch lidu válečného zlých a nekřesťanských výstupkův a svévolností, to všecko že není zpráva hodnověrná a pravdivá, poněvadž jiné mnohé takové a těm podobné věci o témž lidu císařském vůbec se roztrušovaly, ba i zjevně tiskly, ježto potom všecko jináč se našlo. Co se pak časem toho v skutku zběhlo, to že se cís. Ferdinandovi nijakž připisovati nemůže, poněvadž on hned s prvopočátku, jak brzo po smrti cís. Mat. skutečné správy král. čes. a zemí k němu příslušejících jakožto pořádně volený, vyhlášený, korunovaný, pomazaný i lénem královským obdařený král, kníže a pán země zřízeně se ujal, v svém upřímém, pokojném a konečném, míru a pokoji hrubě příchylném úmysle královském týmž stavům království českého, anobrž všechněm lidem vůbec se pronesl, a to tak: když jest neřkuli to všecko od osoby své učinil a vykonal, k čemuž jest se při svém korunování reversem zvláštním zavázal, kterémužto reversu i za živobytu cís. Mat. že jest nikdo nic na odpor nečinil, jakž ho v tom Čechové falešně viní a obnášejí; nýbrž že jest císař Ferd. často dotčeným stavům českým v spisích svých množstvíkráte o tom se patrně pronášel, že on nad tou království svého záhubou a zpustošením, kteréž s dlouho trvající války téměř musitedlně a nevyhnutedlně následovati musí, žádného zalíbení nejmenšího nemá,

1620 alebrž mysl jeho pokojná k tomu jej vede, aby k regimentu svému královskému pokojně přistoupil, všecko všudyž k pokojnému a pohodlnému spůsobu přivedl, jednoho každého při jeho právě a spravedlnosti chránil a obhajoval, a stížnostem obecným náležité pomožení spůsobil, s doložením přitom takového napomenutí jich otcovského, aby oni stavové na dokázání k němu poslušnosti své poddané zbraně své, kterýchž se nejdříve uchopili, složili; což když učiní, že i císař po své straně v tom se tak i hned zachová a jednáním přátelským místo a průchod volný při sobě dá. Jakož pak císař, aby tomu zakázání i skutkem zadosti učinil, že jest vskok při vojsku svém to dostatečně opatřil, aby se proti straně druhé pokojně a tiše chovali, dav uvésti též milostivou vůli a nařízení své v známost direktorům jich domnělým, jako i hrabě Bukvoj generálům a nejvyšším nad lidem českým zřízeným."

„Ale místo toho, čeho jest se císař do nich cele a slušně nadál, že totiž jmenovaní stavové v tom milostivém jeho pronešení a úmyslu pokojném vlasti své k dobrému a pro uvarování všech těch nejtěžších a nejobtížnějších nepříležitostí, kteréž potom odtud pošly, a na něž stavové nyní tak žalostivě naříkají a císaři všecku jich vinu domněle připisovati chtějí, po své straně také poslušně za jedno se srovnají a toho ohně zažženého, dříve nežli by se násilně rozmohl, ještě v popeli ututlati pomohou: že jsou se ve všem všudyž naopak a proti naději jeho zachovali, když neřkuli proti tomu od císaře jim poskytnutému neb navrženému zbraní složení žádného jednání přátelského, kteréž se jim podávalo, užíti a k němu přistoupiti nechtěli; ale nad to výše od té doby teprva mnohem nepřátelštěji a příkřeji proti císaři se postavili a lid jeho válečný pod příměřím nařízeným brannou rukou během nepřátelským přepadli a outok nenadálý naň učinili, ovšem pak císaře žádnou odpovědí na psaní jeho poctíti a za tak hodného uznati nechtěli, a summou své nenáležité předsevzetí, z něhož dokud živi před žádným nebudou moci býti právi, den po dni až do přítomné chvíle víc a více dovršovali. Ač Čechové domnívají tu svou rebellii a zpronevěřilost pláštěm náboženství přioditi a opremovati; avšak že vůbec věc vědomá a povrchu ležící jest, kteréž odepříti žádnému nelze, že císaři při tom celém nedorozumění a jednání nebylo nikda o žádné náboženství činiti, a on ho v ničemž neutiskoval, jakož pak také nikda ani na to nepomyslil, ani ještě nemyslí, aby i na budoucí časy náboženství v král. čes. v čem nejmenším kormoutiti, utiskovati aneb proti milostem a majestátům od předkův jeho na též náboženství nadaným jakýmkoli

spůsobem čeliti a něco před se bráti chtěl. A byť krásně 1620
i něčeho toho za správy předešlého císaře mělo se zběhnouti, však že císař nemůže za to nyní vypíjeti a stavům z toho práv býti, mnohem pak méně že Čechové aneb kdokoli jiný pro túž věc bráti sobě k císaři nelibosti nějaké aneb se jemu v čem nedověřovati nemohou. A tak ze všeho toho že již tomu snadno může se porozuměti, zdali jest také císař kdy při tom nedorozumění a nevoli české bez ublížení a zlehčení mocnosti a velebnosti své královské co víceji a výšeji od sebe činiti mohl a měl nad to, což jest sice učinil, a které straně vina všech těch již zběhlých neřestí, nepříležitostí, zmatkův a škod zřejmých měla by býti vlastně přičtena.“ —

„To jsou ti skůro nejpřednější základové a důvodové, jimiž jedna i druhá strana při svou líčí, kteříž se v spisích a obranách jejich šířeji vedou i v ústních rozmlouváních a diškursích připomínají. V nichž mezi jinými věcmi i to velmi tuze se dotýká a natahuje, kterak císař Ferd. náboženství evangelického přenáramně nenávidí, jakkoli poně na ně přísahu těžkou vykonal; též že o něm není naděje naprosto žádné, aby stavům král. čes. a zemí přivtělených privilegia a majestat na náb. v celosti zanechati a jim zadosti činiti měl.“

„Někteří pak i to proti němu za obranu přivozují: ačkoli král. čes. a země přivtělené byly by předešle v znamenitých závadách a dluzích postavené, však že císař skrze ten rozbroj uvedl je ještě do mnohem větších dluhův, jako i sebe samého; a tou příčinou že nemoha míti od nich déleji vychování svého náležitého, jeho od Hišpana na větším díle očekávati a tou měrou milostí dotčeného krále živ býti a jemu pacholčiti musí.“

„Toho všeho tedy kdoby v krátkosti a beze všech náruživostí postranních a důmyslův zastaralých — žádné však straně k ujmě a zkrácení nějakému, nýbrž toliko pro samo lepší a dokonalejší věci té rozvážení — chtěl při sobě posouditi zdravě, mohl by slušně a s právem z spisův jejich na světlo vydaných tyto níže psané punkty sobě na rozmyšlení a v pochybnost bráti:“

„Předně z strany fundamentu prvního stavův král. čes. v příčině svobodného jich volení to, zdali dotčení stavové k volení sobě krále dokonalou moc, svobodu a právo mají, a to takovou, aby nebylo jim zapotřebí na krev a rodinu krále jich s světa sešlého v příčině té se ohlédati a jí ušetřovati, tak že by ani syn po králi českém pozůstalý jináče žádným jiným spůsobem k témuž království, leč skrze pořádné a svobodné jich stavův volení přijíti nemohl. A jistě; poněvadž samo přirození jakoťka jednomu každému národu

1620 pod nebem to domnění neb zdání v srdce jeho vkořenilo neb vštípilo: když sobě koho za krále svolil a ustanovil, že podlé něho a spolu s ním i dědice a budoucí jeho důstojnosti té účastné učinil a za pány sobě obíral, jakž toho příklad patrný nachází se v starém zákoně na králích v lidu božím i u jiných národův; a tou měrou zbavuje se již od dneška svého dalšího práva a spravedlnosti, kteréž s prvopočátku měl k svobodnému volení krále a to tak dlouho a dotud, pokudž po témž králi aneb rodině jeho dědicové pořádní před rukama pozůstávají, jestliže by však ti zejmena z toho vyňati a vymíněni nebyli, v království pak nenacházelo by se nikdež žádného takového o věci té nařízení výslovného. Z té tedy příčiny příkladové a obrany ty, kteréž stavové přivozují z historií starožitných, zdají se býti cosi slabí k utvrzení a dolíčení toho jejich fundamentu prvního, jímž se tak tuze hájí, že předkové jich a oni po nich mívali vždycky a ještě dosavad mají moc, právo a spravedlnost tu, aby sobě z dobré a svobodné vůle, koho chtějí, za krále voliti mohli; zvláště poněvadž v dotčených historiích a letopisích hodnověrných nachází se i to: že knížata a králové čeští přicházívali v držení a vládnutí dotčené země a království časem právem krevnosti a nápadním, někdy podlé obdarování a dání jim na ně léna od císařův římských a některých časův ne skrze jednomyslné všech stavův volení, snešení, alebrž toliko skrze přízeň a pomoc obcí měst Pražských neb Pražanův samých. A poněvadž vždy jakýž takýž rozdíl jest mezi volením a ustanovením, pročež může to dobře býti, že stavové čeští mají tu moc, aby sobě krále ustanovili podlé nařízení předkův svých a obyčeje starobylého, ale ne volení svobodné, tak aby stavové a poddaní v král. čes. žádného pána aneb krále přijímati aneb jemu poslušnost poddanou donášeti povinni nebyli, leč by na tož království starobylou měrou zvolen aneb mnohem spíšeji za krále ustanoven byl."

„Tím spůsobem mohlo se to také dobře státi na onen čas, že jsou Ottu, knížete Svatopluka bratra, za pána přijíti nechtěli, poněvadž on ne v místě náležitém a výsadním, ale toliko v ležení polním proti nařízení předkův a obyčeji starobylému od císaře římského za kníže vyhlášen a od některých toliko tehdáž v ležení přítomných pánův českých přijat byl; ať nyní o tom nic se nemluví a toho nedotýká, že z jednoho neb druhého jednání a ončinku, kterýž mohl by se snadno spůsobem a během násilným od někoho vykonati a jako čelem zeď proraziti, nemůže se hned udělati a jakořka mocí vypresovati právo nějaké obzvláštní, proti veřejnému obecnému všech národův čelící. Nebo v starožitných letopisích nalésá

se to, že od nejprvnějšího knížete křesťanského v Čechách, 1620
totiž Bořivoje, knížetství i království české zůstávalo právem nápadním s ustavičnou posloupností v rukou a v moci dědicův jeho pohlaví mužského přes 400 let pořád až do Jana knížete Lucelburského, kdežto kmen po jeho meči dokonce sešel a dotčený Jan, kníže Lucelburské, sestru tehdejšího krále českého s světa sešlého za manželku sobě pojal a skrze ni od stavův za krále jest přijat."

„Za druhé, že králové čeští nikda jsou se králi volenými nejmenovali a netitulovali, jako to císařové římští činiti obyčej mají, když píší se vůbec: „My Rudolf, z boží milosti volený římský císař atd." Ano i v kapitulací nebo reversu jednoho každého krále neb císaře římského to se vždycky vysoce a s pilností vyhražuje a opatruje, aby týž král neb císař římský o to se nižádnou měrou a žádným vymyšleným spůsobem nepokoušel a římské říše sobě v dědičnost neuvozoval. Což byli by bezpochyby také i stavové král. čes. nikoli neobmeškali a nepominuli, kdyby byli sobě takové zprosta a dokonce svobodné volení králův v moci své pozůstavili a vymínili."

„Třetí, že české pretensí aneb obraně leží v cestě nemálo to, pokudž se tak v skutku a v pravdě nachází (jakož pak dotčení stavové až dosavad v spisích svých tištěných nikdež toho nepopírají a důvody ňákými odpornými neporážejí), což se v té zprávě v městě Frankfurtě tištěné, na niž se také vyslaný císařský hrabě z Hohenzollernu teď nedávno v městě Nirmberce před kurfiršty a knížaty sjednocenými potahoval, patrně dokládá a přivozuje, totiž: že stavové král. čes. to privilegium neb majestat cís. Karla IV. léta Páně 1348 dané, v němž dovoluje se jim a propouští volení krále svobodné tehdáž a v případnosti takové, kdyby žádného více z kmene, semene a krve královské před rukama neměli, sami sobě vyjednali, a na tom privilegium, jako i na pořízení o právu nápadním krále Vladislava že i samo zříz. zem. A. 1. založeno jest, tak že, byť byli oni krásně i s prvopočátku, když jsou sobě nejdříve pána volili, pozůstavili sobě té svobody i po smrti jeho, ano i za dosti dlouhý čas jí v užívání byli, z toho však privilegium jednoho i druhého se dostatečně porozumívá, že jsou se potom v následujících časích takového práva, svobody a výsady jakkoli odříci a zhostiti musili. A nechť by třebas i to tak bylo, že jmenované privilegium mluví a vztahuje se toliko na samého císaře Karla IV. kmen, símě a krev, což však jest nejisté; tedyť vždy předce to průvodné a patrné jest, žeť dědicové z téhož rodu ještě dosavad se pamatují a na živě zůstávají, totiž nynější páni arciknížata rakouská. A tak nemůže býti řečeno spravedlivě, že dotčené

1620 privilegium příčinou sešlosti dědicův císaře Karla IV. již dokonce minulo a moci aneb podstaty své potratilo."

„Čtvrté, ano že i ta zlatá bulle téhož cís. Karla s volí a s vědomím všechněch kurfirštův, knížat a stavův říše vyzdvižená a v svaté říši léta 1356 vůbec vyhlášená, jenž jest hlavní a základní právo neb zříz. zem. dotčené říše, a již sami stavové za průvod intencí přivozují, zvláště v tom punktu, co se nápadův kurfirštských a královských dotýče, čelí velice proti fundamentu průvodu jejich hlavního, a to tak, že císař Karel v ní vyhražuje týchž stavův privilegia a spravedlnosti v příčině volení krále toliko v příběhu takovém, když by král. čes. zůstávalo prázdno. Což neděje se dotud a tak dlouho, pokudž kdo z dědicův pohlaví mužského a z kmene královského před rukama se nachází; rovně jako ani o žádném kurfirštství jiném to říci se nemůže, že by prázdné bylo a říši připadlo, dokavadž a jak dlouho osoba jedinká pohlaví mužského z kteréhokoli domu kurfirštského pozůstává na živě. Jakož pak, když žádného více dědice není před rukama, tedy dotčená kurfirštství bývají prázdná a připadají na říši; tak zase proti tomu dle znění zlaté bulle, jestliže by se trefilo časem, že by kurfirštství král. čes. bylo prázdné, tedy nepřipadlo by na říši ani císaři římskému, ale zanechává se v své svobodě a váze a může sobě samo podlé své dobré a svobodné vůle jiného krále zvoliti, jakž též vyměření zlaté bulle to v sobě obsahuje a na privilegia i na zvyklost jeho dlouhým časem stvrzenou a zdědilou zjevně ukazuje. A na tom záleží rozdíl ten mezi král. čes. a jinými kurfirštstvími."

„Pročež nebude moci toho žádný jistiti a praviti, aby po smrti jednoho každého krále českého král. čes. zůstávalo prázdné, a stavové jeho aby měli moc a svobodu, po své vůli krále jiného sobě voliti. Nebo mimo to, že zdání takové čelilo by naskrze proti patrnému textu a znění bulle zlaté, ani to věc k víře podobná není, aby císař římský spolu s kurfiršty, knížaty a stavy říše měl nejpřednější řád a důstojnost v ní a tak moc a právo k volení krále českého pustiti a nadati zemi té, kteráž by žádných nápadníkův jistých neměla, ale měla by tu svobodu a moc, po vykročení z světa krále předešlého aneb s stolice jeho svržení, kdo by se jí zlíbil, a tou měrou třeba buď sultána tureckého aneb mana a chlapa jeho některého, buď kohokoli jiného za krále přijíti a zvoliti: nýbrž jakož jsou dotčení císař, kurfirštové, knížata a stavové svaté říše, chtějíce míti v tom řád dobrý a chvalitebný, ovšem pro vzdělání obecného dobrého sv. říše, též zachování v ní míru a pokoje stálého, co se tkne nápadův

v kurfirštstvích jiných, jak by ti jíti a průchod svůj jistý míti 1620
měli, ustanovili: takž také opatřili túž věc i při král. čes. a zřídili v něm jistý pořádek a formu s strany práva nápadního, kdy, jak a kdo po kom by v něm děditi a na místo umrlého nastupovati měl, pozůstavivše v moci stavův jeho toliko té jediné případnosti, když by království jich bylo prázdné příčinou dokonalého v něm sjití dědicův řádných pohlaví mužského z rodu královského, tedy aby tehdáž měli moc tu, krále sobě jiného po své libosti a vůli zvoliti, avšak bezpochyby tak a takového, kterýž by císaři římskému i sv. říši byl příjemný; jakož pak v starých pamětech českých to se nalézá, že volení králové čeští vždycky každého času starali se o to se vší pilností, aby léna na též království od císařův římských dosáhnouti mohli, ovšem pak i to, že ne hned každý římský císař a král jednomu každému volenému králi českému též milosti udělil a volení jeho ztvrzoval."

„I poněvadž smysl zlaté bulle jest ten a takový; pročež stavové král. čes. a zemí k němu přivtělených nemohou se mu s právem v příčině té stavěti na odpor ani se zastírati tím, že by oni o žádném dědictví a právu nápadním, aby království jich čím tím komu zavázáno bylo, zprosta nic nevěděli, zvláště když jsou všickni ze spolka na onen čas při cís. Karlovi IV. toho vyhledávali, aby jim na přiznání a ujištění cís. Rudolfa I. to, v němž se k tomu zná, že králi českému a dědicům jeho hlas kurfirštský a úřad arcišenka sv. říše dědičně náleží a zůstati má, zvláštní konfirmací udělil, kteréž i dosáhli. Mimo to nalézá se u jmenovaného císaře Rudolfa, jako i u Ruprechta, kurfiršta falckého, vysvědčení, že by dotčený hlas kurfirštský a úřad arcišenka krále českého předkům a rodičům výšeji, nežli paměť lidská snésti by mohla, náležel, jakž se tomu z hodnověrného výpisu o právu a důstojenství kurfirštském sv. římské říše, králům českým náležejícím, z bibliotheky Markvarta Fréhera, někdejšího kurfiršta falckého rady, v létu Páně 1602 podlé jiných škribentův a historikův českých na světlo vydaného, obšírněji vyrozuměti může."

„Páté, vysvědčují historie i to, k čemuž se i sami stavové znají, že jsou jednak nezletilé, jednak zase zletilé krále mívali a mívati mohli, jakož pak v takových a těm podobných příbězích jmenovaní stavové obzvláštní svobody, výsady a spravedlnosti sami sobě přivlastňují a jimi se chlubí, předně pak obzvláštně při svobodném římského krále volení. To pak již není podobné k víře, aby stavové takového svobodného království měli sobě zvoliti za hlavu a krále osobu, kteráž by pro nezletilost svou k správě jeho se nehodila, mohouce sice míti jiné

1620 osoby k tomu daleko spůsobnější i věkem dospělejší. K tomu není neznámé ono propověděni Ducha božího skrze Šalomouna: „Běda tobě země, když král tvůj dítě jest"; jakož pak v spisích národu českého nikdež žádný příklad se nenajde, aby kdy buď obec neb stavové koho nezletilého za krále sobě zvoliti a korunovati měli. Odkudž seznává se, když jest časem některý pán neb kníže věku nedospělého na král. čes. dosedl, žetě se to muselo spíše státi za příčinou práva jeho dědického, kteréž k koruně té měl, nežli pro svobodné stavův volení."

„Ti všickni důvodové zdají se býti nejalovi a nešpatní ku prokázání zdání toho, že král. čes. jest spíše dědičné, nežli na svobodném volení záležející království, obzvláštně pak dotčená bulle zlatá v létu Páně 1356 od císaře vyzdvižená. Nebo stavové s strany jí nemohou se hájiti tím, že by na ně se nevztahovala, ale byla by věc mezi jinými stranami stalá a zběhlá, neb že by o vyměření jejím vědomosti žádné neměli, ovšem pak že jsou pro strach aneb z mušení a donucení nějakého k ní povoliti a přistoupiti museli a co by nad ty výminky a obrany právní více předkládati mohli; nýbrž že jsou mnohem více povinni takovým hlavním a podstatným nařízením a výsadou císařskou a celé říše poslušně a povlovně se říditi a spravovati, zvláště poněvadž byla by vůbec v říši jednomu každému oudu a obyvatelům jejím hrubě známá, aneb při nejmenším měla by býti, a poněvadž se sami na ni potahují, zvláště v tom dvojím punktu, co se práva nápadního a hlasu kurfirštského tkne, ovšem pak znají se k tomu, že král. čes. jest přední oud sv. římské říše."

„A tak z toho ze všeho může se dobře beze všeho rozpakování a pochybnosti zavříti to, že stavové král. čes. nemají žádného práva, moci a svobody k volení sobě krále po své vůli, leč v příběhu takovém, když by nebylo před rukama dokonce žádných dědicův pohlaví mužského z krve královské. K té případnosti jedné mohly by se jim přidati ještě tyto následující: kdyby pán jich dědičný před korunováním svým nechtěl jim náležité a obyčejné přísahy vykonati, aneb plniti toho, čímž jim právem jest povinen, aneb že by k správě království byl nespůsobný, aneb i také, kdyby se nacházelo mnoho kompetentův neb sokův, kteří by se k témuž království jakoukoli měrou nutkali neb právo jednostejné míti se pravili, a nevědělo by se v konečnosti, komu z nich právo nápadní neb dědičné vlastně náleží, zvláště kdyžby se tu dotýkalo osoby pohlaví ženského a dědicův po přeslici."

„Tou příčinou snad ani ten příklad s strany volení Jiřího krále není tak podstatný a platný, jímž se stavové silně zastírají a hájí. Ačkoli zajisté jmenovaný příklad může jim

sloužiti platně k tomu, aby tu pretensí starodávní domu rakouského, že mu též království vlastně a dědičně náleželo, jím porazili a svrhli; s tím však se vším svobodného volení svého z něho nikoli vyvésti a s podstatou dokázati moci nebudou, protože v tu dobu nebylo před rukama žádných přátel krevních po meči nebožtíka krále Ladislava, stavům pak snad jak Kazimír, polský král, tak ovšem Vilém, kníže saské, ješto měli vlastní sestry Ladislavové za manželky, ano i jiní, ješto se v tu dobu potahovali na korunu českou, hrubě příjemní nebyli, z synův pak jmenovaných sester pro mladost věku nehodil se ještě žádný k správě království; tak že ze všech tehdejšího času cirkumstancií a případností nalézá se to, že dotčený Jiří Poděbradský z Kunštatu byl od stavův toliko zatím králem učiněn aneb vlastněji za administratora a místodržícího král. čes. přijat. Což ještě i odtud průvodné jest, že, ačkoli on synův několik, pánův dorostlých, po sobě zanechal, však že žádný z nich netáhl se po otci na právo své nápadní, mnohem pak méně od stavův byl k tomu potažen a povolán, ale Vladislav, Kazimíra krále polského syn, císaře Albrechta rakouského, toho jmena Druhého, po dceři vnuk a císaře Zikmunda pravnuk. Odkudž zdá se následovati to: že stavové král. čes. druhdy, když se jim nedostávalo dědicův pohlaví mužského a mezi tím nacházeli se jiní přátelé po přeslici, kteříž pravili se míti k koruně té právo dědické neb nápadní, v takovém příběhu užívali práva a spůsobu toho, že jsou sobě z nich ze všech jednu osobu zvolovali a obírali, zachovávajíce však přitom prozřetedlnost takovou, že jsou tím volením osob těch, ješto z kmene královského po přeslici pocházely, práva jich nápadního nikoli nezbavovali a jim ho dokonce neodnímali, nýbrž mnohem víceji v celosti zanechávali a jim jakořka toliko je zavěšovali a do jiného času neb příležitosti poodkládali.“ 1620

A byť krásně i to týmž stavům pustilo se za pravé a neomylné, že dotčené volení dvoje krále Jiřího a Vladislava z jiných příčin se zběhlo, a Čechové při jednom i při druhém svobodného volení sobě přivlastňovali a jeho užili; tedy mohlo to tehdáž snad jíti tím a pro příčiny tyto dobře se státi, že císař Fridrich a jiná knížata, kteříž k nápadu koruny české dosti spravedlivé právo měli, považujíce bedlivě tehdejšího spůsobu a losu král. čes. a války té přenešťastné, kterouž císař Zikmund proti Čechům vedl, jako i toho, že papež krále Jiřího ani synův jeho na stolici král. čes. sedícího nehrubě rád viděl a jim toho důstojenství nepřál, nemohouce toho tak náhle změniti, dali volení takovému na čas místo a hleděli na to skrze prsty pro uvarování ňákých těžších nesnází a nepří-

1620 ležitosti. To však přehlídnutí jejich v příbězích jiných pravým a pořádným nápadníkům, mnohem pak méně vyměření zlaté bulle — v níž bez toho všecko to, což by se koli proti ní na opak a odpor zběhlo, za ničemné, neplatné, nepořádné se vyhlašuje — k žádné ouhoně, ujmě a zkrácení vztahovati se nemá a nemůže. A jednouli stává se to, že mnohé věci krom pořádu práva začaté i provedené, když se k tomu od žádného nic neříká a odpor neklade, místo a průchod svůj mívají; tuť potom, když strany o tůž věc ku pořádu práva přistupují, všecko všudyž jináče se děje a účinek předešlý k zrušení svému zase přichází."

„Co se pak dotýče krále Ferdinanda I. volení a reversu, naděje vede, že i to obé nese s sebou mnohem menší platnost k dolíčení stavův toho prvního fundamentu jich hlavního. Poněvadž Čechové nebyli tím povinni, aby paní své dědičné královny Anny manžela za krále přijali a uznávali, jakož se to ani v jiných královstvích, kteráž na ženské pohlaví v dědictví přicházejí a připadají, z důležité a nevyhnutedlné potřeby, ovšem pak podlé práva díti nemusí, jakož pak lidé rozumní a běhův světa výborně povědomí mohou se v tom ještě výborně upamatovati, co se dálo na onen čas při zasnoubení Marie, královny englické, k manželství nebožtíkovi Filipovi, hišpanskému králi, a jaké nesnáze o to při dotčeném jednání vznikly, též s jakými výhradami a výminkami stavové království englického uvolili se téhož Filipa za krále uznávati: tou tedy příčinou, a poněvadž sice Čechové nechtějí se tou smlouvou, kterouž se dům rakouský zastírá a práva svého hájí, v ničemž nejmenším vázati, protože byla bez vůle a vědomí jejich učiněna, jmenovaný král Ferdinand I. neměl k tomu žádné příčiny, aby se nad tím reversem, o němž Čechové tak mnoho heraltují, co zastavovati a s nimi se oň nesnaditi měl, zvláště když bezpochyby v ty časy svrchu dotčených privilegií zemských stavům král. čes. nadaných ještě neviděl ani vědomosti gruntovní o nich neměl. Potom pak dověděv se toho, že by král. čes. manželce jeho dědičně náleželo, a obávaje se, že by jmenovaný revers mohl časem svým jak též manželce jeho tak i dědicům jejich k ujmě a zkrácení práva, kteréž z zlaté bulle a z majestatu krále Vladislava jim náleželo, sloužiti a vykládán býti: tedy to mohlo se dobře státi, že jest týž král Ferdinand vyhledával toho při stavích král. čes. beze všeho přinucení a ujmy svobod jejich na sněmě obecném v létu Páně 1545 a 1547, aby mu ten předešlý revers jeho vydali a tento druhý zjinačený neb přeměněný místo něho k sobě přijali a byli s ním spokojeni; neuznav toho žádnou důležitou potřebu býti, aby týž revers poslední, an v ničemž nečelí

proti privilegiím zemským, jak král. čes. tak ovšem i zemí 1620
přivtělených, s takovou slavností a se všemi cirkumstanciemi do desk zemských slovo od slova vepsán a vložen býti musil."

„Z strany pak volení Maximiliana a Rudolfa, králův českých, z těch příkladů dvou nemůže se nic víceji zavříti a provésti, jediné to: že stavové nejsou povinni za panování a živobytu krále svého syna jeho na království neb za krále přijímati, nýbrž že to na jejich dobré a svobodné vůli záleží. Že pak za příčinou vyhledávání od nich volení takového a povolení mu synům královským a jich nejbližším krevním přátelům po meči, chtěloli by se jim odnímati a zamezovati právo dědické, toť nedá se tak snadno odtud provésti a za pravé učiniti; jakož pak i v jiných dědičných královstvích, totiž v Frankreichu, to se časem přiházívá, že králové panující ještě za svého zdravého života syny své nejstarší za krále stavům přijímati, voliti i korunovati dávají, což obyčejně děje se tehdáž, když jest se v království hadruňkův aneb nějakých jiných nepříležitostí obávati. Ano stalo se totéž i tomu pánu samému, jehož sobě nyní Čechové za krále volili a přijali, že pan otec jeho za živobytu svého nařídil to při stavích a poddaných svých, aby témuž synu jeho člověčenství slibovali, ješto nikda prvé v tom domu kurfirštském toho obyčeje nebývalo; odtud však závírka taková se učiniti a tím se to prokázati nemůže, že by témuž synu po smrti pana otce kur falcký právem nápadným nenáležel podlé znění a vyměření zlaté bulle, ale podlé zvolení a vůle stavův."

„Tomu téměř podobná věc jest i to, což se v létu Páně 1608 mezi oběma nedávno s světa sešlými císaři římskými, totiž Rudolfem a Matiášem, z jedné a z strany týchž zemí z strany druhé zběhlo. Nalézá se zajisté z týchž obou dvou bratří toho při stavích vyhledávání, též z pronešení a reversův jejich, že rovně, jako tíž stavové k tomu mocí nuceni býti nemohli, aby za živobytu jednoho panujícího krále druhého za čekance dotčené koruny proti své vůli a privilegiím ustanoviti a udělati musili, takž zase že na druhou stranu na vůli a libosti jich to nezáleží, takovou věc mimo krále jejich vůli a schválení před sebe bráti i k místu a konci sobě dovésti. Přináší totéž s sebou i sama ta výminka: pokudž by císař Rudolf dědicův pohlaví mužského dostal a po sobě zanechal, tedy aby v případnosti takové dotčené bratra jeho volení a za čekance ustanovení bylo ničímž, a dává nám na rozum zřetedlně věc tu, že dědicové pohlaví mužského královští neodlučují se všelijak a dokonce od nápadu dědičného. A protož že Čechové neměli a nemají k tomu žádné příčiny podstatné, aby měli sobě o tom myšlení takové dělati. Byť se jim pak to i krásně přitrefilo,

1620 že by se z gleichu svobody své starobylé v příčině volení královského na onen čas trochu na stranu poušinuli aneb někomu se z ní jak pak koli vyvésti dali; že jsou se v tom létu Páně 1608 zase dobře ponapravili a skrze dotčené jednání a reversy, jichž na to od obou císařův dosáhli, jmenované svobody zcela a zouplna dosáhli a v ni jakořka od nich zvedeni byli, ať nyní toho mlčením se pomine, že svrchu dotčení obadva páni bratří, z nichž jeden z panského donutkání a strachu, druhý pak z nezřízené žádosti panování, a tak jeden druhému na pouhou vzdůru a zkrácení reputací jeho k mnohým věcem svolili a od sebe to učinili, k čemuž byli by sice po dobré a svobodné vůli dokud živi nepovolili a ničehož toho neudělali.“

„Jakož tedy z věcí již připomenutých ne bez slušné příčiny zdá se to býti věc nemálo pochybná, zdali stavové král. čes. a podlé nich i spolu s nimi i jiných přivtělených zemí mohli a měli by se, podlé nějakého práva a zvyklosti starobylé, svobodného volení krále a zvláště tehdáž, kdyžby dědicové pohlaví mužského po s světa sešlém králi před rukama byli, zprosta a všelijak ujímati a sobě je přivlastňovati: tak ovšem tato druhá otázka jest mnohem nejistší a pochybnější, mělili by tedy právo a moc k tomu, aby krále a vladaře své s úřadu a stolice jich ssazovali a proměnu v nich sobě činili, poněvadž lidé v politických věcech zběhlí přivozují proti dotčené otázce tak podstatné a mocné důvody, že se to nikdež v žádném zprosta a všemi spůsoby sobě svobodném království, leč v některých málo příbězích, nesnadně najde a činiti nedá, protože v písmě svatém psáno stojí: „Krále v poctivosti mějte, a kdo se vrchnosti protiví, že božímu zřízení se protiví.“ Nebo nedá se o tom tak mluviti a argumentovati: že jakož lidé ti, kteříž sobě vrchnost jakou ustanovují a zřizují, moc mají, zase ji s úřadu jejího svrhnouti a složiti, týmž vším spůsobem i země neb stavové její mají moc a právo krále od sebe zvoleného a ustanoveného zase složiti. Nebo král bývá nad zemí i nad lidem zvolen, a vyšší osoba neb moc od nižších souzena a ortelována býti nemůže.“

„Proto tedy onen učitel církevní Řehoř napomíná lidu křesťanského, aby při volení biskupa měli pozor dobrý a všelikou pilností vynasnažili se na to, koho sobě oberou a zvolí, protože volený biskup potom od nich nijakž souzen býti nemůže. A Panormitan, kanonista vznešený, napsal, což i pilně znamenati sluší, že ten, kdož moc a právo má někomu důstojenství nějakého uděliti, nemá také hned přitom moci a svobody té, aby jej zase téhož úřadu a poctivosti zbavil, byť krásně i nějakého výstupku přitom se dopustil. A poněvadž

královská mocnost a velebnost vztahuje se na lid, jemu 1620
k správě svěřený: z té příčiny onen císař Valentinianus, když vojáci jeho vyhledávali při něm toho s křikem velikým, aby zvolil a připojil sobě ještě jednu osobu za spolutovaryše a pomocníka v správě císařství římského, dal jim na tu žádost odpověd takovou: „Vy“, prý, „soldati, vězte o tom na konec, že sice s prvopočátku to zůstávalo v moci vaší, mne za císaře a vladaře vašeho sobě zvoliti a přijíti; ale kdyžť jste mne za toho sobě oblíbili a vyhlásili, tedyť to již na mé a ne na vaší vůli záleží, začež mne nyní tak nezbedně žádáte. Vám jakožto poddaným mým přísluší rozkazův mých poslouchati; mne pak povinnost má vede k tomu, abych pomýšlel a staral se o to, co by vám k užitku a ku pohodlí sloužilo.““

„A protož byť pak to v skutku a v pravdě tak bylo, že jsou Čechové někdy jednoho neb druhého z králův svých s stolice jich královské zase shodili aneb ňákou proměnu s nimi udělali; to však nemůže jim za žádnou konsekvencí aneb příklad budoucí postačovati, aby sobě z něho právo neomylné a dokonalé činili a jím se v příčině té hájiti měli. A jakož nerádi by slovo to o sobě buď sami mluviti aneb jiným rozprávěti dáti chtěli, poněvadž jsou předkové jich tam na onen čas onoho knížete Stojmíra, jinak Štilfrida, z Bavor do vlasti své povolaného a za kníže zvoleného pro tu příčinu jedinou, že řeči jich neuměl, zase se zhostiti a jeho se sto hřivnami stříbra zpátkem do Němec poslati měli, tedy že i oni nyní měli by míti tu moc a svobodu, i jiné krále své, ješto by jazyka českého nebyli povědomi a zejmena pak nynějšího svého v nově zvoleného krále Fridricha koruny a království českého zbaviti. Kdyby zajisté zdání to neb mínění jich místo, průchod svůj míti mělo, byli by mohli takovou měrou mnohem raději pana kurfiršta falckého doma v Falcu jeho s pokojem zanechati a jemu, jeho přátelům až i zemím a lidem poddaným zaneprázdnění takového nezavalovati.“

„I poněvadž, jakž již dotčeno, ta první obrana neb zástěra stavův z strany svobodného krále volení, kdyžby po jeho smrti dědicové po něm pozůstalí, a zvláště pohlaví ženského, se nacházeli, byla by příliš pochybná a na odporu velikém; tou měrou tedy i ty ostatní jich obrany a výčitky, co při tom dále vedou, že by se od strany odporné na zkrácení toho jich práva, výsady a spravedlnosti dálo a před sebe bralo, spolu i s závírkou hlavní, kterouž sobě ze všeho toho dělají, jsou na velikém omylu a s právem v nemalou pochybnosť se uvozují. A ačkoli sice podlé některých rozumných a nestranných lidí soudu nestalo se to dobře, že země přivtělené ku považování stavův král. čes. obecnému o přijetí a volení za

1620 krále arciknížete Ferdinanda proti zakázání jim stalému, kteréž nevztahovalo se ani obmezeno nebylo toliko příběhem tím, pokudž by kdy dědicův královských nebylo před rukama, ale in genere, veřejně, na volení budoucí, dokonce povolány a obeslány nebyly, a tou měrou pochází odtud tím silnější a těžší podezření takové, že při témž arciknížete Ferdinanda za krále českého volení ne všecky věci slušně, upřímě a bez praktik, porušení neb pohrůžek a donucení se dály; poněvadž však stavové král. čes. nedavše sobě tím nic překážeti, císaře Ferdinanda, a to ovšem ne jako zalíbeného a přijatého syna císaře Matiáše, alebrž jako krále Ferdinanda I. a královny Anny vnuka za krále českého zvolili a přijali i potom poznovu za to ho schválili, uznali a potvrdili, k tomu také i přísahu obyčejnou s položením dvou prstů na korunu beze vší nesnáze a odporu, nýbrž, jak se na oko zdálo, s velikou radostí a plesáním jemu vykonali, země pak přivtělené po vykonání všeho toho J. M. C. za hlavu a pána svého přijaly, jemu slib člověčenství vykonaly, naposledy pak jak direktorové král. čes. tak i všickni tři stavové téhož císaře Ferd. v svých rozdílných psaních králem uherským a českým celý rok po jeho korunování, a to již pod tím vzniklým v Čecháeh nedorozuměním, titulovali a tou měrou za svého krále a pána uznávali: — z těch příčin potřebí jest jim míti na to pozor veliký, aby sobě tím svědomí svých nestížili, kdyby se z toho poslušenství, k němuž jsou se mu přísahou svou životní zavázali, chtěli vytáhnouti pro tu samotnou příčinu, že s prvopočátku jednání toho při přijímání a volení J. M. C. jaký nepořád se zběhl a praktiky zlé v to vkročily, ne ovšem vinou a obmyslem J. M. C., alebrž původem některých nejv. úřed. a soud. zem. i osob jistých z stavův."

„Čteme zajisté v knize Jozue, že synové izraelští, byvše od Gebaonských při smlouvě s nimi učiněné makavě podvedeni, reptali o to na knížata lidu; ale Jozue spolu s knížaty lidu nechtěl žádnou měrou dotčené námluvy s Gebaonskými zavřené a přísahou stvrzené zrušiti, a k vůli lidu na ně sáhnouti, obávajíce se pokuty pro křivopřísežnictví od Hospodina Boha izraelského. Posléze pak když král Saul usiloval je vypleniti proti smlouvě té v horlivosti své pro syny izraelské a judské, tedy Hospodin dopustil na Izraele hlad za dnův Davidových tři léta pořád, a nedal se dříve v prchlivosti hněvu svého ukojiti, až král David na vznešení Gebaonských vydal jim sedm mužův z synův Saulových, kteréž oni zvěsili Hospodinu u Gebaa Saulova."

„K tomu, poněvadž s tím se vším privilegia a výsady stavův na volení krále vztahují se výslovně na samé toliko

král. čes., a za starodávna jako i obzvláštně při volení krále 1620
Ferdinanda I. země přivtělené nebývaly k tomu nikda potahovány a užívány, až teprva teď nedávno stalo se porovnání takové mezi stavy král. čes. a nimi: protož mnohem méně to, cožkoli se tu při témž volení krále Ferdinanda II. opáčně zběhlo, může a má se za předsevzetí a účinek proti starobylému téhož království obyčeji a způsobu neb proti jeho právům a zříz. zem. hlavním neb základním čelící držeti a vykládati; ovšem pak ještě mnohem méně mohou se pro túž příčinu sami stavové a poddaní téhož král. čes. z povinností a závazkův svých propouštěti a vytahovati."

„Za druhé, mnohem pak méně může to řečeno býti o smlouvě té, kterouž král Ferdinand s Hišpanem učiniti měl z strany nápadu v král. čes. a v zemích k němu přivtělených. Nebo jestližeť Hišpan v případnosti té, na niž se táž smlouva předně vztahuje, práva žádného k nápadu král. čes. nemá a míti nemůže; tedyť mu dotčené právo touž v nově zavřenou smlouvou, protože bez vůle a vědomí stavův stala se, nijakž náležeti a postupováno býti nemůže, jakž se tím sámi stavové proti němu hájí. Budoucně pak slušelo by jim přední a obzvláštní pozor míti na to, kdyby časem k takovému příběhu přijíti mělo, aby na právo a výsadu svou, kterouž praví se míti k volení krále svobodnému, nikoli nezapomínali, ale hleděli ho obzvláštně tehdáž platně a příhodně užívati; tak že jest daleko lépeji pro ně, že dotčené jednání a smlouvání potutedlně, bez vůle a vědomí jich se zběhlo, nežli kdyby bylo s povolením a vědomostí jich k skoncování svému mělo přijíti."

„A tak stavové mají i proto tím menší příčinu do jmenované smlouvy sobě co stěžovati, poněvadž Hišpan po smrti císaře Matiáše spolu s jinými bratřími císaře nynějšího byli toho úmyslu, silnou přípověd učiniti jako nápadníci k království českému i k zemím k němu přivtěleným. Kteréžto předsevzetí jich mnozí muži vysoce učení a říšských věcí gruntovně povědomí neuznávali a nekladli sobě za věc tak špatnou, jakž by se někomu též věci nepovědomému zdálo, a to proto, že, kdyby byli dotčení páni intencí a úmysl svůj tak, jakž troufali, ňák právně provedli a prokázali, bylo by se jistě slušně obávati, že by byli jak král. čes., zemím k němu příslušejícím, tak ovšem i celé římské říši znamenité zaneprázdnění a nepříležitosti divné zavaliti mohli. Ale ku poražení téhož úmyslu a práva jejich že vidí se na oko dotčená smlouva za dobrý a platný prostředek vynalezena, a týmž stavům k tomu výborně sloužiti může."

„Ale pustiž jim to, že dotčení páni šli tou smlouvou na něco jiného a jmenovitě na to, aby dotčené král. čes. a země

1620 domu rakouskému a španielskému v dědictví dokonalé byly uvedeny, proti všechněm jejich svobodám a výsadám starobylým; s tím však se vším, poněvadž jsou se ještě nepokusili o nic toho skutečně, aby týž úmysl svůj mocí násilnou sobě provedli, tedyť vždy nemůže se to přičítati jim za žádný účinek takový, aby se skrze něj volený a korunovaný král koruny své za nehodného učiniti a jí se zbaviti měl. Rovně zajisté jako Čechové tam na onen čas tak zprosta a oble neměli za to, aby král Jan příčinou směny té, kterouž s císařem Ludvíkem bavorským o král. čes. učinil, o též království své cele a dokonale sebe připraviti měl, nýbrž teprva tehdáž, kdyby byl túž smlouvu k místu a moci sobě dovedl.“

„Týmž vším spůsobem také i nyní stavové téhož království nemohou tím císaře Ferdinanda stíhati, že by tou smlouvou španielskou starobylou regimentu neb správy král. čes. formu proměnil a tudy sebe jeho i zemí přivtělených nehodného učinil a zbavil.“

„Třetí, co se tkne toho stylu neb formy a dávání titule dědičného král. čes., jiš jsme nahoře doslechli, že Čechové a země přivtělené mohli by poněkud za království a země dědičné jmíni a držáni býti. A o tom se v jistotě neví, zdali jsou císařové a králové čeští, teď nedávno s světa sešlí, jmenem zemí dědičných samotné toliko země rakouské, a ne také mark. mor., Slezsko i Lužice oboje rozuměli a sobě za takové pokládali. K tomu žádná taková titule obyčejného proměna, byť pak krásně i zvyklostem, svobodám a privilegiím království neb země některé starobylým byla odporná v něčem, nemůže se pokládati za účinek tak těžký a nesnesitedlný, aby též země o všecky jich svobody na náboženství i na jiné věci politické se vztahující připraviti a tou měrou stavům příčiny dostatečné k tomu poskytnouti měl, aby císaře za žádného krále a pána víceji neuznávali. Titulové zajisté prostí a samotní zemím ani stavům nic nepřidávají ani neujímají. A přes to mohli se stavové proti jmenovanému tituli novotnému v příčině privilegií svých jinačejším spůsobem dobře opatřiti, pokudž by v též věci již předešle jak reversem císařským tak i jinými spůsoby a prostředky náležitě opatřeni nebyli.“

„Z toho tedy ze všeho již zřetedlně se seznává: že stavové král. čes. a zemí k němu přivtělených, ano i všickni ti, ješto se pře jich ujímají, nic méně i jiní, kteří usilují jim v dotčené při rady i prostředkův k vyvedení jí příhodných udíleti, mají proč prvního toho základu neb fundamentu a hlavní příčiny pře své z strany savržení J. M. C. krále svého předešlého a zvolení krále nového zdravě a bedlivě povážiti, aby v věci té příliš daleko ven z glejchu spravedlnosti nevy-

kročili, a domnívajíce se, že by tudy některým nepříležitostem a obtížnostem tím snáze vyhnouti a od sebe je odvrátiti mohli, místo toho ještě do většího nebezpečenství nevběhli, a jakž vůbec říká se, chtějíce louži vyhnouti, naposledy do hustého a hlubokého kaliště neupadli, jakž to sice obyčejně lidem se přiházi, když se vrchnostem svým nejvyšším protiví a z poslušenství jim povinovatého vytahovati se chtějí." — 1620

„Při druhém pak týchž stavův důvodu, příčině a základu též pře jich hlavním najdou se ještě daleko větší a hojnější nedostatkové, rozmyslové a nesnáze, a to jak v právě tak i v samém skutku neb oučinku jejich. V právě jich ovšem takto: Ačkoli to zdání a regule právní jest patrná a pravdivá, že každý král rovně jest tím povinen a zavázán stavům a poddaným svým, aby tomu všemu od sebe zadosti činil, v čem jest se jim ústy neb slovy svými výslovně aneb tajně zamluvil a zavázal, jako stavové a poddaní jeho zavazují se k tomu, aby ho poslouchali; s tím však se vším ne hned následuje z ní to, že by táž poslušnost jich povinná a tuhou přísahou životní stvrzená a ujištěná samým právem přestávala a míjela, kdyby koli král, pán jejich, na povinnost a závazek svůj nepamatoval a jemu v něčem zadosti nečinil. Jakož zajisté při jiných smluvách a najednáních lidských to obyčejně se zachovává, že jedna strana od smlouvy zavřené odstupovati nikoli nemůže, kdyby strana druhá, s níž smlouvu tu učinila, v ní státi a tomu, což přiřkla, zadosti činiti se zpečovala; nýbrž má tu moc a právo, aby túž stranu nepovolnou k plnění smlouvy a připovědi pořádem a prostředkem práva přidržela."

„Týmž vším spůsobem může takový král ven z glejchu povinnosti své vykračující napomenut, napraven a jakořka přidržán býti od stavův a poddaných svých poddanou prosbou a žádostí, aby přiřčení a závazku svého pilněji šetřil, a v čem se jim tak koli zamluvil, to také skutkem plnil. Pokudž by pak takové pěkné prošení a žádosti úctivé platnosti žádné při něm nenesly, a on ničemuž tomu, v čemž se jim zamluvil, dosti činiti nechtěl, nýbrž usiloval by vůli svou mocí násilnou provozovati a jakořka čelem zeď proraziti: tu by teprva stavové, jak by dalece uznali potřebu toho býti, mohli by se mu také v tom podobnou mocí opříti a bezpráví takové při něm zastaviti, ač i o tom příběhu a svobodě takové stavův, zdali by se tak dalece vztahovala, škribenti a učení muži někteří ještě pochybovati chtějí."

„Tou příčinou, když jsou sobě stavové král. čes. za živobytu nebožtíka cís. Matiáše stěžovali, že by proti majestatu jim danému veliké příkoří a nátiskové jim se dáli, přitom

1620 ohlásili se zřetedlně: pokudž v své ponížené žádosti uslyšáni nebudou a zpomožení v stížnostech svých obecných náležitého od císaře nedosáhnou, nýbrž strana jich odporná bude usilovati ještě dále moc svou nad nimi provozovati a je v náboženství jich ještě hůřeji utiskovati; tedy že musejí na jiné prostředky pro obhájení náboženství a svobod svých pomysliti. A na to potom také i k zbraněm sáhli."

„Kdyby tedy to jich zbraní se ujetí mělo býti ospravedlněno a vymluveno, zvláště poněvadž stavové praví se míti povolení královské k nařízení sobě defensí, a bylo jim činiti tu o náboženství — to pak jezuitské mínění z strany potištění náb. jejich nebylo by ještě žádnou podstatnou a právní příčinou k vyzdvižení války otevřené, leč by náboženství křesťanské a svobodné ho provozování mocí a rukou brannou zastávati se mělo —; proč jsou se pak hned tehdáž před císařem Matiášem tím nehájili, ani se v tom neohlásili: nebudouli od něho při majestatu zcela a zouplna zůstaveni, a nebudeli se jim dále držeti to, což jest jim ním osvobozeno, tedy že císaři déle v poslušnosti jemu povinné státi moci nebudou, nýbrž jsouce tím všeho závazku svého zproštěni a osvobozeni, že na právo a výsadu svou starobylou nastoupí a sobě krále jiného dle libosti své zvolí a přijmou? Nýbrž místo toho všeho mnohem víceji ohlašovali se v tom světle a neukrytě, že J. M. C. poníženými, poslušnými a věrnými poddanými býti a zůstávati, jemu všelijakou šetrnost a rešpekt náležitý donášeti a mimo povinnost a závazky své, kterouž mu vykonali, ani proti osobě jeho vlastní ani proti velebnosti jeho nic nejmenšího před sebe nebrati a nezačínati chtějí."

„A protož to vyměření právní, co se koli z strany obapolných stran závazkův a námluv, mezi nima pod jistými výminkami stalých, v právích ustanoveno a zaznamenáno nachází, nemůže se a nedá nižádnou měrou vykládati a vztahovati na povinnou poslušnost vrchností a lidí poddaných: aby totiž ona, když by výminky její minuly aneb nebyly vyplněny a zdržány, dočista také minula, k skončení svému přišla a žádné platnosti s sebou více nenesla, leč by snad stavové a lidé poddaní králi, pánu svému, na jisté výminky a spůsob výslovně v poddanost se uvedli a jemu člověčenství slibovali. Při čemž dále jest potřebí bedlivě považovati toho, že králové jsou ustanoveni nad stavy a poddanými a ne nazpět stavové a lidé poddaní nad králi, jakž theologové a lidé političtí netoliko důvody písma sv., ale i právy všech národův to provozují."

„Z strany pak oučinkův a předsevzetí těch zběhlých zůstávají strany obědvě o to, jakž již nahoře dotknuto, na

velikém a patrném odporu. Stavové zajisté viní císaře z toho, že jest neřkuli reversu a přísaze své v ničemž zadosti neučinil, alebrž téměř ve všech punktích a klausulích jejich vše na odpor činil. Čemuž však císař místa žádného nedává, a to proti Čechům za jistou a konečnou pravdu jistí a vede, že mu v tom křivdu dělají a jeho falešně a nedůvodně pomlouvají." 1620

„Co se tedy předně toho jeho reversu tkne, dávají mu Čechové v něm to za vinu, že jest mu v ničemž nečinil zadosti hned za živobytu nebožtíka cís. Matiáše, předka svého, a to tak: když jest se proti patrným téhož reversu slovům v příčinách mnohých správy král. čes. ujímal, ovšem pak po smrti jeho, poněvadž jim privilegia jejich zemská toliko listem neb papírem samým stvrditi chtěl, ješto stavové potřebovali skutečné assekuraci a pojištění; a naposledy že místo toho, kdež jest se v tom týmž stavům zřetedlně zakázal, že to jejich osoby jeho za krále čes. dobrovolné a skutečné přijetí, vyhlášení a korunování jim vší milostí a přízní svou královskou zpomínati chtíti ráčí, k dotčeným stavům všelijaké nepřátelství prokazovati a jim ve všem všudyž protiviti se snažil."

„Ale proti tomu z strany těch jich dotčených oučinkův a předsevzetí císařských v příčině ujímání se správy království císař na díle jim patrně a oble odpírá; na díle pak a poněkud k některým se přiznává, že jest se jich z rozkazu a nařízení nebožtíka cís. Matiáše ujíti a je vykonati musil. Odkudž může se snadno tomu porozuměti, že některá ta jednání a oučinkové zašlí, kterýmž císař tak zřejmě odpírá, a zvláště, co se tkne kommissí z strany opatrování města Plzně, Pavlovi Michnovi k vyřízení poručené, potřebují podstatnějšího a zřetedlnějšího průvodu, nežli jest ten, který od stavův až dosavad přednešen a ukázán byl."

„Výmluva ta v příčině odbytí ode dvora císařského kardinala Klézle, že by totiž žádným Čechem nebyl, ani řízení věcí českých od cís. Matiáše sobě nikda poručeného neměl, anobrž že sami Čechové s ním v mnohých příčinách dobře spokojeni nebyli a žádné lásky k němu neměli, nechce se zdáti některým lidem, soudem a důmyslem nestranným nezanešeným, býti dostatečná; poněvadž to všechněm vůbec dobře vědomé jest, že byť krásně týž Klézl žádným rodilým neb přijatým Čechem nebyl, ani k správě věcí českých od cís. Matiáše nikda se nepotřeboval, vždy předce císař Matiáš skrze něho věci nejpodstatnější a nejplatnější řídil a spravoval, a bez vědomí jeho v nich naprosto nic nečinil, jako i s věcmi uherskými podobně se dálo, jakož se tomu všemu obzvláštně z traktací pokoje s sultanem tureckým v ty časy zavřené hojněji a zřetedlněji vyrozuměti může. Ale na onen čas

1620 kurfirštové, knížata a stavové sv. říše jednoho i druhého náboženství, ač pokládali sobě velikou stížnost do činův a direkcí věcí říšských kardinala Klézle, kteréž se on ujímal, přes to však všecko toho proti němu předsevzatého processu všeho a ve všem všudyž naskrze arciknížatům nikoli neschvalovali a za slušný neuznali.“

„Touž měrou domnívají se někteří muži rozšafní, že by podobně stavové král. čes. a zemí přivtělených příkladem tím říšským výborně se spravovati a nad dotčeným kardinala Klézle ode dvora císařského odbytím, jakž by náleželo, zastavovati mohli, zvláště poněvadž mnozí byli by v tom domnění postaveni, že by bylo k těm obtížnostem a neřestem a nevolem nejtěžším nikda nepřišlo, kdyby byl on Klézl ještě déleji v své předešlé podstatě zůstal; anobrž nejedni sebe i jiné v tom domnění utvrzují, že i to byla neposlední snížení jeho příčina, že jest k stálému války té s Čechy začaté vedení naprosto raditi nechtěl.“

„Mnohem pak méně za věc slušnou a náležitou, kteráž by se ňák vymluviti mohla, pokládá se to lidu arciknížecího z Štýrska do král. čes. uvedení, byť se krásně na rozkaz a žádost nebožtíka cís. Matiáše stalo, jakkoli nynější císař chtěl by se tím vymlouvati, a dle zdání některých měl by slušně to učiniti. Nejedni nedají se tak snadně a rádi z domnění toho vyvésti: kdyby byl týž cís. Ferd. tak tuze války té české cís. Matiášovi bránil a odrazoval od ní, jak živě a hotově k ní radil, že by bylo nedorozumění to nikda do takového labyrintu se nedostalo. S tím však se vším zástupcové pře císařské chtějí prý vždy to lidu štýrského do Čech uvedení, jakož v jiných příčinách ujímání se správy král. čes. touto obranou a ouskokem premovati, že císař Ferd. v tom i ve všem jiném naprosto nic nečinil a před sebe nebral, což by zvláštním rozkazem psaným neb ústním od cís. Matiáše na sebe vloženo neměl.“

„Ale byť se i to vše krásně tak prokázati a provésti mohlo, jakž Čechové se v tom slyšeti dají; a poněvadž jmenovaný revers od císaře Čechům daný to s sebou přináší, že jmenovaný král Ferd. za živobytu cís. Matiáše bez zvláštní vůle jeho a přitom bez rady nejv. úřed. a soud. zem., též rad jeho soudu dvorského a komorního i jistých osob z obce stavův král. čes. k tomu obraných správy a panování téhož království sám od sebe ujímati se neměl; čehož však týž král všelijak na pilném pozoru neměl, rovně jako této věci knížetství slezských se dotýkající, když totiž bez vůle a libosti knížat a stavův před smrtí a za živobytí cís. Matiáše věci jejich v ničemž nejmenším ujímati se mu nenáleželo, an podlé

správy a stížnosti týchž knížat a stavův vše naopak od něho 1620 se dálo a zvláště v příčině náboženství jejich evangelického, když jest obyvatelům města Ratiboře pod obojí svobodné náboženství provozovati zapověděl, a knížata i stavové slezští, vyslavše o to schvální legací k cís. Mat. před smrtí jeho, s tím se v skutku a v pravdě při dvoru císařském potkati musili, že jsou se od císaře na týž žádost žádné resolucí dříve dovolati a dosáhnouti nemohli, až když král Ferd., kterýž v tu dobu byl z Vídně někam odjel, zase se ke dvoru císařskému navrátil: přes to všecko nechť jsou se ty věci dály, jak chtěly, poněvadž však dotčeným reversem, od krále Ferd. stavům král. čes. odvedeným, to tak opatřeno jest, pokudž by se týž král v čem jmenované správy zemské ujímal, tedy že stavové jemu toliko za živobytu cís. Mat. žádnou poddaností ani poslušností zavázáni býti nemají; tou tedy příčinou nebude moci dobře odtud závírka taková následovati, že by dotčení stavové pro to jeho správy království za cís. Matiáše se ujímání také ani po smrti císařské nebyli by mu ničímž tím povinni a zavázáni, aneb že by měli příčinu hodnou k tomu, aby jej za krále a pána svého vrchního nedrželi a neuznávali.“

„Co se konfirmací neb potvrzení privilegií jejich tkne ačkoli pochybnost, v kterouž stavové v té příčině císaře sobě vzali, vykládá se jim za velikou hlavy všeho křesťanstva a vrchnosti nejvyšší potupu a zlehčení, ano i slova reversu jmenovaného na to se vztahují, že císař povinen jest, přijda k správě král. čes., ve čtyrech nedělích pořád zběhlých konfirmací týchž privilegií nejv. purkrabímu aneb, pokudž by v tu dobu žádného v zemi nebylo, nejbližšímu po něm nejvyššímu úředníku zemskému poručiti a do rukou dodati: s tím však se vším, poněvadž není o tom pochybnosti žádné, že týchž slov smysl a rozum císaře také k skutečnému vyplnění a zadosti učinění všeho toho, což v sobě list a pečeť jeho královská a císařská obsahuje a zavírá, víže, pročež stavové král. čes. nadáli prý jsou se, že císař jim toho nějak podstatněji a statečněji dotvrdí, že by byl k tomu volný a příchylný, aby jim to zakázání své a potvrzení všech privilegií, zvláště pak majestatu na náb. jim vydaného a co nad to výše z něho pochází, odkudž všecko to nedorozumění nejvíceji vzniklo, v skutku a v pravdě splnil a zdržel. Poněvadž pak císař od sebe toho prý nijakž učiniti nechtěl, nýbrž všeho toho pominul, tedy že jsou stavové měli danou sobě příčinu k tomu, aby na samém listovním týchž privilegií a majestatů jejich potvrzení nepřestávali, a to i zvláště pro následující příčiny nematné a nešpatné tyto:

1620 „Předně, že stavové evangeličtí porozuměli tomu výborně a zřetedlně z toho processu, jakéhož císař Ferd., na onen čas ještě toliko arcikníže rakouské, v zemích svých dědičných, totiž v Štýrsku, v Korutanech a v Gránsku proti spoluoudům jich užíval, jak nepřívětivé a nemilostivé mysle neb srdce k nim by byl, když to mimo jiné mnohonásobní příkoří a nátisky, kteréž na poddané své pod obojí aneb sám dopouštěl aneb jiným přehlížel, jakořka nejprvnější ze všech stavův sv. římské říše ten nový výklad religionsfridu neb majestatu na náb. v svaté říši, v létu 1555 vydaného a potvrzeného, netoliko sobě vymyslil — jako by totiž lidem poddaným, kteříž k jinému náb. nežli kníže a pán jejich se přiznávají, nebyla svoboda ta týmž majestatem propůjčena, chtělili by to sami učiniti, aby se z země a poddanosti jeho vyhostiti a jinde i s jměním svým osaditi mohli, nýbrž že jsou povinni a musejí se aneb s knížetem a pánem svým v náboženství jeho za jedno srovnati aneb vol neb nevol z gruntův jeho odstěhovati —, ale také neohlédaje se naprosto nic na žádné vzáctných kurfirštův a knížat evangelických přímluvy pohnutedlné a pronikavé, i skutkem toho výkladu hostinského, a to nejen na některých osobách obzvláštních a partikularních, alebrž na celých obcech a stavích dotvrdil a dolíčil a s ním ne bez veliké týchž zemí svých záhuby proraziti dovolil. Což se při osobě jeho tím tížeji váží, že pan otec jeho, arcikníže Karel, stavům svým svobodného náboženství jich pod obojí dle konf. Augš. provozování přál a jim to zdržeti se zamluvil a zakázal."

„A ačkoli jmenovaní stavové takového zakázání knížecího, jakkoli za to poníženě prosili, listem a pečetí arciknížecí ujištěného arcikn. Ferdinandovi předložiti jsou nemohli; poněvadž však měli vždy před rukama hodnověrnou paměť, kundšaft a zprávu dovolení takového, a nynější císař Ferd., pán jejich dědičný, při ujetí se knížetství svých dědičných po otci svém k dostičinění tomu jeho povolení tajně a zatměle se zavázal neb přiřkl, pročež stavové byli v té celé a neomylné naději postaveni, jak jest se nic takového odporného proti dotčené zámluvě pana otce jeho za let jeho sirotčích a poručníkův jemu nařízených před sebe nebralo a nezačínalo, tedy že i arcikníže Ferd., císař nynější, to vše jakožto zámluvu knížecí — zvláště poněvadž také sice i vůbec mezi lidmi prostými neb obecnými byl by špatný rozdíl mezi tím, což se komu jen ústně připoví a přiřkne, aneb spisem a přísahou životní potvrdí a zjistí — co se skutečného též zámluvy neb zápisu splnění tkne, všecko to též po panu otci svém na bedlivém pozoru míti, tomu všemu zadosti činiti bude a proti dotčenému dovolení jeho naprosto nic ani sám před sebe

bráti se nepokusí, ani jiným co toho začínati nedopustí. Když se pak v jmenovaných zemích všecko nazpět dálo, a císař se k týmž stavům evangelickým v Štýrsku i jinde výslovně v tom pronesl, že raději v košili z zemí svých preč půjde, nežli aby náboženství jejich jim osvoboditi a v čem nejmenším od úmyslu svého ustoupiti měl, anobrž stavové evangeličtí v Rakousích shledali to v skutku, načež i přežalostně a zjevně touží a naříkají, kdykoli tento císař za nebožtíka císaře Matiáše býval ve Vídni, že obyčejně vždycky s nějakým novým a přetěžkým příkořím a nátiskem v náb. jsou se potkávali: tou příčinou lidé vůbec na všech místech vzali sobě osobu jeho v znamenité těžké podezření, že by straně evangelické nic dobrého nepřál, a byť jim kdy cokoli v témž náb. oustně neb listovně přislíbil aneb i přísahou svou potvrdil, moha velmi snadně, proti vší vůli strany sobě u víře odporné, býti v tom od papeže rozhřešen, že jim to s těžkostí splní a zdrží." 1620

„Za druhé: to samo v sobě těžké domnění a nedověrnost k osobě císařské zvětšil i nemálo v srdcích lidských utvrdil ten process neobyčejný, kterýž při přijímání ho za krále českého byl zachován. I ačkoli tedy evangeličtí stavové a lidé poddaní v král. čes. i v zemích přivtělených na to na všecko, a zdali by podlé neb mimo jeho královskou přísahu a revers psaný ještě nějaké dostatečnější assekuraci všeho toho od něho požádati a míti jsou musili i chtěli, před i při přijetí a korunování ho za krále a vrchní hlavu svou časně i zdravě pomysliti, nad sebou sami s pilností bdíti, a když jsou všeho toho pominuli mlčením, ne teprva po mši do kostela jíti, t. j. příliš pozdě ze všeho toho k zavržení osoby jeho příčinu sobě vzíti jsou měli; s tím však se vším za třetí předstírají dotčení stavové proti obraně té omluvu a odvod svůj takový: že dotčená nedověrnost k králi Ferdinandovi obnovila se ještě víceji a zsílila tím, co se v Slezsku i v jiných zemích hned brzo po jeho korunování proti majestatu jejich před se bralo a zběhlo, v čem jsou se některé osoby katolické, a zvláště Michna, světle a neukrytě slyšeti daly, co onen jezuita v Molchaymě o dotčené povinnosti krále Ferdinanda v oraci své latinské smyslil a vůbec problekl, i jinými těm podobnými oučinky více."

„Ty všecky věci, pokudž jsou se tak v skutku a v pravdě zběhly, nemají se jistě tak špatně a povrchně vážiti, anobrž nad to nade všecko ještě i k tomu dáleji přišlo, že císař Ferd. místodržící v král. čes. od nebožtíka cís. Matiáše zřízené a zanechané, jimž se největší vina a příčina všeho toho nedorozumění a rozbroje tam vzniklého, a že jsou zrušení majestatu jejich všelijak vyhledávali, připisovala, k týmž úřadům na

1620 budoucí časy potvrdil. A jakkoli dává se tomu prým ten, že se to tehdáž zatím a per modum provisionis stalo a opatřilo; avšak lidé nestranní a důmysly zastaralými nenakvašení, kteříž sice k císaři Ferdinandovi dobře nakloněni jsou, uznávají tu věc při něm za omyl neb pobloužení převeliké, dávajíce císaři tudy zprosta a zřetedlně na rozum, že jest on stížnostem těm od stavův toužebně přednešeným přede všemi jinými věcmi nejdříve náležitě a skutečně zpomoci, co proti jakým předkův jeho povolením a majestatu se zběhlo, to vše s cesty složiti a napraviti, budoucně ničehož tomu podobného žádnému před sebe bráti a začínati od osoby své nedovolovati, nýbrž raději to na sobě, že jim to vše skutečně splniti chce, patrně provésti a prokázati měl."

„Což vše kdyby bylo se od něho vykonalo, nebylo by mu potřebí, za pominulé příběhy vypíjeti ani z nich komu odpovídati; Čechové pak spolu s jinými zeměmi byli by neměli tak mnoho příčin podstatných k takové nedověrnosti a podezření scestnému, lidé pak ti, kteřížto úmyslem svým příliš záhy kamsi jinam, nežli k samému v celosti zachování náboženství jim propuštěného a svobodného jeho provozování, tak jakž mnozí o tom soudí, směřovali, byli by také neměli tak vinšované příležitosti k tomu, aby túž intencí svou sobě skutkem provedli."

„K tomu že tu s obojí strany o náboženství jim běželo, to pronáší se na jevo neřkuli těmi českými vůbec vydanými spisy, ale mnohem více i nebožtíka cís. Matiáše psaními rozličnými, kteréž jest v příčině té k mnohým stavům sv. říše činil a odsílal. A čím dále, tím hojněji porozumívá se tomu a téměř na každý den z příběhův stalých, tak že tou měrou zdá se, jakoby řeč aneb propovědění nebožtíka cís. Matiáše — kterýž poně měl to ústy svými patrně vyznati: „Wann man gehalten, was man versprochen, so wäre man in die vorhandenen Diffikultäten nicht gerathen", to jest: Kdyby se bylo drželo, co se připovídalo, bylo by nikda k přítomným nesnázem a nevolem nepřišlo, — na větším díle na náboženství míněna byla a se vztahovala."

„Co se dotýče toho milostivého rozeznání, jímž stavové byli kojeni, domnívá se císař, že jest v těch českých věcech bez ujmy a urážky své mocnosti a velebnosti královské nic více a výše učiniti a ustoupiti nemohl ani povinen nebyl, než co jest již od sebe učinil; nicméně však kdyby sice byly se strany pěkně a přátelsky vespolek porovnaly, bylo by to rozeznání předce dobře následovati mohlo."

„Z strany zrušení a nezdržení jim přísahy přednášejí stavové a hájí se tím: že táž přísaha královská přináší

s sebou to, že král povinen jest privilegia a svobody zemské hájiti a ruku ochrannou držeti nad nimi; proti kteréžto povinnosti že císař Ferd. tak dobře v věcech politických jako náboženství se dotýkajících mnohonásobně provinil, usilovav o to, aby ji zlehčil a zrušil a tudy i starobylý spůsob a formu správy král. čes. dokonce vyvrátil, což vše předně a nejpodstatněji touž smlouvou španielskou a domnělým právem dědickým, jímž se císař a dům rakouský zastírá a hájí, též nátisky a potlačováním náb. pod obojí provésti a dolíčiti chtějí.“ 1620

„O dotčené smlouvě španielské a právu dědickém jest již nahoře připomenuto a rozjímáno, jako i o překážkách a potlačení náboženství. A jakkoli stavové chtějí, aby to vůbec za věc konečnou bylo držáno, že by náboženství a obhajování jeho musilo zůstávati v daleko větší nejistotě, kdyby krásně ku pokoji nějakému v král. čes. a jinde přijíti mělo, poněvadž ani předešle věc možná nebyla, dotčeného majestatu na náb. jim daného v jeho podstatě a celosti sobě zachovati, aby jim k skutečné platnosti sloužiti mohl: přes to však všecko mnozí jsou předce v domnění tom postaveni, když jsou kurfirštové světští, neohlédajíce se na to nic, co jest se koli jak předešle v Štýrsku, v Korutanech a v Gránsku, tak ovšem teď posléze v král. čes. zběhlo, Ferdinandovi králi hlas k císařství římskému dali aneb při nejmenším volení to jeho schválili a tou měrou k němu mnohem lepší i větší důvěrnost měli, že jim obojí jejich smlouvu s strany obecného i duchovního pokoje v sv. říši držeti a jí zadosti činiti bude, sic jináče byli by s dobrým svědomím osobu jeho za císaře zvoliti ani volení takového schváliti a potvrditi nemohli; tedy žeť jsou ani stavové král. čes. a zemí k němu přivtělených neměli k tomu příčiny žádné, aby měli dokonce od naděje pustiti, že by jim týž král a císař Ferd. majestatu jejich nezdržel a svobodného náb. provozování nedopustil, zvláště poněvadž to dobře býti může, že jest se císař tomu z dlouhé zkušenosti naučil, že náboženství nedá se tak štípiti a vzdělávati, jakž jest bylo mu to snad předešle od rad jeho některých v úmysl vloženo. Též že jest věc nad míru nebezpečná a škodlivá, z nečasné a nezdravé horlivosti ducha, kterouž by někdo měl k nábož. katolickému, něco proti své ústní neb psané zámluvě a přiřčení činiti aneb někomu jinému o něco toho se pokoušeti dovolovati. A poněvadž císař skrze svého, jejž v městě Nirmberce měl, vyslaného stavy evangelické pod svou velebností císařskou v tom ujistiti a ubezpečiti dal, že nad obojím pokojem sv. říše ochrannou ruku držeti a jemu pevně, mocně a neproměnně zádosti činiti, ano i stížnostem jich všechněm a všelijakým, předešle i nyní předneseným, podlé slušnosti

1620 a náležitosti zpomoci chce; tedyť ještě mnohem více jich z již oznámených lidí bude v témž úmyslu svém a domnění upevněno a posilněno.“

„Dále po straně stavův přivozuje se za důvod i to: že přísaha královská to s sebou přináší, že povinen jest všecko to, což by koli ku poctivosti, ku pohodlí a k vzdělání království a zemí prospěšně sloužiti a se vztahovati mohlo, náležitě fedrovati, opatrovati a od téhož král. a zemí naprosto nic neodcizovati; proti čemuž že císař Ferd. po smrti cís. Matiáše všecko vojsko jeho sobě povinností novou zavázal, na pšteluňk svůj přijal, jemu ordinancí rozličné dával, ke všemu odtud následujícímu neštěstí, bídám a neřestem, až i k přežalostnému země české a moravské zpuštění i ku provozování v nich toho neslýchaného a přehrozného tyranství nad ubohým a nevinným pohlavím ženským a dítkami malými i k jiným těm podobným svévolnostem velikou příčinu dal, jako i toho se opovážil, že jest často jmenované stavy za rebelly a nepřátely své sem i tam mezi lidmi vzáctnými a šlechetnými patrně vyhlašoval a naříkal, jim se za nepřítele otevřeného vystavil, je hůřeji a ukrutněji nežli Turky a pohany, jak nejnepřátelštěji býti může, sužovati dopustil, mnoho krajův onakých a úrodných dočista ode gruntu poplundrovati a drahně pěkných a nákladných míst a sídel popáliti dal, a což hrozno jest o králi křesťanském doslýchati, země tak rozkošné a výnosné sběři vojenské neskrocené a nešlechetné v loupež, přesmutné mečem a ohněm pohubení vydati se neostýchal a rozmyslu v tom žádného sobě nečinil.“

„Při kterémžto punktu obzvláštně jedna strana druhou obviňuje velice, že by takových hrozných oučinkův, svévolností, škod a neřestí příčinou a původem byla. Předně císař připisuje stavům věci tyto: že jsou k složení zbraní, k němuž jich dostatečně napomínal, nijakž povoliti, jeho ujíti, ovšem pak k navrženým tolikráte jednáním přátelským přistoupiti nechtěli, anobrž císaře a krále svého za tak hodného, aby mu na psaní odpověď dali, uznati se zpěčovali.“

„S druhé strany stavové hájí se tím a vytýkají císaři: že ten lid válečný císařský skůro nikda většího tyranství a nepřátelství v zemi jich neprovozoval, jako v tu dobu právě, když dotčené příměří v ležení císařském nařízeno bylo, a stavům podávala se cesta a přístup k jednání přátelskému. Odkudž že mohlo se snadno poznati, že strana císařská k slušnému a mírnému věci té porovnání nikda žádné opradové chuti a příchylnosti jest neměla.“

Taková pak stavův žaloba záleží na samém oučinku a skutku, a jest jim zapotřebí, aby to dostatečně provedli a

prokázali, jakož pak v často dotčené zprávě Frankfurtské takovému lidu císařského hospodaření zlému všelijak místa se nedává. Ale jakož sice dobře býti může, žetě císař o všem všudyž vědomosti dokonalé neměl; tak zase to také pravda jest, že jest netoliko ke všemu tomu jeden přední officír vojenský, osoba z stavu panského, dobrovolně se znal, alebrž nad to výše i v tom neukrytě se dal slyšeti, že to vše slušně a spravedlivě dálo se Čechům, a kdyby byli mohli jim i to povětří dokonce odníti, že by byli toho učiniti nikoli nepominuli a nezameškali a až dosavad zameškávati příležitosti té nemíní.“ 1620

„Z té příčiny někteří muži rozšafní a soudem nestranním obdaření, obecného pokoje milovníci opravdoví, činí sobě při té věci myšlení takové: kdyby byly rady císařské měly v příčině té tak pokojný úmysl, jakýž míti jim náleželo, a i císař s prvopočátku intentu jiného nebyl, tedy že jsou měly jemu raditi k tomu, jestližeť jest vždy císař ten lid válečný proti Čechům najatý a shromážděný na svůj pšteluňk přijíti a přísahou novou sobě zavázati chtěl, aby týž lid pro snadší zemí těch s císařem smíření a spokojení, ano i pro ušanování mnohých ubohých nevinných lidí z král. čes. do jeho dědičných zemí a jiných míst okolních vyveden a obrácen, vůdcové pak a správcové jeho vojenští, kteříž tak zle a na díle i bez vědomí a proti vůli císaře Matiáše hospodařili, a zvláště poněvadž i stavové rakouští sobě to stěžovali, že se pouzí cizozemci a papeženci za nejvyšší a nejpřednější officíry vojenské v válce té potřebují a užívají, kassirováni a jiným spůsobnějším lidem povinnost a správa vojenská poručena byla, k tomu rady ty císařské, kteréž byly z toho zřetedlně obviněny, že by byly všeho toho nedorozumění a rozbroje příčina a původové největší, za některý čas ode dvora císařského odbyty a vzdáleny, a tou měrou ku porovnání všech nevolí přátelskému poznenáhla přistoupeno bylo. Což vše bez urážky a zlehčení mocnosti a důstojenství císařského výborně státi a vykonati se mohlo; poněvadž táž velebnost jeho tím předešlým příběhem za nebožtíka cís. Matiáše stalým v ničemž nejmenším nebyla uražena, příčina pak hlavní války té, kterouž nebožtík cís. Matiáš předně a nejvíce na císařské a královské reputací sobě zakládal, spolu s živobytím jeho minula, tak že bylali kdy ku pokoji a přátelskému nevole té porovnání příležitost vinšovaná, to jistě tehdáž byla. Ale že se toho nestalo, toť jest byl podlé dotčených lidí prozřetedlných zdání dobrého omyl a přehlídnutí nemalé.“

„Ovšem pak oni toho processu stavův a zvláště král. čes. nevšelijak a ve všem schvalují a za slušný uznávají,

1620 zvláště pak toho, že jsou v tak nebezpečném spůsobu císaře žádnou odpovědí poctíti nechtěli, a v příčině té snad ohlédali se víceji na povrchní ceremonie a titule prosté, nežli na obecné dobré a blahoslavenství časné své vlasti, ovšem pak na mír a pokoj v křesťanstvu; mnohem pak méně, že jsou pominuli při císaři ve vší náležité poddanosti a s snažností opravdovou toho vyhledávati, aby jim v tom zmotaném a nepokojném času vždy něco prominul a v dobré obrátil, k milostivosti a dobrotě raději nežli ku přísnosti se naklonil, takových pak nepříležitostí nejtěžších a nejposlednějších všelijak se vystříhal a na straně zanechal, a všecky ty zmatky s radou a dobrým zdáním zemí svých k slušné nápravě přivésti se snažil. Z té příčiny mnozí lidé dobří jsou v tom domnění postaveni, že to podezření, v kterémž mnozí z stavův král. čes. vůbec zůstávají, nebylo by prázdné a daremné, že by totiž někteří z nich příliš záhy někam dáleji patřili a divnými praktikami neb obmysly, o nichž jiní stavové neměli s prvopočátku vědomosti žádné, všelijakých odkladův a odtahův k tomu užívali, aby se s těmi jednáními přátelskými až do smrti cís. Matiáše, o níž velikou naději měli, a do té chvíle, kdyžby mocnářství římské prázdné bylo a hlavy žádné nemělo, prodlelo, a ty věci aby na takový spůsob přivésti mohli, v jakémž již nyní pohříchu postaveny jsou, sami pak takové svobody a svévolnosti dosáhli, jakéž podobné ani oni ani předkové jejich nikda jsou neměli aneb o ni se pokusiti nesměli, anobrž jakéž ne tak brzo a snadně v kterém království stavové mají a požívají, tak že tou měrou král jejich musil by býti toliko otrokem jejich a více jalovým, titulovaným, nežli opravdovým a skutečným králem a pánem země, jestliže by sic jináč ta konfederací od nich zavřená v své podstatě a vážnosti nepromĕnně trvati a zůstávati měla."

„Z toho ze všeho zdá se býti podobné k pravdě: jedno, že tak dobře jedni jako druzí v tom punktu zhřešili a obapolně ven z gleichu slušnosti vykročili; druhé, že jest to věc velice pochybná a nejistá, zdali jsou stavové k tomu jaké podstatné a spravedlivé příčiny měli, z poslušnosti J. M. C., jakožto králi svému a pánu, dokonce se vytáhnouti a sobě jiného krále a pána zvoliti a přijíti, anobrž byť i krásně jaké příčiny takové měli, takéli jest jim to náleželo, aby proti němu takovým spůsobem a pořádkem postupovali, jakž jest se to vše od nich konalo a dálo. V tom zajisté předsevzetí jejich předně štrafuje se to: že jsou císaře nikda před žádným právem z ničehož toho neobvinili, k němu necitovali, nicméně však král. čes. a zemí k němu přivtělených dokonce jej zbavili, sebe pak samé z povinnosti a z člověčenství propustili

a za svobodné stavy vyhlásili, ješto když na onen čas kurfirštové sv. říše Václava, římského krále, s důstojnosti té ssaditi chtěli, že jsou osobu jeho k tomu nejdříve náležitě obeslati dali. Nápodobně, když teď za paměti naší stavové koruny švédské nadáli se míti k tomu slušnou a spravedlivou příčinu, aby se z poddané poslušnosti Zikmunda, polského krále, vytáhli, tedy požádali ho nejprvé za to úctivě, aby se v jistém čase mezi ně do království svého zase navrátil, stížnostem jich slušné a dostatečné zpomožení a nápravu učinil a žádostem, dle jejich zdání slušným a spravedlivým, místo a průchod u sebe dal, s tím přitom dostatečným ohlášením a ohradou: pokudž by se to vše nestalo, že oni zase povinnost a závazek svůj, kterýž jsou mu vykonali, k sobě přijíti a jemu všeliké poslušenství vypověditi chtějí.“ 1620

„Druhé, i to se stavům král. čes. neschvaluje, že jsou se v své vlastní při sami za soudce vystavili, ješto měli, poněvadž král. čes. bylo by přední kurfirštství sv. říše a podlé jiných zemí k jurisdikcí její přináleží, při tu jejich společní buď vikařové a místodržící sv. říše aneb celé kollegium neb konsistoř kurfirštův aneb ze spolku všickni stavové říše náležitě rozeznati a spravedlivým ortelem neb nálezem strany sporné poděliti.“

„Třetí, že synové císaře Ferdinanda proti stavům naprosto nic neprovinili, aby od nich v té věci docela pominuti a od král. čes. odstrčeni býti měli. A jest dobrá naděje, kdyby byli Čechové kterého z nich místo otce za krále sobě zvolili, že by se byl císař Ferd. o to o všecko mnohem dříveji spokojil a s stavy se porovnal, jakým by spůsobem až do let jeho zletilých král. čes. s zeměmi k němu příslušejícími skrze ně stavy spravováno a opatrováno býti mělo a mohlo, a pod tím bylo by k tomu časné příležitosti hojně, aby se stavové s císařem o všecka ostatní nedorozumění pokojně a přátelsky smluvili. Tak zajisté že Švédové zachovali se, když po zavržení Zikmunda krále nejstaršímu synu koruny švédské k ujetí podali a za krále i pána svého míti ho žádali, s tím přitom dostatečným jemu se v tom zavázáním, že se mu na jisté výminky poddati a ním jako králem pořádným říditi chtějí. Což vše stalo se od nich dříve, nežli k volení novému přikročili.“

„Čtvrté, nechtělili jsou pak stavové na krásně míti za krále nad sebou žádného z synův aneb z bratří cís. Ferd., tedy že jsou měli před rukama ještě jiná knížata v říši, pocházející z kmene nebožtíka krále Ferd. I. a královny Anny, manželky jeho, totiž pravnuky jejich, jenž jsou knížata bavorská a páni falckrabové z linie Neuburské a Zweibrukské,

1620 anobrž i prapravnuky, jmenovitě nynějšího kurfiršta brandenburského a jeho bratra, ano i knížata saská z linie Altenburské. Z té příčiny jest to mnohým lidem s podivením nemalým, kudy a z které příčiny jsou stavové tak na tu osobu právě cizí a k rodu králův českých naprosto nic nepřináležející přišli, a to na osobu takovou, kteráž již prvé bez toho kurfirštem říše jest, ješto sv. římská říše sedm a ne šest kurfirštův s právem míti má a chce, ovšem pak že dotčená osoba k náboženství tomu, na něž majestat jejich předně a obzvláštně svědčí, pro něž jsou k zbraněm nejvíce sáhli a do té války nad míru obtížné zabředli, nikoli se nepřiznává.“

„Jestližeť jsou se pak na dotčeného kurfiršta falckého moc, konfederací a přátelstvo veliké v příčině té ohlédali; tedy tou měrou dávají na sobě znáti to, že jsou v příčině obhajování náb. svého více se na lidské rámě nežli na pána Boha samého spoléhali. A mohou se míti s právem na pilném pozoru, aby dle obecného přísloví nevěra svého vlastního pána neoklamala, poněvadž mnohem větší počet příkladů může se najíti a vyčísti, jak nesluěně a nenáležitě lidé poddaní proti vrchnosti své dobré jsou se pozdvihovali, nežli těch, když jsou se kteří poddaní zpronevěřili třebas vrchnosti zlé, aby se jim to předsevzetí jejich ku posledku dobře zvedlo, byť pak časem s prvopočátku štěstí a prospěchu nějakého proti též vrchnosti své užili; nýbrž že jsou obyčejně podlé sebe i lid obecný, pro jehožto břemen polehčení zdáli se tu věc před sebe bráti, do nejtěžších neřestí a slot zavedli, tak že to, což většímu dílu jich před takovým pozdvižením zdálo se býti věcí nad míru obtížnou a k snášení téměř nemožnou, potom po ztropené bouřce obec, zmudřevši pozdě s svou vlastní škodou, porozuměla tomu snadno, že by bylo mnohem chatrnější a k vystání snesitedlnější, nežli nepříležitosti ty, kteréž se jí z dotčené zpronevěřilosti urodily. Anobrž, jakž se tomu z některých zpráv vyrozumívá, že jest Čechům již ukázáno na jejich okolní sousedy, totiž na stavy a lidi poddané v Hořejším Falcu, aby se jich zeptali, zdali jest jim provozování od vrchnosti jich svobodné náboženství dle Augšp. konfessí vůbec aneb aspoň jen svoboda svědomí jejich zcela a zouplna puštěna a zanechána.“

„A poněvadž císař byl by v tak veliké podezření při lidu obecném uveden, že by nebožtíka pana otce svého zámluvy ústní stavům knížetství jeho učiněné v příčině náboženství nezdržel a jí radosti nečinil: pročež mnozí jsou v tom domnění postaveni, že jsou Čechové měli míti mnohem větší příčinu k tomu, aby na to zdravěji a bedlivěji pomyslili, že jejich v nově voleného krále pan otec nebožtík otce svého,

kurfiršta Ludvíka, kšaftu a vůle poslední z strany zachování 1620
v celosti a vzdělání náb. dle znění konfessí Augšp. nikoli nešetřil a nevyplnil, nic se na to neohlédaje, že jest se k tomu samým dědictví svého otcovského se ujetím daleko toužeji a pevněji zavázal, nežli císař Ferd. k zdržení a naplnění připovědi oustní téhož pana otce svého. Poněvadž pak jmenovaný král český pana otce svého předsevzetí neb jednání, proti kšaftu děda svého naskrze čelící a tak proti stavův a lidí svých poddaných svobodě jim nadané, za neslušné a nenáležité jest neuznal a nepotupil, nýbrž mnohem spíšeji je schválil, ba i ještě nad to o cosi většího se pokusil, nežli pan otec jeho: tedyť jsou Čechové a země přivtělené mohli na to rozumem svým snadno přijíti, jak bezpečně a podstatně měli by spoléhati na svobodu tu, kteráž jest jim předešle v jednom i druhém náboženství zakázána, zvláště pak poněvadž jsou se v tom již některé osoby k náboženství krále jejich zjevně se přiznávající světle a neukrytě slyšeti dáti směly, že vrchnost v příčině náb. se dotýkající není povinna reversem ňákým dáti se vázati.“

„Ti a těm podobní rozmyslové protu se od některých upřímého srdce a soudu nestranného lidí v bedlivé rozvážení berou, aby stavové král. čes. i zemí k němu přivtělených rozmyslili se na to zdravě: zdali jsou to volení své nové ve všech všudyž příčinách a případnostech slušně a s právem před sebe vzali, je vykonali, i budouli moci z něho tu, kdež náleží, právi býti. A pokudž by se něco toho tak zcela a zouplna nenašlo, tedy aby raději na jiné prostředky za času pomyslili, jak by ty omyly škodlivé, jichž se při té věci dopustili, pokudž by nejvýš možné bylo, náležitě napravili. K čemuž je jejich v nově volený král, jakožto ten, kterýž se v tom zřejmě pronesl a osvědčil, že mínění jeho není, koho při věci té o jeho spravedlnost strojiti aneb někomu co toho svévolně zadržovati, mnohem spíšeji přidržeti nežli od toho odvozovati bude, zvláště poněvadž mnozí lidé rozumní tak o tom smýšlejí, že jest se z strany ujetí koruny české a správy zemí k ní přivtělených, nevyčkav v tom resolucí konečné a zdání dobrého od svého pana tchána, veliké Britannie krále, jenž jest kníže a regent nad míru moudrý a zkušený, ani bedlivě při sobě nerozváživ těch pohoršitedlných a škodlivých konsekvencí neb věcí odtud vyplývajících, jako ani světlého kontextu neb znění svrchu psané bulle zlaté, kteráž jemu neznáma býti nemůže, příliš hrubě ukvapil a sebe tím domnělým právem stavův k volení svobodnému svésti dal, ješto proti tomu každodenní zkušenost to s sebou přináší, jak nebezpečná a nezdárná věc jest, když někdo v některém domě kurfirštském

1620 víceji na kancelář a svá práva obzvláštní spoléhati a se odvolávati, nežli na právu obecném a zříz. zem. hlavním neb základním intencí a při svou zakládati chce."

„A ač obyčejně za horka zakvašené, náhlé a obmyslné rady a naměření lidská s prvopočátku zdají se býti veselé, slibné a užitečné; s tím však se vším, čím dále, tím tížeji se daří, až naposledy potom dokonce zlého a přesmutného docházejí skončení. Onen Karel, švédský král, dosedl sice hned na stolici královskou a ujal se správy vlasti své, jak jen stavové švédští Zikmunda, strejce jeho, zavrhli; ale s korunováním prodlel dobře za sedm let pořád, vyhledávav ustavičně pod tím prostředkův všelijakých, aby vždy ještě téhož strejce svého polského krále aneb při nejmenším syna jeho Vladislava sobě vyzískati a s ním o to o všecko tím lépeji porovnati se mohl."

„Kdo by tedy chtěl pomysliti na to zdravě, kterak by k té věci české ňáké prostředky příjemné vynajíti a tomu nedorozumění přetěžkému prospěšně vzhoditi mohl: ten by mohl ne neslušně myšlením svým přijíti na to, že by k věci té nebylo žádné lepší a pohodlnější cesty, jako ta, aby obojí strana zbraně své neprodleně složila a zanechala pře té při spěšném, a to buď přátelském aneb právním soudcův nestranných a náruživostmi nezřízenými nezanešených porovnání, leč by někdo to samo měl na rozmyšlení velikém, zdali by to obé bez ujmy a zkrácení reputací císařské dobře a bezpečně státi se mohlo."

„Ale poněvadž sám císař v kapitulací neb reversu svém sobě to oblibuje, že na žádný stav sv. říše ani sám o své ujmě mocí sáhati ani komu jinému co takového před sebe bráti poroučeti neb dovolovati nechce, nýbrž měl-li by buď sám císař neb kdokoli jiný proti jednomu nebo druhému z týchž stavův říšských co činiti, říkati aneb očkoli k komu z nich hleděti, tedy že takového každého má a chce císař pro uvarování všelikých rozbrojův, bouřek, roztržitostí i jiných těm podobných zmatkův a neřádův v sv. říši, též pro obecného pokoje a svornosti v ní zachování, ku pořádnému vyslyšení a processu právnímu dodržeti a dostaviti dáti, pod žádným vymyšleným spůsobem a zámyslem toho nedopouštěje, aby kdo z stavův, ješto by právem živ býti chtěl a k němu se volal, loupežnictvím, zájmem a ohněm, krádeží, válkou neb čím jiným utiskován, sužován a přepadán býti měl, jakož pak není o tom pochybnosti naprosto žádné, když pan kurf. falcký, jakož na něho náleží, v tom se upamatuje a ku přátelskému porovnání s císařem směřovati bude; tedy že i císař s větší pochvalou, užitkem i s fortelem svým a domu svého

rakouského, zvláště poněvadž jest jistě k skutečnému vladařství král. čes. a zemí k němu přivtělených ještě nikda nepřišel, bude moci podlé též kapitulací své se chovati a postupovati, nežli aby pro domnělé reputací a velebnosti své zachování všecko to s větším nebezpečenstvím i s dokonalou zemí svých dědičných, kteréž ještě v moci své má, ztrátou, ovšem pak s nejvyšší záhubou a zkázou sv. říše, anobrž celého křesťanstva jakořka v šanc vsaditi a na špici meče postaviti měl neb chtěl.“ 1620

„Příklad toho patrný máme na onom Maximilianovi, králi římském. S tím podobně poddaní jeho Flandrové nakládali jednoho času tak nenáležitě a nehodně, že jsou ho životně jali, u vězení drahný čas zdržovali, rady pak a dvořany jeho některé, an na to očima svýma se díval, pomordovali a z světa zprovodili a naposledy i k smlouvě, jakou sami míti chtěli, chtělli jest sic jináče z téhož vězení vykročiti a hrdlo sobě zachovati, přinutili. I ačkoli cís. Fridrich, otec Maximilianův, domníval se také, že by mu nebylo možné, aby bez ouhony a ublížení důstojenství svého císařského potupu tu shrýzti a bez slušné a spravedlivé pomsty zanechati měl a mohl; avšak týž syn jeho, maje na velikém pozoru a rozmyslu připověd svou královskou, a jaké by z toho, jestliže by pan otec jeho túž pomstu sice ne neslušnou a ne neprávní před sebe vzal, země pohubení a krve nevinné prolití následovati musilo, vždy předce téhož otce svého namluvil na to, že jest všeho toho pominul a pokoj sobě dal.“

„Jak mnoho onen císař Zikmund Čechům ustoupil a od čeho upustil, to se v pamětech téhož národu obšírně zaznamenané nachází. Kdyby byl někdo před dvacíti lety řekl, že král hišpanský má s stavy nidrlantskými jakožto s národem sobě svobodným příměří pokojné udělati, byli by lidé řekli, žeť toho dotčený král nebude moci s reputací svou dokud živ učiniti; avšak předce se to tak v skutku a v pravdě zběhlo, králi pak skrze to na jeho velebnosti a moci dokonce nic nesešlo, anobrž snad mnohem větší fortel mu z toho pošel, nežli kdyby byl válku předce dále tu vedl.“

„A protož mělť by i císař reputací svou tak na pozoru míti, aby podlé ní i ostatní země své v šanc nevsadil a o ně s špatnou reputací dokonce nepřišel. Což císařské rady měly by při sobě bedlivě uvážiti a přitom posouditi i toho, že císař nebyl by v válkách pán příliš šťastný, jak se to při něm na onen čas u Kanyže a teď posléze v benátské válce na oko spatřilo.“

„Tuto však naskýtá se jedna nesnáz dosti veliká: že k takovému jednání přátelskému a mezi stranami takovými

1620 ne tak snadno najdou se prostředkové aneb smlouvcové ubrmanští nestranní a vášněmi postranními nenaprznění, ať se nyní o soudcích mlčí, poněvadž v při té dotýkalo by se tak dalece náboženství z obojí strany (čehož netoliko již nahoře dosti hojně dotknuto, alebrž i z přednešení vyslaného císařského při dvoře franském vyrozumělo se tomu s dostatkem), jako i proto, že jsou se již mnozí z křesťanských potentatův, knížat a pánův jak jedné tak i druhé strany nemálo ujali a přivinuli k nim, tak že, kdo by z nich byl jedné straně příjemný, toho by hned druhá měla v podezření. V nově volený český král spolu s stavy král. čes., jest jistá věc, že pře své dokud živi nepodají císaři k rozsudku, poněvadž ho za stranu svou odpornou uznávají, jako ani kollegium neb konsistoři kurfirštskému, od něhož dotčení stavové již prvé jsou velice uraženi a stíženi, a to v tom, že dotčení kurfirštové císaře k volení hlavy říše proti žádosti jich připustili. Jiným také knížatům katolickým ne tak snadně svěří sebe k rozsudku spravedlivému; jako i císař z druhé strany bude míti na velikém rozmyslu, aby při svou kurfirštům, knížatům a stavům evangelickým rozeznati dopustil a na orteli jich přestati měl.“

„Při této však nesnázi mohlo by se pomysliti na to, zdali by mezi jinými prostředky ku zpomožení nedorozumění tomu příhodnými i ten platný a užitečný nebyl: aby strana obojí zbraně složila a učinila mezi sebou co nejdříve příměří; k tomu aby císař dle zakázání svého, kteréž se stalo v Nirmberce skrze posla jeho i jindy knížatům a stavům sjednoceným, pomyslil zdravě na prostředky ty, jak by těm stížnostem ode všech stavův evangelických ze spolku podaným jakkoli neb poněkud skutečně zadosti se stalo, nebo jest se toho obávati, neučinili to císař, tedy že jmenovaní stavové evangeličtí sjednocení budou tu jeho zámluvu ujímati sobě a vykládati mnohem víceji za hostinskou a nebezpečnou aequivokací neb škrabuňk, nežli za upřímou staroněmeckou i císařskou sincerací, zámluvu a ujištění jich v naději té.“

„A jakkoli táž věc, jak snadno souditi, stavům katolickým ne bez slušné příčiny dává rozmyšlení veliké a přichází jim dosti odporná a těžká; s tím však se vším naděje vede, když toho při sobě zdravě pováží, že by, chtějíce úmysl a mínění své z strany zachování sobě v celosti některých klášterův a mnichův sobě provésti, sebe lehyčce i o celá duchovenství, anobrž i o země připraviti mohli, žeť i ti budou hleděti se k mínění císařskému rádi a příhodně šikovati a v tom ve všem za jedno se s ním pěkně srovnati. Neb již vůbec všickni to dobře zkusili, jaké znamenité nepříležitosti povstávaly dosavad při pořádu práva v komoře říšské z toho, když strana

pod jednou zhajovala některým osobám knížecím pod obojí jejich místa a visitací v dotčeném soudu komorním užívati, zavalujíc jim v tom spory a nesnáze rozmanité.“ 1620

„A byť krásně nynější císař k něčemu víceji přistoupiti a od něčeho podstatného ustoupiti musil, nežli jsou co toho předkové jeho v příčinách takových dělali, aneb zřízení zemská sv. říše v pravé pravdě to s sebou přinášejí aneb aspoň zdají se přinášeti: protoť však žádný z lidí rozumných nemohl by míti mu s právem v tom za zlé; má zajisté císař v věci té za příklad dobrý pana děda svého cís. Ferd. I., jako i cís. Karla V., co ten, chtěje zase spůsobiti a na budoucí časy zachovati mír a pokoj v sv. římské říši, jehož těchto časů jest daleko více potřebí, nežli v tu dobu, od sebe učinil. A jest se konečně nadáti, jestliže císař oblíbí sobě živě a opravdově přátelské porovnání nevolí a nesnází těch, kteréž nyní vůbec vznikly za příčinou rozdílu v náboženství, tedy že i stavové evangeličtí sjednocení nebudou se tak tuze a drsnatě zastavovati na všechněch žádostech a stížnostech svých, nýbrž dají se upokojiti tím, když vyrozumí tomu, že budou moci obdržeti na císaři a straně katolické ňákou bezpečnější rovnost s nimi jak v náboženství tak i v jiných svobodách a výsadách svých starobylých.“

„Kdyby tedy takovou měrou srozumění dobré a dověrnost jak mezi císařem a stavy říše, tak také i mezi samými stavy vespolek bylo zase poznovu ustanoveno, není pochybné, žeť by táž věc k snadnějšímu pomožení i toho nedorozumění českého a jiných důležitých věcí císařských na místě postavení nad míru platně a prospěšně sloužila a napomáhala, a bylo by to jak pro též stavy tak ovšem i pro samého císaře daleko lépeji, nežli aby usilovati měli všecko všudyž samou mocí válečnou a pouhým násilím sobě k místu a konci přivésti.“

„Aby pak jmenovaného cíle tím konečněji a snázeji dosáhnouti a pokoje trvanlivého a bezpečného dojíti mohli, pročež historie časův pominulých naskytují nám příkladův hojně, podlé nichž by se na snesitedlné prostředky k vykonání všeho toho pomysliti mohlo; ku příkladu: když na onen čas král uherský Matiáš a Vladislav, český král, za příčinou markrabství moravského, knížetství slezských a obojích Lužic vyzdvihli proti sobě válku otevřenou, a Kazimír, polský král, ujal se Vladislava syna svého; kurfirštové pak okolní, Albrecht saský a Jan brandenburský, znamenavše to časně, že by země a knížetství jejich, pokudž by táž válka dále trvala, mnohých neřestí zakusiti a vystáti musily, i vložili se v to živě a předložili stranám jisté výminky a výhrady, na něž by pokoj mezi nimi zavřín býti mohl, jmenovitě aby Hořejší i Dolejší Lužice

1620 s dílem knížetství slezských při koruně české zůstaly, král pak Matiáš aby na ostatním dílu Slezska s Moravou přestal, na ten a takový spůsob: jestliže by bez dědicův pohlaví mužského ze světa sešel, tedy aby dotčené země všecky zase k koruně české připadly; pakli by dědice pohlaví mužského zanechal po sobě, tedy aby král Vladislav měl na vůli buď jmenovaných zemí při témž dědici zanechati, aneb jistou summou peněz od něho je vyplatiti a k král. čes. zase přivtěliti.“

„Jmenovaní králové, český a uherský, vyrozuměvše výminkám předloženým a jich bedlivě při sobě považivše, přestali na nich, a tou měrou učinili vespolek pokoj prostředkováním týchž kurfirštův, zvláště poněvadž kurfirštové v tom se jim zřetedlně pronesli, kterákoli strana oblíbí sobě výminky jim přednešené, tudy že chtějí se jí obadva ujíti a proti druhé jim odporné lidem svým válečným, kterýž před rukama měli a s ním před Vratislav táhli, kdež i vojska králův oboudvou se nalézala, věrně pomáhati. A ačkoli tedy král Vladislav v tu dobu musil příliš mnoho pustiti králi Matiášovi od zemí k koruně české přivtělených; s tím se vším, nežli málo minulo, dostaly se mu zase všecky a to ještě s královstvím uherským do rukou a po něm potomkům jeho, kteříž drží je až do časův přítomných.“

„A jakkoli císař Fridrich na přímluvu a prostředkování některých kurfirštův a knížat německých jmenovanému králi Matiášovi koruny uherské proti odvedení mu jisté summy peněz, chtěje tedy tu válku začatou tím spíšeji přetrhnouti, v moci jeho zanechal; nicméně však předce táž koruna uherská dostala se potom potomkům jeho k správě a opatrování, a zůstává při nich téměř již na sto let pořád zběhlých. Což bylo by se snad nikda nestalo, kdyby byl týž císař Fridrich chtěl dotčenou korunu králi Matiášovi mocně z rukou vydříti a sobě zachovati. Když pak po některém čase dotčený král zdvihl válku proti císaři a odňal mu celé Rakousy; tu opět ujal se císaře Albrecht, kníže saské, se vší svou mocí válečnou, vyhnav krále Matiáše téměř z většího dílu zemí rakouských a jej k tomu přinutiv, aby s císařem se spokojil, přitom však zanechal mu jak hlavního města Vídně tak i jiných měst některých k vládnutí a užívání. S kteroužto smlouvou ubrmanskou knížete Albrechta císař Fridrich byl výborně spokojen a syn jeho Maximilian I. dotčená místa teprva po smrti Matiáše krále zdobýval a sobě přivlastnil.“

„Tím spůsobem mohou historie křesťanským a pokoje milovným potentatům, kurfirštům a knížatům, též jejich a J. M. C. radám i všechněm jiným lidem rozumným příčinu

a podnět dáti k bedlivému pomýšlení, zdali by na takové a těm podobné cesty a prostředky tomu z českého nepokoje vzniklému nedorozumění, jestliže ne docela, ale aspoň z částky a zatím toliko, ňák příhodně zpomoženo býti mohlo, ku příkladu takto: nemohlli by býti císař radou dobrou k tomu přiveden, aby kurfirštu falckému do smrti jeho země české a Lužic k vládnutí a užívání pustil, sám pak zanechal sobě Moravy a Slezska na spůsob takový:" 1620

„Jestliže by se skrze nestranné prostředky a smlouvce aneb skrze pořád práva to provedlo a našlo, že jsou dotčené země neměly dokonalého práva a svobody a moci k tomu, aby se z poslušnosti J. M. C. vytáhly a sobě krále a nového pána zvolily; tedy aby teprva po vykročení z toho světa jmenovaného kurfiršta falckého též království a všecky země přivtělené císaři neb na dědice jeho, však bez ujmy a zkrácení privilegií jich, zase připadly a zůstaly při nich, stavům pak aby na výš oznámený spůsob zanecháno bylo právo k svobodnému volení dle znění bulle zlaté. Pakli by se dotčené země příhodně rozděliti nemohly (ač že by se to mohlo dobře státi, jest tomu rozuměti z příkladu nyní přivedeného), zdali by je aspoň jmenovaný kurfiršt, proti vynahražení císaři jisté summy peněz platu ročního, jako za léno císařské a dědicův jeho pohlaví mužského — pod kteroužto případností aby jim také slušně a s právem titul královský zůstal, a oni ho svobodně užívati mohli — již připomenutou měrou za živobytu svého držeti a užívati mohl."

„I ačkoli pak jest snadno souditi, že z obojí strany budou se zdáti prostředkové tito vyvržení velice odporní a drsnatí; přes to však všecko vždy nesluší od naděje docela pouštěti, aby v nově volený král neměl vždy něco učiniti k vůli a na dobré zdání všech nestranných a pokoje milovných potentatův, kurfirštův a knížat pro tu lásku, kterouž k obecnému pokoji i k sv. římské říši, vlasti své milé, má, ovšem pak pro tu šetrnost a ohled ten, kterýž povinen jest císaři, pánu a hlavě své prokazovati, a ku přátelskému nějakému porovnání přistoupiti, jako i stavy a poddané král. čes. a zemí přivtělených dle nevyšší své možnosti k témuž přivésti a nakloniti pomoci, byť oni krásně chtěli se hájiti tím, že by prostředkové jmenovaní čelili naskrze proti jejich teď nedávno zavřené smlouvě, konfederaci a spůsobu správy zemské starobylému; poněvadž v takových a těm podobných příbězích nemusí se všecko všudyž tak subtilně natahovati a na vážky zlaté rozvažovati, nýbrž mohou se věci takové dobře a prozřetedlně tak opatřiti podlé potřeby nastalé, aby kozy celé a vlci sytí zůstali."

1620 „A když stavové s poddanými svými budou v tom náležitou a dostatečnou assekurací ubezpečeni, že při svých privilegiích a svobodách starobylých zcela a zouplna zůstaveni budou, obzvláštně pak majestatu jim na náboženství vydaného v své váze užívati mají: jest dobrá naděje, že tím snázeji a ochotněji dají sebou pohnouti a přivésti sebe k upokojení přátelskému, ano i to v pilné považení své vezmouce, byloli by jim možné to přetěžké břímě válečné ještě dále snášeti a vystáti.“

„Po straně pak císařské mohly by se uroditi a naskytnouti mnohem větší nesnáze a rozmyslové, zdali by k již oznámeným prostředkům přistoupiti mu možno a bezpečno bylo, poněvadž ti zdáli by se proti jeho velebnosti císařské a královské náramně čeliti, to pak uznávali by všickni vůbec lidé rozumní za věc slušnou a spravedlivou, aby kníže císaři a hlavě své nejvyšší, a zvláště to, kteréž by ho samo tak podlé jiných spoluvolenců svých k důstojenství takovému zvoliti a vyzdvihnouti pomohlo, ovšem pak stavové a lidé poddaní v zemi, k jurisdikcí sv. římské říše přináležející, velebnosti jeho císařské ustoupili a vždy v něčem předek ňáký mu pustili, nežli císař a hlava vrchní knížeti jednomu a takovým stavům a lidem poddaným. Kteřížto rozmyslové a rozvržení věci té jsou tak podstatní a mocní, že jest snadno toho se domysliti, žeť poslušní kurfirštové, knížata a stavové sv. říše k věcem takovým nikoli mlčeti a s pokojem seděti nebudou, nýbrž poznají se býti povinni tím, aby pomyslili za času na prostředky ty a všecko úsilí i možnost svou vynaložili na to, jak by císaře a pána svého při jeho mocnosti a důstojenství k dobrému užitečnému samé říše zdržeti a zachovati mohli.“

„Co se pak mocnosti císařské dotýče, již jest o tom napřed z částky zmínka učiněna; a tou příčinou nebude moci žádný poslušným kurfirštům, knížatům a stavům v tom slušně za zlé míti, jestliže se oni, majíce na bedlivém pozoru svrchu jmenované případnosti a cirkumstancí, tak lehce do války této nepletou, nýbrž v těchto tak nebezpečných příbězích k míru, pokoji a svornosti mnohem raději veřejně, opravdově radí a napomáhají.“

„Tak jest ovšem, že svrchu dotčený Albrecht, kníže saské, pro obhájení velebnosti sv. říše pro císaře Fridricha mnoho dělal, avšak přitom netroufav sobě s lidem svým válečným města Vídně jemu k ruce se zmocniti, přivolil k tomu při smlouvě mezi císařem a králem uherským Matiášem zavřené, aby dotčené město s jinými místy v moci téhož krále na ten čas zůstalo; na čemž týž císař také ochotně přestal. Takže lidé ti, ješto tak příliš veliký ohled na samu reputací, mocnost

a právo císařské v příčinách takových míti chtějí, musili a měli 1620
by přede všemi jinými věcmi předně povážiti při sobě zdravě toho: takéli by měli k tomu dostatek lidu, peněz, profiantu, municí i jiných potřeb, aby tu nynější válku, kteráž nákladův nesmírných a nevyvážitedlných potřebuje, a jichž žádnému nejbohatějšímu a nejmocnějšímu králi téměř vystáti nelze, vystáti a dokonale vyvésti mohli. Aby se pak na samé cizí potentaty v té věci spoléhati měli, nebylo by bezpečno raditi jim k tomu, neřkuli pro tu samu příčinu, že by jak sebe samé tak i vlasť svou skrze to do cizí poroby a otroctví svévolně zavedli, alebrž že by i straně své odporné dali k tomu podnět a příležitost znamenitou, aby i ona podobnou měrou lid cizí do říše uvedla, a potom aby tudy jeden potentat toto, druhý onono od ní ušklubl a odtrhl, poněvadž sice obyčejně to bývá, že, které království samo v sobě roztržité a nesvorné jest, to nižádným spůsobem v podstatě a celosti své dlouho ostati nemůže, ať nyní pomine se mlčením to nebezpečenství převeliké, jehož jest se odtud sv. říši, anobrž křesťanstvu celému od úhlavního a dědičného jich nepřítele Turka neomylně obávati; jemuž tou příčinou otvírají se do ní příliš prostranné dvéře, anobrž i brána celá, tak že bylo by na velikém čase, jakby mu je všickni křesťanští potentati zase za času zamknouti a zatarasovati mohli."

„A podlé toho všeho slušelo by ještě bedlivě souditi i nepříležitosti této: kdyby se všickni potentati cizí neb přespolní, od nichž bylo by se císaři pomoci jaké nadáti, i jeden každý z nich obzvláštně s svými povahami a případnostmi rozmanitými zdravě a bedlivě rozsoudili a povážili, že by snad nebylo proč, na sílu a pomoc jejich tak hrubě pavovati. Král zajisté hišpanský nemohl samotných stavův sjednocených v Nidrlantu za celých 40 let dokonce sobě podmaniti, skompeskovati aneb pod moc a poslušnost svou přivésti, nýbrž naposledy musil vždy s nimi jakožto s národem sobě cele svobodným příměří do jistého času zavříti. Kdyby tedy na moc a sílu jeho tak přílišně pavovati chtěl, aby on s to býti mohl, pomáhati někomu jinému zemí a lidí poddaných od něho potracených zase poznovu dobývati, zvláště poněvadž on také sám, kdyby snad mínil při témž druhu svém všecku sílu svou vynaložiti, mohl by buď od jmenovaných stavův buď od kohokoli jiného z potentatův okolních v svých vlastních zemích nešpatného nebezpečenství se obávati, anobrž i s ním se skutečně potkati."

„Nápodobně král polský nemohl svého vlastního a dědičného království švédského v rukou a moci své zdržeti a zachovati, nýbrž musí ho jinému proti vší své vůli příti. Aby

1620 se pak měl nyní do toho nedorozumění českého bezpotřebně plésti, s těžkem mu k tomu stavové koruny polské dovolí. Franský král jest tak, že má proč ohlédati se něco v věci té na krále englického, aby se proti zeti jeho a zvláště proti jeho dědičným zemím přílišně na odpor nestavěl, jako i na své starodávní konfederanty a přátely, knížata německá, kteréž by tou měrou nemálo uraziti a proti sobě zjítřiti mohl. Podlé toho, poněvadž z věcí svrchu oznámených tomu se vyrozumívá, že v tom nedorozumění českém dotýkalo by se těžce náboženství, protož mohla by se o to snad něco v království jeho vlastním nějaká potržka a nevole uroditi, tak že by týž král po domácku s svými vlastními poddanými co dosti činiti měl."

„Potentati a knížata vlaská nejsou sami mezi sebou jednosvorní. Když papež časem poklad svůj otvírá a něco ven z něho vyzdvihuje, tedy hledí jej zase co nejrychleji zavříti, tak že není se co bezpečiti na jeho ňákou stálou a trvanlivou pomoc jak z strany peněz, tak ani jiných věcí potřebných. Ostatní pak knížata ve Vlaších nejsou docela dobří přátelé a zástupcové císařští, pro něž tím méněji budou smíti se volně hnouti druzí, kteříž byli by toho celého úmyslu, císaře v té válce zastávati."

„Na turecké pomoci chtíti sobě něco zakládati, není jisté, ani bezpečno, ani užitečno. Nebo nacházíme to z historií hodnověrných, kterak se na onen čas dálo v císařství východním, v zemích řeckých, v království uherském i v jiných krajinách okolních, když tento host buď od nich pozvaný neb nepozvaný dostal se do nich. Čehož sluší časův nynějších též povážiti a přitom opatrovati se bedlivě, aby on podobnou měrou do římské říše se nevtiskl a nevloudil."

„Chtělli by pak někdo sobě o tom myšlení takové dělati, že skrze dání do achtu kurfiršta falckého a stavův mohlo by býti straně císařské nějak příhodně a platně zpomoženo neb poslouženo, tedy nechť by také přitom shleďal toho, aby ho nápětí to hrubě nezmýlilo, a tudy to zlé ještě mnohem hůřeji se nezjítřilo."

„Dále, poněvadž jest se císař v tom světle a neukrytě slyšeti dal, že panu kurfirštu falckému nemá v tom tak příliš za zlé, že jest se koruny království českého a zemí k němu přivtělených ujal, když jest to učinil pro samo většího nebezpečenství uvarování, když jsou Čechové v tu dobu na tak veliké pozoufání přišli a proti jeho v té věci se zpěčování by bezpochyby byli k volení novému přikročili, což by bylo jak císaři tak i celé říši věcí tím protimyslnější; tou tedy příčinou jest se nadáti, že císař bude moci snázeji přiveden býti k dobrému a přátelskému porovnání, když se o to, aby táž věc tím dříveji

byla náležitě fedrována, i jiní potentatové, předně pak a nejvíce kurfirštové a knížata říše s opravdivou horlivostí postarají a jí se ujmou.“ 1620

„A mohlo by se i to dobře státi, že by král englický sám, jakožto rozumem vysoce od pána Boha obdařený kníže a pán, jemuž to výborně jest známé, že věc ta dotýkala by se jednostejně všech všudyž králův světa, jemu pak obzvláštně že by pro společnost pře té, kteréž dotčený král také před tím v svých zjevných spisích živě se ujal i důvody podstatnými mocně zastával, na ní nezáleželo málo, v případnosti té jak zetě svého tak ovšem i jmenovaných stavův s dostatkem napomenul, aby se tím ochotněji k ňákému snesitedlnému a slušnému porovnání měli a nakloniti dali.“

„Kdyby pak císař na již oznámený spůsob přičinil se o skutečný fedruňk a vzdělání obecného svaté říše dobrého a pokoje stálého v ní, tedy jest jistá věc, žeť by sobě skrze to tím hojnější poctivost a pochvalu neumírající i všech vůbec vyzískal, nežli kdyby za příčinou svého toliko vlastního zisku, pohodlí a zdůstojnění všecko v šanc směle a nerozvážlivě vsadil, tak veliké množství a sílu lidu cizího válečného (což zdá se, že by s jeho kapitulací neb s reversem od něho kurfirštům odvedeným nevšelijak dobře se srovnávalo) do říše uvedl a tou měrou ještě těžšího zemí zhubení, krve nevinné prolévání, a čeho bylo by se nad to výše odtud budoucně obávati, příčinou býti měl; ovšem pak kdyby, jakž sice štěstí v příčinách takových velice nestálé a vrtkavé jest, musel očekávati na sebe břemene toho obtížného, kteréž se obyčejně od vítěze na stranu přemoženou uvaluje, a jež musil by sám císař dokud živ a snad po něm i dědicové a budoucí jeho za drahně let pořád s svou obtížností znamenitou na ramenou svých snášeti, což by jistotně vztahovalo se mnohem více k velikému jak osoby a důstojenství jeho císařského tak ovšem i velebnosti celé říše zmenšení, nežli aby vždy v něčem času přítomnému ustoupiti a jemu ňák rozšafně folkovati musel. Kdyby se to tak stalo, tedy císař měl by naději neomylnou, což by koli tuto snad mu ujíti mohlo, že by sobě to jinou stranou a obzvláštně na říši, kdyby v ní mír a pokoj utvrdil i mezi stavy dověrnost lepší spůsobil, vynahraditi a snad i toho přitom ještě nadáti se mohl, že by takovou měrou tím snázeji i království uherské sobě zachoval a v moci své zdržel.“

„Ale ještě jedna věc mohla by císaři, ne bez slušné příčiny, v cestě hrubě ležeti a rozmyšlení i překážku těžkou jemu zavaliti, kdyby totiž duchovenství, klášterové i kostelové pod jednou zase k svému spůsobu a užívání starobylému přivedeni a navráceni nebyli. Avšak snad i k tomu mohli by

1620 se najíti prostředkové nějací příhodní a snesitedlní. A byť krásně věci té hned tak pojednou zcela a zouplna zpomoci se nemohlo; s tím však se vším vždyť předce jest věc lepší a užitečnější, takové statky duchovní v rukou křesťanských zdržeti a zanechati, až by se i k navrácení jich příležitost ňáká vinšovanější naskytla, nežli snad horlivostí nějakou nečasnou a nerozšafnou dáti příčinu k tomu, aby je Turek s celými zeměmi a lidmi křesťanskými sobě pod moc uvedl. Kterýžto v skutku, vida takovou svou příležitost dobrou, zaháleti nebude. A byť krásně sám císař turecký, jenž snad větší chuť a mysl k míru a pokoji má nežli k válce, na ty věci nemyslil, najdou se však bez něho jiní podštěváčkové mnozí, kteříž budou ho k tomu ponoukati, aby příležitosti nynější pilně šetřil a jí z rukou svévolně nepouštěl, jakž se před tím takových ponuknutí mnohem více dálo. Ale milostivý a milosrdný Bůh a otec pokoje račiž k tomu milostivému pokoji sám pro rozšíření cti a slávy jmena svého nejsvětějšího, ku potěšení a rozmnožení církve křesťanské, ano i k budoucímu dalšímu vzdělání prospěchu sv. římské říše mocí svou božskou srdce lidská nastrojovati a nám všechněm ho štědře udíleti a propůjčovati.“ *)

O poselství krále Fridricha u Maximiliana bavorského.

Fridrich, český král, vypravil do říše, předně pak a zvláštně k strejci svému Maximilianovi, kn. bavorskému, Dr. Ludvíka Cameraria, radu svou tejnou, za příčinami vysoce důležitými. Kterýžto dostav se do Mnichova a tam mimo vůli a libost svou déleji se zdržovav pro množství jednání svých, učinil obšírné psaní ciframi neznámými odtud $\frac{1}{2}\frac{8}{8}$ d. maje k Volrádovi z Plessen, též tejné radě královské, kterýž v tu dobu zdržoval se při pánu svém v Praze; v němž činil mu dostatečnou zprávu, jak se mu co při dvoře a rokování bavorském vedlo, což skladatelové tejné kanceláře Anhaltské v tom smyslu připomínají a vypisují:

Že dotčený Camerarius ze všech všudyž cirkumstancií porozumívá tomu, že týž kníže bavorské nebude nikoli v neutralství s pokojem seděti a na tu šarvátku císařskou a královskou dívati se skrze prsty, nýbrž přispěje císaři když tedyž na pomoc. Jeden z jeho předních rad a dvořanův, z Vezínu, že jest opět v Drážďanech, ačkoli odjezd jeho před Camerariem dosti dlouho tajili, až naposledy dověděl se toho u jednoho

*) Celé toto pojednání, původně německy sepsané, od Skály samého na česko vyloženo jest. Red.

z rad komory knížecí a to při trunku a posedění přátelském, 1620
vyrozuměv v tu dobu i tomu, že císař přemýšlí na to, aby krále do achtu dal; tak že ze všeho toho může snadno se souditi, že Bavor mohl by což tož dosti těžkého mimo nadálost jejich ztropiti. Dále z obecných avisí vlaských, které byly mu propůjčeny ku přečtení, že jest nalezl to: kterak král bavorský pronesl se skrze posla svého papeži v tom, jak jen dostane od císaře resolucí jeho dokonalé, že vskok do Hořejší Falce s lidem svým vpadne. Načež že jest potřebí králi i radám jeho veliký pozor míti a za času na prostředky dobré pomysliti. Mezi jinými pak nebylli by dobrý a příhodný prostředek ku předejití toho zlého tento: aby král bratru svému falckraběti Ludvíkovi Filipovi na čas a na jistý revers pro budoucnost kuru falckého postoupil anebo synu svému nejstaršímu, jemuž by ku potřebě té poručník velmi lehce obádán a nařízen býti mohl, protože by proti těm osobám exekucí právní téhož achtu postačovati a připuštěna býti nemohla. To že jsou o té věci myšlení jeho, k nimž zná se patrně, že by při něm z strachu tak kvapně pocházela.

Z strany knížat a stavův sjednocených zdálo se mu, že ne všickni barvu aneb štych držeti budou, nýbrž že větší díl jich pustí pláště své po větru. Mělali by armáda česká — čehož, Bože, uchovati rač! — k neštěstí ňákému přijíti, že věc bude jejich na zlém spůsobu státi, protože ani na Uhry není se co dokonale bezpečiti a pavovati. K tomu také že jejich domácí nedostatkové a neřesti ve Falcu škrtí jej převelice, totiž, mysl v věcech tak těžkých nejistá, na ničemž konečném dokonale se neustanovující, peněz nedostatek i jiné nepříležitosti mnohé, a to mnohem tížeji, nežli všechněch nepřátel jejich moc a síla; žádaje, aby jim Bůh sám pomoc svou seslati ráčil. Nad to výše že by bylo nezle, aby se kurfirštu brandenburskému a radám jeho v Berlíně zůstávajícím napomenutí dostatečné učinilo, aby verbuňkové předsevzatí tím dříveji se fedrovali, a tudy kurfirštu saskému blecha do ucha se vsadila; též i o to aby se postarali v Praze, jak by Pomořané mohli býti tím lépeji vyzískáni králi a k straně jeho přivedeni. V Mnichově že se velice strojí k vytržení do pole, jakož pak stany knížecí že roztáhli a rozbili právě proti pokoji tomu, v němž na ten čas Camerarius bydlí.

D. Jocher, přední tejná rada Bavorského, že hrubě touží na ty potržky veřejné; načež že jest mu Camerarius dosti prozřetedlnou a jadrnou odpověd dal, maje o něm naději tu, když to vše knížeti a pánu svému přednese, že bude míti dosti co žvýkati a na dobré pomyšlení věci ty sobě vzíti, protože jest kníže a pán prozřetedlný a poněkud i bázlivý.

1620 Králi Fridrichovi že při dvoře bavorském tu v Mnichově žádný titule královského nedává, o novém pak mladého falckraběte za čekance král. čes. zvolení že ani jedinkým slovem zmínka se nestala po ten veškeren čas, ano i ve všech ostatních věcech že s radami svými hrubě se tají a kryjí, tak že jich vyzpytovati ne tak snadně mu přijde. Nejvyšší vojenští nad lidem bavorským že jsou všickni vně při lidu, Charvati pak zverbovaní že v zemi bavorské zdělali již škody veliké, pročež že jsou musili je přeložiti do Mildorfu. V Ingolštatě že jich leží posádka silná; v Mnichově pak soldatův není žádných, nicméně že počínají město poněkud zpevňovati.

V posledních novinách, které se z Prahy psaly, a D. Jocher mu je ukázal, že stálo napsáno, kterak strana císařská jde na to velmi tuze a pilně, aby Cameraria kdekoli podskočiti a buď živého neb mrtvého dosáhnouti mohla. Takové pak věcí tak těžkých vůbec roztrušování, byť i nepřátelé na nic toho nepomyslili, mohlo by je velmi snadně pohnouti a probuditi, aby něco toho proti němu vzali před sebe skutečně; pročež že by bylo hodno, aby takoví klevetníci a rozsévači byli slušně ztrestáni, a táž všetečnost při nich zastavena. Což že se i samému D. Jocherovi velice nelíbilo, a to, jakž Camerarius naděje se o něm, upřímě a z té duše. Mezi tím však že není co jezuitským praktikám hrubě se dověřovati, nýbrž sluší nezlehčovati sobě jich.

Těm pak novinám z Říma, o nichž výše dotknuto, D. Jocher že nedával místa žádného, za celou pravdu jistě, že kníže a pán jeho nikda na to nemyslil. Ale když Camerarius šel na to, aby byl v tom ňák dostatečněji spolu s pánem a králem svým ujištěn, tedy že vždycky toho mlčením pomíjel aneb řečí jinou zamluvil, tím toliko řeč svou zavíraje, že Bavor samotný ne tak snadně v něco takového se vydá; ale na čem se ostatní stavové katoličtí snesou, o tom že on neví, toho však že sobě i říši vinšuje, aby se vždy něco tím dříveji zběhlo, tak aby aspoň jednou těm potržkám obecným přítrž státi se mohla.

Ostatních věcí že poví a papíru svěřiti nesmí. Nyní že křížoví dnové a nábožnost papežencův, kterouž ten týden duchovní i světští velmi silně provozují, jednání jeho budou hindrovati a meškati náramně. Ale čeho změniti nelze, že jest nejlépe mile a trpělivě snášeti. *)

---

*) Po této správě o poselství Camerariově Skála vypisuje příběhy cizí, z nichž ty, kteréž věcí českých dotýkají, zde krátce klademe. Tak čteme na str. 1207 rukopisu Skálova, kterak cís. Ferdinand vypravil v poselství jedno hrabě z Firštenberka k králi franskému do Paříže,

Věci válečné.

Když věci ty dály se tak v říši, mezi tím vojska obědvě v Rakousích také nezahálela. Nebo hned při začátku m. června, totiž dne prvního, hrabě z Turnu, dostav do ležení jistý počet lidu uherského, vytáhl z něho s dílem vojska svého a netoliko něco kozáků, kteříž před tím Třebič a Budějovice Moravské vypálili, pošavloval, ale i 8. d. června dvojího passu, Angeru totiž a Marchfeldu, s oné strany Dunaje ležícího, brannou rukou se zmocnil a tudy Uhrům do ležení českého volnou a bezpečnou cestu proklestil, rozkázav soldaty císařské, ješto tam zastiženi byli, na díle pomordovati, na díle pak zjímati na živě; mnozí pak z nich v Angeru zapáleném uhořeli mizerně. 1. červn. 8. červn.

Nedávno před tím zběhlo se v Eggenburku, hlavním kvartýru hraběcím, že skrze nešetrnost pekaře jednoho oheň

žádaje od něho pomoci proti králi Fridrichovi, Čechům a jiným nepřátelům. „Ale že jmenovaný král byl mnohem příchylnější ku pokoji, aby ten všudyž po říši i jinde, kdekoli by nevole těžké zašly, k obnovení a utvrzení svému tím dříveji přijíti mohl, nežli války otevřené, aby ji fedruňkem svým hůřeji zjítřovati a rozněcovati měl: z té příčiny zakázal se císaři skrze dotčené hrabě, že hned na jaře příštím legací schvální do říše vypraviti a skrze ni, co na něm bude, strany sporné přátelsky spokojiti pomoci chce. Aby tedy připovědi té zadosti se stalo, pročež král svolil k tomu jednání kníže z Angolému, přidav mu ku pomoci svobodného pána z Sellesu a opata jednoho. V instrukcí jim dané, mimo sprostředkování mezi stranama, uloženo jim snažiti se o to, *aby ta válka mezi císařem a Čechy vzniklá nevedla se nikdež jinde kromě v král. čes. a v knížetstvích rakouských.*"

Jmenovaní legáti vyjeli dne 6. května z Paříže a přibyli na začátku měs. června do města Ulmu, kdež sjednocená knížata německá k společnému sjezdu se byla sjela. I nastalo tu jednání mezi legaty franskými a evang. knížaty německými v příčině zachování míru. Mezi tím dostali se k témuž sjezdu vyslaní Maximiliana bavorského, tedy zástupcové ligy. Po nějakém smlouvání usnesli se 3. července plnomocníci obou stran náboženských na jisté smlouvě, kteroužto obě jednoty, unie i liga, sobě slíbily, že jedna proti druhé žádných příkoří a překážek činiti nebude.

V smlouvě této položen také článek tento: „Poněvadž sou Jeho láska Maximilian, kníže bavorské, a jiní stavové katoličtí království české s zeměmi k němu přivtělenými z této přítomné smlouvy a porovnání vymínili...: z té příčiny, co se téhož království čes. a zemí k němu přivtělených dotýče, zanechává toho všeho zcela a souplna při tom katolických kurfirštův, knížat a stavův vysvětlení Jeho láska Joachim Arnošt, markrabě brandenburské, jak sám od sebe tak i na místě všech svých spolusjednocených kurfirštů, knížat a stavů; a chtějí neméně i oni po své straně jmenované král. čes. a země k němu přivtělené i se smlouvy této vyňaté a vymíněné držeti a míti a věci české v jejich svobodném běhu a spůsobu přítomném zůstaviti."

1620 nenadále vyšel a v malé chvíli do dvacíti domův popelem položil a v nich škody nemálo zdělal. Ačkoli někteří byli v tom domnění postaveni, že by taková příhoda nešťastná vzešla původem papežencův, chtějících tudy fedrovati úmysl Bukvojův, kterýž umínil sobě na hrabě se vší mocí svou v nenadálosti připadnouti, aby on, když by vojáci čeští zaneprazdňovali se s ohně hašením, tím volněji je podskočiti a skompeskovati mohl; ale že to nápětí nepřátelské bylo hraběti pronešeno za času, pročež nedopustil soldatům svým hasiti, ale vytáhl s nimi do širého pole, očekávaje tam na příjezd nepřátelský v náležité hotovosti. Čemuž srozuměv Bukvoj, obrátil se zase nazpět a zanechal hraběte na pokoji.

12. června. Zatím 12. d. června Kristian kníže z Anhaltu, general nad vojskem českým, chtěje také pokoštovati štěstí, ustrnul se na tom, aby na nepřítele, při Haydersdorfě v ležení polním se zdržujícího, udatně udeřil a sílu jeho poněkud zemdlil. Ale vyrozuměv z Uhrův napřed v ležení císařské na zvědy

---

Z kteréhožto snešení patrně jde na jevo, že tu běželo o isolování zemí českých a rakouských v nastalé válce. Upustiliť zajisté evang. knížata a stavové v říši od solidárnosti s oněmi zeměmi, ač ještě nedávno před tím ze samého Ulmu psali ke kat. kurfirštům a knížatům v Milhauzu shromážděným ve zvláštní odpovědi (ruk. Sk. str. 1217) takto: „To také že sou nikoli rádi a s myslí veselou nedoslechli, že sou kurfirštové vyslaných od stavův král. čes. do Frankfurtu k volení císařskému hned ani do města pustiti, mnohem pak přednešení jich vyslyšeti a vyrozuměti nechtěli, nýbrž je se vším tím docela zavrhli. Nebo že bezpochyby příčinou tou přišlo naposledy k tomu, že dotčení stavové, vykládajíce sobě týž oučinek za věc právě neobyčejnou a obecnému všech národův právu naskrze odpornou, ustrnuli se na tom vespolek, aby sobě novou hlavu a krále nového zvolili. K čemuž bylo by snad nikda nepřišlo, kdyby bylo s nimi ňák povlovněji zacházíno a nakládáno.“ .... „Že pak za tím vyslaných českých od jednání Frankfurtského odloučením následovalo hned v patách zavržení cís. Ferdinanda a kurfiršta falckého za krále zvolení na místě jeho: o tom že na ten čas nesluší jim nikým mnoho se hádati a sporovati, zdali se to od Čechův podlé výsad jich zemských neb vlastenských s právem státi mohlo, jsouce knížata a stavové sjednocení v tom domnění postaveni, že by to nikoli nenáleželo některým toliko stavům říše takovou těžkou a nesnadnou rozepři na sebe přijímati a chtíti ji rozsudkem svým rozeznati. A protož že jmenovaní knížata a stavové sjednocení též rozepře na svém místě a váze své zanechávají.... Že by byli tedy kurfirštové a knížata v Milhauzu pospolu shromáždění daleko lépeji a rozšafněji udělali, kdyby byli postarali se o to nejdříve, aby nevole ty české spůsobem přátelským upokojeny byly. Kteréž byloli by již nyní lze a možné nějak napraviti a uléčiti tou přísnou kurfirštův a knížat v Milhauze shromážděných pohrůžkou a trucováním, že oni (snědnocení knížata v Ulmu shromáždění) velice pochybují.“ (str. 1218) —

Dále na str. 1220 stojí: „O králi pak englickém činil zprávu z Engelandu Achacius z Donína, posel českého krále, 18. dne máje v psaní k Lingelsheimerovi, tejné radě falckrabího, co se toho sjezdu

vyslaných, že by nepřítel netoliko na pilném pozoru se měl a silnou stráž na vše strany držel, ale nad to výše i velmi pevně se zašancoval, tou příčinou změnil předsevzetí své a nechtěl lidu svého svévolně v nebezpečenství uvozovati. Autor akt Mansfeldských dokládá třetí překážku, pro niž kníže z Anhaltu tehdáž nic svésti nemohl, totiž neposlušnost vojákův hraběte z Mansfeldu, kteřížto, majíce přední tažení, jak přitáhli asi půl míle od ležení císařského, nechtěli se nikam dále podati odtud, až jim služba jich za osm měsíců povinná vyplacena bude. 1620

A když těch dnův v Vídni vzešel oheň nenadálý u starých masných krámův v domě jednoho kupce Nirmberského, tedy Čechové a Moravané, vzavše tu příležitost na dobrý pozor, přitáhli až před most Dunajský v několika tisících; ale vidouce, že se v městě žádný k ničemuž nemá, nevzali před sebe nic nepřátelského, než odtáhvše zase zpátkem, před Korneuburkem dobytka obojího přes 1300 zajali; císařští byvše jim hrubě slabí, pustiti se za nimi nesměli.

Ulmského tklo, takovou: že týž z Donína 4. d. máje měl audiencí při králi Jakubovi v Grenviku v příčině dotčené legací franské (knížete z Angolému), chtěje rád vyrozuměti z něho, co by on také k tomu sjezdu říkati mínil. Z něhož naposledy vyskoumal to, že by nemínil žádného k dotčenému sjezdu vypraviti. A když z Donína předkládal mu příčiny hodné a podstatné, aby toho nepomíjel, že jest se mu zakázal v krátkých dnech jej resolucí konečnou zpraviti..."

„Když pak z Donína dosáhl resolucí té od krále Jakuba, i hned uvedl ji v známost psaním svým z Londu 28. d. máje datovaným, komuž náleželo: poněvadž král Jakub nemohl toho obdržeti na poslu franském, aby mu byla zapůjčena instrukcí knížete z Angolému ku přečtení a vyrozumění jí; tedy že pro tu příčinu také král na ten čas vyslání žádného do říše učiniti nemíní... Mezi tím že těch 2000 Angličanů jest již do Čech odesláno, pomoc pak peněžitou že týž z Donína také pomalu shledává, ale jest se obávati, že jí tak příliš na mnoze nebude, jakž se sice mnozí nadáli...." (str. 1221).

Ještě před uzavřením výše položené smlouvy Ulmské psal, jak Skála na str. 1222 praví, Brederodius, legat hollandský na ten čas v Heidlberce, Plessovi dne 15. června mimo jiné také to: „...aby sjednocení knížata a stavové v říši mysl brdinskou netratili... že česká pře od pře knížat a stavův sjednocených v říši nemůže a nemá oddělována býti, nýbrž že se na obé jednčch a týchž věcí dotýče; ale naděje vede, že Camerarius bude věděti výborně, jak do toho trefiti a stavům sjednoceným mysle a srdce přidati. Čemuž že jest i to on Brederodius navrhl, že by bylo hrubě zapotřebí, aby stavové sjednocení byli vyvedeni pěkně z omylu toho, jako by totiž oni tu něco proti právu, řádu a spravedlnosti přečinili, kdyby moc svou válečnou s vojskem král. čes. spolčili a za jednoho člověka proti straně jich odporné stáli. Nebo kdyby měli tíž stavové sjednocení o věci té tak smýšleti, tedy že dávali by tudy na rozum vůbec, jako by stavové král. čes. neudělali dobře, že sou místodržící a rady císařské některé ven z okna vymetali, krále svého předešlého z stolice ssadili a o jiné nové volení se pokusili."

1620 S druhé strany kozáci císařští, vyjevše sobě na štraf k hranicím českým, ztekli nenadále městečko rakouské Lyčov a dostali v něm od fraucimoru i jiného lidu tam zastíženého kořistí bohatých nemálo. A ačkoli byla naděje, že dotčený národ kozácký, vezma sobě příklad z krajanův svých, jak nepřívětivě bylo s nimi naloženo teď nedávno ve Vratislavi pro jejich loupeže veliké, bude se ním káti a zanechá těch vpádův nepřátelských do Slezska a jinam na straně; s tím však se vším vydařilo se opět poznovu luzy té do pěti tisíců, chtějíce dáti se potřebovati císaři, a usilovali o to, aby mocí skrze Slezsko kudykoli k ležení jeho proraziti mohli. Ale král polský zvěděv o tom, dal sám návěští knížatům a stavům slezským, aby měli se na pilném pozoru, nařídiv to s dostatkem i po domácku při rytířstvu svém, aby jim průjezdu bránili, vzkázav přitom také dotčené zběři, jestliže se zpátkem domů neobrátí a rozkazu jeho neposlechnou, že je všecky za psance a zrádce vlasti vyhlásiti a rytířstvu svému v preis vydati poručí. I ulekly se toho přední osoby mezi nimi a obrátily se s pole s jiným komonstvem svým zase skrze Polsko do Podolí, zvěděvše i to, jak jsou se knížata a stavové v Slezsku sobě vespolek zavázali: jestliže by kdo ještě jednou z koruny polské vpád nepřátelský do země jejich učinil, tedy že zase společně do Polska vtrhnouti a škod svých na obyvatelích téhož království, jak budou moci, sobě postihati chtějí.

V tom přitáhlo do Prahy před samými svatodušními svátky 300 rejtharů hraběte z Stýrum, lid ovšem branný a výborně vypravený, ale přitom loupežníci a škůdcové velicí; nebo kdekoli se dostali, uměli s ubohým lidem robotným nekřesťansky zacházeti, anobrž v městečku královském Ounhošti, dvě míle od Prahy ležícím, nešetrností aneb spíšeji svévolností jejich stala se obyvatelům téhož místa škoda nemalá, když v pěti domích popelem položených mimo špížné vozy vojenské

„Při čemž však že sluší s pilností posouditi toho, že to vyhození rad císařských z okna, a co dále z toho pošlo, nevzalo původu z hotovosti vojenské, kterouž knížata a stavové sjednocení sobě nařídili, alebrž raději že hotovost ta vojenská pošla a urodila se z oučinku a předsevzetí toho českého rovně jako i v Nidrlantu podobná věc se zběhla…“

A když pak začátkem měs. července dotčena smlouva v městě Ulmu dokonána byla, učinil Jan falckrabě z Zweibruku 9. dne července k témuž Plessovi zprávu o ní s doložením tím: „že týž místodržící kurfiřtský nemá pochybnosti o tom žádné, že jak Čechové tak i král jejich budou míti nad tím zalíbení špatné, co jsou knížata a stavové sjednocení zavřeli, když jsou povolili i k svobodnému passu a průjezdu skrze Elsasy lidu císařskému…, a že z toho, co se králi na poště do Prahy odsílá, vyrozumí se šířeji, jak sou se unistové s Bavorským porovnali…“ (str. 1224.) Red.

a dva soldaty, se dvěma dětmi a koňmi čtyrmi uhořelé, drahně 1620
obilí pokaženo, tak že ta škoda šacována byla na 20.000 zl. O čemž zvěděvše sedláci okolní, jimž nemalé škody dotčené rejtharstvo v příbytcích jejich zdělalo, pustili se za nimi do měst Pražských a spoléhajíce na chasu obecní, začali sobě s týmiž rejthary jednoho i druhého dne svátečního takovou šarvátku o věci jim pobrané, že potom měšťané Malostranští i jiní měli co brániti a činiti přítrž, aby skrze to ňáké veřejné pozdvižení v lidu nepovstalo. Pro přetržení tedy něčeho horšího nařídil král to: aby ostatní lid válečný, kterýž ještě skrze Prahu do ležení hlavního veden býti měl, od kommissarův k tomu zřízených k Zbraslavi obrácen a tam přes řeku Vltavu na druhou stranu přepraven byl.

A poněvadž v ty časy těm podobné žaloby a stížnosti na krále od stavův a obyvatelův velmi zhusta se vznášely, jak nelidsky lid ten v nově verbovaný a do země převedený s poddanými jich, anobrž i s nimi samými by nakládal; pročež král okolo toho času rozkázal publikovati jak v městech Pražských, tak i jinde všudyž nížepsané patenty, zapovídaje v nich přísně: aby podtud více žádný z soldatův vyšších i nižších, na pšteluňk jeho najatých, podobných svévolností nad žádným z obyvatelův ani lidí jich poddaných se nedopouštěl a neprovozoval; pakli by kdokoli z nich v čem takovém postížen a usvědčen byl, tedy že má býti k němu s pokutou takovou přikročeno, aby se ním jiní všickni jemu podobní škůdcové káti musili. Že pak dotčená lidí pokojných příkoří a nátiskové odtud pocházejí nejvíce, že neřkuli vojáci prostí, ale i sami vůdcové a správcové jejich, ujížďějíce od kornetův a praporcův svých, na loupeže svobodné se vydávají a sem i tam po městečkách, vesnicích až i po městech se tlukou a drancují: z té tedy příčiny poroučelo se od krále všelijakým vrchnostem nižším všudyž po krajích, aby toho bedlivi byli, a dopadnouce chasu takovou, kteráž by se po krajích bez hodnověrných passcetlův a vysvědčení jim od jejich nejvyšších aneb generalův vydaných protulovala, ní se dostatečně ujistili, na J. M. K. provinění jejich neprodleně vznesli i dalšího J. M. vyměření o škůdcích a tulácích takových očekávali. A aby žádný nemohl se nevědomostí svou vymlouvati, bylo na závírku v témž mandatu to tak opatřeno, aby jmenovaní patentové ve všech městech, městečkách i vesnicech se přibili, vyhlásili a ruka ochranná nad nimi ode všech beze všeho ušetření osob zavinilých a pevně se držela.

Mezi tím hrabě z Mansfeldu přitáh s jedním regimentem svým, od stavův rakouských z pšteluňku propuštěným, zpátkem do Čech, a dostav ku pomoci některý praporec Uhrův, učinil

1620 s nimi štraf k Budějovicům a k Krumlovu, a netoliko mlýny okolo Krumlova některé popálil, nýbrž i kláštera, Koruna Zlatá řečeného, a města Tejna nad Vltavou se zmocnil; a v tom obojím místě Uhři a soldati jeho nabyli kořistí hojných nemálo, a něco mnichův v dotčeném klášteře zastihvše, naložili s nimi ukrutně. Autor akt Mansfeldovských na str. 57. ztenčuje hrubě tu ztrátu města Tejna, pravě: že na něm bylo velmi málo vojákův i municí a profiantu císařského, tak že z Mansfeldu nic více municí na něm nezastihl, jedině půl tuny prachu; zámku pak Tejnského že Mansfeld neopanoval pro ňákou platnost a potřebu důležitou zemskou, a aby králi i stavům vděk učinil, alebrž v marné naději, domnívav se tam veliké poklady najíti, kteréž tam okolní panstvo a rytířstvo české, ježto se císaři pod ochranu poddalo, sobě svezlo. Kteráž ho prý velice zmýlila, protože dotčení obyvatelé srozuměvše tomu, že by v témž místě nebyli hrubě sebou i věcmi svými bezpečni, odvezli sobě to všecko na Rožmberk aneb do Budějovic Českých. Odtud sjel sám do Prahy, aby o zaplacení lidu svému při nejvyš. úř. a soud. zem. sollicitoval a tím dříveji k obležení Krumlova se přichystal, i o to při dvoře dle zprávy svrchu psaného autora se staraje všelijak, aby své obzvláštní vojsko míti, ním sám dokonale vládnouti mohl a k žádnému z generalův českých zření svého obraceti povinen nebyl, nýbrž samých toliko stavův a předně krále Fridricha, od nichž by k službě najat byl, rozkazem se spravoval.

Proti tomu císař Ferd. vyhledával toho při králi hišpanském i při papeži, čehož i na obé užil: aby mu přispěli ještě ku pomoci s 7000 lidu a s summou peněz nemalou. K té tedy žádosti jeho nařídil to král při kupcích Genuenských, aby mu na zplacení lidu válečného skrze veksl 200.000 korun dodali, gubernator pak Mediolanský aby po zemi skrze Tyrol neb kudykoli jinými cestami bezpečnými poslal na mezcích arciknížeti Leopoldovi do Elsas 400.000 korun, a šestkráte sto tisíců korun obráceno do Flandrie též na potřeby a přípravy vojenské, jimiž se markrabě Špiňola v tu dobu přes hlavu zachystával.

Věci slezské.

Okolo té doby skoncoval se také sněm v Slezsku, kterýž byl začat m. máje ve Vratislavi, dříve nežli v Praze sněm hlavní k zavření svému přišel; při němž nalézali se vyslaní z král. čes., aby pomohli uvážiti Slezákům jak jiných věcí obecných, tak ovšem i odpovědi na psaní to, kteréž jim kurfirštové

a knížata někteří z sjezdu Milhauzského pominulého v příčině svě oznámené podlé jiných zemí přivtělených učinili a odeslali. 1620

Mezi jinými artikuli důležitými snesli se i o tyto:

I. Jak by nařízenou v zemi defensí k místu a konci sobě přivésti a jakými důchody lid válečný vychovávati měli a mohli.

II. Aby knížetství Opavské, Karlovi knížeti z Lichtenšteina na ten čas náležející, nicméně i všickni a všelijací statkové pozemští Karla Hannibala z Donína pro jejich nad povinnosti a vlastí svou se zapomenutí neslušné a nechvalitebné k zemi na defensí obráceni a úřadu vrchního hejtmanství v Slezsku k opatrování poručeni byli, lidé pak poddaní jejich, propuštěni jsouce z sebe poddanosti, aby povinnost knížatům a stavům vykonali.

III. Co se statkův duchovních k biskupství Vratislavskému příslušejících dotýče: aby na ten čas v správě a opatrování vrchní kapitoly Vratislavské, u sv. Jana řečené, zůstávali, služebníci pak a osoby v něm příseżné všecky povinností a závazkův předešlých osvobozeni, zatím pak dotčené kapitole poslušnost zachovávati, knížatům a stavům k konfederací jejich přísahu veřejnou učiniti povinni byli, chtělili by spolu s jinými ochrany od nich užíti. A poněvadž knížata a stavové slezští vyrozuměli tomu z mnohých zpráv, že by Poláci velmi těžce nesli to potupné oběšení 27 kozákův, ve Vratislavi 25. d. máje ortelovaných na smrt pro loupeže, sem i tam v zemi zdělané: i nařídili to při úřadě Vratislavském, že jest táž těla oběšencův s spravedlnosti na den vstoupení na nebesa Krista Pána hned na úsvitě mistru popravnímu sníti a v jistém místě do země zahrabati poručil.

Poslové koruny české na sněmu uherském v Bystřici.

A ačkoli sněm obecný uherský byl položen od knížete uherského a sedmihradského do města Nové neb Báňské Bystřice ke dni 26. m. máje, avšak z jistých a důležitých příčin protáhl se až do 15. d. m. června, a snad i pro tu neposlední, že stavové král. uher. nebyli vespolek jednomyslní a zvláště co se volení krále nového tklo. Nebo, jakž někteří historikové němečtí zaznamenali, byla mezi nimi o to veliká roztržka: když jedni přáli toho důstojenství Betlénovi, jiní Fridrichovi, českému králi, ostatní pak (totiž katolici) vinšovali sobě v poslušnosti císaře Ferdinanda, krále svého již korunovaného, na další časy setrvati. Když tedy určitý termin téhož sněmu se přibližoval, sjížděli se také k němu vyslaní plnomocníci, jakž král. čes. tak i z zemí k němu přivtělených.

1620 Z Čech byli zvoleni k tomu Kristian Aderspach Berka z Dubé a z Lipého, Smil z Hodějova a Jan Jessenius z Jessen, v lékařství doktor a rektor akademie Pražské. Kteřížto vyjevše z Prahy 2. d. června, přijeli do Nové Bystřice šťastně 13. d. mezi 7. a 8. hodinou německou k večeru. Proti nimž vyjeli ven z města stavové uherští na čtvrt míle, a přivítavše je přátelsky, přivezli je na voze knížecím až do hospody v jednom domě nejpřednějším jim připravené.

Na ráno 14. d. června Wolf Vilém Laminger z Albernreitu, svobodný pán a rada dvorská císaře Ferdinanda, byv již prvé v Bystřici od císaře k Betlénovi vyslaný, měl audiencí při knížeti o to, aby se před ním ohlásil, poněvadž on nebyl by k jednání tomu sněmovnímu od císaře náležitě a s dostatkem splnomocněn, a kníže k žádosti císařské nemínil by žádných rukojmův, kteří by zatím v Vídni v zástavě zůstávali, ke dvoru císařskému vypraviti: pročež že od něho odjedti musí, na místo pak jeho že jiní dostatečnější poslové a kommissaři od císaře budou k knížeti vypraveni. A s tím byv od něho propuštěn snadně, protože mu nehrubě vděčný byl s svým přednášením, hned na ráno 15. d. června odjel z Bystřice.

Po odjezdu jeho, mezi 9. a 10. hodinou, poslal kníže vůz svůj pro legaty české, kteříž přijevše k němu, neřídili toho dne při něm nic jiného, kromě že mu od krále a stavův král. čes. vinš a pozdravení přátelské přednesli: kteréž on od nich s vděčností a úctivostí náležitou přijal.

Téhož dne poslové z Moravy, z Slezska a Lužic mezi 6. a 7. večerní hodinou na půl orloji uvítáni od stavův uherských poctivě. Osob z Moravy vyslaných nikdež jsem zaznamenaných najíti nemohl. Od knížat pak a stavův slezských byli k tomu Jan Oldřich Šafgoč, svobodný pán David z Rohru, knížat a stavův nejvyšší leitnant, a Kašpar Dornavius, v lékařství doktor a orator vznešený, majíce s sebou 6 komorních vozův a do sta koní. Ti vyjevše z domu, též d. 2. června, sice měli velmi nebezpečnou cestu na slezských a uherských hranicích pro rozličné loupežníky sem i tam se v tu dobu protulující s znamenitou lidí pocestných škodou a nebezpečenstvím; ale s tím se vším předce projeli pěkně s pomocí boží, až dostali se půl míle od Nové Bystřice, kamž proti nim poslal kníže vůz svůj životní s 1 stem rejtharův, od nichž byli do města slavně doprovozeni. Ale kníže o některý den dříveji, totiž 9. d. června, jenž byl den páteční, přijel do Bystřice s kněžnou manželkou svou a se dvěma tisíci, jiní kladou 12 a někteří i 14 tisíc, lidu zbrojného; rozuměti však tomu, že ty dva tisíce aneb dvanácte set jonáků v jednostejnou

liberaji oděných náleželo k životní jeho stráži, ostatní pak počet lidu že náležel stavům uherským. Z nichž mnozí, jako Emerich Tuří hrabě a Jiří Rakoci, vystrojili se k témuž sjezdu nad míru oupravně, tak že bylo se čemu podiviti. Což Lamingera, vyslaného císařského, velice bodlo vůči. 1620

Když tedy všickni poslové z zemí přivtělených a sjednocených byli pospolu a přednesli listy své věřicí knížeti, zatím 18. d. června sešli se společně v obydlí neb losumentě legatův českých. I vyslal mezi ně Betlén Gábor hrabě Emericha Tuřího s kancléřem uherským Simeonem Pechem a dal jim jmenem svým přednésti artikule tyto:

I. Věděli poslové král. čes. i jiných zemí k němu příslušejících o tom, že by král český od císaře do klatby neb achtu říšského dán a proškribirován byl.

II. Aby země sjednocené summu peněz knížeti zaslíbenou k opatření pevností uherských tím dříveji shledaly a v místo náležité odeslaly.

III. Že jest veliká potřeba, aby legací ku portě ottomanské co nejrychleji se vypravila na společný zemí sjednocených náklad, tak jakž to prvé mezi nimi svoleno jest.

Legati zemí sjednocených vyrozumějše přednešení tomu, dali na ně zase odpověď takovou: aby král český, pán jejich nejm., do jaké klatby od císaře dán a jako za psance vyhlášen býti měl, že oni o tom naprosto nic nevědí, a že císař moci té nemá, aby krále českého sám o své ujmě, bez snešení a povolení kurfirštův a knížat říšských, tak zlehčiti a potupně do achtu vydati měl a mohl; a byť krásně se o to i pokusil, že, díka Bohu, není se z hřímání toho jalového jakého nebezpečenství obávati. K druhému a třetímu punktu zakázali se poslové, že se o to všickni jednomyslně postarati chtějí, jak by kníže s principaly jich i s nimi výborně spokojen býti moci ráčil. —

Že pak při příjezdu poslův král. čes. a jiných zemí přivtělených nalézal se při knížeti Gáborovi v Bystřici jeden čauš turecký, jmenem Mehmet Aga, ale potom brzo uchýlil se odtud do Prahy k králi čes.; pročež vyslaní král. čes. nepominuli prokázati k němu vlídnost všelikou, i k obědu přátelskému 19. d. června jej pozvavše. Ten tedy mezi jinými rozprávkami a diškursy politickými, když za zdraví krále Fridricha pil, dotkl v něm o sultanovi svém toho a vinšoval oboum: poněvadž byli by obadva páni a potentatové mladí, aby vespolek v dobrém srozumění vždycky zůstávati mohli, s nemalým potěšením a pohodlím zemí a lidí poddaných jich. Do jezuitův pak, kteříž v Konstantinopoli bydlejí a církve křesťanské spravují, stěžoval sobě nemálo, kterak by převelice

1620 národu tureckému byli obtížni a protimyslni příčinou tou, že se do politických věcí a správ všetečně vtírají. —

Téhož dne k večeru dostal se do Bystřice legat polský se 300 osob, totiž 200 Poláků a 100 kozáků. Ale kníže neposlalo proti němu vstříc od osoby své komonstva ani kommissarův svých žádných, nýbrž toliko sám palatin vypravil proti němu osoby některé z stavův pod jednou a přivítal ho. Potom 21. d. června týž posel měl audiencí u knížete i u stavův, přednášev summovně to: že král jeho knížeti i stavům království uherského ku pokoji a k dobrému sousedství s císařem věrně radí; těmi pak vpády nepřátelskými, kteréž někteří Poláci a kozáci do Uher i do Moravy jednou i podruhé udělali, že král vinen není, protože od císaře byli k tomu najati a ne od něho posláni. Čímž knížeti hrubého zalíbení neučinil.

Po nich potom 25. d. června země sjednocené dostaly též slyšení volného u knížete i u stavův společně. Když vstoupili vyslaní do pokoje, kníže vyvstalo z místa svého proti nim a podávalo ruky všechněm popořád tak dlouho, až se všickni vypořádali; držíc klobouk neb maděrku svou sňatou v ruce. Po utišení hluku mezi lidem přítomným, učinil k němu jménem všech vyslaných orací latinskou doktor Kašpar Dornavius, kteráž obsahovala v sobě tu dvojí věc: aby kníže spolu s stavy a s zeměmi sjednocenými aneb o stálý a bezpečný pokoj s císařem se postarati aneb válku veřejnou, jakž by slušelo, s protivníky svými úhlavními vésti nepřestávali. Z kteréhožto pronešení jich horlivého bylo jim od knížete i od stavův poděkováno a místo odpovědi na ten čas dáno, aby resolucí přátelské a příjemné v krátkém čase se nadáli.

Přijeli také k témuž sjezdu i poslové pánův Benátčanův, vyhledávajíce toho, aby obec jich do konfederací a jednoty zemí a království sjednocených též přijata a zahrnuta byla.

Ostatní příběhové téhož sjezdu níže na svém místě připomenuti budou. *)

---

*) V dalším vypisování příběhů cizích praví Skála na str. 1240:

„Autorové tajné kanceláře Anhaltské připomínají nížepsané věci onačejší, kteréž se měsíce tohoto onde i onde zběhnouti měly: Předně, že prvního dne téhož měsíce přišly ke dvoru císařskému do Vídně noviny tyto: kterak Ulley Januš, dvořenín Gábora a hejtman na Damáždově s jedním pánem českým a jistými osobami z dvořanův sultana tureckého přijel z Konstantinopole do Budína, kdež s velikou radostí sou přijati, přinesvše s sebou list věřicí od sultana, v němž ohlašoval se, kterékoli země sjednotily se s Gáborem, že ty všecky i jeho sultana přátelské jsou. K tomu cíli také že se sultan smluvil posnovu s chánem tatarským, aby Gáborovi se 40.000 Tatarů na pomoc přispěl, kdybykoli pomoci takové potřeboval. A kdyby nebylo mezi ním a perským králem

1620

Diškurs o tom, zdali by císař Ferdinand v rozepři české sám soudcem býti mohl a měl. *)

Při sjezdu Ulmském kníže z Angolému, přední posel francouzský, měl k knížatům a stavům sjednoceným takto mluviti: chtělli by císař býti soudcím v své vlastní při, že by nedělal dobře, nýbrž dopustil by se tu zmatku a nepořádu práva převelikého. Pročež pro dolíčení zdání toho knížecího, jak by podstatné a právní bylo, položím tuto nížepsaný diškurs, kterýž tutúž otázku dosti obšírně a jemně rozjímá a považuje, z němčiny do české řeči přeložený, totiž: zdali by nynější císař Ferdinand v té rozepři české soudcím řádným býti a ji sám rozsuzovati mohl a měl, čili ne. Na kteroužto autor diškursu jmenovaného odpovídá v smyslu a pořádku tomto:

„Zástupcové pře císařské ti, kteřížkoli nynějšímu císaři římskému J. M. úřad soudci pořádného v rozepři té české přivlastňovati chtějí, zakládají zdání své na tom důvodu, že by koruna česká jedním kurfirštstvím a lénem sv. římské říše byla, a činí odtud závírku takovou:"

„Jakož samému a jedinému císaři římskému to náleží, kurfirštství a léna říšská vyzdvihovati, že podobnou měrou přísluší naň také samého, aby pře oné vzniklé pořádem práva rozeznával a ortel spravedlivý vynášel, a když by oč takového kdy spor jaký vzešel, v takové rozepře mocností svou císařskou se vkládal. I poněvadž pak nynější český král, falckrabě a kurfiršt, dotčenou korunu, kurfirštství a léno říšské, v ten čas, když J. M. C. byl již k důstojenství císařskému povýšen, ano také i od téhož falckraběte kurfiršta samého za

tak těžkého nedorozumění, že by se chtěl sám životně s Betlénem v poli strhnouti a krve své podlé něho vynasaditi.

Odtud že dotčení vyslaní strojí se do Bystřici, aby Betlénovi drahé prezenty od sultana přednesli. Bašeti Budinskému že také poručeno jest pod ztracením hlavy, aby Gáborovi ve všem všudyž volen a hotov byl; s císařem pak německým aby srozumění naprosto žádného neměl a jemu se dary a halafanci jeho nižádnou měrou přemluviti a uchlácholiti nedával.

Dále dotčení autorové dotýkají toho, kterak Achac z Donína naříká hrubě v listu svém, z Londu 8. d. června Lingelsheimerovi odeslaném, na nedbanlivost rad falckých, že mu nic nevzkazují, co dobrého Camerarius v Mnichově při Bavorském zřídil, ješto kdyby bylo mu to uvedeno časně v známost, že mohl mnoho dobrého tím při králi englickém spů-

*) Ruk. Skálův díl IX. str. 1242...

1620 jeho císaře a pána uznán, věda i o tom dobře, že by císař k jmenované koruně, kurfirštství a lénu říšskému přípověd jistou činil a na ni se potahoval, k sobě přijal, tudy rešpekt a šetrnost náležitou, kterouž císaři římskému donášeti jest povinen, jako za hřbet založil a koruny jednou k sobě přijaté, byv v tom od císaře zjevným listem ohradním dostatečně napomenut, jemu zase odstoupiti zanedbal, ani představenému sobě císaři a pánu svému náležité poslušenství prokazovati dosavad nechce; z těch všech příčin že císař J. M., jakožto pořádně volený římský císař, vrchní pán léna a soudce nejvyšší, tu moc, právo a svobodu k tomu má, aby těžší prostředky a přísnější exekucí právní před sebe vzal a podlé nich k témuž falckraběti se zachoval."

„Ale jeden každý člověk rozumný, kdožkoli zrak téhož rozumu zdravého zbytečnými a nezřízenými vášněmi, náruživostmi a důmysly zastaralými dokonce zaslepený nemá, může velmi snadničce porozuměti mdlobě a nestatečnosti toho důvodu neb argumentu zmotaného a zpátečného, když toliko jak stran odporných, tak ovšem samé hlavní věci s bedlivostí náležitou posoudí a pováží. To zajisté jest věc všemu oboru světa výborně známá a vynachází se zřetedlně ze všech spisův císařských, co jich koli v příčině té k vytištění zjevnému posavad přišlo: že se v nich císař římský nikdež nehájí a nezastírá tím, ani podstaty stížnosti neb obvinění svého nezakládá, jako by tím koruny české od falckraběte skutečným se ujetím sv. římské říši v čem jaká ujma a zkrácení nejmenší státi se mělo; nýbrž celou podstatu a fundament neb grunt též žaloby a obvinění svého zakládá sobě toliko na té jedinké věci, že by dotčená koruna česká jedinému toliko a samotnému rakouskému domu dědičně a vlastně náležela, a že J. M. C. jakožto přirozený a pravý arcikníže rakouský k ní právo a spravedlnost míti ráčí."

---

sobiti z strany výsilky jeho do říše. Mimo to že při dvoře englickém jest ve všech věcech neřád, zmatek a spletek znamenitý, tak že s těžkostí cos dobrého a pánu jeho užitečného rady s králem smluví a srovnají.

Podtím pak že v Londu roztrušují se vůbec ledajacís spisové rozpačtiví a škodní, ješto se tam skrze pak kohokoli z Vídně a z Bryslu dostávají; a mezi jinými traktat jeden pod titulem takovým „Fides bohemo-palatina" (víra a pravdomluvnost česko-falcká). Ale že by bylo na čase, aby proti těm podobným spisům hanlivým a na zahanbení jich s dedukcí českou déleji meškáno nebylo, nýbrž aby spolu s jinými replikami potřebnými vydala se již na světlo.

Z Říma že přicházejí k uším z Donínovým noviny jakési zarmoucené, totiž, že tam jedná a rokuje se velmi pilně o to, aby s domem falckým bylo naloženo způsobem tím, jako tam na onen čas za cís. Karla V. s kurem saským. Čehož, Bože, uchovati rač!"

„I jestiť ovšem to věc nepochybná a průvodná: jestliže 1620
by císař nynější chtěl se potahovati na korunu českou a právo své dědičné sobě pokládati na ni, pro tu příčinu, že by byl za císaře římského řádně zvolen, tedy žeť by takovou měrou i jiní budoucí po něm císařové římští, nechť by z kteréhokoli rodu neb domu knížecího pocházeli, mohli by se podobným právem dědickým a nápadním na dotčenou korunu českou potahovati a připověď činiti. V čemž by však žádnému z nich dům rakouský za pravé nedal a takové jich pretensí a připovědi za slušnou a právní jim nepustil a neuznal."

„Pročež již z toho prvního důvodu následuje závírka neomylná, kteráž žádným odvodem odporným nijakž poražena a přemožena býti nemůže, že nynější král český za příčinou ujetí se koruny české, z něhož se tak těžce vůbec obviňuje, s sv. římskou říší ani s J. M. C. jakožto voleným císařem římským v žádném sporu a nedorozumění nepřátelském nezůstává aniž s nimi o túž věc nic činiti nemá, ale že toliko s samým domem rakouským a s osobou J. M., jelikož jest rodilé arcikníže rakouské, s strany často jmenované koruny v jistý spor jest vešel."

„A tou měrou že císař Ferdinand v této své postranní a privatní při a pretensí rakouské nemůže a nemá podlé práva zároveň a jednoho i téhož času stranou původní i soudcím býti; ať nyní pomine se mlčením důvodu toho, že království české nikda se k tomu neznalo a dosavad nezná, aby v čem císaři římskému (kromě toho, co se manství a léna sv. římské říši na něm náležejícího dotýče) k jurisdikcí jeho poddáno býti, mnohem pak méně k některému soudu a právu jeho císařskému neb sv. říše, totiž k soudu dvorskému neb do komory říšské v Špeiru, náležeti aneb jakýmikoli právy, zříz. zem. neb i snešeními jejími sněmovními v jakékoli příčině se vázati a říditi a spravovati mělo a povinno bylo. Pročež to jest věc převelice nemotorná, že mnozí nechtějí v při této J. M. C. míti a uznávati za jednu stranu spornou a to původní proti falckraběti kurfirštu a nynějšímu českému králi, alebrž soudí ho a kladou sobě toliko za císaře římského, vrchního pána lenního a nejvyššího sudího, an sám císař v té české rozepři za žádného jiného sebe nevydává a neklade jediné za krále a mana sv. říše, a to v tom, když usiluje práva a pretensí své tím toliko nejvíce doličovati, že jest od císaře římského Matiáše lénem dotčené koruny české náležitě a pořádně obdařen."

„Tou tedy měrou falckrabě kurfiršt, nynější král český, nemůže se nijakž obviňovati za to, jako by tu něco proti sv.

1620 římské říši a císaři jejímu, pánu svému lennímu, provinil a tudy léno to říšské, kterého se ujal, propadl."

„Když by tedy císař Ferdinand v při té povinnost soudce, jakožto římský císař a vrchní pán lenní, na sobě zdržovati a vykonávati chtěl, tedy musil by z nevyhnutedlné potřeby míti na sobě a zastávati dvojí osobu rozdílnou, a jednu z nich posaditi na majestatu neb soudné stolici císařské, druhou pak podstaviti před sebou, jakožto arcikníže rakouské, spolu s falckrabětem kurfirštem a teprva učiniti mezi nimi výnos neb výpověd právní o to: kdo by z nich dvou při nejlepší a spravedlivou měl, zdali arcikníže, kterýž na znamenitou a patrnou ouhonu, ujmu a zkrácení sv. římské říše korunu českou, léno říšské, smlouvou potutedlnou na dům hišpanský, jenž od dávního času po veřejné a nejvyšší v světě monarchii dychtí, převésti usiloval, čili falckrabě, který tutúž korunu a léno říšské při sv. říši zdržeti a zachovati všelijak se vynasnažoval a až dosavad všecku snažnost svou na to vynakládá."

„Ale toto jest ještě daleko neforemnější věc, že někteří chtějí veškeren svět namluviti na to, jakoby falckrabě kurfiršt v tom velikého bezpráví se dopustil a příliš daleko z gleichu spravedlnosti vykročil, když volení a korunu českou, kteréž mu stavové její podali, k sobě přijal, a to ještě tehdáž, když J. M. C. již ovšem k důstojenství císařskému povýšen a od dotčeného falckrabího za císaře a pána jeho uznán byl; též že jest falckrabě vědělo o tom dobře, že císař na korunu českou silně se již potahuje a připovídá, bezpochyby, jako by ten ohled na důstojenství císařské měl falckrabího rozpakovati a odvésti od přijetí k sobě věci té, k níž od Boha i od práva právo a spravedlnost danou sobě měl, a on o tom také tak pevně a neomylně věřil. Kterážto výtka v skutku a v pravdě tak velikou platnost a podstatu v sobě nese, jako kdyby někdo říci chtěl, že žalobníka neb strany původné pretensí a obrana musí nejlepší a nejspravedlivější býti proto, že jest pod přením se právním k větší důstojnosti přišel, nežli jest prvé ji měl."

„Takovou měrou nenajde se ani jedno kníže v říši, kteréž by v svých domácích příbězích neb věcech nepokládalo sobě míti nějaké právo a pretensí proti sobě rovné osobě knížecí. Kdyby tedy někdo z těch jemu podobných knížat důstojenství císařského dosáhl, mělli byž proto hned tento druhý od práva a pretensí své, kterouž praví se míti na něm neb k němu, dokonce upustiti? Aneb co by někdo z kanovníkův v své vlastní a privatní věci nesměl a neměl se práva svého ujímati proto, že by jeho spolubratr neb kanovník, s nímž zůstává o túž věc na sporu, mezi tím za biskupa a

hlavu jeho zvolen byl? Byloli by slušné a spravedlivé, aby 1620
měštěnín některý pro tu samou příčinu, právo a spravedlnost potratil, že by spolusoused neb měštěnín a strana jeho odporná byl za purkmistra vyzdvižen? Měllí by soldat upustiti od žaloby neb připovědi své, kterouž učinil k osobě neb statku spoludruha svého, pro to samotné, že jeho spolutovaryš dosáhl nad ním správy a úřadu hejtmanského?"

„A takž že z toho důvodu pojíti by musilo to, že úřadové a důstojnosti mezi stavy světa všelijaké vztahovaly by se mnohem víceji ku potlačení nežli k zvelebení řádu, práva a spravedlnosti, ješto v otázce té obyčejné, proč by se ve všelijakých stavích světa hlavy a osoby přední i správcové jiným nařizovali a představovali, ten jediný cíl a příčina hlavní toho nařízení jestiť ta, aby tudy dobrý řád v správě jich obecné zdržán a zachován, práva a spravedlnosti jednomu každému, jak dalece a vlastně k tomu co toho náleží, udíleno, a žádný od druhého v ničemž bezprávně aneb násilně potiskován nebýval. A jakkoli mezi všechněmi a všelijakými stavy světa jeden každý dlužen a povinen jest, sobě předloženou vrchnost úctivostí a šlechetností náležitou předcházeti; takový však rešpekt a poctivosti jí donášení jemu žádným vymyšleným spůsobem k ujmě a zkrácení práva jeho, nýbrž raději k jeho fedruňku a pohodlí, vztahovati se nemá."

„Toto pak jest věc nade všecko všudyž nejpotvornější, že dotčení lidé smějí se pokoušeti o to, aby namluvili a nabaňkovali císaře na to, že on pro snadnější i podstatnější obhájení a provedení té své privatní neb domácí pretensí a obrany rakouské má a povinen jest, mocnosti své císařské užívati a jako římský císař mocí násilnou stranu svou odpornou potříti a, jak se vůbec říká, čelem stěnu proraziti. Nebo ve všech těch spisích a patentích, kteříkoli po ten veškeren čas nedorozumění toho jmenem císařským tak dobře v příčině toho v Dolejší Burgundii zverbovaného lidu španielského, jako i z strany druhého od sjednocených římských katolických kurfirštův, knížat a stavův shromážděného lidu válečného sem i tam procházeli a na jevo vydáváni byli, tato dvojí příčina se zřetedlně dokládá a vyslovuje: že dotčený a na rozličných místech sebraný lid vojenský k tomu cíli najat jest a potřebovati se chce, aby ním J. M. C. mocnost a velebnost v podstatě a celosti své zachována, a to, což J. M. a jejímu celému domu rakouskému v král. čes. násilně odňato jest, zase dobyto a dosaženo býti mohlo."

„Odkudž již jeden každý světle a patrně porozuměti může, k jakému cíli první ta příčina, totiž mocnost a velebnost císařská, by se tuto předstírala, že ovšem k tomu, aby tato

1620 druhá příčina neb důvod, to jest domácí a vlastní domu rakouského zisk, užitek a pohodlí, pod takovou zástěrou slibnou tím lépeji a snázeji provésti a za pravou učiniti se mohla. Pod čímž však jistě přehrozný zmatek a užívání zlé dotčené mocnosti a velebnosti císařské kryje se a nalézá, poněvadž sám rozum, sama chvalitebná práva, zříz. zem. a snešení sněmovní sv. říše, nad to pak všelijaké kapitulací neb reversové císařští to dostatečně tvrdí a prokazují, že jednomu každému císaři římskému táž mocnost císařská k tomu toliko cíli od sv. říše se propůjčuje, aby podlé ní řádu, práva a spravedlnosti, kteréžto věci jsou jednoho každého království základ pevný, bez něhož ono nijakž v celosti ostati nemůže, beze vší strannosti a osob přijímání, všechněm zároveň se udílelo a žádný kníže neb stav říše proti témuž řádu a právu v ničemž se nestěžoval, nýbrž aby všickni, jakožto oudové těla jednoho, před všelikým bezprávím a násilím se ochraňovali a obhajovali, a tou měrou celé tělo sv. říše v dobrém míru, pokoji a spůsobu zdržáno a zachováno býti mohlo.“

„Kteréhožto cíle nikda by žádný netrefil a nedosáhl, kdyby jeden každý kníže, kterýž by na císařskou stolici dosedl, své a domu svého věci a zaneprázdnění privatní a postranní, kteréž by měl s jinými sobě rovnými knížaty, s věcmi obecnými a celé sv. říše se dotýkajícími v hromadu míchati a to, čehož by prvé v své vlastní při sám od sebe na spoludruhu svém obdržeti nemohl, potom pod zámyslem císařské mocnosti a velebnosti, beze všeho právního a spravedlivého rozeznání, po své libosti, skrze válku, do achtu neb klatby strany své odporné dávání aneb jiné těm podobné prostředky prudké a příkré, sobě provésti a obdržeti a tudy celou sv. říši, jíž se předtím tuhou přísahou zavázal, že jejího rozšiřování, zvelebení a pohodlí pokojného dle své nejvyšší možnosti vyhledávati bude, do těžkých nevolí a rozbrojův uvésti, ohněm i mečem ji hubiti dovolovati a do nebezpečenství nejhoršího svévolně zaplésti chtěl.“

„Z té příčiny předkové naši, povážíce při sobě bedlivě takových nepříležitostí a chtějíce vkročiti v cestu zlému užívání mocnosti císařské, v sv. římské říši to sobě za právo a zříz. zem. chvalitebné a užitečné ustanovili, aby každý v nově volený římský císař při svém na císařství volení od kolleje kurfirštské k tomu byl přidržán, aby jim tuto pevnou neb mocnou kapitulací a revers císařský přísahou svou životní stvrditi povinen byl, jmenovitě že nemá a nechce nad jinými stavy říše žádné moci, kvaltu ani sám sobě provozovati ani komu jinému provozovati nedopouštěti; nýbrž nazpět měl by, buď on sám buď kdokoli jiný, k komu z nich což takového

hleděti a se domlouvati, tedy že chce je všecky vůbec i jednoho 1620
každého z nich obzvláštně beze všeho rozbroje, pozdvižení, roztržitosti a pro uvarování nepříležitosti jiné v sv. říši, pokoje pak a svornosti v ní zachování, k náležitému a volnému vyslyšení připustiti, nijakž k tomu přijíti nedopouštěje, aby v té aneb v kterékoli jiné příčině a případnosti, pod jakýmkoli vymyšleným zámyslem a barvou to by se státi mohlo, když by oni obyčejnému pořádku práva folkovati a na něj se odvolávati chtěli, loupežnictvím, zájmem, pálením, nepřátelstvím, válkou aneb jakýmkoli jiným prostředkem násilným nuzeni, ztěžováni, šacováni a potiskováni byli."

„Dále že má a chce také i to předcházeti a žádnou měrou tomu nepovolovati, aby na budoucí časy někdo z vyššího i nižšího stavu kurfiršt, kníže neb kdokoli jiný bez příčiny a beze všeho vyslyšení pořádného do achtu nižšího ani vyššího dáván a za psance vyhlašován nebýval; nýbrž aby v takových příbězích podlé pořádného processu, podlé zříz. zem. sv. říše, ano i podlé obnoveného komory říšské řádu a nařízení i na to prošlého snešení sněmovního se kráčelo a postupovalo. Naposledy že nemá a nechce proti zlaté bulli, ani proti zříz. zem. sv. říše naprosto žádných poručení neb mandatův ani cokoli jiného obtížného vydávati, ani tomu, aby skrze něčí jiné ruce vycházeti měli, dovolovati žádným vymyšleným spůsobem a zámyslem. Pakli by vždy proti čemu tomu něco jiného odporného před sebe bral, tedy aby to všecko ničímž, neplatné a dokonce umořeno bylo."

„I poněvadž pak i nynější císař J. M. rovně takovou kapitulací neb revers od sebe dal a ji přísahou svou životní kurfirštům ztvrdil a upevnil, tedyť se odtud již zřetedlněji nad slunce nebeské spatřuje a seznává to, žeť takovou měrou v této při vlastní a domácí proti žádnému z kurfirštův, knížat a stavův sv. říše strany původní i soudce povinnosti zároveň a pojednou se ujímati a zastávati, mnohem pak méněji mocností svou císařskou se hájiti a ji sobě ku pomoci intentu svého bráti nikoli nemůže a nemá."

„Avšak že by se snad časem to dobře přitrefiti mohlo, že by císař římský s jedním neb druhým kurfirštem, knížetem a stavem říše, aneb nazpět, někdo z kurfirštův a z knížat a z stavův říše s císařem římským, o nějakou svou domácí a privatní věc v nedorozumění nějaké vjíti mohli, a tu by teprva strany někoho za soudci nestranního a pořádného mezi sebou míti musili: pročež v příčině takové jest to také týmiž právy a zříz. zem. sv. říše, jako i tím hlavním zlaté bulle nařízením výslovně opatřeno a vyhraženo, že v těm podobných příbězích, když by římský císař k komu z stavův říše, aneb

1620 zase někdo z stavův říše k císaři římskému pořádem práva přistoupiti a z něčeho viniti chtěl, taková rozepře před jediného a samého falckraběte při Rejnu, sv. římské říše kurfiršta, jakožto celé římské říše k tomu pořádně zřízeného a zplnomocněného sudího vlastně přináležeti a od něho náležitě rozeznána a rozsouzena býti má."

„Takť jest ovšem, že pro hojnější ulíčení toho velebnosti a mocnosti císařské zlého užívání sem i tam vůbec roztrušuje se a dokládá i to: poněvadž věc neb pře ta dotýkala by se celého kollegium kurfirštského sv. říše, že by také všickni kurfirštové ze spolka měli moc a svobodu k ní se ozývati, a že za tou příčinou také teď času nedávního v městě Milhauze shledání své měli a na tom ustrnuli neb snesli se jednomyslně, že by císař římský v příčině své privatní pretensí rakouské měl by k tomu dostatek práva a spravedlnosti, aby proti falckraběti kurfirštu, nynějšímu českému králi, mocnosti své císařské užil."

„Ale toť jest ta opravdová plnost všelijakých zmatkův a bezpráví nemotorného, o nichž kdy pod tím nebeským sluncem, co svět stojí, jak živo, slýchati bylo. Kdyby zajisté tři kurfirštové duchovní měli za to, že by kollegium kurfirštské v příčině kuru českého mělo tu moc a právo, věci neb pře té se ujímati a v ní rozsudek nějaký právní učiniti; tedyť jsou měli s právem tehdáž, když při pominulém volení císařském v městě Frankfurtě stavové král. čes. skrze vyslané své toho při nich téměř slzavě vyhledávali a tří kurfirštův světských vyslaní sami také k týmž kurfirštům duchovním velmi snažně za jmenované stavy a posly jich se přimlouvali a je k tomu napomínali, pomoci věc tu, dokud byla ještě v celosti své, přede všemi jinými věcmi spokojiti."

„Ale poněvadž jsou se v tom času k tomu hned zprosta nic neměli, slova nejmenšího k ní neříkali, kurfiršt pak Mohučský obzvláštně ohlášení od poslův českých jemu odevzdaného ani jednou, jakž sice jemu jakožto arcikancléři říšskému dle úřadu jeho to vlastně přináleželo, v radě kurfirštské přednésti, a dotčení kurfirštové duchovní stavův král. čes. vyslané k audiencí, za niž jich šetrně žádali, nikda, an se tu sice kuru českého vlastně dotýkalo, připustiti, ani jim dobrodiní práva všech národův užíti dáti nechtěli: z té příčiny jest se jistě čemu velice podiviti, že jsou se jmenovaní kurfirštové duchovní nyní sami od sebe obzvláštně, a nepotahvše k tomu kollegium kurfirštského, mnohem pak méně ostatních knížat a stavův říše, s takovým svým ovšem potutedlně sepsaným neb zhotoveným přednálezem neb ortelem příliš kvapně uspíšili, nepamatovavše se v tom naprosto nic,

že to všecka božská i světská práva po celém oboru zemském vysoce zapovídají a vyhražují, aby žádný soudce neb právo jedné strany bez vyslyšení právního ničehéhož neodsuzovalo a druhé pak neospravedlňovalo." 1620

„A nemůže to žádný člověk rozumný poznati při sobě, jak by se jmenovaní kurfirštové duchovní v tom tak světlém a zřetedlném příběhu mohli vytahovati z domnění a nářku toho, že by jedné straně patrně nakládali, mnohem pak méně za pořádné, spravedlivé a nestranní soudce v té při sebe vystaviti i od jiných lidí za takové jmíni a držáni býti."

„K tomu, jak již toho zprvu dotknuto, to jest věc jistá a pravdivá, že koruna a kurfirštství české má svá jistá a obzvláštní práva, zříz. zem., výsady podstatné, podlé nichž by mělo se k králi i k stavům dotčené koruny v podobných příbězích hleděti, a sice mimo to táž koruna neznala se nikda a dosavad nezná k tomu, aby k jurisdikcí sv. římské říše mimo samu lenní neb manskou povinnost neb šetrnost v čem nejmenším přináležeti a jí poddána býti mohla. Že se pak ten v Frankfurtu zjevně stalý omyl a zmatek nyní teprva po straně a potutedlně premovati, napravovati, ano i pod jmenem a zámyslem mocnosti císařské mocí násilnou zastávati chce, toť jsou jistě věci takové přetěžké, kteréž se samému pánu Bohu, tomu soudci svrchovanému, k rozsudku spravedlivému poručiti musejí."

„To však nemluví se k cíli a úmyslem tím, jako by král český, falckrabě a kurfiršt, rozeznání spravedlivého pře své trpěti nemohl, nýbrž se mu vyhýbal, poněvadž jest se vždycky každého času k tomu volal, pokudž by se jen to v místě k tomu náležitém skrze nestranní a k takové věci spůsobné osoby, a ne skrze některé toliko na mále stavy sv. říše, kteříž jsou se k soudu takovému sami o své ujmě nutkali, ovšem pak skrze domácí rady a služebníky císařské, ješto se v tu věc bezděk a svévolně třeli, státi a vykonati mohlo."

„A tak není tu o to činiti, která strana byla by pravá neb ne, nýbrž o to toliko, zdali by císař aneb domácí jeho rádcové mohli a směli v při té povinnost soudce zastati neb ne."

„Co se zajisté samé věci hlavní tkne, toť jsou stavové koruny české v své nedávního času na světlo vydané dedukcí neb obraně dostatečně provedli a ukázali, jakým spůsobem práva a svobody své s strany volení krále jsou předkové jejich dosáhli, a oni po nich až do nynějšího císaře časův, beze vší téhož práva ujmy, překážky a protržení, sobě v celosti je dochovali; za druhé všecky rakouské obrany, základy a pretensí neb připovědi jejich k koruně české

1620 hodnověrnými průvody a instrumenty právními gruntovně a podstatně porazili a svedli."

„Třetí, dokázali i to, z jak vysoce důležitých a spravedlivých příčin nynějšího císaře podlé znění a moci svých dobře nabytých a do té chvíle v celosti dochovaných výsad a práv na volení krále se vztahujících zavrhli a k tomu, aby k jinému volení novému přikročili, přinuceni byli, jsouce také hotovi, kdeby koli a před kterýmkoli soudcím hodným a náležitým další potřeba toho vyhledávala, ze všeho toho náležitě odpovídati a podlé jiných věcí ještě i to hojně dolíčiti a za pravé učiniti, že jejich nynější král a pán nejmilostivější žádnou měrou J. M. C. koruny české, jakž se mu to od některých připisovati chce, s hlavy nestrhl; alebrž že táž koruna byla v ty časy již všemi způsoby neb docela prázdná, a týž král jí skrze pořádné a jednosvorné stavův volení řádně a spravedlivě dosáhl, tak že nebylo by zapotřebí s těmi věcmi déleji se zaneprazdňovati, když toliko ještě jedna příliš hmotná neforemná výmluva zástupcův pře rakouské tuto se svede a porazí."

„Nebo nalézají se mnozí mezi nimi, kteříž ty často jmenované pretense neb zástěry rakouské v příčině dědičného práva, jež sobě týž dům na koruně české pokládá, příliš urputně zastávají a v tom omylném smyslu hluboce vězí: jakkoli v zlaté bulli stavům král. čes. právo volení svobodného výslovně se vyhražuje, ješto proti tomu činí se patrné vyměření o jiných kurfirštstvích světských a mužských leních říšských, jakým způsobem nápadové dědiční v nich by se díti a průchod svůj míti měli, totiž, aby to důstojenství na syny kurfirštův nejstarší anebo na přátely jich po meči nejbližší připadala; však že táž milost a výsada císařská míní se toliko a vztahuje na samý rod cís. Karla IV. a tak posloupně i na rod a dům rakouský, poněvadž dle zdání jich není naděje, aby týž cís. Karel a tehdáž léta Páně 1356 spolu s ním shromáždění v městě Nirmberce kurfirštové, knížata a stavové říše úřad ten kurfirštský k koruně české připojený měli chtíti tak zprosta zanechati v moci a na pouhé svobodě stavův král. čes., aby oni mohli sobě sami krále a kurfiršta říšského po své libosti z kteréhokoli rodu knížecího voliti, an jiná všecka kurfirštství světská připojena jsou a jako přivázána k jistým rodům a domům knížat říšských."

„Ta zajisté výmluva a obrana tak mnoho podstaty a základu v sobě má, jako kdyby někdo souditi a říci chtěl: že ty tři kapitoly hlavní arcibiskupství Mohučského, Kolínského a Trierského nemají propůjčené sobě zprosta a na konec svobody a moci té, aby sobě arcibiskupy své a kurfiršty sv. říše po své vůli a libosti voliti mohly a měly, nýbrž že táž důstojnost

musila by zůstati a vztahovati se na jisté rody a čeledě říšské. Alebrž náleží o té věci mnohem raději tak souditi: poněvadž ta druhá troje kurfirštství světská a manství na mužské pohlaví toliko patřící dle moci a znění zlaté bulle, ne na dcery, ale na samé toliko syny a přátely krevní po meči dědičně připadají, že tedy podobnou měrou od té doby, jak koruna česká za jedno kurfirštství v říši zřízena byla, stavové král. čes. žádnou osobu ženskou za královnu a tak ani za kurfirštku sv. říše jsou sobě voliti neměli, jakož ani dotčené tři kapitoly duchovní nemají obyčeje toho, aby které ženy sobě za arcibiskupy a kurfiršty říše voliti a vyzdihovati měly." 1620

„A jistě toť jest arci jakási nová a nikda prvé v říši neslýchaná věc, že někteří usilují o to s takovou snažností, aby skrze to domnělé a nikda ničímž podstatným neprovedené právo dědičné a nápadní, jež sobě dům rakouský na král. čes. osobí, kur český ženskému pohlaví tak dobře jako i mužskému přivlastnili, jakož pak císař Ferdinand to své domnělé právo dědické k témuž království chtěl by sobě dovésti a prokázati předně a obzvláštně od osoby ženské, jmenovitě od kněžny Anny, císaře a krále Ferdinanda I. manželky. Nebo mimo to, že, jak dlouho kollegium kurfirštské v podstatě a důstojnosti své stojí, nikda žádná osoba ženská úřadu a povinnosti kurfirštské na sobě neměla a jí nevykonávala, bylo by to cosi divného a nemotorného, aby žena k takovým věcem se připouštěti a do kollegium kurfirštského vtírati měla, z příčiny té, že žena neřkuli žádných služeb manských v odění dle léna říšského pro své přirození, nespůsobnost a stud ženský, jak sice náleží, vykonávati nemůže, ale nad to výše také, kdyby osoba ženská při volení císaře římského uprostřed duchovních a světských kurfirštův sedati, ano i spolu s nimi dle obyčeje starobylého na koni jezditi, úřad kurfirštský při dvoře císařském vykonávati a meč kurfirštský v rukou svých držeti a nésti měla, že by to bylo cosi komedii aneb mumreji nějakému podobnější nežli váženému kollegium a radě kurfirštův říše."

„A protož na závírku zůstavuje se to a zanechává celému šlechetnému a nestranním soudem obdařenému světu, předně pak a obzvláštně všechněm vysoce osvíceným kurfirštům, knížatům a stavům sv. říše k zdravému rozmyslu a uvážení: byloli by to slušné a náležité, čili mnohem spíšeji proti pánu Bohu i proti všechněch kurfirštův, knížat a stavův říše svobodě starobylé, kdyby ta věc tak daleko přijíti měla, aby v tom a v podobných tomu příbězích, kdežto s sv. římskou říší nebylo by naprosto nic činiti a k tomu žádné pořádné

1620 ještě věci té rozeznání nikda nepředešlo, císař římský takové své domácí pretensí, práva a užitku domnělého, kteréhož mocí násilnou a zbrojnou zastával, a to dříve, nežli jest k císařství přišel, takovým spůsobem a prostředkem mocnosti své císařské, jíž podtím dosáhl, hájiti, zastávati a proti tak přednímu a vzáctnému kurfirštu sv. říše v své vlastní při touž mocí císařskou naskrze proraziti, a netoliko v samém král. čes., kdež jest taková rozepře o tu pretensí a právo dědické počátečně vznikla, ale nad to výše i v srdci sv. říše pro túž příčinu válku náramně nebezpečnou skrze náhončí španielské, národ německý nesmírně nenávidící, vzbuditi a v dotčené při stranou i soudcím zároveň jedné a též chvíle býti, sobě samému jakožto volený římský císař v dotčené pretensí rakouské právo vyřknouti a takové dědictví sobě přivlastniti, stranu pak svou odpornou, beze všeho vyslyšení právního, spravedlnosti její odsouditi, pro svůj vlastní užitek a pohodlí acht říšský, jímž nemálo hrozí, pod jmenem a zámyslem velebnosti a mocnosti císařské na ni vydati, publikovati i k skutečné exekucí jej přivésti dáti, a tak skrze takové nejtěžší a nejposlednější prostředky celou římskou říši, svou milou vlasť, proti své vysokou přísahou ztvrzené císařské kapitulací neb reversu do nejhroznějšího nebezpečenství a záhuby dokonalé, kteréž jí i nás všech Bůh milosrdný milostivě uchovati rač, uvésti a pohřížiti chtěl.“ —

Že pak král. čes. a tak ani král jeho pod jurisdikcí říšskou nijakž nepřináleží, ani žádnými břemeny, sbírkami a poplatky obecnými jí povinen není, to ukazuje autor dotčeného diškursu hodnověrným výpisem z akt sněmu říšského, v městě Augšpurce léta Páně 1548 držaného, v smyslu tomto:

„Jeho Milost český král ráčil jest býti napomenut v tom od zřízených rad a kommissarův krajských sv. říše: kterak v pominulém snešení sněmu Vormského nalézal by se poznamenaný i král český v příčině berní a sbírek uložených, a že za tou příčinou byl by nařízen obzvláštní sjezd krajský, aby dotčeného krále a kurfiršta českého, co se dotýče zemí těch jeho, kteréž od říše pod léno sobě vysazené má, do těch nových berní a pomocí říšských přivedli, jakož pak že se to již i v obnovených sbírkách stalo.“

„Když pak takové týchž kommissařův krajských zdání a předsevzetí, J. M. královské přednešené, zdálo se býti cosi nového a neobyčejného, protože o tom prvé nikda nic slyšeti ani věděti jest neráčil; protož J. M. Kr., nemajíc na ten čas o tom žádné dostatečné zprávy, ráčil jest věci té až do svého šťastného bohdá do koruny české navrácení poodložiti. Což

když se stalo, neráčil jest se moci tam po bedlivém na to na 1620
všecko se vyptávání ničehož jiného domakati a vyhledati, jediné to, že stavové koruny české o žádném berní a sbírek říšských na ně ukládání zhola nic nevědí ani se k tomu neznají, aby buď připomenuté sněmu Vormského z strany svolení sbírek zemských neb kterákoli jiná stará snešení sněmovní s vědomím a povolením J. M. král. slavných předkův, králův českých, kdy se státi mělo; též že oni nikda týmž snešením sněmovním dosti nečinili, jich nedrželi, ani podlé nich žádné nejmenší pomoci do říše nečinili a neodvozovali a tím jí ničímž naprosto povinni nebyli a nejsou."

„Mimo to neráčí se J. M. K. ani v tom pamatovati, aby za času správy jeho královské v Čechách, an pod tím nemálo sněmův říšských držáno, a veliké pomoci říšské na nich svolovány i vypravovány byly, kdy co toho naň ukládati se mělo aneb on v nějaké pomoci od říše pohledáván býti, mnohem pak méně kterou takovou pomoc a sbírku říšskou od sebe odvozovati, k tomu aby kdy který král český k jakému sněmu říšskému obsílán a na něm aneb v radě říšské jaké místo aneb hlas obzvláštní míti měl."

„Přitom že obecní stavové říšští mají i toho dobře a bedlivě povážiti: poněvadž všeliké daně a berně říšské až dosavad na ty toliko stavy, ješto se v desíti krajích říše obsahují a zavírají, bývaly ukládány, koruna pak česká nenacházela by se zahrnuta v žádném tom kraji, pročež že i odtud snadno poznati se může, že dotčená koruna ani nikda prvé s říší berní a sbírek žádných svolených neodvozovala, a pro tu příčinu i nyní také neslušně a nenáležitě do nich se potahovati a zahrnovati chce. Nad to ví se o tom dobře, že dotčené sbírky říšské vztahují se toliko na ty stavy říše národu německého, kteříž se sv. římské říše ochranou těší a jí v čas potřeby nastalé od ní skutečně užívají."

„I ačkoli tedy J. M. Kr. jakožto český král některé země a panství jazyku, jako i pokoje a opatření právního německého užívající, od sv. říše pod léno držeti ráčí; avšak dotčené země a panství v žádných svých potřebách důležitých od ní ani ochrany a obhájení, ani pokoje a opatření právního nepožívají, nýbrž jsou od říše národu německého dokonce odděleny a v spůsob obzvláštního království a národu od starodávna uvedeny a vyzdviženy, a ne k říši německé přivtěleny, a tou příčinou sv. říše německé břemen, pomoci a kontribucí svolených podnikati nikoli nemohou a tím sebe povinné býti neuznávají."

„K tomu ke všemu přistupuje i to: že mnozí jiní přespolní a cizí potentati drží drahně zemí a lidí poddaných svých

1620 od J. M. C. a sv. římské říše pod léno neb právem lenním; avšak žádný z nich pro to manské právo své k odvozování jakých takových berní a sbírek říšských potažen a přidržán nebývá."

„I poněvadž tedy z toho ze všeho již patrně se vynachází to, že král český k sbírkám a kontribucím říšským nijakž nenáleží a tou příčinou neslušně a nespravedlivě, anobrž z pouhého omylu a přehlednutí do jmenovaného sněmu Vormského a snad i do jiných více starých snešení sněmovních a register berničných pojat a vložen byl: z té příčiny ráčil J. M. K. jakožto český král k obecným stavům sv. říše té milostivé naděje a dověrnosti býti, že od předsevzetí svého upustí a J. M. královské nejinak než jako předkův J. M. králův českých v příčině té ušanují a dále ničímž tím zaměstknávati nebudou. Mimo to, čím J. M. K. jakožto král český a kurfiršt sv. římské říši povinen býti ráčí, a co by sice v jiných připadnostech stavův národu německého všechněm společně neb jednomu každému z nich rozdílně k obzvláštnímu jich zalíbení, poctivosti, přátelství i pohodlí od osoby své prokázati moci ráčil, ráčí se jim tím milostivě a dobrotivě zamlouvati, přitom nečině jich tejných, že stavové koruny české jsou se k J. M. ve všelijakých J. M. potřebách a příbězích proti nevěřícím pohanům až posavad do konce poslušně, potěšitedlně a platně zachovali a J. M. vzáctnou pomoc proti nim učinili; s tím přitom dalším J. M. učiněným zakázáním, že jak nyní tak ovšem i na budoucí časy ještě totéž od sebe rádi a ochotně dle své nejvyšší možnosti činiti chtějí a v ničemž tom osobami svými scházeti nedají."

Ohlášení Fridricha falc. proti mandatům císařským.

Zatím při začátku měsíce července Fridrich král, nechtěv pominouti mlčením těch rozličných mandatův a listův otevřených císařských, kteříž byli nedávno předtím proti němu, za příčinou odstoupení koruny české, od císaře Ferdinanda onde i onde po říši publikováni, vydal zprávu a ohlášení své proti jistým pod jmenem J. M. C. vyslaným pohrůžčivým, marným, proti řádu a právu čelícím a zapověděným, král. čes. a koruny
1. července. jeho se dotýkajícím mandatům a deklaracím v jazyku německém 1. d. m. července; kteráž sama v sobě zněla takto:

„My Fridrich atd. vůbec všechněm křesťanským potentatům, kurfirštům, knížatům a stavům služby naše povolné, přátelství a náklonnost milostivou vzkazujeme. Přitom jim a jednomu každému, jakého by ti koli stavu, řádu a důstojenství byli, listem tímto na vědomí dáváme, že jsme v tom hodnověrně

zpraveni, jakým spůsobem nedávno pominulého času pod 1620
jménem J. M. C. rozdílní, ostří a neobyčejní mandatové a patentové na nejvyšší ublížení, zkrácení a zlehčení naše, jak v říši tak i kromě říše, onde i onde rozhlášeni a v některých místech i zjevně přibiti jsou. V nichžto s vypravováním a přivozováním všelijakých zpráv negruntovných, též základův a důvodův nepodstatných, předně všech stavův král. čes. a zemí k němu přivtělených, skrze jednomyslné jich snešení, na nás padlé pořádné a spravedlivé na král. čes. volení domnělým spůsobem ano i skutkem zrušeno a v nic obráceno býti chce; dále pak také i všechněm sv. říše knížatům, stavům a spoluoudům, kteříž jsou se týchž nejukrutnějším tyranstvím, mordy, loupežemi, pálením a nevinné krve vyléváním soužených a potištěných křesťanův v král. čes. a v zemích přivtělených z citedlnosti křesťanské až posavad jakýmkoli spůsobem ujímali, pod uvarováním skutečné deklarací neb vyhlášení a exekucí jistých a v zříz. zem. sv. říše vyměřených pokut, aby od dotčených vysoce soužených křesťanův v král. čes. a obzvláštně od nás jakožto již nyní řádně voleného a korunovaného krále jejich upustili, se přikazuje; ano také i nám, s dokládáním některých naskrze nedůvodných, neslušných a nepříjemných nářkův osoby naší, s podobnou tuhou pohrůžkou z moci J. M. císaře římského poroučeti se chce, abychom my se z král. našeho čes., jehož jsme titulem spravedlivým dosáhli, a také až posavad bez odporu v držení jsme i s zeměmi k němu přivtělenými, v určitém čase konečně, neomylně a skutečně zase vystěhovali a jeho postoupili."

„Kdežto my předně toho na svém místě zanechýváme, což se tak na zošklivení stavův král. čes. o složení s úřadův některých nespůsobných a nepokojných úředníkův zemských, o proměně správy a přirozené obrany neb defensí nařízení obšírně, avšak nedůvodně připomíná, tolikéž což k doličení za základ daremné pretensí neb zástěry rakouské a práva jich dědičného domnělého z marné a podezřelé někdy cís. Karla IV. deklarací neb vysvětlení z strany svobodného stavův král. čes. krále volení jako i z krále Vladislava neforemné a nedostatečné privatní testifikací neb pořízení, a z toho mocí a mečem léta 1547 vynuceného v Praze snešení sněmovního, tolikéž z té zlé při, vedené od osmi set let observancí neb obyčeje a zvyklosti, též z strany honosné té sukcessí neb práva nápadního natahováno a tím vyčítáno byti chce; poněvadž o tom o všem v týchž stavův sepsaných apologiích a vůbec vydaném spisu obšírném, dedukcí, tak dostatečná a gruntovní zpráva učiněna, a v ní to vše odvedeno jest, protož jsme tuto opakovati a obšírně dovozovati za věc nepotřebnou býti uznali.

1620 Anobrž aby osoba naše v tom tím lépeji vymluvena býti mohla, žádné o tom pochybnosti nemáme, že jeden každý, kterýž k jedné ani k druhé straně myslí svou nakloněný není, a jemuž naše vůbec vydané rozepsání pod datum v Praze 20. okt. a 7. novemb., tolikéž spisové české dedukcí, v nichž se o tom hojně vypisuje, známi a vědomi jsou, s dostatkem vyrozuměti mohl: z jakých vysoce důležitých a nevyhnutedlných příčin a pohnutí po tak patrně vystálé bídě a žalosti a odtud mocí neb bezděk vynucené defensí jak často dotčeného slavného král. čes. stavové spolu s přivtělenými zeměmi k té jak v božských tak i v světských právích dovolené a vedlé moci privilegií a zvyklostí slušné abdikací neb zavržení krále svého předešlého přinuceni, tak také i my ku přijetí k sobě mimo všecko naše na to pomyšlení, skrze svobodné a základnými neb hlavními právy a svobodami král. čes. propůjčené volení, ode všech k tomu povolaných stavův té nám od nich podané a v tu dobu prázdné a pána nemající koruny pohnuti jsme byli; i kterak jsme při témž přijetí jí k sobě netoliko většího zvýšení a zvelebení našeho, ale ani žádného zisku časného nešetřili, nýbrž předně čest božskou, obecné dobré vlasti, a jakž nejvíceji býti mohlo, zachování toho vzáctného a skrze nepřátelskou moc téměř do gruntu zkaženého království a kurfirštstvi, ano také tak mnohých ubohých bídu a nátisky snášejících křesťanův srdce lidské pronikající pláč a úpění před očima jsme měli.“

„Jakož pak toho naším čistým svědomím ještě potvrzujeme a pravíme, kdybychom byli při sobě to najíti mohli, že skrze naše nepřijetí k sobě koruny té nám podané ten v dotčeném království vzešlý a čím dále vždy více a více okolo sebe se rozžírající oheň zase uhašen, vůbec ve vší zemi známí nátiskové v náboženství přetrženi, privilegia jich ztenčená zase napravena a země před jhem a potlačením tím, jímž se jim hrozilo, ubezpečena a tak i sv. říše, zvláště pak my a jiní stavové okolní z patrného a před očima plápolajícího nebezpečenství vytrženi býti moci budou; že bychom byli konečně netoliko té nám podané koruny k sobě nepřijali, ale také i naši všecku možnost přitom vynaložiti chtěli. A není naděje, aby kdo, komuž naše hned s počátku povstalých těchto neřestí v Čechách prošlá jednání známá jsou, o tom pochybovati příčinu míti mohl, poněvadž to věc jest nepochybná a povrchu ležící, že jsme my vedlé některých jiných upřímých kurfirštův a knížat jak hned při počátku, tak potom i při rozmáhání se toho ohně škodlivého věrnými a upřímými výstrahami a zakazováním, proto aby se další neštěstí předjíti mohlo, námi nic sjíti nedali.“

„K kterémužto konci při posléz minulém volení v městě Frankfurtě skrze naše k tomu zmocněné osoby, vedlé našich spolukurfirštův světských, úpřímě jsme radili i o to skutečně se vynasnažovali, kterak by před jiným jednáním ta vzhůru se vznášející neřest vojenská v sv. říši, obzvláštně pak v král. čes., v pokojný způsob a řád uvedena býti mohla. A aby takový cíl tím mohl snázeji býti dosažen, byli bychom nic raději neviděli — čehož jsme také skrze též vyslané naše nejednou navrhnouti dali —, nežli aby stavův král. čes. tehdáž do města Frankfurtu nařízení a vypravení vyslaní na jich toho vyhledávání bedlivé do města, a kdež dále náleželo, puštěni, slyšáni a ne tak, jakž se potom stalo, posměšně odbyti byli, jakž toho všeho svědkové hodnověrní jsou protokolla kurfirštův, kteréž sobě při témž volení císařském naschvále založili, a této řeči aneb zprávy naší dotvrdí, že jsou naši plnomocníci k takovému posměšnému odbytí týchž vyslaných tak málo povolili, jako jsme my J. M. C. jakožto krále českého do kolleje a rady kurfirštské přijetí a připuštění schvalovali, nýbrž že jsme po několikráte proti tomu protestirovali a se ohlašovali, že my stavům král. čes. v svobodách a v spravedlivostech jejich něčeho ujímati, ani také tudy jedné neb druhé straně ke škodě a ublížení jejímu co před sebe bráti nemínime.“ 1620

„Poněvadž pak taková upřímá a dobře míněná napomenutí a protestací neplatila dokonce nic, nýbrž dotčení král. čes. stavův vyslaní, proti všem obyčejům, zvyklostem a právům národův, bez vyslyšení s velikým dešpektem a potupou zase zpátkem odjedti musili, anobrž spisové jejich kurfirštům odeslaní v shromáždění kurfirštském nikda předneseni, a ta celá věc právně a řádně předsevzata a traktirována býti nechtěla; mezi tím pak bez přestání nejhorším spůsobem nepřátelským a hroznou záhubou k zemím se přikračovalo: z té příčiny také ta v shromáždění kurfirštův toho času připomenutá a vyvržená interposicí — k níž však náleželo ještě drahně času, pod tím pak mohlo by v král. čes. všecko všudyž na ruby převráceno a z gruntu vyvráceno býti — k žádnému skutečnému vyřízení přijíti nemohla, ani z druhé strany s jakou opravdovou horlivostí na ni co dbáno, nýbrž raději, aby se s touž věcí prodlévalo a země předce se zemdlívaly, míněno a obmýšleno bylo. Odkudž tedy při obecném sněmě v Praze shromáždění stavové v takových svých největších potřebách a nátiscích, poněvadž jsou z takového vyslaných svých odbytí posměšného žádného slušného a nepodezřelého zpomožení více nadáti se nemohli, byli k tomu přinuceni, aby jiné prostředky, skrze něž by od dokonalé zkázy sobě pomoci mohli, až i tu

1620 již všemu světu známou proměnu s královstvím vedlé starobylých privilegií svých před sebe vzali, jakž se tomu všemu z jejich spisův a dedukcí šířeji vyrozuměti může.“

„Z čehož jeden každý i prostého rozumu snadno souditi může, že žádným spůsobem nám, jakožto tomu, kterýž jsme vždycky mysl naši k tomu příchylnou měli, kterak by jak v sv. říši mír, pokoj a svornost zase spůsobena a zachována, tak také ten v král. čes., jakožto v jednom vzáctném kurfirštství, vzniklý rozbroj upokojen a v pokojný spůsob poznovu uveden býti mohl, ale mnohem raději tak dobře těm, ješto jsou hned při začátku víceji zbraní nežli dobrotivých a pokojných a příjemných prostředkův sobě vážili, jako i při výš dotčeném volení upřímými radami, výstrahami a protestacími pohrdali, a aby svůj jednou umíněný a naměřený cíl, s nímž jsou se již prvé dávno obírali a o něj porovnali, proraziti mohli, všelijakých prostředkův a cest k tomu hledali, příčina, pro niž jsou stavové král. čes. a země přivtělené k té dokonalé resolucí přivedeni byli, přičítati se může. A jak jest tolikéž s druhé strany k žádnému pokoji směřováno nebylo, to se z prospěchu a běhu všech věcí i z toho hojně poznává, že ještě i při začátku našeho královského panování, jak jsme se koli k návěští nám danému k traktací pokojné přistoupiti zakazovali, táž traktací dokonce opovržena byla.“

„Že pak nám přičítati se chce, jako bychom se tím přijetím k sobě, bez všelijakého v to se vtírání, pořádným spůsobem, vedlé téhož král. čes. práv a zříz. zem. hlavních, též zvyklosti starobylé nám podané a skrze prvé předešlou a spravedlivou abdikací neb zavržení krále předešlého osvobozené a dokonce prázdné koruny české J. M. C. dotčené království a země přivtělené, proti veřejnému neb obecnému landfridu, zbraněmi odbojnými sami o své ujmě odníti pokusiti se měli: v tom se nám opěti zkrácení nemalé děje, a chtěli bychom také v tom ode všech lidí, kteříž jedné ani druhé straně nenakládají, v říši i kromě říše slušně a spravedlivě rozeznáni býti, zvláště poněvadž slavných stavův král. čes. napřed dotčenými a vůbec vydanými rozdílnými spisy a dedukcími netoliko jejich moc, právo a příčiny slušné toho předsevzatého zavržení, ale také i starobylé jejich k svobodnému krále volení právo a výsada, a že žádný slušně a s právem proti témuž jich právu jakou spravedlivou sukcessí neb nápadem se honositi a přitom nebezpečnými a právům i zříz. zem. základním téhož království naskrze odpornými smluvami a postoupeními práva, bez vědomosti a mimo vůli stavův, často jmenované král. čes. a kurfirštství k sv. říši vlastně přináležející i s jinými zeměmi znamenitými, a to

ještě lidem dokonce cizím a přespolním, přivrhovati a při- 1620
vlastňovati si nemůže, to tak zřejmě před oči postaveno jest, že z toho jeden každý hojně porozuměti a poznati může, jak se nám v příčině té, jenž žádnému, ani z těch nejprostějších lidí to, což jeho jest, proti řádu a právu odnímati a bráti žádostivi nejsme, dotčeným nás v tom naříkáním příliš hrubé ublížení a křivda děje."

„A ačkoli J. M. C. skrze předešle vůbec vydaný edikt neb mandat často jmenovanému od stavův král. čes. předsevzatému a na nás přišlému volení a korunování, vyčítáním v něm všelijakých slibných a zámyslných případností, po dosti dávno prošlém čase netoliko se na odpor stavěti, ale sám o své ujmě je dokonce zrušiti a v nic obrátiti chtíti ráčil; my však té naděje nepochybné jsme, že jeden každý to při sobě snadně souditi a rozvažovati moci bude, že J. M. jakožto tomu, kterýž v věci té za příčinou téhož od jmenovaných stavův spůsobem dotčeným předsevzatého zavržení i volení následujícího některými neplatnými a nepodstatnými důvody tu svou rakouskou pretensí a přípověd prokázati a dolíčiti se domnívá a tou měrou stranou jednou spornou býti ráčí, právní rozeznání sporu toho, zdali jsou totiž stavové král. čes. v dotčeném příběhu slušně, spravedlivě a vedlé vyměření práv, zříz. zem. a privilegií svých zemských kráčeli a postupovali, a tak zdali by to nové volení jejich platné čili ničímž a daremní bylo, žádnou měrou nepřináleží, ani při žádném právě to za pravé provésti možné není, aby on ty své privátní zámysly, pretensí a zástěry rakouské z strany práva dědičného, kteréž se k koruně české míti praví, prokázati, s nimi, pod zástěrou mocnosti a velebnosti své, tím pohrůžčivým processem exekucí právní, řád a právo proskočiti neb proraziti a tak sebe samého v své vlastní při proti všemu řádu a právu chvalitebnému o své ujmě a pouhou mocí násilnou za soudci vystaviti a vyzdvihnouti míti ráčil, a to ovšem s tak malou podstatou, a nic více a dále, nežli jako tam na onen čas i jiní předkové jeho, totiž císař Fridrich, cís. Karel, cís. Rudolf i jiní císařové římští, v svých domácích věcech a rozepřech, v kteréž se stavy sv. říše časem vcházeli a povinnost strany původní a soudce jedné a též chvíle zároveň na sebe vztahovali a to oboje sobě přivlastňovali."

„Podlé toho také stavové král. čes. a zemí přivtělených tomu, aby římský císař na dotčeném král. jakous jurisdikcí a právo vrchní měl, místa naprosto žádného nedávají, jakož pak římskému císaři a sv. říše soudům jak při dvoře císařském tak ani při komoře v Špeiru, tolikéž i jiným říšským ustanovením, zříz. zem., snešením krajským i sněmův obecných

1620 v ničemž poddáni nejsou, ale svá vlastní práva, zříz. zem., řády, zvyklosti, privilegia a výsady obzvláštní mají. Ano také z toho snadně i to rozuměti se může, jak nepříhodně a neslušně císařské dvorské rady v této privátní věci úřad a povolání soudce proti nám sobě osobují, kteřížto neřkuli ani za příčinou osob ani úřadu jejich k tomu povoláni, ale ani od světských kurfirštův a knížat za ty se neuznávají a jmíni nejsou, kteříž by se knížecího práva mocně ujímati, anobrž k králi a kurfirštu takovými netrefnými a ničemnými processy přikračovati měli; nýbrž když J. M. C. jakožto arcikníže rakouské své domnělé dědictví české pořádem práva prokazovati a vyvésti chtíti ráčí, tedyť ovšem toho ne před svými postranními a vlastními radami a služebníky, ale vedlé král. čes. privilegií před jistými a k takovým velikým věcem spůsobnými a náležejícími soudci a vedlé obecných práv vyměření, jakožto žalobník neb strana původní, forum rei, to jest práva toho, k němuž strana obžalovaná náleží, sobě hledati a k němu státi musí. Jako také zase nazpět, pokudž by k J. M. jakožto římskému císaři od jiných pořád práva zachován býti měl, tedy z toho vedlé zlaté bulle císaře Karla IV. před falckrabětem a kurfirštem odpovídati povinen býti a tak tedy ne sám sobě za pravé dávati moci a míti ráčí.“

„Jakož pak není naděje, aby kdo, jenž v té věci k jedné ani k druhé straně nakloněný není, o tom, že takový výš dotčený mandat císařský a domnělé volení našeho vyprázdnění a kassirování zjevně a patrně ničímž není, co pochybovati měl: pročež také té celé naděje a dověrnosti jsme, že z podobného gruntu a příčiny žádný ty a těm podobné prvé vyšlé tuhé mandaty císařské anebo ty, kteříž by vedlé té pohrůžky nám učiněné snad ještě dále následovati mohli, buďto že by se na nás, na lidi nám přináležející aneb na ty, kteříž při straně naší stojí, vztahovali, za žádné jiné nežli za neplatné a žádné moci a podstaty v sobě nemající (jacíž pak sami v sobě v pravé pravdě jsou, a my přes to, buď jak buď, pro všelikou příhodu všelijakými na nás příslušejícími potřebami a prostředky proti násilí našemu se opatrovati a na pilném pozoru míti chceme) míti a uznávati moci nebude, považujíc toho při sobě, že všickni processové sine ulla legitima causae cognitione, beze všeho pořádného věci té rozeznání, z pouhé náruživosti mysli, a to ještě v své vlastní při, od J. M. C. pocházejí, a rovně v dobu tu, kdyžto J. M. C. již až posavad viam facti et armorum, cestou účinku násilného, kráčeti a válku otevřenou sobě zvoliti a v ní proti nám a zemím našim všeliké nepřátelství provozovati ráčil, tak že takové procedirování neřkuli proti obecnému a všech národův právu, ale také i proti

chvalitebným zříz. zem. sv. říše i proti vysoce přirozené a životní 1620
přísahou upevněné kapitulací císařské naprosto čelí.“

„V kteréžto kapitulací jest se J. M. C. patrně následujícími slovy přísahou svou k tomu zavázati a zapsati ráčil: že J. M. proti kurfirštům, knížatům, prelatům, hrabatům, pánům a jiným stavům říše sám moci užívati, též poroučeti, ani jiným to činiti dopouštěti chtíti neráčí; ale kdyby J. M. C. aneb někdo jiný k nim všechněm anebo k jednomu každému z nich obzvláštně o něco se domlouvati aneb na něco potahovati chtíti ráčil, že je společně i rozdílně pro uvarování v říši rozbrojův, svárův a různic i jiných zlých a škodlivých věcí, tolikéž pro zachování pokoje a svornosti k vyslyšení a náležitému pořádu práva podávati a připouštěti chtíti ráčí, a k tomu nikoli nepovolovati, aby v těch aneb v jiných věcech, pod jakoukoli barvou aneb jakýmkoli jmenem by se to státi mohlo, v čem by pořádný soud trpěti mohli a k němu se podvolovali, loupeží, zájmem, pálením, rocením, válkou aneb jiným spůsobem škody děläny, též moci a kvaltu užíváno bylo.“

„Tolikéž že J. M. ráčí míti a chtíti to předcházeti a žádným spůsobem toho netrpěti, aby budoucně kdo vyššího aneb nižšího stavu, kurfiršt, kníže aneb jiní bez příčiny a vyslyšení do achtu a obrachtu dáváni, uvedeni a vyhlášeni býti měli, ale že se v tom pořádní processové a sv. římské říše ustanovení, jakž to jejího obnoveného komorního soudu řád ukazuje a s sebou přináší, zachovávati a ty všecky věci podlé něho vykonávati mají.“

„A naposledy že J. M. C. proti zlaté bulli a jiným sv. říše nařízením žádného reskriptu, poručení, mandatu aneb čehokoli jiného obtížného proti tomu nižádným spůsobem vydávati, ani co takového sám od sebe od některé vrchnosti dosahovati ani užívati míti neráčí, s tím dalším přitom doložením: kdyby proti naddotčeným artikulům a punktům co dosaženo aneb vydáno bylo, že to vše neplatné, mrtvé a ničímž býti má.“

„A poněvadž v této nynější differencí aneb nedorozumění, v něž jsme s J. M. C. s strany J. M. jakožto arciknížete rakouského privatní pretensí a rozepři v příčině našeho král. čes. a k němu přivtělených zemí, v jichž spravedlivém držení a užívání jsme, vešli, ještě až posavad pořád práva náležitý, kterýž my však v nepodezřelých a příslušných místech, jakž privilegia česká ukazují, dobře trpěti můžeme, k nám zachován není: pročež také nám žádný v tom za zlé míti moci nebude, že tomu pod datum 30. d. dubna nedávno pominulých časův proti nám tak směle vyšlému císařskému mandatu napomínajícímu neb listu ohradnímu, jakožto kterýž proti všem

1620 právům a řádům říšským čelí, tolikéž vedlé nyní dotčené kapitulací císařské a zlaté bulle sám v sobě neplatný, nehodný a matný jest, žádného poslušenství zachovati a folkovati nemíníme a nemůžeme. Jakož pak nepochybujeme o tom nic, že tolikéž i jiní stavové a spoluoudové říše, kteříž jsou se domu hišpanskému zjevně dědičnou povinností aneb službou nezakázali a nezavázali, týmiž na ně vyšlými a z výš oznámené pevné podstaty a gruntu neplatnými mandaty od jejich chvalitebné, ke cti a slávě boží a ku potěšení tak mnohých nenáležitě soužených křesťanův vztahující se intencí a předsevzetí odvozovati a odstrašiti se nedají, té dověrné naděje jsouce, že žádný rozumný člověk, kterýž se nepříhodnými a nezřízenými náruživostmi a domnělými respekty a rozmysly oslepiti a rozpakovati nedá, nám s pravdou toho přičítati nemůže, abychom se my aneb naši assistenti neb zástupcové touto naší resolucí, na níž jsme se stále ustrnuli a ji proti J. M. C., ne jako proti císaři římskému, jemužto sice v povinném respektu a šetrnosti vedlé vyměření práv říšských zhola nic neujímáme a zkrácení žádného nečiníme, ale jako proti arciknížeti rakouskému za příčinou té domnělé pretensí a práva dědičného vzíti musili, proti právům a zřízením sv. římské říše čeho nejmenšího dočiniti a tudy tou skutečnou a pohrůžčivou deklarací a exekucí v zříz. zemských sv. říše vyměřených pokut slušně a spravedlivě obtěžováni býti měli a mohli, a to tím méněji proto, poněvadž ti až dosavad proti nám předsevzatí processové pohrůžní na zříz. zem. sv. říše založeni býti chtějí, ješto však ona nikoli od nás, ale raději od druhé strany za hřbet se zakládají, též neslýchaným ukrutenstvím a do země cizího barbarského národa a lidu válečného uvozováním přetěžce přestupují, tak že táž od přirození i ve všech právích dovolená defensí, k níž mocí a bezděk přinuceni jsme, pod takovou zástěrou práva lidem nátisky a příkoří trpícím s žádnou podstatou odnímati se nemůže a nemá."

„Jestliže by pak vždy mimo všecku nadálost J. M. C. ještě dáleji, nedbaje na svou vykonanou přísahu znamenitou, v příčině připovědi té, kterouž sobě na nás, na král. našem čes. a přivtělených zemích domněle pokládati ráčí, propria autoritate, sám o své ujmě a z moci úřadu svého, nás, naše nám přináležející lidi anebo přátely příbuzné s oznámeným processem áchtovním obtěžovati, násilně a během nepřátelským, obzvláštně pak v našich zemích dědičných moci zjevné proti nám užívati a tak nad předešlé v Čechách i okolních místech vždy předce provozované nepřátelství tolikéž i v jiných místech v říši ještě k novým rozbrojům, různicím a jiným všem

zlým příčinu dávati a tak od osoby své obecný landfrid 1620
zdvihati a rušiti usilovati ráčil: musili bychom ovšem pánu Bohu, tomu soudci svrchovanému, to bezpráví trpělivě poručiti, v té naději dověrné, že, jakož jsme až posavad jeho předivné opatrování a mocnou ruku při sobě očitě poznávali, také i dáleji ještě jeho božská všemohoucnost nás neopouštěti, nýbrž nám prostředkův takových udělovati ráčí, kterýmiž s pomocí jeho nejsvětější sebe proti tak neslušné moci a nenadálému účinku a outoku nekřesťanskému chrániti a opatrovati moci budeme; přitom však to sobě vymiňujíce a před pánem Bohem i vším světem vysoce vyhražujíce: pokudž by skrze takové často dotčené pohrůžčivé a proti řádu i právu čelící tuhé v příčině exekucí processí, čehož však milosrdný pán Bůh milostivě uchovati rač, v naší milé vlasti národa německého, jakž se jistě obávati jest, veřejný oheň roznícen býti měl, že by takové zlé ne nám, ale radám a služebníkům J. M. C. těm, kteřížto J. M. tu přísahou stvrzenou kapitulací, jakž jim to sice z povinnosti náleželo, netoliko nepřipomínali, alebrž pro svůj vlastní zisk, též domnělou mocnost v české zemi, ovšem pak z mstitedlnosti pouhé prostředky takové navrhovali a v mysl vkládali, kteříž často dotčené kapitulací a obecnému dobrému i pokoji trvanlivému v mnohých příčinách velice na odpor čelí, přičítáno býti musilo."

„Čehož my vedlé naší potřeby uznalé jednomu každému k bedlivému rozvážení podáváme, té celé naděje ke všechněm lidem vzáctným, šlechetným a rozumným jsouce, že žádný z nich, komuž jen řád, právo a spravedlnost milá jest, maje toho tuto pravdivou zprávu, takovými s počátku dotknutými marnými, proti právu a kapitulací císařské čelícímu mandaty, proti nám, našim lidem a příbuzným přátelům v tomto s J. M. C. jakožto arciknížetem rakouským vzniklém sporu sebe k ničemuž zlému a scestnému namlouvati, ani nákladů z strany exekucí k vykonání a dovedení sobě takové privatní pretensí na sebe vzkládati nedají; kterýchžto nákladův sám dům rakouský nikda prvé sobě nic nevážil, nejmenších věcí v příčinách podobných od sebe nečinil ani žádných kontribucí neodvozoval, nýbrž, kde jen mohl, raději se všelijak ze všeho toho vynímati, vytahovati a osvobozovati hleděl."

„Z těch příčin sv. říše kurfirštové, knížata a stavové mají nyní k tomu tím méněji příčin, aby se takovými náklady, též příčinou domu rakouského, proti nám obtěžovati a na sebe je uvalovati měli, nýbrž spíše nazpět k tomu se naklonili, kdyby od koho k nám aneb k zemím a lidem našim svrchu jmenovaným spůsobem přikračovati se chtělo, aby nám radou dobrou i skutečnou pomocí přispěli a vedlé řádu a spůsobu

1620 při exekucích právních vyměřeného, jehož jsme my nyní i jindy vždycky náležitě šetřiti a zachovati se snažili, nám spíšeji takovou pomoc učinili, kterouž jeden každý krajský a říšský stav druhému v těch a těm podobných nátiscích a outocích nepřátelských prokazovati povinen a zavázán jest. Čehož my také tímto listem naším při nich přátelsky, příznivě a milostivě vyhledáváme, i zase podobnou odměnou jim se zakazujeme.“

*O poselství k sultanovi.**)

V tom král, byv spolu s stavy král. čes. i jiných zemí přivtělených o tom od Betléna Gábora nejednou napomenut, aby s vypravením legací do Konstantinopole k sultanovi tureckému již déle nemeškal, nařídil to při Janovi z Kellen, osobě rytířské z národu slezského, jehož k té službě a práci sobě obral (ačkoli bylo to podáváno na Václava z Budova, tehdejšího presidenta nad appellacími, aby týž legací k sobě přijal pro obecné dobré krále pána svého i všech zemí a království sjednocených, protože prvé v mladém věku svém v Turcích byl a obyčejův národu toho povědomost nemalou měl; on však bezpochyby sešlostí věku svého z práce takové se vymlouval), aby, shotově sobě všecko na cestu, s pomocí boží ji neprodleně před sebe vzíti nemeškal.

Kterýžto zachovav se tak poslušně, vyjel z Prahy 3. d. července ve 40 osobách a 50 koních náležitě vypravených. Mezi kterýmžto komonstvem jeho nalézali se také dva patricii Novoměstští, jmenovitě Samuel Ješín z Bezdězí a Simeon Kohout z Lichtenfeldu, syn mladší dobré paměti nebožtíka Simeona Kohouta, měštěnína Nového města Pražského, rady královské nad appellacími na hradě Pražském, mládenci učení, chtějíce se při témž poslu zkusiti a dle možnosti vlasti své milé sloužiti.

Osmnáctého pak dne dostal se týž legat šťastně do Nové Bystřice k Betlénovi Gáborovi, kterýž ho velmi vzáctně přivítati poručil i, pokud tam se zdržoval, všelikou čest mu prokazovati nepomíjel. Kdežto zůstávaje, 27. d. července držel panket slavný, a mezi jinými hostmi vznešenými měl také při tabuli čauše tureckého, kterýž mezi tím vrátil se zpátkem z Prahy od krále. A při jiných diškursích rozličných vychvaloval (legat) krále Fridricha pro jeho ctnosti rozmanité příliš vysoce, a měv připito sobě pro jeho zdraví, vesele ten truňk přijal a vystoupiv sobě na židličku, také ochotně jej vypil.

*) Ruk. Sk. d. IX. str. 1264.

Proti tomu pak cís. Ferdinanda netoliko příliš potupně řečí 1620
svou dojímal, ale nad to nade všecko i těch slov o něm doložil: kdyby císař Ferd. nic víceji jen samu Prahu v této válce neztratil, že by měl proto příčinu velikou, aby se do smrti ustaral, ovšem pak když jest tolik a tak slavných zemí pozbyl.

Po vyřízení věcí některých při knížeti vzal další cestu před sebe do Turek, kamž také v dobrém spůsobu zdraví se i dostal.

A ač autorové neb skladatelé tajné kanceláře Anhaltské vyčítali opět tím jak kurfirštu falckému, na ten čas českému králi, tak ovšem i stavům král. čes. a zemí k němu přivtělených, že jsou se skrze tuto legací do Turek nařízenou a vyslanou sultanovi za tributáře neb poplatníky udělati a jej prostředkováním Betléna Gábora do římské říše uvésti chtěli, a tu pohrůžku že jest duch nepokojný kalvinský i skrze hrabě z Hollachu kurfirštu saskému učiniti směl, pokudž týž kurfiršt s nimi držeti nebude, že mu Turky i Tatary na hrdlo uvedou; avšak zástupcové pře falcké a zemí sjednocených takový nářek za nedůvodný a naskrze smyšlený pokládají, takový odvod proti němu vedouce: kdokoli z lidí rozumných a šlechetných chtěl by s gruntem vyrozuměti nepodstatě a falši té důtklivé pomluvy, ten aby toliko bedlivě nahlédl do instrukcí té, kteráž jmenovanému Janovi z Kellen, jakožto krále Fridricha a sjednocených zemí poslu, v jazyku latinském dána byla, tam že nikdež nedočte se toho, aby se sultanovi jakým tributem otrockým zakazovati neb jeho do římské a křesťanské říše zváti a lákati, anebo proti formě a spůsobu jiných potentatův křesťanských, kteříž s týmž císařem tureckým kdy jaké jednání mívali, co scestného na patrnou ujmu a záhubu křesťanstva ostatního před sebe bráti měli, jakž se pak tomu zřetedlně porozumí z níže psaných slov artikule dotčené instrukcí nejpřednějšího a nejhlavnějšího, tak jakž jest táž instrukcí v traktatu onom po straně krále českého pod titulem Achtsspiegel aneb Speculum proscriptionis mezi allegaty jeho Nro. 18 slovo od slova položena. A já sám v tom dobře se pamatuji, že jest týž punkt tak a nejinak sespán a témuž poslu v originalu instrukcí vydán byl, protože jsem ji také hotoviti a přehlídati pomáhal. Ten tedy artikul zní v řeči české slovo od slova as takto:

„A protož velikomocného ottomanského císaře za to služebně žádati chceme, aby žádného fedruňku ani pomoci žádné proti království českému a zemím s ním sjednoceným činiti, ani vojákům svým aneb Tatarům vpádův do nich dělati dopouštěti neráčil, nýbrž v dobrém sousedství, přátelství a

1620 pokoji s nejjasnějším králem naším i s námi zeměmi sjednocenými, jako s předdotčenými Jeho královské velebnosti tchánem velikomocným, Veliké Britannie králem, a ujcem nejudatnějším knížetem Moricem i s zeměmi nidrlantskými zůstávati a k nám se prokazovati ráčil. Naposledy bude týž náš posel povinen nejmocnějšímu ottomanskému císaři snažnost také naši, služby a dobré sousedství poznovu tím vším spůsobem, obyčejem a těmi slovy i tituly, jichž franští, engličtí, nidrlantští i jiných králův a národův křesťanských oratorové v příčině té užívati obyčej mají, přednésti a oznámiti."

Podobná žádost a zakázání týchž zemí obsahovala se i v listu nejvyššímu veziru učiněném a odeslaném. Odkudž, dokládají dále dotčení zástupcové falcští, patrně se seznává, jaká jest byla a co v sobě zavírala žádost a zámluva jich hlavní:

Předně, že vztahovala se na zachování dobrého sousedství, přátelství a pokoje; z strany pak vyhledávání při sultanovi tureckém jaké pomoci, fedruňku, přichránění a jiných těm podobných věcí nebezpečných že se v též instrukci ani nejmenšího slovce nenajde.

Za druhé, že jmenovaná žádost vztahuje se na to, aby císař turecký proti království českému, ani proti zemím sjednoceným žádné pomoci válečné straně jich odporné neposílal, ani Turkům neb Tatarům vpádův jakých nepřátelských do týchž zemí činiti nedovoloval. Zdaž, prý, předtím Caesar Gallus, N. Štercer a jiní vyslaní domu rakouského podobných věcí v Konstantinopoli, a to v daleko těžších termínich a případnostech, při císaři tureckém se vším úsilím svým nevyhledávali? Anobrž že starali se o to, všelijakými prostředky a zámluvami hojnými sultana namluviti na to, aby velikou sílu Turkův a Tatarův Čechům na hrdlo poslal, jakž stavové uherští, čeští i jiných zemí takovou stížnost do týchž vyslaných císařských světle a neukrytě sobě vedou a pokládají, a to na ně průvody dostatečnými provésti se zakazují.

Třetí, že sou stavové a země sjednocené takového přátelství, sousedství a pokoje při sultanovi v Konstantinopoli skrze téhož posla svého vyhledávali, jakéž dávno před nimi také s korunou englickou a se stavy sjednocenými v Nidrlantu namluveno jest a dosavad se zachovává. Avšak kdo jest kdy z lidí rozumných v tom krále a stavy jmenované štrafoval a pravil, že sou se tedy k sultanovi pod ochranu a protekci jeho utekli? To pak zakázání služeb a volnosti, témuž sultanovi od legata zemí sjednocených stalé, že se v ničemž nedělí od zdvořilosti, kteréž jiných potentatův křesťanských oratoři při portě ottomanské obyčejně užívají. A tak že odtud to již

dostatečně provedeno jest, že se tou pomluvou papežencův 1620
a škribentův bavorských králi českému, kurfiřtu falckému,
i zemím sjednoceným znamenitá křivda činí.

Naposledy zástupcové falcští poráželi tu křivou pomluvu z strany vyslání do Turek na patrnou ujmu křesťanstva i tím důvodem: poněvadž se patrně vynajde z artikulův konfederací mezi zeměmi sjednocenými, Betlénem i královstvím uherským teď nedávno před tím vysláním zavřené, kteříž sou vůbec vytištěni a známi, že dotčené země sjednocené zakázaly se témuž knížeti a stavům uherským, mimo jiné předešlé a obyčejné pomoci peněžité, ještě 50000 tolarů každoročně na spravování a opatření hranic a zámkův pomezních proti moci a vpádům tureckým v témž království uherském odvozovati; kterakž by tedy nyní Turka do zemí křesťanských povolávati a s ním ňáké srozumění dobré míti chtěli aneb mohli, toho aby každý rozumný a poctivý člověk s jedné i s druhé strany bedlivě beze všech důmyslův postranních posoudil a povážil, které strany průvod by se lépeji s pravdou srovnával.

O poselství tureckém a uherském v Praze.

Téhož dne 3. Julii (jiní kladou 6. dne), kterého posel 3. červc.
královský a zemí sjednocených vyjel z Prahy do Konstantinopole, dostalo se do měst Pražských po polední dvoje poselství, totiž od knížete Betléna a turecké, o němž před tím dotčené kníže dal návěští králi skrze kurýra schválního. Kterýž to také časně nařídil, aby netoliko dvořané jeho a jiné panstvo na příjezd týchž poslův očekávali, ale i všecky tři obce Pražské pěšky a jezdecky, jak nejozdobněji budou moci, k tomu uvítání se přichystaly.

Vyjeli proti nim ven z Prahy až na Špitálsko z rozkazu královského na jeho voze, Vilém starší z Lobkovic, nejv. hofmistr král. čes., a Václav Budovec z Budova, president nad appellacími, s velikým a vzáctným komonstvem panstva a rytířstva rozmanitého a se třími kornety jízdy Pražské; pěchota pak všech tří měst byla v jistých místech rozlosována a postavena, kudy dotčení legati do města uvedeni a až do lozumentu jim na Malé straně připraveného v domě Ezeltšnajderovém šetrně doprovozeni byli. 4.

Na ráno dal král audienci nejdříve vyslanému knížecímu červc.
(kterýž neměl při sobě nic více osob, jediné šestnácte, a mezi nimi nalézal se i Marek, někdejší vejvoda muldavský neb valachský,) mezi 11. a 12. hodinou na půl orloji, a ta trvala dobře na půl druhé hodiny; ale žádného tu více mimo krále, Václava Viléma z Roupova, nejv. kancléře, a posla nebylo

1620 přítomného, za kterou příčinou, jaké přednešení jeho bylo, věděti se vůbec nemohlo. —

Že pak legat turecký, jenž měl při sobě toliko osoby tři, neměl přednosti v tom, příčina toho byla ta, že ten den trefila se sobota aneb svátek jeho turecký, v němž neslušelo mu dle alkoranu jeho, věcí takových říditi a zaměstknávati

5. červc. se s nimi, až teprva nazejtří 5. dne července zdíl poselství své před králem. V němžto obsahovala se tato dvojí věc, jakž od tulmače summovně jest vyznamenána:

I. Přednesl jmenem a na místě sultana tureckého králi českému vinš přátelský, že mu toho sultan upřímě přeje, když jest správu král. čes. a zemí k němu přivtělených tak šťastně k sobě přijal a k důstojenství tak veleslavnému přišel.

II. Zatím oznámil králi, proč jest k němu od císaře a pána svého vypraven, aby totiž vyzvěděl s gruntem, očima spatřil a ušima svýma doslechl, zdali by král v skutečném držení a užívání jak samého král. tak ovšem i zemí k němu příslušejících zůstával čili nic, poněvadž císař Ferdinand teď nedávno skrze vyslaného svého jednoho pana z Mollartu ku portě ottomanské před týmž sultanem, pánem jeho, honositi se a jistiti směl, že by sám týchž zemí držitelem mocným býti měl. Ač Mikuláš Bellius rozdílněji tento punkt klade: že totiž cís. Ferdinand ujišťoval v tom císaře tureckého, jako by již celou říši německou, vymíně samo král. čes., k vinšovanému pokoji, utišení a v poslušnost sobě přivedl.

III. Poněvadž sice dům rakouský velikomocnému sultanovi každého času velikými věcmi jistotně se zakazoval, ale v skutku a v pravdě málo toho zdržel a plnil, nyní pak že sultan s králem englickým, franským a s stavy sjednocenými v Nidrlantu dobré srozumění má a s nimi v smlouvě přátelské zůstává; pročež že, jakožto velikomocný císař a jakořka Bůh na zemi, netoliko na 10 neb na 20 let, alebrž věčný a stálý pokoj s týmiž potentaty hotov jest zavříti a je i lidem i penězi fedrovati, k čemuž jemu neřkuli sama bašata, ale i sám mufty neb nejvyšší kněz turecký radí. Z těch příčin že jest se sultan i v tom na konec resolviroval a s takovou resolucí nyní přítomné baše a legata svého k králi českému vypravil, tím ho neomylně ujišťuje, že, kdokoli jeho krále českého přítelem bude, i sultanovým přítelem dobrým zůstane, a kdo nepřítelem, že i nepřítelem jeho býti má. A na dokonalejší věcí těch ujištění že jest sultan toho celého úmyslu, králi polskému pro vymštění těch jeho vpádů do Uher, do Slezska a jinam stalých vojsko veliké do země poslati, anobrž že jest již tam vyslal.

Po takovém punktův těch přednešení oustním podal dále 1620
baše králi psaní sultanova s reverencí poníženou a s hlavou odkrytou. Což vše král vlídně a přátelsky od něho přijav, jemu na to poselství a zakázání hojné odpověd svou laskavou a příznivou neprodleně dáti se zamluvil.

Po vyřízení poselství svého veden byl legat od kommissařův k tomu zřízených z pokoje královského přes plac zámecký na palác a odtud do dvorské kanceláře české až do pokoje, v němž nejv. úř. a soudci zem. radu držívají; a tu ukázali mu okno to, skrze něž ty tři osoby vůbec známé byly vyhozeny. Na kteréžto místo hleděv dosti pilně s velikým podivením, doložil přitom slov těch: že jest dole pod tím oknem měla býti gvardie soldatův nařízena a postavena, kteráž by takové vysoké a křepké tanečníky z okna vyvržené rozsekala na kusy. Což kdyby bylo se stalo, že by s mnohých zlých a nesčíslných praktik bylo sjíti mohlo.

Potom král, usadiv se o též poselství s radami svými, 14.
netoliko dotčeného posla jednoho i druhého 14. d. července červc.
ode dvora svého náležitě odbyl, ale i Betlénovi Gáborovi těch 100.000 zl. jemu za volnost a práci jeho válečnou předešle připověděných při té příležitosti odeslal.

O některých potržkách v království českém.

Pod tím pak zběhla se v král. čes. nová potržka 6. dne m. července, a to právě na den památný M. Jana z Husince a M. Jeronyma Pražského, mučedlníkův Páně českých, kterážto památka toho roku byla nad jiná léta netoliko v městech Pražských, ale i po celém království velmi slavně od strany evangelické pod obojí vykonávána. V čemž když jsou se chtěli i lidé poddaní Václava ze Vchynic a z Tetova na panství Chlumeckém a tu v městě Chlumci spolu s jinými obyvateli pod obojí nábožně srovnati, i uchýlili se u velikém počtu do kostela Chlumeckého k službám božským, za povolení jeho nepožádavše. Pročež on na díle z nevážnosti své přirozené, na díle pak z nenávisti náboženství pod obojí vážil jim tu smělost jejich těžce a vzkázal jim do kostela, aby, zanechajíce těch služeb církevních, s ním i hned všickni na lov se vypravili. Ale že žádný z těch lidí v chrámu Páně při službách duchovních shromážděných rozkazu jeho uposlechnouti nechtěl, nýbrž ustrnuli se na tom všickni stále a zmužile, aby při kázání slova božího pospolu až do konce setrvali: tu on teprva rozlobiv se na ně dokonale, přišel mezi ně s zámku do kostela a učiniv na ně outok s služebníky svými, netoliko mnohé z nich spolu s knězem kyjmi

1620 zbíti dal, ale i do 40 osob poraněných v témž kostele zanechav, odešel.

Jak se to rozhlásilo neřkuli po Chlumci, ale i po celém panství, tak hned sběhlo se do města do dvou i do tří tisíců sedlákův a přinutili téhož Vchynského, že jest i s pomocníky svými před zuřivostí jejich na zámek Chlumecký utéci a tam se před nimi zavříti musil. Sedláci pak přítomní zařekli se sobě vespolek vysoce, že od dobývání téhož hradu dříve přestati nechtějí, leč až Vchynského dostanou a jeho rozsekají; jakož pak byli by toho dovedli snadně, kdyby je úřad Chlumecký slovy přátelskými s toho úmyslu jich nesrazil. Nicméně však žádnou měrou nechtěli od obležení zámku upustiti a preč se rozjíti, jakkoli Vchynský, nedbaje ještě mnoho na to sedlské se vztekání, hrozil jim dále s zámku: jestliže dobrovolně preč neodtáhnou a se neupokojí, tedy, cokoli má sedláků u vězení na hradě, že všecky bez milosti co psy zvěšeti poručí. Na to dali mu sedláci zase odpověd takovou: aby činil s druhy jejich, co se mu koli líbí, vezmeli jim hrdla, duší že jim nepobere a ublížení žádného na nich neučiní, oni že na ten čas jemu toho zabrániti nemohou; přitom však aby věděl zase to a tím od nich byl konečně ujištěn, jak ho dopadnou, že podobně beze všeho osoby jeho ušetření jej na drobné kusy rozsekají a psům i sviněm k sežrání vydají.

V tom po některém dni, když mu potrava se přecházela, a on žádal toho od nich, aby mu některý kus dobytka nahoru byl passirován, pakli mu k tomu nepovolí, že dá zámek prachem rozvrhnouti a sebe se všemi pomocníky svými do povětří vyhoditi, sedláci pak ani na tu pohrůžku nic nedbajíce, žádné milosti mu učiniti nechtěli: tu teprva počal dávati jim slova dobrá, a prosil pro pána Boha, aby prominouce mu tu všetečnost jeho dobrotivě, dovolili mu toliko s celou koží preč s zámku se odebrati; proti tomu že se jim přísahou zavázati chce, že dokud živ více na Chlumec přijedti, a aby kdy pánem jejich býti měl, k tomu se znáti nechce. Ale ani to platnosti žádné při sedlácích rozjítřených mu neneslo, nýbrž musil vězněm jich zůstávati až právě do příjezdu kommissařův, kteréž král pro spokojení bouřky té z Prahy na Chlumec vypravil. Kteřížto oznámivše Vchynskému příčinu příjezdu svého, neřkuli nebyli od něho do zámku puštěni, ale ani žádnou přátelskou řečí a odpovědí poctěni. Pročež kommissaři, nechtějíce se s ním dále a bezpotřebně zaneprazdňovati, rozkázali některý kus střelby veliké k zámku zasaditi, jsouce toho úmyslu, mocí ku poslušnosti povinné jej dohnati. To vida Vchynský, že by s ním zahrávati nemínili, dal se králi

na milost, a přivezen byv do Prahy, jest nejprvé vězením na 1620
Staroměstském rathouze opatřen až do dalšího o něm vyměření
královského. Zastížena byla na témž zámku od kommissařův
mezi jinými i manželka knížete z Lichtenšteina s mnohými
věcmi svými drahými, pročež i tu do Prahy dovezli a z rozkazu
králova a nejv. úř. a soud. zem. v jednom domě
panském na Malé straně arrestem opatřili. —

V tutúž dobu vznikla jiná v Praze na Malé straně dosti nebezpečná nevole a šarvátka mezi hrabětem z Mansfeldu a jeho soldaty některými z příčiny té. Když z toho regimentu pěchoty jeho, kterýž stavové rakouští z služby své sice propustili, ale v platu měsíčném nespokojili, díl soldatův přitáhl za hrabětem do Prahy, tedy chtěli míti na něm na krátce, aby on jim službu jejich povinnou zcela a zouplna vyplatil, poněvadž jest jim při najímání jich tím se zakázal. Ale srozuměvše, že pro nedostatek jeho nebudou moci k záplatě dokonalé přijíti, jakž by sice tomu rádi byli; i vydali se s ním v rokování, až k tomu přišlo, že se hrabě zamluvil, některým z nich na ten čas za tři, jiným za čtyry, ostatním pak za pět měsíců služby na hotově vyčísti, z strany ostatku aby měli strpení za dva měsíce.

V tom, nežli tito byli v tom spokojeni, přihnalo se na hrabě jiných tovaryšův jejich víceji, kteříž žádnou jinou měrou nechtěli se dáti mu ukojiti, leč hotovým placením, a to do nejposlednějšího haléře a peníze beze vší porážky a slevení summy jim povinné. Poněvadž pak hraběti peněz žádných nemajícímu nebylo lze podání jejich vyplniti; pročež nechtěli mu naprosto z hrdla, nýbrž srazivše se jich dohromady okolo padesáti osob, a to těch nejnezbednějších, vešli do jeho antikomory s úmyslem tím, aby z ní nikam nevycházeli, až jim peníze dá. Když tedy hrabě při hodině večerní, dříve nežli z pokoje k tabuli vyšel, dal s nimi jednati skrze jisté hejtmany, aby od té své zpoury poulevili a přestali na mírných terminích: tu oni místo dobrých slov vydali se s dotčenými hejtmany v tuhé spory a naposledy i v šarvátku. Čemuž vyrozuměv hrabě, učinil na ty buřiče outok s některými hejtmany a čeládkou svou, tak že je v tu dobu ven z lozumentu svého vypudil a na různo rozehnal, zraniv jich nemálo dosti škodlivě a jednoho na smrt.

Po večeři jmenovaní hejtmané, chtějíce rozjíti se od nejvyššího svého do lozumentův svých, trefili na ty buřiče nedaleko od domu hraběcího na placе Malostranském pod stupni ležícího; kteřížto obořivše se na ně zuřivě s prvopočátku hnali je zpátkem až k lozumentu řečenému. To spatřiv hrabě z okna na plac vykoukající, nemohl jim svévolnosti té

1620 strpěti a hejtmanův svých dáti tak ničemně zlehčovati; nýbrž rozkázav osedlati sobě koně, přispěl týmž hejtmanům na pomoc, a vraziv na témž koni s dobytým mečem mezi tu zběř nešetrnou a nepokojnou, tak zuřivě zacházel s ní, že z počtu jejího čtyry osoby na place zůstaly, a ostatní strachem, když se k tomu jak gvardie královská tak i měšťané s zbraněmi svými sběhli a tu šarvátku přetrhnouti mínili, sem i tam rozprchati se musili.

Věci vojenské.

Tehdáž také opět vpadlo do Slezska skrze hory uherské okolo Těšína nejdříve 1500 a po nich v druhém houfu 1800 kozákův, kteříž městečko Selín (jiní kladou Slében) nedaleko od Těšína ztekli, zebrali a v něm do 110 (jiní mají toliko 50) osob z měšťanův a obyvatelův pošavlovali. Ale chtějíce s kořistmi svými proraziti do Rakous, bylo jim časně zamezeno spředu od Uhrův a pozadu od Slezákův a Moravanův, tak že trefivše na ně lid jejich v místě příhodném, svedli s nimi bitvu tuhou a pomordovali z nich na bojišti do 1518 a do 200 na živě zjímali; mezi nimiž našlo se osm osob řádu panského, kteréž na zámku Pičíně vězením opatřili.

V Čechách pak lid uherský králi a stavům sloužící, vyjev 12. d. července na štraf k Volini, přepadl něco rejthar-stva z regimentu Fukarovského a drahně jich pošavloval. Odtud pustil se k Budějovicům a zajal dobytka nemálo; okolo pak Krumlova svedv šermicl s jízdou císařskou, do padesáti jonáků z nich pobil. Potom pak také byl od kozákův potrestán, když z tovaryšstva toho třiceti pacholků zůstalo na place.

V tu dobu nacházeli se v ležení krále českého a zemí sjednocených osoby knížecí a hraběcí tyto: Kristian kníže z Anhaltu, general vojska celého, s synem svým; jedno kníže saské z Weimaru; dví knížat saských z Lavenburku; Jan Jiří markrabě brandenburské z Anšpachu; Jiří Fridrich hr. z Hollachu, generalleitnant armády české; Henrich Mates hr. z Turnu, druhý generalleitnant, s synem svým; Arnošt hr. z Mansfeldu, maršálek polní; dví hrabat z Štýrum; hrabě z Lipy; hrabě z Löwenšteina; dví hrabat z Hardeku, otec a syn; hrabě z Ortenburku; dva hrabata Šlikové; jedno hrabě Rejnské a jedno Šotské.

Zatím, poněvadž 28. d. července přibližoval se termin k zaplacení služby zadržalé vojsku českému uložený, kteréž v tu dobu zůstávalo ještě v Dolejších Rakousích, a officirové vojenští spolu s soldaty svými naléhali ustavně na krále a stavy,

aby jim bylo aspoň již jednou placeno: pročež král, nevěda 1620
s nejv. úř. a soud. zem., kde jinde tak na spěch peněz jim shledati, obeslal před sebe na hrad Pražský z vnuknutí týchž nejv. úř. a soudců zemských konšely a nejpřednější osoby z Pražanův všech tří měst a předloživ jim potřebu tu zemskou ano i nebezpečenství veliké, z neupokojení lidu válečného v platu zasloužilém na ně i na celé království se valící, s dostatkem náležitým, žádal jich, aby i sami na sobě dobrý příklad obcem dali, i ji potom také na rathouzy povolanou k tomu naklonili, aby krále a vlasti své nyní neopouštěli a, nemajíli peněz hotových, aspoň klenoty svými jeden každý, dle možnosti své, jeho jmenem půjčky založiti nepomíjeli; což že jim dostatečně od země zjištěno, od krále pak vší milostí, přízní a ochranou milostivou a otcovskou nyní i na časy budoucí zpomínáno býti má. Podobné předložení stalo se od královny i nejonačejším měštkám a paním Pražským, kteréž byly před vlastní osobu její obeslány.

Proti kteréžto žádosti jedni i druzí učinili svou poslušnou a šetrnou omluvu: poněvadž jsou vždycky dosavad to od sebe činili v takové i v jiných té podobných případnostech, co na věrné syny vlasti náleželo a jak daleko možnost jich postačovala, že i dále z povinnosti a břemene takového J. M. K. se nevynímají, když toliko uhlédají a poznají v skutku to, že i vyšší stavové, a zvláště nejv. úř. a soudcové zem. spolu s manželkami svými túž zemskou potřebu k srdcím svým opravdově připustí, a dadouce na sobě příklad dobrý, s svými klenoty hnou a J. M. K. nimi v tak důležité a nevyhnutedlné potřebě hotově i hojně založí.

Ale jak opravdově se to tehdáž od nejpřednějších dálo, jest mnohým dobře vědomé. Nebo mezi jinými nejv. kancléř z Roupova směl se v tom pronésti: že k dotčené potřebě, aby z ní vlasti jeho bylo zpomoženo, své čapátkové peří složiti a místo peněz odevzdati chce. Vzáctnější pomoci od tak předního úředníka zemského! Jemužto jiní v štědré a ochotné půjčce byli též podobní; mezi tím však uměli dobře před králem i před královnou stavu městskému vyměřovati, aby manželek svých pasy stříbrné, armpanty a řetězy skládali, sami pak od klenotův svých potratili tehdáž klíče, kteréž potom po vítězství na Bílé hoře soldati císařští velmi snadně nacházeli při vybíjení domův a příbytkův jejich.

Po straně pak císařské nacházeli se daleko volnější zástupcové a fedrovníci císaře a pána svého, a to neřkuli domácí panstvo a poddaní jeho, alebrž i cizozemci mnozí. Z jichžto počtu nebyl poslední Don Petr Aldobrandin, Vlach rodilý. Ten zajisté byv od císaře poctěn důstojností tou, že jej za

1620 nejvyššího nad kolikasi sty kyrysarův a radu vojenskou vyzdvihl, na dokázání vděčnosti své k císaři zakázal se mu, 500 kyrysarův na svůj vlastní groš zverbovati. Kteréžto potřebě strejc jeho kardinal Aldobrandin, maje sobě to od něho z Vídně do Říma po schválním kurýru uvedeno v známost, s velikou ochotností jemu 60.000 dukatů do Vídně odeslal a mu takový úmysl rytířský nemálo schválil. —

V tytéž časy kurfiršt saský dal se do mustrování lidu svého služebného, totiž dvou regimentů pěchoty s kolikasi kompagniemi jízdy, kteréž roku pominulého sobě najal a sem i tam po zemi své do kvartýrův rozložil. Takový mustruňk vykonal se při konci měsíce tohoto u Milberku blíže Labe ležícího. Podlé toho nařídil také hotovost v zemi své takovou, aby stavové jeho v čas nastalé potřeby člověka desátého náležitě vyrystovaného na poskoku měli a s ním v místo sobě vykázané postaviti se povinni byli. Což v král. čes. divné pomýšlení spůsobilo.

Další jednání v Baňské Bystřici.

Mezi tím věci obecné při sněmu uherském v Baňské Bystřici dosti málo řídily se pro nepřítomnost poslův císařských, na něž se až do prvního dne července očekávalo. Třetího dne července legati císařští dostali slyšení volného při stavích král. uher. a zdíli poselství své skrze Lamingera, kterýžto v orací své latinské po odevzdání listu věřícího zahrnul tuto dvojí věc: 1. Poněvadž císař Ferdinand nebyl by příčinou války té otevřené, ale Čechové, kteříž až posavad pokoje, jehož císař jim nejednou podával, stíhati nechtěli, pročež že má velikou útrpnost nad těmi neřestmi hroznými, kteréž jsou se příčinou dotčené války v král. uher. nad míru rozmohly s znamenitou stavův a obyvatelův ujmou a záhubou, a přemýšlí o to všelijak, aby jim, co nejdříveji a nejpříhodněji možné, bylo zpomoženo. 2. K čemuž však neuznává žádného lepšího prostředku jako ten: aby stavové, upustíce od konfederací s českými jeho rebelly teď nedávno zavřené, slibným jejich řečem a námluvám zhola nic nevěřili, ale raději pamatujíce na přísahu a závazek svůj, při J. M. C. jakožto králi a pánu svém pořádném a milostivém věrně a živě státi a jemu dotčené rebelly ku povinné poslušnosti zase přivésti nápomocni byli. Což když se stane, tedy že na něm krále a pána nejmilostivějšího poznati mají, a on jim neřkuli všech jejich starobylých privilegií a svobod dostatečně potvrditi a je při nich otcovsky a milostivě hájiti a zachovati, ale nad to

výše i jinými hojnějšími a vzáctnějšími dle dobré příležitosti 1620
času poctíti a obdařiti chtíti račí.

Při závírce přednešení svého pronesli se v tom stavům: ačkoli oni přítomní vyslaní neměli by daného sobě od císaře plnomocenství dostatečného k zavírání věcí těch i jiných, kteréž se při témž sněmě jednati a uvažovati budou; však že J. M. C. račí býti na tom, v krátkých dnech jiné plnomocníky dokonalé mezi stavy vypraviti, kteříž by s nimi dále o všecky věci podobné dle plnomocenství jim daného rokovati a zavírati mohli.

Na druhý pak den, totiž 4. Julii, měli druhou audiencí při knížeti, ale nebyli mu s ní hrubě příjemní.

Proti tomu vyslaní z zemí sjednocených, vybravše z jedné každé po pěti osobách, dostali 9. d. července druhé audiencí u knížete, kteráž trvala v pokoji jeho od 4. až do 10. hodiny na půl orloji. Mluvil k knížeti jmenem a na místě všech konfederatův Smil z Hodějova, jeden z poslův českých, a zavřel žádost neb přednešení jejich v artikulích šesti v spisu obsažených. Mezi tím vně od panstva uherského a dvořanův knížecích bylo mnoho rozmlouváno s dvořany legatův českých a jiných zemí přivtělených o dalším předsevzetí a mínění knížete uherského a sedmihradského. Z nichž někteří jistili to, že Betlén konečně na království uherské korunován bude; jiní, že s lidem tím, co ho tu okolo Bystřice pohotově, totiž asi do 10.000 jonákův branných, má, přímo k Vídni potáhne. Čehož potom sekretář jeho, byv toho večera hostem u poslův českých, dotvrdil, ta slova mezi jinou řečí pověděv: Bellum! te poscimus omnes.

Na to vyslaných přednešení dána jim zase od knížete samého odpověd v latinském jazyku obšírná téměř v smyslu a pořádku takovém:

Předně omlouval se legatům, že jest jich dne včerejšího pro vysoce důležité zaneprázdnění, jímž byl zanešen, před sebe pustiti a žádosti jich vyslyšeti, jakkoli rád chtěl, nemohl. Dále že jest z dnešní řeči od nich učiněné rozuměl, jak vysoce důležité a potřebné věci v sobě by obsahovala proposicí jejich; na niž poněvadž nebylo by mu lze úmysl a mínění své v krátkosti jim vyjeviti, pročež že musí to tím obšírněji vysloviti s připomenutím některých věcí a příběhův předešlých. Že tedy jak pánům legatům přítomným, tak ovšem principalům jich, stavům a zemím sjednoceným všechněm, to jest věc výborně vědomá a známá, když jest kníže na onen čas zemi svou v pokoji a v bezpečnosti spravoval a v tu dobu právě na hranicech valašských za jistými příčinami se zdržoval, že jsou stavové král. čes. učinili psaní přátelské, žádajíce ho

1620 v něm i skrze jisté vyslané své, aby jak on od osoby své tak ovšem i stavové král. uher. a knížetství sedmihradského s nimi v konfederací vešli aneb vlastněji již prvé mezi dotčenými zeměmi za panování krále Matiáše zavřenou zase sobě obnovili; i přípis hodnověrný smlouvy té jemu přitom odeslavše, kterýž na jednom zámku uherském jest nalezen.

Kteréžto žádosti jmenovaných stavův kníže považiv při sobě bedlivě, že jest nalezl to, že by věc ta vztahovala se ke cti a slávě boží, k dobrému užitečnému i k zachování v celosti král. čes. nad míru potlačeného, ovšem pak k odvrácení moci násilné od šíjí lidí soužených v zemích přivtělených a sjednocených a naposledy i k utvrzení v způsobu pokojném král. uher. a sedmihradského. Vyslav nejdříve do král. čes. za tou příčinou Marka, vejvodu, aby očitě shlédl, v jakém by způsobu a terminích dotčené král. čes. na ten čas se nacházelo a zůstávalo a knížeti o tom o všem zprávu dokonalou učinil. Což když se stalo, že jest od toho času přemýšlel na to, jak by dotčenou konfederací k místu a konci přivésti a král. čes. i jiným konfederantům z těžkosti jejich náležitě zpomoci mohl.

Že pak k vykonání věcí těch, jakž sám legat Smil z Hodějova toho v orací své doložil, na rychlosti nejvíceji záleželo, tou příčinou že jest zemi české a moravské z toho nebezpečenství pomohl a je před násilím nepřátelským přichránil defensivně; zatím že jest spolu s konfederanty svými přes Dunaj se přepravil a až před samé město Vídeň s lidem svým a jich přitrhl, bouři strašlivou a vojsko nepřátelské jinam preč zapudil a nepřestav na válce obhajující, že jest i stranu jich odpornou nemálo urazil a jí město hlavní Prešpurk z rukou a moci vyňal, jeho se zmocnil, ano i korunu uherskou pro obecné dobré král. uher. v stráž a opatrování své bedlivé přijal.

A ač kníže v tu dobu byl toho úmyslu celého, aby se ještě o něco většího pokusil a toho i skutkem dovedl, však že se mu to v ty časy pro následující překážky důležité dobře trefovati nemohlo. Předně že jest nebylo mu lze tehdáž v zemi sedmihradské větší počet lidu válečného sobě shledati pro stavy uherské a sedmihradské, kteříž byli by sobě z toho hned nějaké domnění scestné učinili. A kdyby se byl Sedmihradčanům v úmyslu svém svěřil, proč z země odjedti a co před sebe vzíti by mínil, že by to celé jednání bylo vůbec pronešeno, a papeženci byli by se snažili o to všelijak, aby je dokonce zkartili; nepřítel pak, věda též o tom, byl by také nespal a nezahálel, aby mu v tom překážku ňákou zavalil. Před Uhry pak že proto bylo potřebí s touž věcí se tajiti, že

kdyby byli co toho nejméně vyskoumali, byli by se mu v tom moci válečnou opřeli. A tak že vidělo se knížeti za nejlepší prostředek býti, aby na ně nenadále připadl a k svému úmyslu sobě je přivedl. Za druhé, že byly mu k znamenité překážce i nemoci přetěžké a nebezpečné, kteréž v tu chvíli v ležení jeho i konfederantův silně proskakovaly a mnoho tisíců soldatův onakých a zkušených jim z světa zprovodily; jakž mu o tom obadva generalové čeští hr. z Turnu i z Hollachu s pláčem zprávu dávali. 1620

Z těch příčin že jest kníže zvolil sobě raději konfederací tu, kteráž však velmi jalově a váhavě se fedrovala. Nebo ač hrabě z Hollachu byl sice k tomu jednání obrán za legata předního, však že legatství jeho bylo tak divné a neobyčejné, že jemu podobného kníže jakživ neviděl, protože v případnosti tak vysoce platné a důležité mimo prostý list věřicí nebyl opatřen žádným naprosto plnomocenstvím k jednání a zavírání smlouvy a konfederací té, kteréž stavové král. čes. od něho a Uhrův vyhledávali. Z té příčiny že musil se hrabě dopisovati o to poznovu na stavy král. čes., aby mu dostatečné plnomocenství bylo dáno, jak od samého krále tak i ode všech zemí přivtělených; čímž byly tři neděle ztráveny. Ano že i to byla nemalá překážka a obmeškání té traktací, poněvadž hrabě z Hollachu, nejsa povědom jazyka uherského ani latinského, z nichž jednoho bylo důležitě potřebí k tomu, aby s knížetem a s Uhry platně rozmlouvati a rokovati mohl.

Co se pak domu rakouského a císaře Ferdinanda tkne, že kníže o tom vědomost dostatečnou má, jak snažně usilovali by o to způsoby všelijakými, aby mu všecky rady a úsilí jeho v příčině té pokazili a zmátli. Toho zajisté všeho že jest již dávno a výborně povědom, jak jsou na onen čas zacházeli s tím ubohým panem Zikmundem Batorem, knížetem sedmihradským, protože Betlén v tu dobu byl při dvoře jeho vychován a potřebován za sedm let pořád. S Štěpánem Bočkajem jak jest se podobně dálo, že podobně ví, protože on Betlén byl předním původem a radcím při portě ottomanské, aby týž Bočkaj takovou tragedii v král. uherském ztropiti mohl. Poslední pak kníže sedmihradské Bator jak zrádně a oukladně by zahynul, že to také knížeti s gruntem známé jest, ano i kancléři jeho nynějšímu, jehož tu přítomného legati spatřují; nebo že v ty časy sekretářem knížecím byl.

Ale aby se zase navrátil k své předešlé řeči: když jest kníže porozuměl tomu, že by císaři dosti silen nebyl, a že by nijakž lépeji a platněji jemu i všechněm konfederantům na ten čas zpomoženo býti nemohlo, jako tak, kdyby mohli míti volnost časův k zsílení se v moci válečné náležitému; k tomu

1620 jedinému cíli že učinil příměří to s císařem, do něhož mohli býti obsaženi a pojati netoliko sami Uhři, ale i stavové král. čes. s jinými zeměmi přivtělenými a sjednocenými, kdyby byl se o to časně zasadil král český s jmenovanými zeměmi a vyhledával toho při císaři snažně, kterýž byl by k tomu bezpochyby tehdáž snadně povolil a přistoupil.

A že tomu tak jest, odvolával se na přítomného Zachariáše Štercera, jednoho z vyslaných rakouských, k čemuž se on hned tu přede všemi ústy svými přiznal.

Ale když bylo toho od nich pominuto mlčením, tedy že císař potom také k tomu podání knížecímu přivoliti nechtěl, nýbrž vymýšlel sobě proti němu divné ouskoky a výmluvy, a mezi jinými i tu: že sice od toho by nebyl, aby stavům král. čes. a jiných zemí dotčeného příměří dopříti a je do něho pojíti neměl, ale Fridricha falckrabě že za žádného krále nepoznává a tou příčinou do téhož příměří ho zahrnouti nemůže, a to pro příčinu tu, kterouž sobě daremně a sofisticky smyslil, žeby poně v artikuli 2. konfederací uherské žádná zmínka o něm se nečinila, ale toliko o samých stavích král. čes. a zemí k němu přivtělených; ješto však že v jmenované smlouvě obsažen a zavřín jest výslovně týž král Fridrich, jakkoli jméno jeho křtěné v ní dostaveno nebylo, ale potom se to v konfirmací dotčeného sjednocení vrchovatě vynahradilo a doplnilo, v nížto všecko hojněji a výslovněji se vyjadřuje. Nicméně že císař takové příměří mnohými spůsoby sám svévolně přestoupil a zrušil, když jest v tom čase s lidem svým válečným do Čech i do Moravy nepřátelsky vtrhl, v knížetstvích slezských skrze sběř kozáckou znamenité škody zdělati dal, vojsko nemalé z koruny polské do král. uher. uvedl a tou měrou tak se všudyž s lidem svým choval a hospodařil, že snadno odtud souditi se může, jak by sobě pokoje stálého zhola nic nevážil a naň nedbal.

Co se přítomného jednání sněmovního tkne, kníže domníval se, že císař k němu plnomocníky a kommissaře své hned časně a při začátku jeho vypraví, aby jmenem a na místě jeho to jednání sněmovní řídili a spravovali, poněvadž pokládá býti sebe pořádným králem uherským; ale že i toho učiniti zanedbal, až teprva po mnoha nedělích poslal k témuž sněmu osoby některé, kteréž ani pořádnými a pravými legaty nejsou, ani k žádnému jednání sněmovnímu od něho plnomocenství náležitého daného sobě nemají, ale jsou jen pouzí špehéři a podštěvačové, aby rozumy z stavův tahali, kdo by z nich k čemu mysl měl a byl nakloněn, chytře na nich vyzvídali, je v úmysle dobrém rozpakovali, mezi lidi vůbec divné klevety roztrušovali a mezi stavy roztržky nebezpečné tropili.

Z nichž že není dinovitějšího a nešlechetnějšího šibala, jako 1620
ten Laminger, o němž kníže neví, kdo by byl, Čechli či Moravec.

Skrze ty vyslané že císař žádá toho na knížeti, aby mu poslal jisté osoby v základu, kteréž by tak dlouho zůstávaly v Vídni, až by druzí poslové jeho, kteréž za těmito do Bystřice vypraví, zase zpátkem ke dvoru císařskému se vrátili. Což patrně čelí proti právu a zvyklosti sněmovních jednání, ano i proti přirozené povaze a vlastnosti příměří zavřeného. Áčkoli pak žádost ta císařská k ničemuž jinému nesměřuje, jediné aby se sněm tento protáhl, načež náhončí císařští jdou nejvíce; však že kníže nemohl a nechtěl jim jí odepříti, aby nezdál se v čem nejmenším opomíjeti prostředkův těch, kteříž by k dosažení zase pokoje jakkoli sloužiti mohli, obzvláštně pak proto, že v druhém artikuli dotčené konfederací Prešpurské výslovně se vyhražuje to, aby podlé společné strany obojí slušnosti ty vzniklé nevole a bouřky byly upokojeny a porovnány.

Kníže sice že toho úmyslu není, aby císaři jaké rukojmě v základu dáti měl, ale toliko glejt svobodný legatům jeho dáti hotov jest; kterýžto již před rukama jest, a jemu jej pošle. Mezi tím pak že předce bude se moci o věc hlavní rokovati, poněvadž v témž listu originálním stojí patrně klauzule ta doložena: aby se to dálo bez ujmy a zkrácení jednání sněmovních. Ano i to že tam dostaveno jest: do traktací té že i král český zahrnut a pojat býti má se všechněmi zeměmi přivtělenými a sjednocenými. To že přenáramně mrzelo přítomné vyslané císařské, pročež tiskli na to pilně, aby ta slova z téhož listu glejtovního byla dokonce vypuštěna. Ale kníže že jest tomu světle a neukrytě odepřel řka, že bez té klauzule a výslovního povolení a vůle legatův zemí sjednocených k žádné traktací a jednání s císařem přistoupiti nemíní. A ačkoli jakéž takéž obmeškání a překážka v to vkročí za ten některý den, kníže však že jí chce užíti k tomu dvojímu dobrému forteli, z nichž jeden na svornosti a sjednocení myslí stavův roztržitých, a druhý na rychlém věci hlavní vyřízení neb na místě postavení záleží.

Aby pak od Uhrův měl jaké nové kontribucí a sbírky žádati, toho že se mu na ten čas učiniti netrefí: jedno, že jsou národ tvrdošíjný, a svolíli časem na sněmě daně a berně jaké, že je teprva po roce, a to ještě s těžkostí velikou, odvedou.

Ovšem pak že v tyto časy nepokojné není mu možné ani podobné v něco toho dotčené stavy uherské podrobovati, a zvláště když jsou ještě vespolek tak mysli roztržité a nesjedno-

1620 cené. K tomu že panstva, rytířstva ano i jiných obyvatelův musí potřebovati v příbězích válečných, a válku tu že musejí vésti na svůj vlastní groš, k čemuž s těžkostí dali by se namluviti, kdyby je nad to nade všecko nyní sbírkami a pomocmi ňákými peněžitými ztěžovati měl. Tak jest, že kníže měl by něco statkův duchovních, kteříž na korunu jeho připadli, kteříž vynesli by okolo pětkráte sto tisíců dukátů; ale že nenachází se kupcův žádných, aby je koupiti chtěli, na díle pro nedostatek peněz, na díle pak proto, že lidé obávají se hrubě toho: takéli by trhy takovými jisti byli a jimi pokojně vládnouti mohli, čili, kdyby se štěstí obrátilo na stranu papeženskou, nemusilili by jich zase předešlým držitelům postoupiti a sami jíti odtud s holýma rukama; nebo že papeženci nesou to velmi těžce, že jsou jim dotčení statkové odňati.

Avšak proti té obraně knížecí ozvali se poslové čeští a moravští řkouce: že podobně se dálo v Čechách s prodáváním statkův duchovních. Nebo s prvopočátku že také nenacházelo se k nim kupcův žádných. Čemuž direktoři porozuměvše, změnili úmysl svůj a toliko je jistým osobám z stavův pod obojí zastavovali na způsob takový: aby jeden každý, co na ně peněz hotových půjčil, v té summě až do oplacení jí dotčeného statku užíval. Naposledy držitelé jich vidouce, jak statkové výnosní a užiteční jsou, že jsou je teprva v dosti mírných summách dokupovali. Takový prostředek v rozprodání statkův duchovních že by se i v král. uher. zachovati mohl.

Kterážto rada ačkoli zdála se býti knížeti dobrá a užitečná, vždy však soudil při sobě to, že by se s těžkostí k skutečnému vyřízení, leč velmi váhavě, přivésti mohla. Tato pak věc a mínění knížecí že potřebuje rychlosti veliké. Pročež doložil dále zdání své: chtělili by konfederanti válkou na krátký čas trvající zpomoci, jak náleží, těmto věcem obecným, tedy aby času darmo nemařili, nepříteli zvolnosti k zsilení se náležitému nepropůjčovali. Krátce tedy o tom mluvě, že jeho zdání jest o té hotovosti vojenské, chtělili by s ní co platného a podstatného dovésti, takové: aby král český odeslal knížeti ku potřebě té 400.000 zl.; k tomu byllí by toho úmyslu celého, aby sobě korunu svou, kteréž s takovou slavností a poctivostí na hlavu sobě vstavenou má, v celosti zachoval, aby nákladův nelitoval, ale shledal sobě peníze na válku, kdekoli bude moci. On od osoby své že jest hotov túž korunu jemu na hlavě jeho pomoci zdržeti, byť měl i hrdlo své vynaložiti na to.

Jestli že by tedy král mínil jej summou tou neprodleně fedrovati, a to ne pojednou a na jeden termin, ale na čtyry

rozdílné terminy, že i on ještě z svého vlastního měšce k tomu 1620
dvakráte sto tisíců zlatých přidati a třebas ještě dnešní chvíle vyčísti chce. Mimo to že postará se také při stavích uherských, aby oni podobně 200.000 zl. mezi sebou shledali.

Tou měrou že budou míti pohotově osmkráte sto tisíců zl. Z té summy že odešle sto tisíců v dar ku portě ottomanské, aby byli mezi vezíry, bašaty, begy a jiné platné a k straně jich příznivé dvořany sultana tureckého rozlosováni, pro snadší fedruňk a dosažení pokoje od něho; po Bohu zajisté že konfederanti nemají větší naděje v ničemž jiném kromě v pokoji a přátelství dobrém císaře ottomanského.

A když císař Ferd. doví se toho, že jsou sultana sobě konfederanti za přítele vyzískali a pokoj s ním učinili; tedy že i on potom sám k kříži poleze a od nich také pokoje žádati bude. O tom že kníže dobře ví, jak divnými chytrostmi a obmysly lživými císař skrze vyslané své při dvoře ottomanském o to jedná a praktikuje, aby dotčený pokoj a srozumění dobré mezi sultanem a konfederanty zkartiti a zrušiti mohl. Za důvod a příklad toho přivedl legatům strejce Zachariáše Štercera tu přítomného, pověděv: že týž strejc jeho, jsa vyslaným císařským při dvoře tureckém, vzdluživ se teď nedávno pominulého času ku potřebě té na císaře v šedesáti tisíc tolarů, aby je nejpřednějším bašatům rozdaroval; ale že nic užitečného takovými halafanci pánu svému nespůsobil, ješto proti tomu že posel knížecí dovedl sobě všecko, co chtěl, beze všech darův a presentův.

A tak že by bylo již na velkém čase, aby legací od konfederantův do Turek nařízená beze všeho odkladu dalšího na cestu se vypravila; s kterouž příliš dlouho se mešká. Na příjezd pak její že tu v Bystřici očekávají již s velikou žádostí poslové, od stavův uherských a sedmihradských zvolení, kteříž dříve odjedti nemohou, až by legati zemí sjednocených také tu přítomni byli, a to v počtu tím větším, jakž s prvopočátku bylo na tom zůstáno. Slušně tedy že by s věcí tou pospíšiti se mělo, protože periculum est in mora, to jest, že další se v tom meškání jest konfederantům velmi nebezpečné a škodlivé; předně pak a nejvíce potřebí jest na peníze mysliti a zásobiti se nimi co nejspěšněji.

Na to když bylo řečeno od vyslaných českých, poněvadž jsou již před několika dny psali o tom o všem dostatečně králi, že na každou chvíli od J. M. odpovědi čekají, anobrž že ještě dne tohoto po poště odešlí mu psaní druhé i principalům svým, nepochybujíce jak o králi tak i o stavích, než že všecko všudyž rádi udělají, k čemu jen možnost jejich postačovati bude: za tím vyjevil jim kníže celý úmysl svůj,

1620 jakž by tu válku proti císaři dále vésti mínil, napomenuv v tom legatův, co takkoli o té věci k víře jim oznamuje, aby to u veliké tajnosti při sobě zachovati hleděli. V čemž když se mu zakázali, mluvil dále v ten rozum:

Že na těch sedmkráte sto tisíců zl. v jednom měsíci chce konečně dvacet tisíců i více vojákův zverbovati, zbraněmi opatřiti, do pole vyvésti i za jistý čas vychovati, a to jmenovitě patnácte tisíců jízdy a okolo pěti neb šesti tisíců pěchoty, poněvadž on měl by víceji jízdy a země sjednocené proti tomu víceji pěchoty.

Dříve pak, nežli by vytrhl do pole, že to opatří náležitě, aby království uherské s knížetstvími slezskými bylo dobře zjištěno a ubezpečeno před vpády polskými, a to spůsobem tímto dvojím: předně zůstana s sultanem tureckým a Tatarem na tom, aby obadva zároveň vpadli do Polska, jakož pak stal se již toho začátek dobrý před málo kolikasi nedělmi, kdežto Tataři zavedli s sebou preč do poroby těžké do čtyřicíti tisíců duší polských, což že on Betlen svedl, mezi jiným řka; za druhé že má na hotově drahně sběře takové, jakáž jsou kozáci, totiž jízdu hejdukův svobodných, jimž žádného platu nedává, ale co kdo sobě uloví, to že jejich žold a kořist jest, a může jich každého téhodne shledati do osmi tisíců. Těm že podobně rozkáže z Uher štrafovati do Polska, do něhož snadno chasu takovou lehkou uvésti, protože jest země na všecky strany dokořán otevřena. Ti dostanouce se tam, že budou dobře hospodařiti, a načkoli přijdou, že poberou všecko s sebou, a navrátíce se domů, složí kořisti své v místech svých a navrátí se vskok zase do Polska, sem i tam plundrujíce a hubíce zemi až právě do samého Krakova. Čímž že sílu a moc polskou budou moci výborně doma zdržeti.

Jestliže by pak kurfiršt saský bral před sebe něco nepřátelského proti konfederantům, tedy že mu také uvede na hrdlo do země jeho některý tisíc kopiníků a hejduků, kteříž mu dobře bohatství a poklady jeho i poddaných vyšťárají a předrancují. Ale co se o veliké mocnosti a síle krále hišpanského vůbec rozpráví jako i o jiných potentatův katolických pomoci válečné, to že kníže všecko pokládá sobě za pouhé strašidlo dětinské a má větší naději složenou v svém vojsku domácím, kterýmž jest jist.

To vše spravě, že sám osobně s ostatkem lidu, totiž se dvacíti tisíci jízdy a pěchoty pustí se do Rakous, a rady i sílu svou vojenskou s knížetem z Anhaltu — kterýž také těch dnův, totiž 7. d. července, kurýra schválního u knížete měl, ale s čím ho tam vyslal, vůbec věděti se nemohlo — opravdově spolčí a v hromadu srazí. Což vykonati sobě umínil

spůsobem tímto: Nejdříve že dá udělati most přes Dunaj mezi 1620
Prešpurkem a Vídní, a přesadě lid na druhou stranu, položí se s ním u Vismundy, pro velikou místa toho, dle zdání jeho, příležitost, jakož příčinou vod zdravých, kteréž se tu s Dunajem sbíhají, tak ovšem pro hojnost profiantův, kteříž se v též místo velmi snadně a příhodně odevšad dodávati i dovážeti mohou. Nebo v čele že bude míti Štýrsko, po pravé straně Dolejší, po levé Hořejší Uhry a za sebou nedaleko Moravu. Z téhož revíru neb položení že bude se moci zavříti císaři pass a průchod volný jak k ležení tak i k Vídni; nočním pak časem že den po dni rozkáže štrafovati jízdě své po tisíci jonáků na císařské, aby jim jakořka žádné hodiny oddechu a odpočinutí nepřáli. A když takové lermo bude trvati ustavičně po čtyry neb po pěti téhodnů, že vojsko jeho tak unaví a zmůže, že i ti nejčerstvější pacholci nebudou míti v sobě síly a možnosti žádné; k čemuž když přistoupí hlad, že se podívá rád, co budou proti němu dělati.

Jestliže by císař chtěl větší sílu uvésti sobě do země pro obhájení Vídně, tomu že kníže bude hrubě rád, protože čím víceji lidu v hromadu se tu srazí, tím větší nedostatek v potravách i v píci a potom i hlad mezi nimi povstane. Jakkoli Laminger hrozil mu tím, chtělli by kníže co začíti proti Vídni, tedy že císař i hned všecky evangeliky ven z města vyžene; načež že dal mu kníže za odpověd to: učinili to císař, snad že udělá Vídenským evangelikům věc hrubě vděčnou, knížeti pak že dá k tomu příčinu slušnou a spravedlivou, aby i on podobně s papeženci v jiných místech nakládal.

Dále, budeli se viděti knížeti z Anhaltu za užitečné, s nímž míní býti ve všem všudyž za jedno, že bude moci velmi snadně čtyry neb pět tisíců rejtharstva uherského pustiti štrafem do Štýrska, aby vojsko císařské roztrhl, i pro jiné pohodlí své a vojska svého. Pakli by císař měl libost a žádost s nimi bitvu polní svésti, že ani kníže nebude od toho, když toliko uhlédá k tomu svou dobrou příležitost a pohodlí; uzdáli se však knížeti a Anhaltskému, aby v ležení svém dobře ošancovaném zůstávali s pokojem a hleděli další případnosti své, to že také budou míti na svobodě. Ostatní věci že jim sám čas k rukoum poskytne a ukáže, co by před se bráti měli.

V čemž ve všem že se pánu Bohu svrchovanému cele důvěřuje, že jim toho dobrého úmyslu šťastně a bohatě požehnati ráčí, aby roku toho válku tak vésti mohli, aby nepřítel, jsa od nich přemožen, aneb vol neb nevol pokoj takový, jakého by mu oni podali, přijíti musil, aneb oni větší částku nepříležitostí válečných s sebe na císaře přenesli a uvalili.

1620 Ta že jest summa kratičká rad a úmyslů jeho, a že chce od konfederantův za toho konečně jmín a držán býti, kterýž byl by hotov při dotčené konfederací hrdlo i krev svou vlastní vynaložiti a vycediti. Budoucně naskytneli se co hodného, což by bylo zapotřebí jim v dověrnosti uvésti v známost s strany věcí obecných, že se s nimi o to o všecko upřímě a věrně sděliti nepomine.

Legati, vyrozuměvše úmyslu knížecímu šlechetnému s dostatkem, učinili mu za to úctivé a služebné poděkování i vinš od pána Boha zdárného ve všem tom prospěchu s zakázáním jemu služeb líbezných, jak od sebe samých, tak ovšem i jmenem a na místě pánův principalův, a s tím vzali odpuštění od něho. Kterýžto k vycházejícím z pokoje jeho na závírku řeči své ta slova promluvil latině: „Uzří páni konfederanti, že v čas potřeby nastalé zakázání toto mé skutkem splním."

Zatím 29. dne července kníže pozval k obědu všech vyslaných z zemí sjednocených a traktiroval je spůsobem neb obyčejem právě královským. Nebo samých krmí bylo vnešeno na tabuli do tří set velmi oupravně přistrojených. Mezi jídlem pilo se také silně, a kníže sám všecky téměř truňky začínal pro zdraví krále českého, krále englického, hraběte Morice a jiných potentatův přátelských. *)

Nový mandat Ferdinanda II. **)

Poněvadž císař Ferdinand žádnou měrou neuznával za dostatečnou obranu a výmluvu, kterouž Fridrich, český král, v spisu svém 1. d. m. července vydati a všudyž vůbec vyhlásiti rozkázal, a nedal se ní v dalším předsevzetí svém rozpakovati a překážeti; pročež aby to, čímž jest v psaní neb listu svém ohradním jak samému králi Fridrichovi tak ovšem i stavům král. čes. a zemí přivtělených hrozil, i v skutečnou exekucí uvedl, vzložil jest měsíce tohoto trojí kommissí a exekucí válečnou, kterouž by téhož krále i země odporné ku poslušnosti náležité tím snázeji a podstatněji sobě přivedl, na tři rozdílné osoby: první proti zemím dědičným krále Fridricha na Ambrože Spiňolu, generala polního hišpanského krále, kterýž žádným oudem sv. říše nebyl, ale cizozemec pouhý; druhou na Jana Jiřího, kurfiršta saského; a třetí na Maximiliana, kníže bavorské, strejce krevního téhož kurfiršta falckého a českého krále, zakázav se mu před dávním

*) Ruk. Sk. str. 1287. Red.

**) Ruk. Sk. str. 1294.

časem podtají, pokudž mu téhož falckraběte potlačiti a zkompeskovati pomůže, že kuru i dobrého dílu zemí jeho dědičných v odměně dosáhnouti má. A tito Čechy s zeměmi přivtělenými i Rakušany obojí zkrotiti měli. 1620

Tou příčinou, aby dotčené kommissí byly všem vůbec vědomé a známé, poručil císař nížepsaný mandat v jazyku německém s podpisem jmena svého a Zdeňka Adalberta Popela z Lobkovic, nejv. kancléře král. čes., pod datum v městě Vídni 6. dne Junii (čili má býti Julii) 1620 publikovati, kterýž obsahoval v sobě nížepsané věci v smyslu tomto:

„My Ferdinand atd. všechněm vůbec i jednomu každému obzvláštně poddaným našim, jakého by koli ti stavu, řádu a povolání byli v král. našem českém listem tímto naším na vědomí dávati ráčíme. Jakož se budou věděti v tom jak dobře upamatovati, když na onen čas v středu po neděli Křížové, to jest 23. d. máje léta pominulého 1618 od některých osob z stavův ten zlý a neslýchaný oučinek, vyhození z okna dvou místodržících královských a sekretáře jednoho v kanceláři české do příkopu v hradu Pražském, se vykonal, a hned zatím, pro zastání a ospravedlnění téhož skutku nešlechetného, verbování lidu válečného i mnohé škodlivé věci se předsevzaly, že nebožtík cís. Matiáš jakožto český král, pan strejc a otec náš nejmilejší svaté paměti, dověděv se toho a jsa té vůle a úmyslu konečného, aby neprodleně tomu zlému v cestu vkročil, skrze otevřené listy své 11. d. m. června téhož roku všech tří stavův otcovsky v tom napomenul a od oučinku a předsevzetí takového je odvozoval, že vzáctné osoby ku porovnání nedorozumění a rozbroje toho mezi ně vypraviti, je při všech jejich privilegiích, svobodách a majestatích zůstaviti i jednoho každého v slušných věcech chrániti a obhajovati chce, v tom se jim zakázal a tím je ujišťoval.“

„Když pak taková věrná napomenutí, kteráž se před lidem obecným zatajila, neřkuli platnosti žádné při nich nenesla, nýbrž dotčené osoby o jiné mnohem těžší věci a skutky ještě dále se pokoušely, novou správu v zemi, ustanovivše sobě třiceti direktorův, nařídily, v hotovosti vojenské mnohem víceji se sílily, obyvatele břemeny a daněmi velikými stížily, mnohým z nich jmění a statky jich vlastní násilně pobraly, statkův královských, sbírek zemských o své ujmě se ujaly a na ně sáhly, rozmanité a nedůvodné nářky a pomluvy o vrchnosti své nejvyšší na nejvyšší zlehčení její v říši i krom říše vůbec roztrušovaly a roznášely a mnohých jiných těm podobných výstupkův zřetedlně se dopouštěly: — tu jest císař Matiáš Jeho velebnost a láska jiným mandatem, pod datum v pondělí po sv. Jakubu dotčeného léta, po vyčtení a připomenutí

1620 všech nyní dotknutých i jiných onačejších výstupkův jejich jmenované stavy velmi pohnutedlně a opravdově k upuštění dokonalému od takových všech předsevzetí opět poznovu napomenul, ano i všecky ty, kteříž by i hned, jakž by je týž mandat došel, jiné pak nepřítomné, kteříž by ho neviděli ani neslyšeli, ve čtrnácti dnech pořád zběhlých ku povinné poslušnosti se nepřiznali, za rebelly vyhlásil a uznal."

„Avšak rovně na tento, jako na předešlý mandat, žádné polepšení a usmyšlení jejich nenásledovalo, nýbrž to v svém započatém na odpor se postavování a trucování neb vzpouře tím vroucněji a snažněji den ode dne se sílili a zmáhali."

„Pod tím pak, když J. C. velebnost a láska dle vůle a uložení pána Boha všemohoucího v tom rozbroji prostředkem smrti časné z tohoto světa vykročiti ráčil, my jsme v té celé a neomylné naději postaveni byli, že ti bouřliví obyvatelé příčinou proměny takové také i v úmysle svém se promění a k nám, jakožto k svému pořádně přijatému a korunovanému a právem nápadním na král. čes. dosedlému králi, hned při ujetí se od nás správy naší, an nikda žádný z nich od nás v ničemž nejmenším stížen a utištěn nebyl, všelijaké náležité a povinné poslušenství prokáží a v něm se před námi ohlásiti nepominou. K tomu tedy cíli učinili jsme jim i hned právě otcovské psaní, a při něm také i konfirmací všechněch privilegií, svobod a majestatů k rukoum nejv. purkrabí Pražského dle znění reversu neb zápisu našeho a to na dvé přepsanou sme odeslali, příměří neb složení zbraní nařídili, ba dokonce i k abdankování lidu našeho válečného se zamluvili, potom pak i za to, aby k nám osoby jisté, s nimiž bychom se o to celé nedorozumění umluviti mohli, vypravili, jich milostivě požádali a summou ve všem všudyž, v čemkoli jen nám možné a podobné bylo, naši pokoj milovnou mysl k nim pronášeti a prokazovati jsme nepomíjeli."

„Ale proti tomu všecko to bylo při nich tak daremné a neplatné, že jsou nás na ta všecka psaní naše ani jedinou odpovědí svou nepoctili, některých pak z nich hned ani k sobě přijíti nechtěli, anobrž v svém předsevzetí tvrdošijném mnohem urputněji nežli kdy prvé postupovali, dávše lid vojenský silněji najímati, lid domácí a krajský vyzdvihovati, ano i k osobnímu tažení stavy a obyvatele napomínati; přes to všecko s lidem svým do mark. našeho morav. vtrhli, je na díle mocí násilnou, na díle pak praktikami lstivými k straně své připojili a po sobě potáhli; město Láb v Rakousích oblehli a potom v krátkém čase, spolčivše moc svou s mocí Moravanův, až právě před samé město naše Vídeň přitrhli a před ním i v okolí jeho za několik dnův společně všelijakou

svévolnost a nepřátelství svobodně po své vůli sobě provozovali. Mezi tím také i divnými a falešnými nářky a důtkami, jak v zemi tak i jinde kromě země, skrze psaní i vyslané své nás, jak nejhůře mohli, zlehčovati a pomlouvati se pokoušeli." 1620

„I ačkoli takovou měrou měli jsme dávno sobě od nich příčin přespříliš dosti k tomu, abychom jim žádné více milosti a dobrotivosti neprokazovali; s tím však se vším vždy předce jsme to našimi v sobotu po sv. Trojici léta pominulého 1619 vůbec vydanými patenty milostivě nařídili a otcovsky všech napomenuli: aby všickni vůbec i jeden každý z nich obzvláštně, ješto by se kteří ještě aspoň nyní ku poslušnosti povinné navrátili a v tom se při našem nynějším generalleitnantu hraběti Bukojovi ohlásili, od něho jmenem a na místě našem na milost přijati byli. Ale oni takovým naším dobře míněným a milostivým zakázáním tak potupně pohrdli a u vítr je pustili, že jsou od té doby mnohem větší protimyslnosti každodenně nám prokazovali, i v své zlobivosti a všetečnosti tak volnou uzdu sobě popustili, že, když jsme my na vzkázání neb obeslání Jeho lásky kurfiršta Mohučského ke 20. d. m. července nejdříve příštího pominulého léta 1619 k volení římského krále, jakožto český král a spolu kurfiršt, do Frankfurtu najíti se dali, oni se o to jak listovně tak i skrze schvální vyslané své, aby nás o naši královskou čest a důstojnost připravili a v hlasu i volení našem překážku nám učinili, svobodně pokusiti směli."

„V kterémžto však jejich lehkomyslném předsevzetí a účinku sám skutek a skončení jednání toho zjevně a patrně je zmýlil a zahanbil, když jsme my pod tím od celého kurfirštského kollegium neřkuli k našemu místu neb sessí, hlasu a volení, jakožto uznalý a pořádný král český, slušnou a náležitou měrou připuštěni, ale na to brzo potom, totiž 28. d. m. srpna na den sv. Augustina, zvláštním řízením a milostí božskou, jednomyslně za římského krále a budoucího císaře vyzdviženi, zvoleni, ano také 9. d. září s obyčejnými slavnostmi korunováni byli."

„K tomu ke všemu, jakkoli měli jsme tím a takovým nám domněle prokázaným dešpektem a zlehčením větší příčinu sobě od nich poskytnutou k zjitření mysli a k nemilosti nejvyšší nežli k nějakému dalšímu jim toho přehlídání a dobrotivosti; nicméně však ráčili jsme tehdáž v Frankfurtě všechněm kurfirštům, na společné jich (žádného nevyjímajíc) toho při nás vyhledávání, z zvláštní lásky a příchylnosti naší ku pokoji, to celé nedorozumění české k dokonalému spokojení a porovnání zcela a zouplna poručiti a odevzdati."

1620 „Pod tím pak, a právě v čas dotčeného volení, když jsou ti nešlechetní rebellové v Čechách krom jiné země, kterouž proti nám pozdvihli, také i stavy král. uher. na větším díle na svou stranu sobě vyzískali a ku podobnému proti nám se pozdvižení ponukli a přivedli, podlé toho také i veřejný sjezd na hradě Praž., povolavše k němu všech zemí přivtělených pod zámyslem tím, aby pomohly jim psaní našeho k nim odeslaného považiti a odpověd na ně zhotoviti i některých jiných věcí obecných vyříditi, sobě zarazili a drželi: tu teprva jsou svou dávno umíněnou zlost právě a dokonale proti nám vylili, a místo uvažování věcí těch, jimiž se zastírali na oko, založivše sobě za hřbet a zapomenuvše se dokonce na svou povinnost a závazky nám vykonané, obzvláštně pak vyslaní z zemí přivtělených, neměvše k ničemuž tomu žádného plnomocenství sobě daného, o nové ničemné a neplatné volení krále jiného se pokusili a Fridricha, falckrabě kurfiršta, sobě za svého domnělého krále a hlavu vyvolili. Kterémužto volení, an toho mu žádná práva nepropůjčují, on falckrabě, nic se na to neohlédaje, že jest nás nedávno před tím skrze své k tomu zplnomocněné vyslané v Frankfurtě za pravého, pořádného a korunovaného krále také sám uznal, ctil a držel a na to i za římského krále, jakž již před tím dotknuto, voliti pomáhal, místo a průchod u sebe dal a sebe spůsobem domnělým korunovati dopustil a na to, přijav slib člověčenství od zemí přivtělených, i jinými sice spůsoby takových věcí se dosavad ujímal, kteréž žádnou měrou jemu, alebrž nám, jakožto pořádně právem nápadním dědícímu, korunovanému i lénem královským obdařenému králi, podlé práva říditi a konati náleží a sluší.“

„Přes to však všecko z pravé otcovské lítostivosti a spolu z outrpnosti k nebohým a na nejvyšší potlačeným poddaným našim ráčili jsme se ještě po druhé v tom milostivě ohlásiti a zakázati, našimi zjevnými mandaty, pod datum 11. d. prosince léta pominulého 1619, všechněm, ješto by se ku povinné poslušnosti najíti, přiznati a nám ji skutečně prokazovati chtěli, že je ještě pod milostivou naši císařskou a královskou ochranu, opatrování přijíti a jim to vší milostí naší zpomínati chtíti ráčíme.“

„I poněvadž tedy při takové a tak vysoce pohoršitedlné rebellii a odbojnictví, ač chcemeli se hněvu a pokut božských uvarovati, to nám nikoli nesluší, abychom se na ni skrze prsty déleji dívati měli, nýbrž mnohem spíšeji z povinnosti naší, kterouž sami sobě, dědicům a budoucím našim, králům českým, zavázáni jsme, toho celého úmyslu a vůle býti ráčíme, abychom s nejvroucnější horlivostí a opravdovostí,

s pomocí a sprostředkováním božským k dílu tomu ruku be- 1620
dlivou přičinili, našich nám odňatých království a zemí zase
sobě dobyli a ubohé soužené poddané naše z takových ouzkostí, nátisků a příkoří vysvobodili, tu pak všecku věc osvícenému a vysoce urozenému Maximilianovi falckrabí při Rejnu, knížeti v Hořejších i Dolejších Bavořích, našemu milému strejci, švagru a knížeti, podlé některých jiných sv. římské říše věrných kurfirštův a spoluoudů, obzvláštně k vyřízení svěřiti i jeho přátelského fedruňku a pomoci k dosažení a vyzdvižení pokoje obecného užíti sobě jsme umínili; — z těch příčin uznali jsme milostivě to za věc dobrou a potřebnou býti, abychom na též kníže bavorské J. lásku dotčenou kommissí proti našim rebellům v král. našem čes. dle znění plnomocenství od nás jemu k tomu daného vzložili na ten a takový spůsob: aby jmenované kníže ke všechněm těm, kteříž by se i hned a jakoťka v okamžení na vzkázání J. lásky k nám poslušně neukázali, nás dle povinnosti a závazku nám vykonaného za svého krále a pána nepoznávali a od těch neustupných rebellův se neoddělili a neodstoupili, s příkrými, toliko k dosažení od nich poslušnosti nám povinné vztahujícími se a donutkávajícími prostředky přikračoval; věrné pak a poslušné poddané naše v svou ochranu, péči a opatrování jmenem a na místě našem přijímal a osoby jejich spolu i s statky a jměním jim náležejícím před všelikou mocí a násilím a kvaltem přichraňoval."

„A protož přikazujeme o tom tímto listem naším všechněm vůbec i jednomu každému obzvláštně z výš jmenovaných našich poddaných a obyvatelův král. našeho čes., aby se na dotčeného knížete J. l. oznámení a vzkázání, jak a kdy by se koli co toho od něho komu vzkázalo a oznámilo, i hned poslušně poddávali, rozkazům a nařízením jeho beze všech všudyž odporův zadosti činili, svého vlastního dobrého a pohodlí časného při sobě bedlivě považili a k srdci svému připustili a sebe v tom lidem nepokojným, kteříž nejvíce těmi neřestmi vinni jsou, na svou vlastní, manželek, dítek až i celé vlasti své škodu a záhubu žádnou měrou rozpakovati nedali."

„Aby pak žádný jakýmkoli sjednocením, konfederací, připovědí aneb závazkem, jak by se to koli jmenovati a vyslovovati mohlo, poněvadž takové věci samy od sebe proti nám, jejich jedinému pravému pánu a králi přirozenému, žádného naprosto místa a průchodu a platnosti nemají, nemohl se vymlouvati, z té tedy příčiny chceme tomu, a to tímto listem naším otevřeným nařizujeme: aby všecky a všelijaké takové a těm podobné obligací a závazkové domnělí mocností naší

1620 císařskou a královskou vyzdviženi, umořeni a kassírováni, osoby pak ty, kteréž čím tím komukoli zavázány býti se domnívají, všeho toho zcela a zouplna prázdny a osvobozeny byly, a pro poslušnost tu, kterouž k nám v příčině té prokáží, a dle znění tohoto listu našeho tak povolně se zachovají, na své dobré cti, též privilegiích, právích a spravedlnostech žádné nejmenší ouhony a zkrácení nenesly, nýbrž ve všem tom slušně a náležitě opatřeny byly. Pro lepší všeho toho jistotu dali jsme k témuž listu našemu naši císařskou a královskou pečeť menší přitisknouti. Jenž jest dán etc.“*)

---

*) Na str. 1333 podává Skála obsah psaní, jež král Jakub dne 9. července t. r. Fridrichovi falckému do Čech poslal, uváděje zeti svému na pamět: „že jest dotčených věcí českých až dosavad se vzdaloval, věda o tom výborně, že rovně jemu falckraběti samému pro jeho dobré a domu jeho vzdělání nemohla by se mu žádná lepší a pohodlnější služba prokázati jako ta, aby on při pokojném držení a užívání svých vlastních zemí a poddaných zdržán byl, a nedávala se mu žádná posila větší k dosažení jiného nového a nebezpečného panství. Co se pak vzrostu a rozšíření náboženství evang. dotýče, že jest král měl podobnou měrou v tom puktu slušné a veliké rozmyšlení, aby se z strany věci té jemu falckraběti k zalíbení a pro jeho přízeň v ničemž jistém nepronášel, tak aby tím příkladem svým jiných knížat, kteříž až dosavad neproměnně v neutrálství se zdržovali, neponukl, aby i oni podobným spůsobem do té věci a rozepře, a to straně odporné k dobrému, se nepřimísili; odkudž by nic jiného následovati nemohlo, nežli veřejná válka s tím nejhorším a nejtěžším pohoršením a nebezpečenstvím očitým křesťanstva celého . . . . . Pročež že král nepřestane, i dáleji ještě interposicí přátelskou provrhovati a k ní raditi.“

Na konci toho psaní král Jakub Fridricha za to žádá, aby sobě oblíbil prostředky takové, „kteříž pokoj bez dalšího ňákého zaneprázdnění s sebou přinášejí.“

V jiném listu též z Anglicka 8. dne července Plessovi odeslaném činila se mu zprávu od jednoho dověrného přítele: „že po celém Engelandu i Šotlandu shromažďuje se nemalá summa peněz králi českému, jakož pak že stav duchovní byl by již na hotově se svým dílem, jak mnoho mu sbírky té dáti přijde. Papeženci v Engelandu že domýšlejí se z ledajakýchs tajných znamení a pověstí, kteréž jich odkudkoli docházejí, že nad králem českým hrozné neštěstí a nebezpečenství se třese, a nežli se kdo naděje, i naň spadne; vůbec pak že nepěkně mluví o falckraběti, kterak nevděčnosti veliké dokázal k hraběti z Turnu, kterýž mu k koruně české dopomohl, když nechá jej takový prostý a privatní život vésti, představiv mu v generalství válečném kníže z Anhaltu. Tou příčinou že vinšují sobě mnozí lidé upřímí a šlechetní míti o tom o všem, takli jest v skutku, zprávu dokonalou pro zacpání úst takovým pomluvačům ničemným.“

Red.

Příběhy válečné. *) 1620

Poněvadž nejvyšší hejtman polní armády české Kristian kníže z Anhaltu s svými generalleitnanty poruzumíval tomu netoliko z rozličných potahův neomylných, ale i z očitého předsevzetí Maximiliana, knížete bavorského, že on, uveda Hořejší Rakušany císaři v poslušnost, na tom nepřestane, alebrž podlé kommissí naň vzložené spolu s kurfirštem saským i stavy král. čes. pod obojí jemu zkrotiti a zkompeškovati napomůže: pročež snažil se o to všelijak, kterak by jeho v Rakousích zdržeti a svobodného vpádu do král. česk. jemu hájiti mohl. Za tou tedy příčinou vzložil práci tu na Henricha Matesa hrabě z Turnu, Arnošta hr. z Mansfeldu a nejvyššího Heřmana Frenka, aby, jakkoli budou moci, šance na Zlaté stezce vyvrženého a lidem císařským dobře osazeného se zmocnili a Bavorskému s té strany průjezd do země zastavili.

Kteřížto, vypravivše se s lidem svým pěším, jízdným a s municí potřebnou z kvartýrův svých, dostali se k šancům Zlaté stezky 6. d. srpna, byvše toho úmyslu, by možné bylo, 6. srpen hned té noci první jeho se zmocniti. Ale že nepřítel o jich příjezdu věděl a na sebe měl pozor dobrý, tou příčinou nezdařilo se jim míněni jejich, nýbrž musili na ráno moci zjevné užívati, zasadivše proti šancům jeden veliký kus střelby a moždíř, z nichž nemálo ran udělali, beze škody však císařských. Zatím pokoušeli se šanců šturmem dobýti, ztrativše s tím hodin několik, jakkoli naši velmi chtivě a udatně na nepřítele dotírali s mnohých míst.

Císařští však také neliknovali se, dle možnosti své nejvyšší lidu českému odolávati, tak že nemálo osob jim před šanci postříleli a poranili.

Pod tím, když tak s obojí strany dotírali na sebe, hrabata s nejvyšším Frenkem poslali jistou osobu blíže k šancům s vzkázáním takovým, aby šanujíce zdraví svého raději dobrovolně šanc vzdali, nežli by potom tu neustupnost svou krky zaplatiti musili. Ale dostali od obležených odpovědi krátké, že toho učiniti dobrovolně nemíní; nýbrž hotovi jsou, anobrž i povinni, šance sobě svěřeného do poslední krůpěje krve rytířsky hájiti, a pro Boha i pro císaře pána svého jednou s veselou myslí umříti. Po kterémžto vzkázání rozkázal generalleitnant té noci zakopati tiše dvě tuny prachu pod šancem, oumyslem tím, když by týž prach díl ňáký náspů rozvrhl, aby lid na poskoku čekající rychle k šturmu běžel a jeho se zmocnil.

*) Ruk. d. IX. str. 1392.

1620 8. srpen Ale když 8. d. srpna ráno okolo 9. hodiny na půl orloji prach zapálený nedovedl toho, nač naši generalové myslili, pro tvrdost skalí v tom místě pod zemí vězícího, nýbrž provedl oučinek svůj ven proti lidu českému, od něhožto prudkostí nemálo jonáků popáleno, schromeno, ano i zbito, s tak hrozným hřmotem a třiskáním, jako by se nebe s zemí vesměs lámalo a bořilo, ač i na šanci škoda nemalá se stala: pročež uchýlili se generalové moci zjevné a dali velmi silně stříleti k šanci z kusův velkých, tak že hejtman císařský, nemoha již déle vytrpěti střílení toho, poslal u večer k generalovi z Turnu a k jiným, žádaje, aby od toho násilí přestali a s ním příměří až do jitra udělali. Kteřížto, chtějíce také po své straně soldatův ušanovati, povolili k tomu a vyslali na to vskok k šanci nejvyššího Frenka, aby vyrozuměl z téhož hejtmana dalšímu mínění jeho.

Hejtman, svítav se s nejvyšším, opáčil podání své předešlé, kterémuž týž nejvyšší odepřel na krátce, protože jest dal tak daleko přijíti zpourou svou, pro niž příměří žádného užíti nemůže. Proti tomu hejtman žádal poznovu, aby aspoň nejvyšší vzal s sebou dva jeho vyslané, že skrze ně artikule některé k smlouvě generalům přednésti chce. I učinil tak a přivedv je s sebou do ležení, představil je i s tím spisem před generaly; kteřížto vzavše o to potaz a dotčených punktův vespolek považivše, dali na ně týmž kommissarům císařským, jmenovitě jednomu hejtmanu španielskému a leitnantovi, resolucí tu: poněvadž vinou jich tato věc tak daleko zašla, že generalům není možné k žádosti jich přistoupiti, nýbrž, jak jsou generalové věc svou začali, že také tak ji dokonati chtějí. Načež týž Španiel ducha hrdého ozval se také zpurně, řka: „Takovou měrou i my toho celého úmyslu jsme, pro Boha a pro císaře mile tu zemříti a hnáty naše složiti.“

Mezi tím vojáci čeští snášeli na hromadu slámu, dříví a jiné nástroje ohnivé k tomu cíli, aby císařské z dotčeného passu ohněm vypudili, až naposledy hrabě z Turnu, rozmysliv se jináč, přistoupil předce k smlouvám a skrze nejvyššího Frenkýna porovnal se s týmiž officiry a soldaty císař-
9. skými na spůsob takový: aby mu 9. dne srpna téhož šance
srpen postoupili a sami s něho pokojně v místo sobě vykázané odtáhli s zbraněmi pobočními. Což se potom i stalo, tak že 200 soldatův císařských na jmenovaný den ten šanc opustilo, a hrabě z Turnu proti tomu lidem svým jej podlé tehdejší potřeby osadil; sám pak po spravení věci té přijel do Prahy a učinil králi u nejv. úř. a soudc. zem. zprávu dokonalou, jak jest se mu přitom vedlo. —

Mezi tím pak, poněvadž v hlavním ležení českém byl mezi soldaty nedostatek veliký v penězích, a ty kdeby se tak na rychlo shledati měly, také na jinou cestu naspěch přijíti se nemohlo, jediné aby, kdekoli jich jistá summa jest, vypůjčeny byly: pročež nejvyšší úředníci zemští zapřáhli v to starší židy a přivedli je k tomu, že jsou na rychlo 50.000 tolarů mezi obcí svou shledali a při berni vyčtli. 1620

Před tím pak, 3. d. srpna, císařští kozáci v Rakousích, vydavše se z ležení na štraf v počtu 800 koní se dvěma praporci pěchoty německé, přikvapili v některých vesnicech na něco lidu uherského a pošavlovali ho do 300; vesnice pak dočista zdrancované popálili. Poněvadž však, vracejíce se zpátkem s kořistmi, neměli na sebe pozoru žádného, nýbrž trefivše někde na hojnost vína, ním se převelice zpili; pročež Uhři, chtějíce spolutovaryšův svých smrti pomstiti, srazili se v hromadu s jízdou moravskou nejvyššího Štubenfola, a napadvše je tak ubezpečené nedaleko města Rábu, okolo 500 pomordovali z nich, kořisti pak jejich všecky zase jim zodnímali.

Že pak v ty časy den ode dne začínalo valiti se nebezpečenství větší se všech stran na král. čes. a zvláště od jeho sousedův nejbližších, a bylo hrubě potřebí, jak jinde po krajích, tak obzvláštně i v městech Praž. na pozoru se míti a v hotovosti náležité státi; z té tedy příčiny 14. d. srpna sešel dolů do všech tří měst z kanceláře české dekret jmenem královským, v němž se úřadům Pražským poroučelo: aby to i hned při hejtmanech a jiných officiřích svých dostatečně opatřili a nařídili, aby netoliko všecky měšťany usedlé dům od domu, žádného ovšem nevyminujíc, kromě samých vdov a nemocných, kteříž však místo sebe hodnou osobu vypraviti povinni budou, ale i jiné obyvatele k bránění spůsobné neprodleně zmustrovati a pod náležitou správu a řád uvésti dali, vědouce, že se na tom jistá a milostivá vůle J. M. Kr. naplní. 14. srpen

Pražané tedy neřkuli v tom tak zachovali se poslušně; ale nad to výše buď tehdáž anebo nedávno předtím učinili mezi sebou, s radou desíti soudcův a starších obecních všech tří měst, jisté snešení, jak by všickni měšťané a obyvatelé týchž měst Praž. v čas nynějšího nebezpečenství v hotovosti státi, i v čas nastalé potřeby jeden každý s zbraní svou hodnou sám osobně i s čeledí svou k bránění spůsobnou se nacházeti dáti, a stojíce všickni za jednoho a jeden za všecky, s pomocí božskou měst, příbytkův a čeledí svých před všelijakými nepřátely chrániti a zastávati mohl. Kteréž samé v sobě slovo od slova znělo takto:

1620 „Jakož jest se J. M. K. se všechněmi třemi stavy král. čes. na sněmě obecním generálním pominulém na tom snésti ráčil: poněvadž v tyto nebezpečné časy obzvláštně král. tomuto na pozoru se míti a před všelijakými nenadálými vpády a outoky nepřátelskými opatrovati sluší, tak chtělli by kdo mocí vtrhnouti, anebo žeby vtrhl do koruny čes., proti tomu každému, dle vyměření zříz. zems. o obhajování země, abychom sobě všickni s pomocí p. Boha všemohoucího nápomocni byli a v hotovosti stáli, tak jakž též sněmovní snešení to v sobě šíř obsahuje a zavírá. Což majíce my purkmistři a rady, desítisoudcové, starší obecní i všecky obce všech tří měst Praž. v svém uvážení, a považujíce přitom bedlivě toho, kterak ukrutně a nekřesťansky nepřátelé naší milé vlasti s našimi milými bratřími, přátely a sousedy bez všelijaké lítosti a ušetření zacházejí a mečem bez rozdílu věku i obojího pohlaví plení a národ český do gruntu zahubiti usilují, a kdybychom v lhostejné bezpečnosti na sebe dobrého pozoru míti neměli, že by na nás, na manželky a dítky naše takové přežalostivé tyranství, dokonalá zhouba a vyvrácení všeho všudy dokročiti mohlo: a protož spolehvše my na samou pomoc a ochranu boží, takto jsme se mezi sebou, jak by J. M. K., pán náš nejmilost, s Její Milostí královnou a slavnou rodinou J. M., též s J. M. nejv. pány úř. a soud. zems. i tato města Pražská v bezpečnosti zachována býti mohla, jednomyslně snesli:

I. Abychom všickni ku p. Bohu celým srdcem doufanlivě se obrátili, životův svých polepšili, hněv boží krotili a od něho samého pomoci hledali a jí očekávali.

II. Jestliže by pak p. Bůh všemohoucí na nás co toho pro naše těžké hříchy přepustiti ráčil, tehdy podlé té dověrnosti, kterouž předně ku p. Bohu a potom jedni k druhým máme, budeme povinni jeden každý soused a měštěnín, jak pod obojí tak pod jednou, se vší mocí svou, jak lidé obchody vedoucí s svou čeledí tak i řemeslníci s tovaryši svými, a summou kdo toliko v domě a ke bránění spůsobný jest, kromě starcův, nemocných a pod patnácte let mladých, v každé čtvrti na plac k tomu obraný s zbraněmi svými hodnými, každý osobně, jakž by na buben udeřeno bylo, příkladem předkův našich milých se postaviti a tu vedlé jiných to vše, což náležeti bude, činiti.

III. Z domův panských a rytířských, z jednoho každého po jedné osobě, na mustrplacy s zbraněmi dobrými pan držitel téhož domu osobu hodnou vyslati má, tak jakž jsou se sami páni a rytířstvo v takových příčinách, an se to ochrany J. M. K., koruny, privilegií zemských a týchž stavův jako i nás dotýče, uvolili.

IV. Staří a nemocní lidé, též vdovy, majíli syny dorostlé, ty aby k mustrunku na plac, jeden každý ve čtvrti své, náležitě zbraněmi opatřené vypravovali, kteříž pak synův nemají, osobou hodnou se opatřili a s zbraněmi též k mustrunkům dostavili. Což i poručníci na místě sirotkův z domův jich vykonávati a osoby zmužilé a hodné vysílati a je, dokudž by toho potřeba byla, v hotovosti míti mají. 1620

V. Plac první v Starém městě Pražském ve čtvrti Tejnské, kde se k mustrunku sjíti a postaviti mají, jmenuje se na dvoře královském v osadě sv. Benedikta; druhý ve čtvrti Havelské plac ku postavení jmenuje se za kostelem sv. Klimenta proti špitálu blíže mostu Praž.; třetí ve čtvrti Linhartské plac v kolleji někdy jezuitské, tu kdež školy bývaly; čtvrtý v Mikulášské čtvrti v domě při kostele německém u Salvatora slove. V Novém městě Praž. plac první ve čtvrti Zderazské v rathouze téhož města; druhý ve čtvrti Štěpánské ve dvoře obecném; třetí ve čtvrti Jindřišské v domě obecném u Růže; čtvrtý ve čtvrti Petrské v domě Kašpara Vodáka z Rozenpachu. V Menším pak městě Pražs. plac na rynku před rathouzem.

VI. Kdy bychom sobě koli společně znáti dali, mají všickni hejtmané jednoho každého města na rynku Starého města Praž. s praporci a s lidmi svými se postaviti a tu pánům purkm. a radám, desítisoudcům, starším obecním všech tří měst Praž. a tak všickni sobě vespolek, stojíce všickni za jednoho a jeden za všecky, že v čas nastalé potřeby proti nepřátelům našim věrně, upřímě a stále až do největšího přemožení a vylití poslední krůpěje krve sebe, manželek, dítek a statků svých, a tak těch obcí, jakž na dobré, poctivé lidi náleží, s pomocí boží zastávati a chrániti chceme, přísahu učiniti se zavázati.

VII. A kdybykoli na buben lermo udeřeno bylo, ve dne neb v noci, aby nejbližší korporalství k fendrichovi pro doprovození ho s praporcem na lermplac, a jiný každý, hned všeho na straně zanechaje, s tou a nejinou zbraní, kterou se zapsati dal, jsouc olovem, prachem a jinými k tomu potřebami dobře zásobený, se postavil. Lermplacové pak pokládají se tito: v Starém městě Tejnské čtvrti před mincí, v Mikulášské na rynku, v Havelské na Uhelném trhu, v Linhartské u mostu; v Novém městě Pražském v Zderazské čtvrti před rathouzem, v Štěpánské na Konském trhu blíže brány před Turkovic, v Jindřišské před domem Masopustovic od starodávna řečeným, v Petrské před Kuklíkem; v Menším městě Pražském na rynku před rathouzem. Kdyby pak toho jaká potřeba nastala a od wachtmistra kteréhokoli města or-

1620 dinancí dána byla, že by v některé jiné místo zapotřebí bylo od praporce jistý počet vypraviti aneb s celým praporcem táhnouti, tedy ten každý, komuž by tak od hejtmana poručeno bylo, má a povinen bude tak se volně a ochotně zachovati.

VIII. Hejtmané mají lid šikovaný na lermplacu zdržovati dotud a tak dlouho, dokudž by nebezpečenství trvalo, a jej nerozpouštěti, až by sobě od wachtmistra svého oznámeno měli.

IX. Křiků všelijakých, rozprávek, obzvláštně pak oplzlého mluvení, lání, jeden druhého plundrování, též zbytečného střílení má každý tehdáž zanechati, nýbrž pokojně, volně a poslušně na rozkazy hejtmana a jiných officírův pozor míti, a pokudž by co při kom shledáno bylo, má každý bez ušetření pokutován a trestán býti.

X. Sluší také na poctivé měšťany a jednoho každého, aby tehdáž střízliví byli a hanebného ožralství na straně zanechali, žádných nápojův za sebou, jakž obyčej někteří mají, nositi nedávali.

XI. Jakož pak i to míti chceme a přísně mezi sebou nařizujeme, aby v tu chvíli, když by se v kterémkoli městě na buben lermo udeřilo, i hned všickni domové šenkovní se zavřeli a žádných nápojův opojných na řad se nedávalo. Pakli by se kdo toho dopustil, tedy hospodář toho domu má pokuty 5 kop gr. čes. dáti a za čtyry dny vězením ztrestán býti.

XII. Podobně jiní domové, když by lermo udeřeno bylo, a hospodářové v čas takové nastalé potřeby k svým placům najíti se dali, mají býti dobře uzavíráni; hospodyně s jinou čeládkou doma zůstalou mají se na pozoru míti, do domu ani ven z domu žádného nepouštěti, nýbrž vodu v káděch, též konve na hotově míti a ohně bedlivě pozorovati.

XIII. Trefiloli by se lermo času nočního, tedy aby každá hospodyně na panve tu, kdež zavěšené jsou, oheň roznítiti a jej bedlivě opatrovati hleděla; kdež by pak jich nebylo, tu z každého domu lucernu s svíčkou rozsvícenou ven z okna na holi vystrčiti.

XIV. Ženské pohlaví, mladé i staré, pacholata i jiná chasa neužitečná, kdyžby lermo bylo, nemají na ulici ani na rynky běhati ani mezi lid pod praporce uvedený se plichtiti; nebo skrze takové neužitečné osoby znamenitá překážka se činí. Pakli by kdo buď z ženského neb mužského pohlaví v tom nespůsobu postížen byl, toho rychtář neb ponocní mají vzíti, na rathouz před purkmistra a radní postaviti, a co jemu nalezeno bude, to aby podniknouti byl povinen.

XV. Nápodobně lidé přespolní jakéhokoli stavu, povo- 1620
lání a řádu, an by se brániti pomáhati nemínili, nemají toho času, když by se lermo udeřilo, dokudž by měšťané a ti, kteříž by při práporcích zůstávali, na lermplacích stáli, po ulicech choditi, na vozích jezditi, ovšem na placích neb na ryncích na divadlech se stavěti a jiným překážeti, tak aby lid válečný žádné překážky neměl. Neb kdo by to z úmysla činil a poznán býti, kdo jest, nemohl, ani jmena od sebe dáti nechtěl a tak podezřelý byl, ten každý od hejtmana na závazek vzat aneb do vězení dán býti má.

XVI. Židé, když by lermo bylo buď ve dne neb v noci, aby hned do města svého běželi a po ulicech se netoulali, nýbrž seberouce mezi sebou osm set osob s konvemi, sekerami a jinými k hašení ohně potřebami, správce jim nařídili, kteříž by dvě stě u kašny na rynku, druhé dvě stě u kašny na Uhelném trhu, třetí dvě stě u kašny proti všedním masným krámům, čtvrté dvě stě před špitálem blíž mostu, vše v Starém městě Pražském, postaviti hleděli; a jsouce tak v těch místech postaveni, aby do štrokfasů a nádob při nich vodu nalévali a z téhož místa nikam se nehýbali, leč by kde v kterémkoli městě oheň v čas toho lerma, čehož p. Bože uchovati rač, vyšel, tedy i hned, jak by jim od kterého praporce znáti dáno bylo, aneb že by sami dříve, kde oheň vyšel, přezvěděli, mají vedlé instrukcí jim obzvláštně na to dané v ta místa s konvemi vodou naplněnými a jinými potřebami dáti se najíti a tu pomáhati hasiti a oheň přetrhovati. Kterýmžto židům žádným vymyšleným spůsobem od nižádného pod skutečným trestáním škoditi a ubližovati se nemá. Také starší židé, jakž by lermo uděláno bylo, šest kleprlíkův hodných osedlaných k rathouzu Starého města Pražského pro všelijakou nenadálou potřebu poslati a dostaviti mají a povinni budou.

XVII. Nájemnice neb jiné handléřky vdovy, kteréžto v kterémkoli městě živnosti vedou a ani synův dorostlých ani domů svých nemají, budou povinny na pomoc skoupení prachu, olova, vedlé možnosti jedné každé, každého měsíce úředníkům šestipanským jednoho každého města do obzvláštní pokladnice odvozovati.

XVIII. Kdož by se pak koli tak, jakž se svrchu píše, nezachoval a tomu se na odpor stavěl, k takovému každému jakožto protivníku a nepříteli našemu má i hned skutečně přikročeno býti.“

1620 Dobré zdání, jež facultas theologická v akademii Wittemberské při začátku roku tohoto, na žádost Jana Arnošta mladšího knížete z Weimaru, s strany činění pomoci cís. Ferdinandovi od knížat evangelických proti Čechům, jest na světlo vydala, záleželo v tom: že císař válčí proti lidem těm, kteříž velikými závazky tvrdí a jistí, že tu nic jiného, jediné zachování sobě v celosti svobody v náboženství a v svědomí, jim zvláštními smluvami připověděné, nevyhledávají a pro to samé s takovým nepřátelstvím se potkávají, a že ti lidé ku pořádnému rozeznání věc svou podávají. Což jak jest velikou platnost a rozmysl spůsobilo při mnohých předních knížatech říše náb. evangelického, a jmenovitě při kurfirštu saském, Ludvíkovi landkraběti z Hes sídlem v Darmštatu, jako i při mnohých hrabatech, panstvu a rytířstvu německém, když jsou strany císařské patrně se přidrželi a jemu proti králi a stavům král. čes. opravdově pomáhali: to se čím dále, tím zřetedlněji poznávalo, a zvláště okolo tohoto času podzimního.

Proti tomu však stavové a obyvatelové markrabství mišenského, témuž kurfirštu saskému náležející, připustivše ono zdání hluboce a živě k srdcím svým, měli dosti dlouho na velikém rozmyslu to: mělili by podlé žádosti a nařízení hotovosti v zemi jich od téhož kurfiršta témuž pánu svému dědičnému proti spoluoudům církve evang. a sousedům i přátelům svým, milým Čechům, dáti se potřebovati a pomáhati je potlačiti u víře i v svobodách jich starobylých.

Z té příčiny Fridrich, český král, ano i nejvyšší úředníci a soudcové zemští, dověděvše se všeho toho předsevzetí kurfiršta saského, a jaká kommissí neb exekucí válečná od cís. Ferd. naň a kníže bavorské byla by vzložena, vypravili k němu těch dnův do Drážďan v poselství Václava staršího Berku z Dubé a z Lipého, Fridricha z Bílé na Řehlovicích a Chotoměři a Jiřího Haunšilda z Firštenfeldu, obojích práv doktora a radu nad appellacími. Kteřížto poslové dostavše se ke dvoru jeho, zdíli poselství své před ním jmenem královským i stavův jak oustně tak i listovně v smyslu tom: že král spolu s nejvyš. úředníky zem. na místě všech stavův král. čes. toho dvého při kurfirštu vyhledává:

1. Aby starodávní kompaktata neb erbanuňkové mezi korunou českou a domem saským zdělaní k obnovení svému přijíti mohli.

2. Aby kurf. králi a stavům v tom se světle a neukrytě pronesl, čeho by se do něho v těchto nepokojných časích nadáti měli, zdali totiž neutralem zůstati, čili s císařem římským proti nim držeti a jemu v té válce, jakž se toho domýšleti

z přibližování se lidu jeho vojenského k hranicem českým musejí, pomáhati míní. 1620

Načež dáno od kurfiršta za odpověd nejdříve králi oustně to:

Poněvadž kurfirštu falckému, to v čerstvé paměti pozůstává, jak věrně a upřímě netoliko sám kurf. saský nejednou ho v tom napomínal, aby se nevoli těch neujímal, nýbrž doma při svém v neutrálství pokojně zůstával; alebrž ostatní kurfirštové, spolutovaryši jich jemu to se vším dostatkem před oči stavěli a ukazovali, proč by král. čes. jemu od stavův pod obojí podaného k sobě s právem přijímati a toho nedorozumění účasten se učiniti neměl a nemohl: pročež že sobě i jemu vinšoval toho srdečně, aby byl těch výstrah obojích hotově uposlechl. Ale když se toho nestalo, a císař pod tím na kurf. saského tu kommissí s strany rebellův jeho v král. čes. ztrestání milostivě vzložil, kteréž jemu dle povinnosti kurfirštské, ano i týchž erbanuňkův starodávních odepříti nelze; tou měrou že se v tom tak skutečně zachovati a spravedlivou milostivou vůli císařskou naplniti, rebelly jeho neposlušné, ač pokudž falckrabě sám tomu, moha to sice ještě příhodně učiniti, v cestu nevkročí, podlé zasloužení jejich náležitě ztrestati, dobré pak a poslušné poddané císařské přichrániti a tak celé to království před dokonalým pádem a zkázou zachovati, jako otec laskavý se všechněmi naložiti musí, aby bylo o něm rčeno, že jest v příčině té obecné dobré na větším pozoru měl, nežli jakékoli postranní pohodlí a přátelství.

V resolucí pak nejvyš. úředníkům v spisu $\frac{17}{27}$ d. srpna po týchž legatích odeslané, vysvětlil věci ty všecky mnohem obšírněji v ten rozum: že jest z přednešení ústního a listovního svrchu jmenovaných osob jakožto král. čes. vyslaných doslechl i vyrozuměl všemu tomu, co by v sobě obsahovalo a zavíralo, načež po bedlivém téhož přednešení uvážení že se jim zase v tom následujícím způsobem pronášeti a resolvirovati ráčí:

Předně, že ponížený a poslušný vinš od stavův král. čes. evangelických jemu učiněný i se vším tím, což k tomu více přináleží, k sobě milostivě přijímá a jim proti tomu zase dobré, užitečné a ku pohodlí vlasti jich milé zdárnému se vztahující rady vinšuje a žádá, aby nyní mírnost a prospěch téhož král. čes. čím dále tím hojněji vzdělán a fedrován, nežli jeho dokonalá zhouba a zkáza rozmnožována a rozhojňována býti mohla.

Dále že se kurfiršt také v tom dobře pamatuje, jaká jsou starodávní kompaktata a erbanuňkové mezi král. čes. a jeho

1620 držiteli pořádnými (A) s jedné, a domem jeho kurfirštským a knížecím saským s strany druhé zdělána, i kterak jsou předkové jeho je vždycky stále a pevně ostříhali i s touž korunou čes. v dobrém sousedství zůstávati se snažili. Anobrž že i sám kurf. od osoby své v jedné i v druhé věci nikda jest nic nejmenšího dosavad scházeti nedal, nýbrž vždycky každého času k tomu směřoval a o to se staral, aby proti nim před sebe nic takového nebral, což by mezi nimi nevoli ňákou nesousedskou ztropiti a příčiny k zrušení neb vyzdvižení tak vzáctného svazku a sjednocení poskytnouti mohlo, jakož pak že jmenovaní stavové evangeličtí nyní kurfirštu takové vysvědčení vydati musejí, a pro takové i všelikou vděčností náležitou a prokazováním služeb líbezných jemu povinné a zavázané sebe býti uznávají a nalézají. Předně pak a obzvláštně že jest tu svou dobrou a po předcích svých zdědilou volnost sousedkou při začátku toho nedorozumění v král. čes. vzniklého tím patrněji na sobě pronesl a dokázal tím: zdali by stavy evangelické tudy vyzískati a je od toho jich k ospravedlnění nemožného processu a předsevzetí odvrátiti, a k ňákému lepšímu jim i celému král. čes. snesitedlnějšímu úmyslu a resolucí nakloniti mohl.

Ale přes to všecko že jest musel shledati to v skutku, že dotčení stavové pod obojí neřkuli ty erbanuňky starobylé na špatném pozoru měli, ale nad to výše nařídivše sobě v zemi regiment (B) nový, tudy je jakořka vyzdvihnouti a umořiti chtěli; čehož však že kurf. na ten čas v své váze a na místě svém zanechává s pokojem.

Podlé toho že kurf. nemá o tom pochybnosti žádné, že stavům pozůstává to v dobré známosti, jak věrně a živě jest se porovnání a upokojení nedorozumění toho českého ujímal, ničehož přitom nepomíjeje, cožkoli jim k dosažení cíle toho platně a prospěšně sloužilo, i jak malého poděkování na stavích tím sobě zasloužil, a kterak s tou interposicí vyvrženou dost dlouho se odkládalo a protahovalo, až naposledy smrt nebožtíka cís. Mat. v to vkročila (C).

A jakkoli kurf. podlé jiných a spolu s jinými sv. římské říše kurfiršty ještě k jiné nové interposicí jim radili, k níž i sám nynější římský císař, uherský a český král, jest přivolil (D); však že ani té sobě neoblíbili, nýbrž mnohem víceji k tomu dotčené císařské a královské velebnosti beze všeho rozeznání pořádného stalému zavržení a potom i k volení krále novému přikročili (E), a tudy jako i s následujícím čekanstvím dosti zřetedlně se v tom vůbec pronesli, že by k žádnému porovnání přátelskému libosti a chuti neměli, ale že by spíšeji při začatém processu zlém a těch mnohonásobných vý-

stupcích svých přetěžkých setrvati, nežli míru a pokoje stíhati a k starému regimentu se navrátiti mínili. Čehož aby tím snázeji sobě dovedli, že jsou zatím silně konfederací (F) a sjednocení i s těmi lidmi zdělali, jež vůbec všickni lidé rozumní vždycky za dědičné a úhlavní celého křesťanstva nepřátely drželi, o to toliko ústavně se starajíce, kterak by všickni potentati křesťanští společnou svou mocí a silou takovým nepřátelům svým v úsilí jich zlém přítrž a překážku učiniti a celé křesťanstvo tyranství a jha jich otrockého osvoboditi mohli (G). 1620

I poněvadž tedy kurfiršt ze všech těch jejich předešlých a již vůbec všemu světu povědomých processův a předsevzetí vynachází to, že všecky dobré rady a výstrahy při nich malou platnost nesou, a stavové měli by větší libost k dalším zaneprázdněním, nežli k ňákému věci té porovnání přátelskému a pokojnému: z té příčiny že i kurf. musel jest se takovou měrou s svým pokojným úmyslem a předsevzetím spokojiti a tomu neštěstí obecnému, ač byl by něco lepšího raději viděl, běhu a průchodu volného dopříti, přitom však tím se v mysli své těše, že jest všecko to od osoby své učinil, což jen koli k upokojení rozbroje toho českého slušné a užitečné býti se zdálo a vynajíti mohlo, a pro tu příčinu že u potomkův milých ve všem tom dobře a podstatně vymluven bude.

Přes to však všecko, aby s král. čes. stýkající se země v nebezpečenství nezůstávaly, J. M. římskému císaři a českému králi, jak od jiných věrných a srdečně upřímých kurfirštův a knížat říše, tak ovšem i od něho samého náležitá šetrnost a respekt prokázán a tudy sv. římská říše v dobrém míru a pokoji, obzvláštně pak před nápadem Uhrův, Turkův a Tartarův opatřena a ubezpečena býti mohla: z těch příčin že jest kurf. v zemi své hotovost náležitou nařiditi a podlé jiných věrných a horlivých sv. říše spoluoudův svá myšlení tam naměřiti musil, kterým by vždy způsobem a prostředkem ty v Čechách povstalé různice a nevole na dobré a pokojné míře se postaviti, všickni okolní sousedé před škodami dostatečně opatřeni a ujištěni, mír pak a pokoj obecný zase vzdělán a sv. římská říše při svém důstojenství a velebnosti a podstatě v celosti zachována býti mohla (H).

A poněvadž bylo by to vůbec výborně vědomé a známé, že J. M. římský císař a český král ráčil jest se ke všechněm a všelijakým jemu předloženým prostředkům pokojným milostivě naklonovati a sobě je oblibovati (J), stavové však jich sobě nelibovali a nepřijímali, nýbrž mnohem raději při všelijakých oučincích a výstupcích svých setrvati se snažili; proti

1620 tomu pak všechněm věrným a upřímým spoluoudům, předně pak a obzvláštně kurfirštům sv. římské říše společně by to náleželo, aby k věcem takovým déleji nemlčeli a skrze prsty na to se nedívali, jak vrchnost jejich den ode dne více a více se obtěžuje, zlehčuje a v potupu uvozuje (K): pročež že naděje se kurfiršt i jiní věrní a horliví stavové říše, že jim žádný v tom za zlé míti nebude, když by oni dotčené vrchnosti své v těchto nynějších smutných a zarmoucených časích neb příbězích pod paždí sáhli, jí se ujali a při ní to učinili a dokázali, k čemuž je povinnost a závazek jejich i šetrnost k ní náležitá víže a vede, rozhlednouce přitom bedlivě i na to, že sv. římské říši bez toho sice na té české věci velmi mnoho záleží (L), a to v tom, že, jakž již dotknuto, vrchní hlava celého křesťanstva jest tu přenáramně uražena a zlehčena, král. čes. jakožto sv. říše léno neb manství a kurfirštství nejpřednější k znamenité záhubě přivedeno (M), J. M. sedmý sv. římské říše kurfiršt důstojenství svého zbaven, ješto sice slýcháno to není, aby někdo z manův prostých, bez povolení a vědomosti vrchního pána léna a rozeznání právního, z manství svého vyveden a oloupen býti měl (N), a do kollegium neb konsistoře kurf. jakýsi neobyčejný zmatek a novota uvedena býti by chtěla (O), ješto by z toho žádný potomkům svým nijakž práv býti a slušně vyměřiti se nemohl.

A jakož jest kurfiršt nikda žádné mysle a chuti ku prolévání krve neměl, ani k válkám škodným, nýbrž hned od počátku až posavad pokoje a míru stíhal, i o to se staraje, jak by mohl zase spůsobiti dobré srozumění a dověrnost mezi pánem a lidmi poddanými (P): takž také že J. M. C. uherský a český král naň jistou kommissí (Q), král. čes. a zemí k němu přivtělených se dotýkající, vzložiti ráčil, kterouž z povinné šetrnosti a ohledu na J. M., ovšem pak uznav to při sobě, že by táž kommissí k míru a pokoji se vztahovala (R) a tou měrou pravé křesťanské a v nezměněné konfessí Aug., kteráž v létu Páně 1530 sepsána jest, se obsahující náboženství, i všelijaká jich stavův privilegia a svobody mohly v své celosti a váze zdržány a zachovány býti (S), k sobě jest přijal, maje ku pánu Bohu všemohoucímu tu celou naději, že dotčená kommissí bude moci se od něho beze vší nepřátelské moci a běhu pěkně a pokojně vykonati, pokudž by jen stavové sami k tomu libost a chuť opravdovou měli a víceji míru a pokoje, nežli rozbroje a nepokoje sobě vinšovali a žádali. Nebo že kurfiršt všechněmi mysleními svými, jakž již nahoře dotknuto, směřuje toliko ku míru, ku pokoji, k zachování v celosti pravého, jistého křesťanského evangelického

náb., nicméně i jejich dobře nabytých privilegií a svobod, 1620
i také, jak by přitom J. M. císařské a královské rešpekt a poslušnost v své podstatě zdržán, jeden každý při tom, cožkoli mu od Boha a práva jest propůjčeno a spravedlivě náleží, přichráněn býti mohl.

Jestliže tedy stavové evangeličtí král. čes. k těm věcem opravdovou mysl a libost mají, tedy že budou moci dle jeho zdání všeho toho bez nejmenšího nepřátelství dojíti a dosáhnouti, a to daleko lépeji a konečněji, nežli aby měli všecka svá již připomenutá privilegia a svobody, obzvláštně pak pravé křesťanské a nezfalšované náboženství na nejisté té války skončení a' pouhém štěstí, jež nad míru vrtkavé jest, zavěsiti a založiti (T).

A to vše že jsou již i stavové evangeličtí v Hořejších Rakousích při sobě zdravě a bedlivě rozvážili, J. M. císařské a královské na milost jim předloženou se dali, a skrze to pravé křesťanské náboženství sobě obdrželi se všechněmi privilegiemi a svobodami svými; proti tomu však všeliké nepřátelství, země i lidí poddaných svých záhubu i jiné neřesti a sloty, kteréž sice z války obyčejně vyplývají, od sebe odvrátili a všemu tomu přítrž učinili (U).

Jestliže by pak stavové přes to všecko byli vždy žádostivější od svého předešlého mínění nikam neustupovati, ale v tom nynějším těžkém příběhu, země zpuštění a zhubení a v patách následujícím krve nevinné prolévání ještě dále setrvati, tedy že sice kurfiršt také jich při témž úmysle s pokojem zanechati musí. Nicméně však že k stavům jest naděje té, že sobě ta jeho mnohonásobní jim vždycky činěná napomenutí a výstrahy ku paměti přivedou a vždycky, pokudž by táž věc nějakého jinačejšího a nebezpečnějšího skončení dojíti měla, jeho osobu ve všem tom při sobě výmluvnou míti budou; tím sebe konečně a neomylně ujistiv, že by bylo kurfirštu mnohem mileji, kdyby se táž věc jinačeji zdařila a zvedla, a že jest s nimi tak dobře a upřímě vždycky mínil, jakby s svými vlastními a dědičnými poddanými míniti měl a mohl.

Co se tkne těch zbraní stavům mark. mor. s pomocí jeho obstavených a odňatých, a že se stavové král. čes. za ně přimlouvají, aby jim zase propuštěné a navrácené byly, nebylo by sice kurf. nic milejšího jako to, aby v té příčině týmž stavům přátelskou a libeznou volnost prokázati mohl; poněvadž pak táž věc neřkuli proti J. M. C. mandatům přísným, teď nedávno vůbec vydaným, jehožto rozkazu milostivému kurfiršt jest povinen slušně zadosti činiti, patrně čelí, ale nad to výše že dotčené zbraně odňaté měly býti ven z země jeho vyvezeny bez vůle a opovědi jeho, a tou příčinou nebyly ani

1620 nikdež na žádném cle neb mejtě náležitě opověd́ıny: z těch i jiných příčin že žádný nebude moci kurfirštu míti slušně za zlé, že k žádosti té na ten čas povoliti nemohl.

To že vidělo se kurf. za potřebné, vyslaným ode tří evang. stavův král. čes. za resolucí neb odpověd na přednešení jich dáti; jimžto jako i všechněm již jmenovaným stavům vší milostí a přízní svou kurfirštskou laskavě nakloněn býti ráčí. —

Na kraji pak aneb po straně též resolucí byly přidány glossy neb poznamenání podlé pořádku liter abecedních takové:

A. Za toho i ještě dosavad nynější král český se uznává a drží, nebo nikda nic jiného naň dovedeno a prokázáno není; nýbrž to jest spíšeji provedeno zřejmě, že strana odporná nikdy jest v držení a vládnutí král. čes. skutečně a pořádně nevešla.

B. Stavové téhož král. nic před sebe nebrali a nečinili, k čemu by dle moci a snění privilegií i svobod svých práva a spravedlnosti neměli, jakž apologie a dedukcí jich to zřetedlně ukazují.

C. Tím ne stavové, ale strana jich odporná jest vinna.

D. Mělalitě kdy v příčině té taková interposicí místo a průchod svůj, tedy při nejmenším nemusila v tom spůsobu a mezech býti postavena, jakž nyní o ní zpráva a soud se činí. Nebo k čemu bylo by potřebí interposicí jaké, když jest již jedna strana odsouzena byla? Toť by byla jistě právě stranní, podezřelá a jakási podivná traktací. Aneb snad se v hlavní věci teprva od zavřetí sjezdu Milhauzského proměna nějaká stala.

E. Příčiny a průvodové jich gruntovní nacházejí se v dedukcí jejich s dostatkem prokázáni.

F. K takové konfederací byly dotčené země nejtěžším nepřátelstvím, násilím, nátisky, krve nevinné vyléváním a pouhým barbarským a nekřesťanským cizího lidu a národu tyranstvím dohnány a přinutkány. Mají však pro sebe příkladů dosti, že i předešle těm podobné věci u nich se přiházely.

G. V tom děje se stavům křivda a bezpráví zřetedlné; nebo oni na nic toho jak živi ani nemyslili, ani to na ně žádný neprokáže na věky, nýbrž časem svým něco jiného na stranu odpornou světle a neukrytě se pronese; anobrž spíše se to najde na císařské rady a služebníky, jak nebezpečné praktiky proti zemím okolním při dvoře tureckém kovali a ještě dosavad osnovati nepřestávají.

H. Zdali mohl by býti cíl ten dosažen skrze nebezpečenství a neřesti vojenských rozmnožování a uvalování takové síly národův cizích do říše, to čas a skončení války této ukáže.

J. Ba spíše opomítal je, nechtěv jim a zemím sjednoceným ani za jeden měsíc příměří dopříti, jakkoli jinačejší trošty jim v Prešpurce dával.

K. To činiti žádný z nich sobě nežádá, nýbrž hotovější sou J. M. všelikou šetrnost a úctivost náležitou prokazovati; ale násilí svému se brániti, toť všeliká práva propůjčují.

L. Jestli tu vlastně činiti o dobré a užitečné celé sv. říše čili samého domu rakouského, to se z rozličných spisův a vysvětlení o té věci již předešle na světlo vydaných s dostatkem vyrozumívá.

M. Jestliže ty motivy mají býti k věci této platné a podstatné, i pročež jest na onen čas kurfiršt saský k tomu mlčel a skrze prsty díval se na to, když císaře Rudolfa jeho vlastní s důstojenství jeho svrhli, ješto pře jeho měla daleko lepší grunt a podstavek nežli nynějšího císaře?

N. Proč se pak cís. Rudolf s tím bezprávím potkal? Jak jest pak 1620
s tímto nynějším léna nadáním neb obdarováním, toť zůstává ještě u veliké nejistotě a pochybnosti.

O. Jestliť pretensí rakouská právní a pořádná býti musí, tedyť by časem svým i ženy do kolleje kurfirštské přijíti a dostati se mohly.

P. V tom úmyslu a předsevzetí setrvati, bude Jeho kurfirštské milosti s pochvalou; ale to krve nevinné vylévání, naděje vede, že spoluoudům jeho a domácím víry nebude se hrubě líbiti.

Q. Ta jeho kommissí nemá základu neb gruntu spravedlnosti žádného; nebo král. čes. jest vyňato z jurisdikcí říšské, a tou měrou stavové říše nemohou proti dotčené koruně žádných kommissí k sobě přijímati a je exekvirovati.

R. Anobrž mnohem víceji k zkáze a potlačení jmenovaného království i jiných zemí by se vztahovala.

S. Kde jest na to jakási assekurací neb pojištění dostatečné? Jižť toho stavové v Hořejších Rakousích vrchovatě zakoušejí; rovně jako i Čechové spolu s jinými zeměmi přivtělenými shledali to v skutku, kterak jsou jim majestat jejich drželi a plnili.

T. Proti neslušné moci a násilí nepřátelskému není prostředku lepšího a jistšího, jako se hájiti a spoléhati na Boha, nemaje do kurfiršta naděje té, aby on kdy ku potlačení a zkáze náb. evangelického od osoby své raditi a pomáhati měl.

U. Sám skutek a skončení věci té potom to dobře ukázal, když na náboženství své žádného dokonce pojištění a konfirmací dosáhnouti nemohli, nýbrž zůstávají vždy s ním předce v nebezpečenství předešlém, obávajíce se, aby o ně i o všecka privilegia svá dokonce nepřišli. Jestližeť tedy i potentatové sami evangeličtí budou k tomu ještě věrně napomáhati, nechť věru na to myslí, žeť časem svým z toho pánu Bohu přetěžký počet vydati musejí. —

*Věci Lužické**).

Kurfiršt saský žádnými stavův král. čes. a jiných lidí rozšafných výstrahami nedal se s té kommissí od císaře naň vzložené svésti; nýbrž co sobě jednou v mysli své zamínil, to také co nejdříve k skutečnému vyřízení přivésti usiloval, na dokázání k císaři římskému své povinné devocí a náklonnosti. A ačkoli již všecko všudyž k tažení vojenskému pohotově a na poskoku měl, pro dovršení však svého úmyslu pokojného, dříve nežli s týmž lidem svým válečným do Hořejších Lužic vtrhl, učinil ještě jedno napomenutí obšírné k prelátům, pánům a stavům dotčeného markrabství Hořejších Lužic z města svého Štolpy 26. srpna, napomínaje jich: aby dotčené cís. a král. naň vzložené kommissí při sobě bedlivě považili, že totiž ona jim všechněm k nejlepšímu nařízena jest a se vztahuje; aby milost od J. M. cís. a král. podávanou s poddanou vděčností ujali, povinnost a závázek svůj, jímž sou byli J. M. cís. a král. zavázáni, na pozoru měli, chtějíli moc válečnou, kterouž se jim hrozí, od sebe odvrátiti.

* Orig. d. IX. str. 1406, 1409 . . . .

1620 I poněvadž obmeškání v té příčině bylo by jim velmi nebezpečné, a přítomná moc válečná odkladu žádného trpěti nemůže: pročež aby ve třech dnech od dodání jim psaní tohoto pořád zběhlých skrze jisté vyslané z prostředku svého plnomocníky, jimžto kurfiršt svobodný glejt ku příjezdu a odjezdu dávati ráčí, před osobou jeho světle, oble a beze vší výminky se pronesli, že dotčenému císařskému a královskému rozkazu poslušně zadosti činiti chtějí.

Když pak Lužičané pro jisté překážky, kteréž v to vkročily, nedali se na to napomenutí kurfirštovo najíti do města Budišína ke dni 27. srpna, tak jakž on toho od nich žádal, aby mohli z vyslaného jeho jmenované kommissí a další vůli císařské vyrozuměti; tedy kurfiršt odeslal jim o túž věc z téhož města Štolpy 30. d. srpna druhé psaní, v němž doložil toho:

Poněvadž bylo by slušné a náležité, aby dotčenou kommissí císařskou jim otevřel a v známost uvedl, pročež že jim příležitě odsílá hodnověrný přípis jak té kommissí tak i předešlého psaní svého, kteréž k nim učinil, žádaje jich, aby to obé k srdci svému zdravě připustili, císaři jakožto králi českému se pokořili a v již určitém terminu neb času před ním v úmyslu svém, co by dále činiti mínili, patrně a na konec se otevřeli; ti pak, ješto by se z prostředku jejich k císaři a kurfirštu pod ochranu jejich poddaně a poslušně utéci chtěli, aby i hned k kurfirštu do ležení jeho koně své jízdné, jimiž povinni jsou markrabství Hořejších Lužic službu lenní neb rytířskou prokazovati, vypraviti nepomíjeli. Jestliže by je pak kdokoli k vykonání ňákého nového slibu člověčenství jakýmkoli spůsobem namlouvati usiloval, takového žádného aby neposlouchali a nic toho před sebe nebrali, mnohem pak méně k ňákému účinku neb předsevzetí nepřátelskému proti lidu jeho válečnému již v poli ležícímu aneb i proti jeho zemím a lidem poddaným sebe ponoukati a pozdvihovati nedali.

Proti tomu že jmenovaným stavům, a zvláště těm, kteříž v císařské a královské, ano i v jeho devocí a poslušenství stále trvají a rozkazu jich vhod se činiti snaží, na vědomí dává a v tom se jim ještě jednou milostivě zamlouvá i konečně ujišťuje, že jim všecko to, což se koli v často psané císařské a královské kommissí milostivě zaslibuje, a kurfiršt jim to též připověděl, pevně a stále držáno a skutečně plněno býti má. —

Podtím pak císař, nemoha se dočekati žádné jisté od kurf. sas. resolucí, jakkoli naň ústavně dolíhal posel jeho, Jan Jiří hr. z Vysokého Collernu, co by o tom publikování achtu proti Fridrichovi králi smýšlel, a brzoli táž exekucí proti král. čes. začne, vložil tu práci opět na Karla Hannibala z Donína a poručil mu v psaní svém, jemu z Vídně do Drážďan po schválním kurýru 29. d. srpna odeslaném, aby dodada od něho kurfirštu listu níže pod týmž datum položeného, podlé své nejvyšší pilnosti a prozřetedlnosti jeho k tomu přivedl a ponukl, aby s tou jemu od císaře svěřenou exekucí a vpádem do král. čes., pokudž se toho ještě nestalo, již jednou aspoň začátek ňáký skutečný udělal, a pod tu hodinu, poněvadž již rok tento k náklonku svému hrubě se schyluje, času více nemařil, vida, kterak s pomocí boží císaři jeho věci na vše strany dobře a šťastně se daří.

V tom pak psaní císařském kurfirštu sas. svědčícím obsahovaly se věci tyto:

Předně děkoval mu císař přátelsky a milostivě z té jeho nepromĕnné, kterouž k němu i k celému domu rakouskému na sobě pronáší, věrnosti volné a volnosti věrné; za tím činil mu zprávu o předsevzetí snažném knížete bavorského. Poněvadž jest dotčené kníže arciknížetství jeho Hořejších Rakous, nic se neohlédaje a překážeti sobě nedada mnohým nesnázem, kteréž se mu při věci té naskýtaly, díka Bohu! zase jemu v poddanou poslušnost uvedl a nejpřednějších v něm měst, passů a šancův na vodě i na zemi se zmocnil a je lidem svým náležitě osadil, proti tomu pak pro doplnění a zsílení armády své lid verbovaný, jízdný i pěší, stavův rakouských na svůj pšteluňk a službu přijal, ano i jisté vpády, jimiž by moc a sílu nepřátelskou roztrhl a jinam odvrátil, do král. čes. již nařídil, jakž bezpochyby kurfiršt o tom o všem od téhož knížete s dostatkem jest zpraven, a mezi tím také strejc a bratr jeho, arcikníže Albrecht, armádu svou pod správou markraběte Spiňoly do říše k Rejnu podobně vypravil, jemužto vojsko unie říšské vstříc na díle přes Rejn také vytáhlo a se podalo, takže kurfiršt nemá se tak obzvláštně žádného nebezpečenství v řízení kommissí své obávati jak od armády české, tak ovšem ani od unie, mnohem pak méně od toho lidu englického, kterýž ven z Lužic vyveden jest, a tou příčinou že jest hrubě na času, aby při tom v hromadu se sražení ani času ani příležitosti dobré déleji nemařil a nezanedbával: z těch tedy příčin že císař kurfiršta po druhé za to hrubě přátelsky a milostivě žádá, aby té jemu svěřené exekucí, pokudž

1620 se ještě nic toho nestalo, začátek skutečný učinil, zvláště když ze všech cirkumstancí tomu se srozumívá, že s pomocí boží na všech místech dobrého štěstí a prospěchu v věcech a předsevzetích jejich jest se nadáti.

Co se pak tkne publikování toho achtu proti jeho neposlušným, že císař z psaní kurfirštova 14. d. července datovaného porozumívá, že by zdáním svým vedl k tomu: poněvadž by týž acht nemohl se na ten čas s žádnou reputací a s užitkem císařským publikovati, protože by se k exekucí jeho pro jiná nynější zaneprázdnění mnohá a přetěžká přikročiti nemohlo, pročež že kurfiršt, nečině v tom císaři vyměření žádného, smýšlel by o něm to, aby se s ním na ten čas dokonce spokojili a odložili processu toho do jinší příležitosti a uchopili se mnohem raději prostředku toho, o němž kurfiršt poslu císařskému navrhl, a on dotčené navržení císaři neřkuli věrně a dostatečně v listu svém přednesl; ale nad to výše i podlé jiných mnohých partikularních věcí císař z též jeho zprávy tomu zřetedlně vyrozuměl, že by kurfiršt v příčině toho achtu netiskl již více na žádný sjezd a shledání všech kurfirštův, nýbrž že sám k tomu se zná, že by se nyní k němu příhodně přikročiti nemohlo, a byť i to se stalo, žeť by se s tou věcí drahně času ztratiti musilo; nýbrž kdyby nejdříve jen s těmi nastávajícími vpády do Čech a do Dolejšího Falcu hotovi byli, a potom táž exekucí jmenovaného achtu příhodně předsevzata býti mohla, že by teprva tehdáž císař ku publikování jeho bez dalšího, jak jejich kurfirštův tak i jeho saského, rozmyslu a rozpakování velmi dobře přistoupiti mohl.

A když císař z téhož hraběte zprávy i tomu jest vyrozuměl, že ho kurfiršt napomíná k tomu snažně, arcikníže Albrechta namluviti, aby tím dříveji aneb spěšněji s lidem svým do pole vytrhl, to že jest se již od císaře se vší podstatou vykonalo, a týž lid arciknížecí že již také počíná sice do říše táhnouti. Ale poněvadž měl by proti sobě všecku moc unie, k tomu také všecko všudyž předsevzetí jeho tížeji mu přijde, dříve nežli by se publikování achtu vykonalo; z té příčiny že týž arcikníže Albrecht, jak pro hojnější toho jeho tažení vojenského výmluvu a ospravedlnění, tak ovšem i pro snadnější strany jich odporné roztrhnutí, publikování často jmenovaného achtu ustavičně se na císaře dopisuje a jakořka na té samotné výmince to celé tažení své zavěšuje a zakládá.

Nad to že i sám císař předešle zakázal se tím arciknížeti, že, jak jen lid jeho počne se z kvartýrů nahoru hýbati, takový acht i hned publikovati dáti chce; jakož pak se to, což samo v sobě světlé a patrné jest, bez nejmenší zřízení

zem. sv. říše ouhony a ublížení výborně státi může, zvláště 1620
když i příčiny od kurfiršta sas. přivedené, pro něž by vyhlášení achtu toho na ten čas jakořka neplatné a nepodstatné bylo, již také minuly a z cesty složeny jsou, poněvadž Spiňola troufal by sobě s pomocí boží a s tím svým vojskem silným túž věc dobře a násilně spraviti a vyříditi. Tou příčinou že císař nevidí, jak by na nepřestávající arciknížete toho při něm vyhledávání, poněvadž na něm skoro to nejtěžší břímě exekucí té vojenské leží, často řečeného achtu vyhlášení, což se sice bez toho s právem dobře státi může, do dalšího času odložiti mohl. Při čemž však že císař to na dobrém pozoru míti chce, aby skrze to ani kurfirštu ani knížeti bavorskému žádná nepříležitost povstati ani v exekucí jejich jaká nesnáz neb překážka těžší zavalena býti nemohla.

Z Nové Bystřice od sněmu uherského že císařští poslové před osmi dny beze všeho vyřízení domů se zase navrátili, protože Betlén spolu s svými náhončími a následovníky do žádného pokoje jíti mu nechce, leč by i do něho Čechové byli pojati. Čehož však že jest císař takovým lidem s zřejmou celého kollegium kurfirštského, jemuž k rozeznání rozepře takové před tím se podávaly, ouhonou a zlehčením svěřiti jest nemohl. Ale tak že nyní již toliko na tom pozůstává, že Betlén velmi silně se o to snaží, aby s pomocí zpronevěřilých poznovu silný vpád a štráf do císařských poslušných zemí skutečně udělal. K kterémužto cíli Betlén v celé zemi uherské s oné strany Dunaje správy královské se ujal, jsa toho celého a dokonalého úmyslu, pokudž jen nevyrozumí brzo, jaká proměna v Čechách se stane, dáti se týmž zpronevěřilým za krále jich vyzdvihnouti a korunovati. Tou příčinou že jest Prešpurk silně osadil proto, aby se i přívozem přes Dunaj i korunou uherskou tím lépeji zjistiti mohl. Čemuž však že císař s pomocí svých věrných, jak Uhrův tak i jiných zemí, pokudž se jen to nejvýše bez roztrhání a ztenčení armády jeho bude moci státi, v tom vstříc vjíti a přítrž náležitou učiniti chce. Nejlepší pak a nejpříhodnější prostředek k tomu že by byl ten, kdyby ta exekucí v Čechách čím dříveji, tím platněji k skutečnému vyřízení byla přivedena, protože by tudy ti vrtkaví a nestálí lidé v povinnosti své a ta pevná celého křesťanstva bašta nebo zeď ještě déleji v své celosti a podstatě zdržána, a jedenkráte za všekráte neb vždykráte náležitě spevněna a opatřena býti mohla.

Dále že v jeho arciknížetství Dolejších Rakousích někteří nevěrní spoluoudové zemští, nežli by se s císařem smířili, spolčili se mnohem raději s nepřítelem jeho. Pročež že jsou nad to nade všecko, aby nevěru svou dovršili, i těm čtrnácti

1620 dnům, jim od císaře zvláštním patentem k usmyslení sobě vyměřeným, svévolně a urputně projíti dali; proti nimž že bude míti příčinu velikou, aby časem svým s pokutou jim pohroženou opravdově přikročiti nepomíjel.

Naposledy že i to kurfirštovi uvozuje v známost, že dnes aneb zjitra kníže bavorské s dílem vojska svého srazí se s armádou císařskou, zatím hned upřímo na nepřítele potáhne a jemu podlé příležitosti nahodilé s pomocí a přítomností boží bitvy polní podati a ku potkání hlavnímu ho pobídnouti míní. Jaké pak skončení táž věc vezme, že chce císař kurfiršta v tom neprodleně zpraviti, jako i o tom že mu zprávu dává, kterak kníže bavorské ostatní lid svůj dosavad v zemi jeho zůstávající s houfy Wircpurskými v hromadu sraziti chce, jehož dobře do jedenácti tisíců pospolu se shledá. Ti že také kurfirštu spolu s knížetem bavorským se vší mocí a silou svou na pomoc přispěti a jeho v čas potřeby nastalé platně zastati moci budou.

Což vše že císař jeho lásce v milostivé a spasitedlné důvěrnosti v známost uvésti a po tomto kurýru schválním odeslati chtěl, zůstávaje k němu přátelstvím, milostí císařskou i vším dobrým z toho srdce neb z té duše nakloněn. —

Psaní Maximiliana bav. do Čech a odpovědi na ně.

Maximilian, kníže bavorské, zmocniv se Hořejších Rakous, 22. srpna z Lince se hnul k městu Freištatu neb Cáhlavě, kdež do 29. srpna se pozdržel.

Dokud pak kníže zdržoval se v Cáhlavě, učinil odtud opět pronikavé a pohnutedlné psaní 25. d. srpna netoliko k králi Fridrichovi, strejci svému, ale také i ke všechněm stavům král. čes. v tom smyslu:

„Vysoce urozený kníže a přátelský milý strejče! Jak věrným upřímým otevřeným úmyslem jsme i před i po tom novém domnělém volení českém Vaší Lásce psaními našimi, pod datum 24. d. března a 26. září, též 7. i 26. d. října roku pominulého, nic méně i 24. d. března, 20. dubna a 5. d. máje tohoto přítomného, se vším dostatkem a případnostmi potřebnými, věci tyto, jmenovitě, proč by jste se V. L. cizí a již prvé jinému korunovanému a právo nápadní majícímu uznalé neb přisouzené i na hlavu vstavené koruny neujímati, toho tureckého a strany té přídržícího se chlapa a mana ochrany a pomoci a assistencí se vzdalovati, vzáctné svobody německé jemu pod nohy nepokládati, skrze takové žádnými právy nepropůjčené, ovšem pak všechněm potentatům křesťanským k znamenité ouhoně a zkrácení se vztahující volení, neřkuli

obojího království a dosavad s náklady převelikými, s staro- 1620
stí a s krví křesťanskou zdržané zdi a bašty přední v křesťanstvu, totiž uherského a českého, spolu s pozůstávajícími dědičnými zeměmi rakouskými do nejtěžší záhuby a otroctví tureckého nezavozovati, alebrž i pozůstalé římské říše ku pozdvižení veřejnému i k zkáze dokonalé nepomáhati, jí národům cizím v loupež a v kořisť nevydávati, předně pak a obzvláštně osobu svou vlastní, jakožto přední a vzáctný kurfiršt říše, kterýž by při svých zemích a lidech poddaných u větší a pokojnější vážnosti život a léta svá mladá velmi pohodlně a zvolně ztráviti mohl, ano i jiné domácí své do tak zřetedlného nebezpečenství nezaplétati, mnohem pak méně velikou příčinou a původem toho nebýti, aby pod V. L. jmenem a titulem, ovšem pak s pomocí její tyto země tak žalostivě s hrozným tak mnohé nevinné krve křesťanské proléváním a s nejhorším během nepřátelským do gruntu zkaženy býti měly, nýbrž mnohem raději podlé vnuknutí a regule práva přirozeného „Co sám míti nechceš, toho jinému nečiň," takovou cizí korunu jejímu pravému a staršímu králi zase postoupiti, země tou příčinou pozdvižené ku povinné poslušnosti jemu napomenouti, pokoj a svornost vzdělávati a podlé příkladu toho veleslavného reka neb hrdiny strejce Vaší Lásky, pana Filipa falckraběte při Rejnu slavné paměti, mnohem spíšeji dotčených zemí a tudy i celého křesťanstva před tureckým i přede všech jiných náhončích jeho a chlapův jhem otrockým hájiti a zastávati, nežli z nabádání vášnivých, za horka nakvašených, nepokojných a po všelijakém neštěstí nezřízeně dychtících hlav sobě samého spolu se vším křesťanstvem tomu krvežíznícímu a dědičnému téhož křesťanstva nepříteli do rukou samoděk uvésti neb vstrčiti pomáhati míti ráčili — věrně, dobrým úmyslem, pohnutedlně a podstatně na rozum dali, V. L. napomínali, ano i časem výstrahu v nich doložili, pokudž by ste vždy rady a zdání našeho dobrého uposlechnouti pominuli, a J. M. C. spolu s vlastí naší milou ještě do ňákého těžšího nebezpečenství upadnouti měli, my pak podlé jiných knížat říše a J. M. C. dle povinnosti naší J. M. učiněné v tom bychom napomenuti byli, aneb že by na nejtužší přišlo, že bychom uznávali býti sebe tím povinni, abychom J. M. C. jakožto nám od p. Boha vystavené pořádné a nejvyšší hlavě, ano i vlasti naší na mizinu jdoucí, čímž jednomu i druhému jeden každý z nás, zavrhuje všeho jiného na straně, zavázán jest, podlé nejvyšší možnosti naší ku pomoci přispěli a obecného dobrého snažně a opravdově vyhledávali i zastávali: tomu všemu z dotčených psaní a napomenutí našich, a zvláště z posledního, jehož tuto přípis hodnověrný pro snadší

1620 vyrozumění přiložiti jsme dali, obšírněji vyrozuměti se může."

„Ku kterémužto napomenutí upřímému byli jsme, mimo příčiny veřejné a obecné, obzvláštně naší blízkou krevností, rodem, přátelstvím, strejcovstvím a sousedstvím a pro samo odvrácení ode všech těchto nynějších nepříležitostí myslí starostlivou pohnuti a přinuceni. Anobrž i V. L. v odpovědi své sami se k tomu přiznáváte, že toho našeho upřímého napomenutí a výstrahy jináč nám nevykládáte a k sobě nepřijímáte, než že z pravého německého otevřeného srdce i z dověrnosti nelícoměrné, též z obzvláštní a upřímé k V. L. a domu vašemu náklonnosti, podobně z starosti a péče naší vroucí a opravdové o V. L. a obecné dobré pochází; item že jsme se ve všem tom k V. L. tak zachovali a to od sebe učinili, čehož by se V. L. od svého věrného a upřímého strejce a přítele nadáti mohla."

„I poněvadž takové napomenutí a výstrahy nepřinesly s sebou platnosti ani prospěchu žádného, nýbrž dotčená nevole byla by na nejnebezpečnějším stupni postavena neb zavěšena, tak že J. M. C. tou příčinou ráčil býti pohnut k tomu, aby se podobných prostředkův důležitých a nevyhnutedlných ujíti a obzvláštně za příčinou země své dědičné arciknížetství Hořejších Rakous jako i král. čes. jistou kommissí na osobu naši vzložiti musiti ráčil — čehož jest nám srdečně líto, a byli bychom sobě jistě přáli, aby ty věci tak byly daleko nezašly, a my byli v dotčené kommissí ušetřeni —: z těch příčin nemohli jsme toho pominouti, abychom svrchu z doložené, věrné, upřímé a otevřené mysle naší též kommissí císařské přípis V. L. odeslati, v známost uvésti i ji přitom dostatečně napomenouti neměli, aby jste takových nad míru nebezpečných a závadných věcí vícejí nezastávali a nefedrovali; nýbrž raději naší i jiných více k V. L. dobře příchylných kurfirštův, knížat a stavův věrné a upřímé radě plac a průchod volný při sobě dali, korunu českou její již prvé vyhlášené a právo nápadní k ní mající hlavě zase navrátili, král. čes. a země k němu přivtělené J. M. C. v moci poslušně zanechali, protimyslných a z hlavy dědičných, zjevných a škodlivých celého křesťanstva nepřátel pocházejících, k otrockému snížení národu německého se vztahujících rad a obmyslův zoufalých dokonce se zhostili a místo toho mnohem raději všechněm patriotům věrným ty turecké a podpaždníkův jeho praktiky pro podstatnější celého křesťanstva obhájení a vzdělání pokoje obecného v sv. říši německé, na ten čas v znamenitě těžkém nebezpečenství postavené, nicméně i všechněch království a zemí v nivec obraceti, a to dílo vysoce potřebné, užitečné a

pánu Bohu všemohoucímu, kterýž jistotně takových neřádů 1620
a neřestí sobě libovati a původův jich hlavních bez pokut a trestání hrozného zanechati neráčí, nad míru libezné k jeho místnému vyřízení přivésti nápomocni byli a tou měrou i jiných mnohých větších rozbrojův a škod sobě i jiným uspořili.“

„Jestliže by pak to již naprosto jináče býti nemohlo, a stavové král. čes. k té kommissí císařské, kterouž jsme jim předešle uvedli v známost, přistoupiti a podlé ní se poslušně zachovati nechtěli, tedy musili bychom my povinnosti a práci těžké od J. M. na nás vzložené aspoň zadosti učiniti; jakož pak v jedné i v druhé příčině a případnosti v jmenované kommissí obsažené nyní již upřímo do Čech táhneme a tam k řečeným stavům a poddaným (nebo s V. L. jest jiné mínění neb jiná věc) spůsobem nám vyměřeným zachovati se chceme a musíme.“

„Hořejší země rakouská již jest J. M. C. ku podobnému poslušenství přivedena. Byli bychom sobě vinšovali, ano i dle nejvyšší možnosti snažili jsme se skutečně, aby byla mohla táž věc neb expedicí beze vší obtížnosti obyvatelův jejích se vykonati; ale poněvadž dotčená země dala věcem těm příliš daleko přijíti, tak že nám všechněm těm nepříležitostem, při tak veliké síle a směsici lidu rozličného, a že stavové a obyvatelové s počátku nám se v předsevzetí našem protivili, všelijak vzhoditi a vstříc vkročiti lze a možné nebylo, jakž takoví váleční příběhové a nespůsobové vůbec známi jsou, pročež musíme to pánu Bohu a jeho dobrolíbezné vůli, ano i věci samé příběhu a spůsobu poručiti. S tím zůstáváme V. L. vždy každého času k službám volný a věrný strejc Maximilian.“

Druhé jeho psaní stavům pod týmž datum svědčící obsahovalo v sobě napomenutí takové:

Že dává jim na vědomí, na jaký spůsob J. M. římský císař, pán jeho nejmilostivější, jemu důležitou kommissí, dle příležícího originalu (kterýž stavové jemu zase odeslati povinni budou, zanechajíce sobě přípisu hodnověrného) na ně společně všecky se vztahující, k vyřízení poručiti ráčil.

I ačkoli kníže i jeden každý člověk rozumný, kterýžkoli to veliké nedorozumění a nevoli k srdci svému zdravě připouští, nemůže než bolestně to nésti a želeti nad tím, že přes taková mnohonásobní rozličných potentatův, kurfirštův, stavův, obzvláštně pak od osoby jeho jim činěná napomenutí a výstrahy věrné a upřímé, nicméně i představování jim před oči království a kurfirštství českého, zemí k němu přivtělených a okolních až i sv. římské říše nebezpečenství nejtěžšího, ovšem pak přese všecky jim podávané prostředky pokojné,

1620 interposicí a smlouvy, vždy předce k tak přesmutným a zarmouceným příběhům a terminům nejposlednějším s nesmírnou škodou, bídou a zkázou, ano i krve nevinné křesťanské prolévánim věci ty přišly, a kníže pro samu věci té důležitost a podstatu byl by tomu velice rád, aby byl práce a řízení toho dokonce prost a v něm od císaře ušanován: — přes to však všecko že jest se upamatoval v povinnosti té, kterouž jest nejvyšší a jemu od Boha představené hlavě zavázán, a na její rozkaz podstatný jmenovanou kommissí, jakkoli ta jemu ustavičně dosti těžce přichází, na sebe přijíti musil.

Z té příčiny že jim všechněm společně i rozdílně často dotčenou kommissí a patent a v nich obsahující se nejmilostivější J. M. C. žádost a pronešení jak z strany poskytnutí jim milostivé dobrotivosti, tak i z strany přikročení k nim přísnější cestou v známost uvésti jest měl i chtěl proto: aby oni všickni společně neb rozdílně i hned, jakž je toto psaní a obeslání jeho dojde, takové milosti císařské, v poslušnosti nejpoddanější před ním se postavíce a týž rozkaz císařský skutečně naplníce, účastné sebe učinili, sebe, manželek a dítek svých i celého království již aspoň lépeji ušetřovali a na bedlivějším pozoru měli, sebe žádnému člověku, obzvláštně pak lidem těm, kteříž v té věci hůřeji, nežli jiní, zavedli, s toho dobrého sraziti nedali, a tou měrou sobě, jiným i tomu slavnému království z toho přežalostného a nešťastného losu i z ještě dále následujícího nebezpečenství největšího a poroby toho nejúhlavnějšího jmena křesťanského nepřítele nesnesitedlné, jížto všecky ty země, kteréž on sobě podmanil, a podobně i všecky ním se řídící a spravující země, stavové i regentové přes příliš zakoušejí, pomohli a se zase pod J. M. C. jakožto svého dobrotivého, milostivého, korunovaného a pomazaného pořádného krále, jemuž jsou stavové náležitou povinnost vykonali, a kterýž všecky poslušné a povolné na milost přijíti chce, se přivinuli a vinšovaného pokoje došli, nežli aby skrze tu svou neposlušnot urputnou příkřejší a tužší pokuty, trestání a jisté neštěstí záhubné, s svou věčnou ouhonou a pomluvou, s níž by se přede vším světem potkali, protože jsou takovou milostí císařskou jim poskytnutou svévolně pohrdli, na sebe uvaliti měli, přitom také toho zdravě a bedlivě u sebe povážíce a to za času opatříce, aby sebe samé, manželky a dítky své, až i to rozkošné a pěkné království jak svým vlastním tak i jiným vojákům a národům cizím v loupež nevydali, jakož pak že on proto již do král. čes. upřímo táhne, aby ty, ješto by se J. M. C. poddaně a poslušně vhod činiti mínili, chránil a zastával, ty pak, kteříž by se toho učiniti zpečovali, mocí k tomu přivedl, a to vše

dle moci a znění často jmenované kommissí císařské. V kte- 1620
réžto potřebě že bude ho moci jeden každý na cestě snadně dojíti a při něm se ohlásiti.

A protož že jich ještě jednou v tom pohnutedlně a se vším dostatkem napomíná, aby tu císařskou jim poskytnutou milost a dobrotu skutečně seznali i všechněch a všelijakých nepříležitostí vystřáhnouti se hleděli, pokudž jim sice jejich vlastní a domácí, též i celého království pohodlí a blahoslavenství časné, ovšem pak obecné všeho křesťanstva dobré milé a vzáctné jest, ani nemíníli všeho všudyž dokonce se odvážiti a v šanc svévolně vsaditi.

Naposledy že dotčení stavové budou věděti dobře toto obeslání a vůle císařské jim v známost uvedení i hned kde a jakým spůsobem vůbec publikovati dáti, tak aby potom, nestaloli by se toho od nich, z toho přetěžce odpovídati a právi býti nemusili. —

Král Fridrich, uváživ bedlivě spolu s tajnými radami i s nejv. úř. a soudci zems. toho obého psaní, odbyli kurýra jeho schválního zase 30. d. srpna s odpovědmi takovými:

Předně král v psaní svém oznamoval knížeti, že jest psaní jeho pod datum 25. d. srpna v celosti přijal a z něho tomu vyrozuměl, v čem a jak přátelsky kníže krále napomíná i předešle psaními svými k němu prošlými napomínal a vystřáhal, nicméně z čího ponuknutí a k jakému cíli Jeho Láska s vojskem svým do jeho král. čes. vtrhnouti by mínil, i toho v témž listu svém doloživ, aby král koruny české dřívěji volenému, korunovanému a právo nápadní k ní majícímu králi neb hlavě zase postoupil a navrátil, těch rad odporných a k otroctví tureckému se vztahujících na straně zanechal, a což více mimo to v témž psaní přídavků těžkých se nachází a doloženo jest.

I ačkoli král od osoby své pamatuje se v tom výborně, jaká jsou psaní mezi nimi obapolně v příčině věcí českých zhusta procházela, i co na ně z jedné i druhé strany za odpověd bylo dáváno, ovšem pak co jest se při rozličných výsilkách, kteréž jsou se k němu od krále před tím staly, zběhlo, odkudž že jest kníže mohl s dostatkem vyrozuměti, z jak vysoce důležitých a podstatných příčin jest se král ku přijetí koruny české dobrým úmyslem pohnouti a namluviti dal; při tom při všem že ještě i nyní všeho toho zcela a zouplna zůstavuje, zvláště pak při tom prohlášení svém, jímž jest král J. L. svým upřímým a neproměnným přátelstvím a důvěrností ujistil a ubezpečil. K tomu že ani to také knížete tajno není, kterak jsou již mnohomnožstvíkráte stavové král. čes. a zemí k němu přivtělených své podstatné a pravní příčiny,

1620 kteréž měli jak k tomu knížeti dobře povědomému krále předešlého zavržení, tak také i k svobodnému jiného sobě volení, přednášeli a přitom všecky témuž právu jich odporné důvody, jimiž se strana druhá hájí a zastírá, náležitě přemohli a svedli, i všecko to vůbec vytisknouti dali, jakž o tom o všem sami také knížeti obšírněji píší. Načež že se i král v hlavní té věci odvolávati ráčí.

Tomu však že porozumívá s podivením nemalým, že se proti osobě jeho královské a kurfirštské tak ničemně, nepodstatně a zprosta násilně a svévolně, a to proti všemu řádu, právu, zřízení zem. sv. říše, ano i proti kapitulací neb reversu císařskému, při dvoře císařském, pod jmenem a titulem moci a velebnosti císařské, an se to vlastní věci jeho dotýče, a král v příčině království a zemí svých neměl by naprosto nic činiti s císařem římským, ale zprosta a pouze toliko s domem rakouským, kterýž sobě na nich právo ňáké dědické míti pokládá, procediruje a postupuje, ješto král byl by sebou v svědomí jist, že jest se nikda žádnými radami zoufalými, kteréž by z vnuknutí a návěští buď tajného neb zjevného úhlavních všeho křesťanstva nepřátel pocházely a k uvedení na ně jhá tureckého vztahovati se měly, neřídil a jim místa žádného při sobě nedával; nýbrž aby kníže pohleděl raději s pilností na stranu jeho odpornou, s jakými by ona postranními úmysly i obmysly, téměř i celého křesťanstva pozdvižením nebezpečným vůkol šla a jakořka čelem stěnu proraziti chtěla, aby spíšeji tudy nebyla dána příčina Turku, aby se on mezi ně nepřimísil a jich naposledy nerozmířil. Což vše že král pánu Bohu, tomu soudci spravedlivému, na ten čas poručiti musí. S tím že zůstává J. L. ku prokazování všech příjemných a strejcovských služeb volný a hotový. —

Nejvyšší pak úředníci a soudcové zem. jmenem svým i na místě všech tří stavův, dávajíce témuž knížeti odpověd svou na psaní jeho, stěžovali sobě to nemálo: kterak by netoliko v tom jeho psaní, ale ovšem i patentu císaře Ferdinanda jim odeslaném týmž stavům a nejv. úřed. zem., nicméně i králi a pánu jich nejmil. veliké a těžké viny, na patrnou ouhonu a zlehčení dobré cti a pověsti jejich, skrze nářky takové, k nimž jsou se oni nikda neznali a dokonce nijakž znáti nemohou, se připisovaly, ješto že jak J. M. královská v spisu neb v patentu svém proti té domnělé kassací císařské vůbec vydaném, tak také i stavové v dedukcí své teď nedávno vytištěné svými důvody nepřemoženými všecky ty nářky s dostatkem s sebe svedli a nimi to provedli a ukázali: že stavové král. čes. a zemí k němu přivtělených ke všemu

tomu, což jsou koli považovali a brali před sebe, slušné, 1620
právní a podstatné příčiny i právo a svobodu měli, troufajíce sobě neomylně, že ze všeho toho pánu Bohu i všechněm stavům v říši i kromě říše dobře odpovídati a právi býti moci budou; v čemž aby se kníže z přiloženého exempláře dedukcí té i patentu královského tím lépeji a gruntovněji zpraviti a informovati dal.

A poněvadž J. M. Kr. ani stavové s nejv. úř. a soudci zem. knížeti nikda k tomu žádné nejmenší příčiny nedali, nýbrž nadáli se od něho dobrého a trvanlivého sousedství, pročež že také nenadějí se toho do něho, aby on jakožto jedno přední a rozumné kníže říšské k tomu se pohnouti a namluviti dal, a proti J. K. M., proti království čes. a zemím k němu přivtěleným i s ním sjednoceným něco nepřátelského a protimyslného před sebe bráti a hned od exekucí process svůj beze všeho předcházejícího vyslyšení pořádného, proti všemu řádu a právu a s svou ouhonou znamenitou, začínati měl. Nebo kdyby se to mělo od něho státi, tedy že by oni i jeden každý z stavův, podlé vyměření zříz. zem. téhož král., byli tím tuze povinni a zavázáni: jestliže by kdokoli na dotčené král. během nepřátelským sáhnouti a jemu škoditi chtěl, aby proti takovému každému pod ztracením cti, hrdla i statku vlasti své hájili a zastávali, a nemohli by nijakž jináče učiniti, jediné přičiníce se k tomu společně a jednomyslně, k náležitým a jim od Boha i od přirození propůjčeným prostředkům a defensí sáhnouti a J. M. K. jakožto svého dle moci svých starobylých a dobře nabytých svobod a privilegií, podlé a spolu s zeměmi přivtělenými, řádně voleného a korunovaného krále a pána spolu s svou milou vlastí proti všelikému násilí neb kvaltu, k čemuž však že ani J. M. K. ani stavové žádnému nikda příčiny nejmenší nedali a tou příčinou tím víceji se pomocí a obranou pána Boha všemohoucího těšiti mohou, s vynaložením na to jmění i krve své, podlé jiných s nimi sjednocených království a zemí, do nejvyššího svého přemožení zastávati a skončení pak věci té milému a spravedlivému Bohu poručiti.

A poněvadž nejv. úř. a soud. zem. takovou měrou tomu císařskému patentu nikterakž povoliti a zadosti učiniti nemohou, z té příčiny že knížeti zase jej in originali navracují a odsílají. Čehož že jsou před ním místo odpovědi tajiti nemohli; mezi tím zůstávajíce Jeho Osvícenosti knížecí ku poslušným službám dle možnosti své hotovi a volni. —

1620 Zatím král Fridrich 28. d. srpna uvedl předsevzetí to knížecí knížeti z Anhaltu v známost, žádaje ho při tom, aby mu na to dobrého zdání neprodleně udělil, co by bylo v věci té potřebí dále činiti, zdali by totiž král k němu do hlavního ležení čili toliko k hraběti z Turnu obrátiti se měl, předně pak a nejdříve, aby z Anhaltu dotčenému hraběti hned té chvíle dobrý počet Uhrův odeslal, cokoli jich od sebe pustiti může. A poněvadž mimo to docházely by krále zprávy jisté, že kurfiršt saský lid svůj válečný okolo Drážďan v hromadu strhuje, z toho že porozumívá, že i on po své straně mínil by nějaký útok nepřátelský na král. čes. neb země k němu přivtělené udělati: tou měrou že jest převelice na času, oči otevříti a všelijakých prostředkův a cest k retuňku a pomáhání sobě ze spolka živě a opravdově se uchopiti. Pročež aby z Anhaltu nemeškal králi radu a úmysl svůj věrný otevříti, přitom toho bedlivě povážíc, kde by se mu vidělo nejbezpečněji, aby král manželku a rodinu svou nejmilejší z Prahy vypraviti mohl, zdali do města Brna čili do Hořejšího Falcu. Naposledy poněvadž z nejv. úř. a soudců zem. tak mnoho vyrozumívá, že by k tomu směřovali, že by nejvyšší leitnant Peblic v takové případnosti, obzvláštně v městech Pražských, mohl jim platně a prospěšně sloužiti, pročež aby z Anhaltu pomyslil i na to, mělli by týž nejvyšší do Prahy povolán, a pro opatření týchž měst hrubě obnažených ňáký lid, jímž by on vládl, a jak mnoho, do ní položen i odkudž by vzat býti měl.

V druhém psaní svém, hned nazejtří 29. d. srpna k témuž knížeti odeslaném, dával mu král návěští takové: poněvadž bavorský mínil by konečně do Čech, pročež že by bylo na hrubém čase, aby mu se proti tomu něco lidu do země poslalo a moc jeho od král. čes., jestliže ne docela, alespoň z částky tudy odvrácena byla, a s tou věcí již ani za jediný den se neodkládalo. Přitom aby kníže pomyslil i na to, jak by hrabě z Turnu mohl se náležitě zsíliti a bavorskému nedati příliš hluboko do země přijíti; též komu by se taková diversí neb nepřítele s mocí jeho jinam odvrácení s ňákou podstatou a platností poručiti měla; s vyzdvižením po domácku člověka dvacátého že nebude také obmeškáno. Aby pak diversí mohla se státi do Štýrska, poněvadž jest král vyhledával v tom Betléna Gábora snažně, pročež aby i z Anhaltu podobně požádal toho na něm. Dále že jest dána již od krále ordinancí markraběti z Krňova, aby s lidem svým postoupil upřímo do Hořejších Lužic, poněvadž dotčená země

byla by u velikém nebezpečenství za příčinou hotovosti vojenské kurfiršta sas.; vzkázáno přitom i vrchnímu hejtmanu v Slezsku, aby tisíc pěchoty a 200 koní také tam co nejdříve vypravil. A poněvadž týž markrabě měl by jízdu slabou, že by tedy bylo dobře, aby z Anhaltu učinil mu pomoc 1000 neb 600 husarův, a druhý 1000 hr. z Turnu. A ač vidělo se témuž hraběti z Turnu za potřebné, aby i Morava byla náležitě opatřena, a pro tu příčinu chtěl se on tam s lidem svým podati; avšak že král uznal to za potřebnější věc býti, ano i při hraběti to nařídil, aby se s lidem svým z král. čes. na ten čas nikam nehýbal, ovšem pak že tohoto času to též potřeba nevyhnutedlná za příčinou vpádu bavorského vyhledává. 1620

V tom trefilo se, když Fridrich z Tyfenpachu, někdejší nejvyšší nad lidem z stavův mark. mor., za příčinou velikého nedostatku zdraví, v němž od dávního času zůstával, vypravil se do Švejcar, aby v teplicích jedněch, vůbec Pfefferbad, Pepřové teplice, řečených a nedaleko města Baden v též zemi ležících, z požehnání božského zase dřevnějšího zdraví nabýti mohl, že nepobyv tam dosti málo, byl vyzrazen nejvyšším nad lidem arciknížeti Leopoldovi náležejícím, kteřížto javše ho, poslali jej do Tyrolu aneb, jakž jiní jistili, do Štýrska. Co pak nalezli při něm od zlata a peněz hotových jako i jistot na drahnou summu, což vše mnoho tisíců peněz vyneslo, o to se mezi sebou pěkně podělili.

V tutúž dobu, dokládá M. Bellius, Don Baltazar de Maradas, nejvyšší císařský a vladař města Budějovic, přejal psaní některá od krále a od stavův král. čes., svědčící stavům Hořejších Rakous, v nichž těšili je pomocí dostatečnou, jen aby se slibem bavorským uchlácholiti nedávali a od společnosti jejich neustupovali, zakazujíce se jim přitom, že chtějí pomysliti na prostředky, jak by bavorského z Rakous zase vypraviti a jemu v vlastní jeho zemi zaneprázdnění dosti zavaliti mohli. Mezi tím, dokavadž by ta pomoc jim na retuňk nepřispěla, aby hleděli lidu bavorskému odpírati, jak budou moci, nejpodstatněji. Ale staloli se co toho, tedy to napomenutí a těšení jich bylo již hrubě pozdní.

Konec sněmu v Bánské Bystřici.

V takovém tumultu král. čes. a zemí k němu přivtělených Betlen Gabor, kníže uherské a sedmihradské, trval předce spolu s stavy uherskými při sněmě v Nové Bystřici. Při němž a stavích hrabě z Kolaltu, přední posel císařský, spolu s jinými předešle tam se zdržujícími dostal audiencí 1. d. srpna,

1620 ačkoli nejdříve tak mnoho smýšlel o sobě, že snad stavové u něho audiencí ňáké hledati a jemu se podkládati budou. Ale když naděje jej zmýlila, pročež přišedv s jinými pomocníky svými před kníže a před stavy, přednášel jim spůsobem agentův císařských již navyklým, jmenem a na místě císařském, na díle trošty veliké, na díle pak pohrůžky tuhé, pokudž aneb v poslušnosti krále pána svého setrvají aneb sjednocení s Čechy a s jinými zeměmi dokonce se nezhostí; protož aby pamatovali na dobrodiní veliká, témuž král. jak od předkův jeho tak i od něho samého prokazovaná, a v jeho poslušenství se neměnili. Pakli by vždy mimo všecku naději krále pána svého od té konfederací s rebelly jeho zavřené neupustili, stavu duchovnímu, obzvláštně pak jezovitům, statky pobrané zase v celosti nenavrátili, místa a sedění jim od starodávna náležejícího při sněmích i jiných jednáních obecných mezi jinými stavy nedopřáli a ode všeho předsevzetí svého dokonce nepřestali; tedy že císaře přinutí k tomu, aby na jiné cesty pomysliti a k nim se nepříjemně a nepřívětivě zachovati musil. Dále že mají sice dané sobě plnomocenství k tomu, aby s knížetem a s stavy uherskými rokovali buď s strany pokoje dokonalého, buď o prodloužení příměří již prvé zavřeného; ale poněvadž by v témž plnomocenství nečinila se zmínka žádná o konfederantích jejich, z té příčiny že s týmiž lidmi také v žádné jednání vydávati se nemohou.

Na to přednešení bylo jim tehdáž to za odpověd dáno: poněvadž plnomocenství císařské nesvědčilo by nijakž na země se stavy král. uh. sjednocené, pročež že kníže ani stavové dotčených poslův za žádné plnomocníky pravé a dokonalé míti a uznávati nemohou; nýbrž aby ve jmenu božím zase se obrátili v místa ta, odkudž jsou mezi ně přijeli, aneb jiné plnomocenství na ně podobně svědčící s sebou přinesli aneb, nemohloli by se to státi, doma dokonce zůstali, sice bez toho že při sněmě jich málo, anobrž zhola nic platni nebudou. Pod tím pak že stavové spolu s knížetem dobře na to pomyslí, co by slušného a jim prospěšného býti mohlo. Načež poslové císařští vystoupili.

Nazejtří 6. d. srpna hrabě Emerik Tuří pozval na panket slavný kníže se všechněmi vyslanými konfederantův a ctil je hrubě dobře. Když pili za tabulí pro zdraví krále čes. neb knížete svého, tedy pokaždé netoliko mezi troubením a bubnováním pokřikovali všickni hlasitě: „Vivat, vivat, vivat!“ Ale i hejduci knížecí, kteříž dole před domem vartovali, v počtu 300 osob, pouštěli střelbu svou vesele. A to vše dálo se před očima poslův císařských, kteřížto jen přes ulici proti příbytku hraběte Emerika hospodu svou měli a nehrubě rozkoše a radosti z toho panketu nabývali.

Potom 7. d. srpna přijev do Bystřice z Prahy od krále čes. Volrad z Plesu s doktorem Janem Jesseniusem, hned na ráno 8. d. srpna sdíli při knížeti obadva, ač každý rozdílné, poselství své, jehožto summa a intent v tu dobu k vyjevení nepřišla. Po nich, buď ten den aneb druhý, poslové císařští byli opět před knížetem a u přítomnosti některých toliko přednějších pánův uherských přednesli mu otázku tu: zdali kníže spolu s stavy uher. mínili by, vedlé námluvy před rokem učiněné, v příměří tom až do sv. Michala svatě a neporušitedlně setrvati a jemu zadosti činiti? Žádné však odpovědi místné tehdáž na ni nedostali, nýbrž odloženo jim, až se táž věc bedlivě uváží. A ačkoli i kníže z Angolému, legat franského krále k císaři vyslaný a na ten čas zdržující se v Vídni, vypravil podobně osobu jednu k Betlenovi a k stavům, toliko toho se na nich dotazujíc, kdyby týž legat královský v Bystřici host vděčný byl, žeby pro některé příčiny důležité tam mezi stavy a knížaty přijedti chtěl a cesty té vykonati nelitoval; avšak ani tomu nebyla hned odpověď dokonalá dána, poněvadž Uhři od uložení svého, na němž se jednou ustrnnli cele, žádným vymyšleným spůsobem odvésti ani odstrašiti se nedali. 1620

Jedenáctého dne, když kníže měl u oběda tichého a skrovného Volrada Plessa a přední osoby z legatův zemí sjednocených, což nedlouho trvalo, mezi jinou rozprávkou vypravoval jim celý běh života svého, jak se mu velmi dobře i zle vedlo, i toho doloživ, když z země sedmihradské byl vyhnán za dvě létě a pět měsícův, že však ho pán Bůh předce zase přivedl v místo to, kde ho míti chtěl. Kníže tedy spolu s stavy odbyv nejdříve přátelsky a úctivě poslův císařských, franského, polského a tureckého, vyslaných pak konfederantův pozdržel ještě u sebe.

Hned zatím stavové zasedli na uvažování artikule toho: mělili by cís. Ferd. předce králem svým zanechati, čili sobě jiného zvoliti. I jakkoli s prvopočátku vedlo se jim při té věci dosti divně a divoce, tak že málo chybilo, že by byly se některé osoby z nich, ješto počaly rozpakovati stavy v tom volení, potkaly rovně s processem takovým, s jakým na onen čas místodržící královští v Čechách — nebo již s jedním pánem uherským pospíchali někteří k oknům; než že jiní prozřetedlnější a ducha mírnějšího srazili s toho —: naposledy však vždy snesli se o týž punkt jednomyslně, a osvícené a velikomocné kníže a pána pana Gabriele, z milosti boží kníže uherské a sedmihradské a ceklerské hrabě, za svého krále a pána zvolili.

Po vyhlášení krále Gábora ve dvou dnech, totiž 27. d.

1620 srpna, zavřína jest také na konec konfederací stavův knížetství sedmihradského se všechněmi zeměmi sjednocenými, při níž zakázali se Sedmihradčané témž zemím, že v čas potřeby nastalé s 25.000 lidu na pomoc jim přispěti chtějí. Ano i král sám pronesl se v tom, že co nejdříve do pole osobně vtrhnouti, předtím pak některý tisíc jízdy do Štýrska štrafem vypraviti chce, a přiraze se k ležení konfederantův hlavnímu, odtud že poručí jistému počtu soldatův svých kurfiršta sas. a kníže bavorské navštíviti v zemích jejich. S tím skoncoval se týž sněm uherský v Bystřici, a poslové konfederantův, rozžehnavše se s knížetem i s stavy úctivě a přátelsky, počali rozjížděti se odtud 28. d. srpna, a dostavše se k principalům svým v zdraví dobrém, učinili jim o všem tom jednání relací potěšitedlnou.

O poselství ke knížeti Anhaltskému z Vídně.

Kristian starší kníže z Anhaltu, učiniv psaní z Egenburku 19. d. srpna k Volradovi Plessovi, poslu krále Fridricha k sněmu uherskému vypravenému, oznamoval mu: kterak poslové franští v Vídni se zdržující poslali k němu knížeti z Anhaltu z prostředka svého jednu osobu, totiž pána od sv. Kateřiny, s instrukcí a psaním takovým: aby kn. z Anhaltu vymohl jim v dověrnosti jisté prostředky k zavření pokoje a vypravil s nimi dotčeného Kateřinského do Prešpurka; sám pak přední legat franský, kníže z Angolému, že by se velmi rád shledal a rozmluvil s knížetem Kristianem mezi Egenburkem a Kremží; před tím aby z Anhaltu měl sobě na velikém pozoru, aby snad, dada se posednouti nezřízenou ctižádostí a pro svůj vlastní ňáký užitek a pohodlí, nebyl toho původem a příčinou hlavní, aby Turku do zemí křesťanských brána dokořán se otevřela na zřejmou celého křesťanstva škodu a zkrácení.

Proti tomu přednešení že jest z Anhaltu odbyl téhož posla omluvou takovou: Že to v moci jeho nepozůstává, vydati se s kým v jednání nějaké bez rozkazu a vědomosti českého krále; než co se toho rozmlouvání přátelského dotýče mezi Egenburkem a Kremží, že by kníže z Angolému prokázal jemu poctivost velikou, kdyby se tak dalece uprázdniti a starost neb práci tu na sebe vzíti chtěl. Mezi tím že z Anhaltu oznámí o tom králi a pánu svému, protože on nebyl by sám sebe mocen, maje tu naději, že v krátkém čase sám osobně do Vídně přijede, tu potom snad že by naskytla se jim oboum lepší příležitost k tomu, aby spolu ty věci tím volněji a podstatněji rozmluviti mohli, a tak by sešlo knížeti z Angolému

s toho za osobou jeho pojezdu. Z strany osoby jeho Anhaltského že nežádá sobě takové cti a pochvaly, aby mělo býti o něm vůbec to mluveno, že by on mínil Turkům bránu prostrannou do celého křesťanstva otvírati; on že se na nic jiného nezpoléhá a nepavuje, jedině na spravedlivou při krále pána svého a jeho konfederantův, pro tu tedy příčinu a s pomocí páně že naděje jest, v krátkém čase cíle šťastného a vinšovaného dosáhnouti. 1620

Z toho tedy rokování a konversací s dotčeným panem Kateřinským že jest z Anhaltu mnohým dobrým a platným věcem vyrozuměl, a mezi jinými tomu, že po straně císařské byli by tuze v tom domnění postaveni, jako by Uhry v neutrálství se zdržeti a zachovati mohli. Dále že oznámil mu pan Kateřinský i to, kterak poslové franští troufají sobě silně stavy Hořejších Rakous císaři zase vyzískati a v devocí jeho zdržeti. Proti čemuž že z Anhaltu ukázal mu toto: byť se i to stalo; že by jak dům rakouský tak i Bavor měli se dosti málem honositi a proč tak velice heroltovati, an dotčené země rakouské po ten veškeren čas až do přítomné chvíle byly stavům král. čes. a zemí přivtělených k malé platnosti a pohodlí, protože ustavičně nepřítele profiantem, municí a jinými potřebami fedrovaly. Krátce o tom mluvě, že dotčený pan Kateřinský byl by od z Anhaltu s tak dostatečnou instrukcí neb informací o věcech českých i jiných odbyt a propuštěn, že po straně královské nebylo by se proč poselství toho francouzského obávati, aby jim v čem škoditi mělo. Na ten čas že na tomto nejvíce záleží, poněvadž Bavor s armadou svou směřuje k Čechům, aby tedy s pomocí uherskou již déleji odkládáno nebylo.

O přechvatech kalv. církve v Čechách.

Autorové kanceláře Anhaltské dokládají toho: Poněvadž duch kalvinský umínil sobě papeženstvo, luteriany až i jednotu bratrskou v král. čes. vykořeniti, za tou tedy příčinou že tajné rady falcké v Praze to za dobré uznaly, aby toho začátek na panstvích a statcích královských byl učiněn, vyrozumějíc nejdříve na doktorovi Škultétovi, předním kazateli falckém, jaké by bylo zdání jeho dobré o tom punktu, z strany povolání a dosazování služebníkův církevních na fary a kollatury dotčeným panstvím náležející, proti vyvržení komory české, tak aby potom královští poddaní, kteříž králi vlastně a immediate náležejí, služebníky hodnými a spůsobnými, náboženství pravého, opatřeni býti mohli. Což že bylo témuž Škultétovi zvláštním dekretem ku považení bedlivému poručeno.

1620 I ačkoli proměna v kněžstvu taková, dle znění majestatu českého, nižádnou měrou státi se jest nemohla a neměla; nicméně však že D. Škultét dal od sebe týmž radám tejným na to zdání své, vlastní rukou v Praze 14. d. srpna 1620 sepsané, v tom smyslu: Poněvadž jsou předešlí králové čeští dosazování kněžstva a služebníkův církevních na panstvích a statcích svých královských nezanechávali v moci dolejší konsistoře Pražské, alebrž poručili to arcibiskupu Pražskému, aby on dle svědomí svého dobrého, a ne k libosti něčí, fary a služby církevní na dotčených panstvích královských opatrovati hleděl; a když ani panstvo a rytířstvo jednotou bratrskou se spravující až dosavad kněží svých konsistoři Pražské nedali v moc, nýbrž je dle libosti a svobody své od starších jednoty bratrské na grunty své přijímají: tedyť že mnohem větší právo a svobodu sám král český k tomu míti ráčí, aby fary a kollatury na panstvích svých vlastních kněžstvem tím, kteréž jemu příjemné jest, osazovati mohl. Nebo kdyby to regale z rukou a z moci své královské vzíti dal, že by z toho mnoho zlého a nemotorného budoucně pošlo. Ale zanecháli sobě v moci práva toho kollatorského, tu že potom bude se moci najíti k tomu cesta a rada dobrá, kterak by kostelové neb osady učiteli hodnými, učitelé pak instrukcími náležitými, podlé nichž by lid sobě k správě duchovní svěřený i učení zdravému i životu křesťanskému vzdělavatelně vyučovali, opatřeni býti měli.

Nad to výše že ani již na tom přestáváno nebylo, nýbrž že kalvinistové pokoušeli se již i statky pozemské k duchovenstvím od starodávna příslušející reformirovati a k komoře královské přivlastňovati, jakž se tomu z stížnosti Krištofa Nostice z Nostic, rytíře řádu maltézského a komendatora na Strakonicích, kterouž o to vznesl na nejv. úřed. a soudce zem., šířeji vyrozumívá. V nížto naříkal: poněvadž převorství Strakonické, kteréž jest beze vší dané k tomu příčiny a provinění jakého komoře královské přivlastněno, nebylo by žádným statkem duchovním, nýbrž svobodné, na onen čas pro lepší a snadší osob panských a rytířských vychování témuž řádu nadané; pročež že za to nejv. úř. a soud. zem. služebně žádá, aby sobě a svým milým potomkům k zřejmé ujmě a zkrácení k tomu přijíti nedali, aby dotčené přivlastnění převorství Strakonického k koruně české průchod a místo své volné míti mělo.

Nová psaní z Čech do Sas.

V předcházejícím měsíci srpnu jest dotknuto, jakou měrou kurf. saský k skutečnému kommissí naň od císaře vložené

vyřízení se hotovil a v příčině té nejedna psaní k stavům král. čes. odsílal, i co oni jemu na to oustně skrze schvální posly i listovně za odpověď dávali, a čeho při něm vyhledávali patrně. Ale když ničímž tím nemohl býti oblomen od nich, nejv. úř. a soud. zem. pohledávali ještě v tom prostředkův jiných, učinivše jmenem všech stavův přátelské připsání k užšímu počtu stavův a obyvatelův, jako i k městům některým kurfirštství saského, pod datum v Praze 2. d. září v ten rozum: 1620 2. září.

Že nepochybují, aby dotčení stavové, jich obzvláště milí páni a přátelé, o tom naslechnouti neměli, že jsou nejv. úř. a soud. zem. nedávního času a jmenem všech stavův téhož král. k kurf. saskému, pánu jich, vyslané své na ten konec vypravili, aby od krále českého, pána jich nejmilostivějšího, týž kurf. saský s svými slavnými zeměmi a stavy, z strany všelikého sousedství přátelského, služebné a poslušné náklonnosti, jakž to vše z obojí strany nad paměť lidskou vždycky trvalo, tak také i napotom a zvláště těchto nynějších časův žalostivých a zarmoucených nejlepším spůsobem zbezpečen býti a zase proti tomu i oni od J. M. kurf. podobného přátelského, dobrotivého a milostivého ohlášení požádati a užíti mohli.

Ale když jsou nejv. úř. a soud. zem. poznali tak mnoho z kurfirštského recessu, kterýž vyslaným jich dán, že by kurf. od strany jejich odporné příliš hrubě udesátán býti a král. čes. i jiných království a zemí s ním sjednocených mínění dokonce jináče, nežli samo v sobě v skutku a v pravdě jest, v mysl sobě vložiti dáti ráčil a naposledy na tom se konečně ustrnul, i k tomu vede, aby král jich císaři Ferdinandovi korunu českou navrátil, a stavové ku poddanosti jeho zase se obrátili, s tím přitom doložením, že jest jistou kommissí, dotýkající se král. čes. a zemí přivtělených, od císaře naň vzloženou k sobě přijal a tou svou hotovostí neb přípravou vojenskou silnou v tom se neomylně pronesl, že ji také k skutečnému vyřízení neprodleně přivésti míní: čemuž že jsou se nejv. úř. a soud. zem. nemálo podiviti musili, poroučejíce mezi tím to vše v trpělivosti pánu Bohu spravedlivému, jeho otcovské vůli a líbeznosti.

Co se pak věcí jich českých dotýče, že stavové král. čes. spolu s zeměmi k němu přivtělenými měli a mají ke všemu tomu, cožkoli jsou jak s strany defensí nařízené, tak ovšem i s strany odloučení cís. Ferd. od koruny české a proti tomu volení nyní kralujícího pána jich nejmilostivějšího před sebe vzali, dostatečné a dobře upevněné příčiny, s nichž mohou slušně před pánem Bohem i vším počestným

1620 světem odpovídati a právi býti. Nadto že jsou i v svém vlastním svědomí k tomu zavázáni, na čemž jsou se také již i ve jménu božím s jeho svatou pomocí ustrnuli konečně, aby výš jmenovaných snešení svých sněmovních, předně pak a obzvláště svého nejmilostivějšího krále, jehož jsou sobě spolu s zeměmi přivtělenými, vedlé moci svých starožitných svobod a privilegií, pořádným spůsobem jednomyslně vyvolili, korunovali i poddanost mu slibovali, s pomocí pána Boha všemohoucího a s přičiněním se k tomu skutečným všech všudyž přivtělených a sjednocených království a zemí hájili a J. M. královskou podlé svých majestatův a svobod na náboženství i jiné věci politické se vztahujících přede vším násilím s ochotným hrdel, krve i statkův svých na to vynaložením chránili a zastávali; jakož pak že stavové na konec jinak učiniti nemohou a s právem nemají, nežli aby jak samých sebe, tak ovšem i potomkův svých před otroctvím španielským, k němuž nepřátelé jejich a na díle jich pomocníci jediné a cele směřují, teď pak časův nynějších také i některých knížat evangelických pomoci a zastoupení v tom užívati chtějí, opatrovali a obhajovali.

Že pak nyní král. české s zeměmi k němu přivtělenými také i od kurfiršta domu saského, mezi nimiž vždycky každého času dobré sousedství, přátelství a dověrnost upřímá se zachovávalo a procházelo, se obávati a, jakž se to již i na oko spatřuje, i konečně vpádu nepřátelského na sebe očekávati musí: toho že nejv. úř. a soud. zem. na místě stavův žádnou měrou slavným a pokoje milovným stavům téhož kurfirštství vůbec, nýbrž některým toliko od týchž stavův král. čes. poběhlým a na ten čas při dvoře kurfirštském se zdržujícím zlým a nevěrným patriotům neb vlastníkům a jiným jejich radám, nepřipisují. A protož aby jmenovaní stavové i města téhož kurfirštství saského, jak jich nejv. úř. a soud. zemských tak i svou vlastní ku pokoji a sousedství a k srozumění trvanlivému vůli a mysl příchylnou, a jak by Čechové neradi v nepokoj a nedorozumění nějaké s nimi vešli, ještě jednou porozuměti a vyskoumati mohli, že pro to samé vidělo se jim za slušné a potřebné býti, psaní toto k nim učiniti s přátelským toho při nich vyhledáváním, aby oni kurf., pána svého, z úmyslu a z rad těch, kteréž by se k výš jmenované zkáze a prostředkům nejtužším a nejposlednějším vztahovaly, strážeti i jim všelijakou překážku činiti nápomocni byli, sebe pak samých proti králi a pánu jich, ovšem pak proti král. čes., též královstvím a zemím k němu přivtěleným a s ním sjednoceným — kteréžto ani společně ani rozdílně kurf. saskému ani jeho zemím žádné nejmenší příčiny k urážce nějaké nikda nedaly, nýbrž všecky,

předně pak a obzvláštně stavové král. čes., od začátku vyzdvižení té defensí své jeho kurf. milosti tak vysoce ušetřovali, že pod tím tou samou příčinou nemálo dobrých příležitostí jim z rukou jich uplynulo — potřebovati nedali. 1620

Paklit by se vždy jináče stalo, tedy že stavové král. čes. nebudou moci toho pominouti, jakž výš dotknuto, jináč se v věci té zachovati, nežli aby to, což spůsob a běh vojenský s sebou přináší, jakkoli sice neradi to učiní, pro obhájení svého nejmilostivějšího krále, dle vyměření dobře nabytých svobod a privilegií svých, též manželek, dítek, jmění a statkův vlastních z přítomné a nevyhnutelné potřeby před sebe vzali, ostatní pak skončení toho pánu Bohu všemohoucímu poručili. Toho že před nimi tajiti nemohli, jsouce k nim sice vší přátelskau a sousedskou přívětivostí hotově nakloněni, a jich na konec ještě jednou za to žádajíce a sousedsky napomínajíce, aby zachování sobě v celosti všeobecného jejich náboženství evangelického, proti tomu pak odvrácení od sebe toho nesnesitedlného jha a otroctví španielského, i což by koli všechněm jich potomkům s obojí strany skrze to na šíje jich vloženo býti mohlo, k srdci svému opravdově připustili a při kurfirštu, pánu svém, všeliká ta předsevzetí a úsilí nepřátelská skutečně zastaviti a přetrhnouti jim nápomocni byli; s tím je všecky v ochranu pána Boha všemohoucího poroučejíce. —

Nad to nade všecko nejv. úř. a soud. zem. učinili k samému kurf. sas. v příčině té jeho exekucí mnohem ostřejší psaní 4. d. září, v němž vyhledávali toho při něm, aby proti 4. září. králi, pánu jejich, ani proti koruně české a zemím v konfederací obsaženým nic nepřátelského nezačínal, ani moci své vojenské k službě papeži a Hišpanovi na nejvyšší nebezpečenství všech stavův evangelických a slavného národa německého ztenčení a lehkost nevynakládal. Což vše zní v sobě takto:

„Nejjasnější, vysoce urozené kníže! V. kurf. M. služby naše hotové a povolné s vinšováním zdraví stálého i všeho prospěšného štěstí předně vzkazujeme. Milostivý kníže a pane! Od J. M. krále českého, pána našeho nejmilostivějšího, rady a hejtmana hořejších Lužic, Adolfa z Gerštorfa, právě dnešního dne jsme v tom zpraveni, jakým spůsobem V. kurf. M. toho při něm žádati ráčí, aby stavy zemské téhož mark. psaním svým obeslal pro uvedení jim v známost jisté kommissí císařské. Při čemž také od téhož hejtmana jako i odjinud dokládá se, že V. kurf. Msti lid válečný k hranicím lužickým se podává.“

„Z čehož snadno se soudí, k jakému cíli dotčená kommissí směřuje, obzvláště pak z V. kurf. M. vyslaným našim

1620 nedávno pominulého času v Drážďanech udělené resolucí mohlo se tomu dobře vyrozuměti, kterak V. kurf. M. proti vší naší naději od strany odporné tak dalece namluveni býti a nyní mnohem jinačejší domnění, nežli s počátku v tom jste se k nám pronášeti ráčili, o nás míti ráčíte. Anobrž z toho poznáváme, že V. kurf. Msti naše všemu křesťanstvu v známost uvedená apologie a dedukcí nikdy opravdově přednešené nebyly; nebo jinak nebylo by možné, aby jste V. kurf. M. jakožto kurf. evangelický — jehožto předkové o rozšíření a zachování v celosti náb. evangelického a tak draze dosažené svobody proti papeženskému, jezuitskému i španielskému tyranství přenáramně se starali a usilovali, anobrž i moc svou nejvyšší všecku na to vynakládati se neliknovali, majíce tak převzácná léna a statky zápisné od koruny české sobě puštěné a propůjčené — ku přijetí na sebe takové kommissí, kterouž papežské a španielské rady na císaři mocí vymohly, potřebovati se dali a tou měrou samoděk k tomu napomáhati míti ráčili, aby ta již od drahného času vyhledávaná exekucí koncilium či sboru Tridentského proti všechněm stavům evangelickým sv. říše potom tím snázeji k svému vyřízení skutečnému přivedena býti mohla, jakž se tomu všemu neřkuli z rozličných od skribentův papeženských na jevo vydaných spisův, v nichž se to, že jedni sektáři druhých sektářův pomocí a fedruňkem pleniti a vykořeňovati se mají, a zvláště v knize Pavla Vindeka o vykořenění kacířství dosti výslovně a německy zaznamenáno nachází, ale brzy z každodenních jejich praktik nazbyt vyrozumívá.“

„Ano i tím se strana papeženská nyní pochloubá a za pravdu z Říma se píše, že liga v říši do věcí českých proto dosavad zjevně se nevkládala, jakž to již nyní činí, až nejdříve V. kurf. M. sobě vyziskají, jakož po své straně již tak daleko přivedli, že V. M. kurf. větším počtem hlasův a přímluvou kurfirštův duchovních ve všem všudyž dle papežova a náhončích jeho vinše se spravovati a po nich Amen říkati musíte, tak že, jakékoliv by věci ty dle vůle a úsudku božského skončení vzaly, V. kurf. M. ráčíte míti přitom konečně nač mysliti, jak těžko bylo by z prolévání krve nevinné a zvlášť svých domácích víry pánu Bohu počet vydati.“

„K tomu také myť toho při sobě nijakž poznati a vyhledati nemůžeme, jak podstatný základ kommissí ty císařské, proti koruně české a zemím k ní přivtěleným nařízené, v sobě by měly a čím by se s právem ospravedlňovati mohly, netoliko za příčinou tou známou a patrnou, že táž koruna a země k soudu říšskému nepřináleží, alebrž také proto, že to celé předsevzetí proti ní začaté, byť krásně toho prvního rozmyslu

před rukama nebylo, proti všechněm božským i lidským prá- 1620
vům, obzvláštně pak proti sv. říše právům a zříz. zem., proti kapitulacím císařským, ovšem proti základním a hlavním zříz. zem. a výsadám jak král. čes. tak i jiných přivtělených zemí hned naskrze a oble bojuje a čelí."

„A přes to všecko vždyť to věc prvé neslýchaná jest, aby římský císař v své vlastní a privátní při, kteráž domu a rodu jeho toliko, a ne celé říše se dotýče, sám jedné a též chvíle stranou, soudcím i exekutorem právním býti, a přitom někteří jiní málo stavové, ješto předtím o túž věc žádný sjezd říšský, žádné pořádné vyslyšení neb process, mnohem méně nějaké obecné snešení a rozeznání říšské nepředešlo, tak se strannými soudci v rozepři té dělati a k tomu, aby tu privátní neb postranní pretensí, to jest obranu a zástěru nepřátelskou, mocí proskočiti a provésti pomohli, namluviti se dáti směli."

„A byť se pak tu krásně ještě většího interesse neb pohodlí říše dotýkalo, tedy náleželo by s právem, aby dle slušnosti a spravedlnosti to vše bedlivě vyhledáno a, což se všech ze spolku a zároveň dotýče, to také ode všech jednomyslně váženo i na místě postaveno bylo. A protož bylo by jistě potřebí, míti v příčině té dobrý pozor na zadní kola, aby, co se nyní koruně české od domu rakouského děje, potom časem svým i sama římská říše s tím od něho se nepotkala a ona touž měrou pod jho a v porobu španielskou uvedena nebyla, k čemuž jest již začátek dobrý učiněn a přede dveřma se spatřuje. My sice musíme na ten čas v tomto nátisku našem vůli pána Boha spravedlivého poddáni býti a přestávati na ní, očekávajíce trpělivě, až by on sám ku pomoci a retuňku přispěti a věci té skončení dobrého popříti ráčil, vědouce také o tom jistotně, že jeho všemohoucnosti to výborně vědomé a známé jest, kterak J. M. český král, pán náš nejmilostivější, jako i stavové král. čes. a jeho přivtělené i konfederací zvláštní spolčené království a země — nic se na to neohlédajíce, že o tom konečně věděli, več jest dvůr císařský V. kurf. M. zapřáhl, a oni stavové měli k tomu příčin a příležitostí dosti, aby byli v jiných místech, a to těch, odkudž se nyní na ně během nepřátelským dolíhá neb doskakuje, úmysl strany své odporné dosti časně předjíti mohli, když jsou již tak drahný čas mocí válečnou byli zásobeni — V. kurf. M. nikda té nejmenší příčiny k urážce jsou nepodali, nýbrž ji milovali, uctivostí předcházeli, vysoce sobě vážili, i s zeměmi V. kurf. M. ve všelikém sousedství dobrém zůstávajíce a jako říkaje sami sebe k ztenčení a zemdlení přivozujíce."

„Co jsou pak koli stavové z strany vyzdvižení konfede-

1620 rací, cís. Ferdinanda od koruny české, k čemuž byli vol neb nevol přinuceni, odloučení a volení nynějšího krále a pána svého, jako i defensí posavad trvající před sebe brali z společného zemí přivtělených uvážení: k tomu ke všemu měli jsou slušné právní a dostatečné příčiny i svobodu, a troufají sobě, že před Bohem i přede všechněmi nestrannými stavy v sv. říši i kromě říše ze všeho toho odpovídati a právi býti moci budou, pokudž by toliko jednou ku pořádnému slyšení a rozsudku táž věc přijíti mohla."

„My toho s zvláštní bolestí srdce okoušíme, kterak naši odporníci v říši i krom říše nás a spolusjednocené naše, jak nejhanebněji umějí a mohou, roznášejí a obouzejí; a rovně jako tam před časy od pohanův bývalo křesťanům nevinným mnoho nedůvodného přičítáno, tak také nyní žádné lživé a utrhavé věci a nářkové mrzutí vymyšleni býti nemohou, kterýmiž bychom my od nich obtíženi a zmazáni nebyli."

„Předně pak a nejprvé, ač dokonce smyšleně, to se zveličuje a nám okolo uší odrhá, jako bychom my skrze vyslané naše s Turkem zvláštní srozumění míti, anobrž jemu i dokonalého durchcugu a průchodu svobodného do říše podávati měli: což vše jest klam zjevný, a nám podobné věci na mysl naši nikdy nepřišly. Naši zajisté a konfederantův našich vyslaní k turecké portě jsou teprva na cestě, nemajíce sobě nic jiného odporučeno od nás, jediné aby s sultánem o dobré sousedství a pokoj jednali a na místě postavili, jakž to též i jiní potentatové a národové křesťanští víceji činívali a posloužili sobě tudy k dobrému. Skrze což také sv. říše bude lépeji od nás zbezpečena a opatřena, nežli se kdy před tím od domu rakouského co toho stalo, když podlé libosti jeho pouhé, bez vůle a rady kurfiřštův sv. říše, také i zemí těchto, s Turkem válka vyzdvižena i pokoj zase učiněn, a to vše s téhož domu fortelem a pohodlím domácím a obzvláštním: což by se v čas potřeby snadno a dostatečně ukázati mohlo."

„Kdyby pak pod tím a takovým spůsobem nynějším, kdyžto strana naše odporná skrze uvedení do říše tak silných vojsk a národův cizích míní sobě království a země ty, kteréž s Turkem mezují, v dokonalou služebnost uvésti, Turek tak učinil, a vezma sobě odtud příčinu proti domu rakouskému a Hišpanovi, sílu pak tu jich velikou v ňáké podezření scestné, také se vší silou a mocí svou se vyzdvihl, zvláště pak poněvadž se to všecko děje právě v dobu, v kteroužto dotčených království a zemí poslové nic jiného nevyhledávají při dotčené portě, jediné toho, aby od sultana dobrým sousedstvím a pokojem byly ujištěny: i tuť bychom my již musili v případnosti takové i před pánem Bohem i přede vším světem

v tom, že jsme k ničemuž tomu žádné nejmenší příčiny Turku 1620
neposkytli, slušně vymluveni býti; anobrž mohlo by se to s daleko lepší podstatou provésti a prokázati, jak veliká a bohatá podání a zámluvy služebníci císařští při portě ottomanské jsou činili, aby jen Turka proti nynějšímu králi uherskému do zbroje vloudili, i kterak jsou se tím zjevně a neukrytě pochloubati směli, s jakými praktikami obzvláštními při dvoře tureckém vůkol zacházejí, kterýmiž by konfederanty přemoci a přeštekovati mohli, jakž to všecko časem svým na světlo vyneseno bude."

„Z těch tedy příčin V. kurf. M. ještě jednou poslušně a snažně za to prosíme a žádáme: aby ste V. kurf. M. jakožto vysoce rozumný potentat evangelický tyto věci všecky při sobě zdravě povážiti a s nepřátelským na nás se nutkáním a s zkázou zemskou proti koruně české a zemím přivtěleným nic nezačínati a před sebe nebrati, nýbrž ubohé krve nevinné, kteráž by přitom s obojí strany v zemi tekla, kdyžby do ní z potřeby nevyhnutedlné národové cizí se uvedli, a tudy hněv boží se popudil, ušanovati a mnohem raději v dobrém přátelství a sousedství s naším nejmilostivějším králem a pánem, jako i se všechněmi zeměmi jmenovanými ještě na další časy zůstávati, a proti tomu zase od nich všeho toho, což by V. kurf. M., stavům i lidem poddaným V. O. k milostivému a příjemnému zalíbení, vzdělání a pohodlí trvanlivému platně a prospěšně sloužiti a od nich prokazováno býti mohlo, nadáti se ráčili."

„Paklit proti vší naší dověrnosti V. kurf. M. lid válečný na nás anebo na naše milé konfederanty v Hořejších anebo Dolejších Lužicích během nepřátelským sáhne a nám neb jim škoditi bude: tehdy uznáváme býti sebe tím povinni a zříz. zem., též konfederací mezi nimi a námi vyzdviženou k tomu zavázáni, abychom i spoluoudův i vlastí našich proti jednomu každému, kdo by ten koli byl, že by na král. čes. a země k němu přivtělené spůsobem nepřátelským sáhl, do nejvyššího přemožení hájili a zastávali; jakož pak takovou měrou v příčinách takových jináče učiniti a se zachovati nemůžeme a nemáme, nežli abychom se k veřejnému vedlé sebe za jednoho člověka stání obrátili, nám od pána Boha a přirození propůjčeného prostředku a defensí nařízené se ujali a J. M. královské, jakožto našeho mocí našich starožitných a dobře nabytých svobod a obdarování spolu a vedlé zemí přivtělených pořádně voleného a korunovaného krále a pána, spolu s naší milou vlastí a spřízněnými našimi, zvláště že, jak výš dotčeno, jak JMK. tak ani stavové nikda V. kurf. M. k tomu povstání příčiny žádné nedali a proto také tím větší pomoci a ochranou všemohoucího těšiti se mají, s vynaložením statkův i krve své, tolikéž

1620 pomoci a fedrunku věrného v nově zvoleného uherského krále a stavův uherských i sedmihradských, jakožto našich konfederantův, dle nejvyšší možnosti obhajovali a tudy potlačení a služebnost tu, kteráž se již nyní na poctivé stavy evangelické v Hořejších Rakousích — kteřížto, byvše na díle sliby lahodnými, na díle skrze zrádu svých vlastních krajanův, až naposledy i mocí nepřátelskou k tomu namluveni, aby se knížeti bavorskému poddali, již nyní všecka privilegia svá od sebe odvésti a sami sebe na milost a nemilost císařskou vzdáti, svobodu v náboženství na prosté přímluvě a naději zakládati, všecky náklady vojenské zaplatiti a k tomu ke všemu ještě lid vojenský v pevnostech vychovávati musejí — vzkládá, jako nesnesitedlné a před pánem Bohem a před milými potomky k vymluvení a zastávání nemožné jho, od nás a potomkův našich, dle možnosti nejvyšší, s pomocí pána Boha odvrátili, skončení pak toho Bohu spravedlivému poručili. K čemuž naposledy přistoupí i to: že to žalostivé úpění a naříkání tolik tisíců duší soužených skrze oblaky do nebe proraziti a, když při lidech žádného již slyšení ani vyslyšení dovolati se nelze, naposledy aspoň to kamení ve zdech volati a břevna v sroubení jemu se ozývati a odpovídati musí."

„Ale s tím se vším myť ještě vždy nemůžeme a nechceme věřiti tomu, aby V. kurf. M. nám jakého tomu podobného neštěstí příti, mnohem pak méně sami od osoby své na nás uvalovati chtíti ráčili. S tím V. kurf. M. od pána Boha svrchovaného dobrých rad a vnuknutí, stálého a trvanlivého z strany těla i duše ve všem všudyž prospěchu vinšujíce, ku poslušným službám dle možností našich hotově a volně se zakazujeme."

Věci Lužické.

Kurfiršt saský, nedav se ničímž tím v kommissí sobě svěřené rozpakovati, list svůj k městu Buděšínu 2. d. září podal, stavům pak téhož markrabství sjezd obecný do téhož města k 7. d. m. září položil, chtěje jim dáti vůli dokonalou císařskou skrze kommissaře své přednésti. O čemž maje sobě oznámeno časně Fridrich český král od Adolfa Gerštorfa z Gerštorfu, landvokta lužického, nařídil to při něm i hned dostatečně s zápovědí přísnou, aby toho k vůli kurf. saského nikoli nečinil, stavů nesvolával, ovšem pak sám od osoby své s ním v žádnou traktací postranní se nevydával.

Když pak přes to všecko kommissaři saští, totiž Jakub z Gryntálu, nejvyšší kommissař vojska saského a správce vrchní hrabství Mansfeldského, a Augustin Šmid, rodič Gerlický,

orator neb posel císařský, dostavše se do Budišína, vydali se 1620
v jisté rokování s týmž landvoktem a osobami z stavův některými, přednesvše jim obšírné psaní císařské, jehožto přípis málo níže se položí: v tom přitáhl k Budišínu Jan Jiří markrabě brandenburské z Jegerndorfu neb z Krňova, general slezský, (měv sobě v tom danou instrukcí neb ordinancí od krále českého, k němuž přijel o to do Prahy naschvále od Králové Hradce, aby markrabství lužického s lidem svým hájil) s 6000 lidu zbrojného, a zmocniv se ním města, netoliko obec s prvopočátku trochu jemu odporující k spokojení a poslušenství královskému zase přivedl, ale i jmenované kommissaře s landvoktem i s jistými osobami z stavův tu zastížených do arrestu vzal a nejdříve odtud do Žitavy, potom pak až na hrad Pražský odvézti a dodati poručil; Buděšín pak osadiv devíti sty jonáků branných, jako i Gerlici a jiná města Lužičanův náležitě lidem opatřiv, všecky k tomu přivedl, že jsou se novým slibem člověčenství králi i koruně české zavázati musily.

Svrchu pak dotčeného psaní ohradního, kteréž císař k Slezákům i Lužičanům po výš jmenovaných kommissařích v tu dobu odeslal, byla summa ta:

Že mají o tom vědomost dobrou, jakým spůsobem jsou osobu jeho, dědičky král. čes. pořádné vnuka, za krále, vrchního kníže a markrabě své sobě zvolili, vyhlásili, ano i přísahu poddanou a dědičnou jemu a dědicům jeho vykonali; proti tomu pak, kterak on císař Ferd. hned po smrti nebožtíka cís. Mat. podlé znění reversu svého všecky jejich majestaty, privilegia a výsady jim náležitě stvrdil a konfirmací jich knížatům a stavům, v ty časy v Vratislavi pospolu shromážděným, odeslal, kterouž oni také od něho s náležitou úctivostí přijali a dosavad za sebou mají. Odkudž že jest se jináče nedomníval, než že, an pamatujíce na povinnost a závazek svůj, pánu Bohu i jemu jakožto vrchnosti své pořádné učiněný, ovšem majíce veliký pozor na práva božská i lidská, nicméně i na pokuty v nich proti poddaným neposlušným vyměřené, jako i na ta dobrodiní a pohodlí svá veliká, kteráž jsou od předkův jeho slavných, císařův římských a králův českých předešlých, přijímali, příkladem předků svých milých k němu poslušnost i věrnost tu prokazovati budou, jakož na věrné poddané a lidi manské s právem přísluší.

Avšak že jest hned od začátku správy a panování svého to poznati a shledati musil, že dotčení stavové mimo týž revers jeho, jemuž jest on zcela a zouplna učinil zadosti, směli jsou mu ještě jakési jiné výminky představovati, právo jeho dědické, kteréhož on pokládá sobě míti ke král. českému, a jehož předkové jeho tuze a podstatně zastávali, u velikou po-

1620 chybnost uvozovati, víru a slib od předkův jejich na onen čas císaři a králi Ferdinandovi, dědu, i dědicům a budoucím jeho, vykonaný zrušiti i privilegií a svobod, jim z větší částky od slavného domu rakouského nadaných, málo sobě vážiti, a naposledy i jemu králi a knížeti svému zřetedlně se zprotiviti a tou měrou velebnost jeho císařskou a královskou přetěžce uraziti. I ačkoli pro takové jich výstupky veliké měl jest k tomu poskytnuto sobě od nich příčin nemálo, aby se k nim podlé vyměření řádu a práva zachoval; však že jest vždy přísnosti té k nim užíti nechtěl, věda o tom výborně, že dosti skrovný počet osob z prostředku jich k tomu křivopřísežnickému a bouřlivému snešení, kteréž se s strany osoby jeho v městech Pražských stalo, jest dobrovolně svolil a je sobě oblíbil.

Poněvadž pak uznával by býti sebe tím povinného, aby tak dobře takové škodlivé a z pouhé neposlušnosti od lidí poddaných proti vrchnosti jich pořádné ztropené bouřky a pozdvižení slušně a spravedlivě ztrestal, jako na přirozenou svou a celého domu rakouského dobrotu a milostivost ohled bedlivý měl, ustrnuv se i na tom, aby v příčině té udělal veliký rozdíl mezi těmi, kteříž sobě aspoň ještě nyní usmyslili a ku povinnosti poddané zase se dobrovolně navrátili, a těmi, ješto by v té tvrdošíjné a zaryté neposlušnosti předce dále setrvati mínili: z těch příčin že jest sobě k tomu cíli za svého kommissaře a plnomocníka nejosvícenějšího kurf. saského zvolil a jemu tu moc plnou a dokonalou dal, aby stavy a obyvately dotčeného knížectví a markrabství nepoddané a neupřáhlé jmenem a na místě jeho cís. a královském k slušné nápravě a ztrestání přivésti, povolné pak a sobě usmyslující na milost přijímati mohl.

A protož že všechněm vůbec společně i rozdílně, stavům a obyvatelům knížectví slezských i markrabství lužického, též lidem poddaným o tom milostivě a dostatečně poroučeti ráčí: kdokoli z nich a kterékoli chvíle bude od téhož kurf. saského jakýmkoli spůsobem v čem tom náležitě napomenut, aby se i hned před osobou jeho postaviti a v úmysle svém dokonalém, co by dále činiti mínili, vyjeviti, rozkazům jeho zadosti činiti, na sebe samé opravdově a za času se rozhlednouti a na své vlastní dobré a blahoslavenství časné bedlivý pozor míti neobmeškávali a lidem bouřlivým a neupřímým svozovati se v tom nedali, i toho s pilností při sobě povážíce, že zisku a pohodlí, jehož snad z rozbrojův těch nabýti troufají, dostane se z nich nemnohým, ale neštěstí a závada odtud vyplývající žeť uvalí se na všecky vesměs, beze všeho stavu, řádu a povýšenosti jich rozdílu a ušetření.

Kdo tedy koli z týchž stavův ku povinnosti své předešlé

i hned beze všech dalších rozmyslův a odkladův poslušně se 1620
navrátí a dle vyměření dotčeného kurf. se zachovají, že mají všickni od něho na milost přijati a při svých starobylých svobodách, výsadách a zvláštnostech zcela a zouplna zůstaveni a zachováni býti; neposlušní pak a v rebellii své zarytí že spůsobem a obyčejem náležitým a v právích vyhraženým s pokutou a trestáním zasloužilým nepromijitedlně potkati se musejí.

Naposledy, co se tkne těch konfederací jakýchkoli, kteréž jsou tak mezi sebou zdělali, a to proti povinnostem a závazkům svým poddaným, kteréž pro tu příčinu samotnou jsou neslušné, křivopřísežné a u práva ničímž, ty že císař podobně listem tímto moří, kazí a vyzdvihuje dokonce, tak že žádnému z nich k ujmě a k ouhoně dobré cti jich sloužiti nemohou a nemají nyní i na časy budoucí a věčné. —

Kurfiršt tedy saský, dověděv se toho, kterak Lužičané napomenutí jeho k sobě netoliko nepřijali, ale i nad to výše i kommissaři na jeho potupu velikou do Prahy zaveženi jsou, nechtěl již déle s tím tažením svým vojenským prodlévati; nýbrž po vykonaném rozžehnání v kostele zámku Drážďanského a užívání svátosti stolu Páně, hnul se odtud s svou životní stráží upřímo k vojsku hlavnímu, kteréž přitáhvši před Buděšín, od markraběte všemi potřebami dobře opatřený, začalo se již mezi tím šancovati a hraditi okolo něho, jsoucí v tu dobu okolo 14 neb 15 tisíců jízdy a pěchoty silné. A ač ještě po třetí dal obležených napomenouti s dostatkem, aby, připustíce výstrahu jeho přátelskou k srdcím svým, jako i nebezpečenství a záhubu jim nastávající, ku poslušnosti císařské zase se navrátili: však obležení nechtěli, aneb spíšeji pro posádku markraběcí do města uvedenou nesměli a nemohli změniti úmyslu svého; pročež rozkázal generálům svým, totiž Wolfovi hraběti z Mansfeldu a Fridrichovi knížeti saskému z linie Altenburské, aby obleženým žádné další lhůty a oddechu nepřáli, nýbrž během vojenským se vší opravdovostí k nim přikročiti hleděli.

Oni tedy, nic se na to neohlédajíce, že 10. d. září markrabě z Krňova vpravil do města ještě 1200 lidu čerstvého a branného, tím snažněji povinnost svou konali a jak střelbou velikou tak i šturmy častými obleženým zaneprázdnění veliké zavalovali, poručivše předně kusův několik k vodárně městské zasaditi, jimiž ji v krátkém čase znamenitě pokazili, jednoho dne dvanácte kulí ohnivých do ní uvrhvše.

S druhé strany obležení počínali sobě také nelenivě; nebo vypadajíce začasté ven z města, neřkuli nemálo soldátův kur-

ᵛeleslavní předkové jeho zřídili na jistých panstvích svých 1620
zvláštní z lidí poddaných, kteréž by v takové případno-
ᵑské byly povinny, míti pozor na obyvatele v témž
na týchž panstvích osedlé; i to při nich opatřivše, aby ji-
ᵔzův špížných pro dotčené stavy a obyvatele vypravily
na tom každém panství měly, obzvláště pak že
ᶟkém takové nařízení od starodávna se nachází,
ᶦm rytířským jízdným tři vozové nákladní neb
ᵑnové se vším jiným k tomu příslušenstvím
ᵛeného úřadu neb panství byli vyrystováni.
ᵔější hejtmané na panstvích kurfirštských,
vé nařízeno jest, chtěli by se stavům a
Z té příčiny že kurfiršta za to prosí
ᵛilostivé nařízení při týchž hejtmanech
ᵈotčené vozy špížní, tak jakž to za
í také k této potřebě zemské zho-
.dův jim svěřených neprodleně vy-

...ᵘᶜ, kdež kurf. toho v tom svém poručení na rytíř-
...ilostivě podává, aby jeden každý z nich na koně své
jízdné penězi neb platem za tři měsíce se opatřil a zásobil,
tu že by sobě nic raději nevinšovali, nežli aby v příčině té
milostivou vůli jeho bez své veliké škody naplniti a volní se
ukázati mohli. Ale poněvadž, ne sice všickni, větší však jich
částka utěšené obtížnosti na statcích svých a vedlé toho i jiná
břemena snášeti musejí: z té příčiny že nemohou v těchto
roztržitých časích a v neslýchaném mince zvýšení, jak by sice
nejraději chtěli, kurfirštové žádosti milostivé povoliti a naplniti;
nýbrž že mnohem víceji poddaně ho prosí, pokudž by měli
na hranice položeni býti, aby kurf. přede všemi jinými věcmi
takové nařízení milostivé učinil, aby také náležitého vypla-
cení a potom dále i své pořádné záplaty měsíčné dosáhnouti
mohli. Jinak kromě toho, poněvadž jim nynější výprava neb
vyrystování velmi těžce přichází, že nevědí, kterak by k tomu
tažení dostačiti mohli, obzvláštně když jim za příčinou výš
oznámených obtížností možné není, sebe v tom z vlastního
měšce zakládati.

Třetí, ačkoli nemají naděje, aby kurfiršt na ně poslušné
rytířstvo toho, aby ven z země někam vytáhnouti měli, podá-
vati ráčil; avšak poněvadž nacházejí to, že již lid z měst a
z vesnic přes pomezí jest vyveden, o němž rytířstvo nadálo
se, že toliko pro obhájení země nařízen jest, že se tedy obá-
vají toho, aby podobným spůsobem i jim toho se nepřitrefilo.
Pokudž by pak vždy to tak předsevzato býti mělo, o čemž
však že naděje nemají, tedy že ve vší poddanosti, jak nej-

1620 výše býti může, kurfiršta za to prosí, aby toho při sobě s pilností povážiti ráčil, jak vysoce škodlivé nepříležitosti odtud by vzrůsti mohly. Nebo předně toho dotknouti sluší, že by to přes pomezí rytířstva tažení proti jejich privilegiím, ano i proti slavných předkův kurfirštových reversům, na to dotčenému rytířstvu daným, oble a patrně čelilo. Pročež že mají k tomu příčinu slušnou, aby se v věci té dle svého svědomí dobrého náležitě a šetrně ozvali. Oni sice že toho úmyslu nejsou, aby kurfirštu v nařízenou a předsevzatou od něho expedicí neb tažení válečni sáhati a ňáké vyměření v ní činiti měli, zanechávajíce té vší věci, kteráž začata jest bez vůle a vědomí vší země, aby byli z ní právi, lidem těm, ješto jsou kurf. k ní radili. Přes to však všecko že podávají mu ve vší poddané poníženosti k bedlivému považení toho: kdyby oni v tomto vojenském příběhu přes hranice a tak proti svým milým sousedům krevním, příbuzným i jiným dobrým přátelům, ovšem pak u víře a náboženství křesťanském s nimi za jedno se srovnávajícím lidem, anobrž proti těm, kteříž jim k tomu příčiny žádné nikda nedali, ale spíšeji všelikou přátelskou volnost a přívětivost sousedskou k nim ustavičně prokazovali, vedeni a potřebováni býti měli, s jakým srdcem, myslí i chutí, ano s jakým svědomím, štěstím a prospěchem by tažení takové před sebe vzíti měli a mohli? Ano byť se pak krásně jim i podlé vůle a vinše jejich dotčené tažení zvedlo; s tím však se vším, že to jich předsevzetí nebylo by proti žádnému jinému začato a vedeno, nežli proti jejich milým sousedům a přátelům, jež oni mnohem spíšeji milovati nežli jich nenáviděti povinni jsou.

Při kterémžto rozmyslu a považení svém, že nemají k kurf. naděje jiné, než že on na ně toho, aby ven z země táhnouti měli, podávati a od nich žádati neráčí, nýbrž zanechá jich doma v zemi pro dostatečnější obhajování jí a samých sebe, poněvadž nadějí se konečně, že je kurf. v tom o své ujmě začatém tažení milostivě ušetří.

Pakli by vždy proti vší naději jejich toho od nich žádati nepřestával, tedy že se mu v tom světle a neukrytě ohražují, že se oni proti svým milým sousedům a přátelům v žádné nepřátelské předsevzetí a oučinky vydávati nemíní a nemohou, nýbrž museli by v příčině té mnohem větší pozor míti na své vlastní svědomí a jmeno dobré, ovšem pak na své domácí pohodlí, prospěch a blahoslavenství časné, nežli na ňáké jiné věci postranní. V jiných pak všechněch a všelijakých případnostech že chtějí rádi jako věrní patriotové neb synové vlasti a manové při kurfirštu, pánu svém, až do životův svých skonání věrně státi a se chovati, jsouce k němu té celé a nej-

poddanější dověrnosti potěšitedlné, že kurfiršt toto jich poddané 1620
a úmyslem upřímým přednešené vnuknutí a výstrahu milostivě k sobě přijíti, považiti a, že z věrného a poddaného srdce jejich pochází, při sobě uznati ráčí. S tím že kurfiršta v ochranu pána Boha se vším jeho kurfirštským prospěchem a panováním dlouhým, sebe pak samé jeho kurfirštské milosti a přízni s prokazováním jemu svých ustavičných, věrných a snažných a poslušných služeb poddaně poroučejí. —

Třetího dne potom Jan Jiří markrabě brandenburské z Krňova, general neb nejvyšší polní hejtman vojska slezského, buď že dověděl se omluvy té rytířstva mišenského, buď sám od sebe a z té dobré náklonnosti, kterouž k zemím a k stavům kurfiršta saského měl, učinil k dotčeným stavům, obyvatelům i lidem poddaným kurfirštství saského v markrabství mišenském, v landkrabství durinském i v Fojtlandu bydlícím z města Gerlice $\frac{15}{25}$. d. září psaní přátelské a pronikavé v smyslu a rozumu takovém:

Kterak a z jakých nevyhnutedlných příčin, jmenovitě pro zachování v celosti svobodného pravého křesťanského náboženství provozování, i majestatu na ně od císaře Rudolfa dosaženého, jako i pro obhájení král. čes. a zemí k němu přivtělených před porobou věčnou a potlačením jich dokonalým, ta potržka a nedorozumění české jest se počátečně usnovalo; též také kterak dotčené země při císaři římském, na mnohonásobní kurfirštův a jiných osob vzáctných přímluvy, anobrž i na snažné a vlastní týchž zemí poddané a plačtivé toho při něm vyhledávání žádné nejmenší nápravy a zpomožení skutečného v svých stížnostech obnovených dovolati jsou se nemohli, nýbrž místo toho mnohem spíšeji na jmenované království i jiné okolní a k němu přivtělené země mečem, ohněm i všelijakým tyranstvím, ukrutnost tureckou daleko převyšujícím, jest saženo a potištěno, a týmž zemím národové barbarští i jiní národu německého jmena hned z přirození svého náramně nenávidící, proti všemu řádu, právu a zříz. zem. sv. říše, k jich dokonalé záhubě a zkáze na hrdlo jsou uvedeni, a všecko datum strany odporné na samých a pouhých prostředcích násilných a té již na nejvyšší zjitřené a rozzlobené válce krvavé založeno: toť již, pohříchu, celému světu více, než náleží a potřeba ukazuje, v dobré vědomosti a známosti pozůstává.

Z té příčiny že se kníže neomylně nadál, že knížata a stavové evangeličtí sv. římské říše v říši, žádného nevyminujíc, nad jmenovaným královstvím a zeměmi, jakožto nad spolubratry svými v Kristu a domácími víry, jakýmž dle pravidla zákona božího přede všemi jinými lidmi všecko dobré proká-

1620 zovati povinni jsou, mnohem lépeji a opravdověji se slitují, a jeho v takové nouzi a příkoří nevyhnutedlném živěji se ujmou, nežli aby podlé a spolu s nepřátely jich katolickými jmenované království a země potlačovali a sebe na to, aby je na dokonalou mizinu, pád a pozoufání přivedli, namluviti a převésti dáti měli.

Avšak že kníže to na oko spatřuje, kterak se všecko tomu mínění jeho naopak vůbec děje a koná, a to obzvláštně v příčině kurfiršta saského, kteréhož strana pod jednou neb katolická tak dalece a silně sobě ufasovala, že on nyní proti dotčeným zemím, předně pak proti markrabství Hořejších Lužic, a zejmena proti lidem těm, kteříž v těchto přítomných časích zarmoucených na nic jiného nešli a nemyslili, jediné jakby sobě v celosti a v pokoji náboženství své křesťanské evangelické zachovati a před dokonalým ho potlačením obhájiti mohli, takovou bezpotřebnou krvavou, lidem i zemím záhubnou a škodlivou válku s podobným neslýchaným ukrutenstvím a jízlivostí vyzdvihl a začal, a až dosavad mečem, ohněm, zájmem i mordováním vésti ji nepřestává.

Pročež že kníže může to sobě s dobrým a čistým svědomím svým před pánem Bohem i přede vším světem počestným osvědčiti: že neřkuli JM. český král jeho kurfirštské lásky vždycky každého času slušně a náležitě sobě vážil, ale nad to výše i stavové král. čes. k osobě jeho všelijak účtivě se chovati hleděli, ani i s svou velikou škodou a nebezpečenstvím k němu celou svou dověrnost a útočiště obrácené měli, tak že z té samotné k němu dověrnosti dotčené markrabství Hořejších Lužic jest se žádnou hotovostí vojenskou aneb potřebnou sice ňákou přípravou po domácku nezachystalo a neopatřilo, nýbrž mnohem spíšeji toho jediného regimentu englického, kterýž nedávno před tím mělo v zemi, jako i všech jiných věcí, kteréž by jeho kurf. lásku domněle uraziti a pohoršiti mohly, dle své nejvyšší možnosti a snažnosti zhostiti a zbavovati se hledělo. Jak pak a s jakým svědomím proti tomu ten za tím následující vpád nepřátelský do jmenovaného markrabství a jeho zpuštění hrozné s tak hojným nevinné krve křesťanské proléváním i před jedním každým upřímým a nestranným křesťanem bude moci býti vymluven a ospravedlněn, též také jaké protivenství to, kteréž jeden evangelický kurfiršt a přední spoluoud sv. řím. říše, v jehožto domu Bůh první evangelium svatého světlo zanítiti a osvítiti ráčil, — a nebylo naděje, aby z téhož domu, pro tu vděčnost Bohu za tu milost zvláštní povinnou, protivenství takové s takovým ukrutenstvím barbarským pojíti a povstati mělo — proti lidem těm, ješto pro evangelium Kristovo, pro jeho čest i učení boj

1620 mohoucnost jeho jim těch skrovných prostředkův proti nepřátel jejich, svévolně na ně se nutkajících, síle a moci veliké, pro obhájení cti a slávy své božské i také evangelium sv. zastání, zdárně požehnati, rozhojňovati i vinšovaného štěstí a vítězství propůjčiti ráčí.

To že vidělo se knížeti uvésti stavům v známost pro snadší vlastního jejich neštěstí a záhuby uvarování se; jehož by on jim z té knížecí věrné a křesťanské duše jistě nerad přál. Přes to však všecko, pokudž by oblíbili sobě co tomu odporného, tedy že on chce býti všeho toho před Bohem i přede vším světem jist a prost; s tím zůstávaje milostí svou knížecí k nim nakloněn. —

Mezi tím přijel do ležení kurfirštova schvální kurýr od knížete bavorského s vzkázáním tím: že kníže byl by toho celého úmyslu co nejdříve s vojskem svým, jež sobě na 26.000 silné pokládá, do král. čes. podobně vtrhnouti, a strhna se s armádou císařskou, kommissí svou v něm podobně jako i v Hořejších Rakousích vyříditi. Jemuž kurf. zase za tu zprávu poděkoval a, jak by se jemu při jeho kommissí vedlo, dokonalou relací o tom učiniti poručil.

S druhé strany Slezáci vyzdvihovali dvacátého člověka, obávajíce se, aby kurf. po spokojení Lužičanův i mezi ně nezabloudil, davše osaditi Žitavu a Gerlici lidem svým pěším i jízdným. Markrabě pak z Jegerndorfu povolal k sobě zpátkem do Lužic regiment pěchoty a 2000 koní, kteréž Slezáci do král. čes. ku pomoci armádě jich poslati mínili.

Pod tím pak soldati kurfirštovi před Buděšínem nikoli nezaháleli; jimžto ku pomoci a posilnění jich v práci poslal drahně i lidu čerstvého i střelby a municí. Kteřížto v krátkých dnech obleženým všecek profiant i vodu, zvláště pak svobodný pass od Gerlice před branou Gerlickou odjali a jednoho mlýna předměstského, blízko zdí městských, o šestnácti kolách se zmocnili. Pomoc pak, kteréž jim markrabě z Jegerndorfu s nemalým počtem vozův, municí a potravou naladovaných, od Gerlice odeslal, regiment Goldšteinský popral a vozy do ležení kurfirštova přivezl.

To vidouce okolní krajové a obyvatelé Hořejších Lužic, zvláště okolo města Kamenice bydlící, utekli se k kurf. pod ochranu, obzvláštně pak sedláci z vesnicí šestnácti, jichžto páni dědiční opustili je a odebrali se od nich do míst bezpečnějších. Jež všecky kurf. na milost přijal, v jichžto počtu nalezl se i Vilém ze Vchynic a z Tetova. Srozuměv zajisté tomu, že lid kurfiršta na statky jeho, odtud nedaleko na pomezí českém ležící, zhusta dojíždí a dobře je šumuje, ohlásil se před kurfirštem skrze vyslaného psaním svým, že J. M. C.

v náležité poddanosti a poslušnosti zůstávati a jemu pak k službě hotově postaviti se chce, žádaje, aby od kurf. při tom spolu s statky a s lidmi svými přichráněn byl. Čehož i užil; nebo kurfiršt rozkázal mu zase to, cožkoli mu lid jeho pobral, navrátiti. 1620

Vida tedy kurf., že obležení ničímž tím, což proti ním dosavad předsebráno bylo, oblomiti se nedají, nýbrž soldati na městě zavření osoby jeho vlastní dokonce nic sobě neváží a divnými povyky a ouštipky naň ven ze zdí potupně povolávají, k tomu věda, že markraběti, kterýž ležení před Gerlicí s 6000 lidu sobě zarazil, města retovati nelze; pročež nařídil to se vším dostatkem při svých nejvyšších a správcích vojenských, aby, spravě sobě k tomu potřeby všecky válečné, jeden každý dle povinnosti a rozumu svého o to se neprodleně přičinili, aby město Buděšín, nebudeli chtíti dobrovolně se poddati, aneb do gruntu zkazili aneb brannou rukou jemu v moc uvedli. Což jak se dále řídilo, níženji na svém místě v měsíci následujícím se oznámí.

O mandatu čes. proti kurfirštovi saskému.

A ač Mikuláš Bellius, sekretář historický císaře Ferdinanda, continuator Meterani, Jan Henrich Alstedius a jiní škribenti němečtí to jistí, že Čechové, poznavše proti sobě, králi a zemím jeho zjitřeného býti od strany císařské Jana Jiřího saského kurf., tak že i v skutečnou exekucí vojenskou proti markrabství Hořejších Lužic jest se vydal a město v něm hlavní Buděšín těžce oblehl, a nemohvše ho žádnými psaními a výstrahami svými s toho úmyslu sraziti, mnohem tvrdšího a protimyslnějšího prostředku proti osobě jeho se ujali, davše pod jmenem a téhož krále svého titulem publikovati mandat otevřený 28. d. září, v němž ho zbavovali pro to jeho předsevzetí všech a všelijakých len a statkův manských, kteréžkoli v Fojtlandu i jinde od koruny české držel: — ale znáti sluší, že dotčený mandat byl sice v radě nejvyšších úředníkův a soudcův zemských uvážen, skopirován a častým na to nalíháním jednoho doktora, jmenem Fridricha Jiřího, rodem z Lužic (kterýžto, byv nevím čím fedruňkem a pro jakou svou zasloužilost v ty časy do appellací na hradě Pražském za radu vsazen a v tom vpádu lidu saského do Lužic snad o jmění své připraven, chtěl se bezpochyby tedy zase na kurf. saském vychladiti) i vytištěn a od téhož doktora na kancelář českou v nemalém počtu exemplářův i v registratuře složen; ale aby král jej sobě oblíbiti, podpisem a pečetí svou ztvrditi, ovšem

1620 pak proti kurf. vůbec vyvěsiti a s náležitou slávností publikovati dáti měl, toho se nikoli nestalo, nýbrž dotčení exemplářové tak prostě vytištění a od žádného nepodepsaní zůstali v kanceláři, až v tom bitva na Bílé hoře se zběhla, a potom kancelář česká do rukou císařských se dostala, v níž bezpochyby i jmenované exempláře nalezeny byvše, brzo se mezi lidi roztrousily s domněním tím, jakoby také k dokonalému ztvrzení i publikování přišly. Čehož se však nikda nestalo, jak dalece já sám věci té v kanceláři české tím způsobem zašlé byl jsem povědom.

Mimo to zástupcové pře falcké to též za konečnou pravdu o týchž mandatích vytištěných jistí a zpravují: že Fridrich, tehdejší český král a kurf. falcký, dosti časně učinil se v té věci výmluvna při kurf. saském, že by dotčená kassací s povolením a z uvážení jeho tajné rady k svému skopirování a vytištění nikoli nepřišla, nýbrž že toliko sami nejv. úř. a soud. zem. v radě své zemské o to bez vědomí královského se snesli a skrze téhož doktora všetečného zhotoviti rozkázali; a když potom přednesli ji králi, již v ležení polním zůstávajícímu, žádajíce ho, aby dotčený list vypovídající podepsal a upečetiti rozkázal, že netoliko toho učiniti nechtěl, ale v tom se týmž osobám, kteréž mu jej jmenem nejv. úř. a soud. zem. přednášely, že se mu koncept jeho dokonce nic nelíbí, zjevně usty svými přiznal. Ačkoli tedy něco těch exemplářův tištěných, původem svrchu psaného doktora a bezpochyby i impressora, bylo hned tehdáž před bitvou mezi lidi roztroušeno; tím však že král vinen býti nemůže, poněvadž jich ani neschvaloval ani nepodepsal, doktor pak Fridrich po vítězství byv do arrestu vzat, dost perně týchž patentův zažívati musil na zámku Křivoklátě.

Nicméně, poněvadž výš připomenutí škribenti mandat ten v svých pamětech historických položili, pročež i já do češtiny přeložený tuto postaviti uznal jsem za dobré, abych vždy ničehož, což se v ty časy jakkoli zběhlo, svévolně nepominul mlčením. Tak tedy sám v sobě zněl:

„Český král hned od začátku panování svého šťastného až do chvíle přítomné o to se dle nejvyšší možnosti své staral, aby se všechněmi všudyž společně i rozdílně s slavnou korunou českou mezujícími a sousedskými kurfiršty a knížaty v dověrném srozumění a v přátelství sousedském zůstávati a k ničemuž odpornému a jim protimyslnému žádné příčiny nejmenší jim neposkytovati mohl, v čemž že ani stavové jeho poslušní spolu s nejv. úř. a soud. zem. téhož král. po své straně pilnosti svou naprosto nic scházeti nedali, aby s dotčenými sousedy svými podlé krále dobré sousedství zdržeti, čím dále tím ví-

ceji vzdělávati, ano i potomkům svým milým po sobě ho pozůstaviti mohli; jakož pak že neméně před svým bezpochyby neomylným a podivným řízením božským se stalým na král. čes. zvýšením, jako i teď nyní posléze Janovi Jiřímu, kurfirštu a knížeti saskému, všelijakými synovskými a nejvýše možnými službami svými i s vynakládáním na to zemí i lidí poddaných svých, anobrž i svého vlastního hrdla a života se vší hotovostí se zakazoval, i tomu svému zakázání v skutku a v pravdě zadosti činiti vždycky každého času žádostivě a horlivě se snažil, v té jisté a neomylné naději, že dotčený kurfiršt k němu podobnou měrou se chovati a při předešlé své příchylnosti přívětivé, kterouž král při něm shledal neb vyskoumal, nepromĕnně trvati bude. 1620

Týmž spůsobem že i jmenovaní stavové král. čes. hleděli setrvati v té své naději, kterouž jsou učinili sobě o dotčeném kurfirštu hned po tom rozbroji, jakž jej papeženci pokoje nenávidící v král. čes. proti křesťanům evangelickým ztropili, ačkoli sice v skutku a v pravdě z té naděje dosti špatného užitku a pohodlí zakusili; nýbrž nazpět mnohem spíšeji s zvláštní bolestí a zármutkem srdce na to se dívati musili, kterak nepřátelé jejich pod tou jejich trpělivostí neb snášelivostí, jížto za dlouhý čas zle a nezřízeně užívali, nikoli nezahálejí, nýbrž s velikou země jich záhubou a zahynutím mnohých dítek nevinných, poctivých žen a panen s mrzutým poškvrňováním, až i ohněm a mečem své ohavné a tyranské svévolnosti provozují, nejináč než jako nejbarbarštější škůdcové zemští a úhlavní jmena křesťanského nepřátelé: však že s tím se vším vždy předce nedali se svésti a sraziti žádnému s takové dověrnosti, kterouž byli k témuž kurf. saskému stále a nepochybně přiložili, za jiné naprosto nemajíce, než že dle zakázání jeho v tom svém zarmouceném losu, nátisku a nejvyšším sužování nepřátelském aneb cele a dokonale od něho vysvobozeni a retováni budou, aneb při nejmenším ňákého polehčení makavého, po pánu Bohu, užijí a dosáhnou; nýbrž čím dále tím vroucněji v tétéž naději a dověrnosti postupovali, nařídivše k osobě téhož kurfiršta, s volí a s vědomím krále, pána svého, rozdílná vyslání v té celé a neomylné naději, byť krásně jmenovaný kurf. saský měl v tom zvláštní svůj rozmysl, aby jim s jakou pomocí skutečnou na retuňk přispěti měl, však že při nejmenším aspoň v neutralství, jímž se stavům zakázal, setrvá a sebe k žádnému proti nim a tomu království nevinnému i zemím k němu přivtěleným nepřátelství na díle zpronevěřilým a preč z země čes. ušlým synům vlasti, na díle pak jiným jizlivým a vražedným praktikantům a náhončím španielským, duchovním i světským, přemluviti a navésti nedá.

1620 S tím však se vším že král shledal to v skutku s myslí žalostivou, kterak ty všecky kurfiršta sas. přátelské zámluvy a zakazování, jimiž až dosavad krále i jeho věrné stavy spolu s zeměmi přivtělenými troštoval a kojil, nebyly nic jiného, jediné pouhé nebezpečné, daremné a starým německým kurfirštům a knížatům za oněch časův neznámé ouskoky, jakož se pak s podobnými trošty obmyslnými slavných stavův hořejšího kraje saského rady a plnomocníci, přítomní při nedávno pominulém sjezdu Lipském, s svou velikou nelibostí od něho také potkali a jemu takové vysvědčení dávají, že totiž on z nabádání a poštvávání nepřátel královských a stavův jeho, ano i nevěrných synův vlasti i jiných poštěváčkův a rádcův špančlských cosi daleko jiného, nežli v čem jest se tak předtím ústy a slovy svými pronášel, v srdci svém proti králi a koruně jeho české sobě uložil a zavřel, jakož pak se to nyní již v skutku a v konečnosti na jevo propukuje a pronáší: když to neřkuli s nemalou mocí válečnou do jeho markrabství Hořejších Lužic během nepřátelským vpadl, ovšem proto, aby to spiknutí a tu radu krvavou, kteráž předtím v městě Milhauzu držána a zavřína byla, bezpochyby k skutečnému a dokonalému vyřízení přivedl, nic se neohlédaje na to pohnutedlné psaní ohradní a výstrahu přátelskou, kterouž jsou učinili k němu s volí a s vědomím královským nejv. úř. a soud. zem. jmenem a na místě všech tří stavův král. čes. (jehož král přípis hodnověrný tuto pod lit. A. přikládá), a hned zatím, jakožto zjevný otevřený nepřítel, město v témž markrabství hlavní, Budešín, silně oblehl, s krvežíznivou zuřivostí outok násilný již po několikráte na ně udělal a lid svůj k šturmu pustil.

Čímž, co na něm záleží, nic jiného neobmejšlí podlé a spolu s jinými ligisty a puntovníky špančlskými, jak proti vlastní osobě královské, tak ovšem i proti jmenovanému král. a zemím k němu přivtěleným jediné zkázy a vyplenění jejich.

I poněvadž často jmenovaný kurf. sas. tím svým nepřátelským během a oučinkem, jehož ani král ani koruna jeho česká s zeměmi přivtělenými nikda jsou nezasloužili, proti své přísaze a povinnosti trojnásobní, kterouž jest jemu, jakožto z boží milosti pravému, pořádně volenému a panujícímu českému králi i koruně české, svému beze všech prostředkův vrchnímu a lennímu pánu, za příčinou knížectví fojtlandského a jiných vysoce vzáctných manství, podlé patrného předkův svých příkladu a jemu na to vydané investitury neb odění a listu lenního přikázán a zavázán, beze vší slušné výmluvy, byv v tom mnohonásobně napomínán, z pouhé svévolnosti toho se dočinil a od krále, pána svého lenního, odpadl, do zapověděného spolku a smlouvy s královskými a náboženství

evangelického nepřátely a odpovědníky, na pouhou J. královské Velebnosti, zemí i lidí poddaných urážku, záhubu a obtížnost, beze všech slušných, spravedlivých a podstatných příčin jest se vydal: tudy sebe všech a všelijakých od jeho koruny české pocházejících len knížecích, panství a regalií tím samýmoučinkem nehodného učinil a dokonce zbavil, dav králi týmž předsevzetím svým příčinu k tomu nevyhnutedlnou, a jej jako tím přinutiv, aby on zase nazpět neneslušně k němu s dobře zaslouženou pokutou, jiným ku příkladu a výstraze, i hned přikročil, ji k skutečnému vyřízení přivedl, a k tomu cíli všecka a všelijaká od krále a koruny české jemu pod léno vydaná knížetství, panství, města a vesnice se všechněmi bydlícími hrabaty, pány, rytířstvem, zemany, osobami úřadními a přísežnými hejtmany, obyvateli, lidmi poddanými a osedlými, jakožto věci takové, kteréž na krále zase s právem připadly, co nejdříve jemu zodnímal a jej z povinnosti té, kteroužkoli vykonal, mocí svou královskou propustil a prázdna učinil. 1620

Z těch tedy všech příčin že král vyhledává toho a napomíná vůbec všechněch i jednoho každého obzvláštně, komukoli co na tom záleží, z moci své královské v Čechách, aby se výš jmenovaného kurfiršta a knížete saského déleji a podtud více v ničemž více neujímali aniž se s ním zaneprážďňovali, jemu také budoucně naprosto v ničemž vhod se nečinili, jemu dokonce žádné poslušnosti, pomoci, fedruňku a ochrany tajně ani zjevně neprokazovali, mnohem pak méně jemu žádných poplatkův, berní, desátkův, šosův, platu mysliveckého, posudního, ungeltu i jakýchkoli jiných daní a sbírek svolených nedávali a neodvozovali, nápodobně ani žádných hrabských, rytířských i jiných králi náležejících len prázdných od něho neb od jeho kanceláře a úředníkův zemských nepřijímali; nýbrž k králi všickni společně neb jeden každý z nich rozdílně, jak čí příležitost nejpříhodnější to ukazovati a s sebou přinášeti bude, neprodleně najíti se dali, aneb vyslané své vypravili a se před ním samým aneb před osobami k tomu od něho zřízenými v potřebách svých ohlašovali a pro ty povinnosti a závazky, kterýmiž jsou na onen čas jmenovanému kurfirštu jakýmkoli spůsobem byli zavázáni, nijakž sobě v tom překážeti a sebe žádnému ničímž tím rozpakovati nedopouštěli.

Nebo král, jakožto neomylný, pořádný a známý vrchní pán lenní, z takového slibu, závazku a přísahy je všecky společně i rozdíně s dobrým rozmyslem a radou svou, též mocí královskou v Čechách, listem tímto svým vypovídajícím propouští, osvobozuje a dokonce prázdné činí: proti tomu pak

1620 milostivě se jim zamlouvaje, že je všecky společně i jednoho každého z nich obzvláštně, neřkuli při jejich náboženství křesťanském a čistém slova božího učení, též při řádném a dosavad u nich obyčejném svátostí velebných přisluhování, nicméně i při jejich hrdlech, životech, jmění a statcích, též všech a všelijakých svobodách, řádích, spravedlnostech a zvyklostech starobylých pokojně zachovati a zůstaviti, ale nad to výše také i přede všemi neslušnými nátisky, příkořími, obtížnostmi hájiti, žádnými novými daněmi, sbírkami, lovy a jinými těm podobnými a jim k vykonávání nemožnými břemeny a robotami, jimiž až dosavad, což vůbec celé zemi vědomé a známé jest, od své vrchnosti předešlé, s zřejmou živností a zdraví svého ujmou a zkrácením, téměř každodenně stěžováni, na nejvyšší vyssáti, zarmucováni a sužováni bývali, jich od té chvíle nikoli nestěžovati, nýbrž je všech těch věcí mocně a dokonale osvoboditi, a při řádu, právě, míru a pokoji milostivě chrániti a zastávati chtíti ráčí.

Jestliže by pak tohoto jeho milostivého napomenutí a výstrahy, kteréž se k jich dobrému a k přichránění s dobrým úmyslem děje, uposlechnouti nechtěli, ale ňákých výmluv a ouskokův proti němu užívajíce neb vyhledávajíce, pod tím vrchnosti své předešlé i jiným nepřátelům královským penězi, střelbou, lidem, profiantem, jako i passův jim dáváním nebo otvíráním, cest ukazováním, neb jakýmkoli jiným spůsobem vymyšleným, tajně nebo zjevně, proti králi, koruně jeho české a zemím k ní přivtěleným fedruňk a pomoc činili, aneb sami osobně komu z nich v něčem se potřebovati dali, čehož se král však do nich, jakožto do svých věrných milých a poslušných poddaných, nikoli nadáti neráčí: tedy že by o nich jináče smýšleti nemohl, než že by i oni, nedbajíce naprosto nic na jeho zakázání milostivé, tak se kurfiršta saského protimyslného a neslušného předsevzetí a nepřátelství, v něž jest se vydal, proti králi a zemím jeho účastné se učiniti a svévolnou neposlušnost k němu prokazovati i proti němu pozdvihovati se chtěli.

K čemuž kdyby vždy mimo všecku jeho naději přijíti mělo, že by král byl od nich přinucen k tomu, aby mimo vši vůli, dobrotivost a milost svou přirozenou také proti nim i jejich statkům a jměním jiných jemu dovolených prostředkův přísnějších, na nichž s pomocí božskou nebude míti zkrácení a nedostatku žádného, dle obyčejného příběhu vojenského se ujal a je mečem i ohněm tak těžce po domácku navštíviti musil, aby za tu svou zpronevěřilost, k němu svému pořádnému a přirozenému pánu a nejvyšší vrchnosti světské prokázanou, záplatu a odměnu slušnou a zasloužilou přijali a do-

sáhli: v čemž že žádnému jinému nebudou moci viny dávati, 1620
kromě samým sobě, jakkoli král pánem Bohem i celým světem počestným to sobě osvědčuje, že by daleko raději tomu byl, aby s takových prostředkův a trestání příkrých dokonce sjíti, a ubozí nevinní lidé poddaní záhuby a znuzení svého ujíti mohli. S tím že budou věděti, jak dále v příčině té se chovati, a kterakou měrou nebezpečenství a záhuby nastávající poslušností svou, kterouž jsou králi a koruně české povinni a zavázáni, se uvarovati. —

Jestliže tedy věc tato hlavní nebyla náležitě skoncována a schválena od krále, kterak jest mohl jmenem jeho královským projíti s platností a podstatou nějakou druhý patent neb rozkaz z residencí královské, o němž dotčený Belly a continuator Meterani píší, že jest svědčil na Jana Arnošta mladšího kníže saské z Weimaru a obsahoval v sobě nařízení takové: aby dotčený kníže těch všech lén v Fojtlandě, kurf. saskému náležejících a již nyní svrchu psaným processem odňatých, zcela a zouplna se ujal, v jich dokonalém držení a užívání zůstával, vykonaje králi a koruně české přísahu a povinnost manskou tu, kdež náleží, jak sou to předešlí manové a držitelé týchž statkův lenních a manských od sebe činívali, a to pod propadením svých vlastních zemí a knížetství, kteréž dotčené kníže na ten čas drží a ujímá.

To však bylo skutečně tehdáž mandatem královským vůbec zapovědíno: poněvadž kurfiršt tak nepřátelsky proti koruně české se postavuje, aby do země jeho jak po zemi tak i po vodě žádného obilí se nepropouštělo, leč těm, kteří by z týchž zemí jeho sůl zase do Čech přivážeti chtěli. O kteréžto zápovědi dověděvše se lidé kurfiršta sas., kteříž na pomezí českém v hutěch jeho měď od stříbra přehánějí — vůbec v Sagerhütten slove, dvě míle od Borku přes hory české — a nemohouce nedostatku v chlebě snášeti, učinili pohrůžku pod hory kraje Žateckého: nebudouli chtíti obyvatelé obilí za peníze jejich jim propouštěti, že sami přijdou a obilí pohledají.

Z té příčiny bylo nařízeno z kanceláře české, aby obyvatelé v místech těch na hranice a chasy té předsevzetí pilný pozor měli a, kde toho uznají potřebu, záseky v horách zdělati poručili. Ale to netrvalo na dlouze.

Běh věcí válečných.

Mezi tím, když kurfiršt saský zaměstnával se s obležením Buděšína, Maximilian, kníže bavorské, po spokojení Hořejších Rakušanův strojil se upřímo do Čech s lidem svým.

1620 A ač byl toho úmyslu celého, aby vtrhna tam, Hradce Jindřichova přede vším jiným nejdříve se zmocnil, ovšem pro mnohonásobní pass, kterýž od toho města jest otevřený ku Praze, do Moravy i do Rakous Dolejších: však že srozuměl tomu časně, jedno, že dvěma praporci pěchoty branné osazen a náležitě i jinak opatřen, druhé, že hrabě z Turnu s hrabětem z Mansfeldu zdržoval by se odtud nedaleko s osmi tisíci lidu, aby mu činil odboj, pokudž by v týchž místech co začínati chtěl; z těch tedy příčin změnil úmysl svůj, obrátiv se s armádou svou zase zpátkem k Weidhofu, zarazil sobě nejdříve ležení na pomezí českém a moravském.

Odtud potom, uznav toho býti za potřebu, aby se s armádou císařskou, pod správou hraběte Bukvoje na ten čas zůstávající, nejdříve srazil, hnul se zpátkem do Dolejších Rakous, měv při sobě po ten veškeren čas hrabě Dampíra, a dostav se do blízkého města Světlého, musil se tu zdržeti za celých osm dnův pro veliký nedostatek profiantu, jejž musil dáti z daleka voziti do ležení; pod tím pak lid jízdný i pěší začal mu zhusta mříti.

V tom jednoho dne přišla novina do ležení bavorského, že kníže z Anhaltu, vypraviv drahně lidu na štraf k ležení Dampírovu u Grefenwerdu se zdržujícímu, velikou škodu na lidu jeho učinil. Neb Anhaltští zapálivše ležení, s mnohými kořistmi a zajatými do tábora svého zpátkem se vrátili.

Uhři také vyskočivše sobě na štraf k Korneuburku a trefivše na tři sta kozáků, na větším díle je pošavlovali, nejvyššího jejich na živě jatého, samého patnáctého, s sebou do ležení přivedli. Pročež Dampír, vzav od knížete bavorského odpuštění, i s lidem svým, co ho tu měl, k témuž ležení svému pospíšil.

Bavorský pak, přitrhv po některém dni nedaleko města Hornu, se s celou armádou Bukvojovou v hromadu srazil. Bukvoj, osadiv před tím Křemži a Štein, na druhý den po příjezdu Bavorského velmi snadně města Hornu dostal; jejichžto příkladem kráčejíce i obyvatelé města Récu a Egenburku, navrátili se ku poslušnosti a poddanosti císaře Ferdinanda.

Když tedy to vše bylo tak vykonáno; v městě pak Vídni vykonalo se též slavné a veřejné modlení i půst, aby pán Bůh všemohoucí císaři Ferdinandovi a tomu dvojímu vojsku silnému, pře jeho proti Čechům a jiným jeho odbojníkům zastávajícímu, jež na padesáte tisíců počítali, vítězství šťastného proti straně jeho odporné popříti ráčil.

12. září Zatím tedy 12. d. září kníže bavorské snesl se na tom s Bukvojem na konec: aby za nepřítelem svým, totiž za ar-

mádou českou, s kterouž v tu dobu Kristian starší kníže z Anhaltu, jakožto nejvyšší hejtman polní, ležel při městě a zámku Drozendorfu (jenž jest místo pevné jednomu pánu z Mollaru náležející), zdali by ho odtud odehnati a městečko z nebezpečenství přítomného vysvoboditi mohli, nikam dále netáhli a jeho nestíhali, než až k dotčenému městu Drozendorfu; odtud potom aby, nechajíce ho na pokoji, kudy budou moci nejblížeji cestou do Čech a ku Praze tažení své naměřili. Jakož se potom tak stalo. 1620

Nebo kníže z Anhaltu, dostav kundšaftu, že dotčení generalové císařští v hromadu se již srazili a k němu táhnou, odtrhl rychle od Drozendorfu, a o 24 hodin dříve, nežli oni v místo se dostali, s vojskem svým hnul se k Znojmu do markrabství mor., tak že od té chvíle dotčené armády obědvě, česká a císařsko-bavorská, sebe nikdež neviděly, až se do kraje Plzenského dostaly.

Toho pak zdání svého měl jest kníže bavorské příčiny tyto: Předně, že snadno jest souditi, což kníže již podruhé v skutku shledal, že nepřítel nebude jim nikdež státi, aby s ním bitvu hlavní, jakž na tom snešeno bylo, svésti mohli, nýbrž bude chtíti obojí armádu jejich tím ustavičným sem i tam jí trmácením zemdliti a znuziti, až by mezi tím čas příhodný k vedení války v poli jim uplynul. Za druhé, poněvadž pro vzdálení od nich Dunaje nebylo by jim možné dostávati po zemi pro obojí vojsko potrav a profiantův dostatku, protože lid vojenský již prvé všecko všudyž vytrávil a zhubil. Za třetí, kdyby musili za nepřítelem sem i tam se toulajícím všudyž táhnouti a jeho se nespouštěti, že by obědvě armády z toho malé reputací a pochvaly nabyly, a přišloli by jim na to, že by se někdy někam jinam reterirovati a před ním coufati měli, že by toho nemohli učiniti neb dovésti bez velikého nebezpečenství a záhuby lidu; soldaty pak jejich, jak pro to ustavičné nimi sem i tam trmácení, tak ovšem i pro nedostatek profiantu že by mohli velmi snadně se jim zepříti a z poslušnosti náležité vytáhnouti, tak že potom přišlo by jim je těžko zase uspokojiti.

Při tom tedy zdání knížecím bylo na ten čas dokonale zůstáno, a jistě ne zle a nerozšafně; ješto kdyby byli chtěli vězeti ustavičně nepříteli na hrdle, bylo se obávati, aby generalové císařští všeho toho vojska mizerně nezavedli za příčinou těžkého dovážení mu profiantů, municí i jiných potřeb válečných, kdyby často a zhusta stanoviště své měnil, zvláště času zimního, kdyžto cesty obyčejně zlé a nepříhodné bývají. A tak se vší mocí svou směřovali k tomu, aby co nejdřívejí Prahy dostihnouti a štěstí svého při ní pokoštovati mohli.

1620 Kníže bavorské dostav se do Budějovic, byl od Don Baltazara de Marradas, vladaře a správce dotčené pevnosti, i od jeho Španielů do šlachtordnuňku na rynku postavených slavně přivítán a na rathouze hospodou opatřen.

V tu dobu aneb málo předtím jmenovaný nejvyšší Marradas vytáhv z Budějovic s dílem lidu, ztekl a zplundroval město Týn nad Vltavou, a srozuměv, že hr. z Mansfeldu táhne proti němu, dav je zapáliti, zase sobě do Budějovic pospíšil. Tu poodpočinuv sobě po tak pracné cestě a vzav z Budějovic s sebou mimo jiný lid svůj ještě čtyry praporce pěchoty Don Baltazarové, kusův pak polních polovici zanechav v městě,
25. září táhl s nimi 25. d. září k Vodňanům, v té naději, že uleknouce se Vodňanští síly té, i hned se mu poddají.

Ale hejtman na městě zavřený dal knížeti na vzkázání jeho odpověd takovou: poněvadž nemá sobě toho poručeno od vrchnosti své, aby město komu vzdal, pročež že toho učiniti nemůže, nýbrž hotov jest, dle rozkazu jejího a povinnosti své brániti města do poslední krůpěje krve.

26. září Nicméně když na ráno 26. d. září poručil silně stříleti k jedné bráně a baště, a obležení, zapálivše sami předměstí, počali se také zmužile brániti, potom však spatřivše, že jim dotčená brána i bašta dokonce rozbořena aneb, jak jiní píší, ustavičným granátů házením zapálena byla, tak že lid knížecí byl by mohl snadno tudy k šturmu běžeti a dostati se do města; k tomu nemajíce dostatku prachu a olova, neb již knoflíky cínovými a železnými od kabátů ven stříleli: z těch příčin rozmyslili se jináč, a vystrčivše přes zdě praporec bílý, žádali milosti a ušetření od knížete. Kterýžto přijal měšťany na milost, hejtmana pak po domluvě jemu učiněné, že směl v tak chatrném městě tak trucovati, a po ohradě jeho před knížetem vykonané v ten rozum: cokoli tu činil, že to naň, jakožto soldata poctivě s právem náleželo, a kdyžtě pánu svému povinnost na to dělal, že jestji musel také zadosti učiniti, — bez ohledu a přijímání osob všelikého s farářem městským pod obojí, mužem 80 let stáří, a se 400 vojáky, na větším díle z lidu krajského, s filci jich z města propustil. Potom však vně za městem lid bavorský udělav na ně outok, téměř větší díl jich pomordoval a zloupil.

Kníže zůstav v Vodňanech do dne třetího, podal se odtud
29. září k městu Písku a oblehl jej 29. d. září na den památný sv. Michala archangela se dvou stran spolu s Bukvojem. Kterýžto prvé, nežli přitáhl s armádou svou ku Písku, pokusil se o Prachatice, a že Prachatičtí, nechtíce se dobrovolně poddati, odpírali moci jeho velmi statečně, protož dostana se naposledy do města rukou brannou, dal v něm měšťanův i soldatův do

900 osob nemilostivě postříleti a pošavlovati, nestrativ proti 1620
tomu z soldatův svých přes 60 pacholků.

Po dobytí Prachatic teprva opravdově přikročili ku Píseckým, nesouce těžce do nich, že je tak hrdou odpovědí na vzkázání jich odbyli: aby totiž ještě malé ztrpení měli kníže a Bukvoj, že na ten čas žádosti jich povoliti nemohou, protože Písek není Vodňany; a za tím poslavše na věž kostelní fendricha jednoho s praporcem červeným, kterýž ním vesele točil, dávali jim návěští, že se brániti míní.

Z té příčiny rozkázal Bukvoj velmi silně a zhusta střelbu velikou ke zděm městským pouštěti. Ale že puškáři ponejprvé zasadili kusy příliš vysoko, všecky kule převyšovaly město a padaly do ležení bavorského; jedna však z nich přiletěvši k stanu nejvyššího Šteindsa, proskočila skrze stan a urazila nejdříve hofmistru jeho obědvě ruce, když právě mísu s jídlem na stůl postaviti měl, až mísa ta upadla na stůl, potom pak vojáka jednoho, jenž před stanem na šildvachu stál, přestříhla v půli až hned tu zdechl, a naposledy třetím švaňkem odtud vzatým ještě jinde v ležení nemalou škodu udělala. O čemž zvěděv kníže vzkázal Bukvojovi, aby ten škodlivý omyl i hned od puškářův jeho byl napraven.

Nicméně Písečtí, nic se na to silné střílení z obojího ležení, ani na předešlé své neštěstí, že již toto po páté v třech letech obleženi jsou, neohlédajíce, hájili sebe a města svého dosti udatně. Naposledy však, vidouce i rozumějíce tomu dobře, že jim samým síle takové již k šturmu přichystané odolati, ani v tak krátkém čase se všech stran města tuze obleženým pomoci a retuňku od armády české nadáti se nelze, ustrnuli se na tom, aby se knížeti poddali smlouvou, a vystrčili praporec bílý d. 30. září okolo 2. hodiny po polední. 30. září

Mezi tím pak, když již začali rokovati s knížetem, a měšťané neb soldati neměli hrubého pozoru na zdi a na lid nepřátelský: tožť lid Bukvojovský, spatřiv jedno místo k přelezení příhodné, že při něm stráže žádné není, přistavivše sobě k němu žebříky sami o své ujmě, beze vší vůle a vědomosti nejvyšších, a vskočivše do města, hrozné tyranství v lidu pohlaví mužského domácím i přespolním provedli. Nebo neřkuli všecky soldaty, jichž bylo tam 500 pěších a 40 rejtharův, do jednoho pomordovali, ale i z měšťanův předních, prostředních i nejzadnějších, počavše od Jana Jandasa rychtáře královského, Zikmunda Švantle primasa, Václava Vrouteckého a jiných osob radních, téměř všecky beze vší lítosti ostrostí meče zbili, po nich se po krovích a žlabích jako po kočkách neb psích sháněli, tak že krev z zbitých ze žlabů co voda deštivá tekla. A potom bylo to bedlivě vyhledáno, že v témž městě nic víceji

1620 pohlaví mužského nebylo zachováno na živě, kromě toliko osob 12 neb 18. Pohlaví však ženskému a dětem darováno hrdlo, ač s velikou nesnází a těžkostí. A ač kníže s Bukvojem dověděv se, co lid jejich pod jednáním pokojným stropil, hned bez meškání pospíšili obadva do města, zbraňujíce chase meči dobytými, aby tak tyransky s lidmi ubohými nenakládala; však v vzteklosti té žádnou měrou ji upokojiti a ukrotiti nemohli.

Mimo tu bídu přistoupila k ní ještě druhá, že město téměř všecko do gruntu popelem položili, tak že dosti na mále domův nespálených ostalo.

Od té doby ta ubohá a na nejvyšší zbědovaná obec, z nížto jako i z Vodňan rod můj po meči Skálovský počátek svůj vzal okolo léta Páně 1420, jakž paměti mé to zřejmě potvrzují, dostala se dědičně do rukou tyranských toho jízlivého a úhlavního strany pod obojí nepřítele, Don Martina de Huerta, Španiele; kterýžto byv řemesla krejčovského, přijel do král. čes. z Hišpanie s Vratislavem z Donína, některý rok před těmi bouřkami našimi, a tak dlouho zdržoval se u něho v službě, až potom seznámiv se s jiným panstvem, tak daleko s obmysly svými španielskými přišel, že jest i Judit, z Kolovrat na Opálce vlastní dceru, uloudil a ji snížil. Pro kterýžto výstupek svůj nešlechetný neřkuli s žádnou pokutou dle vyměření práva zříz. zem. se nepotkal, alebrž od té chvíle čím dále tím výšeji rostl, až dočekav války této, v ní se císaři Ferd. proti národu našemu českému velmi živě a horlivě potřebovati dal, že i povinnosti nejvyššího vojenského od něho dosáhl.

Posléze pak, když císař po vítězství Pražském přistoupil k reformací náboženství, tak se ukrutně a nemilostivě spolu s jinými officíry vojenskými, a zvláště s Zdeňkem z Kolovrat, v příčině té zatáčel, že sám o své ujmě beze všeho dekretu císařského neb Karla knížete z Lichtenšteina, tehdejšího gubernatora v král. čes., v obci Žatecké túž reformací předsevzíti a měšťany všecky obehnáním rathouzu jízdou svou, některé pak osoby radní, jako Bohuslava Stryala z Pomnouše primasa arrestem, Matouše Litomyšlského a Samuele Klatovského, muže šedivé a konšely v tom městě nejstarší, na řetězy ukováním, Václava pak Vysockého v místě radním kyjem až do krve ubitím a potom i ukováním ho na řetěz za krk, za ruce i za nohy ku proměnění náb. evangelického přinutiti směl.

Co pak jinde působil jednak sliby oulisnými, jednak pohrůžkami a mukami přísnými, to také vůbec lidem pobožným známé jest. Na dovršení tu své papeženské ukrutnosti neostýchal se také začasté zjevně a neukrytě tím vychloubati, říkávaje: že v tom krátkém čase, co ta reformací v Čechách

trvala, on víceji lidí na víru katolickou obrátil, nežli Kristus 1620
s apoštoly svými po veškeren čas obcování jich zde na zemi a kázání evangelium sv. —

Zatím zmocnili se kníže a Bukvoj jiných onačejších míst v tom kraji Prachenském, jako Sušice, Strakonic, Horaždějovic, Šternberka, Bechyně a jiných. Okolo pak městečka Blovic zdržovaly se obědvě armády za osm dní pořád pro veliký potrav a profiantův nedostatek, kterýž musel se jim z arcibiskupství Salcpurského a z Bavor se znamenitou obtížností dovážeti.

Že pak Bavorský (jemuž mezi tím přibylo 8000 lidu čerstvého pod správou nejvyššího Baura, kterýž odeslali arcibiskup Salcpurský i Wircpurský biskup) ujímal se tak příkře kommissí své v Čechách, příčina toho byla ta: že právě v tu dobu legat krále Veliké Britannie neb englického rokoval s císařem, na jaké výminky mezi ním a králem českým Fridrichem mohl by pokoj býti zavřín. A ač císař zdál se nebýti pokoji hrubě odporen, však že výminky ty byly příliš neurčené a generalní, pročež kníže bavorské měl pod tím svolnosti a času dosti, aby kommissí sobě svěřenou k místu a konci tím ostřeji vedl.

Generalové tedy čeští, vidouce takové opravdovosti při kommissaři a generalu císařském, netoliko také sami v své věci proti úsilí jejich se opatrovati, mustruňky hlavní v městech Pražských i jinde držeti a lid svůj, služebný i domácí, nepříteli po pravé straně ustavičně vedouce, s ním též ku Praze přibližovati se nezanedbávali; ale nad to výše i sám král Fridrich pečoval o to všelijak, aby nepříteli svému dle možnosti své a rozumu nejvyššího s dostatkem odolati mohl. I aby všemu tomu tím příhodněji v cestu vkročeno bylo, nepominul král s nejv. úř. a soud. zem., s generaly vojenskými i radami svými tajnými o to se uraditi: zdali by bylo s dobrým i s užitečným království a zemí jeho všechněch, i také s jeho pochvalou a památkou neumírající, kdyby se sám životně do ležení hlavního proti nepříteli vypravil.

Bylo tedy z jednomyslného všech jich zdání postaveno na tom: poněvadž Bůh všemohoucí, ředitel světa, ráčil jest soudem svým ač tajným, ale spravedlivým králi tak mnohé a velikomocné nepřátely, totiž krále hišpanského s celým domem rakouským, papeže i čtyry kurfiršty sv. říše, kníže bavorské, a tak celou ligu katolickou vzbuditi; tou příčinou bylo by mu daleko potřebněji, aby se ve vojenských příbězích cvičil, sebe a zemí svých proti tak mnohým a tuhým nepřátelům náležitě dle potřeby uznalé hájil a zastával, jakož pak že bez toho jedno každé kníže a potentat povinen jest dle úřadu

1620 svého věděti neb uměti s zbraní svou zacházeti a to tak dobře, jako lid sobě svěřený právy chvalitebnými rozumně spravovati. K tomu, když vojsko jeho shledá, ano král a pán jeho při něm osobně se nachází, bude míti mnohem veselejší mysl i srdce udatnější na nepřítele, nežli když toliko generala jednoho neb více okolo sebe má, ano i v lepší kázni a řádu zůstávati bude. Nad to že králi pojde z toho mnohem větší pochvala a rešpekt onačejší netoliko mezi jeho vlastním lidem válečným, alebrž i při samých nepřátelích jeho. A poněvadž to obyčejně bývá, že generalové vojenští neradi a ne tak snadně sami o své ujmě v něco těžkého a nebezpečného se vydávají bez vůle a vědomí krále a principala svého: protož že i pro příčinu tu přítomnost jeho osobná v ležení potřebná jest, aby tím dříveji rozkazem jeho rozšafným říditi se a spravovati mohli, tak aby tím sem i tam pro ordinancí posíláním příležitosti a časové příhodní z rukou jim nevycházeli a daremně se nemařili se škodou jich, s fortelem pak a s prospěchem strany jich odporné převelikým.

Na to hned král nejdříve Henricha Fridricha, syna svého nejstaršího, jehož stavové král. čes. za čekance sobě zvolili, spolu s Ludvíkem Filipem falckrabětem, bratrem svým mladším, a komonstvem na ně náležitým z Prahy preč vypravil, a doprovodiv je až na Brandejs, odtud je do Berlína k kurfirštu brandenburskému, švagru svému, pro všecku zlou příhodu za času odeslal. Ale že zdálo se králi, že by ani tu nebylo hrubě bezpečno se zdržovati, kdyby se mu ňáké neštěstí přitrefilo, z té příčiny podal jich až do Nidrlantu.

Kteřížto 22. d. října dostali se obadva v dobrém zdraví do města Deventru, kdež je úřad města velmi poctivě přijal a, dokud se tam zdržovali, na svůj groš je vychovával. Z Deventru jeli do města Švolly a byli podobně od vrchnosti vlídně přivítáni a chováni. Tu potom rozloučili se ti páni mladí od sebe, a syn královský obrátil se do Frizlandu západního k Arnoštovi Kazimírovi hraběti z Nassavy, gubernatoru v krajině té, u něhož drahný čas ztrávil.

Bratr pak královský odjel do Hágu, kdežto sjednocení stavové nidrlandští, ano i stavové hollandští a Frizlandu západního prokazovali osobě jeho čest i přívětivost velikou. Naposledy poby v Hágu, navrátil se zase zpátkem do Berlína k kurfirštu, švagru svému, kterýž sestru jeho vlastní za manželku měl, v té naději, poněvadž uložil sobě v té rozepři bratra svého, v kterouž s císařem Ferdinandem vešel, jakožto pán mladý a v possessí dědičných zemí ještě nezůstávající, neutrálem zůstávati, že bude moci netoliko v témž místě všech těch neřestí useděti, ale i dědictví své sobě v celosti zachovati; v čemž však byl

velice zmýlen. Nebo markrabě Spinola naprosto v ničemž týchž zemí jeho neušanoval, ale spolu s kurem falckým jich se též k ruce krále hišpanského zmocnil. 1620

Zatím 15. d. září nařídil to král, aby z cajghauzu hradu Pražského jistý počet střelby veliké vyzdvižen, a i místa a vrchové někteří platní okolo měst Pražských, jako Žižkova hora a jiní, opevněni a náležitě proti outoku nepřátelskému opatřeni byli.

Pětmecítmého pak dne téhož m. měšťané pod jednou všech tří měst Praž., byvše k tomu napomenuti se vší snažností od úřadu, aby povinnost od krále jim vyměřenou na dokázání k němu věrnosti své poddané v těchto časích nebezpečných beze všech odkladův a výmluv vykonali, podali o to králi supplikací, prosíce ho za to: poněvadž táž přísaha jim k vykonání vydaná zdála by se jim býti ku pohoršení a ublížení svědomí jejich, aby jim v tom toliko za tři dni rozmyšlení zdravého popříti, ano i výpisu jejího, aby jí s gruntem vyrozuměti mohli, vydati poručiti ráčil. Což potom pro jiná zaneprázdnění těžká tak nevyřízené zůstalo.

Naposledy 28. d. září poručil král nejv. úř. a soud, zem. i všechněm stavům, v tu dobu v městech Praž. se zdržujícím, k věrnému opatrování královnu manželku svou i dítky své, kteréž tu s sebou v Praze měl, a s nimi se rozžehnav v rytířské světnici, byl od nich doprovozen až dolů do placu předního zámeckého, kdežto sám toliko s jedním knížetem z Holšteina, pánem mladým, na vůz červeným aksamitem futrovaný vsedv, skrze celou Prahu jel a od lidu obecného s toužebným pokřikováním vinše křesťanského a požehnání božského v předsevzetí svém po všech ulicích s vděčnou myslí, tváří ochotnou i s odkrýváním častým hlavy své jest doslýchal.

Před Tejnem pak od kněze Jiříka Dykasta, administratora konsistoře Pražské, požehnání duchovní, s roztažením ruky pravé na hlavu jeho, přijal, vzav cestu svou k zámku Zvikovu, osm mil od Prahy ležícímu, až se do ležení hlavního šťastně a v zdraví dobrém dostal.

Při kterémžto odjezdu krále Fridricha z hradu Pražského to jsem sám očitě znamenal a za omen neb znamení neštěstí a budoucí závady u sebe vyložil: Když zajisté král sedící již v voze, po rozžehnání se se všemi přítomnými, poručil kočím, aby s vozem z místa hnuli a cestou svou z brány zámecké, při níž tovaryši neb strážní hradu Pražského ordinarní neb obyčejní vartovali, přes Hradčany jeli; tedy dotčení kočí nemohli prvním tržením s vozem z brány vyjedti, nýbrž zatavše vůz královský za pilíř neb sloup po levé straně brány té stojící, musili s ním zase zpátkem coufnouti, tak že i podruhé s dosti

1620 velikou nesnází toho sloupu minuli a s vozem skrze bránu projeli.

Dříve pak, než král vypravil se do ležení, uvedl týž úmysl svůj šlechetný a právě otcovský stavům v známost v ten smysl:

Ačkoliv jest nejen v samém král. čes., ale i v jiných zemích k němu přivtělených veřejnou hotovost nařídil, i markrabě z Jegerndorfu s knížat a stavův slezských lidem válečným, jízdným i pěším, do Hořejších Lužic proti armádě vojenské kurfiršta sas. pro obhájení markrabství dotčeného před jeho tyranstvím vypravil, hraběti pak z Mansfeldu, aby s lidem svým a krajským k němu připojeným na hranice bavorské se položil a odtud další vjezdy do král. čes. zastavil, milostivě poručil: přes to však všecko že i sám na tom se ustrnul konečně, aby ve jmenu božím z residencí své královské, totiž z hradu Pražského, vyjel a do ležení hlavního životně se obrátě, s nejjasnějším knížetem a pánem, panem Gabrielem, z milosti boží voleným králem uherským, dalmátským a charvátským, knížetem sedmihradským a ceklerským hrabětem, svým dověrným panem bratrem, kmotrem a konfederantem, o to se postaral a poradil, jakým spůsobem mohli by společně nepříteli odpor činiti; a na čem by tak koli vespolek se snesli, to že také v brzkosti k skutečnému vyřízení sobě přivésti a proti témuž nepříteli svému osobně do pole vytrhnouti chtějí, v té celé a dokonalé ku pánu Bohu všemohoucímu dověrnosti a naději jisté, že on jim na všech všudyž místech v předsevzetí jejich žehnati, nad nepřátely vítězství šťastného propůjčiti a z rukou jejich jak je samé, tak i země jich všecky vysvoboditi ráčí, nemajíce o tom pochybnosti naprosto žádné, že stavové král. jeho českého, vezmouce sobě z krále a pána svého v tom příklad dobrý, podobnou měrou sebe vespolek k tomu ponuknou a probudí, a podlé již zhotovené a vydané ordinancí jeden každý kraj budou hleděti obrátiti v místa ta, kdeby měl s lidem svým krajským se obrátiti, a to vše při něm králi a pánu svém, též vlasti své milé od sebe činiti, což věrným poddaným, ovšem pak upřímým a horlivým milovníkům vlasti své s právem náleží, i k čemuž je všecky právo a zříz. zem. království českého pod propadením cti, hrdla i statkův těžce zavazuje.

Dále poněvadž někteří z nejvyšších úředníkův zemských byli by toho úmyslu celého, podlé a spolu s králem a pánem svým též osobně do ležení polního se vypraviti, královna však mezitím s svým synem nejmladším (Ruprechtem) v městech Pražských, v residencí jeho královské, zůstávati, jako i koruna s jinými klenoty královskými i s privilegiemi zem-

skými na ten čas při dskách zemských složena a opatřena 1620
býti má, v ležení pak polním nebylo by lze králi a týmž nejv. úř. zem., kteříž při něm tam budou, pro mnohé důležité příběhy a potřeby váleční, jiné partikularní věci politické a spravedlnosti lidské říditi a fedrovati a tomu všemu zadosti náležitě činiti: z těch příčin že jest král při Bohuchvalovi Berkovi z Dubé a z Lipého nejv. purkrabím Praž., Vilémovi starším z Lobkovic nejv. hofmistru, Jiřím z Talenberka nejv. komorníku, Kašparovi Kaplíři z Sulevic nejv. písaři zemském, Jindřichovi Ottovi z Losu purkrabím Karlšteinském, Bohuslavovi z Michalovic purkrabím kraje Hradeckého a Prokopovi Dvoreckém z Olbramovic podkomořím, vše král. českého, to milostivě a dostatečně opatřiti a nařiditi ráčil, aby oni mezi tím v nebytu doma krále, pána svého, v městech Pražských ustavičně zůstávali, královnu s knížetem mladým, nicméně i korunu s klenoty a s privilegiemi zemskými na pilném pozoru měli, ovšem pak všecky a všelijaké věci a potřeby nahodilé bedlivě a náležitě řídili a opatrovali; všechněm vůbec i jednomu každému z týchž stavův král. čes. obzvláštně o tom milostivě poroučeje, aby se k výš jmenovaným místodržícím jeho královským ve všelijakých potřebách a stížnostech svých utíkali, jim rešpekt a šetrnost příslušnou prokazovali i poslušnost povinnou donášeti se snažili, vědouce, že na tom jeho vůli milostivou královskou naplní.

Téhož dne také 28. sep. okolo 10. hodiny, t. j. v pondělí den památný sv. Václava, povolav před sebe i Pražanův v hojném počtu, to vše také jim oustně opáčil, jak by se v nepřítomnosti jeho k místodržícím zřízeným chovati měli, poručiv jim při rozžehnání královnu i syna malého k ochraně. Na to podal jak Pražanům tak i služebníkům jich pravice své, a neobědvav nic, teprva na noc pokrmu požil.

V tutéž dobu Arnošt hrabě z Mansfeldu učiniv k králi psaní několikero, totiž 1. d. srpna, 22. a 25. d. září, radil mu v nich: Poněvadž kníže bavorské přibližoval by se k hranicím českým, že by tedy bylo zapotřebné, aby přede vším jiným zemi král. čes. sobě lidem vojenským dobře osadil, a sice předně Prahu, Plzeň, Písek, Tábor, Třeboň a jiná místa podstatnější a k odpírání nepříteli spůsobnější, zanechaje jeho hraběte i s regimentem jeho v Plzni, regimentu knížete z Weimaru se 200 koní na Písku, nejvyššího Freňka s tolika jízdy na Táboře, na Třeboni nejvyššího Seitona se sto koňmi, tak aby na vše strany, kam by se koli nepřítel hnul, po něm oko bedlivé vléci se mohlo. A poněvadž nepřítel měl by velmi mnoho jízdy, že by armáda královská mohla býti snadno od ní obklíčena, a kdyby tou měrou síla jich zemdlela, anebo oni

1620 ji dokonce potratili a přitom neměli žádných míst a pevností v zemi náležitě opatřených, v jakém by nebezpečenství král zůstávati musel, že snadno souditi může. Obzvláštně pak toho aby bedlivě při sobě považil, jak by lid obecný byl věc nestálá a mysli vrtkavé, kterýž, zveda se králi a lidu jeho něco nešťastného, mohl by lehce mysl a náklonnost svou k němu předešlou, pod zámyslem a zástěrou nouze a potřeby nevyhnutedlné, změniti. Kdyby tedy výš dotčená města byla zpevněna náležitě, že by kníže z Anhaltu mohl potom tím snázeji i před nepřítelem ostáti i, kdeby potřeba ukazovala, fedruňku týmž městům obleženým dodati, tak že by nebylo potřebí, tohoto roku hrubě se nepřítele obávati. Načež aby se král co nejdříve rozmyslel a jemu zdání své bez posílání o to na radu k generalům do ležení podal. Co se pak předsevzetí kurf. sas. a bavorského knížete dotýče, že jest na hrubém čase, aby král na oba do zemí jich lidu něco poslal a jim podobnou měrou se odměnil. V Čechách že král má mnoho zrádcův, a nebudeli pomoc odeslána hraběti, že by dále v službě té trvati nemohl, nýbrž odpuštění od krále i od země vzíti musil.

Autor však akt neb činův rytířských Mansfeldských vykládá tu starost hraběte z Mansfeldu za pouhou jeho bezpečnost a obmysl jeho vlastního užitku a pohodlí, aby, vzdálen jsa ležení hlavního, generalovi knížeti z Anhaltu ani jiným v ničemž poddán nebyl, ale čině sám všecko po své libosti a vůli, v Plzni jako sysel v díře vězel, měšec svůj špikoval a, kdyby mu se déle sloužiti nelíbilo, tím dříveji z Plzně do říše vyváznouti mohl; jakož pak že i kníže z Anhaltu tu radu jeho za neplatnou a nerozšafnou uznal a jemu místo Plzně na Bechyni s lidem svým, přivezma k sobě regiment weimarský a šotlandský pěchoty táhnouti rozkázal. Čehož že vykonati zanedbal, divně se v tom králi i nejv. úř. a soud. zem. vymlouvaje: pročež ho také týž autor za dynovitého kujona a babu nesmělou laje a za žádného nejvyššího a feldmaršalka pravého neuznává, poněvadž již toto potřetí odpuštění od služby své vojenské bráti směl, když král v největším nebezpečenství byl postaven, a k bitvě hlavní se schylovalo, a to pro tu toliko příčinu, že peněz žádných od země dostati nemohl, a že kníže z Anhaltu jemu ňáký kousek nelibý v Rakousích učinil. Král tedy spolu s nejv. úř. zemskými, znaje to dobře, co by zlého z toho jeho odpuštění na ten čas pojíti mohlo, že tak dlouho dávali mu slova dobrá, až ho sobě zase uspokojili, a on slíbil jim, ještě až do skonání měsíce října sloužiti, mezi tím vždy předce k tomu toliko směřovav, aby ve svém hnízdě a doupěti, Plzni, seděti a ležení hlavního vzdálen býti mohl. Maje pak sobě danou ordinancí, aby se položil na pomezí bavorské

s lidem svým, že sice tak učinil; ale byv brzo od lidu bavorského a Wircpurského přivítán nepříjemně, že jest zase zpátkem k Plzni pospíšil a pomezí pánu Bohu k opatrování poručil, zanechav tudy dotčenému lidu nepřátelskému passu svobodného do Čech, kterýž tou příležitostí potom hned města Domažlic a Klatov, v nichž lidu Mansfeldského něco na straně bylo a leželo, se zmocnil. — 1620

Jakož tedy císař Ferd. staral se o to všelijak, aby sobě při všechněch potentatích katolických, až i při některých evangelických pomoc proti králi Fridrichovi a konfederantům jeho za času objednal: takž také i král Fridrich vyhledával toho při rozličných králích, knížatech i obcech křesťanských, aby ho v tak důležité potřebě a proti tak mocnému nepříteli radou zdravou i pomocí skutečnou fedrovati neopomíjeli. Avšak v tom byl císaře nešťastnější, že mu sice všickni mnoho pomoci slibovali, ale řídcí učinili; ješto proti tomu císař mnohem víceji fedruňku dosáhl, nežli se ho od mnohých nadáti mohl.

Předně pak a obzvláštně pohledával v tom král Ludvíka, franského krále, v té naději neomylné, poněvadž předkové jeho, slavní falckrabata při Rejnu, nebožtíkovi Jindřichovi, velikému otci jeho, jisté znamenité, platné pomoci a služby lidem i penězi v čas válek jeho domácích prokazovali, žeť i on pamatuje na dobrodiní ta, kteráž tak dobře k němu jako k otci jeho se vztahovala, jeho též v nynější potřebě a nouzi nikoli neopustí a nepříteli silnějšímu potlačiti nedá, ovšem pro lepší a jistší trůnu svého před týmiž nepřátely ubezpečení. Však s tím se vším byl v naději té své velice zmýlen, a to vlastní vinou tchána svého Jakuba, Veliké Britannie krále, proto že on, nečině při též věci naprosto nic aneb velmi na skrovně, přivedl k tomu i jiné okolní krále a potentaty, že i oni, hledíce na něho, an se na všecko to jen skrze prsty dívá, tak nedbanlivě a ospanlivě pře téhož zetě se ujímali. A tak nebyl žádný div, že naposledy ten mladý pán pod koněm zůstati a neřkuli o korunu českou, ale i o všecky země své, ano i důstojnost dědičnou přežalostivě přijíti musil.

Jmenovaný zajisté král Jakub, byv v té příčině nad míru lhostejný, nevěděl zprosta, na čemž se dokonale ustrnouti. Poněvadž zajisté dotýkalo se tu s jedné strany zetě a krve jeho, s druhé pak císaře a hišpanského krále; pročež byl by nerad zetě opustil a potentatův těch také, s nimiž v pokoji zůstával, na sebe rozhněval, měv velikou naději, že bude moci to nedorozumění svou prozřetedlností toliko skrze samé výsilky a psaní přátelská spokojiti a při nich mnoho platného spůsobiti. V tom pak domnění posilňovali ho a utvrzovali velice agenti a poslové španielští, kteréž měl okolo sebe usta-

1620 věčně, jen aby ho mohli v tom zdržeti, aby k zbraněm nesáhal a zeti svému, falckraběti, žádné pomoci nečinil.

Co se tklo nejpřednějšího panstva i lidu obecného v království englickém, ti byli k kurf. falckému a nynějšímu českému králi nad míru příchylni a chtěli mu rádi všelijak pomáhati; ale král jejich byl jim v cestě, protože jest nikda ode své mladosti žádným vojnám nepřivykl, ale kraloval ustavičně v mírném pokoji. Proto tedy neuměl a nemohl se ustanoviti na tom dokonale, aby aspoň jednou v tak pilné potřebě meč do rukou uchopil, ješto mnozí lidé rozumní byli v tom domnění postaveni: kdyby se byl on také hnul s mocí svou válečnou, jakž náleželo, že by byl všecku tu moc a sílu Spinolovu, kteráž na dolejší Falc doskočila, velmi lehce v předsevzetí jejím zdržeti a nazpátek obrátiti mohl, a to tak, kdyby byl s vojskem svým do knížetství flandrského vpadl aneb aspoň o tom, že tak učiniti míní, vůbec pokřik a pověst pustil, byl by vždy Spinola nesměl tak náhle nahoru do říše se podávati, zvláště poněvadž v dotčené zemi obyvatelé toho se velice obávali, žeť dotčený král nikoli nenechá toho bez pomsty, že vrchnost jejich do té tragedie se plete a zeti jeho země dědičné hubiti míní. Za tou tedy příčinou, kteříž bydleli blízko při moři, začali již věci své nejlepší jinam po vodě odvážeti a strojili se na utíkání, ačkoli ještě žádného nebezpečenství opravdového před rukama nebylo.

A tak ubohému králi českému nestalo se v Engelandu žádné větší a platnější pomoci od lidu jako ta, že některá hrabata z Oxfortu a z Esexu, zverbovavše mu k ruce na svůj vlastní groš některý praporec pěchoty, poslali mu ji do Hollandu; a to stalo se víceji potutedlným krále Jakuba přehlídnutím neb dopuštěním, nežli na ňáký rozkaz a povolení jeho patrné. Dotčená pěchota, jíž bylo 2250 jonáků čerstvých a hodných, dostala se 2. d. srpna do města Roterodamu a musila se tam dosti dlouho zdržovati, protože nebyla žádnými zbraněmi vrchními ani municí náležitou opatřena; neb se jich v Engelandu tak mnoho shledati nemohlo, poněvadž ten národ pro pokoj dlouhý, v němž od drahně let zůstával, téměř na všecky příběhy vojenské docela zapomněl a o zbraně válečné nemnoho se staral, zaměstknávaje se na větším díle s handly, s živnostmi, ano i s rozkošemi svými časnými.

V tutúž dobu pak trefilo se právě, že jeden nejvyšší englický, přijmím Morgán, přejal jednoho kurýra v říši, kterýž byl poslán od císaře markraběti Spinolovi s listem, v němž poručilo se mu, aby se Falcu dolejšího co nejdříve zmocnil a lidem válečným dobře jej osadil. To psaní in originali odeslal Morgán vskok hraběti Moricovi do Hollandu, a hrabě

králi englickému, chtěje ho aspoň tím ponuknouti k ňákému 1620
opravdovému zetě jeho se ujetí; ale ani to ním nic nepohnulo, buď že témuž psaní dokonale věřiti nechtěl, aby se co toho v skutku a pravdě státi mělo, aneb že domníval se, že unie evangelická v říši podlé pomoci generalštádův v Hollandě budou Spinolovi dosti silny, aby Falcu lidem svým před mocí jeho obhajovati mohli, a k tomu že táž věc tak spěšného opatření nepotřebuje. Potom pak předce, zvěděv v jistotě, jak silná hotovost a příprava vojenská v Nidrlantu od Spinoly a v říši od ligy papeženské se činí, vyslal legata svého k arciknížeti do Brislu, dotazujíc se ho na hlavní příčinu a cíl takové hotovosti válečné; kterýž odbyl legata dosti zrosola a povrchně. Tou tedy měrou bylo Spinolovi snadno v konečné bezpečnosti, že za sebou nepřítele mocnějšího míti nebude, nahoru do říše táhnouti*).

Mezi tím, když armády císařské díl nějaký zámku a města Třeboně náležitě zpevněného a dostatkem lidu osazeného

*) Dále až na str. 1539 příběhy něm. říše se vypisují, jen na str. 1533 toto místo věcí českých se týká: „28. d. září Betlén Gábor učinil králi českému z Trnavy správu psaním svým, co by dobrého při něm kommissaři císařští bez přestání jednali z strany dalšího pokoje s císařem, slibujíce mu jmenem jeho, pokudž od konfederací české dokonale upustí a pomoci králi čes. i zemím jeho odepře, že ho císař při tituli i správě král. uher. zcela a souplna zanechati chce. Ale on že k takovým jablkům těšinským a troštům nejistým mysli a chuti naprosto žádné nemá, ba ani na to myslí svou nepřichází; nýbrž že jest mnohem hotovější dříveji hrdlo i život ztratiti, nežli aby v čem nejmenším od své předešlé horlivosti a stálosti, kterouž až dosavad k tomu svatému sjednocení na sobě dokázal, uleviti a upustiti měl.“

„Potom po dvou dnech odeslal jiné psaní k Kristianovi knížeti z Anhaltu, o němž skladatelové kanceláře Anhaltské svědčí to, že se in originali našlo po svedené bitvě na bojišti, t. j. na Bíle hoře. V němž žádal na knížeti, aby ho v tom gruntovně zpravil: takli jest v skutku, co se vůbec rozpráví, že by armáda císařská byla od konfederantův na mnoha místech roztrhána, poněvadž by jemu také na tom mnoho záleželo. A pokudž Bavorský s lidem svým vtrhl předce do král. čes., že by nebylo proti tomu prostředku lepšího, jako aby z Anhaltu uherského lidu při sobě déleji nezdržoval, nýbrž přidada jim ku pomoci a k ochraně 2000 kurasírů, aby jim poručil na nepřítele štrafovati a se všech stran lermo mu dělati. Za nimi pak aby z Anhaltu táhl také naň poznenáhla s celou mocí a nepřál mu oddechu volného žádné chvíle. A když nepřítel tím ustavičným ho týráním bude zemdlen a zmožděn, že potom konfederanti budou míti o to vítězství nad ním snadnější. Pokudž by tedy armáda císařská dle obecné pověsti byla tak roztržitá, že sám skutek neb skončení věci té bude svědkem toho, že ty příčiny a motivy, v nichž se Betlén Anhaltskému při nedávno pominulé radě pronesl, nebyly daremní a jalové, ale směřovaly vlastně k věci hlavní, o niž rada byla držena. K tomu že v krátkém čase uhlédá se zřetedlně, jakou platnost přinesl s sebou vpád ten, jejž vojsko Gáborovo do krajin, s oné strany Dunaje ležících, udělalo. S tím aby Bůh všemohoucí zvláštním řízením svým úmyslu a předsevzetí konfederantův jeho, jakž se již to očitě spatřuje, žehnati ráčil, dobrým a potištěným k zvláštnímu potěšení, zlým pak jich odpůrcům k zděšení a pádu dokonalému.“ Red.

1620 tak na rychlo dobýti nemohl, ale pro silné z něho ven střílení od obležení jeho upustiti musil, zvláště poněvadž vojsko české od nepřítele toliko na půl míle u Veselého se zdržovalo, a tou příčinou ustavičné téměř zaneprázdnění obojí sobě zavalovali: protož kníže bavorské spolu s Bukvojem, upustivše od Třeboně, zač. října po vzetí Písku a Strakonic podali se při začátku měsíce října se vší silou svou do kraje Plzenského, a opanovali jej sobě téměř všecek; armáda pak česká táhla jim vždycky po pravé straně.

Mezi jinými městy a zámky v témž kraji Plzenském Don Baltazar de Marradas zmocnil se zámku Rizmberka fortelem takovým: Přitáhv před něj časem nočním s nevelikým počtem jízdy samé, rozkázal jim ssedati dolů s koní a rozsvítiti sobě lunty, nejinak jako by lidé pěší byli. To když učinili, postupovali v pořádku svém znenáhla vždy blíže k zámku, a přitom bubnovalo se a pískalo velmi hlučně, nejináč než jako by tu několik mnoho praporců pěchoty bylo přítomné, kteráž by mínila mocí zámek zlézti. Vojáci hollandští, jimiž týž hrad byl osazen, nedomnívajíce se jináče po těch luntech rozžatých a bubnování ustavičném, než že byli by velikým houfem muškétýrův obklíčeni, ulekli se toho velice, ovšem pak pohrůžky přísné Don Baltazarové (kterýžto vzkázal týmž soldatům královským nahoru na hrad, nepoddajíli se vskok, že s nimi naloží hůře nežli s Píseckými) a otevřeli mu bez meškání vrata; on pak zmocniv se jich i hradu, praporce jen jim odňal, vojákův pak zanechal na svobodě, aby buď k regimentu svému se odebrali, buď, mělili by kteří z nich chuť, k službě císaři potřebovati se dali.

Dříve pak, nežli armáda česká vtrhla do kraje Plzenského, tedy král učinil obšírné psaní z ležení u Sedlčan k nejv. úř. zem. a místodržícím svým do Prahy, v němž jim okolo třinácti artikulův vysoce potřebných k spěšnému vyřízení poroučel; mezi jinými byl také ten, aby místodržící i hned bez odkladu dalšího most přes Vltavu, řeku Pražskou, u Zbraslavě podlé mustru jim odeslaného a na papíře vymalovaného postaviti rozkázali, a to pro snadší a spěšnější přeplavení lidu toho uherského, kterýž táhl králi na pomoc od Betléna Gábora, a dopravili ho do ležení hlavního.

Ale pro nedostatek dříví k témuž stavení přihotoveného týž most, jako i jiné platné věci, nemohl býti tak nakvap zhotoven, až v tom to nešťastné potkání polní se zběhlo.

S druhé strany stavové mark. mor., spatřujíce to již na oko, jak silně a neustále to dvoje vojsko císařské a bavorské na krále a pána jich, ano i na stavy král. čes. a konfederanty jich dolíhá a ku Praze, hlavě království, upřímo směřuje,

odkudž nejen samému král. čes., alebrž i vlasti jich milé nepochybné nebezpečenství a záhuba nastávati chce: z těch příčin ponukli se k tomu vespolek všickni, aby se také k otevřené válce živě přichystali, nejdříve však položíce sobě sněm obecný do Brna, při němž by se o to o všecko mezi sebou dobře a prozřetedlně uraditi a snésti mohli. K němužto když se sjeli v počtu vzáctném, ty všecky věci v své bedlivé uvážení vzavše, na tom se společně snesli, aby všickni osobně pro obhájení vlasti a konfederantův svých milých, žádného z prostředku svého panského a rytířského, ani osob od nepřítele zplundrovaných, toliko samé lidi nemocné a věkem sešlé, v tom neušetřujíce a nevymiňujíce, na hotově byli. A aby žádného nedostatku v potravách a v profiantech neměli, svolili také mezi sebou sbírku takovou: aby každý obyvatel osedlý v mark. mor. dal z statku svého dva vozy a spřež dvojí k vožení potrav a jiných potřeb vojenských. Vyzdvihli též člověka desátého, aby armádě císařské v čas nastalé potřeby tím podstatněji odolávati mohli. Manželky pak a dítky své vypravili z krajův a sídel svých do měst a zámkův hrazených. 1620

O tom snešení jich obecném učinil vskok relací dostatečnou králi a stavům král. čes. Henrich Mates hrabě z Turnu, kterýž tomu sněmování sám osobně obcoval, napomenuv při tom týchž stavův čes., aby uznávajíce před očima tak náramné nebezpečenství na ně i na vlast a krále jejich se valící, jakožto věrní a poslušní poddaní a patriotové opravdoví, příkladem Moravanův podobné snešení mezi sebou tím dříveji učinili. Nebo pokudž by se toho od nich nestalo, že jsou se na tom již dotčení stavové mark. mor. dokonale ustrnuli: kteří by koli z stavův jejich neb král. čes. té smělosti a zmužilosti k vlasti a vrchnosti své v této tak nevyhnutedlné potřebě obecné dokazovati zanedbali, tedy že ty všecky za zjevné nepřátely jejich i své míti a na nich i statcích jejich toho skutečně rukou brannou mstíti a postíhati chtějí.

Podobné psaní týž hrabě z Turnu odeslal také před tím nejv. úř. a soud. zem. z města Tábora 7. d. září po nešpoře, odjížděje právě odtud k Jindřichovu Hradci, slovy těmi:

„Urození páni páni nejvyšší, páni úředníci a soudcové zemští! Teď, když jsem byl v Praze, musil jsem s vzdycháním to spatřovati, jako by téměř mysl a srdce také i těm, na kteréž jiní patření a pozor svůj mají, spadnouti a klesnouti chtělo. Nad kteroužto choulostivostí jsem se velice užasl a na tom ustrnul, nemnohými, však srdečnými slovy Vašim Milostem ku paměti přivésti, že toto jest skutek a válka boží, kterouž vedeme. Ten nejvyšší pán bude dobře

1620 věděti, jak pře své obhajovati. My musíme se všech stran se modliti, pracovati a zmužile bojovati. Nebo s Bohem chceme veliké věci a skutky činiti. Co jsou časův předešlých Čechové, kteříž poctivost svou milovali, činili, ješto měli víceji nepřátel nežli nyní? Bůh jim ode všech s poctivostí a s vítězstvím pomohl; jeho rámě není posavad ukrácené k zpomožení; od těch naší krve žíznících nepřátel nebude lze ani se vyprositi ani vykoupiti. Žádnému také neprospěje jeho sofistické mudrování, praktikování a onoho v evangelium dotčeného šafáře nevěrného opatrnost. Nebo my, kteříž jsme srdce poctivého, jakož i V. M. za ty mám, chceme čest a slávu boží i našeho milostivého a nejmilejšího krále, též svobody zemské až do nejposlednější krůpěje krve zastávati a tak s poctivostí šťastně a blahoslaveně z toho světa vyjíti.“

„Kteříž pak do Bavor a do Sas své útočiště vzali aneb budoucně vezmou, chtějíce v svém tejném zlém předsevzetí se změniti a svými lotrovskými kusy z toho se vykejklovati; tu já se tímto psaním před JMKr. mým nejmilostivějším pánem a V. M. nejv. pány úř. zemskými zjevně ohlašuji: poněvadž již více času není, aby se mělo déle prodlévati a přátelství ušetřovati — nebo kdo není s námi, ten rozptyluje —, že já těch všech odpovědným nepřítelem a potlačitelem spolu se vším lidem vojenským, kterýž k tomu volnější nežli volen jest, býti chci. Odkudž jestliže se co proti právu, pořádku a obyčeji země stane, to se těmto nebezpečným časům a běhu válečnému přičítati musí. Nebo mělili bychom my pro ty zahynouti a zkaženi býti, kteříž jsou špehýři a praktikáři, nechtějíce v nebezpečenství vedlé nás všecko nejvyšší vynaložiti a spolu s námi proti nepřátelům se brániti, tehdy musí zajisté život jejich, jmění i krev také zahynouti. Protož žádám V. M., že ráčíte takovým výstrahu učiniti, sami pak Bohu i s Bohem sobě dobrou mysl dávati, ukazováním na sobě melancholie obec choulostivou nečiniti, nýbrž pánu Bohu, našemu vysvoboditeli, se důvěřovati a to, což na nás jest, činiti. Ten nejlepší pán nám zpomůže, a my ještě jemu budeme děkovati, že jest tak veliké věci při nás učinil. On račiž nás všecky v své milosti a ochraně zdržovati.“ —

Když pak vojsko oboje zdržovalo se okolo Plzně — nebo bavorské kníže ležel v Janovicích, vsi, při níž jest zámek, někdejšímu písaři král. čes. Janovi z Klenového a z Janovic náležející, toliko míli malou od města, a jiní jinde —: rozmáhaly se v vojště bavorském těžké zimnice čím dále tím prudčeji, tak že nemálo osob předních knížeti na ně na díle se rozneмohlo, na díle pomřelo. Co pak bylo lidí onačejších, jako El-

senhammer president komory, kancléř dvorský, pán z Lerchen- 1620
feldu, tajná rada, dva truksasové knížecí a jiní: ty všecky odváželi do Mnichova, odkudž i odjinud z Bavor přiváželi zase lidé jeho profianty rozličné, v nichž měli nedostatek veliký. Dokud okolo Janovic bylo ležení, tu armáda bavorská vystála první lermo od Uhrův královských, odkudž soudili bavorští, že by král Fridrich nebyl daleko odtud s svou armádou. A poněvadž varta mezi Nidrlandery knížecími nebyla v tu dobu náležitě opatřena; tou příčinou Uhři vskočili jim snázeji do kvartýru a pošavlovali z nich do 100 osob, deset pak kornetů odňali jim a presentovali je králi s radostí velikou. Z toho pošel v ležení bavorském strach znamenitý.

Třináctého dne října přišla novina Bavorskému do ležení z Rakous, kterak hrabě Dampír přitáhv k nejvyššímu Esterházy proti lidu Betlenovému s 9 kornety rejtharstva ku pomoci, spolu s ním do 1200 Uhrův pobil. Sám pak kníže ležel před Plzní celých deset dní. S nímžto hrabě z Mansfeldu, kterýž na městě se zavřel, vydal se snad v jednání to, o němž autor akt Mansfeldských v ten smysl píše:

Když prý generalissimus aneb nejvyšší polní hejtman nad armádou českou, Kristian kn. z Anhaltu, zdržoval se v ty dny s hlavním ležením svým u Krášovic, pět mil od Prahy, zkázal hraběti z Mansfeldu, poněvadž nepřítel směřuje k tomu, aby s nimi bitvu hlavní svedl, protož aby i hned, jakž ho táž ordinancí dojde, s lidem i s střelbou a s municí náležitou k němu z Plzně se vypravil a takovému potkání polnímu, když by k němu přišlo, osobou svou přítomen a jemu spolu s jinými generaly a nejvyššími to činiti napomáhal, což na kavalíra a nejvyššího srdnatého náleží: tedy že hrabě poděkovav knížeti z toho pozvání vzáctného, učinil mu omluvu svou, že mu toho na ten čas vykonati možné není, leč by chtěl tu pevnost hlavní, na níž králi a zemi tak mnoho záleží, příliš hrubě obnažiti a nepříteli k opanování snadnějšímu zanechati. Podobnou omluvu i nejv. úř. zemským do Prahy odeslal s tou přitom výstrahou dostavenou: aby jej a lid jeho penězi, profiantem i municí neprodleně fedrovati hleděli, ač nechtějíli, aby se soldati jeho z poslušenství jim vytáhli, čímž by on potom vinen býti nemohl.

Pod tím pak že vydal se v tajnou traktací s knížetem bavorským a s hrabětem Bukvojem, totiž, že se oboum vlastní rukou v tom zamluvil a zapsal: pokudž mu jistou summu peněz na hotově vyčísti a tu milost při císaři římském, aby z achtu svého dokonce propuštěn, na poctivosti dobře opatřen byl, do služby císařské vzat a v ní místo naň příslušné míti

1620 mohl, vyjednati chtějí, že jim Plzně se vším všudyž příslušenstvím a s lidem svým císaři se potřebovati dá. Pro snadší tedy traktací té skoncování že jest hr. Bukvoj Joachyma Karpisona, nejvyššího leitnanta jeho, kterýž posavad zajatý mezi císařskými zůstával, vypravil k němu do Plzně.

Že pak jednání takové nemohlo se dlouho tak opatrně tajiti, aby krále a knížete z Anhaltu donésti se nemělo, pročež že hr. z Mansfeldu porozuměv tomu, poslal k králi a k knížeti do ležení dotčeného Karpisona, aby je obadva v tom neomylně ujistil: cokoli on před sebe s knížetem i s Bukvojem beře, že to nebylo by žádné jeho mínění opravdové, nýbrž že túž věc vzal před sebe toliko proto, aby nepřítele doněkud za nos povodil a, do ňákých nepříležitostí těžších jak pro času krátkost, tak ovšem pro veliký profiantu nedostatek jej uveda, přinutil ho k tomu, aby se zpátkem do Bavor neb do Rakous z král. čes. obrátiti musil.

Ale král s knížetem, nechtějíce se v tom Mansfeldovi dokonale dověřovati, že vypravili k němu do Plzně nejvyššího Peblice pod zámyslem tím, aby zpevnění města, rozuměje věcem takovým výborně, shlédl a jim o tom zprávu dostatečnou učinil, zdali by se na tož zpevnění města ubezpečiti mohli; v skutku pak a v pravdě pro to samé, aby fundamentu a úmyslu dokonalému jednání toho z hraběte s gruntem vyrozuměl. V čemž hrabě Peblice tak náležitě zpravil, že jest on od něho s dobrou satisfakcí k králi se navrátil a jej i Anhaltského s strany upřímého mínění hr. z Mansfeldu s dostatkem ujistil.

Když pak jednání to mělo již k zavření svému přijíti, že z Anhaltu vzkázal hraběti, aby všeho toho na straně zanechal a traktací tak hrubě podezřelou opustil. Na to že z Mansfeldu chtěje se vyvésti před králem z domnění zcestného, sjel k němu sám z Plzně do Rokycan, při nichž celé vojsko naše leželo, že jemu o všem všudyž zprávu učinil a přitom již po čtvrté propuštění z služby a z pšteluňku vojenského od krále vyhledával a také ho dosáhl, měv na pováženi to, že takový bezděčný služebník málo co platného a chvalitebného svede.

Ale jakýmkoli spůsobem to se od Mansfelda dálo, já (Skála) jsem sám toho výborně povědom, když ta novina o Mansfeldovi roztrousila se vůbec po Praze, a manželka Bohuchvala Berky, nejvyššího purkrabího Pražského, dověděvši se pověsti té, odeslala spěšně po pacholeti cedulku témuž manželu svému do rady na kancelář českou, v nížto oznamovala mu s velikým mysli poděšením, co o hr. z Mansfeldu se vůbec rozpráví, že by se králi a stavům zpronevěřil a nepříteli

Plzeň vzdáti chtěl; tedy hrabě z Turnu, jenž v tu dobu právě 1620
v radě mezi nejv. úředníky zem. seděl a dotčenou cedulku od nejv. purkrabího ku přečtení sobě podanou přehlídl, promluvil ke všechněm přítomným osobám v ten smysl: Že by bylo nejlépe, aby ženy kužel a jiné své práce ženské spravovaly, zanechajíce starosti o věci vojenské na straně. Co se hraběte z Mansfeldu tkne, on že o něm myslí i to praví, že jest kavalír poctivý a válečník prozřetedlný, pročež aby jak nejv. purkrabě, tak i jiní nejv. úř. zem. jeho v žádné domnění scestné nebrali a tím pokřikem obecným myslí svých nekormoutili; nebo co se tu koli od téhož hr. děje, to vše že s volí a vědomím JM. královské a k dobrému jich všech od něho předsevzato jest.

V tom tedy celém čase, co armády císařská a bavorská při a okolo Plzně proti vojsku našemu ležely, nic onakého nespůsobily, kromě že Uhři a Poláci, když časem trefili na sebe, beze všeho ušetření jedni na druhé dotírali.

Šestnáctého dne října přijel k knížeti a Bukvojovi kurýr 16. říj.
od císaře, a když od Bukvoje dostal se do nejpřednější vsi od ležení knížecího, tedy vytrousil z ňader list knížeti svědčící, jejž potom nalezl jeden soldat v sněhu toho dne tlustě napadlém a odevzdal je nejvyššímu svému, a nejvyšší donesl je knížeti, kterýž poručil toho soldata z vězení, do něhož byl dán od nejvyššího z domnění, jako by snad nějak jináč k tomu listu přišel, propustiti a mimo to ještě za tu věrnost padesáte zlatých mu darovati. Ten kurýr přinesl s sebou novinu o zamordování hr. Dampíra.

Na druhý den trefilo se, když general-wachtmistr knížete 17. říj.
bavorského, po rodu z Haslangu, roznemohv se těžce na zimnici palčivou, dal se z ležení nésti v senftu do Štraubinku, že tři míle odtud, nedaleko města Klatov, vyskočili naň i na jiné jeho spolutovaryše cesty Uhrův královských sto koní z jednoho lesa a, jak dojeli senftu, strhli Haslanga z nich dolů a posazeného na koně odvezli s sebou do ležení u Rokycan a odevzdali ho generalovi svému Bornamissovi. Cokoli při něm a komonstvu jeho nalezeno kořistí, jež někteří na šedesáte tisíců zlatých šacovali, to všecko Uhři mezi sebou rozbitovali a rozebrali. Že pak tu dobu neměl týž general-wachtmistr žádného průvodu při sobě, příčina toho byl vlastní syn jeho; kterýžto zdržev se někde na hospodě, neměl kdy pro hru, aby s týmiž mušketýry za otcem pospíšil a jeho bezpečně až do místa určitého doprovodil, nýbrž teprva po půl hodině, když se s tím neštěstím potkal, v místo to za ním přijel.

O té jeho příhodě nešťastné zvěděv král Fridrich, poručil ho přivésti k sobě do pokoje, prokázal k němu všelikou pří-

1620 větivost slovy i skutkem, jako i jiní všickni officírové a dvořané královští, prohlídajíce k stavu a povolání jeho vzáctnému více nežli k jeho nenávisti veliké, kterouž k náb. evangelickému byl zažžen. A poněvadž téměř dobrých šatův, peněz pak žádných Uhři mu nezanechali, pročež i tím vším ho náležitě opatřili, že se mu ničehož nedostávalo. Nad to výše, poněvadž v lozumentě svém mezi tou uherskou chasou, kteráž v pokrmích zhusta oškychu a cibule užívá, neměl ani příhodné stravy ani opatření zvolného, i bylo nařízeno, že se mu každého dne krmě lahodnější a snesitedlnější z kuchyně královské na mísách stříbrných přinášely. A pro lepší ošetření zdraví jeho doktor Rumpf, životní lékař královský, vedl při něm práci snažnou: což i sám Haslang uznával, že se mu od nepřátel všeliká čest i pohodlí náležité prokazuje, když neřkuli v psaní svém z Rokycan do ležení bavorského odeslaném slov těch doložil, že ho při dvoře královském ne jako zajatého, ale jako posla knížecího vzáctně chovají; ale nad to výše i před svou smrtí, kteráž naň potom u Rakovníka dokročila, dotčenému doktorovi za túž práci a léčení jeho sto dukátův odkázal.

A ač kníže bavorské hned s prvopočátku psal o něho králi, aby na slovo a přímluvu jeho knížecí z toho zajetí propuštěn býti a zdraví svému příhodně vyhověti mohl, ano i sám Haslang vyhledával toho, aby král, vymoha jej z rukou uherských proti odvedení jim jisté výplaty peněžité, za svého vězně sobě ho pokládal; ani kníže ani on sám toho dobrodiní od generala uherského užíti nemohl, jakkoli i král i jiní kavalírové vzáctní o to se všelijak starali, z příčiny té, že dotčený general vymlouval se na obé, poněvadž jest již o osobě Haslangové králi a pánu svému, Betlénovi Gáborovi, stěžně psal, že jemu zvolnosti té sám o své ujmě dopříti nemůže, až vyrozumí další vůli a mínění královskému.

Takových služeb a přívětivosti zdvořilé, kteréž dotčenému generalovi v jeho neštěstí a nemoci se prokazovaly, byl přední příčina a původ spolu s jinými lidmi poctivými Volrad z Plessu, tajná rada královská; bezpochyby mysliv na to, s čím se on nyní potkal, že by velmi snadno los takový i na něho samého a na jiné officíry vojenské spadnouti, a jaká vlídnost jemu od nich se prokáže, potom i oni podobně od strany odporné užíti by mohli.

V tutúž dobu ti aneb jiní Uhři, trefivše v cestě na manželky některých hejtmanův bavorských, kteréž oni posílali do Bavor s kořistmi v Rakousích a Čechách nabytými, jim túž loupež dočista odňali, ženy pak do naha svlečené k hranicem bavorským propustili.

Zatím kníže, nadáv se, že Čechy z kraje Plzenského ku Praze předejde, odtrhl s Bukvojem od Plzně. Ale že naši vyskoumali jakým pak koli spůsobem ten jeho úmysl, protož hleděli všelijak, aby mu cestu ku Praze zameziti mohli. A tak on musil jinudy táhnouti, a to mimo samou Plzeň; z níž však hrabě z Mansfeldu žádné rány z kusův na lid jejich udělati nedal. Odtud uhnul se kníže k Touškovu na levou a Bukvoj na pravou ruku; od Touškova dostali se k městečku Svoješicům, při němž leží zámek; ten byl osazen 40 soldaty englickými, jež bavorští všecky do jednoho pomordovali. 1620

Té noci také nepřítel měl lermo v ležení svém; nebo nadál se, že král se vší armádou naň táhne a přepadnouti ho míní. Ale potom našlo se to, že jen sami Uhři vyjeli sobě na štraf a učinili mu škodu nemalou na lidu, na koních i na vozích špížných.

Jakkoli té noci stal se ten výjezd armády české proti Bavorskému a Bukvojovi, kterýž se jim však nezvedl, dle uložení a rady tajné o to držané v lozumentu královském, v níž žádný jiný neseděl a takového outoku na nepřítele uvažovati králi nepomáhal, kromě general kníže z Anhaltu a hrabě z Hollachu; s tím však se vším nepřítel dověděv se všeho, co v dotčené radě bylo zavříno, čekal v hotovosti na příjezd královský. Kterýžto vida pronešení rady své tajné, tomu se podivil převelice a od úmyslu svého upustiti musil.

Vinu té zrady připisovali lidé tehdáž vůbec hraběti z Hollachu, ano i při dvoře královském ledajakés řeči o osobě jeho proskakovaly. Stalali se mu v tom jaká křivda neb ne, on nejlépe věděti mohl. A poněvadž v tom čase, co to troje vojsko, císařské, královské a knížecí, proti sobě v kraji Plzenském leželo, prošlo nejedno vyslání mezi králem a knížetem, strejci krevními, s strany věcí obecných; pročež král na dokázání upřímnosti své důvěrné k knížeti 20. d. října vypravil k němu Balcara Jakuba z Šlammersdorfu, nejv. leitnanta a sudího zemského v Aurbachu s vzkázáním přátelským takovým: 20. ř.

Ačkoli pán Bůh všemohoucí na krále roku tohoto neštěstí a kříž těžký přepustiti ráčil, a to v tom, že své vlastní a nejbližší přátely krevní, jichžto zvelebení a vzrostu a pohodlí s svou vlastní škodou a nebezpečenstvím tak horlivě a živě vyhledával, za zjevné odpůrce, protivníky, nepřátely v království a v zemích svých proti sobě viděti a pocítovati musí; s tím však se vším že pro tu příčinu vždy předce lásky a krevnosti té z mysli a srdce svého zcela a zouplna vypustiti a jí se tak dobře zhostiti nemohl, aby kníže, strejce svého, skrze to poselství navštíviti, o jeho spůsobu, jak by se

1620 mu vedlo, vyrozuměti, a proti tomu zase knížeti o svém a svých domácích losu, v němž na ten čas byl by s nimi postaven, v známost uvésti dáti neměl, zanechávaje přitom všeho toho na svém místě. Dále poněvadž jest z nejvyššího Haslanga tomu tak dalece vyrozuměl, že by kníže, jako on, totiž Haslang, se domejšlí, nebyl od toho, aby se s králem osobně v jistém místě shledati a s ním o důležité věci v důvěrnosti strejcovské rozmlouvati neměl, nýbrž že by mu takové shledání jich milé a příjemné býti mohlo, pročež že by král tomu odporen nebyl. Jakého by tedy oumyslu kníže v té příčině byl, též kdy, kde a na jaký způsob takové jich shledání a rozmlouvání co nejpříhodněji státi a nařiditi by se mohlo, ano také zdali by se nejdříve o to o všecko společně namluviti a narovnati, a jak by se při témž shledání k sobě obapolně chovati měli, aby se v tom králi přátelsky pronésti nepomíjel.

Na závírku pak, poněvadž kníže v tom psaní svém, v němž uvozoval v známost tu kommissí svou, kterouž císař naň proti králi a království českému vzložil, doložil slov těch, že má sobě od císaře poručeno, aby ty, kteříž by se koli dobrovolně mu poddávali, na milost jeho císařskou přijímal, k odporným pak a neposlušným dle obyčeje válečného přísně zachovati se hleděl, — a při nich parentesin takovou „Nebo co se Vaší Lásky osoby tkne, ta se v to nepojímá, nýbrž jináče se s ní míní“ —: pročež že král žádostivě toho od knížete vyhledává a věděti žádá, co by kníže již dostavenými slovy mínil, aneb jak by je ještě dosavad sobě vykládati chtěl.

Na to dal Bavorský vyslanému krále Fridricha zase odpověď takovou:

Že má o tom král vědomost dobrou, jak upřímý německý úmysl svůj k osobě jeho vždycky každého času prokazoval a pronášel, i kterak jest ten zbouřený a nepokojný a vysoce škodlivý způsob neb los zemí okolních, anobrž i samé svaté římské říše již dávno a časně vyskoumal a předzvěděl a pro tu samou příčinu žádných výstrah a napomenutí dávati tu, kdež náleželo, neobmeškal, tak že by vinšoval sobě toho upřímně, aby byli lidé sobě takových výstrah a napomenutí jeho víceji vážili a za hřbet tak snadně nezakládati chtěli. A tak že kníže do těch zemí ne nějakým míněním neb úmyslem nepřátelským se podal, jakž by snad od něho v tom tak mohl býti vykládán a obviňovat, ale toliko pro příčiny a obrany ty, kterýchž kurfirštové a knížata, měs. března v městě Milhauzu pospolu shromáždění, v psaní svém k králi odeslaném dotkli, a pro uvarování většího neštěstí a nebezpečenství, jehož jest se obávati, z země své se vyzdvihl.

Dále, co se tkne prostředkův těch, kteréž mu král nyní 1620
navrhuje a předstírá, že by sobě vinšoval a tomu hrubě rád byl, aby se dobře a šťastně zdařily; přitom však že ví také dobře, že JM. římského císaře byla by ta celá a dokonalá vůle a intencí, aby se již do žádné traktací s králem nevydával, leč by mu jakožto volenému, pomazanému, korunovanému, ano i od kurfirštského kollegium sv. říše uznalému českému králi dotčeného království se všechněmi k němu přivtělenými zeměmi a lidmi zcela a zouplna odstoupil a JMC. při pokojném toho všeho držení a užívání zanechal. To že jest jeho mínění a pronešení s strany toho jich shledání a rozmluvení osobního, v němž se od osoby své králi prohlašuje. Dotčené pak parenthesin že kníže nijakž jináče nerozumí a ji nevykládá, než jakž slova její sama v sobě znějí a s sebou přinášejí, jmenovitě tak: poněvadž JMC. v té své kommissí, kterouž na kníže vzložiti ráčil, o osobě jeho lásky kurfiršta falckého žádné zmínky nečiní, pročež že ani knížeti nenáleží, aby v čem nejmenším z mezí a šranků též kommissí vystupovati a v něco více a výše vydávati se měl.

Zatím kníže i Bukvoj hnuli se s ležením svým k Plasům, jednomu rozkošnému a zvolnému opatství v kraji Plzenském, kteréž však v tu dobu bylo již od Nidrlanderův téměř všecko pohubeno a zplundrováno; nebo nenalezli v městečku Plasích lidí žádných mimo jednoho ovčáka ubohého.

Z Plas táhli na městečko Kralovice a z Kralovic do Senomet, kdež opět natrefili nepřítele, kterýž dostal se před nimi tam asi o půl hodiny dříve, a položiv se okolo Rakovníka s celým vojskem svým, jež vůbec na 30.000, a císařské s bavorským na 50.000 šacovali, opanoval sobě také vrchy okolo něho ležící, kromě jednoho, o nějž museli se s ním císařští čacky porvati, prvé nežli se ho zmocnili. Na tom zarazil sobě kvartýry své hrabě Bukvoj a postavil kusy střelby na ležení naše směřené. Osobili sobě také císařští kostelík za městem sv. Jiljího a udělali z něho, rumem vysypaného, baterii prostrannou, z kteréž až do města dosti škodlivě házeli kulemi; a ač naši pokoušeli se o to nejednou opravdově, aby je odtud vyhnali, avšak se jim to úsilí nikda zdařiti nechtělo.

Na ráno setkavše se bavorští v jistém místě s našimi, svedli spolu bitvu dosti tuhou, v nížto Bavořané nedosáhli žádné pochvaly, protože musili před nepřítelem ustoupiti s pole; mezi jinými lidmi onačejšími byl tu zastřelen jeden francouzský kavalír jmenem Monsieur Bodzi.

Třicátého dne října položili se císařští i bavorští blíže 30. říj.
o půl míle k Rakovníku a, jak tam přitáhli, nalezli královské

1620 v plném šlachtorduňku spořádané. Proti nim srazili pěchotu obojí dohromady; rejtharstvu pak poručeno, aby šarmiclovalo s nepřítelem, a ač zdálo se, že tou měrou královští nutkali by se k bitvě polní, druhá však strana nechtěla k tomu svoliti žádnou měrou, nýbrž hledala fortele svého dalšího.

Při tom šermicli, kterýž dle zprávy Mikuláše Bella zběhl se v lese u Rakovníka, dostali poně jedné kornety zlatohlavové, kterouž měli za znamení neb praporec kompagnie generálové knížete z Anhaltu: nejvyšší bavorský Grac svou vlastní rukou zastřelil fendricha toho, kterýž dotčenou kornetu nesl, i koně pod ním, a to ranou jednou, tak že i rejthar i kůň podlé sebe padli a umřeli zároveň. V té také šarvátce neb šarmicli, v němž král sám osobně od počátku až do konce byl přítomen, zahynul Theodor z Donína, nejvyšší leitnant nad jízdou hr. z Hollachu, byv skrze hrdlo prostřelen a měv nohu z kusu ustřelenou, od kterýchžto ran na ráno skonal, mimo mnohé jiné osoby, kteréž tu od granatův a jiné střelby zhynuly.

Na straně pak císařské trpělo .tehdáž drahně soldatův neapolitanských a jeden jejich hejtman, Aquaviva příjmím. Ale že na tak mále bylo přestáno, vkročila v to noc, kteráž rozvedla je.

Následující noci zašancovali se jedni i druzí velmi pevně, a zvláště královští, tak že, byť by byla armáda nepřátelská ležela proti těm šancům jejich rok a den, byla by jim v tom forteli nic uškoditi nemohla, jakž očití svědkové o tom zpravují. Bellius dokládá o tom šermicli ještě i to, že vůbec v ležení císařském bylo domnění takové, kdyby byl Bukvoj tehdáž jen o dvě hodině dříve dostačil k bavorským, že by se byla mohla státi větší škoda nepříteli, a snad byli by ho mohli poraziti na hlavu.

31. říj. Na ráno 31. dne října, jak se jen rozednilo, stříleli na sebe obojí velmi příkře: Bavorský zdržoval se s lidem svým po levé a Bukvoj po pravé straně.

Téhož dne také kníže vyjev s Bukvojem, aby mohl ležení oboje právě shlednouti, zastavil se potom s ním v šancích u kusův a radili se vespolek o to, jak by dále s nepřítelem začíti měli. V tom bylo vystřeleno z ležení našeho z děla jednoho, že kule ta nemnoho dáleji přes sáh letěla od knížete a Bukvoje a trefila nejdříve Filipa Marka Fugera, svobodného pána, kterýž stál v tom místě, podepřev se tělem svým na nějaký štěp, a urazila mu obě noze až pod kolena, pod jedním pak trubačem dvorským prorazila koně v půli se sedlem, až trubač omámený spadl s něho na zemi, odtud dále vzala švaňk a trefivši o strom nějaký, přelomila jej též

na dvé, dílem pak jeho jedním trefen byl jeden marketendr 1620
a sud vína plný, z něhož celé dno vyraženo a víno všecko vyteklo na zemi.

Mimo to neštěstí kníže bavorský potkal se toho dne ještě s jiným. Když zajisté jel skrze les, trefil na jednoho soldata, kterýž podtínal sobě strom ku palivu, tak že již navažoval se k pádu. To spatřivše dvořané knížecí, křičeli na vojáka, aby posečkal a s porážkou toho stromu nekvapil, až kníže místa toho mine. Ale když soldat aneb nemohl aneb z pouhé svévolnosti nechtěl pozdržeti štěpu, aby nepadl: v tom kníže sotva ujelo s koněm svým, a dotčený strom upadv náhle za ním samým, zachvátil jednoho rejthara z knížecí kompagnie neb guardie životní, až hned tu s koněm zdechl, a mimo něho zasáhl podobně ženu jednu, kteráž tady také šla, nesouci muži svému jídlo do šanců, že od toho zhmoždění po dvou hodinách umřela, jako i noci následující, totiž 1. dne listopadu, svrchu jmenovaný Filip Marek Fuger.

V tu dobu v ležení císařském byl nedostatek veliký v potravách. V českém pak jiných profiantův měli s potřebu, kromě chléb a víno bylo drahé; nebo pecník chleba za 3 kr. platil v táboře jejich 15 a žej. vína dosti lehkého 20 kr. Že pak lid nepřátelský, zdržovav se toho času okolo Rakovníka, tiše dle potřeby i obyčeje svého v ležení neležel, nýbrž do kraje Žateckého sem i tam silné vpády činil a lidu robotnému, kterýž takovým neřestem byl po ten celý čas, co válka v zemi s oné strany Prahy trvala, nepřivykl, ale při svých živnostech polních spokojen seděl, hrubě škoditi začínal: tou příčinou sebralo se v témž kraji několik tisícův sedlákův (někteří kladou 4000, jiní 7000), aby sebe a živnůstek svých před násilnou jich mocí hájiti a zastávati mohli. A poněvadž páni jich dědiční, osoby panské i rytířské, netroufavše sobě v tu dobu na zámcích a tvrzích svých před nepřítelem s manželkami, s dětmi a s věcmi svými lepšími v bezpečnosti oseděti, téměř všickni na díle do měst Pražských, na díle pak do měst okolních hražených se rozjeli: pročež sedláci a lidé poddaní jich rozpálili se proti týmž pánům svým dědičným hněvem přenáramně, a táhnouce pospolu v houfích velikých od jednoho sídla k druhému, na kterých pána žádného doma nenašli, tomu každému zámek, tvrz i dvory jeho nejlepší dočista vybíjeli, zloupili, ano i všecko všudyž v pokojích potřískali, že ani jediných dveří, kamen a těm podobných věcí v celosti nenechali, jakž se to potom po zámcích a tvrzích panských a vladyckých očitě spatřovalo, obzvláštně na zámku Postoloprtech Štefana Jiřího z Šternberka, nedávno z gruntu nákladně vystaveném. A nepřestavše na tom zplundrování sta-

1620 tkův jejich, nad to výše na mnohé z nich i násilně sáhli, některé z nich nelitostivě ubivše a poranivše, jiné pak dokonce pomordovavše.

K tomu, jakž někteří toho dokládají, vyslali z prostředku svého osoby jisté do města Mostu, Kadaně a Chomútova, vyhledávajíce toho při měšťanech, aby se s nimi v příčině té spolčili a za jednoho člověka stáli; pakli toho neučiní, tedy že oni sami zvolí sobě hlavu a vůdce jednoho, kterýž by je v dobrém řádu a v ochraně své zdržoval a spolu s nimi i měst okolních ujíti se mohl. Ale že ta vzteklost jejich netrvala dlouho, pro vítězství císařské, kteréž v krátkých dnech následovalo, pročež musili se sami od sebe dobře upokojiti a vojákům císařským všudyž po krajích rozloženým tak tancovati, jak oni jim pískali.

S druhé strany kurfiršt saský při obležení města Budišína také nezahálel; nýbrž poněvadž pěknými a přátelskými slovy při obci ani při soldatích nic spůsobiti nemohl, tedy poručil generalovi svému, Wolfovi hr. z Mansfeldu, aby je aspoň ohněm ku poslušnosti císařské dohnati dal. Když pak puškáři házeli z moždířův kule ohnivé do předměstí i do města velmi silně, tožť v malé chvíli vzešel na obé oheň přenáramný, že ho uhasiti nebylo možné.

V tutúž dobu puštěn také lid saský k šturmu 3. d. října, neb 23. d. září u vigilii sv. Michala dle starého kalendáře, při němž velmi prchlivě a zuřivě sobě počínali, neustoupivše od úsilí svého, až k večeru okolo hodiny 4. na půl orloji dílu předměstí, kteréž bylo příkopem duplovaným, náspem a zdí kamennou, v níž dva dni před tím prostříleli mezeru prostrannou, a za tím za vším ještě šancem pevným v čas tohoto obležení teprva vyhozeným výborně opevněno a ohraženo, dokonce se zmocnili. Tu teprva obležení, poznavše očitě, že žertu žádného není, ohlásili se, že s kurfirštem umluviti se chtějí. K čemuž hrabě z Mansfeldu jmenem a na místě kurfiršta povolil a na to také vskok po celém táboře hlasem bubeníkovým provolati rozkázal, by žádný z soldatův ani z piksenmistrů proti městu v nic nepřátelského se nevydával a obleženým neškodil. Druhého pak bubeníka poslal, když Buděšínští toho žádali, do města pro vyrozumění z nich, na jaké výminky k smlouvě by přistoupiti a kurfirštu poddati se mínili. Po němž vzkázali zase hraběti, že předně toho žádají, aby k bráně městské vypravil dva officíry onaké, s nimiž by se o to umluviti mohli.

I vyslal k nim nejdříve hejtmany dva, Lezera a Gynte-

reita, a po nich teprva nejvyššího Fridricha kníže saské z Altenburku spolu s jinými hejtmany, kteříž ještě toho dne 3. října začali s obleženými rokovati, až naposledy přivedli k tomu, že 25. dne září dle starého kal. aneb 5. d. října dle nového, po obědích neb poledni, úřad i obec celá kurfirštu se poddali a pak jemu skrze vyslané své v bráně poklonu poníženou, padvše před ním na kolena, udělali, klíče od bran městských i od hradu královského tu v Buděšíně odevzdali, přitom ho pokorně za milost prosíce a výmluvu svou jemu předstírajíce: co jsou tu koli proti JMC. a jemu provinili, že jsou učinili z mušení, nemohvše se v ničemž tom officírům a soldatům krále českého opříti, a nebyvše ani samých sebe, ovšem pak ani města svého mocni; aby tedy kurf. jim toho k zlému úmyslu nepřičítati, nýbrž je všecky i s městem jich v svou milostivou péči a ochranu křesťanskou přijíti ráčil. 1620

Výminky vzdání toho byly takové: 1. Aby úřad a obec města Buděšína byli povinni podlé kommissí JMC. ve všem všudyž poslušně se chovati. 2. Aby dva hejtmané vojenští, totiž Jan Krištof Kornecký a Adam Geisler, tak dlouho tu v arrestu zůstávali, dokavadž by Jakub z Gryntálu, generalkommissař kurf. sask., zase z vězení svého propuštěn a jemu navrácen nebyl. 3. Aby rytmistři, hejtmanové se všechněmi soldaty svými, jichž bylo v 8 praporcích okolo 2000, se všelijakými břemeny, filci a nábytky, s vrchními i s pobočními zbraněmi, s praporci však zavinutými (kteréž fendrichové musili sice kurfirštu popořád do rukou jeho odevzdati, ale on jim je zase tu hned pro jich zmužilé při témž obležení se chování navrátil), též s lunty uhašenými a beze všeho bubnování v místo určité bezpečně odtáhli a proti kurfirštu do tří měsíců žádnému se potřebovati nedali. 4. Aby vojáci poranění a nemocní, když vozův pro ně dostatku není, do 13. října v městě pozůstali a potom od hejtmanů svých pojednou nebo po dvakráte odtud se vyzdvihli. 5. Co s obojí strany zajatých před rukama jest, ti aby jedni proti druhým propuštěni byli, a kterých by bylo víceji přes tu summu, ti aby službou jednoho měsíce se vypláceli. 6. Aby hrad královský se vším a všelijakým k němu příslušenstvím kurfirštu se postoupil.

Po vykonání toho soldati s ostatními vůdci a správci svými, kromě těch dvou osob v zatčení zanechaných, téhož dne 5. ven z města vytáhli a od dvou kompagnií jízdy kurfirštové jsou v místo jisté doprovozeni. Ale ti, ješto v čas obležení města na kurf. potupně povolávati a jemu hanebné útržky za příčinou myslivosti jeho činiti se neostýchali, na díle zvěšeni, na díle jináče na hrdle ztrestáni byli. Měšťanům pak zakázal se kurfiršt, že je na ten čas do dalšího

1620 nařízení císařského jak při náboženství tak i při všech jejich privilegiích chrániti a zůstaviti chce.

Svrchu jmenovaní hejtmané, kterýchž kurfiršt zanechal sobě v arrestu, starali se o to všelijak, že Jakub z Gryntálu byl zase 13. d. října od krále Fridricha a od stavův král. čes. z Prahy svobodný propuštěn, na výminku a zakázání jeho takové: že kurfirštu, pánu svému, k tomu raditi a jej na to namluviti chce dle své nejvyšší možnosti a rozumu, aby se podtud více proti králi a koruně jeho císaři potřebovati nedával, nýbrž jako neutral doma v pokoji seděl.

Téhož dne 13. kurf. saský přijal povinnost neb slib člověčenství od úřadu a obce města Buděšína na místě císařském spůsobem a s slavností takovou:

Na velikém mazhouze městského rathouzu bylo zavěšeno šest velikých a mistrovsky tkaných čalounův, na nichž spatřovala se historie půtky neb bitvy Davidové s Goliášem, čímž mínil se nynější běh vojenský mezi císařem a králem. Na témž paláce vyzdvihli lešeníčko o jeden stupeň nežli palác vyšší a postavili na něm stolici černým aksamitem obestřenou, a nebesa z pěkných čalounův udělaná visela nad ní. Když tedy kurfiršt se vším komonstvem svým přišel na rathouz v hodinu určitou, usadil se na místě tom povýšeném, a při něm po pravé ruce postavili se Wolf hrabě z Mansfeldu s officíry vojenskými nejpřednějšími a něco osob z stavův lužických (Bellius klade: „a s některými pány českými“, snad kteří se v ty časy zdržovali při dvoře kurf. sask., jako Adam mladší z Waldšteina, někdejší nejv. hofmistr král. čes. a jiní), po levé pak stáli rady jeho tajné. Zatím postavil se před ním také celý úřad a obec Buděšínská, u veliké pokoře očekávajíce, co k nim mluveno bude.

A když stalo se utišení veřejné v lidu, učinil k Buděšínským řeč ozdobnou a vážnou jmenem kurfirštským Kašpar s Šénburku na Pulsnicích, rada jeho tajná a president nad appellacími; v kteréž stížil jim to, jak přetěžce proti velebnosti císařské i jeho vysoce vzáctnému kommissaři, kurf. saskému, zhřešili, s tím přitom oznámením dalším: ačkoli JM. kurfiršt podlé kommissí naň vzložené měl by k tomu dostatečné a důležité příčiny, pro něž by k nim jakožto ku přestupníkům s přísným a neprominutedlným trestáním přistoupil, aby se nimi jiní káti a podobných výstupkův vystříhati mohli; avšak že z své milosti a dobroty přirozené, na jich předcházející slzavou a poníženou prosbu, na ten čas dotčené provinění jim promíjeti a všechněm ze spolku pardonu a odpuštění výstupkův jejich udíleti ráčí.

Po dokonání promluvení toho Kundrat Göhe, sekretář

kurfirštský, četl na hlas, v čem se kurf. týmž Buděšínským 1620
samluvil dále a ohlásil: jmenovitě, pokudž se budoucně jakožto poslušní poddaní chovati budou, že od něho při svém náboženství čistém a pravém, nicméně i při všech svých privilegiích a svobodách přichraňováni a zůstaveni býti mají, až by od JMC. toto zakázání jeho všecko milostivě ratifikováno a potvrzeno bylo. Proti tomu pak, poněvadž kurfiršt byl by od nich na nejvyšší uposmíván a zlehčen a v důstojenství svém uražen; z té příčiny že sobě ten punkt k ztrestání náležitému proti všechněm jeho původům a přestupníkům vyhražovati a, když to vše bedlivě se vyhledá, na osoby ty, kteréž v tom budou dostatečně usvědčeny, s jakou pokutou mělo by přikročeno býti, toho dále při sobě povážiti chtíti ráčí.

Na to musili všickni na kolena padnouti a přísahu jim vyměřenou a od sekretáře znenáhla čtenou vykonati. Po té povstavše zase vzhůru, předně osoby radní přistupovaly k kurfirštu s poklonou poníženou, z nichžto každému on popořád pravice své podal. S tím byli tehdáž propuštěni z rathouzu.

Po obědích pak ssedše se zase všickni konšelé pospolu, předstoupili před kurfiršta a darovali mu místo pocty všecko víno sladké i rejnské, co ho koli ještě ve sklepě jich obecném pozůstávalo. Syndikus pak městský, kterýž sám celým městem i úřadem vládl po své vůli a toho všeho rozbroje a rozpakování městského neposlední příčinou býti měl, z poručení kurfirštova do arrestu vzat a od čtyr muškatýrův hlídán a vartován byl.

Na druhý den, 14. října, D. Matiáš Hoë, vrchní kazatel dvorský kurf. sas., učinil v kostele městském v hodinu 8. kázání o slibu člověčenství, vzav sobě za základ řeči své slova z knihy kazatele Šalomounova kap. 8. v. 2: „Ját tobě radím, výpovědi královské ostříhej, avšak podlé přísahy boží." Německy slova ta znějí takto: Ich halte die Gebot des Königs und den Eid Gottes. Jemuž také sám kurf. obcoval od počátku až do konce, totiž až do půl desáté hodiny na půl orloji. V tom kázání vyučoval doktor posluchače své, kterak by císaře v šetrnosti náležité míti měli, a co přísaha jich v sobě obsahuje, i jiným artikulům užitečným více. Po kázání zpívalo se nejprvé Te Deum laudamus a za ním píseň německá: „Erhalt uns, Herr, bei deinem Wort!" Zachovej, Pane, slovo své! Kterýchžto písní od třiceti let v témž kostele slyšáno nebylo. S tím to jednání slavně se dokonalo.

Jak by pak mnoho lidu při tom obležení tuhém s obojí strany zhynulo, nemohlo se vyhledati v jistotě. Města proti moci saské zastávali vůdcové vojenští tito: Hicke Spré nejvyšší leitnant, Jan z Dyku nejvyšší wachtmistr, Vilím Štefan

1620 Nybel z Bíberova, nejv. profiantmistr, Melichar Putler a Krištof Štos, rytmistři, Jan Krištof Kornecký, Petr Kvát, Jiří Štenger, Abraham Lasale, Adam Geisler, Damnic a Pláto, vše hejtmané. Lidu v městě dle poznamenání některých zhynulo 370 pacholků a 100 poraněno. Od ohně a dýmu zdušeno ve sklepích nemálo osob mužského i ženského pohlaví, ano i děti. Na staveních městských i v předměstí zdělány škody znamenité jak od ohně tak i od střelby, jmenovitě: v městě domů popelem položeno a pobořeno 1136, pět (jiní kladou 9) kostelův, špitálové dva, dům kostelní, bohaté věže, věže Mikulášská a při kostele, vodárna nová, ševcovské kotce, masné krámy, mlýnové dva, mlýn, v němž drát železný táhli, papírna, valchy dvě, knapovská a koželužská, dva mostové pěkní, haltýře obecné, dům zemský, zámecký a s jinými okolo něho domy a příbytky zemanskými, domové kanovničtí a farní, školy, domové k zámku, k úřadu kapitolnímu a k hejtmanství zemskému náležející, všickni dvorové poplužní s stodolami na předměstí, hamr měděný a šlejfírna: což vše bylo šacováno na 40 tun aneb čtyry milliony zlata. V celosti před ohněm zůstaly ještě v městě stavení tato: hrad královský, kostel hlavní u sv. Petra, rathouz, dům kupecký, váha, sklep vinný, 112 domův městských, na předměstí mlejn o 16 kolách, z nichž 9 pokaženo, že se dokonce užívati nemohla.

Při tom dvojím šturmu posledním, kterýž 2. a 3. d. října byl puštěn k městu a trval 27 hodin stále, vystříleno ven z města na saské 46.460 kulek mušketových a 14 centnéřů prachu; proti tomu do města vyházeno z ležení a z šancův kusy velikými 3931 kulí. Téhož dne 14. října general saský vypravil díl lidu, totiž nejvyššího Šíba se čtyrmi kornety rejtharstva, s regimentem pěchoty a se dvěma děly, ke dvoum zámkům předním Gradci a Barétu, z nichž jeden kterémusi Gerštorfovi a druhý Rechenbergerovi náležel, jež soldaty markraběte z Jegerndorfu smlouvou mu postoupili. A tak již celá Lužice, mimo samotné město Kaubu, protože v něm lid markraběcí ležel, císaři a kurfirštu se poddaly.

Zatím kurfiršt obsílal stavy Hořejších i Dolejších Lužic, aby postavíce se před ním v Buděšíně kommissí od císaře naň vzložené vyrozuměli, s tou přitom pohrůžkou doloženou: pokudž by se pak buď všickni aneb na díle někteří toho učiniti zpečovali a milostí jim podanou svévolně pohrdli, že by k nim s ostřejší exekucí neprodleně přikročiti musil. Jakož pak k tomu cíli rozkázal přivésti do ležení ještě 12 kusů střelby veliké, aby jich při dobývání města Gerlice neb Žitavy užíval, pokudž by se mu táž města také z dobré vůle poddati nechtěla. Nejdříve však učinil k nim ještě při konci m. října

psaní dosti přívětivé, napomínaje jich, aby sebe ušetřili a ku 1620
poslušenství císařskému prostředkem raději pokojným sebe přivésti dali. Ale Gerličtí neměli moci a svobody té, aby k tomu napomenutí jeho přistoupili, protože markrabě z Jegerndorfu ležel před samým městem s několika tisíci lidu válečného, jehož však oni dosavad do města pustiti nechtěli, v tom se mu patrně pronesvše: pokudž úmysl jeho dokonalý jest, města jich hájiti, tedy že bude se mu to mnohem lépe trefovati, aby s lidem ležel a zůstával před městem, protože strana druhá pro ně k městu přístupu tak volného míti nebude; pakli by netroufal sobě s to býti, tedy že oni nemíní město své do gruntu dáti sobě pokaziti jako Buděšínští.

Mezi tím den po dni dáli se šermiclové rozliční lidu saského a markraběcího mezi Gerlicí a Buděšínem. Žitavští pak dali kurf. na psaní jeho odpověd takovou:

Ačkoli byli by věděli kurfiršta jakou odpovědí proti psaní jeho i kommissí císařské zpraviti; poněvadž však na ten čas to se jim dobře trefiti nijakž nemohlo, aby bez vědomí mark. z Jegerndorfu — kterýž jistým počtem lidu válečného město jich osadil, podlé ordinancí jemu od krále českého dané, jsa od něho v místa ta vypraven, aby jich proti odporné moci obhajoval — jakou jemu odpověd dávati aneb v čem tom se omlouvati a v úmysle svém dalším pronášeti měli, nýbrž že jsou musili s ním prvé radu o to vzíti, kterýžto že dal jim na žádost jich odpověd neb resolucí takovou, aby ukázali kurf. na osobu jeho, chceli co míti, aby toho při něm vyhledával, z té příčiny že kurf. prosí úctivě, aby je v příčině té u sebe měl vymluvené. A poněvadž byli sobě v tom výborně svědomi, že jsou jak živi ani císaře ani kurfiršta v ničemž nejmenším neurazili, nýbrž vždycky starali se o to, což jim ještě v dobré a čerstvé paměti pozůstává, že jsou slavný dům kurfirštův saských vždycky každého času náležitou úctivostí předcházeli a jeho draze sobě vážili, i to na sebe teď nedávno přejavše na milostivé JM. královské poručení, aby kurfirštu zas nemalou summu dlužní z měšce obecního zaplatili, jakož pak již i z větší částky dluh takový byl by od nich JM. vypraven, ostatní summu byli by také hotovi při času sv. Michala nejprvé příštího tu, kdež náleží, zcela a zouplna složiti a odvésti; té pak věci neb přečinění toho, kteréž by mínil kurfiršt na nich tak přísně mstíti, že jsou oni sami o své ujmě nikda nezačali, ale musili se v tom tak zachovati, na čem větší počet měst a stavův obojího mark. lužického se snesl, a v tom se s nimi srovnati za jedno, an ani kurf., dokud ty věci ještě v celosti a v lepším spůsobu byly postaveny, jim v tom náveští a výstrahy žádné nedal a jich z toho,

1620 aby se v takové věci nevydávali, nikda nesrazil, mnohem pak méně jim se zastoupením a obranou takovou, v jakéž se jim nyní osvědčuje, zakazoval, tak že oni nikda nemohli na to tak dalece rozumem svým přijíti, aby pro tu příčinu město jejich kdy k jakému neštěstí přijíti, obleženo býti a těžkostí nepřátelských pocitovati, ovšem pak v něco jiného samo o své ujmě vydávati se mělo, zvláště času nynějšího, když již sami svoji páni nejsou a sebou dokonale nevládnou, nýbrž měli by před Bohem i přede vším světem ve všem tom slušně a s právem býti vymluveni a ospravedlněni: a protož že kurf. za to pokorně a služebně žádají a prosí, aby všecky věci té případnosti při sobě zdravě a bedlivě povážiti, města jejich již prvé nejednou od ohně přenáramně zkaženého a na nejvyšší zbědovaného milostivě ušanovati, na ubohé vdovy a sirotky, jichž též město plné jest, křesťansky se rozhlédati a to o nich, že, v čem by sice jiném jemu jaké líbezné a jim k vykonání možné služby prokázati mohli, to vše od sebe vždycky každého času rádi a hotově činiti chtějí, nepochybně smýšleti ráčil *). —

*) Dále na str. 1555 Skála zmínku činí o tom, že některá knížata německá, jmenovitě Jan Kazimír kníže saské z linie Koburské a Fridrich Oldřich kníže brunšvické, učinili, každý zvláště, ke kurfirštu saskému, když Buděšín obléhal, dne 22. září a 5. října, psaní přátelská, přimlouvajíce se v nich za Fridricha falckého, aby kurfiršt sas. od té války proti němu upustil. Ale kurfiršt nezachovav se podlé jich přání, v dlouhé odpovědi své k nim učiněné doložil: „Že všecko míněni a předsevzetí jeho k samému toliko míru a pokoji směřuje...; že k náležitému poslušenství JMC. povinen býti se uznává; že toho nezasluhuje, aby od kurfiršta falc. v patentu zjevném za nepřítele vyhlašován, a přitom také všickni a všelijací obchodové a handlové, kteříž mezi korunou českou a zeměmi kurfirštovými, lidí jich poddaných s znamenitým pohodlím a ziskem, vrchnosti pak obojí s vzděláním a prospěchem zvláštním, až dosavad svobodně procházeli a se vedli, dokonce vyzdviženi, zastaveni a zapovědíni býti měli...; že od osoby své věrnými a upřímnými výstrahami svými naprosto nic scházeti nedal, ale že málo tím prostředkem při stavích král. čes. svedl, když sou všechněmi jim podávanými interposicími a jednáními přátelskými zbrzeli, jich se dokonce odpřisáhli, proti tomu pak v přetěžké a všechněm vrchnostem k znamenité ouhoně a zkrácení vztahující se konfederací a smlouvy s okolními zeměmi se vydali.... Že by kurf. sáský falckraběti trojnásobní přísahou zavázán býti a nedržením jí všechněch len a manství českých sebe zbaviti měl: v té příčině že líbilo se falckraběti proti své vlastní povědomosti gruntovnější tak mluviti a psáti. Nebo ačkoliv on kurf. tomu neodpírá, nýbrž světle a patrně k tomu se zná, že jest od voleného, korunovaného a v držení i vládnutí král. čes. a zemí k němu přivtělených řádně uvedeného, od řím. císaře lénem na ně obdařeného i ode všech kurfirštův uznaného krále a kurfiršta v Čechách některé jisté díly a panství lenní neb manská přijal a dostal; však že jest falckrabího za toho nikda nepoznával, mnohem méně jemu kdy královský titul dával... Tou příčinou že dotčená přísaha trojnásobní sama od sebe zmizí a klesne, poněvadž kurf. saský, neřkuli trojí, ale ani jedinké jemu nikda neučinil ani činiti potřebí neměl.... A při tom ohlá-

20. d. října po poledni přijelo z Drážďan do Prahy poselství englické na osmi vozích, v osobách 20; proti němuž nejv. úř. a soud. zem. s komonstvem vzáctným panstva a se dvěma kornety rejtharstva Pražského do polí za zámek vyjeli a je slavně přivítali i do hospody doprovodili. 1620

Na ráno přední osoby měly audiencí u královny, v neděli pak následující po kázání při králi, kterýž pro ně naschvále z ležení od Rokycan do Prahy přijel.

Skladatelé kanceláře Anhaltské dokládají o témž poselství zprávu takovou: Poněvadž všecko to předsevzetí vojenské krále Fridricha bylo založeno na gruntu zlém a nepodstatném, že se tchánu jeho, Veliké Britannie králi, dokonce nic nelíbilo. A v tom že jest se král zeti svému neřkuli předešle psaními, ale teď posléze i skrze legací schvální, kteráž při králi Fridrichovi až právě do jeho přemožení na Bílé hoře ustavně zůstávala, patrně pronesl, i jeho k oblíbení sobě prostředkův a rad mírnějších věrně a živě napomínal. Ale jemu že lépe líbilo se zdání rad jeho a nejv. úř. i soud. zem. král. čes., jakž se tomu také může patrně vyrozuměti z psaní týchž legatů, kteréž učinili králi z Prahy do ležení polního 26. d. října a 3. d. listopadu, napomínajíce ho, aby nezůstá-

---

šení svém že kurf. také od osoby své setrvati míní, nestydě se naprosto nic za žádné činy a předsevzetí svá...."

Tolikéž Jakub z Gryntálu, nejvyšší kommissař válečný kurfiršta saského, odeslal pánu svému zvláštní napomenutí. Praví Skála na str. 1563: „Zatím Jakub z Gryntálu, nejv. kommissař válečný kurfiršta saského, pamatovav na připověd svou, kterouž při propuštění svém z arrestu Pražského stavům učinil, jak dostal se do Míšně, tak neprodléval s týmž zakázáním, nýbrž odeslal kurf. napomenutí a zdání své dobré.... chtěje, jak sám dokládá, se o to všelijak postarati, aby kurfiršta, pána svého, s předsevzetí jeho srazil, na kteréž se z unáhlení mysli a nepovědomosti své přemluviti dal.... Že kurfiršt dal se lidem některým na to příliš dětinsky namluviti, jako by císař Ferdinand tento kříž a soužení nynější neslušně a beze vší viny své snášel....; ješto že pod tím všecko jináče se nachází, totiž pouhá lest a podvod, poněvadž cís. Ferdinand naskrze ve všech činech svých ani nemůže ani nechce nic jiného před sebe bráti a říditi, než toliko to, což se Hišpanovi, jehožto vnuknutím a vůlí řídí se a spravuje, líbí; zase Hišpan jináč nic nečiní a nekoná, jediné to, což mu papež římský a jezuviti v mysl vkládají a navrhnou. Kteréžto kazatel na dvoře kurf. saského, D. Hoë, již od dávního času počal za vzáctné, vinšované a dobré přátely své míti a držeti.....; odkudž že následuje to hned v patách, když týž D. Hoë kurfiršta proti stavům evangelickým ustavně ponouká, věci jeho nad míru velebí, Fridricha pak českého krále, jak nejvýše může a umí, tupí a ztenčuje, knížata říšská divně přetřásá, stavům k náboženství obnovenému se přiznávajícím se vysmívá...."

Kterak si kurfiršt saský toho napomenutí nehrubě všímal, příběhové následující dokazují.

Po těchto věcech Skála vypisuje (str. 1571—1578) některé válečné příběhy v Uhřích a v Dojejší Falci. Red.

1620 val toliko v samých terminích těch generalních a na tom gruntu pře své nezakládal, že jest pokoje obecného žádostiv, nýbrž aby se rozhledl, i zdravě při sobě rozvážil všech a všelijakých případností též pře své a pomyslil za času na výminky a prostředky bezpečné a snesitedlné, jimiž by jak osobu tak i země své před mocí a silou strany své odporné náležitě opatřiti mohl, sice že král Jakub, tchán jeho, nevidí žádných prostředkův, jak by mu jináče zpomoci se mělo, ačkoli vedl by péči a starost o obecné dobré velikou a opravdovou. A tak že samá nevyhnutedlná potřeba krále Fridricha k tomu dohání, aby se tím dříveji pronesl v tom, jakou by odpověd neb resolucí na přednešení krále a pána jejich jim dáti chtěl, tak aby žádosti jeho a poctivému očekávání kteréž on na slušných a bohomyslných příčinách sobě založil, náležitě zadosti se stalo. Takové přednešení jich že jest král Fridrich 5. dne listopadu odeslal z ležení u Rakovníka do Prahy na dobré zdání Volradovi Plesovi a D. Ludvíkovi Kamerariovi, svým tajným radám; na něž jemu s těžkostí odpověd místnou dáti mohli, poněvadž po těch dnech bitva ta nešťastná na Bílé hoře se zběhla*).

O bitvě na Bílé hoře.

Jakož pak v létu 1617, a tak přede třími lety a pěti měsíci, s tím obecným sněmem, od nebož. cís. Mat. stavům král. čes. s strany přijetí a vyhlášení za krále arc. Ferdinanda na hrad Pražský položeným, stal se začátek všeobecného a osudného neštěstí celého národu i král. čes.: tak teď v m. listopadu roku přítomného, kterýž jest od prvního soužení předkův našich, v létu 1547 skrze krále Ferd. I., děda dotčeného krále Ferd. II., stalého, 73., tou neštastnou a krvavou bitvou, na Bílé hoře před Prahou svedenou, uvalila se na týž národ a vlast naši bída, pád a potlačení dokonalé, z něhož až dosavad Čechové nijakž vybřésti nemohli.

Poněvadž pak o té bitvě nalézají se zprávy u historikův tehdejších velmi rozdílné a sobě v mnohých příbězích a cirkumstanciích hrubě odporné, tak že byla by mi věc nad míru těžká a nesnadná, ze všech jednu dostatečnou a pravdivou relací neb vypsání dotčené bitvy zhotoviti a tuto poznamenati, aby vždy nezdálo se někomu, že bych některé straně k ujmě a k ouhoně něco přivlastňovati neb ujímati měl, čehož

*) Na str. 1579—1590 vypravují se příběhy říše německé a král. franc. Red.

však jsem se posavad v této celé práci mé bedlivě vystříhati hleděl: protož uznal jsem býti za věc nejjistší a nejlepší, abych všecky zprávy, kterýchžto mohl jsem se nyní doptati, v tom smyslu a obšírnosti, jak jsem kterou v škribentích německých, latinských i českých poznamenanou nalezl, tu pořád položil a jich k soudu zdravému lidem těm, ješto by o tom vědomost gruntovnější, nežli já na ten čas, měli, podal, budoucím pak a potomkům našim k dokonalejší zprávě a povědomosti příběhův tak smutných tím hojněji upřímě posloužil. 1620

První tedy zpráva o případnosti a způsobě toho potkání polního a hlavního, na Bílé hoře mezi vojskem českým s jedné a armádami císařskou a bavorskou s strany druhé svedeného, i co některý den před tím v obojím ležení až i po bitvě od vítězův i od přemožených se dálo, nalézá se zapsaná u Mikuláše Bella, historika cís. Ferdinanda, v smyslu i v slovích téměř takových:

Poněvadž armáda česká ležela v tak velikém forteli u Rakovníka, že nebylo možné ani podobné, aby strana druhá jakkoli silnější ji ku potkání hlavnímu donutiti neb vyvábiti měla; pročež uznali to bavorští i císařští při sobě za věc nejplatnější, aby se v tom revíru okolo Rakovníka s lidem svým déleji bezpotřebně nezdržovali, času, lidu i nákladu darmo tu nemařili, zvláště když jim zima valila se mocně na hrdlo, a pro zlost cest nebylo by potom možné střelbu velikou jako i vozy špižní preč odvézti, nýbrž aby sobě pohledali někde jinde místa příhodnějšího, do něhož by nepřítele svého nepatrně vyvábiti mohli. K čemuž poskytlo jim samo vojsko české příčiny i příležitosti dosti, když 6. d. 6. list.
listopadu hnulo se náhle od Rakovníka se vší mocí a silou svou a 7. d. město to docela opustilo, pospíchajíc ku Praze upřímo s tou resolucí a úmyslem dokonalým: aby se zase všickni regimentové jízdní i pěší na Bílé hoře pospolu srazili a v plném šlachtordunku neb k bitvě spořádání na nepřítele, aby se s ním opravdově jednou porvali, očekávali; pokudž by se pak jim táž bitva nezdařila a oni ji prohráli, aby se aspoň všickni na živě pozůstalí do šancův na Pohořelci vyvržených uchýlili a salvirovali a tu potom nepříteli svému až do přemožení nejposlednějšího brániti se a odpírati mohli. Jakož pak podlé toho snešení tak se stalo, že 8. d. listopadu, jenž byl den Páně nedělní, téměř všecko vojsko české na Bílé hoře dohromady se sjelo, aby dle ordinancí jemu dané tu sobě přes noc vydechlo, ráno pak hned na úsvitě podlé potřeby a příležitosti přítomné s dostatkem se zašancovalo.

A jakkoli měli Čechové kundšafty dobré a jisté, že císař-

1620 haltu, syn generála, spolu s jízdou svou s tak hrdinskou resolucí a myslí na rejtharstvo císařské dotíral, že naposledy muselo se trochu reterirovati a postoupiti z místa svého. Čímž přivedeni byli také regimentové Tyfenbachský a Preinerův, když nejvyšší Preiner byl jat, k tomu, že jsou se z šiku neb pořádku svého vyraziti a zmíchati musili.

O čemž dověděv se Tylly, poručil rychle nejvyššímu Grácovi, jenž měl na opatrování ruku neb křídlo pravé mezi bavorskými, aby s svými pěti sty koní na dotčené kníže z Anhaltu s opravdovou zmužilostí doskočil a své tovaryše retoval. Kterýžto zachovav se tak povolně, v malé chvíli devět kompagnií jízdy Anhaltské s takovou zuřivostí stížil a jim dosti zaneprázdnění zavalil, že neřkuli samo kníže Anhaltské v tom tumultu společném zraněn a potom i na živě jat byl, ale nad to výše i celý regiment jeho k rozražení i na utíkání přiveden. Na to potom hned lid uherský, jehož v tu dobu mezi lidem českým do 9000 pokládali, s kořistmi svými z boje ku Praze utíkati, ano i ostatní lid jejich veškeren z pole ustupovati a k místům bezpečnějším se ohlédati začal. Mezi tím, když se to tak dálo, kníže bavorský a Bukvoj učinili v vojště svém nařízení takové: aby všickni ze spolka a zároveň na nepřítele dotřeli a z placu mu pomohli. Což se vskok stalo, tak že v malé chvíli i šance české ztekli, jich se zmocnili a tou měrou i vítězství dokonalé nad našimi obdrželi, tak že celá armáda česká potlučena, na různo rozplašena i na utíkání přivedena jest.

To celé potkání netrvalo mnoho více přes hodinu. Bavorští dostali děl českých 7 a císařští 3 kusy a okolo 100 kornetů a praporců. Vůbec pak měli za to, že po straně nepřátelské do 6000 lidu na díle na bojišti, na díle pak na utíkání, a nejvíce okolo obory Hvězdy, ano i v ní, jest pomordováno a v Vltavě řece ztopeno, kromě zajatých osob na živě, asi okolo 500, mezi nimiž nalézali se Kristian mladší kníže z Anhaltu, poraněný, jedno hrabě rejnské a jeden z hrabat Šlikův s jinými osobami vzáctnými; na straně pak císařské a bavorské nemnoho více přes půl třetího sta jonáků, jak dalece se v tu dobu vyhledati mohlo, a mezi jinými nejvyšší z Meggau, generalkvartýrmistr, a svobodný pán z Petershaymu. Nejvyšší pak z Poppenhaymu, byv nalezen mezi jinými mrtvými odpolumrtvý a po celém těle převelice posekaný a porubaný, jest od jednoho prostého soldata odtud do Prahy odvezen a k barvíři dvorskému neb zemskému Andresovi Šteimanovi k hojení poručen. Kterýžto vyhojiv se dosti zdravě, netoliko barvíři práci jeho dobře zaplatil, ale i zachovateli života svého vzáctnou odměnu za jeho snažnost učinil.

Po dosaženém vítězství porovnal se kníže bavorské s Bukvojem, aby k samé Praze přitrhli, jakož se tak stalo, a ještě toho večera pěchota jich podala se a položila se u samých zdí městských nahoře na vrchu sv. Vavřince. 1620

Na ráno 9. dne listopadu, jenž byl den pondělní po 21. neděli po sv. Trojici, pěchota a zvláště Valoni začali lézti přes zdi městské. Pod tím pak měšťané a obyvatelé Malostranští pod jednou odeslali psaní ponížené k knížeti, že se z příjezdu a vítězství jeho šťastného srdečně radují, očekávajíce s žádostí velikou na jeho rozkaz a nařízení milostivé, jak by se dále v té věci chovati měli. Aby pak vojáci císařští i bavorští, jestli že by se o své ujmě mocí ňák do měst Pražských dostali, lidí ubohých nemordovali a je jmění jich dočista nevyzuli: tou příčinou kníže vjel osobně do Prahy a zastavil to při týchž soldatích časně, aby se v městě žádných svévolností nedopouštěli. 9. list.

Zatím pak i Pražané Staroměstští spolu s stavy v Praze přítomnými vyslali k knížeti trubače, vyhledávajíce toho při něm, aby kníže ku příměří za tři dny povolil, s tím přitom zakázáním, že se v tom čase slušně v úmysle svém jemu pronésti nepominou. Ale kníže neřkuli tři dny, ale ani za tři hodiny lhůty jim dopříti nechtěl; nýbrž vzkázal jim po jistých kommissařích (mezi nimiž také Pavel Michna byl), aby se i hned zprosta a na konec v tom světle a neukrytě prohlásili, že se JMC. poddávají. Přitom také bylo od knížete přísně zapovědíno po celém vojsku, aby žádný soldat od praporce neb kornetu svého bez dovolení se nikam neodtrhoval pod oběšením; anobrž i officírům bylo totéž právo uloženo, pokudž by co toho komu z soldatův svých dovolili aneb i sami se dopustili.

Uhři, vydavše se u velikém nepořádku na utíkání a nevědouce, kudy jinudy vyváznouti, hrnuli se v houfích dolů přes vrch sv. Vavřince a skrze vinohrady k řece, přeplouli přes ni na Nové město jako i jiná jízda německá. Z nichžto dle zprávy měšťanův Pražských ztopilo se v ní do 1000 osob.

Téhož dne po obědích kníže přijev na Hradčany, především jiným obrátil se nejdříve do kostela kapucínského a tam nábožnost svou vykonal, poděkovav pánu Bohu z tak slavného a nenadálého vítězství. Potom pak Pražané všech tří měst, jako i mnohé osoby přední z přítomných stavův vyšších, dostavše při knížeti audiencí a vyznavše před ním provinění své a za milost ho požádavše, novou povinnost a slib člověčenství císaři Ferdinandovi jakožto králi a pánu svému vykonali.

Co soldatův zutíkalo z pole, ti mínili, že v oboře Hvězdě

1620 hrdla sobě zachovají; ale lid císařský i bavorský nechtěl jich ušanovati, nýbrž na díle je tam pobili, na díle pak s mladým hrabětem z Turnu — ten pán nebyl nikda zajat, ale byv s regimentem svým pěším v tu bitvu na Malé straně, po svedení jí ustoupil s ním do Starého města a tam na rynku vojáky své pospolu od neděle až do úterku neb středy zdržoval, (Skála) —, s knížetem mladším z Anhaltu, s jedním knížetem z Weimaru, s několika osobami hraběcími a s synem pana z Hofkirchu, jenž potom od zranění těžkého umřel, na živě zjímali.

Při témž potkání s prvopočátku nalézali se také životně přítomní všickni tři generalové čeští, jmenovitě Kristian starší kníže z Anhaltu, Henrich Mates hr. z Turnu a Jiří Fridrich hr. z Hollachu; ale potom dosti záhy odjeli s pole, pospíchajíce k králi s tou novinou neveselou. Jehož nalezli již na Hradčanech, majícího v úmysle také na Bílou horu vyjedti a bitvě té se podívati.

Král pak vida, že již vojsko jeho prohrálo, dal se týmž generalům namluviti na to, že poslav k knížeti bavorskému, strejci svému, osobu jistou, žádal skrze ni užíti od něho příměří za 24 hodin, aby mezi tím o ty věci vespolek příhodně rozmluviti mohli. Ale kníže nechtěl k ničemuž povoliti vícę, jediné k tomu, aby se král v osmi hodinách rozmyslil a jemu zase mínění své dokonalé v známost uvedl, zdali by se všeho práva, pretensí své na král. čes. zcela a zouplna odříci chtěl. Poněvadž pak nic se toho od osoby královské v tom čase nestalo, nýbrž král vyjev spolu s manželkou, s rodinou i s fraucimorem a dvořany svými z hradu Pražského, zůstal tu noc s nimi v Starém městě Pražském: protož nevidělo se mu býti bezpečno, déle se tu v městě zdržovati, nýbrž hned na ráno v pondělí vyjel z Prahy na koni i královna s fraucimorem svým, též s generaly, a vzali cestu svou k Nimburku a odtud neprodleně do Slezska, až se do města Vratislavě dostali.

A ač někteří nejvyšší a officírové vojenští, kteříž sprchli z bitvy, poručili soldatům svým, aby sobě k městu Brandejsu pospíšili a tam se zase v hromadu srazili, avšak velmi na skrovně v témž místě se jich shledalo. Jimžto hejtmané dali radu tu: chtějíli s celou koží z rukou nepřátelských ujíti, aby jeden každý spravoval se rozumem svým a vandroval, kde svou příležitost i bezpečnost lepší vidí.

Zatím hrad toho dne pondělního poddal se knížeti, a ti dva praporové soldatův pěších spolu s hejtmany svými, Zikmundem Šnukkertem a Jiřím Krištofem Halcingerem, vykonali povinnost knížeti k ruce císařské; na zámku pak zastihli císař-

ští ještě osm fasuňkův naladovaných drahými věcmi a svršky 1620
královskými, kteréž mezi sebou vskok rozebrali dočista.

Na ráno v úterý poddali se knížeti podobně Pražané 10. list.
Staro- i Novoměštští. Že pak při odjezdu královském stavové a obyvatelé, tehdáž v Praze se zdržující, chtěli rádi pospíšiti z města s lepšími věcmi svými, aby se do rukou soldatských nedostaly; pročež jeden přes druhé hrnuli se z Prahy. Ale nežli skůro Špitálsko přejeli, byli vozové jejich mnozí dočista vyplundrováni, netoliko od jízdy císařské a bavorské, ale i od samého rejtharstva jejich, a zvláště Nidrlanderův hraběte z Hollachu, tak že nejedni z týchž obyvatelův přišli tu k daleko větší škodě, nežli kdyby byli s týmiž věcmi dokonce v městech Pražských zůstali.

Podobně přitrefilo se na Malé straně vozům nákladným hraběte z Hollachu, jež životní praporec neb varta hraběte z Turnu zloupila sice dočista; ale užila kořisti té málo neb zprosta nic, nebo soldati císařští trefivše k tomu, netoliko loupeže té je zbavili, ale do osmnácti set vozův špížných, armádě české náležejících, dokonce se zmocnili a nimi dobře se obohatili.

Co pak soldatův z vojska českého kdekoli zachovalo se na živě, ti naříkali a láli přenáramně, jak na krále tak i na stavy, že jsou od nich tak hanebně oškrabáni a platu svého všeho za osmnácte měsíců dokonce zbaveni. Lid také robotný onde i onde po krajích byl v tom tumultu vojenském hrubě zjitřený a ustrnul se na tom, žádného jiného více za pána a vrchnost svou nepoznávati, jediné císaře, i při něm hrdel i jmění svých vynasaditi.

Přední původové války a nedorozumění toho zdržovali se v Starém městě Pražském, a jakkoli těch dnův bylo udeřeno na buben, aby jak měšťané tak i pozůstalí soldati dali se s zbraněmi svými na lermplaci najíti; avšak málo poslušných se našlo, nýbrž jeden každý zdržoval se v příbytku svém, pln jsa strachu a zděšení pro nebezpečenství všechněm od lidu císařského a bavorského nastávající. Někteří, ješto tomu potýkání hlavnímu na Bílé hoře byli osobně přítomni, vyskoumali to bedlivě, že asi dvě hodiny před tím lermem tu hrozný strach a předěšení na lid český válečný v okamžení připadl, až mnozí neměli za jiné, než že ňáké zemětřesení v tu chvíli se stalo.

Dále dokládá Bellius i to, že při mladším knížeti z Anhaltu bylo nalezeno poznamenání rukou jeho vlastní, kteréž obsahovalo v sobě tuto věc neb příhodu divnou dvojí:

Předně, když na onen čas kníže bavorské ležel s dílem armády své ve vsi Litici neb Liticích nedaleko města Plzně,

1620 tedy že generalové čeští umínili sobě to zajisté, aby kníže v témž kvartyru jeho přepadli časem nočním nenadále. Když pak podlé rady té tajné vybrali sobě deset tisíců jonáků branných, při nichž nalézal se i sám král s oběma knížaty z Anhaltu a s hrabětem z Hollachu, a vytáhli s ním z ležení u veliké tichosti okolo sedmé hodiny večerní, úmyslem tím, aby právě v nejhlubší noci na knížete připadli, jakož pak byli by mu mohli škodu znamenitou udělati, protože tehdáž v lidu svém, jejž okolo sebe měl, nebyl nijakž roveň síle nepřátelské; nicméně však že všecko to úsilí královských zbortilo se jim dočista touto trojí překážkou: jedno, že jsou chybili cesty přímé, jakkoli měli při sobě vůdce míst a průchodův těch výborně povědomé; za druhé, že jsou se všickni do tak těsných míst aneb passův dostali, že musili sobě všecek pořádek svůj, v němž s prvopočátku po sobě táhli, roztrhnouti a zmásti; třetí, že spadl na ně strach a uleknutí přenáramné, tak že vol neb nevol museli se zase zpátkem k ležení hlavnímu obrátiti, zvláště když Uhři v svém houfu převelice se spletli v hromadu a počínali utíkati nazpět, nedomnívajíce se jináče, než že jsou nepříteli prozrazeni.

Druhá příhoda měla se zběhnouti v městě Augšpurce, kdežto shledavši se v hospodě obecné po té bitvě jedna vzácná osoba rytířská náboženství římského, kteráž lidem hrubě známá jest a mohla by se v čas potřeby i jmenovati, s jedním knížetem wirtemberským, ješto v armádě české před tím za nejvyššího sloužil, učinila na kníže s omluvou šetrnou dotázku takovou: co by kníže pokládal za příčinu toho býti, že při bitvě Pražské všechněm soldatům vyšším i nižším vojska českého všecko srdce kleslo, a tak veliká síla tak snadně od císařských a bavorských k dokonalému potlačení, rozptýlení a pádu byla přivedena? poněvadž byli vždycky tak silní jako katoličtí, k tomu že měli rovně tak příhodné místo k bitvě jako strana druhá; zdali neměli ku forteli hrubému lidu moravského a uherského několik tisíců, municí hojnost, a jakž zpráva se dává, že katoličtí byli v tu dobu velice unaveni po cestě, poněvadž musili je celou noc stíhati, oni pak mezi tím času k tomu měli dosti, aby sobě lid svůj k boji povlovně a rozšafně ššikovali; měli také ještě i Prahu, město tak veliké, na poskoku s Hvězdou oborou, do níž mohli se poznenáhla retovati a před nepřítelem bezpečně ustoupiti: kudy tedy k tomu přišli, že jsou túž bitvu tak ničemně stratili a prohráli?

Na to že jmenované kníže dal rytíři tomu odpověď takovou: „My,“ prý, „věděli jsme výborně, jak bychom netoliko sami, alebrž i jak by nepřítel silen byl a jaké a jak

mnoho regimentů při sobě má. Pročež jsme také postavili 1620
sobě a do orduňku uvedli všecku jízdu naši proti jejich jízdě, kapitany naše proti jejich, kompagnie pěchoty proti pěchotě a kornety proti kornetům jich, tak že v příčině té pilnosti a prozřetedlnosti nejvyšších naprosto nic nescházelo, anobrž měli jsme nemalý fortel v ledačemž i před nepřítelem; pročež jsme se také nedlouho meškali a nedali pobízeti k rvačce, nýbrž obořili jsme se vskok na nepřítele našeho. Ale když jsme s prvopočátku dosti šťastně a zmužile bojovali, tožť spatřili jsme nenadále po straně jakési ležení neb vojsko nové, o němž jsme před tím, aby tu kde bylo, žádné vědomosti neměli a jeho se nikoli nenadáli. Z toho hned, věřte mi, posedlo nás všecky zděšení, bázeň a třesení těla jakési neobyčejné, tak že jeden každý z nás ohlédal se toliko sem i tam, kudy by utečením hrdlo sobě zachovati mohl. A co více: i ti koňové pod námi stáli a třásli se; pročež spadly nám všechněm ruce dokonce, a ustávali jsme patrně v čerstvosti naší, až naposledy přišlo k tomu, že jsme zároveň všickni, jedni přes druhé, utíkali z bojiště. Na tom utíkání vícejí našich padlo a zhynulo nežli v samé bitvě. Jaký již to lid byl, a odkud mimo všecku nadálost lidskou přitáhl, o tom může každý soud svůj vydati."

Z strany toho náhlého a dokonalého Fridricha kurf. falckého z král. čes. odjezdu procházeli v tu dobu divní soudové, diškursové a zdání lidská. A větší díl lidí rozumných snášel se na tom: že týž pán neměl jest k tomu žádné podstatné a důležité příčiny, pro kterouž by z residencí své a z měst Pražských dokonce se hnouti a z země ujedti měl, protože ho k tomu nepřítel ještě nedoháněl; nýbrž že jest měl k tomu prostředků ještě dosti, aby sobě lid ten rozražený zase shledal, třebas té noci a s radou generalův i nejvyšších svých s ním ven z města na nepřítele zase poznovu udeřil, jakž to předešle staří Čechové nejednou v podobných příbězích s svou pochvalou velikou dovozovali, kdyžto z Prahy na císaře Zikmunda a jiné protivníky své outoky zmužilé činili, je přemáhali, nejednou jich na různo rozptylovali a kořistí bohatých od nich nabývali. K tomu že měl v cajghauze zámeckém i jinde municí hojnost, jako i profiantů a peněz s potřebu.

Tím také odjezdem svým že jest jakožto král stavy a poddané své věrné, kteřížto pro něho všeho svého, cti, hrdel i statku se opovážili a císaři se zprotivili, totiž nejv. purkrabího Pražského, nejv. úř. a soud. zem., hlavní město a residencí, až i korunu českou jemu svěřenou, s tolika tisíci lidu nevinného s manželkami a dítkami jich tak lehce opustil a na ně

1620 se proti slibu a přísaze své dokonce zapomněl, zavázav se jim v tom, že hrdla i života svého při nich vynasaditi chce.

Naposledy že tím odjezdem svým vydal v šanc a v loupež nepříteli tolika tisíců vozův drahými věcmi naladovaných. Mnohem pak méně že nebylo užitečno ani bezpečno králi raditi k tomu, aby ten čas s královnou a s rodinou svou někam z král. čes. ustupovati měl, protože takový odjezd jeho, nechť by se stal v kterékoli místo bezpečnější, podobil by se k dokonalému koruny české se zhoštění; dále, že by ním nepřítele svého v mysli jeho převelice posilnil a k tomu jako sám ponukl, aby nejenom na Prahu, ale i na celé království s mocí svou válečnou tím příkřeji dolehl a dotřel; země pak k král. čes. přivtělené i s ním sjednocené že uvedl by do hrozné konfusí, zmatku, roztržek a nebezpečenství nejtěžšího. Nad to kde by se koli jinam obrátil, že by nikdež bezpečnější sebou nebyl, jako v hlavním lidnatém městě Praze, ani od žádného víceji ušetřován a vážen, jak od svých věrných poddaných. Kdo pak mohl by mu za to slíbiti, aby po tom jeho odjezdu stavové a lidé poddaní srdce a mysli své od něho docela neodvrátili a nepomyslili na pána jiného? Přes to všecko že povinnost naše křesťanská k tomu nás vede a napomíná, abychom v takových případnostech nešťastných a nenadálých od důvěrnosti k Bohu neupouštěli, nýbrž jeho mocné pomoci a ochraně srdečně a stále se dověřovali, kterýžto obyčejně lidem a zemím na nejvyšší souženým a zarmouceným s pravicí svou všemohoucí na retunk přispívati a nepřátely jich vysokomyslné a hrdé snižovati a potlačovati ráčí. —

V krátkých dnech po dosažení toho vítězství slavného kníže Maximilian rozeslal sem i tam po krajích jisté kommissaře, kteříž by města a zámky okolní pod ochranu jeho přijímali a císaři uvozovali v poddanost dokonalou. Tím spůsobem města Slaný, Louny, Žateč, Most, Kadaň, Chomútov, Slavkov, Hora Kutná i jiná nejvyššímu Albrechtovi Evsebiusovi z Waldšteina se poddala, a proti odvedení jistých summ místo plundrování ochrany na čas užila; jakož Slavkov dal za salva guardu 1800 zl., Žatečtí pak dotčenému z Waldšteina, mimo jiné nejvyšší, 36.000 kop miš. vypraviti musili.

Podobně i vyšší stavové (začavše ti, kteříž v tu dobu v městech Pražských se zdržovali, a to nejv. úředníci a soudcové zemští, totiž Vilím starší z Lobkovic někdejší nejv. hofmistr, nejv. z Talenberka nejv. komorník, Prokop Dvorecký z Olbramovic podkomoří král. čes., Jindřich Otta purkrabě Karlšteinské, Bohuslav z Michalovic purkrabě kraje Hradeckého i jiní více) dali se císaři na milost téměř všickni, vyjmúc některé málo osoby, kteréž v tom přístrachu prvním

odjeli s králem ven z země. Na hradě Pražském byly také 1620
všecky všudyž věci poletné zinventovány, a císaři odeslána relací dostatečná do Vídně od knížete po jeho nejvyšším komorníku, kterýž dostal za to od císaře koláče dobrého, co kde a jak při celém příběhu se dálo a konalo.

Zatím když kníže i Bukvoj, rozdělivše mezi sebou všecka tři města Pražská, položili regimenty jisté pěchoty i jízdy do Prahy, vydali se tak dobře officírové neb vůdcové přední jako i soldati prostí na zjevné domův Pražských, buď že ti stavům vyšším neb měšťanům možným náleželi, v bílední i času nočního vybíjení a plundrování, (a zvláště, o kterýchž měli zprávu, žeby páni a držitelové jich králi svému věrni byli, tak že ty škody a ztráta šacovaly se na mnoho množství tun zlata; nebo v samého nejv. purkrabího Praž. Bohuchvala Berky z Dubé domě na stupních, vůbec dům pánův z Hradce neb Slavatovský řečeném, našlo se hotové summy na samém zlatě za 70.000 kop., kteréžto však peníze ne jemu, ale sestře jeho, Joachima z Kolovrat manželce, náležely a od ní tam uvezeny a schovány byly. Nemálo také kořistí drahých nalezeno v domě Slavatovském proti rathouzu Novoměstskému, Tobiášovi Štefkovi z Koloděj, regentu statků Smiřických, náležejících, jako i v obydlí Estery Tayflové v Starém městě: což vše mnoho tisíců vyneslo, protože neřkuli krám její kupecký, nejdražšími věcmi a zbožími hojně naplněný byl vydrancován, ale i nemalý sklad od stříbra a jiných klenotů v jednom stropě světničném od truhláře toho, kterýž jej tam schovával, jest vyzrazen. Co pak v jiných místech se nacházelo a pobráno bylo, sküro by člověk tomu nevěřil. Skála).

Potom 17. d. listopadu Pražané Staroměstští vydali zase 17. list.
z rathouzu svého korunu s privilegiemi a klenoty zemskými, v osmi truhlách uzavíranými, a dali je odvézti na hrad Pražský; kterouž Karel z Lichtenšteina, zřízený plnomocenstvím kommissař císařský a královský v Čechách, a hrabě Bukvoj přijali od osob k doprovození jí nařízených v své opatrování bedlivé.

Devatenáctého pak dne listopadu posláno z Prahy do 19. list.
ležení před Tábor víceji střelby i lidu válečného. A poselství englické, kteréž do té doby zdržovalo se v Praze, zavřevše s knížetem příměří za měsíc, odjelo zase z Prahy do Drážďan, a odtud vzalo cestu svou další k Hamburku.

Zatím měšťané všech tří měst Pražských pod obojí utekli se spolu s kněžstvem svým k knížeti z Lichtenšteina, žádajíce ho, poněvadž jsou přijati již pod ochranu JMC., aby byli v obtížnostech svých ušanováni a zůstaveni při svobodě náboženství. Kterýžto na ten čas povolil k tomu a to nařídil,

1620 aby jich žádný v příčině té nepotiskoval a překážky v svobodném náb. jich provozování nečinil. Služby pak strany kalvinianské jsou zastaveny až do dalšího o tom nařízení císařského.

Naposledy obce Pražské byly přivedeny i k tomu, že
22. list. jsou v neděli po obětování panny Marie, to jest 22. d. listopadu, všecky a všelijaké zbraně své na rathouzy a do domů obecných měst svých snésti a složiti, i cís. Ferdinandovi přísahou novou zavázati se musily tak dobře, jako i přítomní stavové vyšší. Kteřížto z navržení Viléma staršího Popela z Lobkovic a jiných pánův předních vyhledávali toho při knížeti bavorském, dříve nežli by týž slib člověčenství vykonali, aby jim kníže jmenem a na místě císařském níže psaných artikulův potvrdil: že na svobodu náb. pod obojí a všech privilegií svých dostatečné konfirmací užíti mají, že jim všeobecný pardon neb odpuštění provinění jejich dán bude, a že soldaty žádnými obtěžováni nebudou. Ale kníže nechtěl k ničemuž tomu přistoupiti, nýbrž ukázal jim zprosta na příklad Rakušanův hořejších, jaké oni milosti od císaře dosáhli, že i oni s podobnou se potkati mají.

Touž měrou mladý hrabě z Turnu proti jisté výplatě peněžité pardonu od knížete užil.

To vítězství bylo také neřkuli uvedeno v známost skrze kurýry schvální všechněm kurfirštům a knížatům říše, ale i skrze obecné noviny neb avisí sem i tam po říši i jinde rozhlášeno. Pročež v nejpřednějších městech říšských, totiž v Augšpurce, v Rejně Kolíně, v Elsasích, v Mohuči i v místech jiných činili papeženci slavné děkování pánu Bohu za propůjčení císaři římskému vítězství tak vzáctného s prozpěvováním Te Deum laudamus veselým a pouštěním střelby veliké, obzvláštně pak v Vídni nařídil císař processí slavnou z kláštera mnichův řeholy Augustinovy až k sv. Štěpánu, při níž byl osobně sám císař s legatem franským, knížetem z Angolému, a kardinal z Ditrichšteina učinil v témž kostele o tom vítězství kázání a poděkování pánu Bohu.

Po vyřízení pak nejplatnějších věcí od knížete bavorského v král. čes. dotčený kníže, odevzdav správu politickou téhož král. Karlovi knížeti z Lichtenšteina, nejvyššímu Tyllymu regiment válečný a města Pražská 6000 pěchoty, též 1500 rejtharstva osadiv, hnul se z Prahy s 1200 jízdy a se 2000 mušketýrů, a obrátil se do země a residencí své Mnichova při konci měsíce listopadu, vjev do něho s znamenitou pompou a slávou, jako vítěz veleslavný, maje při sobě neřkuli drahný počet panstva a rytířstva svého, ale i do 1500 vozův všelijakými kořistmi drahými dobře naladovaných, jež

za šest tun zlata šacovali. Přijev před městem k kostelu Matky boží, ssedl dolů z vozu a přijal v něm požehnání od biskupa z Frýzinku a jiných prelatů šesti. V dotčené pak bitvě Pražské pohřešil nemálo osob predních, totiž pána z Preisinku, nejvyššího Hasslacha či Hasslanga, hrabě z Rechberku s jinými pány onakými *). 1620

Poněvadž pak mezi jinými nejvyššími vojenskými v armádě císařské Don Vilém Verdugo s regimentem svým pěchoty valonské v dotčené bitvě Pražské na místě svém velmi zmužile, udatně a hrdinsky sobě počínal a svévolnému i nepřátelskému rebellův císařských předsevzetí na odpor se postavoval, je nazpátek zahnal a nad nimi znamenitého vítězství a triumfu dosáhl, tak že jemu sám císař v psaních svých, jemu o to 26. d. listopadu léta tohoto, 10. d. máje léta 1621, 5. března léta 1623 učiněných, to svědectví vydává, že jest byl dobrou příčinou viktorie té, kterouž jest tehdáž Bůh císaři propůjčil, když jest v bitvě nejprvní a nejsilnější útok nepřátelský hrdinskou myslí vystál, jeho na utíkání obrátil, ano i mladé kníže z Anhaltu vlastní rukou svou jal a v moc svou přivedl: z těch příčin císař, měv sobě to všecko o osobě jeho od Karla z Longevallu hraběte z Bukvoje, armády své generala-leitnanta, uvedeno v známost, zakázal se mu týmiž listy svými, že netoliko jemu té poctivosti a pochvaly, v té bitvě zmužilostí jeho dosažené, rád a milostivě příti, ale také i podlé dané sobě k tomu příčiny vší milostí svou císařskou to zpomínati chtíti ráčí. Dále, poněvadž jest se císař na tom ustrnul, aby dotčené kníže z Anhaltu za svého vězně a v své císařské opatrování vzal, jakž o tom práva zříz. zem. sv. říše vyměřují, že takové osoby knížecí, v jakýchkoli příbězích a od kohokoli zajaté a zjištěné, žádnému jinému, jediné nejvyšší hlavě říše, nenáležejí; pročež že také toho při tom zůstavuje, jemu pak Verdugovi to milostivé zakázání činí, jak jen jmenované kníže z Anhaltu císaři bude dodán, že témuž Verdugovi místo odměny za práci neb službu tu rytířskou 30.000 zl. vypraveno býti má před dokonáním roku 1621 aneb snad ještě dříveji, pokudž by kníže zase svobodný propuštěn anebo Verdugo od krále hišpanského neb arciknížete Albrechta, jakožto služebník jejich, z král. čes. zpátkem povolán byl, a tož buď z výplaty knížeti uložené, a pakli by se táž výplata tak vysoko nevztahovala, tedy z statkův na císaře v král. čes. připadlých.

Mimo to všecko jmenovaný Don Verdugo byl dosazen

*) Zde opět Skála ukazuje na Paralipomena str. 217. Red.

1620 potom od infantky hišpanské, manželky arc. Albrechta, za gubernatora u věcech válečných celého dolejšího Falcu. Což i císař schválil a jemu potvrdil, nicméně i vzáctným erbem o třech hermelíních otevřených jeho poctil 3. d. máje 1622, jakož potom i znamenitých statkův pozemských v kraji Žateckém, mezi nimiž zahrnuto i panství Vintířovské, předtím starému hraběti z Turnu náležející, na sebe přivedl, buď v summě svrchu položené, aneb jakýmkoli jiným titulem; kterýchž až dosavad on aneb dědicové jeho v držení a užívání zůstávají.

(O dotčeném Verdugovi nacházím i to také poznamenáno, že hned té chvíle, když císařští byli vítězstvím svým ujištěni, zjevně a patrně přede všemi kavalíry po francouzsku promluviti měl: „Já jsem dnes císaři římskému korunu českou zase na hlavu vstavil.“ Skála.)

Z strany příčin, pro něž Čechové bitvu tu prohráli a tudy kurfiršt falcký s celým domem svým na dokonalou mizinu a snížení, král. pak české se všemi k němu přivtělenými zeměmi ku pádu přežalostnému přišli, pošli hned mezi lidmi soudové diwní, jak se to z rozličných spisův, apologií a naučení v ty časy na jevo vydaných šířeji vyrozuměti může, a pokládaly se vůbec, mimo tajný a spravedlivý úsudek a přepuštění boží, za hlavnější tyto:

I. Že to celé neštěstí a pohroma tak veřejná na krále i na království a země jeho uvalila se nejvíce příčinou lakomství nezřízeného některých nejpřednějších osob z stavův král. čes., a to v tom, že lidu svému válečnému časně a pořádně platiti zanedbávali a tou měrou ani žádné kázně a řádu v témž lidu svém nařizovati a zachovati nemohli. Nebo mnohý přední pán a obyvatel království, kterémuž se z statkův jeho pozemských důchodův do 20.000 kop, rok k roku rovnaje, scházelo, že směl ku potřebě zemské a vlasti své v válce té zakázati se, do roka pomoci toliko 300 kp. učiniti. Jiný, když na něm bylo žádáno, půjčky k téže věci 2000 kop, že svolil 200 kop, a ostatní podobně dosti málem vlast svou fedrovati hleděli; ješto potom po vzetí Prahy a vyplundrování domův jejich tento naříkal, že mu tolik tisíců na summě hotové a klenotech rozebráno, jiný za tolik, a někteří pak že musili všeho všudyž jmění svého, kteréž za mnohokráte sto tisíců kop stálo, v štychu zanechati a otrouc ruce, od nich odjeti. A tak že se to vyhledalo potom, že stavové král. čes. za toho půl třetího léta, co válka ta trvala, na všelijaké potřeby válečné ještě půl třetího millionu peněz nevynaložili.

II. Neméně že byli hrubě vinni tou bitvou neštastnou někteří z předních nejvyšších, lidé lakomí a zisku vlastního

přílišně vyhledávající, a to proto, že rejtharstva svého zbraněmi náležitými neopatřili, sami pak mezi sebou jedni druhým záviděli, totiž, jak se in actis consultatoriis Bohemicis, v spisu tak titulovaném, zejmena dokládá, že hrabě z Turnu nepřál nic dobrého hr. z Mansfeldu a z Hollachu, zase že Mansfeld dychtěl nenáležitě po úřadu nejvyššího maršalství polního a nechtěl ho dopříti jinému. 1620

III. Že mnohý přední officír osoboval sobě mnoho úřadů, ješto měl s jedním dosti činiti, aby jej slušně spravovati mohl.

IV. Že se jim lidí zkušených a spůsobilých k řízení věcí potřebných nedostávalo.

V. Že chtěli všecko všudyž skrbně dělati a spořili hrubě peněz.

VI. Že kancelář byla špatně spravena.

VII. Že neměli žádné rady vojenské, jakž sice v takových příbězích náleží, zřízené a hodnými osobami osazené.

VIII. Že sobě ve všem všudyž příliš bezpečně počínali.

IX. Že nepřítel na ně spěšně a nenadále přikvačil a dorazil, vojsko pak české že nemělo dosti času k dokonalému v ležení svém na Bílé hoře se zakopání neb zašancování.

X. Že se ani žádnými vozy před outokem nepřátelským neotočili a neohradili, ješto měli vozův špížních v vrch hlavy před rukama dosti.

XI. Že jsou hraběti z Turnu jiné generaly v správě vojska představili a tudy jej zlehčili; že lid uherský příliš brzo sprchl s pole.

XII. Že dobrý díl předních officírův nebylo vně při lidu ani potom při potkání, ale vězeli a snad i panketovali v Praze.

XIII. Předně pak a obzvláštně že knížata sjednocená v říši povolili knížatům a stavům katolickým při sjezdu Ulmském, aby lid svůj skrze říši tak volně a pokojně provésti a s armádou císařskou v hromadu sraziti mohli. Ale summou, nechť jest se to vše zběhlo čímkoli vinou a přehlídnutím, my zanechajíce již toho na svém místě a v váze své, musíme to jednou vyznati, že se to tomu nejmoudřejšímu Bohu a soudci nejspravedlivějšímu tak a nejinak učiniti líbilo.

Až potud slova Mikuláše Bella.

Druhá zpráva jest Auberta, kanovníka kapitoly Antorfské:

Po uvedení, prý, císaři v poddanost arciknížectví rakouských, Bavor i Bukvej ustrnuli se na tom konečně, aby upřímo do Čech cestu před sebe vzali a ku Praze, hradu neb vrchovišti rebellie, s společní mocí a silou táhli; precež 4. d. září

1620 Bukvoj po přijímání večeře svaté vydal se na cestu s lidem svým skrze hory vysoké u Langeloysu, a sedmého dne zámek Krumlov na skále postavený smlouvou sobě opanoval; dne pak osmého, jenž byl památný narození blahoslavené Marie panny, shledal se šťastně a žádostivě s knížetem bavorským u přítomnosti komonstva hojného kavalírův vzáctných. Na zejtří 9. dne září ukázal knížeti armádu císařskou pěkně spořádanou s jeho i všechněch přítomných podivením a užasnutím nemalým. Nebo soldati jeho staroživní a zkušení zdáli se býti na pohledění pouzí hejtmané a officírové pro svou osobnost.

Téhož dne k večeru Bukvoj oblehl město Horn s samým toliko lidem císařským, a na ráno dobyl ho tuhým k němu střílením.

Odtud hnulo se dále vojsko oboje, ač od sebe trochu rozdělené, ale nepříliš daleko: Bavor táhl po levé a císařští po pravé straně; mezi nimiž bylo takové dobré srozumění a svornost a snášelivost, že nezdálo se na pohledění, aby ten lid dvoum pánům náležel, než že jsou všickni jednoho národu a pokolení a jazyka lidé, a táhli ustavně mimo Waydhof, Gmindu a jiná místa v tom revíru, až 22. d. září dostali se do Budějovic Českých. To město jest králi, pánu svému, nad jiná města česká věrné, a nepřítel pokoušel se o ně několikráte, nikdy však ho dostati nemohl, nebo lid Bukvojův hájil ho před mocí nepřátelskou vždycky statečně. Tu uradivše se o všecky věci potřebné po dva dny, rozjeli se od sebe: Bavorský táhl 25. dne září k Vodňanům, Bukvoj pak ku Prachaticům. Vodňanští moudře udělali, že se Bavorskému časně poddali; ale Prachatice zachovavše se proti Bukvojovi příliš urputně, musili toho potom perně zažíti, když se vojáci jeho 27. září do města rukou brannou dostali.

Zatím obleženo od obojího vojska město Písek, kteréž, ač ještě od lonské pohromy bylo velice zohavené, předce však počínalo sobě zpurně, zpoléhajíc na lid nový, jímž bylo osazeno; a když od té své vysokomyslnosti a zpoury příliš pozdě ulevilo, jest od soldatův rozlícených 1. d. října přemoženo a na nejvyšší znuzeno, když sem i tam po městě měšťany pohlaví mužského téměř všecky nelitostivě pomordovali a město popelem položili, jakkoli kníže bavorské silně, ale vše nadarmo, jim toho bránil, Bukvoj pak sám s dobytým mečem po nich se sháněl, a takové ukrutenství provozovati v něm zbraňoval. Tím neštěstím jejich kajíce se města okolní, otvírala dobrovolně brány přicházejícímu k nim vojsku císařskému a bavorskému, aby snad naposledy, chtějíce je zavírati před ním, nepřišlo jim na to, že by žádný z obyvatelův jejich potud více ven z nich vycházeti nemohl.

Osmého dne října dostali se k městu Plzni, jenž jest 1620
druhé město po Praze v celém král. čes. Ale Bůh v tu dobu měl zvláštní péči o to město a nechtěl tomu, aby měšťané jeho katoličtí, lidé pro svou nábožnost a věrnost, k králi pánu svému nepromĕnně tolikráte dokázanou, hrubě slavní a na slovo vzatí, měli po druhé pokusiti neřestí takových, kteréž přede dvěma lety při dobytí města od Mansfelda, s velikým všech lidí šlechetných lkáním a zármutkem, vystáti musili. Bylo tedy ušanováno původem obmyslné chytrosti hr. z Mansfeldu, kterýž mu vládl a generaly naše svými šibalskými gryfy a smyšlénkami za celých dnův jedenácte za nos vodil, na veliké ovšem obyvatelův štěstí a s užitkem jich znamenitým, aby totiž pokojně beze všeho krve jich prolévání a záhuby roku nastávajícího ku poslušnosti císařské zase přivedeni býti mohli.

Odtud 22. dne října, když okolo Plzně bylo jako ňáké příměří mezi Mansfeldem a našimi zavříno, naši stíhajíce nepřítele, dohonili ho teprva u Rakovníka.

26. dne října dostalo se vojsko oboje k klášteru Plaskému, a postavivše se do šlachtorduňku proti sobě na jednom pahrbku povlovném, jako na nějakém amfitheatru, to jest place k divadlům obecným od přirození udělaném, mohli jedni druhé naskrze od předku až do zadku neb dokonce výborně spatřiti. V tom místě spatřili někteří lidé dobré a veselé znamení neb návěští vítězství budoucího. Kopíčko zajisté praporce jednoho z regimentu nejvyššího Viléma Verduga, kterýž potom při potkání Pražském nejprvé byl nešen proti nepříteli, plápolalo plamenem jasným za dobrou chvíli, jakž se to též přihodilo tam někdy regimentu pátému císaře Juliusa v válce afrikanské, kdežto jednoho dne troje vojsko, Scipionovo, Afraniovo a krále Juby, přemohl a popral, jakž Plutarchus svědčí.

Třicátého prvního dne října, když armádě bavorské dostalo se losem nejdříve na nepřítele udeřiti, tedy kníže tak statečně s svými a zvláště s pěchotou neapolitanskou, kterouž Bukvoj poslal rejtharstvu jeho na pomoc, sobě počínal, že jej z lesa Rakovnického ven vypudil, několik set jonáků mu pomordoval a jednoho pána rakouského, Teufle, s kornetem kompagnie životní generala z Anhaltu na živě zajal.

Následujících dnův Čechové zdržovali se v šancích svých, mezi tím šermiclujíce s druhou stranou anebo na sebe střelbu pouštějíce, ale na větším díle beze škody a zkrácení velikého.

Čtvrtého pak d. listopadu přitáhli velmi příhodně do ležení bavorského pomoci od Jana Gotfrida, biskupa Wircpurského a Pamberského, (kterýž za heslo neb přípovídku svou

1620 obecnou obyčejně užívá sentencí neb slov těch: „Una manu gladium, altera breviarium“, t. j. v jedné ruce meč, v druhé breviář) odeslané, okolo 8000 lidu pěšího i jízdného tak výborně vypraveného, že mohli s právem slouti i býti jádrem a okrasou celé armády bavorské.

Téhož dne při jednom potkání Bukvoj, objížděje soldaty své, dostal rány nebezpečné z mušketu skrze stehno oboje, až mu kulka o žalud oudu přirozeného zavadila.

Následujícího dne, když nebylo naděje žádné, aby naši nepřítele z šancův k bitvě polní vylouditi měli, zavřeli na tom, aby odtáhli s vojsky svými od Rakovníka, však znenáhla a v dobrém pořádku, až bylo milo na ně patřiti; čímž spůsobili sobě pochvalu tu, že by byli mohli v čas potřeby nastalé i bezpečně nepřítele k bitvě pobídnouti i zase moci jeho, kdyby se kde na ně obořiti chtěl, snadně odolávati. A tak pospíchali sobě odtud upřímo ku Praze. Čemuž srozuměv kníže Anhaltský, nejvyšší hejtman polní vojska nepřátelského, i on také vysul se s lidem z šancův svých, přičině se o to všelijak, aby armádu odpornou ku Praze předstihl.

Sedmého dne, když se již smrklo, Bavorský spatřiv nepřítele před sebou sšikovaného k boji, spořádal sobě podobně houfy své, rozkázav i některým kompagniem jízdy šermiclovati s ním; ale pro noc nastávající ani jedni ani druzí nic platného a podstatného nesvedli. Z té příčiny vidělo se našim generalům za dobré, aby jim Čechové vždycky tak z rány vycházeti a vynikati nemohli, aby tu celou noc táhli po nich, až naposledy dostali se obojí k místu tomu osudnému, na němž bitva ta poslední svedena.

Mezi tím Bukvoj poručil jednomu svému rytířskému a udatnému muži Gošírovi, jenž byl rodilý Burgund, nejvyššímu nad regimentem jízdy, aby hned té noci s jízdou svou k nepříteli se pustil a ležení jeho dostatečně shlédl. Gošír vzav k sobě mimo rejthary své, jichž bylo 600, Poláky všecky a 500 mušketýrův nidrlandských, udeřil s nimi na 6000 Uhrův a jiného lidu nepřátelského, pobiv z nich do 200 osob, koní pak jejich přivedv s sebou do 1000. A kdyby byl mu Bukvoj nedal ordinancí takové, aby dáleji se nepouštěl, byl by nepochybně všecku jízdu nepřátelskou rozehnal a rozplašil.

V té šarvátce mezi předními osobami rytířskými počínal sobě hrdinsky pán z Petersheimu, nebo předního vůdci uherského rukou svou vlastní zamordoval. A to byl neřkuli začátek, alebrž mocný a jistý základ neb důvod celého vítězství následujícího, protože Uhři, byvše tím šermiclem náramně poděšeni v mysli a srdci svém, nemohli se z toho strachu zhostiti ani dne druhého, když k hlavní bitvě přišlo; nýbrž vy-

davše se nejdříve sami na utíkání, tím ostatní vojsko české 1620
všecko zděsili a šlachtorduňk jejich rozražený na zkázu dokonalou přivedli.

Jestiť pak půl míle od Prahy obora královská prostranná a rozkošná, kteráž od stavení, na spůsob hvězdy hranaté v ní vyzdviženého, vůbec Hvězda slove. Při té kníže z Anhaltu, vůdce vojska nepřátelského, kteréž bylo přes pětmecítma tisíců silné, aby Prahy v nebezpečenství postavené tím lépeji hájil, zarazil sobě ležení na Bílé hoře a v něm, když naň naši dotírati počali, jak mohlo býti na rychlo, se zakopal a zašancoval, ač mu to potěšení v neštěstí na něj se valícím trvalo na krátko. Mohlo se pak to mnohým lidem zdáti věc všetečná býti, považímeli práva a obyčeje vojenského, chtíti v tak nepříhodném místě s nepřítelem tak silným a mocným, v šancích vyvržených se zdržujícím, k tomu město tak převeliké a lidnaté za hřbetem majícím, bitvu hlavní svésti. S tím však se vším předce přemohla moudrost lidskou rada právě božská, kteráž hrdinského srdce vůdcův našich k tomu ponukla a pobízela; ovšem žetě se to vše od Hospodina dálo, a jest podivné neb zázračné před očima našima.

Když tedy naši byli v pochybnosti a v rozmyslu velikém, co by činiti měli, v tom přidal jim mysli dobré a srdce zmužilého Pater Dominik, rodem z Arragonie, mnich z řeholy bosáků Karmelitských, muž života a mravův šlechetných, jehož kníže bavorské vzal s sebou do ležení. Ten zaslibováv našim od Boha vítězství konečné, příkladem onoho Jana Kapistrana a jiných mužův nábožných, šel napřed proti nepřátelům a nesl obraz Krista ukřižovaného. Jan Cerklás, přijmím Tylly, měl sobě poručenou od Bavorského správu jeho celého vojska při té bitvě a postavil se s lidem svým na levé straně neb levém křídle; Rudolf pak z Tyfenpachu na poručení Bukvojovo vedl soldaty císařské na nepřítele po straně neb boku pravém.

Dříve, nežli se outok stal, dosti dlouho potýkali se o to vespolek Bavorský i Bukvoj, při němž v senftě pro nedostatek zdraví sedícím kníže zdržovalo se ustavičně, kdo by z nich soldaty k udatnému rytěřování napomenouti měl, až naposledy po dlouhém o to se zporování vždy předce Bukvoj vel neb nevol to k sobě přijal, že jest k předním officírům vojenským promluvil; kníže pak dalo jim heslo šťastné „S. Maria."

Potom, když začali bitvu, P. Henrich Fič Symon, kněz z tovaryšstva Ježíšova, měl sobě poručeno, aby zříkal neb zazpíval tu píseň mezi Římany obyčejnou: „Salve regina coeli", k níž obadva generalové vlastními ústy v místě

1620 náležitém odpovídali. Tu hned ukázala se našim zřejmá pomoc nebeská. Nebo celé vojsko nepřátelské, byvši od Boha strachem jakýmsi zděšeno a omámeno, jest poraženo a na utíkání obráceno, z něhož naši přes šest tisícův jonáků pomordovali a do tisíce osob v řece Pražské se ztopilo. Pět set (mezi nimiž byl prvorozený syn knížete z Anhaltu, spolu s hrabaty z Štyrumu, Šlikem a Rejngrofem) zjímáno jich na živě, deset kusův střelby se sto praporci a kornety také jim odňali, a ležení celé všelijakými kořistmi bohatými hojně naplněné vydrancovali, dostavše přitom i zlatého podvasku, znamení tovaryšstva englického, kterýž Fridrichovi náležel; ten potom byl darován knížeti od jednoho zemana valonského. Z naší pak strany padlo sotva 250 osob.

Falckrabě, kterýž v tu dobu vězel v Praze, dověděv se, že lid jeho jest poražen a naši vojáci, z nichž nejpřednější byli Valoni, ke zdem městským se již přibližují, s manželkou svou, s knížetem z Anhaltu, starším Heurichem Matesem hrabětem z Turnu a s panstvem jiným do Slezska hanebně utekl, a ten, kterýž v mysli své císařství římské byl již sežral neb pohltil, s těžkostí nalezl útočiště takové, do něhož by se skryl, a tou měrou vinu a hřích neposlušenství hanebnou na věky porážkou zaplatil a očistil.

Někteří příliš bedliví a opatrní lidé znamenali to, že toho dne, kteréhož to zázračné a veleslavné vítězství nad nepřítelem loupežným dosaženo, poněvadž trefil se roku toho v 22. neděli po sv. Trojici, čtlo se ve vší katolické církvi to evangelium u sv. Mat. v 22. kap.: „Dejte, což jest císařovo, císaři, a což božího, Bohu.“ (Ale zmýlili se hrubě ti dobří a prozřetedlní muži, poněvadž toho roku a na ten den, když se to potkání zběhlo, nenalézá se v žádném kalendáři novém českém 22., ale 21. neděle po sv. Trojici, a evangelium nečtlo se o dávání platu, ale o uzdravení syna králíkova, jakž to z kalendářův k tomu roku vydaných očitě se spatřuje a nachází. Skála.) Byl také ten den nedělní ochtáb památky všech svatých v nebi přebývajících. Nebo nastal již čas pomsty božské, a kdyžť jsou kalvinistové přes celý rok popouzeli na sebe všecky svaté, tedy i oni v tu dobu všickni zároveň oblekli se do zbroje a bojovali sami proti nepřátelům svým, aby neřekli o nich s potupou a s posměchem to, že by v nebesích seděli slepí i hluší.

Dne následujícího Menší město Pražské, jinak Malá strana, poddala se knížeti nejdříve, a po ní potom i Staré a Nové město, kdežto také nalezena i koruna česká i jiní pokladové královští; nicméně i větší díl panstva i rytířstva, a mezi nimi syn s manželkou starého hraběte z Turnu.

To jest, hle! ta vznešená bitva, kteroužto celé král. čes. 1620
jako jednou ranou jest podmaněno a přemoženo, kterouž Čechové, před tím, jakž vůbec se zdálo, nepřemožení, dokonce jsou v síle své zmoženi a na mizinu přivedeni, Čechové, pravím, ti, jichžto vzteklostí vojenskou přede dvěma sty lety Zikmund císař, maje okolo sebe celé říše moc a sílu válečnou, od Jana Žižky, slepce nepočestného, na hlavu poražen a rozplašen byl! To jest ta bitva při oboře zaječí a jiné zvěři divoké svedená, v níž na to své veliké neštěstí Čechové ležení sobě zarazili a tím dali na sobě znáti, že po malé chvíli budou odtud na různo prchati, jako jiní zajícové a jelenové splašení a zděšení, a protivníci jich že se po nich co hovadách aneb zvěři divoké sháněti a je stříleti i mordovati budou! To jest ta bitva u Hvězdy, kterouž před rokem ta strašlivá kometa znamenala a předpovídala! Naposledy, tot jest ta bitva, kteráž neřkuli samu zemi německou, alebrž celý obor křesťanský z lítého kalvinistův tyranství vysvobodila, když v ní vůdce a hlava jejich vrchní jest přemožen a potlačen!

Devátého dne listopadu při hodině jedenácté na půl orloji hrabě Bukvoj, ne s ňákou pompou a slavností vítěznou na hrad Pražský, ale s pokornou nábožností do kostela kapucínského na Hradčanech, kterýžto kostel jediný lidem katolickým k službám božím v městě pozůstával, vešel, aby v něm mši svatou slyšel. Po dvanácté pak hodině téhož dne následoval ho v tom také Maximilian, kníže bavorské, přijev do jmenovaného kláštera pro navštívení těch řeholníkův a bezpochyby i pro vykonání v něm modliteb svých. Nesnadno vymluviti tu srdeční radost, veselí a plesání, s jakým všickni dobří a šlechetní lidé ty obadva pány přijali a přivítali.

Na den památný Martina sv. celá Praha, totiž všecka tři města Pražská, vykonala cís. Ferdinandovi zase nový slib člověčenství. Po dvou pak dnech všickni tři stavové král. čes., císaři již v poddanost uvedení, přinesli knížeti na poručení jeho velikou hromadu konfederací, kteréž předešle s Moravany, Slezáky, Lužičany, s Uhry i s Gáborem i s Rakušany obojími zavřeli, a odevzdali mu je všecky.

A poněvadž Bukvoj pro nedostatek zdraví svého musil zdržovati se ty dny v ložci svém, pročež byl vyslán na místě jeho s dílem lidu Karel kníže z Lichtenšteina k zámku Karlšteinu, na němž koruna s jinými klenoty českými obyčejně se chovala, aby ho dobýval. Vojáci na zámku zůstávající, na díle Engličané, na díle Šotové, jichž bylo okolo 600, rozumějíce tomu dobře, že moci té odolati moci nebudou, a na koho by se spoléhati měli, že žádného nemají, poddali se mu zámek beze všeho odporu a rozpakování. Za tím také

1620 města mnohá královská blíže Prahy, jako Louny, Slaný a jiná, obávajíce se moci a násilé, podobně brány své officírům a lidu císařskému zotvírali.

Dne pak 12. Bavorský odeslal z Prahy psaní šetrné do Říma ku Pavlovi V., nejvyššímu biskupu a papeži, v němž činil mu zprávu obšírnou, jak slavného vítězství Bůh jemu nad stranou jeho odpornou popříti ráčil, v smyslu tom:

„Nejsvětější v Kristu Otče a Pane, Pane můj nejmilostivější!

Po vinši zdraví dobrého a pokorném noh V. S. blahoslavených políbení V. S. to za novinu veselou oznamuji: že rozhledl se již aspoň jednou Bůh svrchovaně dobrý na církev svou a nepřátely její mocí válečnou potrestal, přemohl a slomil, a to ještě vítězstvím slavným, kteréž slušně a s právem vítězstvím božím sluje. Já sice do osoby své ovšem i přišel i viděl jsem i při bitvě té přítomný jsem byl; ale sám Bůh výborně dobrý přemohl a zvítězil, jemužto všecko to dílo vítězné s myslí nejvděčnější zcela a zouplna připisuji. Právě ta pravice božská byla s námi, kteráž nepřítele tak mocného a v místě tak spevněném nám odpírajícího přemohla. Aniž zdá mi se, stalo se to bez zvláštního řízení božského, že jsme s nepřítelem svedli bitvu právě v ochtáb památky všech svatých, kterýžto den byl také neděle 22. po letnicech, kdyžto v kostelích našich podlé řádu a obyčeje církve římské čte se evangelium to: „Dejtež tedy, co jest císařovo, císaři, a co jest božího, Bohu!“

Navrátiltě pak jistě falckrabě, čím byl povinen, jakkoli nerad a bezděk. Kterýžto vyrozuměv, že vojsko jeho pobito jest, sám s manželkou svou odjel z Prahy a i tím samým k tomu, že vojsko katolické zvítězilo, se přiznal.

Při kterémžto vítězství některé podivné a pamětihodné věci se zběhly. Nepřítel byl na počet velmi silný a neměl nedostatku v vojácích starých i zkušených, k tomu místo samo přidávalo mu smělosti; nebo na hoře, kteráž stýká se skůro s Prahou, spořádal sobě proti nám vojsko své do šlachtorduňku výborně udělaného. A jakkoli já jsem se vším vojskem celou téměř noc táhl, tím samým toliko úmyslem a k tomu jedinému cíli, abych nepřítele dostihnouti a s ním potkati se mohl; s tím však se vším potkání to s prvopočátku zdálo se mi býti nad míru nerovné a nepříhodné, a to proto, poněvadž nepřátelům našim v místě jim převelice příhodném a fortelném, ano i dobře spevněném, dostalo se s námi velmi snadně a bez mnohého úsilí se potýkati. Ale uradivše se o to o všecko vespolek za času, ustrnuli jsme se na tom, abychom

se pánu Bohu v tom poručili, a na pomoc jeho nejsvětější spolehnouce, i z toho nepřístupného a nepohodlného stanoviště našeho, kteréž příliš nízko leželo, na nepřítele našeho z blízka útok zmužilý učinili. 1620

S prvopočátku zdálo se, jako by se lid náš něco trochu umdléval a ku prohrání nachyloval; ale v malé zase chvíli posilniv se v zmužilosti své a jako nové srdce na sebe vzav, dotíral na nepřítele tak hrdinsky a stále, až jej s Bílé hory dokonce sehnal, střelby jejich veliké se zmocnil a lid jeho všecek na díle pomordoval, na díle na utíkání obrátil. Tou měrou byvše na různo rozptýleni a popráni, jsou na hlavu poraženi; naši pak vojáci nepřestali dříve jich stíhati a mordovati, až se k samému městu dostali.

Počet zmordovaných nachází se též veliký, tak že mnoho tisíců jich se shledalo a sečtlo; ješto po naší straně sotva sto pacholků jsme pohřešili, ale poraněných jest více. Mimo tu summu lidu pobitého byli také mnozí zajati, mezi nimiž nalézá se kníže z Anhaltu syn nejstarší, těžce zraněný, k tomu hrabat dvé a rytířstva i hejtmanův vojenských nemálo. V témž potkání, mimo sto praporců, odňali jsme nepříteli i větší střelby kusův deset. Uhři, po zmordování mnohých tovaryšův jejich, aby sobě utečením hrdla zachovati mohli, pustili se upřímo do řeky Vltavy, domnívajíce se, že budou moci ji snadno přebřísti; ale zmýlili se v tom velice, nebo rozprávějí, že se jich v ní do tisíce osob stopilo.

Celé to potýkání hodinu toliko trvalo, právě na den, jakž již málo výše řečeno, ochtávu všech svatých, kteříž jsou se tou měrou nad nepřátely svými vrchovatě pomstili.

Dne následujícího, jenž byl měsíce listopadu devátý a památný posvěcením kostela sv. Salvatora, město Praha poslalo ke mně psaní, v němž mi se poddávalo, s tím přitom zakázáním pokorným, že budoucně císaři v poslušnosti poddané zůstávati chce. Na druhý den jak Staré tak i Nové město Pražské (nebo Praha dělí se na tři města) vykonala podobně císaři slib člověčenství, zprosta beze vší všudyž výminky.

Dnešního pak dne dva vyšší stavové téhož království, totiž hrabata, páni a rytířstvo, vyznavše se z poblouzení svého zjevně, podobným spůsobem vykonali mi povinnost novou císaři, pánu svému, k ruce a odřekli se všechněch všudyž konfederací, v něž předešle vešli, jakož s královstvím uherským tak i s jinými zeměmi okolními, pravé originaly jich mně k rukoum odvedvše.

A tak v roce tomto, začež buď pán Bůh pochválen, Rakousy Hořejší všecky jsou císaři v moc uvedeny, Dolejší spo-

1620 kojeny a moci nepřátelské dokonce zproštěny, v král. pak českém drahně měst i zámkův zdobýváno, před Prahou celá armáda nepřátelská přemožena a rozehnána, Praha, město hlavní, opanováno, a stavové král. čes. císaři v poddanost a poslušnost zase poznovu uvedeni.

To vidělo mi se za slušné Vaší Svatosti uvésti summovně v známost pro zprávu a přitom vinšovati štěstí církvi římské. Mezi tím V. S. sebe poníženě a pokorně poručena činím a ku polibení noh V. S. poslušně a úctivě se skláním.

Datum v Praze 12. d. listopadu l. P. 1620.

V. S. nábožný a nejposlušnější
syn a sluha
Maximilian."

Na to psaní Pavel V. papež dal knížeti odpověd 3. d. prosince takovou:

„Svému milému synu, urozenému muži Maximilianovi, knížeti bavorskému, Pavel V. papež pozdravení vzkazuje.

Nejmilejší synu a muži urozený! Přešťastnou a i mnohem vinšovanější, nežli jazyk lidský vymluviti může, o Pražském vítězství novinu nám i vší křesťanské říši přineslo psaní tvé. Kteréhožto ovšem vítězství jakož sme se, nepochybovavše naprosto nic o nesmírné mocnosti božské, nepochybně nadáli: tak také nyní již za ně, tak hojně, tak zázračně dosažené, nesmrtedlné tomu, jenž veliké a podivné věci sám působí, díky činiti nepřestáváme. Tobě pak, v střevách Ježíše Krista synu nám jediné milý, jmenem a na místě celé církve, jížto beze vší zásluhy a hodnosti naší představeni jsme, z vnitřnosti srdce našeho za to děkujeme a toho vinšujeme i přejeme, že jsi věcí tak veleslavných tak hrdinsky a v tak krátkém čase dovedl, že, jakž píšeš, jsi přijel, spatřil a s pomocí, též z požehnání božího i přemohl nevěrné nepřátely Kristovy a neposlušné římského císařství rebelly. Oslavujž z toho, synu můj milý, až do smrti duše má Hospodina, poněvadž spomocníkem a obhájcím učinil se nám.

V skutku, jakž jsme psaní tvé přečtli, tak jsme hned, veselíce se duchem v Hospodinu, do kostela blahoslavené panny Marie většího se uchýlili a tu, poklekvše pokorně na kolena svá, za to převeliké dobrodiní nám učiněné s pláčem povinnoů vděčnost a poděkování sme vykonali, jakož pánu Bohu svrchovanému všeho dobrého původu, tak i nejsvětější milosrdenství všelikého matce a královně všech svatých, v jejichžto památky ochtávu vítězství to tobě od Boha jest propůjčeno, jakž v listu svém dokládáš, tak že nikoli ti nesluší pochybo-

vati o tom, aby tobě pro čest a slávu boží hrdinsky rytěřujícímu vojsko nebeské toho dne ku pomoci přispěti nemělo. 1620

Abychom pak mohli ještě tím lépeji oslavovati s myslí vděčnou a nábožnou velikost toho dobrodiní božského, věziž, žet jsme nařídili v městě našem modlení a processí slavné, kteréž budou držány z kostela blahoslavené Marie panny, jenž vůbec supra Minervam slove, až do kostela též matky božské de anima, v němžto svatosvatou mše obět všemohoucímu Bohu místo díkův činění sami jsme obětovali. Aniž dáme kdy projíti času kterému, v němž bychom na to dobrodiní vzáctné nám od Boha učiněné zapomenouti a je z mysli naší vypustiti chtěli; nýbrž bude zůstávati v paměti čerstvé čím dále, tím pevněji, jako i osvícené udatnosti tvé a činův tvých veleslavných čest a pochvalu nesmírnou netoliko my sobě před oči naše ustavičně představovati budeme, ale také i budoucí a potomkové naši nepřestanou ji slušnými a náležitými chválami velebiti a oslavovati.

Nemáme také k tomu příčiny žádné, proč bychom se obávati měli, aby snad táž udatnost tvá při tobě kdy se ztenčovati a umdlévati měla; nýbrž mnohem spíšeji máme nadáti se toho pevně a neomylně, že ona těmi pracemi a úsilími tvými, kteréž před sebe pro čest a slávu Kristovu i jeho církve bral jsi a ještě bráti budeš, den po dni víceji a hojněji při tobě se síliti, rozmáhati a s mnohem větším úsilím všeho dobrého, šlechetného na celé obci křesťanské, jak nejlépe bude moci, sobě zasluhovati nikoli nepomine. Čímž spůsobíš sobě to, aby starožitná rodu bavorského poctivost, ozdoba a jmeno dobré těmi tvými veleslavnými činy den ode dne víceji se okrašlovala a rozhojňovala, ty pak sám aby časného i také věčného blahoslavenství odplaty nejhojnější od toho svrchovaného a nejštědřejšího odplatitele a darci dosáhl. My jistě tak mnoho té urozenosti tvé zasloužilosti přivlastňujeme a o ní smýšlíme, že, sečkoli kdy jak my sami tak i svatá stolice římská budeme moci býti a tobě i rodu tvému celému co dobrého a líbezného prokazovati, chceme tomu, aby tím jist a utvrzen byl neomylně, že to všecko vždycky každého času od sebe hotově a volně činiti chceme. S tím urozenosti tvé na všem všudyž dobře a šťastně se míti od Hospodina vinšujeme a žádáme, a tebe opět poznovu naším otcovským požehnáním z celého a upřímého srdce požehnáváme.

Datum v Římě u sv. Marie větší 3. d. prosince l. P. 1620 a papežství našeho 16.*

Podobné psaní a poděkování přívětivé udělal týž papež 19. prosince i hraběti Bukvojovi, v němžto vychvaloval snažně jeho neustálou zmužilost, statečnost a práce šťastné, kteréž

1620 vedl při dosažení toho Pražského vítězství pro obhájení důstojenství a zvelebení spasitedlného jak předně náboženství katolického, tak ovšem i sv. římské říše. —

Naposledy po vyřízení všech těch věcí kníže bavorské vyjev z Prahy 17. d. listopadu, dostal se v dobrém spůsobu zdraví do Mnichova 25. d. téhož měsíce, zanechav při správě království knížete Lichtenšteina, jakožto nařízeného kommissaře královského, generalovi-leitnantovi svému Tyllymu poručiv k opatrování větší díl vojska, kteréž jemu vlastně náleželo.

V tom také Jan Lohelius, arcibiskup Pražský, zvěděv o tom vítězství, navrátil se zase do měst Praž. se vším kněžstvem svým, jako i Kašpar Kvestenberger, opat Strahovský řádu Premonstrátského, s rozličnými mnichy řeholy Dominikové, Františkové až i s bratřími tovaryšstva Ježíšova.

A když se ti všickni navrátili zase k místům svým, nemohu skůro pověděti, jak hned náhlá a vroucná stala se mezi lidmi života a obyčejův předešlých v daleko lepší proměna, i jak hlučně měšťané Pražští k církvi římské katolické přistupovali.

Třetí zpráva jest continuatoris historiae Meterani, to jest doplnitele historie nidrlandské Emanuele z Metere, a zní sama v sobě takto:

Z Rakous podal se kníže bavorské s vojskem svým do Čech a srazil se s armádou císařskou, nad kterouž hrabě z Bukvoje správu sobě poručenou měl, tak že to oboje vojsko, když se srazilo v hromadu, bylo dobře na padesáte tisíců silné. Kurfiršt pak falcký byl tehdáž v Praze, a lid jeho ležel okolo Rokycan nedaleko (8 mil) od Prahy v počtu 30.000 jonáků branných. Oboje ležení zdržovalo se od sebe tak blízko, že šildvachové mohli se z muškétů dosahovati; což dálo se nejvíce 28. a 29. d. října, když císařští s prvopočátku na to šli, aby se nejdříve zmocnili Plzně a potom teprva ku Praze táhli. Ale obávajíce se, že by s tím obležením času drahně stráviti musili, pročež minuli Plzně a směřovali upřímo ku Praze. Což Čechové vyskoumavše, předešli je a zarazili sobě záhy ležení u Rakovníka na dosti pevném a bezpečném místě, kdež byli by jim císařští žádné škody ani zkrácení učiniti nemohli.

Z té příčiny Bukvoj spolu s jinými nejvyššími snášeli se na tom, aby se nepokoušeli o ležení české v místě tom, kdež v dobrém svém forteli a bezpečnosti leží, a oni jemu nemnoho ublížiti mohou, nýbrž aby cestami nejbližšími ku Praze sobě pospíšili. Toho dověděvše se opět generalové čeští, opustili fortel svůj a táhli s chvátáním ku Praze, aby ji sobě

zachovati a obhájiti mohli, a kamž byl se také sám král již 1620
z ležení polního osobně navrátil.

Sedmého tedy dne m. listopadu setkala se oboje vojska na cestě tak blízko, že se zdálo, jako by toho dne konečně se vespolek porvati měla. Avšak že Bukvoj, kterýž toho dne měl tažení zadní, nemohl k Bavorskému s houfy svými tak časně dospíšiti, pročež musil čekati naň, až by i on k němu se dostal.

Jak tedy přitáhl Bukvoj, drželi spolu radu vojenskou, kterak by měli týž věc dále před se vzíti a jak s nepřítelem naložiti neb zajíti. Bukvoj neuznával při sobě býti věc bezpečnou a užitečnou, aby nepřítele k bitvě hlavní vábiti a pobízeti měli, protože Čechové byli postaveni v místě takovém, v němž by k nim s těžkostí případně přijíti a co ublížiti mohli. Proti tomu Bavorský byl v jiném smyslu neb zdání postaven a radil k tomu na konec, aby i hned beze všech dalších rozmyslův a odkladův útok na nepřítele udělali, a to dříve, nežli by se v témž ležení svém silněji zakopal ano i v lidu zsílil. K tomu také radil jim velmi živě i jeden bosák, jmenem Dominicus Jesus Maria, kterýž před tím byl knížeti bavorskému meč posvěcený od papeže přinesl. Ten mnich jistil jim to za pravé: svedouli bitvu s nepřátely ve jmenu všech svatých tu neděli po památce jich nejprvé příští, že konečně vítězství obdrží.

Když bylo tedy na tom tak zůstáno, tu hned dána jest ordinancí od generalův nejvyšším regimentův Bukvojových, totiž: Praynerovi, Grácovi, Tyfenbachovi, z Waldšteina, Goširovi a z Meggau, aby první útok na české vojsko s 1000 kozákû, 1800 jízdy německé a se dvěma švadrony pěchoty udělali, měvše za heslo „Sv. Maria.“ Kterýžto útok tisíc koní moravských, jež hrabě mladší z Turnu vedl, maje za nejvyššího leitnanta nejv. Štubenfula, a druhý tisíc rejtharstva Jana z Bubna nejvyššího wachtmistra, vystáli s hrdinskou myslí a s odporem náležitým, tak že v tom společném jich se sváření drahně osob po straně císařské padlo, a mezi nimi nejvyšší z Meggau s jinými hejtmany onakými. Nejvyšší pak Prayner zajat byl na živě.

To spatřiv Maxim. z Lichtenšteina, generalartilleriemistr v cís. armádě, že lid jejich zpátkem coufati počíná, udeřil spolu s nejvyšším Janem Jakubem Baurem na houfy české s takovou opravdovostí hrdinskou, že Uhry, jichžto 9000 bylo od Betléna Gábora Čechûm ku pomoci odesláno, vskok na utíkání se vydali a tudy celý šlachtorduňk jejich na různo roztrhli a zmátli; a místo toho, co měli pomáhati, nepřítele potírati, vydali se na plundrování vozův špížných

1620 svých vlastních přátel a zloupili stany pánův a officírův nejonačejších. Tu teprva císařští posilnili se v mysli své, že doráželi na Čechy v místech rozdílných a odňali jim střelbu všecku, pobivše z nich jízdy i pěchoty mnoho. Ostatní pak vidouce, co se s spolutovaryši jejich děje, a že celá armáda jest již tak rozražena a rozplašena na různo, že by nebylo lze do pořádku ňákého zase ji vpraviti; pročež i oni také počali utíkati, jeden každý hledě, jak by odtud celou kůži neb hlavu odnésti mohl. Někteří z nich nadáli se v Hvězdě se ukrýti; ale dříve nežli se do ní dostali, tožt nepřítel je předešel a na díle zjímal, na díle pak pomordoval.

Mezi zajatými nalezený mladý hrabě z Turnu, knížete z Anhaltu nejstarší syn, jedno kníže z Weimaru s jinými mnoha hrabaty, rytmistry, hejtmany a správci vojenskými. Staré pak kníže z Anhaltu, nejvyšší hejtman polní, jako i hr. z Hollachu a pan z Roupova a jiní ujeli nebezpečenství toho, a dostavše se do Prahy, nalezli tam krále, pána svého, jakž člověk snadno souditi může, u veliké starosti a tesknostech. Kterýžto skrze vyslaného k knížeti bavorskému dal s ním jednati o příměří za 24 hodin; ale neobdržel při něm nic delšího hajemství, jediné za osm hodin. Přitom dal se kníže krále zeptati: zdali by od král. čes. a zemí k němu přivtělených dokonce upustiti a císaři připověditi chtěl, že se na věky na nic takového navracovati, ani co toho k sobě přijímati více nemíní a nebude. Načež však nedostal od krále odpovědi žádné, nýbrž král ještě toho večera odjel s hradu Pražského dolů do Starého města, rozkázav věci své nejlepší na spěch skládati a na vozy ladovati oumyslem tím, aby z Prahy co nejdříveji se odebral. A ač všecky své nejdražší věci a klenoty, cokoli jich před rukama bylo, s sebou preč odvezl; s tím však se vším koruny české, berly, jablka a desk zemských s jinými těm podobnými věcmi platnými, pro pospíchání veliké a tesknost, v městech Pražských zanechal. Nazejtří pak spolu s královnou, manželkou svou těhotnou, a s synem Ruprechtem z Prahy vyjel a do Vratislavě se obrátil.

Jak brzo tedy král vyhnul z města, tu hned císařští jak města tak i hradu Pražského snadně se zmocnili. Dva praporce knechtův, ješto leželi na zámku, dali se také vskok v službu císaři. Malostranští měšťané poddali se též nejprvé; v ostatních pak dvou městech shromáždivše se konšelé na rathouz Staroměstský, dříve nežli císaři slíbili člověčenství, žádali knížete za potvrzení jim artikulův těchto: 1. aby při náboženství svém zůstaveni byli; 2. svých všech privilegií scela a soupina užívati mohli; 3. aby jim od lidu válečného

žádná škoda, zkrácení a příkoří se nedálo; 4. aby jim pro- 1620
vinění všecko, v čem jsou koli císaře urazili, bylo prominuto; 5. aby žádným lidem neb posádkou císařskou ani bavorskou obtěžováni nebyli; 6. že soldatům svým sami zaplatiti chtějí. Ale kníže dal jim na to odpověď jinou a předložil jim artikule takové, s nimiž oni na ten čas spokojeni býti musili. Na všecky officíry a služebníky královské puštěn byl svobodný prejs soldatům, ale na měšťany uložena výplata a rancion jistý.

Co se tkne počtu lidí v tom potkání zbitých, někteří jistili to za celou pravdu, že po straně české nic více nežli 4000 a po císařské skůro tak mnoho lidu zůstalo na place. S tím však se vším kníže bavorské vždy předce netoliko obdržel vítězství, ale nad to výše i drahný počet praporcův a kornetův (jichžto 135 shledati se mělo) se vší střelbou, municí i jinými všelijakými potřebami a nástroji válečnými Čechům odňal. A ač někteří soldati rozplašení počali se zase v místech rozličných dohromady srážeti; poněvadž však neměli při sobě nejvyšších vůdcův svých žádných, kteří by je spolu v dobrém řádu zdržovali, a kdež by potřeba ukazovala, vědli a užívali, pročež v malé chvíli rozprchli se všickni, kam kdo věděl, a hledali sobě pána nového. Jakož pak mnozí z nich dostali se do Nidrlantu a zakázali se v službu stavům sjednoceným, uslyševše, že dotčení stavové nařídili to při všech svých nejvyšších a officířích, aby regimenty a praporce své sobě za času doplňovali.

Mezi jinými klenoty drahými, o něž král na utíkání ničemně přišel a jich po sobě zanechal, byl také podvazek jeho zlatý, kteréhož dostal v dar v Engelandu od krále Jakuba, tchána svého, když od něho za rytíře téhož řádu přijat byl. Ten nalezl jeden soldat, a přinesv jej kní eti bavorskému, byl od něho za týž present 1000 tolarů darován.

Když tedy císařští tak znamenitého vítězství dosáhli, a město hlavní Praha také se jim celé poddalo, tožt hned také i jiná mnohá města v Čechách odpadla od krále svého předešlého, a následovali v tom příkladu Pražanův. Nicméně však hr. z Mansfeldu zachoval doněkud pro krále svého ještě místa některá, jako Plzeň a Tábor.

Kníže pak bavorské jak přijal povinnost poddanou k ruce císaře od Pražanův i od jiných přítomných stavův a obyvatelův král. čes. přítomných v městech Pražských, tak nemeškal se tam dlouho, nýbrž 17. d. listopadu odjel zase do Mnichova, kdežto přijat jest od stavův a poddaných svých s velikým triumfem, slávou a plesáním, přivezv s sebou kořisti znamenité. V Praze nařídil a zanechal místo sebe za kom-

1620 missaře císařského pana Karla z Lichtenšteina se třími regimenty pěchoty a něco rejtharstva. Jezuviti také dali se velmi brzo najíti do kolleje své; a koruna s ostatními klenoty a ozdobami královskými jako i s privilegiemi zemskými jest zase přinešena z rathouzu Staroměstského na hrad Pražský.

Vina té bitvy od Čechův prohrané připisuje se od některých generalům a nejvyšším správcům vojska. Ačkoli oni zajisté dali založiti 13 kusů střelby veliké proti jednomu passu ouzkému, přes nějž nepřítel táhnouti musil; avšak když on počal již tím passem lid svůj vésti, tu nebylo žádného z nich před rukama, kterýž by rozkázal puškářům i jiným tu přítomným, co by dále proti němu činiti a kdy i jak střelbu naň pouštěti měli. Pročež dotčení puškářové začali naň dávati oheň teprva, když již lidu svého do 4000 přes to místo ouzké a nesnadné přepravil; soldati pak jeho, dostavše se na prostranství, běželi hned úprkem k střelbě té a zmocnili se jí v malé chvíli beze všeho odporu.

Druzí dávají vinu všecku rejtharstvu uherskému, že tak brzo uteklo z bojiště a zmátlo tou měrou vojsko české v celém jeho šlachtorduňku a pořádku. Ale jiní vymlouvají je zase v tom a praví, že jsou generalové, aneb kdo vojsko tehdáž z rozkazu jich stavěl a šikoval, udělali to hrubě zle a neopatrně, že jsou dotčenou jízdu lehce oděnou na kyrysary císařské uvedli a jakožto samoděk na masné krámy je vystrčili. (Jiní dokládají pak cosi více, totiž: když jízda nidrlandská, náležející pod regiment hr. z Hollachu, buď od někho navedena aneb sama o své ujmě, měvši doraziti na karasiry nepřátelské, toho neučinila a ani pistol svých na ně nevystřelila, nýbrž obrátivši se od nich naspět rychle, obnažila jim to rejtharstvo uherské, tak že kyrysaři nerozraženi a nevystříleni, tím silněji na ně lehce oděné se vší mocí tiskli; což Uhři vidouce, že by od týchž rejtharův Hollachovských jakořka zraženi a opuštěni byli, tou příčinou že jsou moci takové ustoupiti a s Vaňkem poraditi se musili. Skála.)

Někteří bedlivější lidé po straně císařské vyšetřili také to s strany času bitvy svedené: že se potkání to nešťastné Čechům trefilo právě v tu neděli po sv. Trojici, když se v kostelích čítá evangelium o groši, platu neb daně císaři povinném, a to propověděni Páně v něm se obsahuje: „Dejž, což jest císařovo, císaři, a což jest božího, Bohu.“

Ten, kterýž nejdříveji novinu tu z Prahy do Vídně císaři Ferdinandovi přinesl, byl jeden hrabě de Bie; za niž daroval mu císař dobrý koláč, totiž prsten zlatý s diamantem orientským, jejž za 4000 korun šacovali, a k tomu udělal ho nejvyšším nad regimentem nebožtíka z Meggau.

Jak brzo roznesla se pověst vůbec po říši i jinde o té 1620
porážce na Bílé hoře; tak hned všickni katoličtí i jiní knížata a stavové, ješto s císařem drželi, ve všech krajinách, předně pak a obzvláštně v zemích německých a v Nidrlandu, ano i v Spinolovém ležení, veselili se z toho přenesmírně a činili za tak slavné vítězství pánu Bohu při svých processích slavných děkování a chválení veliké. Ano i sám císař v Vídni 24. listopadu s nábožností vroucí šel na processí se všechněmi duchovníky, maje při sobě kníže z Angolému, legáta franského. Kardinal pak z Ditrichšteina udělal tehdáž kázání o též viktorii v kostele sv. Štěpána.

Proti tomu pak král Fridrich z Čech vyhnaný musel veliké ouštipky a posměchy se všech stran vystáti; nebo v tu dobu rozmanití paškvilové a spisové hanliví až i celé karty, v kuprštících i v rytmích obsažení, proti němu se vymýšleli, zjevně tiskli i roztrušovali*).

Nad to výše kníže bavorské pochlubil se týmž vítězstvím i samému papeži, jak již napřed v druhé správě dotknuto. A když stavové král. čes. z větší částky vykonali knížeti slib člověčenství nový, zatím vypravili z prostředku svého k císaři poselství schvální s psaním, kteréž bylo více nežli třími sty sekrytů zpečetěno.

Až potud slova zprávy třetí, s níž srovnává se ve všem čtvrté vypsání bitvy té mistra Gotharta Artusa in Memor. Gallobelgico v jazyku latinském. —

Pátá relací nalézá se v polním tažení knížete bavorského od Jana Göpnera z Nirmberka v němčině sepsaném v ten rozum:

Když 2. d. listopadu vydalo se 4000 Uhrův na štraf úmyslem tím, aby nám profianty, v nichž měli jsme tehdáž nouzi a nedostatek veliký, že žádný z nás kousku chleba za pět dní neviděl a neměl v ústech, odňali, tak že, kdyby se bylo to stalo, a oni nám je byli tu přejali, an již byli s nimi na cestě, byli bychom aneb hladem pomříti, aneb ven z země odtáhnouti musili: tedy jsme k těm předešlým 19 kompagniím rejtharstva a 500 mušketyrův ještě 14 nejlepších kor-

*) K tomu Skála dokládá: „Viděl a četl sem jich sám do patnácti v jazyku německém. Z nichž jeden toliko tuto do češtiny přeložený a v mrzutých ouštipcích nad německý hojněji rozšířený položím, ne k lehkosti toho pána slavného, ale pro ukázání toho potomkům, jak bezúzdně a nevážně mnozí lidé ničemní a ledajacís všetyčkové jemu v tom snížení od Boha postavenému proti zákonu hospodinovu špinavé útržky činili. Viz ostatek in Paralipomenon na str. 217." Kterážto Paralip. však, jakož výše již několikrát dotčeno, dosud nalezena nejsou. Red.

1620 net jízdy ku pomoci za konvoj vypravili. I ačkoli Uhři očekávali na ten profiant náš v jednom lese, a jak dostal se k zálohám těm, oni vyskočivše na ně ze tří míst rozdílných, přední a zadní houf téměř dočista pošavlovali; však když rejthaři nidrlandští, neulekvše se nic porážky té svých spolutovaryšův, opřeli se Uhrům a bránili se statečně, netoliko drahně osob z nich postříleli a obrátili je v utíkání, tak že z našich do 60, z Uhrův pak do sta pacholků tu na place zůstalo, ale podlé toho i všecek ten profiant v celosti do 3. d. listopadu do ležení dopravili.

Na ráno pak v šermicli mezi Poláky a Uhry svedeném hrabě Bukvoj byl tak těžce poraněn v lejtku pravou (jiní píší, že v lůno), až hned dolů s koně spadl, a kdyby byla kulka naskrze neprošla, bylo se obávati, aby byl za to hrdla dáti nemusil.

V ty dny také Karel kníže z Dosten s svým hofmistrem, Jiří Kundrat z Derynku, svobodný pán a štalmistr, též Krištof svobodný pán z Rechberka a Ferdinand svobodný pán z Štammu, obadva komorníci knížecí, těžce se roznemohli.

Pátého dne Nov. hnuli jsme se s ležením a objeli jsme celé ležení nepřátelské, beze všeho jejich na nás outoku aneb pokoušení, a táhli jsme k Rakovníku. Mezi tím na cestě bavorští napadvše kdesi tropu Uhrův, postříleli jich do 200 a odňali jim 30 vozů, potravami náležitě naladovaných.

Šestého dne dostali jsme se do Lanů — to jest omyl, spíše má býti Strašecí, protože tím místem císařští marširovali ku Praze (Skála) — městečka velkého a pěkného, kdežto zastíženo od našich 25 mušketýrův, od krále pro štrafy uherské tam položených; kteřížto jakž spatřili nás, vyvázli odtud preč. Měšťané pak zavřevše bránu, pustiti nás do městys nechtěli. Naši však vysekavše bránu, cokoli stihli v něm, to vše rozebrali a s sebou preč odvezli.

Sedmého hnuli jsme se odtud dále, zanechavše za sebou všecky nemocné soldaty s vozy špížnými a stráž při nich silnou. K večeru pak natrefili jsme nepřítele v širém poli do šlachtorduňku uvedeného při jednom městečku (zdali jest Tursko; jiní kladou ves Tuchlovice), dvě míle od Prahy, a kdyby byl hr. Bukvoj časně k nám s lidem svým přitáhl, byli bychom tehdáž měli pěknou příležitost, s ním s dobrým fortelem se porvati: tomu však jedno, tím pozdním Bukvoje k armádě naší příjezdem, druhé, nocí nastávající stala se veliká překážka, což kníže i jiné jeho nejvyšší dobře mrzelo. Nepřítel pak na oko rozbil ležení své při dotčeném městečku, jako by se tu déleji zdržovati chtěl, zanítil sobě tak mnoho ohňův, že jsme my ho na 40.000 silného pokládali. Pod tím

však, jak jen ty ohně zanítili, vyzdvihli se zase odtud všickni 1620
s chvátáním rychlým a táhli předce od nás ku Praze beze všeho troubení i bubnování.

Generalové naši, dověděvše se té obmyslnosti jeho, zavřeli na tom, aby všecko vojsko bylo také vzhůru, a pospíchali za nepřítelem co nejspěšněji též beze všeho hřmotu a hluku. Ale nepřítel dal všudyž vůkol všecky městečka a vesnice dobře na dvě míle zapáliti; odkudž v poli pošlo takové světlo a záře v noci tmavé, že člověk mohl se na všecky strany příhodně ohlídnouti, jako by den byl. Na ráno pak v neděli 8. d. listopadu, hned ráno v 6 hodin německých, položil se s vojskem svým před Prahou u Hvězdy obory na jednom místě hrubě fortelném a příhodném, povolav k sobě do ležení ostatní lid válečný z Prahy, i kdekoli jinde v Čechách se zdržoval.

Proti tomu my tu celou noc pospíchali jsme také za ním živě, a trefivše opět v cestě na Uhry, do šesti set a v kvartýřích něco jiného lidu jsme poprali, i drahně vozův nákladných jim odňali, dostavše na jednom, jejž šest koní dosti pracně táhlo, truhlu železnou, plnou dukátů, kterážto summa peněžitá přišla Polákům do rukou a jest mezi nimi rozchvátána; ale hlavního jeho ležení nedostihli jsme dříveji, až teprva v hodinu osmou ráno na Bílé hoře již zůstávajícího.

Tu hned general Tylly ukázal se zmužile s předním houfem rejtharstva proti nepříteli, opanovav mocí k forteli svému vrch jeden, právě proti Bílé hoře ležící, na němž zdržovali jsme se dotud, dokavadž císařští zadu pozůstalí také se k nám dostali. Tu potom držána rada od generalův a nejvyšších, mělili by s nepřítelem bitvu svésti, či ne. Císařští odrazovali od ní všelijak, považujíce při sobě toho: poněvadž nepřítel ležel v tom nejlepším a nejvinšovanějším forteli. Ale kníže s generalem-leitnantem Tyllym tlačil velmi silně na potkání proto: nestaneli se toho, a dovolíli nepříteli toho dne ještě mocněji se zakopati a zašancovati, že potom nebude jim možné k němu přistoupiti a přinutiti ho k bitvě, nýbrž že musejí s tou znamenitou hanbou a posměchem zase zpátkem od Prahy odtáhnouti. A poněvadž hrabě Bukvoj pro svou ránu musil ustavičně zůstávati v voze svém a nemohl tomu potkání býti osobně přítomen, naposledy bylo vždy předce zůstáno na tom, aby se bili: pročež Tylly ve čtvrt hodině spořádal všecko vojsko k bitvě.

A když k ní přišlo, tedy nepřítel sice s prvopočátku v svém stanovišti fortelném hájil se nám střelbou větší i menší tak udatně, že rejtharstvo rakouské obrátil již zpátkem na utíkání. Což spatřivše nejvyšší Grác a Gošír, ješto Wirc-

1620 purskou jízdu vedli, učinili outok na nepřítele s tisícem koní tak opravdově a zuřivě, že neřkuli moc a sílu jeho na sobě zdrželi, ale nad to výše i dobrý díl lidu jeho na utíkání přivedli, dva kusy střelby mu odňavše, jimiž on našim hrubou škodu zdělal. Valoni, kteří byli pod nejvyšším Syminiolou, a náš lid lotarinský pod správou Verduga, jako i Gerleberský (?) a Wircpurský regiment pěchoty tak rekovsky a tak dlouho mezi jinými houfy našimi se bránili, až nepřítele z jeho šlachtorduňku vyrazili, tak že on z svého místa fortelného a z šancův zcela a zouplna, a naposledy z pole vyhnán a vyprán byl, že naposledy ani jediného človíčka ze všeho vojska jeho, kteréž se sice na 30.000 počítalo, ale v skutku a v pravdě přes 24.000 se nenacházelo, na Bílé hoře viděti a najíti se nemohlo. Knížete z Anhaltu nejstaršího syna, spolu s hrabětem Šlikem, s Rejngrafem, s nejvyšším hejtmanem z Šternberka a jinými osobami vzáctnými jal na živě nejvyšší Fugger, a k tomu 1500 vojákův; jedno pak kníže z Weimaru s mnohými hejtmany a správci vojenskými jest zabito. Summou, cokoli tu lidu válečného českého bylo, to všecko bylo pobito, zjímáno, v Pražské řece Vltavě ztopeno aneb k utíkání přinuceno. Střelba také všecka, a mezi ní sedm děl velikých, s znamenitým houfem koňův dosažena od našich.

Po dokonání bitvy a dosažení vítězství šťastného, když žádný více z nepřátel u Prahy spatřín nebyl, tu teprva kníže žádal býti také kvartýrem opatřen, v němž by s Bukvojem odpočinouti po té kvaltovné práci a přenocovati mohl. Když tedy kvartýrmistři jezdili sem i tam, nemohli nikdež žádné příležitosti pro ně najíti, protože nepřítel všecky vesnice v tom vůkolí popálil; pročež naposledy museli vjedti do Hvězdy, a tam přijíti za vděk, jakkoli bylo již dosti dlouho na noc. Potom i ostatní vojsko bylo rozloženo po Bílé hoře.

Na ráno dne pondělního, 9. d. listopadu, kníže rozkázal, aby jmenem jeho Pražanův za vzdání města požádali. Což se i stalo: hrad Pražský předně a potom i Malostranští se mu poddali, a lid ten pěší, jenž ležel na zámku, vykonal knížeti povinnost; tito pak užili milosti i ochrany. Podobnou měrou také i Staro- i Novoměstští v úterý 10. d. listopadu umluvili se s knížetem dobrovolně a přátelsky, vykonavše knížeti na místě a k ruce císaři přísahu poddanosti.

Kníže přijev do Prahy, byl hospodou v domě Lobkovském na Hradčanech. Ale kozáci císařští, pustivše se na štraf za královskými až k Brandýsu, pošavlovali tam pěchoty královské devět praporců. Jeden také prostý mušketýr při plundrování vozův krále Fridricha dostal podvazku jeho zlatého,

znamení tovaryšstva a řádu englického, s pěkným šmukem, 1620
vše diamanty orientskými bohatě vysázené, a daroval týž podvazek knížeti bavorskému; kterýž odměnil mu zase tak vzáctnou kořist 300 dukátův a grošem s svým obrazem, s tím přitom zakázáním, jak nejdříve který úřad hejtmanský bude prázdný, že ho také užiti má. Valoni, Vlaši, Francouzové a jiní nejvyšší, jimžto věci na hradě Pražském po králi, královně a dvořanech jeho pozůstalé byly vydány za kořist, dostali znamenitých drahých klenotův, nádobí stříbrného, hedbávných i jiných svrškův znamenité množství: což vše za mnohokráte stotisíců se šacovalo. Ale co se tam zastihlo živatných koní královských, ti všickni byli presentováni a odevzdáni knížeti. Mimo to rozkázal kníže hraběti z Vysokého Collernu dvě truhly veliké, zlatem a stříbrem naplněné, sobě odmísiti, kteréž potom odvezeny do Mnichova s jinými věcmi drahými a nákladnými.

Jedenáctého dne listopadu poselství englické mělo před knížetem audiencí. Chtějí tomu, že přednešení jeho vztahovalo se na to, aby sollicitovali při knížeti s strany ušetření Falcu Dolejšího. Načež dáno jim bylo od knížete za odpověd to: že ta věc na něm nikoli nezáleží, aby on v ní jaké vyměření činiti aneb králi pánu jejich čím se zakazovati měl, ale na vlastní osobě a vůli císaře římského; nicméně že pro přátelství a krevnost, v níž s falckrabětem zůstává, chce v té příčině, jak nejlépe bude moci, prostředkovati, aby táž věc na dobré míře postavena býti mohla.

Po nich měli opět Pražané všech tří měst audiencí při knížeti. V tom naši nemocní, jichž jsme spolu s vozy špížnými za sebou zanechali, přijeli k nám, ale pan z Rechberku, pan z Purkhauzu, místokancléř dvorský, a pán z Švobachu dokonali život svůj a jsou v Lounech pohřbeni. Kníže pak z Dosten s svým hofmistrem, pán z Derynku, nejvyšší štolmistr, Ferdinand z Steinu, komorník knížecí a Monsieur Podin, dostali se k nám ještě nemocní; i zanechali jsme jich všechněch v Praze.

Patnáctého dne rozkázal kníže, aby katolickým křesťanům zvonili tím velikým zvonem při kostele sv. Víta na hradě Praž., poněvadž před tím dostávalo se toho kalvinistům. V tu také dobu bylo poručeno kanovníkům kapitoly Pražské, kteříž již byli tu přítomní, aby v kaple Všech svatých slavnou mši a služby boží vykonávali, při níž i sám kníže s Bukvojem a s hojným počtem panstva a officírův předních osobně se nalézal.

Šestnáctého dne umřel Podin a pohřben jest při kostele sv. Salvatora. Kníže byl také úmyslu toho, aby vyjel z Prahy;

1620 poněvadž však lidé jeho nemohli býti záhy na hotově se všemi potřebami a vozové špížní s ním postačiti zároveň, tou příčinou odloženo s výjezdem až do rána. Kteréhožto dne kníže odevzdav všecky věci válečné generalovi Tyllymu k opatrování na místě jeho, ještě k večeru vypravil se na cestu a přijel na nocleh na zámek a městečko Mníšek, tři míle od Prahy ležící. V tom místě roznemohl se nám hrabě z Vysokého Collernu.

Osmnáctého dne dostali jsme se do Březnice města, a 19. noclehovali jsme na Zelené Hoře, Adamovi z Šternberka náležejícím sídle. Dvacátého byli jsme v Klatovech, kdežto leželo 200 mušketýrů a knechtů Mansfeldských; ale sedláci čeští potom pomordovali je všecky. Jedenmecítmého dne přijeli jsme do Neukirchu, jenž jest s té strany první městečko v Bavořích. Odtud kníže vsedv na poštu se pánem z Freyzinku a s Waysem, oběma pány svobodnými, předjel nás do Mnichova, a pán z Pencenova, místoštolmistr, roznemohv se, musil tu zůstati.

Dvamecítmého dne kníže bylo v Štraubinku, a poněvadž měl tu zase cestu rovnou, vydal se dále na voze komorním; na ráno pak 23. d. nocoval v Landshutu a 24. d. v Mnichově po tak dlouhé pracné cestě náležitě sobě odpočinul. Z jehožto příjezdu zdravého a zdárného pošla všechněm stavům a poddaným jeho radost a plesání znamenité.

Až potud zpráva pátá.

Šestá zpráva, ačkoli příliš důtklivá a náruživá, vyšla na světlo v Praze u Tobiáše Leopolda v řeči německé a obsahovala v sobě toto:

Náš, prý, velbloud, falckrabě, stoje o to, aby rohy měl, naposledy i o uši přišel. Již nyní ani králem ani falckrabětem není a tak naplnil to skutkem, což jemu na onen čas kdosi předpověděl v slovích těchto:

„TIbI, FrIDerICe, AVgVrIVM:
CoMes fVIstI, non ReX; seD Insane asplrastI.
Ast CIto neC ReX neC CoMes erIs, qVIa CaesarI rebeLLastI.“

To jest: „Toto tobě, Fridriše, prorokuji: Byls falckrabětem, ne králem; ale o to nestál jsi nesmyslně. Brzo však ani králem ani falckrabětem nebudeš, protožes se císaři protivil.“

Kteréžto sice proroctví žádného zjevení božského nepotřebuje, poněvadž bez toho to jest vůbec vědomé a známé, což se v svět říká: Činové krvaví takové skončení mívají. Před tím líbil se falckraběti velmi dobře tento kratičký titul: „Fridericus rex Bohemiae“; ale potom nebylo na něm pře-

stáno, nýbrž muselo zníti: „Fridericus Imperator vivat!“ to jest: „Fridrich císař živ a zdráv buď!“ Ale staré přísloví jest: Vysoké věci padají dolů, naduté se rozpukají a nadmuté splesknou, poněvadž královstvím mocí násilnou dosaženým žádný dlouho nevládl. Nicméně však tento předce poněkud panoval, aneb raději jako ňáký král v komedii králem v Čechách jmenován býti chtěl. Nedostávalo se mu pak nic na škodném pochlebenství, jenž jest takové věčné zlé, kteréž častokráte mnohé krále mnohem hůřeji nežli jacíkoli jejich nepřátelé s trůnu jich smítá a vyvrací, za jakéhož, vše dle vůle božské, tento Fridrich, český král, držán byl. 1620

Ach, jací to časové, jací mravové! A protož přišlo na ona slova: „Pro hříchy a nepravosti země začasté děje se proměna v knížatech jejich.“ Píše jeden historik řecký: Když onen císař Phocus kraloval v říši římské, že nějaký člověk duchovní domlouval se jakořka na Boha proto a měl mu za zlé, že jest takového neprozřetedlného a bohaprázdného člověka křesťanstvu za císaře a pána vystavěl. Proti kterémužto naříkání že bylo dáno mu za odpověď z nebe skrze zvláštní hlas, že žádný sice horší a nešlechetnější v světě nalezen býti nemohl, avšak že hříchové a nešlechetnosti lidské takové pokuty a vrchnosti hodně sobě zasloužili.

A to též i tobě, země česká, povědíno buď! Tvoje zajisté věčná proti vrchnosti se postavování a protimyslnosti, tvoje naskrze kacířské bohaprázdnosti a tvoje zlosti přenesmírné představily tobě místo Ferdinanda tohoto falešného krále Fridricha všechněm jiným králům za zrcadlo; tebe pak samu spolu s domnělým králem tvým všelijakým neštěstím vrchovatě osypaly, anobrž byly by místo Ferdinanda brzo Turka samého prosbou, žádostí, halafancí a dary k sobě přivábily. Takť jest, že Bůh jest sice milosrdný, ale přitom také i spravedlivý. Nebo nejdříve mívá obyčej takovým odnímati rozum zdravý a oči jich zaslepovati, aby vztekle a úprkem do bídy a zhouby své ubíhali. A kdyby ty byla uměla rozumu svého a prozřetedlnosti užívati zřízeně k dobrému a z pouhé proněvěřilosti proklaté a bezprávně nepředstavila Ferdinandovi rakouskému, svému hrubě dobrému a mocnému králi, jemuž si sama před tím velmi nábožnou povinnost a přísahu vykonala, toho nerozumného mládka a rodu svého vysoce vznešeného pro tu rebellii svévolnou poškvrnu neb hanbu, Fridricha, za něhož se i tvé hlavní město Praha stydělo, když jest, proti vší počestnosti, mezi lidem neb chasou obecní v řece se koupával, též že v řečech, jednáních i v jiných případnostech podstatných neukazoval na sobě povahy a posuňky pravého a vzáctného krále; byla by nikoli nedala příčiny k tomu a

1620 neuvalila na sebe i na své tak mnohých maršův neb tažení vojenských, štrafů, šermiclův, mordův, bití, loupežnictví, pálení, plundrování, boření, zkázy, zpuštění takového velikého množství lidí, měst, městeček, vesnic, dědin, rolí, luk a jiných věcí, i ovšem pak tak mnohonásobného a přehrozného krve křesťanské prolévání, kteráž jako potokem a řekou tekla. Z čehož přijde ti časem jak Bohu tak i celému světu přetěžce odpovídati a počet činiti.

Že si ty pak nad to nade všecko i Turka, toho úhlavního a zjevného všeho křesťanstva nepřítele, do lůna sv. římské říše sobě vábila: toť jest pravé a makavé té nejhorší kalvinistské povahy a zlobivosti vyjevení, kteráž vždycky všecky oudy vnitřní proráží a již od dávního času, jakž to sami stavové evangeličtí vyznávají, s dotčeným Turkem, ač nadarmo, tajné srozumění mívala. Aniž ještě budoucně jest se čeho jiného od ní nadáti, než že summou všickni jejím kacířským jedem nakažení jho té nejbídnější poroby a otroctví na sebe přijíti a jemu podrobeni býti musejí, jakž o tom nejen sami lidé katoličtí, alebrž i luteriáni smýšlejí a píší, a mezi jinými Jan Šic v předposlední příčině své, kdež těch slov dokládá: že Mahometovo, Arianské a kalvinské učení jsou vlastní bratří a sestry a z jednoho sukna poctivice střížené. Tou příčinou také i Betlén Gábor v psaní svém již vůbec známém, k Šenderovi bašeti 4. d. listopadu l. 1619 odeslaném, píše takto: „Celé král. čes., moravské a slezské uvedli jsme velikomocnému císaři tureckému v věrnost a poddanost, totiž v tom, že sme kalvinistům dotčená království podmanili.“

Ale naposledy ta babilonská věže zbořila se a propadla do gruntu. Moc násilná bez dobré a zdravé rady sama vyvrací sebe. Pročež nadarmotě se přimlouvala veliká Britannie aneb Engeland pod domnělým zámyslem poselství svého, kterýmž kurfiršt saský do konce pohrdl; nadarmoť jsou byli falešní a nevěrní Uhři i Hollanderové se vší svou pomocí; marné a bezpotřebné byly všecky ty kacířské jalové modlitby, vinšové, postové, svátkové nezřízení, střílení i zvonění radostné: poněvadž naposledy vždy předce sídlo neb stolice bezbožníkův jest v pustinu obrácena, a Bůh, jenž na pyšné a vysokomyslné s pomstou svou spravedlivou dokračuje, místo nich lidi pokorné dosadil na ni. Chtěl pak také tomu, aby se to stalo právě v ochtáb památky všech jeho milých svatých, na něž oni jakořka až do nebe plili a proklínali. Chtěl též, aby se to zběhlo ve 22. neděli po sv. Trojici, v nížto říkává se v kostelích evangelium obyčejné o dávání daně císaři, dav tudy na rozum, že sou sobě císaře na nejvyšší zlehčili a jeho se odřekli. Naposledy chtěl, aby se to vše vy-

konalo málo některý den před posvěcením kostela hlavního 1620
sv. Salvatora, tak aby oni proti vší vůli a mínění svému to vyznati musili, že sou sobě pokuty té božské tím svým kostelův vytloukáním neb vybíjením zasloužili.

Předně zajisté u Rakovníka ti, ješto o našich směli to oustně i listovně vůbec rozvolávati, že se po lesích co šindeláři tlukou a pokrývají, jsou vypuzeni, rozplašeni toliko od jedinkého, ale dosti silného regimentu Vlachův neb Neapolitánův, netoliko z lesův, ale i z toho kostelíka a krchova u sv. Jiljí zdí ohraženého, jakkoli se jim v tom daremně stavěli na odpor.

Po druhé, ač byli pobídnuti k náležité a rytířské bitvě neb potýkání, oni však víceji se spoléhali na své soldaty, kteréž u velikém počtu při sobě měli, a na jejich kratce, motyky a lopaty a jich šancování úsilné, jako i na svůj vrch, nežli na svou ruku udatnou, a nechtěli našim se postaviti. Z té příčiny podlé dobrého zdání a rady bylo od vůdcův našich zůstáno na tom, aby na nejpřednější město toho celého rozbroje, Prahu, útok udělali a jeho se zmocnili.

Co sou pak pomyslily sobě proti tomu ty bázlivé a nesmělé duše, co budou dále dělati? Ačkoli zajisté styděli se za to, aby Prahu daremně a tak prostě ztratiti měli; proti tomu však ostýchali se zase jí zmužile hájiti a brániti. Ale čeho se neopovážili z pouhého pozoufání? Ješto našim generalům zdálo se býti věc nad míru odporná a téměř nemožná, chtíti je v stanovišti jejich nenadále přepadnouti — ale tvrdýť a tuhýť jest klín, nouze a potřeba nevyhnutedlná, když jedna strana musí a chce mermo býti zkažena: pročež spravili sobě svůj šlachtorduňk blízko Prahy u Hvězdy na Bílé hoře.

S druhé strany nejosvícenější kníže pan Maximilian, kníže bavorské, jehožto jmenu i rodu Bůh rač ustavičně žehnati, váživ sobě daleko víceji Krista nežli přítele svého krevního, obecního dobrého nežli vlastního zisku a pohodlí, a pravého neb pořádného krále víceji nežli nájemníka mocí na jeho místo vetřeného, spolčil vojsko své vzáctné s císařskou mocí válečnou, jejížto vrchní správa a vůdce polní byl hrabě Bukvoj, starý, dobře zkušený, dalece i široce po všem světě rozhlášený válečník, spořádavše sobě houfy své dle pořádku takového, aby Bavorští po levé, Bukvojští pak po pravé straně se 30.000 pěchoty a několika regimenty jízdy na nepřítele se obořili a bitvu s ním svedli.

Když pak začalo se lermo, milý bože! jaké bylo tu hřímání a praskání od střelby veliké, jaký zvuk a hlahol od troubení a bubnování, ovšem pak jaké rozhorlení a rozpálení mysli při soldatích, kteříž byli ne lidé ale lvové, spatříno,

1620 vidíno a slyšáno! Potom pak, když přišlo ku potýkání, zpívala se píseň duchovní „Salve Regina“, na níž kníže i Bukvoj sami se ohlašovali a odpovídali ústy svými a jistě ne nadarmo a na prázdno. Nebo vojsko naše na nepřátely své, jenž stáli nad ním mnohem výšeji, byvše po pravé ruce příčinou zdi oborní sebou náležitě bezpečni a jisti, a nezahálejíce střílením a hřímáním škodu nemalou jim činiti, i hned po tom tisklo a dotíralo; avšak za dobrou chvíli jedna strana druhé z svého místa ustoupiti a zpátkem podávati se nechtěla, protože nepřítel dle své nejvyšší lidské možnosti a síly ještě našim odpíral. Ale naposledy předce našim, na sílu a pomoc božskou spoléhajícím, vždy předce ustoupiti musili. Našeho zajisté rytířstva křídlo oboje spolu s Lincskými houfy sehnali sice s stanoviště jejich na několik kročejův ti nejzmužilejší bojovníci nepřátelští; ale jak nejdříve přispělo jim zase na pomoc jiné tovaryšstvo jejich, a to s takovým pořádkem a rozšafností, že ti nejzkušenější válečníci se jim divili a pro budoucí příklad i památku rozšafnosti té sobě to vše vyrejsovati dali: tu v skok nepřítel rychle na paty vzíti neb patami jim platiti a střelby své v štychu zanechati musil.

Bavorský pak glíd levého křídla vrazil se také statečně do houfův nepřátelských a odňal mocně jeden šanc vysoký nepříteli potlučenému a rozplašenému spolu se dvěma kusy střelby veliké. Valonův pak vroucnost a horlivost, jakž jim všickni svědectví to bez závisti dávají, byla tak veliká, že spolu s svým nejvyšším, kterýž jel před nimi a po mnoho let v příbězích vojenských výborně se zkusil, panem Vilémem Verdugem, netoliko cestu prostrannou v vojště odporném brannou rukou sobě dělali, alebrž dotčený nejvyšší i svou vlastní rukou nepřátelský kornet jeden se vší svobodou a bezpečností odňal, ano i knížete z Anhaltu syna prvorozeného s jeho mečem dobytým právě uprostřed šermicle neb boje na živě jal a až k bráně Pražské s praporcem svým letícím beze vší škody za svými protivníky se hnal a je k tomu, že se mu poddati musili, mocí přinutil a dohnal. Summa, obojího našeho vojska zmužilá udatnost a udatná zmužilost byla tak zřetedlně spatřína jak jinde, tak ovšem i při tom potkání, že ani ty zdi kamenné (na čež sem se já svýma očima u Prachatic i u Písku díval) před nimi ostáti nemohly, nýbrž je, 30 noh zvýší, co kočky zlezli a převyšovali, ani žádná moc nepřátelská tak silná nebyla, kteréž by oni nepřemohli. K tomu nechci říci, že některý, alebrž několik téhodnův celých bez chleba, času zimního, kterýž se v Čechách brzo začíná, téměř odpolu zmrzlí a ustavičně nepřítele blížští, varty své ve dne i v noci bedlivě vykonávali, z jednoho místa na

druhé táhli a tolikeré lermo i šarmicle s velikou těžkostí a 1620
nesnází vystáli.

Naposledy, jaká moc, síla a udatnost při nich byla, toho nejen sama slova má, ale mnohem víceji kořisti od nich nabyté svědkové a důvodové mocní býti mohou. Nebo dostali jmenovitě do 80 kornetů a praporců a mezi nimi i královský praporec, na němž byla malovaná zlatá koule astronomická neb hvězdářská s nápisem tímto: „Diverti nescio," to jest: „Neumím se obrátiti"; ješto však jednomu každému vůbec věc známá jest, jak jest se týž Fridrich divně a naskrze převrátiti, anobrž na rubě obrátiti musil, nestyděv se podlé dotčeného praporce i podvazku zlatého, jenž jest znamení a heslo řádu rytířského englického krále (kterážto ztráta jest hanba a posměch jeho největší a nejmrzutější), zanechati v štychu. Takhle v přenáramných byl ouzkostech postaven, že všecko datum štěstí jeho na samém utíkání záleželo.

Jiný praporec měl na sobě nápis takový: „Bona causa tandem vincit," že dobrá pře naposledy přemáhá a vítězí! Právětě se to nyní naplnilo, čehož i sám skutek potvrdil, že totiž pře Fridrichova (jenž cizím královstvím toliko rok nepravě vládl, a jsa zatím hned s své důstojnosti a velebnosti královské náhle svržen, neviděl pod tu chvíli, kdeby místo své a útočiště stálé najíti měl) nebyla ta nejlepší a nejspravedlivější.

V též bitvě po naší straně soldatův okolo jednoho sta na díle zhynulo, na díle pak poraněno. Mezi těmi, ješto zůstali na place, nalezl se svobodný pán z Petershaymu, opravdový a srdnatý člověk rytířský a hrůza nepřátel, jehož neřkuli sám Bukvoj, ale i mnozí jiní lidé vzáctní velice litovali, hrabě z Meggau, nejvyšší la Croix, Dompré, Villé, Masuré, Garatti a jiní neznámí. Z poraněných počtu byli: místohrabě z Gentu, rek statečný, hrabě Pontiubo, hezký mladý pán a soldat, Furdýn, Suisse a jiní.

Strana odporná dala se v tom kdesi slyšeti, že se nemohla do 7000 soldatův svých dočísti; naši pak jistí to, že v háji u obory více jich zhynulo nežli na bojišti. A co se jich v řece ztopilo! A tak jest věc víře podobná to, co někteří rozprávějí, žeby lidu českého do 5000 tu hnáty své složiti mělo. Na živě zajati byli: knížete z Anhaltu syn nejstarší, kníže z Weimaru, hrabě Šlik, Reingraf, nejvyšší Nudek a Šaffenburger, něco rytmistrův, hejtmanův a osob rytířských, jichžto jmena jsou nám neznámá, a přitom několik tisíců pacholkův a vojákův obecných s 5000 koní, se vší municí a střelbou, s profianty a summou s ležením jich celým, a to beze všeho všudyž odporu a překážky.

A když Valoni a jiní naši soldati také i na Pražany tak

1620 tuze a udatně dotírali, pročež vidělo se jim býti za věc nezlou a platnou, aby jim přátelského a pokojného vjití do měst Pražských dopřáli. Na to také jim připovědína bezpečnost a ušanování jich náležité; oni pak v skok poddali se vůli a libosti krále pána svého. O čemž napsal kdosi tato pamětná slova, kdy kterého roku a dne to vše se zběhlo:

1) In oCtaVa beatorVM fVso hoste, Praga proprIo regI posterI DIe asserta est.

2) A FerDInanDo sVperatVs FrIDerICVs abIIt.

3) CaMeLo CornVa soLLICItantI non aVres sVnt reLICtae Integrae.

Aby pak naši od nepřítele mohli býti tím snázeji rozeznáni, měli při sobě za znamení servity a šátky neb papír bílý; ale druhá strana užívala mimo falcality bílé i modrých pint. Ale jak brzo dostali se naši do Prahy, tu hned všickni obyvatelé Pražští, mladí i staří, muži i ženy, vyššího i nižšího stavu, složivše heslo modré přestávali na samém bílém znamení, aby po něm za poslušné poddané jmíni a držáni byli. Před jezuvity, jichžto nemalý počet nalézal se v vojště našem, jak je jen spatřili, spínali ruce radostí velikou všickni katolici, vinšujíce jim štěstí; kacíři, pouštějíce pláště své po větru, snímali také klobouky před nimi a podávali jim rukou dle onoho starého přísloví: „Časové se mění a lidé v nich“; a žádný nechtěl býti jmín za nepřítele jejich.

A abychom jednou tuto zprávu naši k zavírce přivedli, znáti sluší:

Nejprvé, že to byla *právě poctivá* a *upřímá* bitva, v nížto obědvě strany byly sobě na počet skůro rovné, tak že jeden regiment proti druhému, jízda proti jízdě, jonák proti jonáku bojoval, též střelba proti střelbě se pouštěla, jeden štít druhému se opíral a jedni druhé sem i tam honili, ač v tom toliko byla nerovnost, že nejmdlejší neustupovali před nejsilnějšími. Kteráž, jak se rozumívá, zběhla se právě na place tom, na němž před rokem Fridrich, domnělý král, byl od stavův přivítán, a kdež před málokolikasi dny velmi náhle jakási hustá mlha byla ho obklíčila, kteráž se mu potom v jakousi tvrdou metlu proměnila a předěsila jej nemálo.

Za druhé, že bitva ta byla *slušná* a *spravedlivá* z strany krále pořádného proti nevěrnému a mocí na stolici jeho vtisklému, jako i za příčinou obhajování strany a náboženství katolického proti sektě kalvinské, kteráž vždycky každého času byla v sv. římské říši zamítána, pod tím však předce pro samou ospanlivost a dřímotu rozsévačův a hospodářův posedla již hrubě jako koukol škodlivý pšenici zdárnou.

Třetí, že bitva ta byla nad míru *rytířská* a *vznešená*, pro-

tože v ní Maximilian, kníže bavorské, z starožitného rodu 1620
císařského pošlý a císaře římského blízký přítel krevní, nic se neohlédaje na mnohé nepříležitosti válečné, ani na vlastního života a hrdla nebezpečenství znamenité, lid válečný sjednocených kurfirštův a knížat sv. římské říše tak rychle a šťastně sám osobně ku Praze vedl, anobrž dovedl, tak že může se o něm s právem říci: Veni, vidi, vici, t. j. přijel sem, spatřil sem i zvítězil sem. Ano i ten nejsrdnatější hrdina, Karel z Longevallu hrabě z Bukvoje, po sedmecítma let v příbězích válečných vznešený a zkušený nejvyšší, byv v tom čase sedmi kulkami z mušketů a jednou oštípem neb kopím škodlivě raněn, a jehož nikda žádný nepřítel nezpanoval, nýbrž on vždycky proti nepřátelům svým vítězem ostal, jakž toho mnohonásobné jeho vítězství, štítové, hemelínové a erbové patrně dokazují, jakožto general polní císařské armády přítomen byl.

Čtvrté, že i protož táž bitva polní jest nad míru *vznešená* a *slavná*, že při ní neřkuli nalézalo se drahný počet knížat, vývod, markrabat, hrabat a pánův svobodných, ano i nezadního stavu rytířův z národův německého, vlašského, franského, nidrlandského a polského, kteříž hrdel a životův svých pro toho dobrého císaře odvážili a sebe jakožto v oběť nějakou k zmordování vydali; alebrž také nazpět že ti kalvinistové rozliční, Angličané, Francouzové, Hollanderové při Rejnu bydlící, Čechové, Němci, Poláci, Uhři, Moravané, Slezáci, když modla jich byla poražena na zemi, hanebné a smrtedlné škody nabyli. Což vše žádnými jednáními a rokováními přátelskými, poselstvími, ani těm podobnými prostředky snesitedlnými, k nimž byla vždycky naděje silná, vyřízeno býti nemohlo, poněvadž dle zkušenosti starodávní onen Tertulianus příliš pravdivě pověděl: že slušná a spravedlivá jest věc, kacíře ku povinnosti jich křesťanské mocí doháněti a ne slovy pěknými vábiti a namlouvati. Ano i sám ap. Matouš (Tyt. 1. 13) ne tak k témuž radí, jako na konec poroučí, řka: „Tresciž je přísně, ať sou zdrávi u víře."

Až podtud slova neb raději smysl zprávy *šesté*.

V *sedmé* relací Řehoře Wintermonata, kteráž se s předešlými na větším díle srovnává, toliko nalézá se obzvláštního, že při tom prvním potkání na Bílé hoře z regimentu mladého hraběte z Turnu a z 1000 koní Jana z Bubna nezůstalo na živě přes 300 pěchoty a 350 rejtharův, z regimentu pak pěších hraběte z Hollachu, kterýž s jiným 1000 koní

1620 podruhé trefil, že jest do 4 neb 5 set pacholků ztratil. Ale jak mnoho by jich všech z armády české tu zkapalo, že se o tom zprávy nerovné zapsané nalézají. Potom však že se vyhledalo, že císařských do 2000 a královských do 8000 padlo. Po bitvě pak že hr. z Mansfeldu na Plzni a nejvyšší Heřman Fraňk na Táboře s ostatky svými se zavřeli a zašancovali. K tomu města některá královská blíže hranic mišenských ležící, jako Litoměřice, Oustí a jiná, nevyčkavše tak dlouho, poručila se pod ochranu kurf. sask., kterýž jim ji, jakožto k tomu zřízený kommissař císařský, také přislíbil; k čemuž se i sám v psaní svém k Slezákům v tu dobu odeslaném přiznává. A když císař v Vídni 24. d. listopadu držel slavný triumf a processí pro to vítězství, tedy i úřad a obec města Rejna Kolína drželi velikou slavnost 29. d. listopadu, děkovavše pánu Bohu za tak hojné požehnání a přitom zkroušeně se mu modlíce, aby nepřátely sv. římské říše vždy dále a více potlačovati, i všecky nepokojné a bouřlivé hlavy a rady jich jim zmásti a tak celou sv. římskou říši zase k vinšovanému pokoji a svornosti přivésti i v tom obojím za dlouhá léta milostivě zdržovati a obhajovati ráčil. Jezuiti pak že sou 24. d. téhož m. od úřadu Staroměstského, bezpochyby na poručení knížete z Lichtenšteina, jmenem a na místě císařském do kolleje své zase slavně uvedeni.

To též vše nachází se v relací německé Zikmunda Majera.

Jan Cluverius v historii své latinské vzav celou zprávu svou o bitvě té z jiných a snášeje se s nimi na tom z strany počtu v ní zbitých, že by po naší straně 8000 a po císařské 2000 padnouti mělo, doložil mezi jinými věcmi slov těch: Zdálo se jistě, že v ty časy jakási osudní váhavost a zpozdilost byla Čechy posedla; nebo domnívajíce se, jakoby sobě zboží jeden každý z nich a poklady své domácí v celosti zachovati mohli, byť krásně i o vlast všickni přišli, s tak velikou snažností i úsilím nad zlatem a stříbrem svým ruku drželi a s ním se, jak mohli, ukrývali a skrbili. Když pak přišlo k bitvě, téměř větší díl jich v nohách a ne v rukách radu i zmužilost svou měli.

Alstedius také nic zvláštního mimo jiné nemá, kromě že jistí, že z českého vojska jak na bojišti tak potom i na utíkání do 6000 pomordováno.

V aktách pak obecných od Michala Lundorpa vydaných v dílu II. na str. 906., 908. dokládá se, že v bitvě té nezůstalo lidu z obojí strany přes 3000; po straně však císařské víceji nežli po naší. Jiní ibidem na str. 911. píší o 6000.

Též také doložím *jedenáctou* zprávu jednoho šlechetného 1620
a pravdomluvného a prozřetedlného muže z krajanův mých, kterýž v tu dobu byl v počtu konšelův Novoměstských a toho dne nedělního po bitvě dle povinnosti naň od úřadu vzložené mnohých věcí platných se dotýkal. Ten tedy v pamětech svých toho roku a dne věcí zběhlých zaznamenal sobě o tom nešťastném pádu našem v slovích a v smyslu následujícím toto:

„V neděli 21. po sv. Trojici — k nížto v kalendáři jeho českém přiloženo jest evangelium o uzdravení syna králíkova, a ne, jakž strana druhá jistí, o penízi daně, leč snad Římané v církvi své něco jiného ten rok zachovávali (Skála) — stala se porážka veliká mezi lidem císařským a českým, kdežto císařští obdrževše pole, byli by ještě toho dne lehkou ranou Prahy dosáhli. Nebo jsouci zděšeno všecko množství soldatův českých tou znamenitou jich porážkou, kde jen a kam kteří z nich cestu před sebou viděli, tam utíkali, ba ani hlubokosti řeky Pražské se neděsíce, nýbrž jako nákou silnicí na koních i pěšky, čímž se jich také nemálo ztopilo, skrze ni plouli a břědli, jak kde stačovalo, k Starému i Novému městu pospíchajíce. Tudy také i sám jeden nejvyšší moravský, Stubenful, přebředl a k rathouzu Novoměstskému všecek zmákaný na koni přijev, žádal přítomných, aby mu buď místo vykázali aneb oheň k vysušení se zanítiti poručili. Čehož i užil spolu s jinými.

Ale sami vozové špížní z Bílé hory k Hradčanům před nepřítelem pospíchající zhájili soldatům císařským toho dne do Prahy přijíti a to tím: když v tom utíkání nemohvši jim s Bílé hory se spouštějícím cesta vozová v tom ouvoze postačovati, an jeden přes druhého chtěl dříve utéci; tedy zapletvše se dohromady, díl dobrý se jich zpřevrácel, tak že jimi jako šanc nějaký v těch úvozích před Pohořelskou branou byl udělán. Z čehož souditi patrnou pokutu boží na pyšné uvedenou a zase znamenité opatrování božské v zvrácení týchž vozův. Nebo kdyby se bylo toho nestalo, a soldati císařští do Prahy v tom svém rozpálení přišli, byli by všecky napořád vinné s nevinnými beze vší milosti mordovali, nešanujíce ani toho dítěte malého, jakž neřkuli sami potom to mluvili, alebrž i sám kníže Pražanům při audiencí to oznámil, doloživ slov těch: aby pánu Bohu děkovali, že v té vzteklosti první chasa jeho a císařská do města se nedostala.

Zatím té noci, jdoucí na pondělek, král Fridrich s královnou i se všechněmi svými dvořany předními i s fraucimorem do Starého města z hradu Pražského se obrátil a nejdříve do domu Langenbrukova, na rohu proti kostelu jezuvitskému, se vstěhoval; koruna pak s jinými klenoty a pri-

1620 vilegiemi složena na rathouze Staroměstském. Odtud potom, srozuměv, že by tu sebou nebyl hrubě bezpečen, odebral se ještě té noci do domu Valentina Kirchmajera z Reichvic, primasa Starého města Pražského, i s královnou. Kníže pak z Anhaltu, hr. z Turnu a Hollachu, generalové čeští, drželi radu noci té v domě Jana Jezbery z Kolivé hory, k čemu by krále míti měli, zdali aby v zemi setrval či z ní jinam někam na bezpečnější místo se uchýlil; až naposledy zůstáno na tom, aby poslední věci jakožto jistší se ujali, a tím ranněji vyjeli z měst Pražských, jak nejpříhodněji a nejbezpečněji bude se jim cesta ta šikovati.

Mezi tím vojsko české rozptýlené, které mohlo ještě za světla do Prahy dne nedělního přijíti, netřelo se nikdež mocí a bezděk měšťanům do příbytkův jejich, což bylo věc nad míru podivná, nýbrž toliko na ulicích kvartýry své za vděk přijímalo, neb jich žádný do domův mimo jich nejvyšší poušti nechtěl. Pročež noci té na sta ohňův sem i tam po ulicích a ryncích Starého i Nového měst Pražských se spatřovalo, střechy, pokudž kde které dosahovati mohli, byly trhány, krámové dřevení bořeni a na oheň metáni, při nichž se chasa pomákaná sušiti a zhřívati musila. Bylo jistě člověku hrozno a litostivo na to množství soldatův našich se dívati. Měli však všickni měšťané svobodu mezi nimi sem i tam choditi, protože se žádnému v nejmenším neubližovalo, nýbrž tu celou noc tak ticho po vší Praze bylo, jako by třebas v čas nejpokojnější se to dálo.

Ale na ráno v pondělí, jak pan Bůh den dal, hned tak hlučné troubení, bubnování, do vozův zapřahání, na koních onde i onde po městě harcování se slyšelo a spatřovalo, že člověk jsa zděšený nevěděl, co dělati a nač pomysliti má. Král zajisté s královnou, kteráž, dobřeli se pamatuji, na rukou svých kníže mladé Ruprechta držela, vsedvše na koně, i jich všecek fraucimor ven z Prahy Horskou branou — při níž dobrou chvíli na hejtmana Staroměstského, Jana mladšího Petráčka, při ní tehdáž nepřítomného, čekati musili, až jim otevříti poručil a za to, jakž někteří to jistili, od krále drahou medalji v daru dostal — k Nimburku pospíchali, a někteří z nejvyšších úředníkův s nimi, totiž Bohuchval Berka a Václav Vilém z Roupova, nejvyšší purkrabě a kancléř kr. čes., omluvivše se před obcí Pražskou, tu při bráně na odjezd královský smutně se dívající, jak nedaleko za město krále vyprovodí, že zase mezi ně konečně navrátiti se chtějí; s čehož však sešlo. Za nimi také hned v patách i ten veškerý lid válečný z města se odebral, tak že do poledne Praha opět prázdná hostí takových byla.

Pod tím pak od lidu městského sem i tam běhání a dě- 1620
šení se lidu císařského nastávalo. Ale potom po obědích trubou k knížeti bavorskému od stavův v Praze na ten čas pozůstalých někteří vysláni byvše, o příměří a pokoj s kommissaři císařskými, mezi nimiž i Pavel Michna byl, bedlivě jednali, až i dne outerního po ohlášení se jim v tom, k čemuž týž Pavel Michna stavy nejvíce vedl, že J. M. C. za krále a pána svého a žádného jiného nemají a neuznávají, akkordu dosáhli; nebo hned kvartýrové po městě lidu císařskému se dělali. Soldati pak císařští přicházející podlé dovolení jim daného do Prahy, hledali po domích soldatův českých, a kde kterého nalezli, toho každého bez milosti zdrancovali a zabili. A to se tak toho celého téhodne protahovalo a provozovalo.

Následujících pak dnův domové znamenitějších a bohatších pánův, rytířův a měšťanův každé noci velmi zhusta se vybíjeli a plundrovali, z čehož znamenitý zármutek, pláč a naříkání pocházelo. Nebo k mnohým lidem městským onakým, když proti nadálosti jich u nich peněz a klenotův málo nacházeli, s ukrutnými a prvé neslýchanými mukami až právě do umoření lidí přistupovali, jakž se toho mezi mnohými jinými i Martinovi Fruveinovi z Podolí v Starém městě od jednoho hraběte z Sulcu, kterýž mu celé lůno vypáliti dal, na Novém pak městě Bartolomějovi Zlatému a M. Václavovi Vlaverýnovi, osobě radní, dostalo; z nichž obadva krutě pověšeni a na těle svém trápeni a trýzněni byli. Při některých pak domů i v bílední beze všeho ostychu drancování, když jim bylo odpíráno od lidu domácího, i drahně osob pomordováno, jako na Koňském trhu při plundrování příbytku Pavla Zahořanského, příjmím Hluchého, někdejšího faktora neb regenta pánův z Švamberka, když soldatům do domu vskočiti bránili, jest jich jedenácte od sládkův a podruhův zbito. Toto také dálo se více od dotčené chasy domácí na Poříčí, kdež nemálo vojákův císařských tou měrou z světa sklidili, ovšem proto, aby i oni kořisti jejich byli účastni.

Naposledy k té vší bídě a na nejvyšší zlehčení národu našeho českého vydařil se kteréhosi dne brzy po vítězství jeden Francouz (kteréhož sem já také sám očima mýma v tom spůsobu po příkopích u sv. Martina jedoucího viděl), že jsa čistovanitě nahý a sedě na koni, hlavou a obličejem svým k ocasu obrácený, jezdil tak sem i tam po Praze, drže ocas koňský v ruce a na hlavě pak měl maděrku uherskou s dlouhým perem modrým, přes rameno pintu zelenou, na níž s jedné strany mušket a s druhé kord zavěšený visel, a před ním šli hudci tři hrajíce na housle; on pak divně se na tom koni přetvářev a nestoudně roztahovav povolával nahlas všelikými

1620 slovy potupnými a hanlivými jak na krále, královnu, tak i na celý národ náš český, v čemž nebyl od žádného pokárán.“

Dále z strany vyhledání jistého počtu lidí v tom potkání zbitých dal mi týž šlechetný muž zprávu takovou: „Když docházely císaře zprávy rozdílné o tom, jak mnoho tisíců pacholků zhynulo na Bílé hoře, tak že i sám Bavorský to jemu jistiti směl, že by do desíti tisíců lidu tehdáž padnouti mělo; tedy císař, podiviv se tomu a chtěje vyzvěděti to s gruntem, učinil poručení schvální knížeti Karlovi z Lichtenšteina, aby se vší bedlivostí postaral se o to, jak by se to mohlo vyhledati s dostatkem. Kníže nemohv přijíti na žádný jiný prostředek lepší, nařídil to při Pražanech všech tří měst Praž., aby, oberouce k tomu osoby přísežné (někteří pravili, že to bylo vzloženo buď na rychtáře městské, buď na písaře jejich), vypravili je s hrobníky na Bílou horu, a ti aby všecka ta těla zbitá k šachtům zdělaným snesli a při pochovávání jich na vruby obzvláštní počet jich vyznamenali. Což když se stalo, a osoby přísežné dotčené vruby při úřadech složily, že se těch těl pomordovaných nemnoho více přes 1600 shledalo a sečtlo.“

Některé ještě více zprávy nalézají se v aktech obecných Michala Lundorpa, kteréž budou moci se odtud časem svým také sem vepsati, když sem na ten čas dotčené knihy dostati nemohl.

Ještě i tuto třetí zprávu od dotčeného muže šlechetného sem dostal o bitvě Pražské:

Když po vzetí Prahy jistí regimentové císařští i bavorští byli položeni do Prahy, a nejvyššímu Baurovi dostal se za kvartýr dobrý díl Nového města Praž., tedy týž Baur pozvav k sobě jednoho dne na panket Prokopa Dvoreckého, Bohuslava z Michalovic, ano i celý úřad Novoměstský (z jichžto počtu týž Luk. Karban také byl a tu s jinými při tabuli seděl) činil jim obšírnou zprávu, jak se to při té bitvě dálo, doloživ mezi jinou řečí toho: Poněvadž spadl na něho a nejvyššího Šmida los ten, aby podlé jízdy k tomu také obrané outok na nepřítele nejprvnější udělali, že sou se tak zachovali. Ale naši, stojíce nad nimi mnohem výšeji v forteli dobrém, že do nich co do nějakého pacidla tak mírně a platně stříleli, že s těžkostí která rána šla jim nadarmo, nýbrž chasa jich obou jedna přes druhou před očima jejich se kácela. Což když nejvyšší spatřili, nemajíce za jiné, než že Čechové i jiným regimentům tak udatně odpírají, křičeli na své ostatní soldaty, aby coufali zpátkem; nebo pro hustou mlhu, kteráž v tu chvíli nad nimi se vznášela a nedala ani dýmu, od prachu ručničného spůsobenému, vzhůru do povětří se táhnouti, jiných

svých tovaryšův ani nepřátelského lidu, co by se mezi nimi dálo, obhlídnouti nemohli. V tom po malé chvíli počala se táž mlha a dým s ní vyzdvihovati vzhůru, a general Tylly, byv tu také nedaleko přítomný a znamenav to zdaleka, že naši regimentové již se v hromadě míchají a k utíkání strojí, vytrhv spěšně mečík svůj z pošvy, objížděl jak tyto dva regimenty znuzené tak i jiné celé, a volaje hlasem vysokým „Victoria! Victoria!“ k tomu všechněch popudil a posilnil, že obrátivše se zpátkem na lid náš, velmi udatně teprva dotírali naň, až jej na dokonalé pozoufání a utíkání přivedli. 1620

Naposledy nacházím ještě toto dvé z strany bitvy Pražské zaznamenáno od zástupcův pře falcké:

Předně, že nějaký jezuita P. Johannes Rho v orací své vlaské — kterouž učinil o vítězství Pražském a říkal ji vůbec v městě Senys, a potom v Mediolanu léta P. 1621 buď sám aneb někdo jiný vytisknouti dal — směl za věrnou pravdu jistiti a doložiti toho, že mezi jinými praporci královskými našel se jeden s nápisem vlaským takovým: „Più tosto Turco che Austriaco“ (raději turecký, nežli rakouský). Ješto jest pouhá smyšlénka a báchorka jezuvitská, poněvadž žádný z papežencův ani z jiných lidí počestných, kteřížkoli při té bitvě přítomni byli aneb na ty praporce a kornety Čechům odňaté a Bavorskému přednešené se dívali, neřekne ani s dobrým svědomím říci moci nebude, aby jaký takový nápis na kterém z nich buď sám spatřiti aneb od koho něco toho doslechnouti a vyrozuměti měl; an proti tomu jeden autor katolický jmenem, ač smyšleným, Constantius Peregrinus, ješto to celé tažení vojenské do Čech hraběte Bukvoje, kteréž ve 4 měsících vyřídil, bedlivě vypsal, to zřetedlně jistí, jako i autor zprávy té šesté, málo výše přivedené, že na předním praporci krále Fridricha — kterýž sem já také začasté svýma očima s tím malováním a nápisem na bílém damašku, dobřeli se pamatuji, vídal — stála sphaera coelestis, to jest koule hvězdářská oblohy nebeské, s slovy těmi: „Diverti nescio!“ Což ač dotčený král mínil neb rozuměl o stálé udatnosti a neproměnnosti svědomí svého dobrého, nepřátelé však a sokové jeho že vykládali mu to na jeho žádost cti nezřízenou. Na jiném pak žádném praporci českém nic tomu podobného neznamenal, jakkoli sice v jiných příčinách proti kalvinistům byl by příliš jízlivý a nezamlčel na ně nikdy nic, což by jim k ouhoně a zkrácení jich sloužiti a je v ošklivost a nenávist ňákou uvésti mohlo.

Druhé, že sami škribenti papeženští nemohou se v tom pěkně srovnati za jedno, komu by z těch dvou osob pochvala vítězství Pražského, kteréž klade se za věku našeho největší

1620 a nejslavnější, vlastně připsati se měla, zdali Bavorskému či Bukvojovi čili oboum ze spolka. Theon. Cormantolus (jest jmeno falešné), jezuvita, přivlastňuje je oboumdvoum zároveň, Constantius pak Peregrinus samému Bukvojovi. Ale v tom nedává jim za pravé jiný škribent bavorský, jmenem smyšleným Berchtoldus *a* Rauchenštein nazvaný, in suo Constantio Peregrino castigato; nýbrž připisuje to všecko zcela a zouplna samému toliko knížeti bavorskému a Bukvojovi zprosta nic, protože kníže byl nejvyšším vudcím a pánem vojska svého, též předním neb hlavním kommissařem císařským, Bukvoj pak toliko generalleitnant a místodržící císaře Ferdinanda. Kterak by pak se to dobře trefovalo, aby generalleitnant s vrchním pánem a vůdcím polním v dotčené pochvale srovnán a jemu za spoluúčastníka v té věci připojen býti měl? a to ještě i pro tuto druhou i třetí příčinu: že Bukvoj nikda na žádnou bitvu s nepřítelem nemyslil ani k ní od osoby své neradil, nýbrž že šel toliko na to, aby tu zimu v hojných a skvostných kvartýřích moravských převáleti mohl; když pak Bavorský jakořka bezděk dohnal ho k tomu, aby spolu s ním na Čechy ku Praze táhl, že ani tehdáž nic platného nesvedl a dovésti, byť i chtěl, nemohl pro tu ránu svou nebezpečnou, jejížto příčinou musil ustavičně v vozu neb v senftě svém se zdržovati po ten celý čas, co týž boj na Bílé hoře trval, anobrž že byl spíšeji velikou příčinou obmeškání toho, pro něž kníže dne sobotního, když nepřítele v širých polích v šlachtorduňku stojícího dostihl, potkati se s ním příhodně a vinšovaně nemohl, poněvadž přitáhl k němu toho dne velmi pozdě s lidem svým.

O tom vítězství Pražském skládali a drželi jezuviti s jinými papeženci mnohá kázaní a orací, jak v říši a ve Vlaších, tak i ve Vídni. Pater Jan Rho měl a vydal takové kázání v jazyku vlaském v městě Senys, Adolf Šulken v latinském v městě Rejně Kolíně a pater Sabinus, kapucín, v Vídni před vlastní osobou cís. Ferd. 8. Nov., vše léta tohoto. Kteréhožto kázaní summu z akt Lundorpových vytaženou tuto pro lepší vyrozumění položím, až bych celého přípisu dojíti a přeložený do češtiny sem vepsati mohl. O němž Justinus in suo Mysterio Iniquitatis seu Secretis Secretor. Turco-papisticis Consid. 1. p. 9. svědčí to: že jest vší ukrutnosti plné, i podlé naučení jeho že jest potom exekucí Pražská roku následujícího vykonána.

Za základ téhož kázaní vzal sobě Sabinus slova z 2. knihy Mojž. 15. 1. 2.: „Zpívati budu Hospodinu, nebo jest slavně

zveleben; koně i s jezdcem uvrhl do moře. Síla má jest Hospodin, nebo vysvobodil mne.“ Jak tedy Mojžíš a synové izraelští zpívali píseň tu Hospodinu, že týmž spůsobem i Vídenští, anobrž celá katolická církev má slušně a s právem na všeliké nástroje hudebné Boha z toho vítězství chváliti a oslavovati. 1620

Po takovém přístupu rozdělil kázaní své na tři částky. V první ukazoval, jak nevděčně, nezdvořile a mrzutě zacházeli s císařem rebellové čeští. Příklad té české nevděčnosti že byli onino Egyptští, jak se chovali k synům izraelským. Tito že činili jim od sebe všecko dobré, aneb raději Bůh skrze ně a pro ně; oni pak Egyptští že odpláceli se židům vším zlým. Nebo jako předně Bůh poslal jim Josefa časně a dříve nežli ten sedmiletý hlad na ně dolehl, ale Egyptští s tím se vším chtěli lid izraelský docela vyhladiti, metajíce pacholátka jejich v nově zrozená do řeky Nylu: takž také vzbudil Čechům dům rakouský, skrze něj ochraňoval Čechy před Turkem mnohomnožství let. Potom napomínal Egyptských před nastávající zkázou zázraky mnohými. To podobně činil i v král. čes., dávaje mu výstrahy mnohé před tou zkázou dokonalou.

V druhé částce dával císaři naučení, co činiti má s těmi rebelly svými, totiž to, k čemuž vede ho duch Boží v žal. 2. 9.: „Roztlučeš je prutem železným a jako nádobu hrnčířskou roztříštíš je“. Ale poněvadž rebellové jsou dvojí, panstvo přední a lid obecný, pročež aby hlavatější sobě pod nohy podložil a zkrotil je na nejvejš, až by podtud více hlavy pozdvihovati nemohli. A ač dosavad byl beránkem tichým a milostivým; nyní však aby se zachoval k nim podlé spravedlnosti přísně jako lev. Lid pak obecný aby jako nádobu hrnčířskou roztřískal, zachovav se v tom dle řeči boží, k Jeremiášovi proroku stalé: „Vstaň a sejdi do domu hrnčířova atd.“, to jest: „Odejmi jim všecko to, cožkoli před očima božíma a tvýma, císaři, nemilé jest, jako svobody jich starobylé, majestát na náb. od Rudolfa jim daný, protože vztahuje se k úhoně a k zkrácení koruny jeho.“ To když stane se, že aneb láskou a milostivostí, aneb trestáními přísnými Bohu i sobě je vyzíská a nadělá z nich dobrých a věrných poddaných.

Pakli by se císař nezachoval tím spůsobem k jedněm i druhým, tedy že se jemu i všechněm jiným vůbec v tom zjevně a neukrytě osvědčuje před Bohem a to jemu předpovídá, dříve než dvě léta pominou, že přijdou na něj neřesti daleko těžší. Nyní zajisté že čas veliký jest, zvony slévati a Boha nepokoušeti, nechceli císař býti účásten pohrůžky Achabovi onomu učiněné skrze proroka božího: „Poněvadž jsi

1620 pustil z ruky své k smrti odsouzeného, budeť život tvůj za život jeho a lid tvůj za lid jeho."

V poslední částce prostíral naučení, jak se mají chovati k Bohu věrní za to vítězství, aby nevděčni nalezeni nebyli: 1) Aby poznali při sobě to, že jsou toho ne mocí a silou svou, ale z pouhého požehnání božského dosáhli. Nebo jakž Judas Machabejský pověděl: „Ne na množství vojska vítězství v boji záleží, ale s nebe jest síla", a jakž David těšil se proti Goliášovi: „Ty jdeš ke mně s mečem a s kopím a s pavezou, ale já k tobě jdu ve jmenu Hospodina zástupův, Boha vojsk izraelských, kterémuž jsi ty utrhal." 2) Aby činili z něho Bohu děkování srdečné a žádali ho ještě za další požehnání, pomoc a stráž přede všemi úkladníky a nepřátely jejich. Co jest pak díkův činění, jediné klíč, jímž se dvéře milosrdenství božího odmykají? K tomu také že je všecky napomíná i apoštol Páně sv. Pavel řka: „Ale Bohu díka, kterýž dal nám vítězství skrze pána našeho Jezu Krista." A poněvadž ještě není po všem, a ta saně zlá pozdvihuje vždy předce vzhůru hlav svých a činí úklady divné poznovu, i protož že potřebí jest, Boha prositi nábožně za přetržení všeho toho, což by se ještě budoucně na ně valiti chtělo.

Některé příběhy hned po bitvě Bělohorské.

Císař vydal mandat vůbec, zapovídaje v něm všechněm těm agentům, ješto se dosavad v Praze při dvoře krále Fridricha aneb při expedicích právních zdržovali a věci lidské řídili, aby podtud k komoře říšské žádného přístupu svobodného neměli, mnohem pak méně od ní trpíni byli, a věci od nich přednešené fedruňku jakého docházely.

K tomu stavové arciknížetství rakouského vypravili vzáctnou legací k stavům mark. moravského, napomínajíce jich s dostatkem, aby milostí císařskou dále nezhrzeli, nýbrž ku poslušnosti poddané zase se neprodleně navrátiti hleděli. Totéž stalo se i od stavův král. čes. skrze psaní, v němž vypovídali Moravanům sjednocení a smlouvu s nimi zavřenou, prosíce jich, aby příkladem jejich císaři se kořili a k další záhubě země a vlasti své ani samých sebe, ač chtějíli, aby jako nepřátelé zkroceni nebyli, samoděk příčiny nedávali.

Ale Moravané nedbavše na ten čas ještě nic na to vzkázání stavův obojích, protože jich Henrich Mates z Turnu na předešlém úmysle jak králem Fridrichem tak i Betlénem Gáborem posilňoval, neseděli s pokojem; nýbrž opustivše některá místa v Rakousích, všecko všudyž v tom vůkolí vyplundrovali, zvláště na gruntech pánův a vrchností katoli-

ckých, Ulrichskirch vypálili, Wolkersdorf a Grecenštein opustili, kromě zámku, na němž nechali něco lidu. A poněvadž na témž hradě měli dostatek profiantu všelijakého jako i municí, pročež císařští usilovali o to, aby je aspoň fortelem ňákým z něho vypudili. Tou příčinou přitáhli k němu tiše 28. d. listopadu s pěti kornety rejtharstva a některým praporcem pěchoty a rozhodili při něm petardou bránu přední. Však že nemohli tak pojednou přepraviti se přes příkopy k bráně druhé, i museli s ztrátou něco lidu zase odtud, bez vyřízení úmyslu svého, zpátkem odtáhnouti a obrátiti se k Altenburku, požádavše měšťanův a soldatův tam zůstávajících, aby se jim dobrovolně poddali. 1620

A ač Betlén Gábor, uslyšev o nešťastném pádu král. čes., neřkuli lid krajský uherský zase domů rozpustil a před odjezdem svým z Prešpurku velikou sbírku neb kontribucí na obec tu uložil, ale potom také i sám osobně do města Košic s dvorem svým se obrátil: nicméně lid uherský, co ho ještě zůstalo v Rakousích Dolejších, vždy předce tam veliké štráfy a škody obyvatelům dělal; z nichžto sebravši se 12. d. listopadu tovaryšstvo, okolo 6000, udeřili na kvartýry kozákův a drahně osob z nich pošavlovali, kvartýr jim zapálili a dosti hojné kořisti od nich nabyli.

V Čechách pak nejvyšší Heřman Fraňk, kterýž se zavřel na Táboře po bitvě Pražské, žádnou měrou císaři ho poddati nechtěl: pročež bylo nařízeno od Bukvoje, aby s bořicími kusy pospíšili z Prahy a přičinili se k tomu opravdově, jakby téhož Fraňka z toho hnízda nimi vypuditi a vykouřiti mohli. Ale on spolu s soldaty svými nic na to nedbal, nýbrž bràniv se císařským udatně, do pěti šturmů jim odehnal a znamenitou škodu lidu zdělal.

Po dobytí města Buděšína markrabě z Jegerndorfu zdržoval se za dosti drahný čas s lidem svým okolo Gerlice zašancovaný; ale nemnoho co platného s ním dovedl, jakkoli nejednou pokoušel se o to, aby lid saský při Buděšíně se zdržující přepadnouti mohl, až jedné chvíle setkavše se sašští s Jegerndorfskými houfy mezi Eisenrodou a Nechrnem potýkali se vespolek samou toliko střelbou velikou, z kteréž sašští na Slezáky 170 ran udělali, a markraběcí spláceli se jim zase ze čtyr děl, což až do večera trvalo. Tu potom zase obojí obrátili se do fortele svého, a sašští noci té dostali se spátkem k Buděšínu.

Brzo potom šermicli koštoval markrabě opět štěstí svého jinde, a vzav k sobě 14 kornetů jízdy a 11 praporců pěchoty

1620 i některý kus střelby větší, přiblížil se s nimi až k samému Buděšínu, a zastaviv se za vrchem jedním na silnici Gerlické, rozkázal nejvyšším svým, aby v osmi stech se 2000 mušketýrů na nepřítele táhli a jemu škodu ňákou učiniti hleděli. O čemž zvěděv kurf. saský, nemeškal se sám osobně s praporcem svým dvorským a s jinými houfy svými do pole proti markraběcím vytrhnouti, očekávaje, k čemu by se dále strojili. Ale když oni neměli se k žádnému potkání, nýbrž tou cestou, kterouž přitáhli, zase preč vandrovali, pročež ani on nechtěl se s nimi dále zaneprázdňovati, ale uvedl lid svůj zpátkem do ležení.

Pod tím pak vypravil 20. d. listopadu z tábora polního 2 kompagnie jízdy a některé sto pěchoty do Dolejších Lužic k městečku Forstu, při němž jest dvojí hrad pánům z Biberšteina náležející. Ti dostavše se před ně, otevřeli sobě bránu jakýmkoli prostředkem a vpravili do něho mušketýry, sami pak rejthaři zůstali před městem. A napadvše v témž městečku tři kornety rejtharstva slezského s jedním praporcem knechtů, zastihli je téměř všecky na odpočinutí, protože příliš ráno bylo. Nicméně jízda přišedši spěšně k koním svým, proprala se skrz mušketýry saské, jakkoli oni dávali na ni oheň silně, až ven z města. Ale trefivši tu na rejthary, byli od nich obráceni zase do města a musili se po druhé proraziti skrze pěchotu, až vždy předce druhou branou ven z městečka zutíkali. Za nimiž však jízda saská sháněla se dobře na míli a postřílela z nich osob drahně, praporec pak pěchoty mínil uchýliti se z městečka časně na ten jeden zámek; když však sasští stíhali ji v patách, tou příčinou nemohla jim uskočiti, nýbrž ztrativši tu leitnanta a fenricha svého s praporcem, ostatní na díle pobiti, na díle pak okolo 185 osob na živě zjímáno. Od kořisti našli sasští summu nemalou. Nebo dostali tam 40 vozů vrchovatě naladovaných, na větším díle o šesti koních; na nichž byly veliké truhly, zlatými a stříbrnými klenoty, ano i drahým hedbávným šatstvem i jinými znamenitými svršky a nábytky naplněné, což na mnoho tisíců zlatých se šacovalo. Někteří měli za to, že ty věci náležely některým velikým pánům z král. čes., kteréž dali sobě v místo to snésti úmyslem tím, aby je sobě někam do bezpečnějšího místa v markrabství brandenburském dopraviti mohli, obávajíce se neštěstí a proměny zlé v Čechách.

Zatím pak kurfiršt saský, srozumívaje, že Gerlice, Žitava a Lubava, města přední v markrabství lužickém, na jeho psaní přívětivé nic dbáti a milostivého podání císařského k sobě přijíti nechtějí, vypravil se sám životně se vším vojskem svým k městu Lubavě, vzkázav úřadu a obci, zdali by

se aspoň již jemu dobrovolně poddati a sobě usrozuměti 1620
chtěli. Že však ještě ani tehdáž nechtěli k ničemuž tomu přistoupiti: pročež rozkázal stříleti ke zdem městským velmi silně a dohnal tudy obyvatele, že vidouce opravdovost takovou a za ní hned v patách následující nebezpečenství jim všechněm, poddali se kurfirštovi i s 600 soldatů markraběcích; nebo nebylo naděje, aby jim markrabě na retuňk přispěti měl. Pročež propuštěni jsou se všechněmi věcmi svými, až i s praporcem, kterýž kurf. fendrichovi zase navrátil.

Na to vzdání rozmyslili se i Koubští a utekli se dobrovolně k kurfirštu pod ochranu, nevyčkavše obležení žádného.

Poněvadž pak kurfiršt pro zimu krutou nemohl na ten čas nic víceji bráti před sebe, tou příčinou navrátil se zase spátkem i s lidem k Buděšínu, vzkázav do Žitavy k hejtmanu Nosticovi: poněvadž dobře ví i na oko vidí, v jakém losu byl by neřkuli on s soldaty svými, ale ovšem i pán jeho předešlý postaven; protož že se mu v tom milostivě zakazuje, pokudž mu město dobrovolně vzdá, že má od kurf. milosti a pardonu užíti, pakli ne, tedy že statkové jeho všickni budou mu pobráni, a on k nim podtud více nikda nepřijde. Načež dotčený hejtman dávaje odpověď svou, vymlouval se kurf.: ačkoli on od osoby své nebyl by odporen, podání takového milostivého užíti; poněvadž však mimo něho zůstávali by na místě ještě jiní hejtmané tři, že tedy kurfiršt ráčí moci snadno to při sobě souditi, že by on samotný nikoli s to býti nemohl, čehož při něm kurf. psaním svým milostivým vyhledávati ráčí, nemaje nad hejtmany ostatními moci a kommandy žádné. —

A poněvadž soldati ti královští, ješto při vzdání města Buděšína odtud vytáhli, za několik měsícův platu měsíčného nedostali od knížat a stavův slezských, tou příčinou přitáhli jim v sedmi praporcích silní do Vratislavě a žádali býti zaplaceni od nich. Pročež knížata a stavové, nechtíce býti proto v pomluvě nějaké, ukojili je předně penězi za čtyry měsíce, a na ostatní službu dali jim od sebe přiznání psané, že budoucně i v tom restu spokojeni býti mají.

Psaní Fridricha falc. k sjednoceným stavům říše. *)

Král Fridrich nepominul přátelské a zarmoucené psaní odeslati k sjednoceným knížatům a stavům říše z města Vratislavě 21. d. listopadu v smyslu takovém:

Že nemohl toho pominouti, aby jim dle své předešlé zvyk-

*) Ruk. díl IX. str. 1641. Red.

1620 losti jak o celém příběhu království svého českého a zemí k němu přivtělených, tak obzvláštně o tom, což jest se koli v neděli 8. d. listopadu mezi jeho a strany odporné armádami při nenadálém potkání polním zběhlo,' pravdivé a dostatečné zprávy učiniti neměl. Což vše že se zběhlo příčinami a spůsobem tímto.

Když se král na sedm nedělí při vojsku svém v ležení polním životně zdržoval, žádného nebezpečenství se neostýchaje, nepřítel pak ustavičně jen na to šel, aby mu z rány ucházel a čas daremně protahoval, až naposledy, nic na to nedbaje, že armáda královská netoliko táhla mu po boku bez přestání, ale i dosti daleko jej předstihala, blízko ku Praze se dostal; král s vojskem svým toho mu na všech místech nijakž zabrániti nemohl, poněvadž tu téměř troje vojsko nepřátelské, jmenovitě Bukvojovské, bavorské a Don Baltazarovo pohromadě bylo, a v příliš veliké síle a počtu se nacházelo.

Proti tomu po straně královské lid válečný byl i na počet hrubě ztenčený, i municí a zbraněmi náležitými slabě opatřený, ovšem pak za příčinou neplacení mu služby měsíčné, poněvadž v prostředcích k tomu potřebných všudež téměř nacházeli se nedostatkové velicí, žádné volnosti v ničemž králi a nejvyšším svým neprokazoval, k tomu pomoci zakázané příliš dlouho nepřicházely: pročež že naposledy k tomu pohříchu přijíti musilo, když nepřítel se vší mocí svou na jeho armádu dotíral, a někteří sice z soldatův jeho, chovajíce se dobře, lidu nemálo mu položili, že větší díl jich velmi brzo z pořádku svého vystoupil, na různo se roztrhal, ano i na utíkání vydal, až k tomu potom i celé vojsko k znamenité nepříležitosti spolu s sebou přivedl, tak že král nepříteli v předsevzetí jeho pochod svobodný pustiti musil. Skrze což on dosáhl fortele velikého, dostav se až k samým městům Pražským.

A poněvadž netoliko hrad, ale také i všecka tři města Pražská byla v tu dobu v takovém spůsobu a terminích postavena, že nebylo jim možné ani podobné, dále se držeti a moc nepřátelskou vystáti, králi pak že nejpřednější rady a officírové vojenští radili k tomu: z té příčiny že jest z potřeby nevyhnutedlné, aby sobě spolu se svou nejmilejší manželkou a mladým pánem z přítomného nebezpečenství pomohl, nepříteli do rukou samoděk nepřišel a tudy diškreci a prozřetedlnosti jeho poddati se nemusil, preč z Prahy vyjel a do knížetství slezských do města Vratislavě poustoupil k cíli tomu, aby se tam s knížaty a stavy slezskými, jako i s Moravany a s králem uherským o to uradil a narovnal, co by dále v pří-

čině té před sebe vzíti a kterak by napotom poznovu k tomu 1620
podstatně přikročiti měl, aby netoliko ostatní země své sobě zdržeti, alebrž i toho všeho, oč tak nyní přišel, s pomocí božskou zase dosáhnouti mohl.

Tu pak neštastnou a nenadálou příhodu že král připisuje, mimo již výše připomenuté příčiny, obzvláštně tomu, že strana evangelická tak jednosvorná mezi sebou není, za jednoho člověka při sobě opravdově nestojí, a jedni druhých skutečně nefedrují a nezastávají, jak se to po straně papeženské zřetedlně děje; nebo že ona až dosavad všecku svou možnost a úsilí na to vynakládala, až sobě tolikerou armádu vojenskou spravila a ji všemi spůsoby v celosti a podstatě sobě zdržeti a zachovati se snaží.

Ale jakž jest se již koli to stalo, že to vše pánu Bohu všemohoucímu poroučí, jeho za to žádaje, aby netoliko nic horšího a škodnějšího nenásledovalo, nýbrž aby za času strana evangelická na něčem jistém veřejně a dokonale se ustrnula a věcí svých hrdinsky a zmužile v těchto nejtěžších a nejnebezpečnějších příbězích se ujala a na hotovosti náležité trvala. Jakož pak že podlé jeho zdání knížata a stavové sjednocení nyní obzvláštně měli by k tomu příčiny mnohem podstatnější, aby, příkladem horlivosti papeženců a ligy i pomocníkův a náhončích jejich, s podobnou vroucností a živostí za jednoho člověka se spolčili a při sobě neustále trvali, pomyslíce za času na prostředky ty, aby štěstí svého, jak nejvýše jim možné, pokoštovali, jakž to druhou stranu činiti na oko spatřují, a postarali se o to vším úsilím svým, jak by Spinolu zase z říše a z krále Fridricha i z bratra jeho knížete Ludvíka Filipa zemí dědičných opravdově a statečně vybili, poněvadž král, jakž se naděje, ne něčeho jiného, nýbrž toho na unii a obci evangelické dobře jest zasloužil, ovšem pak při ní a pro ni všeho svého jmění i důstojenství mile vynasadil, ano i dosavad ještě o to náležitě pečuje a stará se, naprosto nic nedbaje na ty veliké škody a závady, k nimž jest již jak v svých vlastních zemích, tak i jinde skrze túž věc přišel, aby to, čímž takkolivěk z strany kontribucí a sbírek svolených do pokladnice unie povinen jest, zcela a zouplna od lidí jeho složeno a vypraveno bylo, byť pak se s tím za některý čas krátký trochu prodlelo.

Pročež že nenaděje se, aby tudy té smlouvě a porovnání v Ulmu stalému, kteréž předně a obzvláštně ligistům k dobrému pohodlí jest zavříno, a oni je svými rozmanitými praktikami nebezpečnými a tím skutečným jeho a celé unie nepřátelům pomoci a fedruňku činěním i v mnohých jiných případnostech sami nejdříve protrhli, jaká ujma a zkrácení státi

1620 se mělo; nýbrž že mnohem spíšeji na tom salus evangelicorum communis, všeobecné dobré a pohodlí největší vší strany evangelické, což za vrch všeho práva jmíno a držáno býti má, záleží, a ona ničehož svévolně v tom neobmešká a sebou scházeti nedá, aby toliko při náboženství a tak draze dobyté svobodě a privilegiích svých starobylých přichráněna a zůstavena býti mohla, poněvadž nebylo by sice o tom pochybnosti žádné, kdyby španielské roty intent neb úmysl, jak oni sobě uložili, k svému konečnému průchodu a vyřízení přijíti (začež, aby se toho nestalo, sluší pána Boha srdcem skroušeným bez přestání prositi) a oni korunu jeho českou s zeměmi k ní přivtělenými a s ní sjednocenými jhu svému podrobiti měli, žeť by oni potom v skok bezpochyby vojsko své vítězné i do sv. římské říše uvedli, sněm zbrojný neb vojenský sobě v ní zarazili, stížnosti obecné mečem ostrým rozsoudili a na místě postavili, straně evangelické po své libosti a vůli práva nová předepsali, ji ku postoupení statkův duchovních mocí násilnou přinutili a tak jednou prací netoliko království českého a zemí k němu přivtělených pomoci a retuňku v čas potřeby nastalé sv. říši na časy budoucí dokonce zbavili a jako přestříhli, ale nad to výše že by ji celou se všechněmi kuřfiršty, knížaty a stavy jejími pod jho španielské dokonce uvedli rovně, jako i jiné země dotčené.

Odkudž že již knížata a stavové sjednocení snadno souditi mohou, nebyloli by jim nyní daleko lépeji a poctivěji, příkladu nebožtíka kurf. Morice saského následovati a, uchopíc se ňáké resolucí hrdinské, s sebe takové přetěžké břemeno a jho svrci a jeho na šíje své skládati nedovolovati, nežli dáti k těm hrozným a hanebným nepříležitostem tak daleko přijíti.

Dále že sám rozum zdravý to jednomu každému z nich vnuká, zdali by v takových časích a příbězích nejnebezpečnějších bylo užitečné i potřebné, aby se unie jejich ještě dále prodloužila či ne. Obzvláštně pak že městům říšským potřebí jest na tu věc zdravě pomysliti, aby jim potom, mimo všecku jich nadálost, na to přijíti nemusilo, s čímž jsou se nyní již pohříchu města v král. čes. i v Rakousích potkala, že by neřkuli o všecky své statky a jmění připravena, nýbrž naposledy i k tomu mocně přinucena byla, aby lidu císařskému službu jeho vojenskou vlastními penězi zaplatila, jej v obcech svých vychovávala a časem svým i to, aby jim pevnosti v městech nastavili, rychtáře císařské na krky vsadili a naposledy je dokonce za komorní statky císařské vyzdvihli, podniknouti a tou měrou potom desetnásobní náklady a outraty na to na všecko vésti musila, nežli by při unii, kdyby

ještě déleji v své váze a celosti zůstávati měla, utratiti a vy- 1620
naložiti jim přišlo. Jakož pak kdyby byli i stavové král. čes. tak se zachovali a desátý toliko díl jmění a statkův svých v té potřebě vynaložili, kteréž nyní v tom pádu svém potratili, jest jistá naděje, žeť by bylo nikda tak daleko a k tomu tak přesmutnému pádu nepřišlo.

A protož že lásky jejich za to velmi přátelsky, milostivě a pohnutedlně prosí: aby to všecko k srdcím svým zdravě připustili, krále, obecného strany evangelické dobrého a zvláště jeho i bratra jeho země dědičné radou dobrou i skutečnou pomocí nijakž neopouštěli, nýbrž ještě poznovu a dáleji všecko své úsilí a moc při nich věrně a opravdově vynaložili a k tomu cíli všecky rady a snažnosti své naměřili, aby to přetěžké břímě vojenské s hřbetu jejich sňato a na hrdlo vzloženo bylo lidem těm, kteříž tím vším neštěstím nynějším jsou nejvinnější, tak aby tou měrou také i jiní potentati okolní, kteříž nyní zakazují se králi ruky pomocné a fedrovné podávati, a jichž král nepomine ještě dále skrze psaní a poselství schvální k tomu ponoukati a nakloňovati, byli k tomu tím živěji pohnuti a probuzeni, aby se také sami již aspoň jednou s mocí svou pohnuli a ozvali, i tomu španielskému násilí a monarchii nové, po níž nepřítel nezřízeně dychtí, na odpor ze spolka se postavili. K čemuž že jim od všemohoucího Boha milosti a požehnání jeho hojného vinšuje a žádá.

Psaní Gáborovo do zemí českých.

A jakož mezi všechněmi katolickými stavy byla převeliká radost a plesání z toho vítězství Pražského; tak zase na stranu evangelickou vůbec, předně pak a nejvíce na stavy a obyvatele král. čes., knížetství slezských a markrabství moravského připadla bázeň přenáramná. Z té příčiny Betlén Gábor, jakožto v nově volený uherský král a konfederant týchž zemí nejmocnější, uznal býti za slušné a potřebné, aby týchž stavův a zemí sjednocených od osoby své v zármutku tom potěšil a jim psaním svým přátelským dobré mysli a srdce udatného přidal. Kteréžto v městě jeho svobodném Pézinku 16. d. listopadu datované znělo samo v sobě takto: Jak vysoce byl by v mysli své zkormoucen příčinou toho přesmutného spůsobu a porážky jeho i jich konfederantův lidu válečného, že jim toho ani ústy vymluviti ani psaním svým s dostatkem vysloviti nemůže. Ale poněvadž pan Bůh na ně tu kázeň a metlu pro žádnou jinou příčinu, jediné pro jich všechněch hříchy a nepravosti poslati ráčil; pročež že sluší, aby ji od něho mile přijali, ale i trpělivě nesli, nýbrž

1620 také s myslí vděčnou to znali v té naději neomylné, že Bůh takovou kázeň a pokárání jich milostí svou jim obměkčiti, nepřátelům slova svého moc a vzteklost v uzdu pojíti, na své pak vyvolené většího bezpráví a pokušení, nežli co a jak mnoho by nésti mohli, nedopustiti a nevložiti ráčí.

Přes to však aby jeden i druhý ne tak přílišně se nad tím rmoutili a fresovali, nýbrž mnohem raději s udatnou a veselou myslí tomu každému, kdož by jim k tomu příčinu dával, na odpor se postavovali. Z té příčiny že jest k nim přítomného urozeného, poctivého a vysoce učeného pana Zachariáše Štercera, obojích práv doktora a od stavův evangelických v Dolejších Rakousích ku dvoru jeho vypraveného posla, věrného svého milého, k týmž zemím a stavům sjednoceným schválně vypravil s inštrukcí tou: aby je zase k dobré a silné naději i dověrnosti náležitě ponukl a v ni uvedl, i to přitom jim navrhna a k paměti čerstvé přiveda, jedno, že král uherský ani v času štěstí ani v neštěstí na tu společní konfederací mezi nimi obapolně nařízenou a zavřenou nijakž se zapomínati nemíní; za druhé, že ačkoli král sice dosavad k tomu, aby rytířstvo království uherského s lidem svým vojenským, jejž on sobě z obzvláštní milosti a daru božího až do dnešní chvíle v celosti zachoval, spolčil a v hromadu srazil, žádné hrubé příčiny dané neměl, avšak že dotčené rytířstvo jeho stálo by v náležité a silné hotovosti, a bylo by volné proti nepříteli dáti se mu potřebovati, k němuž by také král bez veliké práce a starosti ještě jistý počet cizího lidu válečného ku pomoci a fedruňku dostati mohl, kdyby toliko to na stavích přezvěděl, že by oni chtěli s podobnou vroucností a opravdovostí obecného dobrého předce dále se ujímati a zastávati. Jakého by tedy úmyslu a mínění v věci té byl král, tomu že z výš jmenovaného pana Štercera knížata a stavové zemí sjednocených budou moci ústně obšírněji vyrozuměti, jemuž aby ve všem všudyž víru dokonalou dali a jej co nejdříveji s resolucí náležitou zase zpátkem vypraviti nepomíjeli.

Přede všemi pak jinými věcmi že jich král napomíná přátelsky a snažně, ano i žádá jich pro to samé náboženství s dostatkem, aby, neohlédajíce se nic na odporné a nestálé štěstí, jako ani na žádné veliké a obtížné náklady a útraty, při témž svém náboženství, jehož jsou dosavad s hojným krve své vylitím mocně potvrdili, ještě i na další časy jako praví křesťané stále a zmužile setrvali, jeho hrdinsky obhajovali a v nepochybné naději skončení těch věcí šťastného, čím dále, tím více fedrovati, anobrž při něm i tu nejposlednější krůpěj krve své vynaložiti se neliknovali, majíce tu na-

ději celou a silnou, že ten svrchovaný panovník, jenž jest srdce jich všech pro jejich vlastní hříchy a nepravosti zranil, také je zase dle svého milosrdenství nesmírného, v němž se k hříšníkům kajícím osvědčuje, tím dříve ulééiti a zármutek ten, v nějž nyní vešli, pro sebe samého v radost potěšitedlnou jim proměniti a hoře předešlé novým veselím vynahraditi a oplatiti ráčí. 1620

Nad to výše že před nimi toho tajiti nemůže, že by byl toho celého úmyslu, lid svůj válečný dáti po hranicích moravských rozložiti, jakž již to mínění své Moravanům v známosť uvedl, a tam jej chovati proto, pokudž by nepřítel chtěl aneb se k němu přibližovati anebo proti Moravanům něco nepřátelského začíti, aby dotčený lid s pomocí jich společní jemu odboj a překážku v tom náležitou činiti mohl. Aby tedy též mínění a předsevzetí jeho svého šťastného a vinšovaného vyřízení a průchodu dosáhnouti mohlo, že jich všechněch za to prosí, jak nejvýše může býti prošeno, poněvadž konfederanti byli by postaveni v velikém nedostatku lidu německého, aby při nejmenším asi regiment jeden pěchoty a 1000 kyrysarův pánům Moravanům na retuňk poslati neobmeškávali.

A poněvadž král byl by v té dokonalé naději postaven, že tato zima v nově spadlá bude sloužiti nepříteli ke škodě hrubé, jim pak konfederantům hodí se výborně k tomu, aby míst těch, kteráž jim na ten čas jsou zodnímána, zase se snadně zmocniti mohli; pročež že vidí se mu býti za věc užitečnou a potřebnou, aby král spolu s konfederanty svými všecky věci své důležité a podstatné z společného snešení budoucně řídili a vedli, a žádná strana bez druhé vědomosti a povolení ničehéhož před sebe nebrala, tak aby tou měrou všecko všudyž zdárně a prospěšně začato, dobře prostředkováno, i potom také k vinšovanému konci a cíli příhodně a platně dovedeno býti mohlo.

A jak sobě stavové a země sjednocené tuto jeho radu a mínění upřímé oblíbili, a co by dále v příčině té před sebe bráti mínili, aby krále ve všem tom podlé povinností a závazkův svých v smlouvě a v sjednocení jich společném obsažených co nejspěšněji upřímě a patrně zpraviti nepomíjeli; on že osobou svou v ničemž tom také naprosto nic scházeti nedá, což by kolivěk k hlavní věci platně a užitečně vztahovati se a sloužiti mohlo. S tím jsa jim všechněm podobnou přátelskou volností a přízní vždycky každého času zavázán a nakloněn, že je i sebe milostivé ochraně božské věrně a upřímě poručené činí.

V tom, když Fridrich král a kurfiršt falcký pro obhájení osoby vlastní, královny i rodiny své před nebezpečenstvím hrdla neb potupou nějakou nesnesitedlnou, kdyby ho byl nepřítel jeho do rukou dostal, ujel z král. čes. do města Vratislavě v knížetství slezském, maje v komonstvu a průvodu svém dvé knížat z Weimaru, hrabata Šlika, z Hollachu a z Solmsu, se třemi sty vozův, k tomu lidu jízdného i pěšího nemálo, kterýž míti chtěl na krátce záplatu svou: uvedl v známost knížatům a stavům na ten čas tam přítomným příčinu neveselou příjezdu svého mezi ně, a držev s nimi o to o všecko radu nejednou, mezi tím rozeslal na spěch drahně kurýrův v místa rozdílná a vzáctná, obzvláště pak do Uher, do Moravy, chtěje rád vyrozuměti, co by dotčených zemí stavové jako i Betlén Gábor v příčině té dále před sebe bráti a jak pře jeho ujímati se chtěli. Načež v krátkých dnech předně Betlén Gábor, potom i Moravané poselství své schvální k králi do Vratislavě vyslali. Ale jeden z těch vyslaných uherských byl zase třetím dnem vypraven od krále zpátkem s psaními některými a darován od něho řetězem zlatým, na němž visel obraz též zlatý královský.

Kurfiršt tedy saský porozuměv, k jakému by cíli král Fridrich knížata a stavy k sobě povolal a jim sněm položil, i nemeškal předsevzetí tomu v cestu vkročiti, a učinil k týmž knížatům a stavům slezským mocí kommissí od císaře naň vzložené psaní přívětivé z hradu Buděšínského 26. d. listopadu aneb, jakž jiní kladou, 20. d. prosince v smyslu takovém:

Jaká náhlá a nenadálá potržka v král. čes. asi před půl třetím letem s jakýmsi processem neobyčejným se zběhla, a jak z tehdejší nepatrné jiskřičky oheň převeliký vyrostl a velmi dalece i široce vůkol sebe se rozežral, až nejdříve knížetství Hořejšího i Dolejšího Slezska, potom pak také po smrti nebožtíka v tu dobu panujícího římského císaře, též uherského a českého krále slavné a svaté paměti, ostatní ke koruně české přivtělené země jest zachvátil: to vše, poněvadž knížatům i stavům všechněm společně i jednomu každému z nich obzvláštně v dobré povědomosti zůstává, že nepotřebuje žádného dalšího a obšírnějšího průvodu a opakování. Nebo že sama věc za sebe mluví, ano i to hned za tím v patách následující zemí dotčených zpuštění a zkáza všeho toho zřetedlně doličuje, Bůh pak všemohoucí aby ráčil jich zachovati ještě od dokonalé záhuby a pádu.

Přitom však že knížatům a stavům to také v čerstvé paměti zůstává, jak jest se kurfiršt s prvopočátku toho nedo-

rozumění o to, aby táž nevole upokojena, a oheň ten ještě v popeli zakucený a se blíštící ututlán a přetržen byl, neřkuli podlé a spolu s jinými srdečně upřímými kurfiršty a knížaty sv. říše všelijak staral, a to jak skrze snažnou přímluvu a žádost při tehdejším císaři římském a českém králi, aby sobě víceji milosti slavnému domu rakouskému přirozené nežli přísnosti vážil, tak i skrze nejedny výstrahy, napomenutí při stavích král. čes., jimžto odrazoval, aby se pilně vystříhali všelijakých věrným a poslušným poddaným nenáležejících účinkův a předsevzetí, proti tomu pak napomínal jich snažně, aby králi, pánu svému, poslušnost i šetrnost povinnou, jakožto své nejvyšší a od pána Boha všemohoucího jim představené vrchnosti, donášeli; alebrž potom také i sebe samého za jednoho interponenta podlé jiných kurfirštův a knížat vystavěl neb zakázal, místo a čas k takovému jednání přátelskému stranám jmenoval a summou všecko to věrně a upřímě přitom od osoby své učinil, cožkoli ku přetržení neštěstí a nebezpečenství dalšího, k navrácení pak a k vzdělání zase poznovu dobrého srozumění a dověrnosti mezi vrchnostmi a poddanými za potřebné a užitečné býti se mu vidělo a zdálo. 1620

I ačkoli kurf. byl v tom neomylném smyslu a naději postaven, že stavové král. čes. tu jeho upřímou péči a starost, kterouž v příčině té, nespořiv nákladův žádných, vedl, s vděčnou myslí při něm seznají a k sobě přijmou, považujíce při sobě s pilností toho, že se to vše pro jich a celého království pohodlí nejlepší děje, a kurf. tím nic jiného neobmýšlí, jediné toho, kterak by vrchnost nejvyšší při své mnohovážnosti, velebnosti, zřetelu a důstojenství zdržána a zachována; proti tomu pak i lidé poddaní při svých spravedlivých a dobře nabytých privilegiích, svobodách, právích, řádích a spravedlnostech, předně pak a obzvláštně při pravém křesťanském, čistotném a nezfalšovaném náboženství přichráněni a v celosti zůstaveni býti mohli: s tím však se vším že jest to s nemalou bolestí srdce svého v skutku shledati musil (jakkoli nebožtík cís. Matiáš, král český, jeho přímluvy z pravého německého srdce pocházející, jako i poddané, kteréž on jemu činil, výstrahy a napomenutí u sebe laskavě vážil, k interposicí jemu navržené, když by nejdříve složení zbraní předešlo, povolil a místo dal, a kurfirštovi i jiným prostředkům to, aby k ní čas i místo jisté jmenovali, v moc uvedl, a tak osobou svou císařskou a královskou nic scházeti nedal v tom, což by k upokojení toho nedorozumění vzniklého a utišení král. čes. i jiných zemí k němu přivtělených platně a prospěšně sloužiti mohlo, a čeho přirozená dobrotivost i povlovnost tak veleslavného regenta a potentata od něho vy-

1620 hledávala), že dotčení stavové se vším úsilím vydali se na to, jak by to vyvržené, dobře míněné a k míru i obecnému pokoji směřující předsevzetí a mínění se protáhnouti a naposledy i v nivec dokonce obráceno, jejich pak nazpět tehdáž uložený, ale ještě v tu dobu ukrytý, posléze pak na jevo vypuklý a pronešený úmysl k skutečnému vyřízení přiveden býti mohl.

Což vše že jim tak dobře a po vůli jich zvedlo se, že tehdejší panující JM. cís. a královská cís. Matiáš v tom umřel, a tou příčinou jmenovaná interposicí, kteráž již před rukama byla, k vyřízení svému místnému přijíti nemohla.

Ačkoli zajisté nynější JM. římský císař, též uherský a český král, jakožto volený, pomazaný, korunovaný a lénem na král. čes. opatřený král, jemuž stavové všech těch zemí v případnosti takové jistou přísahou a povinností byli zavázáni, hned brzo po vykročení z světa cís. Mat. prostředkem smrti časné, správy král. čes. a zemí k němu přivtělených jest se ujal, revers připověděný od sebe odvedl, interposicí, k níž nebožtík cís. Matiáš povolil, sobě oblíbil a na předcházející obyčejné a povinné obeslání vysoce důstojného pana Jana Švejkharta, arcibiskupa Mohuckého, sv. římské říše v Germanii arcikancléře a kurfiršta, jeho zvláště milého přítele, pana otce a bratra, k volení krále římského, k jistému dni v městě Frankfurtě uloženému, jakožto český král tam se najíti dal, i potom také ode všech přítomných kurfirštův i od nepřítomných vyslaných jednomyslně a jednosvorně, beze všelijakého odporu, jako král český a sedmý kurfiršt, za toho uznán, i k sedění neb místu svému v radu a v kollegium jejich připuštěn byl, na všechněch kurfirštův i nepřítomných poslův a plnomocníkův toho při něm pohledávání a žádost k tomu od nich vyvrženému jednání přátelskému přistoupil, místo jemu k tomu jmenované, totiž město Řezno, jako i čas určitý ujal, i k tomu ke všemu zvláštním psaním svým se podvolil a přiznal; — avšak ani s tím se vším ještě dotčení stavové dobře spokojeni nebyli.

Nebo neřkuli tou ode všech kurfirštův za dobrou uznalou a od nynější JM. cís. a královské oblíbenou interposicí oble opovrhli, ale nad to výše také i hned k neslýchaným a silným konfederacím, do nichž naposledy i toho dědičného a úhlavního celého křesťanstva nepřítele skrze jisté prostředky a osoby potáhli, až i k neobyčejnému krále svého předešlého zavržení a nového sobě zvolení přikročili, a tudy skrze následující designací neb čekance král. čes. vyhlášení v tom se patrně pronesli, že by k žádnému porovnání přátelskému a ku pokoji chuti nejmenší neměli, nýbrž ku všelijakým prostrannostem a zaneprázdněním dalším příchylni byli; nic toho

při sobě nerozvažujíce, že by král. čes. bylo jedno z nejpřednějších lén a kurfirštství sv. římské říše, a nynější JM. císař římský a český král že jest společně ode všech kurfirštův, mezi nimiž nalézal se také i sám kurf. falcký, za krále českého a sedmého kurfiršta skrze připuštění osoby jeho do komory neb kollegium jejich k sessí a místu jemu náležitému přijat, od cís. Matiáše z světa sešlého lénem na král. čes. a kurfirštství a knížetství obdařen, a beze všeho předcházejícího rozepře té rozeznání, ano i vědomosti vrchního pána léna z důstojenství svého od nich složen, léna zbaven býti, mnohem pak méně oni stavové proti němu, nikda v té věci nevyslyšanému, takovým processem postupovati a do celého kollegium kurfirštského takového neobyčejného obyčeje a zvyklosti uvozovati sou nikdež nemohli. Z čehož není jim možné, aby potomkům svým právi byli a náležitě vyměřiti se mohli a měli. 1620

I poněvadž to neslušné, nepořádné a sv. římské říši i kollegium kurfirštskému k znamenité škodě, ujmě a zkrácení se vztahující předsevzetí jich mnohým srdečně upřímým a k nejvyšší vrchnosti dobře příchylným stavům nelíbilo se nemálo, nýbrž mrzelo je velice, a oni přitom šetřili a vážili s pilností toho, kdyby ten process jejich, kterýž jsou začali sobě s nejvyšší hlavou v křesťanstvu, za slušný a náležitý uznávati a schvalovati měli, i k němu déle mlčeti a naň skrze prsty dívati se chtěli, jak mnoho nepříležitostí budoucně z něho by pojíti a následovati, a jak lehce věci podobné proti jiným vrchnostem od poddaných jejich také před sebe bráti se mohly; ovšem pak že kurfirštové ti, ješto se v tom kurfirštském sjednocení, jež jsou sobě i zvláštní přísahou stvrdili, na ten čas obsahují a nalézají, také sobě věci té za tak špatnou nekladli, nýbrž vzali sobě to v své pováženi bedlivé, co by v takových starostlivých a nebezpečných časích a příbězích neb účincích, k odpovídání a zastávání naprosto nemožných, povinnost jejich vysoká a těžká, nicméně i přísaha a závazek hlavě jejich nejvyšší i celé sv. římské říši učiněná od nich vyhledávala: z těch příčin že sou sobě dotčení kurfirštové do Milhauzu, města říšského, sjezd společný položili, aby se o nížepsané vysoce důležité potřeby obecné, přivzavše sobě ku pomoci knížе bavorské a Ludvíka landkrabě z Hes — onoho proto, že již prvé císaři za jednoho prostředka neb interponenta v té věci potřebovati se dal, tohoto pak pro jeho mysl upřímou a k vzdělávání neb fedrování dobrého obecného sv. říše příchylnost opravdovou — vespolek uradili, jmenovitě jakby vždy tomu nedorozumění vzniklému a výstupkům i nepříležitostem vysoce škodným s příslušným lékařstvím vstříc vkročeno, anobrž zcela a zouplna z cesty složeno,

1620 nejvyšší pak vrchnosti rešpekt a šetrnost náležitá v celosti a podstatě své zachována býti mohla, tak aby římské říši jako i celému kurfirštskému kollegium k žádné úhoně, ujmě a zkrácení táž věc budoucně se nevztahovala, a oni časem jistým potomkům svým z toho těžce odpovídati, mnohem pak méně těch zlých, škodlivých a proti slovu božímu patrně čelících věcí, kteréž by odtud budoucně vyplynuly, sobě oblibovati a schvalovati vol neb nevol nemuseli.

Až naposledy bylo od nich postaveno na tom: aby kurfiršta falckého z toho předsevzatého volení a ujetí se správy král. čes. srazili a ku povinné šetrnosti a poslušenství, jímž nejvyšší vrchnosti své, jako i stavové téhož král. a země k němu přivtělené, králi a pánu svému zavázáni jsou, všelijakými pohnutedlnými a podstatnými důvody a příčinami psaním schválním napomenuli a jim to vše na rozum dali, s tím při tom dalším oznámením, pokudž by se toho od jednoho i od druhých nestalo, že by poslušní kurfirštové a stavové svaté římské říše nemohli toho pominouti, aby své nejvyšší volené a korunované hlavě pod paždí sáhnouti, zastati a při tom, což by jí podlé práva a slušnosti spravedlivě náleželo, jí přichraňovati a jednou i touž prací o to se postarati neměli, kterak by skrze slušné, snesitedlné a v svaté římské říši od starodávna obyčejné i v právích a zřízeních zem. jejích obsažené neb vyměřené prostředky zase všecko všudyž k mírnému a pokojnému a zvolnému spůsobu přivedeno býti mohlo.

Na to potom že prošlo od nich psaní k kurfirštu falckému, též k stavům král. čes. a zemí přivtělených, avšak rozdílně, v němž ač uvedli jim v známost to všecko, avšak velmi málo co platného ním spůsobili, nýbrž že sou mnohem spíšeji v svém předešlém předsevzetí neslušném urputně setrvali a proti JM. cís. a král. jedno nepřátelství za druhým prokazovali, neostýchajíce se honositi se vůbec i tím, že slavný dům rakouský dokonce zkažen, sv. římská říše v jiné formě přelita, ano i všickni ti srdečně upřímí kurfirštové, ješto s JM. cís. a král. dobře mínili a svědomí i závazky své na pilném pozoru měli, podobnou měrou potlačeni býti musejí. Tou tedy příčinou že JM. cís. a král. ráčil býti k tomu pohnut a přinucen, aby na kurfiršta a kníže bavorské takové kommissí vzložil, o nichž knížata a stavové dobrou vědomost mají; kterouž také kurfiršt z té povinné šetrnosti a poslušnosti, kterouž císaři jest zavázán, k sobě přijal a tím spůsobem již vyřídil, že, jakž naděje vede, JM. cís. a královská v tom s ním dobře spokojena býti ráčí, a žádný z lidí jiných nebude míti k tomu příčiny slušné, aby sobě proto do osoby jeho co stěžovati měl.

Poněvadž pak úmysl a mínění kurfirštovo k tomu toliko 1620
cíli směřuje, jakby mír a pokoj v zemích těch zachováván, dobré srozumění a dověrnost mezi vrchností a poddanými utvrzeno, zřetel aneb šetrnost a poslušenství JM. cís. a král. náležitě v celosti zachováno, ano i stavové a lidé poddaní při svých privilegiích, svobodách, řádích, právích a spravedlnostech, předně pak a obzvláštně při svobodném provozování pravého, čistotného, křesťanského a nezfalšovaného náboženství přichráněni býti mohli, jakž to vše a při tom i kurfirštova mysl pokojná z psaní jeho, k stavům mark. Hořejších Lužic od něho učiněného, obšírněji se vyrozuměti může: tou příčinou že jest se kurfiršt také žádného nejmenšího odporu nepřátelského od týchž stavův nenadál, nýbrž mnohem spíšeji domníval se, že oni budou snažiti se, aby se ňák trefně k tomu přičinili, aby v povinné šetrnosti a poslušnosti k JM. cís. a královské za času se upamatovali, a všech svých privilegií a svobod s tím nejdražším klenotem duší na špičku meče a štěstí nejistém sobě nezavěšovali a nezakládali.

Poněvadž pak knížatům a stavům knížetství slezských bylo by již to příliš vědomé a známé, jakým spůsobem JM. cís. a královské, též knížete bavorského armáda vojenská netoliko lid válečný český poprala, na různo dokonce rozplašila, hlavního města Prahy se zmocnila, anobrž i rozličná místa a města krajská v témž království, jako Most, Litoměřice, Oustí, spolu i s stavy dotčených krajův, sama od sebe a z dobré vůle své kurfirštu pod ochranu se utekla, a on je mocí kommissí té české naň od císaře vzložené pod túž svou ochranu přijal, ano i stavové a města nejonačejší česká JM. cís. a královské slib člověčenství poznovu již vykonali a v tom se, že jej jediného a samého za svého krále drží a uznávají, ústy svými přiznali, nicméně ústně i listovně zvláštním reversem svým všech všudyž konfederací předešlých dočista se odřekli v té naději, že nyní již i markrabství moravské v podobných terminích jest postaveno: pročež že vidělo se kurfirštu býti za potřebné, aby je pro spříznění jeho s nimi blízké a dobré přátelství, jímž knížata a stavové byli by kurfirštu zavázáni, též i z své srdečně upřímé, kterouž k nim všechněm společně i jednomu každému z nich rozdílně míti ráčí, náklonnosti tímto psaním svým navštívil, a zvláště proto, poněvadž byla by naň podobně vložena od JM. císaře a českého krále jiná kommissí, na Hořejší i Dolejší Slezsko vlastně svědčící, jakž tomu všemu z přiloženého přípisu šířeji vyrozumějí.

Z těch příčin že kurf. jich za to přátelsky prosí a milostivě napomíná, aby potřeby nevyhnutedlné a nebezpečenství, v němžto již od drahného času vlast jich milá vězela, jako

1620 i její záhuby a zkázy při sobě zdravě rozvážili, a jak špatného štěstí i vítězství při tom nedorozumění zakusili, a zvláště, co jest se při dobytí a vzetí města Prahy zběhlo, a že při tom skutku božím spatřovala by se hojnost milostivé a otcovské pomoci všemohoucího, též jak všemohoucnost jeho božská nad zřízením svým svatým a vrchností řádnou ruku ochrannou držeti a ji zastávati chtíti ráčí, při sobě sami zdravě a bedlivě povážili, radami svými rozšafnými, v nichžto knížata a stavové slezští všecky jiné země hrubě předčili, k tomu cíli neprodleně směřovali, jakby vlast svou milou z takových nátiskův všech i z dalšího nebezpečenství jí nastávajícího vytrhli, sami pak při svých knížetstvích, zemích a lidech poddaných, statcích a jměních zůstaveni a přichráněni byli, mír a pokoj v zemi své zase uvedli a tu starou důvěrnost mezi nejvyšší vrchností a poddanými zase obnoviti a zdravě vzdělati mohli.

Což vše že dle zdání kurfiršta nemohlo by se žádnou příhodnější měrou státi a vykonati, jako tak, když by knížata a stavové kommissí císařskou poslušně přijali, jí se poddali a milostí i dobrotou jim poskytnutou nezhrzeli, i toho samotného za svého pána a vrchní kníže v Slezích poznávali, jemuž jsou se před tím rozbrojem vzniklým tuhou a těžkou povinností zavázali a přiřkli, zvláště poněvadž by v tomto nynějším spůsobu, v němž se ostatní země přivtělené a sjednocené vší té konfederací, mezi nimi na onen čas zavřené, zcela a zouplna odřekly, odnikudž žádnou pomocí a assistencí neb zastoupením v čem tom těšiti se nemohli a neměli; ovšem pak proto, že jsou až posavad odtud žádného jiného užitku a pohodlí nenabyli a nepocítili, jediné toho, že nyní jakořka vlast svou v ohni prudkém plápolající spatřovati musejí, avšak z něho jí pomoci ani z nebezpečenství přítomného vytrhnouti nijakž nemohou, ať se mlčí o jiných těžších a větších příčinách pohnutedlných, jichž kurfiršt zanechává na straně, věda o tom dobře, že by knížatům a stavům byly již prvé hrubě známé, a oni jich při sobě sami daleko lépeji posoudí, nežli by on jim o tom psáti a to vše navrhnouti mohl.

Přitom pak že sobě pána Boha a své dobré a čisté svědomí za svědky béře, že s knížaty a stavy v příčině té upřímě a dobře míní, aniž čeho jiného pod tím vyhledává, sobě vinšuje a žádá, jediné aby oni pokoje a oddechnutí dosáhnouti a od všelijaké zkázy a zhouby zproštěni a při svých privilegiích, právích a spravedlnostech, předně pak při svobodném pravého křesťanského a nezfalšovaného náboženství provozování přichráněni a obhajováni býti mohli, jakož toho všeho předkové a rodičové jejich milí od slavných císařův z domu

rakouského poślých dosáhli, i nynější císař a král JM. při 1620
ujetí se regimentu svého královského jim potvrditi ráčil, ano i při náboženství tom, v němž sou i sami schováni a rodičové i předkové jejich životy své dokonali.

Jestliže tedy knížata a stavové jeho přátelskému vyhledávání a prosbě, ano i mínění milostivému místo a průchod u sebe dají, jakož kurf. o tom nikoli nepochybuje: tedy že nemají odtud nic jiného se nadáti ani očekávati, jediné znamenité pochvaly a pověsti slavné od svých milých a vzáctných potomkův, k tomu že nabudou přitom svědomí upokojeného a veselého; Bůh pak všemohoucí že ráčí jim toho předsevzetí jich bohatě žehnati a popříti milosti té, aby všeliké neštěstí od vlasti jich milé odvráceno, a ona k dobrému a utišenému losu přivedena býti, a celé to jednání vinšovaného a Bohu dobře líbezného cíle a skončení dojíti mohlo. Pakli by, nedbajíce zprosta nic na tuto jeho výstrahu a napomenutí věrné a upřímé, vždy předce na svém úmysle předešlém neustupně státi chtěli, on sice že od osoby své musí dáti tomu místo a poručiti tu věc pánu Bohu a času, pocituje vždycky každého času z toho jich neštěstí a dalšího vlasti jich zhubení většího zármutku nežli radosti.

Přes to však všecko že jich ještě za to přátelsky prosí a milostivě napomíná, aby na toto jeho navržení bedlivě pomněli a v tom, že by byl kurfiršt rád to viděl, aby oni byli v lepším a příhodnějším spůsobu, nežli nyní jsou postaveni, se upamatovali. On od osoby své že stále a neproměnně při JM. cís. a král. setrvati, i na všeliké prostředky a cesty pomýšleti nápomocen býti chce, kterak by všecka ta potupa a despekt, kteráž se nejvyšší vrchnosti stala, od ní odvrácena, povinná a od pána Boha všemohoucího přikázaná poslušnost k vrchnosti v celosti své a váze zachovávána byla, sv. římská říše z strany lén a kurfirštství svých v ničemž zkrácení a úhony nejmenší nenesla, mnohem pak kollegium kurfirštskému z toho žádná úhona a pomluva nepocházela.

Načež že knížata a stavové mohou se svobodně ubezpečiti, a toto jeho vyhledávání i žádost, výstrahu i napomenutí jinak neujímati, než že kurfiršt ve všem tom s nimi věrně a upřímě, jak nejlépe býti může, míní a zachází, jsa i hotov a volen všechněm jim příjemné služby a přátelství, ano i milostivou vůli neb volnost prokazovati. —

Když to psaní kurfiršta saského doneslo se krále, již ve Vratislavi zůstávajícího, i odeslal k knížatům a stavům na ten čas v témž městě při sněmě pospolu shromážděným 22. d. prosince také psaní přátelské v tento rozum:

Že jest sobě tak dobře tento nynější čas nebezpečný, a

1620 co se v něm onde i onde strastného děje, jako i to povážení bedlivé poslušných knížat a stavův, kteréž jsou dnův pominulých měli mezi sebou z strany nebezpečenství nastávajícího, slušně a náležitě ku paměti přivedl, i všeho toho při sobě zdravě posoudil a k srdci svému hluboce připustil, kterak totiž neřkuli to veliké nebezpečenství v mark. morav. nyní den po dni čím dále, tím více se rozmáhá, a že stavův moravských věrná pomoc a obrana, kterouž posavad knížetstvím slezským prokazovali od sebe, jestli že ne dokonce přestřížena a odňata, ale vždy z větší části zastavena a zadržena býti by mohla; ale nad to výše že i sami poslušní knížata a stavové v tomto nynějším příběhu proti síle nepřítele tak mocného nevšelijak dostatečně lidem svým vojenským zásobeni budou, a zvláště když jsou byli i bez toho umínili sobě již s kurfirštem saským v pokojné a přátelské jednání i porovnání se vydati. Čímž dávala by se králi tím větší příčina k tomu, aby se prostředkův a resolucí takové ujal, skrze něž by osobu svou vlastní tím lépeji a dokonaleji opatřil a zjistil, knížata pak a stavové poslušní aby v svém mínění, kteréž před sebou mají, tím bezpečněji a beze vší všudy překážky postupovati mohli, a tou měrou aby král mohl se někam jinam, ač nedaleko od Slezska, v místo sobě bezpečnější odebrati. A jakž lidu obecnému i celé zemi slezské na tom osoby jeho královské opatření a ubezpečení největší datum a pohodlí jejich záleží; tak zase na druhou stranu že král má ku poslušným stavům tu celou důvěrnost, že jemu v příčině té nic za zlé míti a toho úmyslu jeho scestně vykládati nebudou, nýbrž přičtou to, dle rozumu a prozřetedlnosti své, pouhé a nevyhnutedlné nouzi a potřebě nynější, mezi tím pak podlé povinnosti a závazkův předce jemu věrní zůstanou, a jakožto k vrchnímu knížeti a pánu svému náklonnost srdce upřímou míti budou, tak jakož i on to od osoby své jim vždycky činiti hleděl a v tom se podlé práva a slušnosti k zemím svým patrně pronášel a choval, nejsa na jiném ještě i na další a budoucí časy, než aby poslušných stavův s pomocí, ochranou a retuňkem, jímž jest se jednou zamluvil, jak od osoby vlastní, tak i jiných potentatův okolních žádnou měrou neopouštěl.

S tím pak že král dle svého předešlého ohlášení byl by dobře a milostivě spokojen, aby se knížata a stavové s kurfirštem saským v tu traktací přátelskou, kterouž v úmysle mají, s pánem Bohem předce vydati mohli. A jakož král nemá do nich žádné jiné naděje, než tu, že i osobu jeho do též traktací pojíti nepominou, tak také že bude očekávati od nich relací dokonalé všeho toho, jakž se jim takové jednání

poštěstí a zvede; přitom jich milostivě napomínaje, aby se 1620
v příčině té tak poslušně a povolně zachovali a při jednom spolku a těle zůstati se snažili, jeden od druhého se netrhajíce, ani komu jinému v tom se rozpakovati a rozdělovati nedadouce. Podobně že budou moci předce v věci té s korunou uherskou, s ním sjednocenou, v srozumění dobrém zůstávati, tak a na ten spůsob, aby skrze to (jak se již poně markrabství moravskému, pokudž by se s císařem na jisté výminky urovnalo a smířilo, vpadem tureckým a tatarským hrozí) do většího neštěstí a nebezpečenství sebe nepřipravili.

Dále poněvadž poslušným knížatům a stavům na tom by velmi mnoho záleželo, aby lid jich služebný, kterýž ještě dosavad na pšteluňku jejich jest, co nejdříve v platu svém spokojen a při dobré vůli neb chuti zdržán byl, jako i ta pomoc králi od nich svolená na zaplacení 1000 koní za tři měsíce žoldu aby k svému náležitému vypravení přijíti mohla: pročež že král má k knížatům a stavům poslušným tu dověrnost neomylnou, že jak předešle, tak ovšem i nyní takovou důležitou potřebu na pilném pozoru míti budou, jí při sobě zdravě rozváží, jemu o všech všudyž potřebných případnostech zprávu náležitou časně činiti, ano i v jiných všechněch příčinách nahodilých králi poslušnost a věrnost prokazovati, i s ním v dobrém srozumění trvati nepominou. Jimžto i on také neméně napotom, jako i předešle vždycky to činíval, vší milostí a přízní svou královskou stále a neproměnně nakloněn býti a zůstávati chtíti ráčí. —

Knížata tedy a stavové, vyrozuměvše s dostatkem při tom sjezdu svém Vratislavském, jak mínění kurfiršta sas. a kommissí císařské, tak ovšem i tomu pronešení krále Fridricha, hned zatím zasedli na ty věci s bedlivostí obzvláštní, považujíce na jednu i druhou stranu jich, co by s jich nejlepším a nejbezpečnějším pohodlím býti mohlo.

Poněvadž pak král z odpovědi té, kterouž knížata a stavové dali mu na to jeho přednešení, tak mnoho vyskoumal, že by oni rovně co Moravané byli již v úmysle svém předešlém trochu choulostivější a měli na velikém rozmyslu a v podezření tu kurf. sas. kommissí neb exekucí válečnou, tak že přišlo by jim velice za těžko, jak císařské tak i kurfiršta saského moci vojenské, zvláště po tak vzácném vítězství, déleji na odpor se stavěti, ano že stavové byli by k témuž kurf. saskému dosti dobře nakloněni, král pak že by jich špatně hájiti a zastávati mohl, v čemž se mnozí z nich neukrytě znáti dávali; z těch tedy příčin král rozmyslil se v té věci jináče a naposledy pronesl se knížatům a stavům v úmysle svém takto:

Že snešení jich sněmovní, kteréž učinili mezi sebou na

1620 jeho proposicí, s zvláštní milostí sobě oblíbiti a od osob z prostředku jejich k němu vyslaných přijíti jest ráčil. I poněvadž porozumívá z něho, kterak knížata a stavové poslušní byli by k němu věrně a srdečně nakloněni a jemu všeho dobrého přáli, pročež že jim z též náklonnosti milostivě děkovati a za ni všelijakým příjemným spůsobem se odměňovati zakázati ráčí.

Dále že jest sice král neřkuli všeho toho také sám při sobě dostatečně a zdravě považoval, alebrž i o to, jak by to vše k skutečnému vyřízení přivedeno býti mohlo, opravdově se staral; s tím však se vším že musí toliko poslušných knížat a stavův v tom ponapomenouti a toho jako ponavrhnouti, kterak císař pohříchu den po dni čím dále, tím víceji, jakž zprávy o tom jdou, v moci své válečné se sílí, a že se již i většího dílu mark. moravského zmocnil, a král také sám očitě to spatřuje, že by těmto zemím nijakž možné ani podobné nebylo, aby se tak velikomocnému císaři opírati měly, poněvadž by dotčené země tou měrou v mnohém nebezpečenství zůstávati musily: z těch příčin že král musí se pro obhájení osoby své vlastní na ten čas někam jinam do bezpečnějšího místa uchýliti, avšak úmyslem ne tím, aby z knížetství slezských dokonce odjel, nýbrž aby jen někde blízko u sousedův jejich na čas se pozdržel, kdež by ho od knížat a stavův jisté a konečné zprávy neb pošty docházeti, a on pod tím zase k nějaké defensí a obraně zbrojné neb válečné přichystati se mohl.

Nicméně, jakož jsou poslušná knížata a stavové králi i to skrze vyslané své přednesli a ponavrhnouti dali, aby ráčil sobě oblíbiti to, že knížata a stavové schvální poselství k kurf. saskému vypraviti chtějí, pročež že i k tomu vůli svou dává, aby s ním o své věci svobodně jednati mohli, bez přimíšení však v to osoby jeho královské, tak aby byla dokonce pominuta mlčením, přitom pak poslušných knížat a stavův milostivě napomínaje, aby při něm vždy předce stále a neprodleně setrvali, s tím přitom dalším zakázáním svým, že i on také po své straně to vše jim činiti a budoucně vší milostí svou královskou zase zpomínati chtíti ráčí, v té celé a nepochybné k nim naději a dověrnosti, že se v tom nijakž jináč chovati nebudou, s tím je všecky v milostivou ochranu nejvyššího poroučeje.

Netoliko tedy knížata a stavové slezští učinili vyslání k kurf. saskému, uživše k němu kníže Minsterberské z Olešnice a pana Malcána (což stalo se teprva léta příštího 1621 12. d. ledna), alebrž i král sám vypravil k němu v kommissí Jiřího Fridricha hr. z Hohenloe a Langenberku s instrukcí takovou:

Jeho Milost český král, pán jeho milostivý, nejosvícenějšímu a vysoce urozenému kurf. a pánu, podlé vinše nového a šťastného roku, služby své i jiné všecko dobré vzkazuje a přitom uvozuje v známost věci tyto: 1620

Předně, že nepochybuje o tom král, než že jest kurf. z jeho psaného a vůbec vytištěného ohlášení tomu vyrozuměl, z jak podstatných a vysoce důležitých příčin jest se správy koruny české i zemí k ní přivtělených na onen čas ujal, a že se nikda do toho sám netřel, mnohem pak méně dříve, nežli to volení prošlo, nýbrž teprva, když od stavův dotčeného království jemu v známost uvedeno bylo, o tom vědomost jakou měl: pročež že jest túž věc za zvláštní povolání a řízení božské držel a uznal, ano i pro to samé tím snázeji k tomu se pohnouti a namluviti dal, aby dotčená koruna někomu cizímu do rukou se nedostala, a budoucně tudy sv. římské říši všelijaké nepříležitosti vzniknouti a povstati nemohly.

Za druhé, aby náboženství evangelické v témž král. a zemích k němu přivtělených v celosti své zachováno a při svobodě své zůstaveno bylo.

Třetí, aby jmenované kurfirštství v dědictví, tak jakž již jistou smlouvou králi hišpanskému bylo postoupeno, na zřejmou celého kollegium kurfirštského ujmu a zkrácení se neuvozovalo.

Čtvrté, aby svobodné volení krále a císaře římského při straně evangelické příčinou většího počtu hlasův, kteréž by in conclavi, v radě kurfirštův, měli, zůstávalo a tou měrou sv. římské říši, předně pak a obzvláštně kurfirštům evangelickým a zemím jich, časem svým jho otrocké na šíje jich vzloženo nebylo. Pročež že král byl v té celé a neomylné naději postaven, že evangeličtí kurfirštové a stavové neřkuli sobě to mínění a předsevzetí jeho oblíbí, ale také jeho v tom hájiti a zastávati budou. Nebo kdyby byla strana odporná chtěla jemu se v příčině té na odpor postavovati, že by bylo mohlo se prostředkováním všech stavův říše buď pořádem práva aneb skrze jednání přátelské velmi snadno a dobře tomu všemu vzhoditi a nedorozumění to na místě a konci postaviti; jakož pak že jest se král vždycky tak k tomu ač nadarmo podvoloval. Ale když jest strana jeho odporná s pomocí a fedruňkem krále španielského i jiných cizích potentatův, kteříž s ligou papežskou v říši tajné srozumění měli, tak přenáramně zsílila, že král byl k tomu přinucen, aby se i on také nevyhnutedlné defensí a obhajování pře své ujal, podtím však vždycky toho žádostiv byl a na to se odvolával, jak by táž věc ku přátelské traktací přijíti mohla. Z těch tedy příčin

1620 že jest král jeho osobu chatrnou k kurf. netoliko vypraviti, nýbrž, poněvadž se s gleitem svobodným něco trochu prodlelo, a knížata i stavové knížetství slezských mezi tím sjezd svůj drželi, i je podobně k tomu nakloniti a namluviti musiti ráčil, aby i oni také touž měrou rychlé vyslání k jeho kurfirštské milosti učinili.

Na to tedy že král kurfiršta za to velice přátelsky žádá, zdali by se kurf. líbilo, prostředky takové k tomu předložiti neb vyvrhnouti, skrze něž by výš dotčeným nebezpečným předsevzetím přítrž dokonalá se státi, sv. římská říše spolu s oudy svými v dobrém, pohodlném a pokojném spůsobu zdržána, JM. králi podlé všech JM. přátel krevních i příbuzných, i kteřížkoli k němu přináležejí, statkové zodnímaní zase navráceni, škody jim tou příčinou zdělané náležitě vynahraženy, veřejná amnestia aneb v zapomenutí uvedení a umoření všech a všelijakých nepřátelství a protivenství v tom čase s strany obojí prošlých nařízena, stížnostem říšským dokonale zpomoženo, svobodné náboženství evangelického provozování obdržáno, kurfirštství české při svém volení svobodném zcela a zouplna zanecháno, totéž království spolu s zeměmi k němu přivtělenými v příčině náboženství a jiných svobod politických k své dřevní podstatě zase poznovu přivedeno a ve všem tom náležitě utvrzeno, království uherské v takovém zřeteli a šetrnosti, aby na dokonalé pozoufání i v jiné nepříležitosti škodlivé nepřišlo, nicméně i království polské drženo a opatřeno býti mohlo, aby ani to do nebezpečenství nějakého uvedeno, a skrze to potom i sv. římská říše spolu s jinými zeměmi křesťanskými k škodám nenabytým přijíti nemusila. Pro snadší pak jednání takového fedruňk a zpomožení, aby tím náležitěji a lépeji průchod svůj míti mohlo, bylo by dobré a užitečné, ano i bezpečněji, příměří po všech všudyž krajinách za dva měsíce i hned nařiditi, i k skutečnému zachování je přivésti. V tom pak ve všem že král zamlouvá se kurfirštovi dle své nejvyšší možnosti, což by jen přitom bez urážky a zkrácení jmena svého dobrého a reputací dobře nabyté učiniti mohl, tak mírně se chovati a vhod činiti, že jeho kurf. milost, jakožto kurf. a pán evangelický, nad tím nade vším zvláštní své zalíbení míti bude.

Pokudž by pak kurf. v času tom jaké delší a gruntovnější informací neb zprávy milostivě potřeboval a od něho žádal, že má sobě hrabě s dostatkem poručeno, aby se přitom dle nejvyšší možnosti k kurf. poslušně a poddaně zachovati hleděl.

Což vše že kurfirštu nyní dle dané sobě instrukcí přednáší a jemu se k stálé a trvanlivé milosti poručena činí, tak

aby všecky ty nevole a nedorozumění k svému místnému porovnání přijíti, krve křesťanské prolévání se uvarovati, země všecky před dokonalou záhubou a vyssátím od lidu válečného v nich dosavad ležícího ušanovány býti mohly; jakož pak že i před tím jemu hraběti bylo o tom poručeno, aby před sněmem Pražským o túž věc k kurf. psaní učinil, jakkoli potom táž kommissí v tu dobu průchodu svého volného míti nemohla. 1620

Potom pak opět při Plzni že bylo to vzloženo naň, aby knížeti bavorskému skrze psaní, posléze pak nejvyšší leitnant Šlammersdorf oustně jemu to předestřel a o osobní shledání krále s knížetem jednal, pro snadnější věcem těm všechněm spomožení; ale i tu že z toho sešlo, až naposledy vkročilo v to to přenešťastné potkání polní před Prahou, a skrze zvláštní navštívení božské, na díle pak příčinou nečilosti a lhostejnosti soldatův, k tomu přišlo, že jest lid královský před nepřítelem svým ustoupiti musil, a jakž se ve všech věcech světských obyčejně to přihází, že i běh válečný štěstí i neštěstí zároveň jest poddán.

Ale s tím se vším že brzo poskytne se JM. králi a pánu dobrá příležitost k tomu, aby s pomocí boží a skrze zastoupení i fedruňk JM. přátel krevních i jiných dověrných ten nedostatek doplněn a omyl napraven býti, král pak v hotovosti náležité postaven býti mohl. Nicméně však že by pod tím sv. řím. říše, jako i král. čes. s jinými k němu příslušejícími zeměmi, čím dále, tím víceji na dokonalou mizinu a záhubu přivedeno býti, koruna pak uherská spolu s jinými zeměmi tudy na nejtěžší pozoufání a tak i (čehož Bůh milostivý uchovati rač!) někomu třetímu do rukou velmi snadně dostati se mohla, jakož pak na království polském, kteréž již toto po třetí v krátkém čase veliké porážky a ztráty na lidu pocítilo, již dobrý počátek toho tak se stal, a sultán turecký na tom konečně se ustrnul, že příštího jara sám osobně se vší mocí a silou svou do pole vytrhnouti a na dotčené království útok učiniti chce.

Tou tedy příčinou že jmenované království a následovně i celá sv. říše národa německého v nebezpečenství největším postavena jest, když se to posoudí bedlivě, že nikdež na žádném místě mezi potentaty křesťanskými žádné dobré a upřímé korrespondencí, srozumění a dověrnosti se nenachází, ovšem pak že pro zemdlení moci a síly jejich válkou touto v zemi jejich, ano i v říši naprosto žádných prostředkův k tomu se nenachází, jimiž by se tomu tak velikomocnému nepříteli odpor činiti měl; ať nyní toho pomine se mlčením, že strana katolická proti tomu konečně to mezi sebou savřela,

1620 aby náboženství evangelické do čista vykořenila a místo něho inkvisicí španielskou do zemí těchto uvedla, skrze kterýžto regiment a správu že by všickni kurfirštové a stavové sv. říše jako i ostatní království a země se vší svou reputací, důstojenstvím a dobře nabytými privilegiemi a výsadami do gruntu potlačeni a ze všeho toho násilně obloupeni býti musili. Tím tedy vším byv JM. král a pán jeho milostivý v srdci svém pohnut, že uznal býti věcí potřebnou, aby kurfiršta skrze toto vyslání navštívil; v čemž že se hrabě kurfirštu poddaně a poslušně k milostivé resolucí poroučí, zůstávaje JM. vždycky každého času k líbezným a příjemným službám hotový a volný. —

Kurfiršt, vzav dotčené přednešení v své povážení bedlivé, dal na ně zase hraběti resolucí neb odpověd svou 21. d. ledna v smyslu tomto:

JM. kurfiršt saský poručil jest kurfiršta falckého vyslanému hr. z Hollachu na přednešení jeho následující odpověd uděliti:

Že dotčený kurf. sas. JM. nemíní a neuložil sobě toho, aby se s kurf. falckým JM. v jaké spory vydávati měl z strany příčin a motiv těch, kteréž sou dotčeného kurfiršta falckého k ujetí se správy král. čes. a zemí k němu přivtělených pohnouti měly, poněvadž kurf. sas. nikda jest sobě toho zlého processu českého od jeho začátku až do přítomné chvíle v ničemž neliboval a jeho neschvaloval, nýbrž kurf. falckému od toho ničemného jemu podaného a od JM. římského císaře, též uherského a českého krále, kasirovaného a umořeného volení podlé a spolu s jinými kurfiršty a knížaty předními odrazoval a ty od něho přivedené motivy a příčiny za tak podstatné a platné nikda neuznával, aby buď kurfiršta aneb jiné pokoje milovné a s císařem římským v dobrém srozumění zůstávající stavy k ujetí se pře strany téhož kurf. falckého přemluviti a ponuknouti měly neb mohly: jakož pak také téměř všickni stavové sv. římské říše aneb JM. cís. a královské pomoc a fedruňk věrně jsou učinili, aneb sice v neutralství zůstávati se snažili, českých těch věcí v ničemž účastné se nečiníce, ovšem proto, že bedlivě při sobě to vážili, že lidé ti, od nichž takové ničemné a umořené volení pochází, ani k zavržení ani k volení krále žádného práva ani svobody neměli, a v ty časy v král. čes. žádná prázdná stolice královská nebyla, nýbrž mnohem raději dotčené království nynějším císařem římským a českým králem voleným, korunovaným, pomazaným a lénem náležitě obdařeným opatřeno bylo, tou příčinou ku předsevzatému zavržení a volení bez úhony a zkrácení své vysoké a přetěžké povinnosti a zá-

vazku, témuž králi vykonaného, a také svědomí vlastního 1620
žádnou měrou přijíti a přikročiti nemohli.

Nicméně že jest kurf. saský ničehož sobě srdečněji nevinšoval, jako toho: aby byl kurf. falcký J. Mil. do toho českého nedorozumění nikoli se nemíchal, JM. cís. a královskou v jeho království a zemích, kteréž mu podlé Boha, práva a slušnosti vlastně a spravedlivě náležely, s pokojem zanechal a nebouřil a ve všem tom toliko svých přátel upřímých, kteříž s osobou i s zeměmi a lidmi poddanými jeho upřímě a dobře mínili, rady a zdání dobrého následoval a ním se spravoval. Ale poněvadž přes to všecko kurf. falckému jináč se líbilo, že sou kurf. saský i jiní věrní a horliví stavové také ho při tom zanechali, pánu Bohu a času skončení věci té poručivše. Pod tím pak nicméně že při císaři věrné a stále setrvali a jemu v jeho nastalých úzkostech a protivenstvích, jakž nejvejš bylo možné, pod ramena sáhli a ku pomoci přispěli, až naposledy pán Bůh všemohoucí a dobrotivý tak mnoho milosti své svaté propůjčil, že skrze to vznešené a slavné vítězství Pražské, věc a rozepře ta k takovému spůsobu přišla, z něhož se nyní již vynachází to a jednoho každého vůbec sám skutek poučuje tomu, že spravedlivý Bůh pře spravedlivé zastávati a nad vrchností, jakožto nad zřízením svým, ruku ochrannou držeti a to, aby jí všickni sobě draze vážili a ctili, míti chtíti ráčí.

K tomu sice že kurf. sask. také sám se zná, že římská říše v nemalém nebezpečenství na ten čas vězí, a že při takové příležitosti mohly by se Turku velmi lehyčce dvéře i brána otevříti, aby to své dávní mínění k vyřízení skutečnému sobě přivedl a zmocnil se zemí těch, kteréž před tím vůbec za pevnou zeď a baštu též sv. římské říše držány bývaly; při tom však že nechává těch, ješto k tomu příčinu a podnět dávají, a u nichž žádné úpění, prosby, napomínání a zámluvy nic neplatí, aby z toho právi byli. On od osoby své že jest sebou dobře jist, že jest k ničemuž tomu žádné nejmenší příčiny nedával, nýbrž byl by mnohem raději viděl, aby jináč se dálo, kdyby byli jen jiní rady jeho uposlechnouti a následovati chtěli a žádosti panování a ujímání se zemí cizích dobrým a zdravým radám nepředstavovali.

Dále že kurf. saský tak o tom soudí: že by bylo již příliš pozdě při těch rady a prostředků dobrých vyhledávati, kteřížto to celé předsevzetí za neslušné uznávali, a jichžto zdání dobrá a výstrahy srdečné upřímě zakládala se za hřbet a jako u vítr se pouštěla; nýbrž on že od osoby své nevidí a naprosto neví o žádném prostředku jiném, kterýž by sobě vymysliti aneb vynajíti mohl, a skrze nějž by nedorozumění

1620 tomu se zpomoci a k nějakému mírnému a pokojnému spůsobu přivedeno býti mohlo, mimo ten jediný, aby kurf. falcký nejdříve odřekl se a vzdálil všelikého nepřátelství proti JM. cís. a královské a zanechal na pokoji království i zemí jemu náležejících, dokonce v ničemž se jich neujímaje. Proti tomu pak aby se JMC. kořil a za odpuštění přečinění svého, jímž jest velebnost jeho císařskou a královskou těžce urazil, pokorně ho prosil a ničehéhož víceji, jediné samé milosti císařské a královské, při něm nevyhledával a s trpělivou myslí na ni očekával. Nebo nestaneli se toho, ale kurfiršt falcký bude předce dávati příčinu k dalším nepříležitostem, k zpuštění a záhubě zemí i ku prolévání krve nevinné, že by mohlo potom snadně pojíti z toho i k vyřízení skutečnému přivedeno býti to, čehož by se snad kurf. falcký dokudž živ nenadál, a mohlo by jak vlastní osobě, tak ovšem i zemím i lidem poddaným jeho k znamenité úhoně, škodě a zkrácení sloužiti.

Nebo že císař již jest se jednou dokonale ustrnul na tom: aby po tom jemu od Boha propůjčeném vítězství beze všeho oddechu a přestávání předce dále kráčel, všelijaká ještě budoucně nastávající nebezpečenství a neřesti od dosažených poznovu království a zemí svých, až i od celé sv. římské říše odvrátil a o to se živě a opravdově postaral, kterak by Turku a všechněm náhončím a následovníkům, jeho přidržujícím se, ty dvéře a brána do zemí křesťanských otevřená zase mocně zatarasována byla, a neštěstí to, jímž se vlasti jeho milé hrozí, za času se předešlo.

S tím že kurfiršt saský kurfiršta falckého vyslanému vší milostí svou náchylný zůstávati ráčí. —

To i jiné mnohé věci knížata a stavové slezští majíce na velikém pozoru, byli v divném rozmyšlení postaveni. Což znamenav při nich král Fridrich, a čím dále tím víceji obávav se moci a síly císařské, nejdříve dal odpověd hraběti starému z Turnu 22 d. prosince na jeho psaní, kteréž učinil králi při začátku téhož měsíce, a potom hned na zejtří 23. d. napomenul skrze vrchního hejtmana knížetství slezských knížat a stavův resoluci oustní i psanou takovou: aby stavové, pamatujíce na povinnost a závazky své, keréž sou mu vykonali, při něm stále a neproměnně setrvali a sebe na nic odporného a proti nim čelícího žádnému živému člověku přemluviti nedali.

Dotčený hrabě z Turnu, dostav se po bitvě Pražské k Betlénovi Gáborovi — kterýž při svém z města Prešpurku odjezdu vzal s sebou korunu se všechněmi klenoty a ozdobami království uherského a složil ji v městě Staré Bystřici — a byv od něho za generala-leitnanta přijat s tím zakázáním,

že mu některý tisíc Uhrův přidá, aby se s nimi do mark. moravského obrátil a je před vojskem císařským obhajoval, odeslal králi Fridrichovi list, v němž činil mu zprávu obšírnou o všem všudyž, jak se co na ten čas v Moravě děje, a že lid moravský chtěl by na krátce býti zaplacen, doloživ v něm i toho o manželce své, že jest do Vídně k císaři sjela a od něho milosti neb pardonu užila. 1620

Na to psaní dávaje mu král zase odpověď svou, takto mu odepsal:

„Náš milý hrabě! Vaše psaní přijali sme 20. d. prosince dle st. kal. a z něho, ač neradi, vyrozuměli tomu, v jaké nekázni a neposlušnosti nalézal by se lid válečný moravský, a že ti lidé mnohem víceji hledí lakomství nežli poctivosti a jmena svého dobrého. Zde pak ve Vratislavi stojí věci naše dobře; nebo knížata a stavové strojí se k defensí a ku prostředkům vzáctným a znamenitým. Přitom také dochází nás zpráva ta, kterak stavové moravští na větším díle, nepamatujíce na závazky své, ani na konfederací tak draze a nábožně stvrzenou, neřkuli se v jisté jednání s nepřítelem naším vydávají, anobrž že se již jemu dokonce poddati a milosti při něm hledati chtějí. Jak tedy to jejich předsevzetí, jim k zastávání a ospravedlnění naprosto nemožné, přichází nám mimo vši nadálost naši a s podivením velikým; tak zase na druhou stranu nechť jsou tím jisti, že časem svým potkají se s dobrým užitkem a ziskem, kterýž jim z té jejich příliš náhlé kvapnosti pojde a se urodí.

My na ten čas poroučíme to vše tomu všemohoucímu a přijímáme od něho s myslí trpělivou metličku neb pokutu, kterouž na nás vložiti ráčil. On rač toliko všecko to k své cti a slávě, svých pak věřících k dobrému spasitedlnému obrátiti a přivésti.

Co se sice manželky a syna vašeho dotýče, myť jim od osoby naší toho jich štěstí nikoli nezávidíme, nýbrž zanecháme toho všeho při nich, jak budoucně budou moci z toho býti právi.

Z strany pak příhody té nešťastné, kteráž se již zběhla, my jsme se nikda k Čechům ani k Moravanům svévolně netřeli a nenutkali, nýbrž byli bychom mohli výborně na našich zemích dědičných přestati, a tak na jejich snažné toho při nás vyhledávání opustili sme všecko a ujali sme se jich dle naší nejvyšší možnosti; ale nyní dostáváme od nich za to poděkování takového, že se bez nás v traktací postranní vydávají, a když jsme my všecko naše jmění za příčinou jejich v šanc vsadili, tedy oni proti tomu opouštějí nás a poddávají se jinému. Jestližeť se jim to předsevzetí jejich ku

1620 pochvale jaké a poctivosti vztahuje, toho my celému světu k rozsudku spravedlivému podáváme. A jakž žádné lakomství ani žádost cti nezřízená do Čech nás nevyvábila a neuvedla; tak zase ani žádná chudoba a strast nemá nás od Boha našeho odtrhnouti, aneb přivésti nás k tomu, abychom se v něco proti cti a svědomí našemu dobrému vydávati měli. S tím poroučíme vás pánu Bohu všemohoucímu v jeho mocnou ochranu a zůstáváme k vám vší milostí naší příchylní.“ —

Brzo po skonání věcí svrchu oznámených vypravil král z Vratislavě napřed do Berlína královnu, kteráž byla v tu dobu hrubě obtížná, aby sobě tam po těch těžkostech a zármutku trochu pooddechla. Sám pak, vida, že kurf. saský učinil opět druhé psaní pronikavé k knížatům a stavům slezským, vždy veda túže k tomu, aby se ku poslušnosti císařské zase navrátili a jej za pána svého uznávali, když to učiní, že on proti tomu chce netoliko je s císařem dokonale smířiti, ale nad to výše tak mnoho při něm obdržeti, aby při obojím pokoji a výsadě jak z strany náboženství, tak i všechněch privilegií a svobod svých starobylých zcela a zouplna zůstaveni a zachováni býti mohli, a vyšetřiv to patrně, že stavové k kurf. sask. měli by zřetel veliký, též jak by jim přišlo těžce, v tom nedostatku jejich lid válečný déleji chovati: z těch příčin po zavření sněmu slezského, poněvadž na něm pro nepřítomnost jiných zemí přivtělených o nic podstatného a konečného snešeno býti nemohlo, nýbrž i ty všecky dávaly na sobě znáti neukrytě, že ke kříži lezou a milosti při císaři hledati míní, rozžehnav se jak s knížaty a stavy slezskými, tak i s osobami těmi, kteréž z stavův král. čes. až do Vratislavě jej doprovodili, propustil je všecky z poddané poslušnosti, kterouž byli jemu zavázáni, zanechav jim toho na svobodné vůli, aby s kurf. saským v dotčené jednání se vydali a pod ochranu císařskou a milost utekli; a naposledy sám také se vším dvorem svým za královnou a synem Ruprechtem do Berlína k kurfirštu brandenburskému, švagru svému, se odebral. Jemuž knížata a stavové darovali na cestu 80.000 zl. —

V tutúž dobu a dokavadž král ještě při sněmě ve Vratislavi se zdržoval, obec aneb pořádkové neb cechové téhož města podali úřadu nížepsané supplikací v příčině provozování služeb církevních na hradě Vratislavském, kteráž obsahovala v sobě žádost takovou:

Jakou měrou nejjasnější a velikomocné kníže a pán, pan Fridrich, český král a falckrabě při Rejnu, král a pán jich nejmilostivější, z přirozené a milostivé náklonnosti své a péče

za věc důležitě potřebnou uznati jest ráčil, v těchto nynějších 1620
příběžích nebezpečných jednoho každého z nich v tom ponapomenouti i ubezpečiti s dostatkem, že JM. ta celá, dokonalá, stálá a neproměnná vůle jest, podlé vyřčení a znění té vysokou a těžkou přísahou stvrzené konfederací, ano také i JM. milostivého zakázání a zámluvy, aby jeden každý z poddaných JM. při svobodě svědomí svého, a obzvláštně při svém obyčejném a dobře nabytém náboženství svého provozování pokojně zůstaven byl, nad čímž že dosavád milostivou ruku ochrannou držeti a jednoho každého při tom nařízení svém hájiti a zastávati chtíti, ovšem pak, aby v zemi slezské v ničem tom kdy jakou nejmenší proměnu před sebe bráti mínil, na to nikda myšlením svým nepřijíti ráčil: tomu všemu že sou dotčení cechové z přeslyšené JM. resolucí a pronešení milostivého, kteréž před včerejším dnem bylo jim v městě radním přečtěno, ve vší poddané pokoře obšírněji vyrozuměli.

I ačkoli sice obec Vratislavská poznává při sobě s právem tu otcovskou a vlastní rukou JMK. sepsanou resolucí za zvláštní a vysoce vzáctnou milost královskou a za ni pánu Bohu všemohoucímu předně, jenž srdce milostivé vrchnosti jejich v rukou svých má a ním mocně vládne, potom i JKM. s poslušnou a vděčnou myslí náležitě děkují a toho se JM. zase dle své poddané možnosti vším dobrým odsluhovati připovídají; s tím však se vším, jakož se obec z té JMK. nyní připomenuté milosti a resolucí velice raduje a těší, tak zase že přídavek ten a klauzule při zavírce její dostavená působí jim starost a rozmyšlení nemalé, a to v tom, že JMC. ráčí se milostivě dověřovati svým poslušným a věrným poddaným, že jak tu v městě Vratislavi, tak i jinde všudyž po zemi lidem náboženství obnoveného se přidržujícím budou toho příti, aby oni podlé otcovského JM. jim toho dovolení ještě dále náboženství své pokojně vykonávati a provozovati mohli.

Jakkoli zajisté dotčené obci nikda to na mysl nepřipadlo, aby buď JM. královské na jeho hradě, buď od JM. řádně zřízenému úřadu vrchního hejtmanství zemského v jeho domu knížecím, vše v městě Vratislavi, v přítomnosti jich v provozování náboženství jaká vyměření činiti měla; nicméně však že jim to působí přenáramnou starost a rozmyšlení, že některé velmi málo osoby privatní, ježto se k náboženství obnovenému přiznávají a před tím, nežli jest se JMK. regimentu knížetství slezských ujíti ráčil, vždycky každého času kostelův jejich i ceremonií a řádův v nich obyčejných užívati se nezpečovaly, v nepřítomnosti JMK. na jmenovaném hradě královském tu v městě Vratislavi náboženství a služby církevní řádem svým provozují a vykonávají, a nad to výše ještě

1620 i novou školu k znamenité ujmě a skrácení jejich, dika Bohu! dobře spravené školy městské sobě zaraziti a vyzdvihnouti chtějí.

O takovém účinku a předsevzetí jak před, tak ani při ujetí se od JMK. slavné správy zemské při městě jich nikda předešle neslýcháno, ani nic toho v pravdě a v skutku shledáno nebylo. K tomu že ten od cís. Rudolfa draze dobytý a od císaře Mat. jako i od nynějšího krále JM. potvrzený majestat zjevně a výslovně na to se vztahuje a zní, aby všickni společně, i jeden každý obzvláštně, obyvatelé země slezské při svém náboženství, kněžstvu i řádích kostelních, jichž kteří z nich v tom čase, když jim dotčený majestat udělen byl, a v místech těch, kdež obydlí své mají, v držení a užívání byli, s pokojem a bez překážky všeliké zůstaveni byli, a od budoucích králův českých, aby proti dotčenému majestatu žádná poručení odporná, na překážku a ujmu jeho a svobody v něm obsažené, nevycházela a, byť i vyšla, žádné platnosti nenesla; anobrž že i ta od JM. král. málo výše připomenutá konfederací jak při začátku svém, tak ovšem v artikuli posledním, na dotčený majestat slezský, ano i na jedné každé země sjednocené práva, zříz. zem. a dobře nabyté zvyklosti starobylé zřetedlně se vztahuje a na nich zakládá.

Dále že dotčená obec a cechové poctiví musí se k tomu přiznati, že hned od té doby, jakž se náboženství obnovené ve Vratislavi provozovati začalo, při mnohých lidech, a zvláště při mladších mistřích, nicméně i při jejich cizí a přístavní čeládce i tovaryších vandrovních divní a příliš nepokojní neb těžcí důmyslové procházeli, bezpochyby z příčiny té, že podlé každodenní zkušenosti všelijaká novota a proměna v obcech byla by sama v sobě nebezpečná a pohoršitedlná. Z čehož však v tak lidnatém městě a obci mohlo by snadno veliké a k spokojení nemožné neštěstí a potržka (čehož však Bože milosrdný uchovati rač!) když tedyž vzniknouti, zvláště a předně proto, poněvadž by se k tomu novému náboženství provozování začasté mnohá mladá a všetečná cháska, ne z nábožnosti nějaké, ale z pouhé toliko drzosti sbíhati, anobrž i jejich vlastní děti a preceptorové proti vší vůli hospodářův potahovati a vábiti chtěli. Oni sice že jsou až dosavád k žádným nevolem a rozbroji neřkuli žádné příčiny žádnému neposkytovali, anobrž až do dnešní chvíle i z strany věrného a opravdového práva jak mistrův svých mladších, tak i čeládky přístavní povinnosti své zadosti činiti se snažili; s tím však se vším jaká platnost při druhé straně s tím jest spůsobena, to že samo očité spatření pohříchu zřetedlně ukázalo.

Poněvadž pak dotčení cechové a pořádkové všichni se 1620
spolka bez čeládky své a tovaryšův vandrovních nijakž býti a v těchto nejtěžších časích bez ní živnosti své pracné a krvavé provozovati a z nich břemen a povinností městských podnikati a vykonávati nemohou, ovšem pak že pro tuto přítomnou válku v čeládce a v tovaryších hodných nedostatek veliký bez toho se nachází, a ona pro příčinu tu v tím menší kázni a poslušnosti jako v uzdě zdržována býti může: pročež že je k tomu samá jich povinnost dohání, kterouž sou JMK. a úřadu Vratislavskému zavázáni, aby nebezpečenství toho, kteréž by odtud pojíti mohlo, před úřadem nezamlčovali, nýbrž mnohem spíšeji pokorně a poslušně jemu je vyjeviti museli, tak aby budoucně, kdyby se co toho proti vší vůli a nadálosti jejich zběhlo (čehož všemohoucnost božská milostivě uchovati rač), na ně naříkáno, aneb něco toho jim přičítáno nebylo.

Podlé toho že ještě i za to úřadu slušně, snažně a služebně prosí, aby sami konšelé neb páni radní podlé povinnosti své, anobrž i pro své a svých domácích vlastní potřebu a pohodlí, k JMK. za ně poddaně se přimluvili, aby JM. z své přirozené dobroty a milosti královské pro zdržení a v celosti zachování dobrého a chvalitebného snešení obecného a zvyklosti starodávní při témž městě, předně pak a obzvláštně toho mnoha tisíců lidí krví stvrzeného majestatu slezského, též pro stálejší utvrzení a rozmnožení s obojí strany mezi měšťany a obyvateli jeho společné lásky, míru, pokoje, svornosti a důvěrnosti, jako i pro vzdělání obecného dobrého a pohodlí, běhu náboženství evangelického v dotčeném městě v té míře a spůsobu, v jakémž jest při ujetí od JM. regimentu zemského nalezeno a zastiženo, zůstaviti a k tomu přijíti nedati ráčil, aby tou měrou v nepřítomnosti JM. tak, jakž se to posavad dálo, nějaká proměna a novota v příčině té předsevzata býti měla, jakož pak že sou k JMK. té naděje celé a ponížené, poněvadž JMK. v svrchu dotčeném psaní a ohlášení svém ráčil jest úřadu o tom milostivě poručiti, aby na to pilný a zvláštní pozor měl, aby všeliké dobré a chvalitebné, ano i svornost obecní, jakž by toho kdy obce jich potřeba a pohodlí nejvýše vyhledávala, se velebilo a vzdělávalo, zlé pak tupilo a zmenšovalo; majíce k pánu Bohu silnou naději a důvěrnost, že táž přímluva jejich při JMK. nebude bez užitku, nýbrž že JM. ráčí dáti jim jí milostivě užíti.

Přitom však že se v té věci ohražují vším nejlepším spůsobem a toto ohlášení své výslovně činí: že oni cechové tímto svým vyhledáváním poníženým proti JMK. králi a pánu svému nejmilostivějšímu v ničemž nejmenším na odpor se ne-

1620 postavují a nic před sebe bráti nemíní, nýbrž toliko k tomu samému směřují, jak by příhodně a za času všeliké nebezpečné nedorozumění mezi měšťany a obyvateli města Vratislavě a neštěstí neb škoda nenabytá odvrácena býti mohla; jsouce té poddané a pokorné dověrnosti, že JMK. této jich žádosti poslušné jim na zlou stranu vykládati, mnohem pak méně nemilostí nějakou zpomínati neráčí, nýbrž mnohem raději ráčí napotom, jako i předešle, k nim vší milostí královskou nakloněn býti a laskavým králem i pánem jejich zůstati. Začež že JMK. zakazují se zase hrdly, ctí, statky i krví svou vlastní ve vší poddané hotovosti odsluhovati, vždy každého času, kdykoli by toho potřeba jaká od nich vyhledávala; poroučejíce sebe všickni v těchto nebezpečných příbězích JMK. v milostivou ochranu a úřadu Vratislavskému k skutečnému fedruňku. —

A poněvadž v nynějších příbězích činí se začasté zmínka o městě Vratislavi, protož také tuto doložím krátce o původu a počátku jeho.

První zakladatel jeho byl Vratislav starší, jedno kníže slezské, asi před 750 lety. Potom, téměř před 600 lety, Kazimír, polský král, přenesl do něho biskupství Rycínské, tak že nyní za našeho času neb věku jest město nad míru bohaté a vznešené, a má v okršlku svém znamenité pořádné ulice a domy nákladně vystavené. Jest též ohraženo a zpevněno mocnými polverky, baštami, valem i příkopy podlé řeky Odery, kteráž na díle skrze město teče.

V létu Páně 1483 ztropili v něm následovníci M. Jana z Husince potržku velikou, a vyházevše v ní z okna rathousu městského purkmistry, velmi nemilostivě kyjem je zbili: pro kterýžto kvalt Zikmund dal jich drahně ztrestati mečem na hrdle.

Nejprvé přináleželo spolu s celým Slezskem k koruně polské, posléze pak připojilo se s týmž knížetstvím k království českému.

O některých příbězích v Čechách na konci l. 1620.

V tytéž časy hrabě Bukvoj vypravil z Prahy jednoho bubeníka, Vlacha, podlé leitnanta mladého knížete z Anhaltu k otci jeho do Vratislavě se vzkázáním takovým: pokudž by syna svého na svobodě míti chtěl, aby zaň 30.000 tolarů širokých zhotovil a do Prahy dopraviti dal, jakkoli nejdříve Don Wilhelm Verdugo, nejvyšší císařský, kterýž ho svou vlastní rukou jal, žádal na něm výplaty 100.000 korun; potom stál dosti dlouho na 60.000, naposledy přišlo k tomu, že poručiv túž

věc k spravedlivému vyřknutí hraběte Bukvoje a knížete 1620
z Sasů, přestal na těch 30.000 tolařích.

Ale že taková summa nebyla po jednou shledána, pročež Bukvoj, jak trochu zdravější byl, vypravil se 12. d. prosince z Prahy do Moravy za lidem svým, nechtěl dotčeného knížete, jakkoliv hrubě nemocného, zanechati v městech Pražských, ale vzal ho s sebou také na cestu.

V tom přijel z Vídně do Prahy k knížeti z Lichtenšteina kurýr bavorský, po němž bylo knížeti psáno: že by císař toho celého úmyslu byl, po Dunaji pustiti se nahoru ku Passovu a odtud až do Bavor, kdežto vyřídě některé pilné věci, ostatek cesty té vzíti před sebe až do král. čes., aby v něm sněm obecný stavům položil a obecné zemské věci v předešlý řád a pokoj uvedl. Ačkoli pak potom psalo se o tom, že by již i v Passově byl, ale posléz sešlo dokonce s té jízdy pro jiná zaneprázdnění císařská.

A poněvadž jak Pražané všech tří měst Praž., tak i vyšší stavové v tu dobu v Praze se zdržující stěžovali sobě před knížetem z Lichtenšteina i před generalem Tyllym, kterakou svévolnost lid jeho beze všeho ostychu, netoliko času nočního, ale i v bílé dni nad ubohými měšťany a obyvateli měst Pražských, nešanuje v tom ani domův panských a rytířských naprosto nic, provozuje, ano i lidem, do měst Praž. rozličné potravy a prostředky na trhy přivážejícím, nesmírně škodí a ubližuje, odkud již nejednou mezi soldaty a chasou obecní tu v Praze těžké potržky a šarvátky se zbíhaly, při nichž nemálo osob s obojí strany na place zůstávalo, lidé pak přespolní ostýchali se s čím tím do Prahy přijížděti a přicházeti; žádajíce býti v tom od obou gubernatorův, zemského a válečného, náležitě přichráněni: i uznali vznešení to jich za slušné a potřebné. Pročež také kníže vydal hned vůbec patenty 5. d. prosince tištěné, v nichž zapovídal všechněm všudyž sol- 5. pros.
datům i jiným škůdcům městským, netoliko aby podtud více pod nemilostí císařskou a hrdla i statku ztrácením v takové domův Pražských vybíjení se nevydávali, ale také ani žádnému z lidí pokojných při živnostech a obchodích jejich žádného násilí, kvaltu a příkoří nečinili; a komu by se co toho přes tuto zápověd kde v Praze díti chtělo, aby se k vartě nejbližší utekl, že před takovým kvaltem náležitě přichráněn býti má; přestupník pak všeliký aby dle velikosti provinění svého jiným ku příkladu od práva byl ztrestán beze vší milosti; naposledy pro snadší zastavení toho plundrování nočního aby žádný po hodině 5. bez světla na ulicech se nenacházel.

Což když mělo průchod svůj volný a chasa vojenská v úmysle svém zlém byla zkrocena, tedy i kupci a obchod-

1620 níci přednější i zádnější ohrozili se také a otvírali krámy a boudy své, zjevně v nich zboží svá prodávajíce.

Mimo ten mandat byli tehdáž také jiní tři v místech výsadních po Praze přibiti. V prvním dávala se svoboda k handlování všechněm obyvatelům, aby obilí a jiné věci potřebné do zemi kurf. sas., což před tím bylo zastaveno, z Čech se dovážely, netoliko po zemi, ale i po Labi. V druhém pod týmž datum obsahovalo se nařízení z strany mince, od falckraběte a stavův bité, takové, aby ji žádnému měniti, vexlovati a ven z země vyvozovati nedali. V třetím, aby se z Čech nevozily a nedodávaly žádné potravní věci a profiantové do měst těch, kteréž by ještě v neposlušnosti a rebellii proti císaři trvaly; též aby žádný z obyvatelův svých věcí nejlepších nikam z král. čes. neodvážel, ani jiným odnášeti a odvážeti nedával.

Nad to výše jmenovaný kommissař císařský rozkázal publikovati jmenem císařským ještě i takový mandat: že, cokoli a jakýchkoli věcí a rozsudkův právních i jinak za správy Fridricha krále jmenem a z poručení jeho prošlo a za právo uvedeno neb komu co přisouzeno bylo, to vše dokonce zcela a zprosta za nic uznává a vyhlašuje, nyní i na časy budoucí. *)

Tehdáž podobně stala se obnova úřadův konšelských v městech Praž., a kterékoli osoby byly potaženy do povinnosti té za krále Fridricha, ty všecky, vymíně kolika málo pochlebníkův, a kteříž na obou ramenách nésti uměli, ven z rady i z starších obecních vyvrhli.

Jezuviti pak, posvětivše sobě zase znovu kostela svého, i toho dosáhli snadně, že jim oltář ten, kterýž na onen čas Vilímovi staršímu z Lobkovic, nejv. hofmistru král. čes., k vůli od defensorův z téhož kostela vydán a od něho do kostela německého na Malé straně postaven byl, úředníci zádušní neb kostelníci obce německé, tak jakž se Němci Pražští nábož. evangelického jmenovati počali, vydati musili.

Zatím hejtman Hybner, kterýž pozůstal dosavad s lidem českým v Jindřichově Hradci, proti zaplacení mu a soldatům jeho služby za tři měsíce, vydal dotčené město císaři a sám spolu s týmiž knechty přijal také službu novou při armádě jeho, byv zanechán s nimi na další čas za správci a opatrovníka vojenského v dotčené obci; po předměstí pak musili ležeti císařští soldati, co mu jich bylo ku pomoci přidáno.

---

*) Opět Paralip. na str. 273. Red.

Málo výše bylo připomenuto, že stavové mark. mor. névědouce, jaké jiné rady sobě dáti po tom neštěstí na krále a král. čes. přišlém a chtějíce rádi se vyvarovati podobné pohromě, s kterouž jsme se Čechové již potkali, snesli se na tom společně — kromě málo některých osob, mezi nimiž byl přední Ladislav Velen z Žerotína, předešlý hejtman markrabství mor., kterýž ven z země při králi časně vyjel —, aby vzáctné poselství k císaři vypravili a skrze ně netoliko při něm milosti a prominutí jim výstupkův jejich veřejných a konfirmací nové všech a všelijakých privilegií a svobod jejich starobylých vyhledávali, alebrž i volnost svou poddanou v příčině vykonání mu nového slibu člověčenství jemu pronesli.

Poněvadž pak Henrich Mates hr. z Turnu, přijev mezi Moravany do Brna od Betléna Gábora, dával jim naději dobrou, že od téhož krále uherského ochranou a pomocí dostatečnou nebudou opuštěni, jen aby sobě tak brzo nezoufali: tou příčinou rozpáčil v tom mnohé, že jsou od svého snešení předešlého ulevili a s tou výsilkou za některý čas prodlíti mínili.

Ostatní pak, nerozpakujíce se nic troštem tím, dožádali se Karla staršího z Žerotína, kterýž po ten veškeren čas předsevzetí toho českého i krajanův svých nikda sobě nelibovval a pro tu zvláštnost svou mnohého příkoří i pomluv od obojích pocitovati musil, aby kommissí takovou k sobě přijal, i na místě jich při císaři, jak nejrozumněji bude uměti, s dobrým vinšovaným jich užitkem a pohodlím vykonati se postaral. Kterýžto vyžádav sobě po svém do Vídně příjezdu audiencí při císaři, přednesl mu žádost poníženou krajanův svých v tom smyslu:

Jakkoli pozůstávajících ještě rebellův některých markrabství moravského lid služebný, co ho na ten čas mají před rukama, usiloval by o to všelijak, jak by se zase zsíliti a JMC. i stavům poslušným další zaneprázdnění zavalovati mohl; pod tím však že jiní stavové a obyvatelé téhož mark. byli by konečně na tom, ano i skrze osobu jeho před císařem se v tom ohlašují, že JMC. za krále a pána svého uznávají, milosti jeho užíti žádají a na dokázání jedné i druhé věci a tak poslušnosti své poddané i sami osobně, když JMC. jim k tomu milostivě povoliti a čas jistý jmenovati ráčí, před ním postaviti a kę všemu tomu ústy svými poníženě přiznati se chtějí.

Ale že nevidělo se císaři za slušné, aby hned k tomu prvnímu jich ohlášení úmysl svůj dokonalý jim vyjeviti měl, pročež bylo k dalšímu považení věci té poodloženo.

1620 Mezi tím pak časem Don Baltazar s Maximilianem knížetem z Lichtenšteina a s Rudolfem Tyfenpachem, z rozkazu hraběte Bukvoje, kterýž také v krátkých dnech je následoval, táhli s dobrým dílem lidu císařského z Čech do Moravy, zmocnivše se smlouvou, po ztracení šturmů některých, města Jihlavy a Třebíče.

Znojemští pak zvěděvše, jak jsou se ta města zachovala, vyslali z prostředku svého k generalovi osoby jisté, skrze něž zakázali se v poddané poslušnosti císaři zůstávati a, komu bude od něho poručeno, město vydati. A ačkoli dotčené město byli sobě zpevnili dost příhodně a měli v něm nejvyššího Šveynbeka za správci v věcech vojenských; avšak porozumívajíce tomu výborně, že by s tím se vším proti síle a moci císařské, byť krásně brániti se chtěli, nižádnou měrou odolati nemohli, i tím se vymlouvajíce, že sou do toho neštěstí ne nějak svévolností a zpourou svou uběhli, ale byvše od stavův král. čes. k tomu přemluveni: z těch příčin předešli zuřivost lidu válečného a dobrovolným císaři se poddáním vyzískali sobě pokoj na čas.

Odtud táhlo vojsko císařské k Brnu a k Olomúci, jemuž na obé obyvatelé jich brány povolně zotvírali. Nebo nejvyšší Špét vydal se s nejvyšším císařským Bekem, pánem svobodným, v traktací přátelskou a skrze ni na jisté výminky jmenovaných měst dvou mu postoupil.

A jakkoli soldati moravští, ješto v tu dobu zavřeli se na hradě Greifnšteině, počali sobě s prvopočátku dosti divoce a nezbedně proti sousedům okolním počínati, uvedvše sobě městečka a vesnice blízko téhož hradu ležící pod plat aneb kontribucí, ustrnuvše se cele i na tom, aby z hradu dříve nevytáhli, až by jim 10.000 tolarů na hotově bylo odvedeno, a dovoleno s rozžatými lunty neb knoty i břemeny a filci jejich odebrati se preč: naposledy však, když císař k tomu podání jich svoliti nechtěl, týž nejvyšší Špét spolu s hejtmanem Kornfeilem, kterýž se před tím s pěti sty koní od stavův rakouských k Moravanům obrátil, na přímluvu a rokování týchž stavů moravských dali se namluviti na to, aby přijmouce za službu svou a soldatův svých na hotově 12.000 zl., zámku generalu Bukvoji postoupili. Což stalo se od nich 28. d. prosince.

Zatím Moravané nepřestávali vyhledávati při císaři toho snažně, aby vyslaným jejich s plnou volí svobodného gleitu udělil, podlé něhož by, vypravíce se do Vídně, mohli pardonu hlavního dojíti. I ačkoli císař k první žádosti jich povolil, a takový gleit jim vydati poručil; ale z strany pardonu odbyl vyslané jich tím: poněvadž musí nejdříve dáti se na to

bedlivě vyptati, jak dalece mnozí ze stavův moravských jsou 1620
se proti němu prohřešili, pročež že dotčeného pardonu tak veřejně a vesměs všechněm uděliti nemůže, nýbrž přečinění to těžké vždy aspoň otcovsky potrestati se musí.

Na to teprvé stavové nařídili mezi sebou legací vzáctnou, kterážto dostavši se před císaře 20. d. prosince, prosila ho 20.
poníženě klečíc na kolena, aby skroušeného jich pokoření pros.
neoslýchati, ale přirozené milosti své císařské a královské je účastny učiniti a tudy srdcí jich zarmoucených potěšiti a posilniti ráčil, tak jak tomu všemu přednešení z níže psané instrukcí, kterouž Moravané týmž poslům svým při sjezdu Brněnském odvedli, šířeji se vyrozuměti může. A sama v sobě zněla takto:

Nejprvé a přede všemi jinými věcmi že budou povinni vyslaní Moravanův i hned neprodleně na cestu se vydati a k JM. římskému císaři, pánu jich všech nejmilostivějšímu, do Vídně, residencí jeho císařské, odjeti, a jakž by se tam dostali, při JMC. o nejmilostivější audiencí s vysoce náležitou úctivostí beze všeho obmeškávání sollicitovati a za ni žádati.

Kdyžby pak ta byla jim dopřína, tedy mají předně a nejdříve JMC. od stavův jejich věrné nejpoddanější a nejponíženější služby s vinšováním od pána Boha všemohoucího dobrého a prodlouženého zdraví, i jiného všeho nejlepšího a nejpohodlnějšího, též šťastného a pokojného za mnohá léta nad nimi panování, ano i nade všemi JMC. nepřátely vítězství s nejhlubší a nejpovinnější šetrností a reverencí přednésti a oznámiti, přitom pak JMC. v nejvyšší pokoře uvedouce v známost, jakým spůsobem dotčení stavové a obyvatelé mark. morav. s myslí nad míru skormoucenou a žalostivou, též s bolestí srdce nesmírnou, čehož přenáramně a srdečně litují a želejí, do těch nevýmluvných ouzkostí, bíd, neřestí a soužení času nedávno pominulého, jmenovitě v létě Páně 1619, příčinou a původem některých nepokojných a bouřlivých lidí a osob jistých jsou zabředli a celá ta země zavedena byla, tak že, kdyby ty všecky obtížnosti a sloty měly se zejmena vyčítati, musilo by nad tím dle přísloví obecného i to kamenné srdce splakati.

Ale poněvadž to všecko téměř z větší částky bylo již prvé JMC. výborně povědomo, pročež že se toho na ten čas mlčením pomíjí, toliko za to JMC. stavové prosíce ve vší pokoře nejhlubší, aby JMC. jakožto křesťanský a nejmilostivější císař a pán z té slavnému domu rakouskému přirozené milostivosti a dobroty, považíc při sobě bedlivě toho, že větší díl obyvatelův ze všech stavův v příčině té byl by dokonce bez viny, a zvláště lidé obecní že o těch věcech naprosto nic nevě-

1620 děli, jim stavům a obyvatelům všechněm společně i jednomu každému z nich rozdílně všecko to, cožkoli jsou tu proti JMC. provinili, milostivě a otcovsky prominouti, odpustiti, na to celé se zapomenouti, proti tomu pak svou císařskou a královskou milost a přívětivost k nim prokázati, i napotom jejich nejmilostivějším císařem a králem býti a zůstávati ráčil.

S druhé strany že stavové JMC. za svého pravého, dokonalého, pořádného a voleného krále českého a markrabí moravského uznávají i vyznávají mocí předešle vykonaného slibu člověčenství, k němuž se přiznávají a hlásají; té pak povinnosti poddané, kterouž teď nedávno Fridrichovi, falckraběti a kurfirštu při Rejnu, od sebe vykonali, jako nicméně i té posléze v Čechách vyzdvižené konfederací se odříkají, zhošťují, ji moří, kazí a vyzdvihují a v ní potud více státi nechtějí, JMC. v nejhlubší poddanosti a věrnosti poslušnými poddanými zůstávají a podlé JMC. všecko jmění své, jako i hrdla a životy své vynasaditi a vynaložiti hotovi býti chtějí.

Aby pak JMC. ráčil míti všeho toho, což se takkoli v tom čase zběhlo, dostatečnou a zřetedlnou zprávu, a že se od nich stavův tu nic svémyslně, svévolně, všetečně, mnohem pak méně ze zlosti neb pozoufání nějakého před sebe nebralo a nedálo, a tou příčinou také i tato jejich omluva nejponíženější tím snadší a milostivější místo při JMC. najíti mohla, a JM. ráčil moci se k milostivosti a k dobrotě své císařské dáti se pohnouti; budou povinni též vyslaní jejich JMC. níže dostavené motivy a příčiny a punkty vysoce důležité, jak jest se co s nimi hned brzo z prvopočátku dálo a zacházíno bylo, v nejhlubší pokoře se vším dostatkem přednésti a oznámiti:

Jmenovitě že jsou stavové mark. morav., když páni stavové král. čes. množstvíkráte a časův rozdílných jich k tomu, aby k nim přistoupili a v dotčenou konfederací vešli, tuze nabádali a napomínali, toho učiniti všelijak, jakž jen nejlépe uměli a věděli, se zpečovali, jim na túž žádost odpisovali; stavové pak král. čes. vyslané jejich jim častokráte s příliš tvrdou, drsnatou a nepříjemnou odpovědí a domluvou zase zpátkem do Moravy odsílali, jakž se to vše mnohými rozličnými snešeními jejich sněmovními, předně pak a obzvláště sjezdem v létu P. 1618 držaným patrně a dostatečně provésti může, ano i to, kterak jsou oni v srdcích svých, k nimž Bůh všemohoucí nejvíce patří a zpytuje je, o těch věcech smýšleli a jak upřímě k nim přichylni byli a je sobě oblibovali.

Když pak potom moc kvaltovní převyšovala, a páni Čechové s lidem svým neřkuli na pomezí a hranice moravské, alebrž hned do srdce země vtrhli, skrze potutedlné a lživé

praktiky s některými domácími obyvateli, ano i s cizími se spolčili, že zatím také v skok lid jejich domácí jízdný i pěší způsobem podvodným k sobě přivábili a s lidem svým válečným spolčili, obyvatele domácí všecky jako i nejvyšší úředníky zemské vší moci a důstojnosti zbavili, měst moravských se zmocnili, osob z stavův nejpřednějších až i samého hejtmana zemského, kterýž JMC. místo v zemi zastává a osobu J. M. vlastní na sobě nese a ukazuje, jako nicméně i jeho vysoce knížecí milosti pana kardinala z Ditrichšteina osoby v ničemž neušetřili a je tuhými slovy sobě zavázati usilovali, vůli a moc svou sobě nad nimi provedli, mnohé z nich slovy a připovědmi slibnými, jiné pak, když nejdříve brány městské uzavírati a tisícem koní vnitř i zevnitř obehnati rozkázali, s pohrůžkami takovými, že se k nim podobně, jako k oněmno v Čechách zachovati a je ven z oken neb z pavlačí dolů vyházeti chtějí: k tomu, že jsou k nim přistoupiti a v tom, což jsou před sebe vzali, za jednoho člověka státi musili, dohnali a přinutili. 1620

Což vše že nejvíce skrze tři neb čtyry osoby z domácích obyvatelův kromě cizozemcův, že dotčení stavové v takové bídy a neřesti zabředli a svedeni byli, se dálo a k svému vyřízení skutečnému přivedeno bylo, a to takovou měrou a způsobem, že proti tomu jich předsevzetí žádný se hnouti, ovšem pak cknouti a v něčem se ozvati a tomu čemu na odpor stavěti nesměl. Čehož že pan Karel ze Žerotína živý svědek jest, kterýžto když co nejmírněji, nejprozřetedlněji a nejpokojněji o těch věcech zdání své přednesl a diškuriroval, ano i to jim, jaké zlé a nešťastné skončení věci ty časem svým vezmou, předpovídal: s jakým jest se poděkováním od nich za to potkal, o tom může sám zprávu dobrou dáti, tak že o málo chybilo, že jest do měst Praž. odvezen a tam vězením opatřen býti měl, jakož pak bylo proň již i dvě stě rejtharův českých nařízeno a do Brna odesláno, kteřiž ho jíti a do Prahy provázeti měli, kdežto byl by musel též zdání své dobré zaplatiti hrdlem svým, kdyby se to bylo divným řízením božským nezměnilo. A čím jsou se pak i jiní z stavův a obyvatelův moravských od nich potkali, a jak málo chybovalo, že by byli v domě pana kardinala z Ditrichšteina s pavlače dolů smetáni: ti podobně sami o tom oznámiti mohou. Summou, že v ty časy neplatilo naprosto nic, žádné právo ani spravedlnost žádná, nýbrž že mezi těmi lidmi zlými povstalo to jako za obecné přísloví a heslo, když ukazujíce na své kordy a zbraně postranní říkávali: to že jest jejich právo a zřízení zemské.

Item že mají nezapomínati také vyslaní jich JMC. i to

1620 přednésti a oznámiti: že Moravané se všech jiných přivtělených zemí byli nejposlednější, kteříž k konfederací té přistoupili, neučinivše však ani toho od osob svých z ňáké svévolnosti aneb s rozmyslem zdravým, alebrž že jsou se dosti dlouho a silně toho učiniti zpečovali, až naposledy vždy předce mocí násilnou jsou k tomu přivedeni a donutkáni byli, a k těm, ješto je tak podvedli, když jsou potom tak mocní a silní nebyli, aby se jim v tom s ňákou podstatou opříti měli, přistoupiti a připadnouti musili.

K čemu pak a k jakým by věcem tu přistoupili, tomu že jsou tehdáž dosti na mále rozuměli; ovšem pak že o mnohých věcech, kteréž v tajnosti se řídily a praktikovaly, a poněvadž tam v Čechách toliko ti skůro nejhlavnější artikulové a věci se uvažovali a zavírali, v Moravě pak samá toliko exekucí se vykonávala, vědomosti žádné naprosto neměli, a tou měrou v tom, že jsou týchž lidí zlých a heblův jejich z nevědomosti následovali, zle a hanebně, jakž se to pohříchu nyní již na oko spatřuje, podvedeni byli.

Původové pak a strůjcové věcí těch nejpřednější, dostavše do rukou moc všecku, že jsou dali se jak v král. čes. tak i jinde za plnomocníky stavův psáti, ale co kdy mělo býti tam jednáno, o tom že jsou v Moravě neřkuli nic před stavy nemluvívali, alebrž hned ani o tom zmínky žádné nečinívali.

A summou že se v tu dobu všecko to všudyž spůsobem násilným, potutedlným a ukrytým konalo, a to jen mezi dvěma neb třemi osobami nejvíce, bez potahování do rady té stavův. A jak jsou věci ty s kvaltem a s mocí násilnou začali i dále fedrovali, tak také že všecko to s podobným prostředkem bezděčným a donutkaným potom obdržáno a skoncováno bylo. Jestliže se pak časem někdo proti čemu tomu ozvati a s svým věrným i upřímým úmyslem vyjeviti chtěl, takový každý vskok s odpovědí a domluvou nepříjemnou potkati se musil a byl ubroukán od nich, tak že ani hrdlem svým nebyl bezpečen před nimi; nýbrž když domnívali se, že s ním nejpřívětivěji nakládají, tedy že naspílali mu do vole podvodníkův, zrádcův a zpronevěřilých synův vlasti, tak že naposledy bylo již přicházelo stavům a obyvatelům na takové otroctví a chlapství nesnesitedlné, že žádný z nich bez povolení lidí těch, na něž a na vychovávání jich stavové z důchodův svých sbírati a skládati se musili, ani ven z města jakořka nohou vykročiti nesměl.

Co jsou tedy proti takovému kvaltu a násilí stavové dále před sebe bráti měli a mohli? A poněvadž dotčené mark. mor. byla by země skrovná a podlé proporcí jiných zemí (u přirovnání k jiným zemím) v okršlku svém nejmenší:

i kterakž bylo jí možné tak mocným a daleko prostrannějším 1620
zemím, nimiž vůkol a vůkol otočena a obklíčena jest, odpor jaký platný činiti a proti nim se postavovati?

To vše i ještě mnohem jiní příčiny, jichž stavové pro ukrácení času tuto pomíjejí mlčením, když JMC., odkud jest původ a počátek svůj vzalo, k svému nejmilostivějšímu srdci připustiti a při sobě bedlivě posouditi ráčí: tedy ráčí snadničce odtud vynajíti to, že táž vina ne tak vlastně a přísně obyvatelům mark. mor., alebrž mnohem vlastněji lidem těm, ješto skrze své neustálé, mnohonásobní a časté toho při nich vyhledávání, ovšem pak skrze praktiky postranní, až naposledy i pouhým kvaltem a mocí k tomu je pohnuli a podvedli, ba i přinutili, má se přičítati a přivlastňovati.

S tím však se vším stavové, zanechávajíce na straně vší té výmluvy a obrany, že dále v tom se poníženě pronášejí: že nad tím nade vším lítost srdeční mají, téhož přečinění svého opravdově želejí, a JMC. ve všem vinni se dávajíce, JM. za milost a odpuštění prosí, jsouce k JMC. té naděje nejponíženější, že JMC. ty všecky svrchu připomenuté věci a příčiny, skrze něž oni stavové do toho nedorozumění a neštěstí uběhli, jako nicméně i těch ještě až dosavad trvajících nenabytých a od JMC. armády zemi moravské stalých škod, bíd, obtížností a nátiskův nejmilostivěji rozvážiti a jakožto nejvyšší křesťanská v tomto světě jim od pána Boha představená vrchnost a náměstek boží příkladu a velebnosti jeho nejsvětější, jenž z pouhé milosti a milosrdenství svého všechněm kajícím hříšníkům viny a přestoupení jejich laskavě promíjeti a odpouštěti ráčí, následovati a mnohem víceji na jejich pokoru, jako na předkův jejich mnohé věrné a platné slavnému domu rakouskému, JM. předkům slavné a svaté paměti, se vší mysli ochotností prokazované služby a zásluhy, nežli na jich přečinění se rozhlednouti, a to všecko, cožkoli se proti JMC. zběhlo, z mysli své vypustiti a na to dokonce zapomenouti, proti tomu pak milostivosti a dobroty své císařské k nim dokázati, i tudy také příčiny jim k tomu poskytnouti ráčí, aby netoliko oni sami nyní v živobytu zůstávající, alebrž také i napotom dědicové a budoucí jich, přivedouce sobě ku paměti takovou zvláštní milost JMC., dědicům i budoucím JM. s upřímou věrností tím ochotněji, užitečněji a pilněji sloužiti se snažili.

A tak aby JMC. jim všechněm vyššího i nižšího stavu obyvatelům téhož mark. mor., kteříž jsou se koli v jakýchkoli kommissích, výsilkách, radách i jináč, jak by se to koli jmenovati a křtíti mohlo, též také i těm, ješto se v příběhu vojenském jezdecky i pěšky po ten veškeren čas potřebovati

1620 dali, vyšší i nižší úřady a povinnosti válečné zastávali, až i všechněm obecným a prostým pod nimi sloužícím soldatům vesměs, beze všeho rozdílu a výminek, všeobecného a veřejného pardonu (milosti) neb odpuštění uděliti a je při jejich privilegiích, právu, zříz. zem., řádích i obyčejích a zvyklostech starobylých, nicméně i při svobodném náboženství jich evangelického provozování zcela a zouplna beze všeho příkoří a překážek nejmilostivěji zanechati a zůstaviti ráčil.

Ano také, co by ještě nad to výše vyslaní jejich za dobré a prospěšné při sobě uznali a našli, že by k dalšímu fedruňku instrukcí jim dané a artikulův v ní obsažených, též pretensí a vyhledávání jejich platně sloužiti a se vztahovati mohlo, že jsou stavové k nim naděje té neomylné, že osobami a prozřetedlností svou dle plnomocenství jim daného a potřeby nastalé, jako i důvěrností, kterouž k nim mají, v příčině té nic sjíti nedají, nýbrž o to všecko při JMC. jmenem a na místě stavův poddaně a platně jednati a sollicitovati neopominou. —

Císař vzav přednešení to pokorné a obšírné v své pováženi bedlivé 23. d. ledna, dal jim na ně zase odpověd neb resolucí psanou takovou:

Jeho Milost římský císař a český král ráčil jest přeslyšeti i vyrozuměti, co jsou vyslaní z mark. mor. stavu panského, rytířského i městského jmenem a na místě principalův svých ve vší pokoře a poddanosti přednášeli. I ač JMC., považujíc při sobě toho, kterak jsou jmenovaní principalové spolu i s vyslanými jich beze vší sobě k čemu tomu dané příčiny od své povinnosti, závazku, věrnosti, slibu, poddanosti a poslušnosti odstoupili a s bouřlivými Čechy v tak ohavnou a těžkých pokut hodnou rebellii, předně a nejprvé proti nebožtíkovi cís. Mat. slavné paměti (od něhož za zjevné rebelly zvláštními patenty a mandaty vyhlášeni byli) a potom posléze i proti nynějšímu JM. císaři se vydali, v ní stále trvali a tudy v pokutu urážky velebnosti císařské a královské upadli, i proti vší nadálosti, nedbajíce nic na tolikeré JMC. jim činěné výstrahy a napomínání, s nimi se spolčili a sjednotili, též také při takové nepromĕnné rebellii tak dlouhý čas zůstávali, — ráčil by míti k tomu příčiny dosti, aby dotčených vyslaných ani před svou vlastní osobu pustiti a jich slyšeti neráčil; nicméně však že JMC. ráčil jest v příčině té u své přirozené milostivosti a dobrotě se osvědčiti a je osobně vyslyšeti chtíti.

A jakož JMC. předně nad těmi nad míru převelikými a původem jich obyvatelů samých při tom pozdvižení a roztržitostech vzniklými škodami a záhubou země ráčil jest vždycky každého času nelibost náramnou míti: tak zase nazpět že jest tomu také ne nerad vyrozuměti z nich ráčil, že předce dotčení

obyvatelé mark. mor. svůj proti JM. cís. a král. zlý a těžkých 1620
pokut a trestání hodný výsledek a předsevzetí již aspoň jednou vyznávají i jeho želejí neb litují.

Ale poněvadž často jmenovaní vyslaní v přednešení svém toho nejvíceji dokládají a dotýkají, jakou měrou obyvatelé mark. mor. původem některých osob málo, jakožto hlav a vůdcův toho vzniklého neřádu, byli by podvedeni a oklamáni: z té příčiny že ráčil jest JMC. panu kardinalovi z Ditrichšteina, jakožto JM. v mark. mor. již předtím kommissaři zřízenému, by neřkuli všecko to veřejně i také obzvláštně, cožbykoli JMC. i také země moravské důležitá potřeba vyhledávala, na bedlivém pozoru měl, fedroval, i ve všem tom slušné nařízení neb vyměření učinil, alebrž také i na všecko všudyž, co se koli a jakkoli tam po ten čas veškeren, co to pozdvižení v zemi trvalo, zběhlo, s pilností náležitou a s gruntem vyptal, k milostivému opatření a vyřízení poručiti a svěřiti. Na to potom ráčí chtíti se JMC. dle své milostivosti přirozené i samé věci slušnosti k týmž obyvatelům pronésti a ukázati, i nic jináče poddané své v dotčeném markrabství, jak co na koho z nich spravedlivě náležeti bude, v své císařské a královské ochraně věděti jak zdržovati. Což dotčení vyslaní budou moci na ten čas principalům svým místo odpovědi v známost uvésti a s tím se zase zpátkem domů navrátiti.

Kurfiršt saský, přivedv císaři ku poslušnosti Lužice oboje a města přednější lidem osadiv, navrátil se zpátkem do Drážďan s dvorem svým při skonání roku přítomného, vjev do pevnosti s 600 koní. Jehož stavové a poddaní přivítali úctivě, a střelba veliká po všech valích na znamení radosti z příjezdu jeho šťastného byla po třikráte pouštěna, a když vjížděl do zámku, muzikanti jeho přivítali jej také muzikou libou, kterouž na altáně nad branou zámeckou drželi. V neděli pak následující držel se triumf slavný v kostele zámeckém, při němž hlučné troubení, bubnování i všelijací nástrojové hudební s prozpěvováním Te Deum laudamus byli slyšáni; a potom po všem opět střelba veliká se pouštěla. *)

---

*) Po těchto věcech vypravuje Skála některé příběhy, ježto na konci roku 1620 v říši německé a v království uherském se udály, načež končí díl IX. několika správami drobnými, s nichž ty, které dějin českých se týkají, zde následují. Red.

1620 Závěrek devátého dílu rukopisu Skálova.

Roku tohoto rozžehnaly se s světem osoby onačejší tyto:

I. Oldřich ze Vchynic a z Tetova, nejvyšší nad tisícem koní v armádě české, pán v nejlepším květu a síle věku svého. Umřel v ležení na hlavní nemoc. Tělu pak jeho mrtvému 10. dne dubna učiněn pohřeb nad míru nákladný, způsobem a pompou vojenskou. Neseno bylo z kostela sv. Jiljí v Starém městě Praž. přes rynk až do kostela Matky boží před Týnem; odtud potom odvezli je bratří a přátelé na statky do pohřebnice předkův svých. Byli přítomni osobně tomu pohřbu: Ludvík Filip falckrabě při Rejnu, bratr královský, Emerich Tuří hrabě, posel Betléna Gábora, Jan Jiří markrabě z Jegerndorfu, Kristian kníže z Anhaltu, nejv. kníže saské z Weimaru s jinými osobami hraběcími, panskými i rytířskými z národův rozličných. Sám pak král Fridrich spolu s královnou, sjev dolů z hradu Pražského do domu Hodějovského na rynku Staroměstském, díval se také na tu processí pohřební.

II. Linhart Kolóna, svobodný pán z Felzu na Andělské hoře a Bochově, nejvyšší maršalek polní vojska českého, svedv 13. d. dubna bitvu nešťastnou s Bukvojem u městečka Sincendorfu, byl v ní smrtedlně raněn a po málokolikasi dnech v ležení od rány té život svůj dokonal, v letech věku svého blízko šedesáti. Tělo jeho mrtvé přivezeno do Prahy, bylo podobně spůsobem vojenským velmi nákladným pohřbem na Malé straně poctěno a odtud potom odvezeno na statky jeho ku přiložení ho k předkům jeho vzáctným.

III. Joachim z Těchenic v noci, pondělí po neděli Invocavit předcházející, po třetí hodině na noc z života vezdejšího prostředkem smrti časné vykročil; a ač v živobytu svém dosti divně a plaše sobě počínal, zakusiv i vrchovatě všelijakých rozkoší a kratochvílí tělesných, v nemoci své však hojné znamení člověka kajícího na sobě dokazoval, až i v túž neděli Invocavit po 23. hodině, užívaje rozumu a paměti zdravé, s knězem Cyrillem z jednoty bratrské dvě skroušené modlitby a potom sám modlitbu Páně srozumitedlně po třikráte zříkal, ano i modlitbou Ezechiáše krále pána Boha za další života jemu prodloužení prosil a žádal. Tělo jeho dne čtvrtečního, 12. d. dubna, též s pompou vojenskou k sv. Havlu v Starém městě Praž. jest dovezeno. Před vynešením pak ho z příbytku nebožtíkova sběhla se nemalá šarvátka mezi Staro- a Novoměstskými soldaty o přednost v jití, až i zbraně na sebe obojí vytrhli, chtíce se jedni nad druhými mstíti. Ale že to rozšafností hejtmanův jejich bylo časně přetrženo a upoko-

jeno, pročež předce potom pokojně ten process se vykonal. 1620
Nicméně ženské pohlaví k němu pozvané, zhrozivši se nevole té, zpečovalo se ven z domu za márami jíti, tak že samá toliko dcera a nevěsta jeho s málo kolikasi osobami ženskými průvod k hrobu otci a tchánu svému dáti musily. Byl sice muž hlavy jemné a svobodné a, mimo obyčej prokuratorův českých, latinského jazyka i práv císařských prostředně povědomý, jakž traktát jeho o manželstvu a smluvách svadebních v řeči latinské in 4. vydaný to ukazuje.

Měsíce října v pátek, den sv. Havla, nalezeni při Praze na vinici Kateřiny Slivenské, vdovy a měštěninky Nového města Pražského staroźitné, při vína sbírání čtyři hroznové vína vlasatí aneb bradatí; z nichž dva měli vlasy neb fousy na loket, třetí na tři čtvrtě a čtvrtý nejmenší na půl lokte z délí. Jež netoliko drahně lidí poctivých spatřilo, ale i kněží v kostelích ten div božský vůbec lidu oznamovali a ku pokání napomínali.

Z strany vyznamenání jich procházeli mezi lidmi soudové rozliční. Střídmější lidé ujímali ten úkaz božský za ňákou pokutu těžkou, kteráž zlé a zbytečné užívání toho vzáctného daru hospodinova, vína, následovati bude. Jiní, že mor, drahotu a meč zkrvavělý s jinými psotami znamenají. Někteří z náchylnosti k národu svému vykládali ty brady dlouhé za ňákou zvláštní poctivost Čechům, poněvadž brada dlouhá věc vážná jest. Zase jiní pravili, že vlasové ti dlouzí znamenají Čechům starost, a že mnozí z nich přijdou ještě o zdraví na stará kolena. Poslední, a zvláště jimž víno hrubě milé jest, drželi hrozny ty bradaté za dobré a hojné úrody viničné znamení, a že bez jejich hrubé péče co olej po bradě Aronově víno jim poteče, jakož oni hroznové znamenali šenkýři krále Faraona štěstí a potěšení nové. Píseň o tom česká Šimona Lomnického.

(Konec dílu IV.)

Jmena osob a míst.

A.

B.

S.

Š.

T.

U.

V, W.

Z.

Ž.

UNIVERSITY OF MICHIGAN
3 9015 02448 5461

